

ПАМ'ЯТКИ
УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ

КРЕМЕНЕЦЬКА
ЗЕМСЬКА
КНИГА
1578

ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

КРЕМЕНЕЦЬКА
ЗЕМСЬКА
КНИГА
1578 РОКУ

Інститут української мови НАН України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Центральний державний історичний архів України, м. Київ
Кременецько-Почаївський державний історико-архітектурний заповідник

ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Серія актових документів і грамот

Інститут української мови НАН України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Центральний державний історичний архів України, м. Київ
Кременецько-Почаївський державний історико-архітектурний заповідник

КРЕМЕНЕЦЬКА ЗЕМСЬКА КНИГА 1578 РОКУ

Підготувала до видання Л. В. Яцук

Кременець
2018

УДК 811.161.2:81'28«15»
К 79

Рецензенти

- Білоусенко П. І.** доктор філологічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу історії української мови та ономастики Інституту української мови НАН України;
- Титаренко В. М.** кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Житомирського державного університету імені Івана Франка;
- Шульгач В. П.** доктор філологічних наук, в. о. завідувача відділу історії української мови та ономастики Інституту української мови НАН України

К 79 Кременецька земська книга 1578 року / підгот. до вид. Л. В. Ящук ; [відп. ред. В. М. Мойсієнко, В. Д. Собчук] ; Ін-т укр. мови НАН України, Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, Центр. держ. іст. архів України, м. Київ, Кремен.-Почаїв. держ. іст.-архітектур. заповідник. – Кременець : Кремен.-Почаїв. держ. іст.-архітектур. заповідник, 2018. – 300 с. : іл. – (Пам'ятки української мови).

ISBN 978-617-515-293-5

У публікації подано текст актової книги Кременецького земського суду кінця XVI ст. – цінний матеріал для вивчення староукраїнської писемно-літературної мови, суспільно-правових і побутових відносин українців. До тексту додано передмову, покажчики слів і словоформ, антропонімів і топонімів.

Для мовознавців, істориків, юристів, етнографів, географів і всіх тих, хто цікавиться історичним минулим України.

УДК 811.161.2:81'28«15»

Підготувала до видання Л. В. Ящук
Відповідальні редактори В. М. Мойсієнко, В. Д. Собчук

Затверджено до друку вченими радами:
Інституту української мови НАН України (протокол № 5 від 26.12.2018),
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 5 від 28.12.2018)

ISBN 978-617-515-293-5

© Л. В. Ящук, транслітерування тексту, лінгвістичне дослідження, покажчики, 2018

КРЕМЕНЕЦЬКА ЗЕМСЬКА КНИГА 1578 РОКУ ЯК ДЖЕРЕЛО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Во имѣ божее станса
кѣ вечной памѣти.
И ж вси рѣчи и sprawy,
которыѣ без писма составляют,
с часом с памѣти людское сплывают
и в забытѣ приходаѣт,
для того ест вынаидѣно,
абы писмом ѡбяснены были
и кѣ ведомости потом будѣчим пришли.

Кременецька земська книга 1578 року

У XVI ст. Кременецький повіт уходив до складу Волинського воєводства разом із Володимирським та Луцьким. У ньому, як і в будь-якому іншому тогочасному повіті, мали функціонувати три суди першої інстанції: гродський, земський та підкоморський¹.

Склад, особливості, компетенцію, регламент, прерогативи судів та інші аспекти їхнього функціонування визначали Статути Великого князівства Литовського (1529, 1566, 1588 рр.). Зокрема, Статут 1566 року вводив таку судову інстанцію, як земський суд, що в судовій системі мав особливий статус, оскільки був незалежним від королівської адміністрації. Узаконивши земське судочинство, Статут наголосив на ретельному зберіганні земських книг «от всякое пригоды» в спеціально збудованих для цього приміщеннях під канонічними «трема замками» земських урядників: судді, підсудка та писаря, з яких і складався земський судовий уряд². У Статуті була визначена й мова діловодства: «писар земский маєть по Руску літерами и словы Рускими вси листы и позвы писати»³.

---

¹ Крикун М. Земські уряди на українських землях у XV – XVIII століттях // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Т. 228: Праці історично-філософської секції. – Львів, 1994. – С. 100.

² Статут Великого князівства Литовського 1566 року // Статути Великого князівства Литовського. У 3-х томах / За ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. – Одеса : Юридична література, 2003. – Т. II. – Розділ IV. – Арт. 11.

³ Там само. – Арт. 1.

Повна відповідальність за правильність актових записів покладалася на писаря¹. Головним продуктом діяльності судових канцелярій стали актові книги, до яких «уносились усілякі документи приватно-правового змісту для надання їм юридичної сили, зокрема: акти купівлі/продажу нерухомості, розподілу спадкового майна між нащадками по смерті прямих/бічних родичів, дарчі надання, так звані «даровизни», різноманітні угоди щодо оренди та застави маєтків, шлюбні контракти, вінові записи, тестаменти небіжчиків з розпорядженнями останньої волі щодо близьких і рідних, дружини, дітей, слуг і челяді, майна тощо, які відбивають тогочасне щоденне життя, різноманітні буденні контакти й стосунки та поширені соціальні практики»².

Запровадження луцького й кременецького земських судів відбулося влітку 1565 р., за півроку до прийняття 26 січня 1566 р. сеймом нового Статуту³.

Рукопис «Книги Кременецького земського суду 1578 року» зберігається в Центральному державному історичному архіві в Києві (фонд 22, опис 1, справа 6).

У процесі реставрації пам'ятки в ЦДІАК України в 1950-х рр. книга оправлена в картонну обкладинку сірого кольору, корінець та кутики – у полотняну тканину синього кольору. Висота обкладинки – 32,5 см, ширина – 20,5 см.

Аркуші Кременецької книги різні за розміром, оскільки по-різному обрізані. Зокрема, арк. I та 97 мають найменший розмір: довжина – 29,5 см, ширина – 18 см. Трохи коротший за довжиною арк. 52 – 30 см, а арк. 42 коротший за шириною – 18,5 см. Усі інші аркуші приблизно однакові: довжина – 30,5 см, ширина – 19,5–20 см. Між 23 а і 23 д зв. видніється скріплювальна тканина.

Під час упорядкування й реставрації всі аркуші книги було пронумеровано простим олівцем. Нумерація здійснювалася в одних випадках лише з лицьового боку, в інших – і з лицьового, і зі зворотного. Тільки на лицьовому боці пронумеровано аркуші 1–16; 23, 23 а, 23 б, 23 в, 23 г, 23 д, 23 е, 24–43. Інші аркуші пронумеровані з обох боків, а саме: I–I зв. – V–V зв.; 17–17 зв. ... – 22–22 зв.; 44–44 зв., 44а–44а зв., 44 б–44 б зв., 45–45 зв. ... – 101–101 зв. Композиційно номери аркушів проставлялися вгорі з лицьового боку праворуч у межах правого кутка, зі зворотного – ліворуч у межах лівого кутка.

У нумерації аркушів багато виправлень. П'ять початкових аркушів, укладених до книги найпізніше, пронумеровані спочатку арабськими цифрами (однією чи двома), які закреслені, а потім римськими – I, I зв., II, II зв., III, III зв., IV,

---

¹ Статут Великого князівства Литовського 1566 року... – Розділ IV. – Арт. 1.

² Ворончук І. О. Актові книги гродських і земських судів як джерело до історії українського повсякдення ранньомодерної доби // Українське повсякдення ранньомодерної доби : збірник документів. Вип. 1: Волинь XVI ст. – К. : Фенікс, 2014. – С. 27.

³ Поліщук В. Запровадження уряду возного в Луцькому повіті у 1567 р. // Український археографічний щорічник. – К.; Нью-Йорк, 2002. – Т. 10. – Вип. 7. – С. 192.

IV зв., V, V зв. Після цих п'яти аркушів є невелика паперова смужка, подібна до тієї, що в кінці книги, і далі нумерація ведеться тільки арабськими цифрами, починаючи з 1. Однак і на цих аркушах є написані олівцем і закреслені номери. У кінці книги, очевидно, після реставрації, зазначено: «Книга сформирована из россыпи 9 февраля 1959 года. 110 листов». А 31 січня 1984 р. на іншому папері, укладеному до пам'ятки, вказано: «пронумеровано 110 + I–V = 115». Деякі аркуші позначаються номером попереднього аркуша з додаванням літер, а саме: 4 а, 4 б, 23 а, 23 б, 23 в, 23 г, 23 д, 23 е, 44а, 44а зв.

Текст написано коричневим чорнилом – від світло-коричневого до темно-коричневого – на цупкому папері, з одного боку білому, з другого – жовтому.

Добре збережений папір лише кількох аркушів 42–49. Від 30 до 76 аркуша темно-жовта пляма (ніби щось розлило), на деяких аркушах більша, на деяких менша, особливо помітна внизу справа на аркушах 49 зв., 50, 51, 52, 57, 58, 59, а із 77 аркуша ледь видна, практично відсутня. Також незадовільний стан аркушів 53–56 зв. та 98–101 зв.: вицвілий папір.

Довжина тексту на аркушах майже однакова – 24–25 см, ширина – 15 см.

На кожну сторінку тексту припадає 30 рядків, хоча є й відхилення. Наприклад, у «Реєстрі...» арк. III – 24 рядки, IV зв. – 22, V зв. – 26. У середньому в рядку 47–50 літер, зрідка – 35–40.

Кожна справа пам'ятки містить буквене позначення писарем її номера. Проте під час реставрації на аркушах I зв., II зв., III зв., IV такі букви були заклеєні смужками паперу, зрідка окремі елементи буквеної нумерації залишилися поза смужкою.

На арк. V–V зв. одна назва справа має два номери, позначені буквами *лѣд* і *лѣе*.

Книга налічує 115 аркушів і складається із 67 документів. Оскільки текст 1–32 аркушів значно пошкоджений як з країв, так і посередині, до видання підготовлено 5 перших аркушів, які містять перелік справ пам'ятки («*Ре(и)стръ¹ спра(в) судовыхъ земьски(х) повету Кремлене(и)кого*») і 51 справу (від 32 до 101 аркуша).

Зібраний в актовій книзі матеріал охоплює короткі хронологічні межі: з «*лѣта по нароже(н)ю Сына Бо(ж)его тиса(ч)а пя(т)со(т) се(м)дес(а)т(и) ш(с)мого мѣ(с)ца ма(а) три(д)цатого дѣ(н)а*» до «*лѣта по нароже(н)ю Сына Боже(го) тисе(ч)а пя(т)сотъ се(м)ьдес(а)т(и) ш(с)мого мѣ(с)ца шктебра второгона(д)ца(т) дѣ(н)а*», тобто з 30 травня до 12 жовтня 1578 року.

Розпочинається перший аркуш книги (арк. I) завершенням якогось документа, що складається з одного абзацу на чотири з половиною рядки: «*и потомъ при(и)мованы и до кни(г) записываны ку ѿближе(н)ю и затру(д)не(н)ю права и*

---

¹ У передмові винесені над рядок літери в тексті пам'ятки подано в круглих дужках, у транслітерованому тексті та додатках – курсивом.

справе(д)ливости его на(д) стату(т), право посполитое не были. Мы таковое шповеда(н)є пѣна Песочи(н)ского, за слушиное приня(в)шии, до кни(з) зе(м)скихъ судовы(х) владѣнїишого для памяти записати есмо рассказали, яко ж то по(д)лу(з) звычайю до книгъ записано». Через рядок писар починає новий абзац «Ре(и)стръ спра(в) судовыхъ земьски(х) повету Кремляне(и)кого, которые накротце списаны су(т) для того, жебы тымъ бо(р)зде(и) ѿсихъ роко(х) (!) ниже(и)написаны(х), sprawy находятиса могли, чого кому по(т)рѣба буде(т)».

Закінчується книга арк. 101 зв. початком справи №3 [57] (два абзаци): «На роко(х) сѣдовыхъ земьски(х) кремляне(и)кихъ, которые ве(д)ле порад(ку) ста(т)утового в теперешнемъ року сѣмьдѣся(т) шмомъ по свето(м) Михалѣ, ры(м)скомъ святѣ, сѣжоны и ш(т)правованы были, ста(в)шии ш(б)ли(ч)но в за(м)кѣ Кремляне(и)комъ пере(д) нами, А(н)тонїемъ Ялови(и)кимъ, су(д)єю, а Савино(м) Ялови(и)кимъ, по(д)судько(м), вря(д)ники зе(м)скими кремляне(и)кими, па(н) Ян Бре(ст)ски(и) шповеда(л) и шчевисто до».

Усе це свідчить про те, що первісно обсяг книги був більшим, а нинішній – результат реставрації кременецьких книг.

У тексті книги над рядок виносяться літери **б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, х, ц, ч, ш** зазвичай у кінці слова чи складу: а(р)тику(л) 38 зв., чере(з) на(с) 41 зв., са по(д)ня(л) 42 зв., ка(ш)таланови(ч) 44, шбѣю(м) сторона(м) 49, в ко(м)проми(с) 56, с ка(н)тлами 58 зв., и(ж) 60 зв., ш(б)водити 67 зв., зъ и(н)ди(к)та 71, во(д)лу(г) арѣ(н)ды 75, шме(ш)ка(в)ши 77 зв., высту(п) 85, на бли(з)ки(х) 93, ня(т)со(т) 94, ѿмо(и)няючи 101 зв. Можливе вживання таких надрядкових і на початку слова або складу (не засвідчено в такій позиції лише надрядкової літери ч): на (з)доро(в)є І зв., кре(м)яне(и)кихъ II, (в) ... за(л)яне 32 зв., з мо(и)ю 33 зв., до (к)ни(з) 35, на (ш)то 43, Наста(с)я 52, за(б)ѣт 63, до (д)вора 67, ш(т) поча(т)я 73 зв., (х)то 77, збо(ж)ѣ 81 зв., почине(н)я 85, с ... по(д)во(р)ѣмъ 89, с приви(л)ѣмъ 90, ку (и)кодѣ 96, стадо свѣре(н)ѣє 100.

Графема **й** переважно виносить над рядок у вигляді паєрка. У пам'ятці зафіксовано низку паралельних графічних варіантів із надрядковою й рядковою літерою **й**: апелаци(и) 70 – апелации 67, апеляцѣи 49; бо(л)ше(и) 32 зв. – бо(л)шеи 91 зв.; гроше(и) II – грошеи 52; де(и) 32 зв. – деи 83 зв.; кремляне(и)ки(и) 56 зв. – кремляне(и)кии 60; мое(и) 44 – мои 52 зв.; по(д)старости(и) 60 – по(д)старостии 55 зв.; по(и)скивати 60 – поискива(ти) 84 зв.; свое(и) 43 зв. – свои 34, сво(и) 32 зв. – свои 99 зв.; в то(и) III – на тои 34; люде(и) 36 – з людеи 46 зв. У трьох випадках над літерою писар позначив спіритус: сомили(и)ский 43 зв., Стефановой 44 зв., ш(т) рѣчий 49.

Надрядкова літера **г** зафіксована на початку кінцевого складу у формах родового або знахідного відмінків однини прикметників, дієприкметників,

займенників, числівників: *зошло(з)[о]* II зв., *є(з)[о]* IV зв., *кзро(д)ско(з)[о]* V, *уфалєно(з)[о]* 44, *бєрєстє(и)ско(з)[о]* 45 зв., *ш(т) то(з)[о]* 49, *во(и)ско(з)[о]* 54, *чєтвє(р)то(з)[о]* 55 зв., *шдно(з)[о]* 62 зв., *ѡ ко(з)[о]* 64 зв., *второ(з)[о]* 66, *нашо(з)[о]* 70 зв., *ничо(г)[о]* 76, *божє(г)[о]* 79 зв., *ри(м)ско(г)[о]* 80 зв., *брасла(в)ско(г)[о]* 82, *вє(ч)но(з)[о]* 93, *мило(з)[о]* 95 зв.

Часто над рядком записаний диграф **ст**: *ли(ст)* 33, *шє(ст)* 36, з *вєдомо(ст)ю* 44 зв., *доро(ст)ши* 44а зв., *маєтно(ст)* 53, *ча(ст)кѡ* 55, по *форо(ст)* 65, *чєрє(з) давно(ст)* 66 зв., *є(ст)ли* 67 зв., *мло(ст)ю* 70 зв., *справє(д)ливо(ст)* 68 зв., *тє(ст)* 71 зв., *спѡ(ст)* 74 зв., *и(ст)цо(в)* 77, в *старо(ст)вє* 81, *да(ст)* 88, *вла(ст)но(ст)ю* 91 зв., *vlo(ст)но(ст)ю* 97 зв., *виш(ст)ко* 101 зв. Наприклад, усі словоформи лексем *мє(ст)цє*, *намє(ст)ник* уживаються лише з надрядковим **ст**: на *мє(ст)цү* 63 зв., *мє(ст)ца* 88; з *намє(ст)нико(м)* 96 зв., *намє(ст)никѡ* 97 зв.

Засвідчено й виносне буквосполучення **шт**: *ла(шт)* 68 зв., по *вы(шт)ю* 77, *кро(м) ... зан(шт)* 87 зв., по *зє(шт)ю* 94.

Також над рядком позначені кінцеві склади **ти**, **чи** в інфінітивних і дієприслівникових формах: *бы(ти)* IV зв., *записа(ти)* 49, *вжива(ти)* 57 зв., *позычи(ти)* 69, *станови(ти)* 73 зв., *зъжа(ти)* 84, *шафова(ти)* 95 зв.; *бача(чи)* 39, *будѡчи* 42 зв., *хотѡ(чи)* 44а, *дє(р)жа(чи)* 67 зв., *шба(в)лаю(чи)* 90. Рідше вони виносяться в інших класах слів: *кнѡжа(ти)*, *сєножа(ти)*, *ѡ пѡ(ти)со(т)* IV зв., *тисє(чи)* V зв., *пєча(ти)* 94.

Ще надрядковими є кінцеві склади **ли**, засвідчені у формах дієслів минулого часу множини (*погоди(ли)* IV, *присуди(ли)* єсмо 40, *чини(ли)* 50, *помо(р)дова(ли)* 82 зв., *ш(т)да(ли)* 97 зв.); **мѡ** – у формах давального відмінка однини прикметників, дієприкметників, займенників (*своє(мѡ)* IV зв., *во(и)ско(мѡ)* 54 зв., *ко(мѡ)* 62 зв., *лє(п)шо(мѡ)* 71, *вє чисто(мѡ)* 92, *вы(з)нано(мѡ)*, *нико(мѡ)* 99, *ко(ж)до(мѡ)*, *сє(мѡ)* 100, *моє(мѡ)* 101); **ми** – у формах орудного відмінка множини іменників, прикметників, дієприкметників, займенників (*причина(ми)* 32 зв., с ... *слѡ(а)ми*), з ... *рє(ч)ка(ми)* 72 зв., с *пасєка(ми)* 93 зв., (з) ... *зє(м)ля(ми)* 94; *крєманє(ц)ки(ми)* 43, *наши(ми)* 61 зв., *перє(д) на(ми)* 86 зв., *зє(м)ски(ми)* 92, *помєнєны(ми)* 93 зв.); рідше **мѡ** – у формах орудного відмінка іменників та орудного, місцевого відмінків прикметників і займенників (*по(д)сѡдѡко(мѡ)* 45, *по(д)су(д)ко(мѡ)* 63 зв.; во ... *своє(мѡ)* V зв., *свои(мѡ)* 48, ш *свєто(мѡ)* 50 зв., *мои(мѡ)* 52).

Іноді писар виносить над рядок інші сполучення літер: по *(ко)(л)є¹* 65, *а(р)тику(лѡ)* 76 зв., до ... *млы(на)* 49 зв., *достато(ч)(нє)* 87. Зокрема, трапляється єдина фіксація винесення **є** над рядок: за *на(є)ха(н)ємѡ* 48.

¹ Спочатку написано тим самим кольором чорнила надрядкове *л*, а потім, очевидно, після прочитання, іншим кольором, темно-коричневим, дописане надрядкове буквосполучення *ко*.

При скороченні слів, написанні чисел писар подекуди ставить титло: *їна* I, *кїѣа* I зв., *кїѣжа(ти)* IV зв., *кїѣна* V, *чїѣка* 36, *кїѣжєне* 43, я, *їне* су(д)де, *ѣм* *ѡзна(и)мѣю* 45 зв., *кѣ* 51 зв., *ѣна* 62, *лї* 65 зв., *ѡ(т)їцѣ* 78, *мѣ* 86, *їне(и)* 92, Святого *Дїа* 101, *ѣиѣ* мою 101.

Над деякими надрядковими літерами ставиться дужка, характерна для скоропису XVI ст., найчастіше – над **н, к, л**.

Спорадично пишеться велика літера, здебільшого на початку справ, це графеми **Л, В, Н, П, С, Т**, у кінці – **П, М**: *Лета по нароже(н)ю Сына Божего Тисача па(т)сотъ сѣмьдѣсать ѡ(с)мого мї(с)ца ѡктѣбра шостого дїна. На роко(х) судовы(х) зѣмски(х) кремѣне(ц)кихъ, которые ѡ(д)лѣ статуту припали наза(в)триѣ свѣтого Михала, ры(м)ского свѣта, судити почали в року сѣ(м)дѣсать ѡсмомъ, Постанови(в)шисѣ в замьку ї(с)дрьскомъ кремѣне(ц)комъ...* 78; *Писа(н) ѣ Кремя(н)їцѣ* 49.

При виділенні частин тексту найчастіше вживаються заголовні **А, И, К**.

Використовувана в антропонімах велика літера слугує винятково для виділення в тексті окремих елементів: *Писа(н) ѣ Родошани рокѣпо нароже(н)ю Сына Бо(ж)ею Исѣа Христа Тисача па(т)сотъ сѣмьдѣсѣ(т) ѡсмого мї(с)ца ма(р)ца пѣ(р)вогона(д)ца(т) дїна. А потомъ по(д)писы рѣ(к) єсть тьми словы написаны: «Я, Ива(н) Патрикѣ(и) Кѣрозво(н)ски(и), по(д)комори(и) кремѣне(ц)ки(и), рѣжу свою по(д)писа(л). Богда(н) Дро(з)дѣ(н)ски(и), вла(ст)ную рѣжу по(д)писа(л). Сѣмѣ(н) Дроздѣ(н)ски(и), вло(ст)ною рѣжою по(д)писа(л)»* 58. Переконливими прикладами можуть слугувати випадки написання з великої літери займенника **я**, після якого власні особові іменування завжди подано з малої літери: ...и *та(к) сѣ в собѣ маєтъ: «Я, Богушъ Павловичъ Лу(д)виски(и)...*» 55; ...и *та(к) сѣ в собѣ має(т): «Я, Катѣрина Миха(и)ловна Миха(и)лова Ску(и)бѣдина...*» 61; ...*та(к) сѣ в собѣ має(т): «Я, Костѣ(н)ти(н) Костѣ(н)тинови(ч) Ѡстро(з)ски(и)...*» 72 зв.; ...*такъ єсть написанъ: «Я, Ива(н) Романови(ч) Сѣнута...*» 88 зв.–89; ...и *та(к) є(ст) написа(н): «Я, Лвова Ворони(ц)кая зо (З)баража Марина А(н)дрѣє(в)на Кѣне(в)ского...*» 95 зв.

Матеріал пам'ятки засвідчує намагання писарів дотримуватися тогочасних канцелярських штампів: кожна справа містить дату (рік, місяць, день), починається і закінчується стандартною формулою, зокрема: *«На роко(х) судовы(х) зѣмски(х) кремѣне(ц)кихъ, которые сѣ судити и справовати почали наза(в)триѣ свѣтое Тро(и)цы, ри(м)ского свѣта, в годѣ нинѣ(и)нѣ(м) сѣ(м)дѣсать ѡ(с)момъ, по(с)танови(в)шисѣ ѡбли(ч)но в замку єго кролѣ(в)ское мї(с)ти Кремѣне(ц)комъ перѣ(д) нами...»* 40 зв. і закінчуються теж штампом: *«Которы(и) же то(т) выпи(с) ксро(д)ски(и) кремѣне(ц)ки(и) за про(з)бою єго*

мѣл(с)ти ꙗ́на А(н)тониѦ Ялови(ц)кого, сѣ(д)и зє(м)ского кремѦне(ц)кого, слово ш(т) слова с поча(т)ку а(ж) до ко(н)ца шбычаємъ перенесе(н)я до кни(г) спра(в) земъски(х) судовы(х) кремѦне(ц)кихъ записати єсмо казали» 63 зв.

***

Українські пам'ятки ділового письменства репрезентують високорозвинену літературну мову, що мала тривалу традицію функціонування¹. Народнорозмовна стихія найпослідовніше виявлена на звуковому рівні мовної системи.

У Кременецькій книзі 1578 року, як і інших пам'ятках досліджуваного періоду, значно переважають випадки написання *е* на місці давнього *ѣ в наголошених і ненаголошених позиціях.

Наголошена позиція: *ш(т) сусєдо(в)* 32 зв., *вє(р)ную* мло(ст) 34, на *вє(ч)но(ст)* 39, *ведомость* 41 зв., *дєдичъ* 43 зв., *Бєсо(в)ку* 46 зв., *цєлоє* право 47, по десѦти *бєлы(х)* 64, *дєту вє(ч)ного* 66 зв., в ... *имє(н)ю дє(л) мєли* 66 зв., *свє(т)ками* 68, *налєпє(и)* 71, в *мєсячи* 82, *Звєра* Лвовича 87, *и(з)єха(в)ши* *сѦ на мє(ст)цѦ* 87, *двєстє* 89 зв., в *лєсє* 95, з *намє(ст)нико(м)* 96 зв., *тєло* ... *грє(ш)ноє* 101 та ін. «Напевно, буквою *е* відповідно до наголошеного етимологічного *ѣ* позначався звук неоднорідного творення (дифтонг; це явище спостерігається й нині в північноукраїнських діалектах), – підкреслює В. В. Німчук. – Мало ймовірно, щоб в *е* на місці *ѣ* відбивався іншомовний фонетичний вплив (білоруський або польський)»².

Ненаголошена позиція: *шповєда(н)є* IV, *ѣ* ... *свє(т)лица(х)* 36, *Ла(в)ри(н) Пєсочи(н)ски(и)* 41 зв., на ... *Бєлозо(р)цє* 43 зв., *дєтє(и)* 44 зв., до *лє(т) дєти(н)ны(х)* 48 зв., *ѣ* *мєщанина* 51 зв., *ш(т)повє(д)* 58 зв., *выєха(в)ши* 63 зв., *то(и) сєножѦти* 65 зв., на *свєдо(ц)ствѦ* 67 зв. тощо.

Так само систематично засвідчується рефлекс *е* в ненаголошених і наголошених закінченнях іменників чоловічого та жіночого роду у формі однини давального й місцевого відмінків: *воєводє* II зв., *сторонє* 32 зв., в листє 33, кѣзю *Ю(р)ю Пузынє* и *ма(л)жѦо(н)цє* єго 40, *кня(ж)нє* 44 зв., на *дворє* 43, *жѦонє* *моє(и)* *Га(н)нє* 44а зв., по ... *ш(б)мовє* 45 зв., кѣ *зволѦцє* 46, *присєзє* 47 зв., при *живѦотє* 52 зв., *старѦостє* 58 зв., в *го(с)подє* 58, кѣ *кры(в)дє* 74 зв., на *записє* 80, в *обѦорѦнє* 85, на *рє(ч)цє* 87 зв., на *горє* 95, ку *(ш)кодє* 96 та ін.

Досліджувані тексти широко відображають паралельне вживання *ѣ* та *е*. Наголошена позиція: *вѣдѦти* 37 – *ведѦти* 46 зв.; *двѣ* части 44 зв. – *двє* части

¹ Німчук В. В. Підкоморські книги Правобережної України кінця XVI – першої половини XVII ст. // Книга Київського підкоморського суду (1584–1644) / Упорядники: Г. В. Боряк, Т. Ю. Гирич, Л. З. Гісцова та ін. – К. : Наук. думка, 1991. – С. 36.

² Там само. – С. 38.

76 зв.; *дѣти* 71, *дѣтѣ(м)* 37 – *дѣти* 55 зв., *дѣтѣмъ* 44 зв.; *лѣта* 35 зв., по(д) *лѣ(т)* 78 – *лѣта* 92, по(д) *лѣ(т)* 39 зв.; *мѣ(д)* 100 – *мѣ(д)* 44а зв.; *мѣсто* 36 – до *мѣста* 61; в *недѣлю* 35 зв. – чоты(р)ма *недѣлами* 64 зв.; *ѡв о(т)дѣлѣ* 38 – *ѡв о(т)дѣлѣ* 34; *ѡ ... Рѣ(д)кую* 39 – на тоє имѣ(н)ѣ ... *Рѣ(д)кую* 39; *повѣди(л)* 45 зв. – *повѣдилъ* 85 зв.; *повѣту* 41 зв., в ... *повѣтѣ* 71 – *повету* 67, *ѡ поветѣ* 52; *понеѣлка* 32 – *ѡ понеѣло(к)* 45; з сего *свѣта* 51 – з сего *свѣта* 93 зв.; *сѣна* 79 зв. – *сѣна* 95; *тѣло* 101 – *тѣло* 57; *хотѣла* 41 зв. – *хотѣ(л)* 33 зв. Ненаголошена позиція: в *Краковѣ* 71 зв. – в *Краковѣ* 71; *мѣстѣ(ч)ко* 36 – з *мѣстѣ(ч)комъ* 37 зв.; *повѣтового* 40 – *поветового* 45 зв.; в ... *сумѣ* 33 зв. – (в) *сумѣ* 77 зв.

У пам'ятці написання з *е* на місці *ѣ* завжди кількісно переважають. Зокрема, зафіксовано словформ *лѣта* – 54 і *лѣта* – 36; *двѣ* – 26 і *двѣ* – 13; в *сумѣ* – 21 і в *сумѣ* – 2; *тѣло* – 3 і *тѣло* – 1; з *свѣта* – 5 і з *свѣта* – 2.

Тільки буква *ѣ* наявна в таких спільнокоренових словах і формах слів: *ѣздили* 61, кони *ѣзныѣ* 44а, *наѣздь* 86, по(д) *ѣздо(в)* 36 зв.; *выѣхати* 63, *выѣха(л)* 63 зв., *выѣха(в)ши* 35, *заѣха(в)ши* 85 зв., маю(т) *сѣ зѣхати* 58 зв., *зѣхали* 61, *и(з)ѣха(в)шисѣ* 87, *наѣха(в)ши* 81, *ѡ наѣха(н)ѣ* IV, *приѣха(л)* 44а, *поѣхали* 38 зв., *ѡхати* 65, на (в) *ѣха(н)ѣ* Христово 64 зв. (В. М. Мойсієнко зазначає, що в слові *ѣхати* та похідних у всіх проаналізованих ним актових книгах XVI–XVII ст. не засвідчено жодного іншого випадку написання, крім *ѣ*)¹; на *вѣ(ч)ность* 54 зв., *вѣчно на вѣки* непорѣшно 60, *вѣ(ч)ными* часы и *на вѣки* непорѣ(ш)но 91 зв., *вѣ(ч)нѣ* 40, *вѣчистыи* 86 зв.; по(д) ты(м) *жѣ лесомъ* 95, в *лесѣ* 95, до *лесо(в)* 65, з *лесы* 34, з *лесами* 55; дла *лѣтшего* 50, за *лѣтши(м)* 47 зв., (к) ... *лѣ(п)шо(мѡ)* 71 та ін.

Літера *и* на місці *ѣ трапляється рідше: *пѣнѣ(и)* *Касци* 101, *Фѣ(н)ни*, *дѣ(в)ци* 101, пор.: *бѣго(м)* 41 зв. – *побигли* 45; на *рѣцѣ* I – на *рицѣ* III зв. Фіксуються й паралельні закінчення, зазвичай, в іменниках із кінцевим приголосним основи *и*: *до(ч)цѣ* – *до(ч)ци* 101, *ма(л)жо(н)цѣ* II – *ма(л)жо(н)ци* 40, в *опѣцѣ* 44а – *ѡв опѣци* 90 зв. Також наявні форми з *ы*: на *дво(р)цѣ* 43 зв. – на (д) *во(р)цы* 43, *ма(т)цѣ* 89 – *ма(т)цы* 52 зв., по *ма(т)цѣ* 41 зв. – на *ма(т)цы* 52 зв. (написання *ы* після *и*, очевидно, вказує на велярність останнього)².

У наголошеній позиції засвідчено варіювання *ѣ* – *ѣ* – *и*: *ѡ вѣнѣ* 39, *ѡ вѣнѣ* 37, *ѡ винѣ* 36 зв.; пашни *засѣланѡѣ* 65, жита *засѣяного* – ла(н) *яри(н)*, *засіяного*

¹ Мойсієнко В. М. Фонетична система українських поліських говорів у XVI–XVII ст. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – С. 145; Мойсієнко В. Луцька замкова книга 1560–1561 рр. як відображення «офіційної» руської мови ВКЛ середини XVI ст. у її північноукраїнському варіанті // Луцька замкова книга 1560–1561 рр. / Підгот. до вид. В. М. Мойсієнко, В. В. Поліщук. – Луцьк, 2013. – С. 74.

² Німчук В. В. Підкоморські книги Правобережної України... – С. 38.

ш(в)са – миро(к) три(д)ца(т) и мѣрка; я(ч)мѣню – мѣро(к) деса(т), ярицы – меро(к) две 36; при мнѣ 54, при мнѣ 36, на мни 52 зв.

Аналізована пам'ятка фіксує зміну *ѣ > е в ненаголошеній позиції: бачѣчи 46 зв., двѣ(т)со(т) 101, на (и)мѣ V зв., Кнѣгини(н)ски(и) 58 зв., шгледа(в)ши 34 зв., кѡ шгледа(н)ю 81 зв., шсегнѡ(л) 46 зв., присѣга(ти), в оны(х) по(з)вѣ(х) пѣти 73 зв., пѣтъдеса(т) 39, пѣ(т)со(т) 43, лета ... тисѣ(ч)ного пѣ(т)сотного 45, Светое 44а, свѣще(н)нику 101, што са дотычѣ(т) 44а зв., за тисѣчу IV зв., хотѣчи 42 зв., чинѣчи 46 зв. і под.

Лише з рефлексом е зафіксовано слова жедати та памѣти й похідні від них: жедати 37, жѣда(л) 78 зв., на жѣда(н)ѣ 73; сла(в)ное памѣти III, кѡ вѣ(ч)но(и) памѣти 56 зв. та ін.

Зрідка засвідчується зміна *ѣ на е й під наголосом: шѣстьдесе(т) 46 зв.; свѣта ри(м)ского 42, ри(м)ское (ж) свѣто 45 зв., ш ... свѣте римському 50, пор.: свѣта ри(м)ско(г)[о] 80 зв.

Етимологічні о, е в новому закритому складі в переважній більшості випадків у книзі зберігаються. Лише в кількох випадках фіксуємо перехід о, е > у (ю): тю(т)ка 41 зв., чотыриста ко(в)шу(в) 101.

Систематичним є перехід е в о після шиплячих перед споконвічно твердими приголосними: вчора(ш)него 41 зв., жона 44а, чоломъ 70 зв., пиона 36, зош(л) 50. Цю зміну відображають усі засвідчені форми слів шостый і чотыри та похідні від них деривати: чотыри 36, чоты(р)ма 64 зв., чотыро(х) 84; чотыридѣсять 47 зв.; чотыриста V, за чотыриста 55; шо(с)тымъ 39 зв., шостого 48 зв.; шостогона(д)ца(т) 81 зв. і под.

В актах найчастіше трапляється перехід е > о в дієприкметниках: позычоную I зв.; ѡкри(в)жоно(и) 32 зв.; прирѡжонымъ 38; выслѡжоное 44; зложонии 48; примушонъ 55; высажоные 59; послушо(н) 63 зв.; на(з)начоное 68 зв.; ш(б)тяжоную 74 зв.; покажоны 84 зв.; вышбразжоны 101 зв. та інші; а також у формах минулого часу, похідних від дієслова *ити*: зышол 37, пришо(л) 48, зош(л) 50, дошо(л) 74 зв., пошо(л) 81 зв.

Задокументовано й варіювання форм з о та е: грошовыми 59 зв. – грошѣвыми 71; Любашо(в)ски(и) 81 – Любашѣ(в)скому 94 зв.; нале(п)шому 93 – налепѣшему 49 зв.; шбложоною 61 – шбложѣною 34; дошо(д)ши 89 зв. – дошѣ(д)ши 84 зв., пришо(д)ши 78 – пришѣ(д)ши 36 зв.; рожоны(и) 54 зв. – врожены(и) 37 зв.; чоловѣка V зв. – человеко(в) 81 зв.; на чоло(м)би(т)ѣ 71 – для ... чѣло(м)би(т)я 101 зв.; Янушомъ I – Янушѣмъ 43 зв.

У досліджуваних текстах наявне чергування в – у: позичи(л) ѡ него III, прида(н) з ѡрадѣ IV зв., на врадѣ 36 зв., та(к) ѡ Смо(р)дѣ, яко и в Городищѣ 52 зв., єсми дѣ(р)жа(л) и вжива(л) 55, слово в слово в книги кгро(д)ские

записати каза(л) 62 зв., не выпо(л)ниль ђего 65, спокоемъ ђжива(л) и тепе(р) ђживаю 85 зв., не (в)ступѡючи в право 86, писа(н) ђКремя(н)цы 94 тощо.

Засвідчено вживання прийменникового варіанта **во**: *во* (и)ме(н)ю 57, *во* (в)семъ са ђсправедливити 33 зв., *во* вси(х) ты(х) реча(х) 90 зв., *во* (и)ме божее ста(н)са 56 зв., ни *во* што са шборочаю(т) 34, *во* шпеку 61 зв. До того ж, фіксується в одному документі й польський прийменник **вѣ** (стп. *we*)¹: *вѣ* две недели 68 зв., *вѣ* Кгда(н)ску бы(л) 69.

Прийменник **ѡв**, що розвинувся внаслідок появи вторинного *в* – звука протетичного характеру², виступає в аналізованих документах перед словами, що починаються переважно на голосний *о*: *ѡв* обходе(х) 59 зв., *ѡв* одномъ 101, *ѡв* о(т)деле 34, а також: яко *ѡв* (в)олосны(и) брата моего 63. При слові *опека* в знахідному та місцевому відмінках засвідчено використання різних варіантів цього прийменника: *в опека* 50 зв., *во шпеку* 61 зв., *ѡв опеку* 101; *в опеце* 57 зв., *ѡв опеци* 90 зв.

Прийменники **вы** та **увы** в актах фіксуються лише перед іменником *имене* у формах місцевого та знахідного відмінків: *вы* (и)ме(н)е пїна Мали(н)ского Ве(р)бую 33, *вы* (и)ме(н)ю материстомъ Лѡдвища(х) 55, *вы* (и)меня(х) мои(х) 44а зв., а також *ѡвы* (и)ме(н)яхъ свои(х) 89.

У Кременецькій актовій книзі протетичний приголосний *г* трапляється лише в антропонімі *Ганна*: *кна(ж)ны Га(н)ны* 46 зв., *Га(н)на* Гри(ц)ко(в)на Во(л)ко(в)ская Яновая Бри(ст)ская 91 зв. Протетичний *в* не засвідчений: *в осмисо(т)* золоты(х) по(л)скихъ V, *спале(н)емъ шгна* 65.

Документи майже послідовно відображають тверду вимову **ц**: на дворѣ *Коле(с)цу* 43, *половицу* ста(в)ка 49, *мї(с)ца ма(р)ца, пѣ(р)вогона(д)ца(т)* дїна 58, *до ко(н)ца* 63 зв., *у А(н)дре(и)ца* 66, зв., *з ру(ч)ницами* 81 зв., *сестре(н)ца* 87 зв. і под., за винятком з *мо(ц)ю* 33 зв., за *мо(ц)ю* 50 зв. Зокрема, лише твердий **ц** містять усі форми числівників *ше(ст)на(д)цатъ* 36, *два(д)цатѣро* 36 зв., *чет(в)ерты(и)на(д)ца(т)* 48 зв., *три(д)ца(т)* 68 зв., *ко(л)кона(д)ца(т)* 85 зв. тощо.

Деякі слова демонструють кінцеву велярність **ц** у різних формах: *Волицѡ* 38, *при ... Волицы* 40; *по ... граница(х)* 85 зв., *чѣре(з) границы* 85; *дѣ(р)жа(в)ца* 43, *дѣ(р)жа(в)цы* 84; *на ... дво(р)цахъ* 43, *на (д)во(р)цы* 43; *має(т) и(ст)ца ...* искати 77, *и(ст)цы* 76 зв.; *до Креме(н)ца* 101, *в Крема(н)цу* 36, *в Крема(н)цы* 41 зв.; *по ... ме(ст)ца(х)* 79 зв., *на ме(ст)цу* 42 зв.; *Ѡ(л)шаница* 42, *Ѡ(л)шаницу* 50 зв., *Ѡ(л)шаницы* 44а; *ш(т)ца* 70 зв., *ш(т)цу* 90, *штець* 59 зв.; *пиеницу* 81, *пиеницы* 81.

¹ Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. : У 28-ми вип. / За ред. Д. Грицишина. – Львів, 1996. – Вип. 3. – С. 198.

² Німчук В. В. Підкоморські книги Правобережної України... – С. 40.

Акти засвідчують і твердий **р** у кінці слів: *декабра* 60 зв.; *ноябра* 88 зв.; *ш(к)тебра* 39; *с ... писаромъ* 73 зв., *писа(р)у* 101, *писару* 50; *секретара* II, *секретару* 45 зв., пор. *їна секретаровъ* 46. Пам'ятка задокументовує паралельне вживання форм, зазвичай, із переважанням твердого **р**: *писара* I зв. (22 фіксації) – *писара* 45 зв. (1 фіксація); *ѣ(с)дру* 97 зв. (8) – *ѣ(с)дрю* 32 зв. (2); *се(н)тебра* 36 зв. (9) – *сентабра* 55 зв. (2); *ге(н)вара* 39 (3) – *ге(н)вар* 39 (1). У середині слів найчастіше вживається м'який **р**: *вра(д)никъ* 33, *во(д)лу(з) пор* 37 зв., *ѡмор* 52, *спр* 65, *выпр* 82, *ѡра(д)* 84 зв., за винятком трьох слів: *дворанина* 45, *дла поратова(н)а* 44а, *ро(з)ширати* 91 зв. / *ро(з)ширати* 93 зв.

У документах відбито асиміляцію за дзвінкістю в словах: *при ... про(з)бе* 34 зв., за *про(з)бами* 37, на *про(з)бу* 61; за глухістю: *ро(с)казали єсмо* 33, за *ро-каза(н)емъ* 66, з *росказа(н)я* 85 зв.; на *росправѣ* 44а, до ... *ро(с)правы* 73 зв.; якого *ростѣ(р)ку* ... не мела 57; *росписа(в)ши* 66 зв.; по *роспѣще(н)ю* 75 зв.; за місцем і способом творення: *меца(н)* 35 зв., з ... *мецаны* 45, *ѡмецианина* 51 зв.; *ща(д)комъ* 42, *ща(д)ки* 71. Часто засвідчено паралельні форми з асимілятивними змінами й без них: *све(т)ками* 68 – *све(д)ками* 66 зв., з листѡ *ѡва(ж)чого* 58 зв. – листѡ *ѡва(з)чого* II зв., до ... *ро(с)су(д)кѡ* 35 – до ... *ро(з)су(д)ку* 84 зв., кїземъ Стефаномъ *Збара(з)скимъ* IV – кїзь Янушъ *Збара(ж)ски(и)* 58 зв., де(р)жа(в)ца *сомили(с)ки(и)* ... до(р)сѡни(с)ки(и) 43 зв. – де(р)жа(в)ца *сомили(и)ски(и)* ... до(р)сѡни(и)ски(и) 43; *Щастному Слабко(в)скому* 36 – *Сча(ст)ны(и)* *Сла(б)ко(в)ски(и)* 35 зв.; ни *щего* примуше(н)а 100 – ни *с чиего* примуше(н)а 91 зв.

Необхідно вказати на закономірне вживання писарем **щ**: *ещѣ* 44а зв., в *Городищѡ* 52, *с пѡци* Степа(н)скои 68 зв., з *допѡще(н)я* 79 зв., на *(в)рочищѡ* 82, *с ... рѣчищами* 78 зв., *шчицати* 90, по *неца(ст)ю* 90, *свеце(н)нику* *воскресе(н)скому* 101 тощо.

В актовій книзі наявна єдина фіксація на письмі подовження приголосних як наслідку асиміляції **ј** передньоязиковими приголосними: *я, їне су(д)де*, *ѡм* *взна(и)мѡю* и до ведомости *доношѡ* 45 зв.

Звукосполюку **ждж** позначено в Кременецькій пам'ятці поєднанням букв **ждч**: за *наѣ(ж)дча(н)емъ* 85, *наѣ(ж)дча(л)* 85 зв.

Дисимілятивні зміни відбито в словах: *хто* 33 зв., *нихто* 40, проте з *рѡ(ч)ницами* 81 зв. Займенник *що* фіксується лише на проміжній стадії *што* 61 зв., форм *что, що* не виявлено.

Не задокументовують акти одзвінчення префікса / прийменника **от-** > **од-**: *кѡ ш(т)бира(н)ю* 51, *ш(т)далаючи* 55 зв., *перѣ(д) ш(т)да(н)емъ* 64 зв., *ш(т)во(д)* 70, *ш(т)ложи(л)* 99; *ш(т) вра(д)у* 33, *ш(т) замьку* *Кремлане(ц)кого* 44, *ш(т) мала* до *велика* 100 та ін.

Спрощення в групах приголосних проявляється в досліджуваних текстах непослідовно, пор. паралельні форми: кони *єзныє* 44а зв. – кони *є(з)дныє* 57 зв.; на *вла(с)ны(и)* кгрѣ(нт) IV – на кгрѣ(н)тє его *вла(ст)номь* 82 зв.; па(н) *Щасны(и)* Клєчєно(в)ски(и) IV – па(н) *Ща(ст)ны(и)* Клєчєно(в)ски(и) 80. Не відбито спрощення в словах *ѡчастъни(к)* 38 зв., *шєстъна(д)ца(т)* 36, *шє(ст)дєсѧ(т)* 39 зв., *шє(ст)со(т)* 57 зв., за ... *ѡстною* про(з)бою 65 зв., *мє(ст)цє* 95, з *намє(ст)нико(м)* 96 зв. та інших їхніх словоформах.

Документи фіксують перехід сполуки *рь* в *ри*: *тривога* 45.

Засвідчено в грамотах функціонування двох варіантів прийменників *зь* (*сь*) – *изъ* (*исъ*): *ис* пїномь III, *ис* капьлунами 36 зв., *ис* присє(л)комь 52; *и(з)* ма(л)жо(н)кою 39, *и(з)* судѣ зе(м)ского до судѣ за(м)кового 42 зв., *и(з)* жиды 74 зв., *и(з)* Жи(ж)нико(в)скими 77 зв., *и(з)* собою 46. Пор.: *и(з)єха(в)шисѧ* 87 і *зьєхали* 61; *и(з)няли* 82 зв. і *зняли* 82, *знимаючи* 68 зв.

Пам'ятка відображає перехід *л > в*: *мо(в)чалъ*, *мо(в)чала* 38, *мо(в)чали* 77 зв. і *мо(л)чати* 87 зв., *мо(л)ча(л) бы* 77, а також: на *Во(л)чко(в)ци* III зв., *ш до(л)гъ* 56.

Фонема **ф**, потрапивши в українську мову лише разом із запозиченими словами, зазнавала субституції **п**, **в**, **х**, **хв**, що являло собою намагання пристосуватися до наявної системи консонантизму, оскільки в українській мові зовсім не було губно-зубної фрикативної вимови¹. У тексті пам'ятки засвідчено паралельні форми: *Стєфа(н)* 44 – *Стєпанъ* 61 зв., с пѣщи *Стєпа(н)скои* 68 зв.; *Ма(т)фїє(в)ски(и)* 32 зв. – *Ма(т)вєє(в)ского* IV; побигли, кѣди хто *трафилъ* 45 – бы сѧ то *тра(х)вило* 41 зв. (слово через польське посередництво (п. *erafić*, *erefić*) запозичене з німецької мови; нвн. *Treffen*)². Лише з **ф** зафіксовано запозичені християнські імена й похідні від них оніми: *Крыштофа* I, *Тимофє(и)* 35, *Фєдору* 57, *Фєдоровича* 69 зв., *Фєдоровая* 92 зв., *Ярофи(и)* 59, *Фє(н)ни* 101; і запозичені апелювати: *фє(в)рала* 75, за *фуру* 69, с *фо(л)ва(р)комь* 90, *шафовати* 60, *(в) шафуно(к)* 73 зв. і под.

У досліджуваних документах наявне й гіперичне **ф**: *форобою* 34, у *форобє* 44а, *форобу* 80, пор.: *дѧ хоробы* I зв., *хороба* 41, в ... *хоробє* 44а, за *хоробою* 61; *по форо(ст)* 65, пор.: *(с) хворосты* 71; *ш пофа(л)ку* I, а(р)тикулу ... *уфалєно(г)[о]* 44, *до фали* 57, *во(д)лє уфалы* 91 зв., пор.: *похва(л)ка* 58 зв., *похва(л)ки* чинили 82. Це явище фіксують й інші пам'ятки української мови³.

¹ Шевельов Ю. Історична фонологія української мови ; пер. з англ. С. Вакуленка, А. Даниленка. – Х. : «Акта». – С. 803–806.

² Етимологічний словник української мови / За ред. О. С. Мельничука : В 7-ми т. – К. : Наук. думка, 2006. – Т. 5. – С. 622.

³ Німчук В. В. Передмова // Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII ст. : зб. док. / Підгот.

Фонему *g* в пам'ятці передано традиційно – за допомогою буквосполуки *кз*: *ш наеха(н)є кзва(л)то(в)ное* на вла(с)ны(и) *кзру(нт)* его IV, *в кзроде* Кремлене(ц)комь 41 зв., привиле(и) голо(в)ны(и) корола его *мл(с)ти Жикгимо(н)та*, на *па(р)кгамене* писаны(и) 54, до кни(г) *кзро(д)ски(х)* 64, у *Кзда(н)ску* 68 зв., *черε(з) церокграфы* 70, *бу(р)кграби(и)* 100 зв., *їне Якъни(ж)ки* Кло(д)ни(ц)коє I зв. тощо. Трапляються й надпоправні написання: *ш ба(ч)макзи* с ка(п)тами 58 зв. (слово *башимак* запозичене з турецької мови – *başmak*)¹.

Графема *ь, ъ* не відображають твердості / м'якості попереднього приголосного: при ... *во(з)номь* 36 – при ... *во(з)номь* 95; *кзро(д)скихъ* 37 – *кзро(д)скихъ* 99 зв.; *добръ* 81 – *добръ* 83; *до(л)гъ* 77 – *до(л)гъ* 77 зв.; *потомъ* I – *потомъ* 93 зв.; *семьдесять* 51 зв. – *се(м)десять* 96 зв.

Пам'ятка фіксує слутування *и* та *ы*: 8 повіте *Володыме(р)скомь* III зв., *ш(т) ... кры(в)дъ* 44а, хто бы кого зы (и)ме(н)я *ктва(л)томь виби(л)* 47 зв., по *тры* гроши 48 зв., за *чотырыста* ко(п) гроше(и) 55, *свѣта ры(м)ского* 67, (з) *ловы зверы(н)ными* 71, з *ыме(н)емъ* 72 зв., *Гры(ц)ка* побили 82 зв., *їна Гурына Жабокры(ц)кого* 83 зв., во *вси(х)* *име(н)яхъ наши(х) матерысты(х)* 86 зв., тому *име(н)є Ѡпары(п)сы* 96 зв.

***

Кременецька актова книга містить різноманітний матеріал для дослідження історії граматичної будови української мови. Морфологічна система видаваних документів відображає як архаїчні, так і нові риси староукраїнської мови.

Закінчення *-а* в родовому відмінку однини мають іменники чоловічого роду на позначення назв осіб: *товарыша* I, *жида* I зв., *секретара* II, *їна Тита Хоμεка* II зв., 8 *брата* III, *ма(р)ша(л)ка* III зв., на три *волоки* и *чоловѣка* V зв., *ма(л)жо(н)ка* 36 зв., *дѣстѣника* 38 зв., *вижа* 39, до *кнѣзѣ* 40, *бискѣпа* 42, *писарѣ* 45 зв., *ш(т) ѣ(с)дрѣ* 46, *служебника* 47, *ш(т) небо(ж)чика* 51 зв., *клю(ч)ника* 58 зв., *в приятѣлѣ* 61, *вра(д)ника* 66, (в) *сына* 69, *короля Жикгимо(н)та* 70 зв., *їна Петра Семашка* 72, *мужа* 75 зв., *ш(т) сестре(н)ца* 87 зв., *дѣ(д)ка* 89 зв., *наме(ст)ника* 99; назв населених пунктів: *ш половицѣ* *име(н)ѣ Чо(л)ѣзова* I, *ш(т) име(н)ѣ ихъ И(л)кова* IV, *име(н)ѣ моего ш(т)чи(з)ного Лосѣтина* V, *межи име(н)ѣ его мл(с)ти Попова(ц)ѣ* а *їна Древи(н)ского Кокорѣва* 35, до *Володымера* 44а, *межи Кѣликова* и *Рѣ(д)ки* 81, до того *име(н)ѣ Во(и)нигова* и до *присѣ(л)ко(в) Хорошеѣва* и *Ши(м)кова(ц)ѣ* 93, *зо (з)баража* 95 зв., з *Малина* 98 зв.

до вид. В. В. Німчук, В. М. Русанівський та ін. – К. : Наук. думка, 1981. – С. 17; Німчук В. В. Підкоморські книги... – С. 41.

¹ Етимологічний словник української мови... – Т. 1. – С. 155.

З таким закінченням уживаються й іменники, що називають часові відрізки: *мі(с)ця* 32, *ма(р)та* 32 зв., *дека(б)ра* 34 зв., *ге(н)варя* 39, *шктобра* 44 зв., *июня* 45, *ноябра* 46 зв., *августа* 50, *сентябра* 55 зв., *дня* 73 зв., *фе(в)рала* 75, *июля* 81, *мая* 81 зв., *апріля* 99, але *року* 34 зв., *ш(т) годд* 39; і низка іменників з іншими значеннями: *ста(в)ка* II, за *живота* III, *стога* 36, *ш(в)са* 36, до *ко(н)ця* 44 зв., з сего *свѣта* 44а зв., до которого *ста(в)ка* и *млы(на)* 49 зв., *привилия* 54, *и(н)ди(к)та* 71, с *плѣга* 82 зв., *дѣба* 84.

Лише закінчення *-у* засвідчене в родовому відмінку однини таких іменників: *повѣту* Кремане(ц)кого I, (в) *зана(т)ю ста(в)у* 32 зв., *ш(т) поча(т)ку* 33 зв., с *кни(г) замку* ґ(с)дрьського Кремане(ц)кого 35 зв., *горохѣ* – по(л)ме(р)ки 36, *я(ч)меню* – по(л)тора стога 36, во(д)лу(г) *пора(д)ку* 37 зв., *просила взыче(н)а ча(с)у* 38 зв., *ш(т) годд* 39, *статутѣ* земського 41 зв., *позвѣ* свого 43, *ш(т) ... року* 43, з ... *шафѣ(н)ку* 44а, ѣ того *тастамѣ(н)тѣ* 45, з *вырокѣ* 47, якого *ростѣ(р)ку* 57, ве(д)лѣ *ста(н)у* 58, до *городѣ* ... *позвати* 63, *бе(з) доводѣ* 63 зв., *ш(т) кѣва(л)ту* 66 зв., *делу* ве(ч)ного 66 зв., до *ро(з)дѣ(л)ку* 66 зв., до *трибуна(л)у* 70, во(д)лѣ *шбычаю* 74 зв., з *вряду* 75, *жа(д)ного вступѣ* 75 зв., того *до(л)гѣ* 77, того *дѣкрѣту* 77 зв., по(д)лу(г) *запису* 77 зв., з ... *кѣру(н)ту* 79 зв., во(д)лѣ *а(р)тикулѣ* 84 зв., *ро(з)дѣлѣ* четве(р)того 84 зв., з *ро(з)дѣ(л)кѣ* 89, з ... *шбовя(з)ку* 90 зв., *шпису* нашого 90 зв., ве(д)лѣ ... *дарѣ* 92 зв., з *со(и)му* 92 зв. та ін.

Зберігають цю флексію й іменники давнього типу *-й*-основ: на *шгледа(н)ѣ садѣ* IV зв., *солодѣ* 36, до *дому* єго 61.

Паралельні відмінкові форми зафіксовано в кількох іменниках: в того *выписа* 33 – ѣ *выпису* 41 зв.; *ш(т) дѣна понѣдѣлка* 32 – *ш(т) дѣна понѣдѣлку* 41; *листы рѣ(и)стра* 66 зв. – *рѣѣстру* 36 зв.; по(л)че(т)ве(р)та *спуста* 74 – по(л)че(т)ве(р)та *спустѣ* 74 зв.; ѣ *суда положи(л)* 35 – ѣ *судѣ* земського кремане(ц)кого 38; с ... *фо(л)ва(р)ка* 90 зв. – с ... *фо(л)ва(р)ку* 90 зв.; *листа* того 69 зв. – на *подана листу* IV зв, хоч флексія *-у* в них переважає: *ли(с)ту* I, в того *листѣ* 51 зв., ве(д)лѣ *листу* 32 зв., до сего моего *листу* 61 зв., з *листѣ* двѣ(ж)чого 58 зв., по(д)лу(г) *кѣпли ш(т)ца* єго и *листу* по(т)ве(р)женого 70 зв.; *рѣѣстру* 36 зв., во(д)лѣ того *рѣ(и)стрѣ* 66 зв., до *ро(з)дѣ(л)ку* и *рѣ(и)стрѣ* 67 зв.; *судѣ* 42 зв., в *сѣдѣ* 53 зв., до *судѣ* V, (з) *судѣ* 42 зв., *ш(т) полюбо(в)ного зго(д)ного сѣду* 73 зв.

У давальному відмінку іменники чоловічого роду однини загалом мають флексію *-у*: *брату* I, *мужѣ* IV зв., *затю* 32 зв., *королю* 32 зв., *вра(д)нику* 36, *секретарѣ* 45 зв., *небо(ж)чикѣ* 47, *князю* 49, *товаришу* 51, *панѣ* 55 зв., *жидѣ* 69, *чловеку* 76 зв., *ш(т)цѣ* 78, *дѣ(д)кѣ* 89, *шля(х)тичу* 91 зв., *ж(с)дру* 97 зв., *наме(ст)никѣ* 97 зв., *братаничу* 101, *дѣхо(в)нику* 101, *кльо(ч)нику* 101, *писа(р)у* 101, *свѣще(н)нику* 101, а також: (к) *кѣру(н)ту* 32 зв., *шпису* 32 зв., *ку ш(т)ка(з)у*

33 зв., ку доводѣ 39, к сѣмѣ моему тѣстамѣ(н)тѣ 44а зв., кѣ налѣпшѣму пожи(т)ку 49 зв., декретѣ 54, к бѣрегѣ 87 зв., к сѣму листу а запису 92. Зрідка вживається й флексія **-ови / -еви**, яка в пам'ятці засвідчена разом із паралельними словоформами на **-у** як в іменниках-назвах істот: *Ба(т)ку* 68 зв. – *Ба(т)кови* 69; *Васи(л)ю* 57 – *Васи(л)еви* Патрикиевичу 101; *ма(л)жо(н)ку* 91 зв. – *ма(л)жо(н)кови* 41 зв.; *по(д)судькѣ* 42 зв. – *по(д)сѣдькови* 57 зв.; *пото(м)ку* 96 – *проти(в)кѣ* собі и *потомкови* 34; *приятелю* 84 – *приятелеви* V; *Янушѣ* Жабокры(ц)кому 50 – *Янушеви* Жабокры(ц)кому 49 зв.; так і в іменниках-назвах неістот: кѣ *ро(з)су(д)кѣ* 73 зв. – кѣ розозна(н)ю и *ро(з)су(д)кови* 84; *сѣдѣ* 67 – *сѣдови* 45 зв.; *(в)радѣ* 81 – *ѣрадови* 79 зв. Пор.: словоформи *ма(л)жо(н)ку / ма(л)жо(н)кѣ* трапляються в документах 20 разів, а *ма(л)жо(н)кови* – 3; *Янушу / Янушѣ* – 8 фіксацій, *Янушеви* – 3. Іменник *сын* засвідчений лише із закінченням **-у**: *сыну* своєму па(н)у Григо(р)ю А(н)дрѣевичу Дѣдѣ(р)калу V зв., *сыну* его Мо(ш)ку 68 зв., *сыну* нашому Миха(и)лу 93.

Іменники середнього роду II відміни давніх **-їѣ**-основ в називному та знахідному відмінках зберігають **-ѣ / -е**: *ш вырѣба(н)ѣ* III, *застанове(н)ѣ* IV, *жеда(н)ѣ* 37, *сказа(н)ѣ* 40, *внесе(н)ѣ* 44а, *ѣине(н)ѣ* 49, на *(в)ѣха(н)ѣ* 64 зв., на *будова(н)ѣ* 67, на *чоло(м)би(т)ѣ* 71, за *нагородѣ(н)ѣ* 89 зв., *полома(н)ѣ* 95.

Такі іменники містять у своєму складі й етимологічне закінчення орудного відмінка однини **-ѣмъ (-емъ)**: *по(д) приложѣ(н)ѣмъ* 37, *имѣ(н)ѣмъ* 40, за *шповѣда(н)ѣмъ* 44 зв., за *насла(н)ѣмъ* 67, за частимъ *ѣломина(н)ѣмъ* 75, за *насыла(н)ѣмъ* 85.

У місцевому відмінку такі іменники виступають переважно із закінченням **-ю**: *(в) доживо(т)ю* 36 зв., *ш вы(з)на(н)ю* 41 зв., при *справова(н)ю* 58, по ... *вола(н)ю* 79 зв., на *(в)рочищѣ* 82, по *ско(н)чѣ(н)ю* 87, на *заста(в)ю* 95 зв., хоч трапляється й флексія **-е**: на которо(м) кѣва(л)томъ *виби(т)ѣ* 47 зв., *(в) ... за(л)яне* сеножатѣ(и) 32 зв., в другомъ *шповѣда(н)ѣ* 82 зв. Найвні й варіативні вживання: в *дѣ(р)жа(н)ю* 33 зв. – в *дѣ(р)жа(н)и* 88; на *имѣ(н)ю* своє(м) *Городищѣ* 52 – на то(м) же *имѣ(н)ѣ* *Городищѣ* 52 зв.

У кличному відмінку однини іменники зберігають своє старе закінчення: *кнагинѣ* *Ма(р)ѣ* Пузынинаа *Лѣ(ш)ни(ц)кого* 38, *їне* *су(д)дѣ* 45 зв., *Боже*, *ѣхова(и)* 93 зв.

В іменниках чоловічого роду в називному відмінку множини іноді фіксуються закінчення **-ове** в назвах осіб: *татарове* 45, *їнѣ* *дѣпѣтатове* 58 зв., *пре(д)кове* 71 зв., *панове* *Радивилове* 97. Пор. паралельні морфологічні варіанти: *жиды* 56 – *жидове* III зв.; *пото(м)ки* 49 зв. – *пото(м)кове* 90; *сыны* 52 зв. – *сынове* 37; *слабры* 74 – *слаброве* 66 зв.; *шпекѣны* 44а – *шпекунове* 51; *ш(т)чичы* 73 – *ш(т)чичове* 38 зв.

Під впливом форм на зразок *селяне*¹ утворилися *земанє* 54 зв., а в іменнику *комисарє* 84 зв. нове закінчення сформувалося під впливом знахідного відмінка *комисарѣ*, але ненаголошений *ѣ* рефлексується як *є*², пор. ще *комисары* 85.

У родовому відмінку множини трапляються паралельні флексії: *во(з)* 95 – *возо(в)* 79 зв.; *комисарє(и)* 87 зв. – *комисаро(в)* 85.

У давальному відмінку множини засвідчено давні форми на **-ам**, **-ем**: ку *ты(м) дворо(м)* 36 зв., *дете(м)* і *пото(м)ко(м)* его 49 зв., *людємъ* всімъ 65, потімъ буддчимъ его *ща(д)комъ* 73, шповедамъ *вє(д)лє* права *сѣсєдомъ* 81, и(н)шимъ *потомько(м)*, *сыно(м)* 92, *паном* и *добродєємъ* мои(м) 101. Лише із цими закінченнями в тексті пам'ятки вживаються іменники: *дете(м)* II, *дѣтє(м)* 37, *детємъ* 42, *дѣтємъ* 71, *детємъ* 92 зв.; *потомко(м)* 37, *пото(м)комъ* 42, *пото(м)ко(м)* 49 зв., *потомько(м)* 92, *пото(м)комъ* 92 зв.; *сыномъ* I зв., *сыно(м)* IV зв., *сыномъ* 92 зв.; *ща(д)комъ* 42, *щадко(м)* 71.

Іменники чоловічого та середнього роду II відміни в орудному відмінку множини мають давнє закінчення **-ы**: за *по(з)вы* I, *вє(ч)ными* *часы* IV зв., з ... *доходы* V зв., *жа(д)ными* *а(р)тикулы* 32 зв., з *бояры* 36, з *сєлы* 36 зв., зо всіми *кгру(н)ты* 39, за тыми *ли(с)ты*, *доводы* своїми 39 зв., з *дворы* 44 зв., з ... *мєщаны* 45, з *ловы* 59 зв., з *озєры* 59 зв., тыми *словы* 62 зв., з *ыными* *сѣбры* 66 зв., и (з) *лєсы*, и (з) *боры* ... (с) *хворосты* ... (з) *даклы* ... и (з) *бобровыми* *гоны*, и (с) *тавы*, и *ставищи*, и (з) *млыны*, и *млыныщи* 71, с *паны* 75, *межи добры* 84 зв., зъ и(х) *спусты* 91 зв., с *ци(н)ши* 92 зв. У кінці XVI – на початку XVII ст. ці давні форми, підреслює В. В. Німчук, ще міцно трималися в мовленні або ж, навпаки, були ознакою книжності³.

Фіксують документи й аналогічні закінчення, викликані впливом парадигми іменників жіночого роду давніх **-ā-**, **-jā-**основ: *межи имє(н)ями* IV, с *каплунами* 36, *со(и)мами* 38, (з) *запѣстами* 42 зв., *шпєкѣнами* 44 зв., *шборо(н)цами* 44а, *межи дворищами* 49 зв., з *са(д)ками* 59 зв., з *возами* 66, *свє(т)ками* 68, за *пє(в)ными* *шписами* 68 зв., с ... *рєчищами* 78 зв., (з) *сє(р)пами* 81 зв., з *садами* 93, *шзєрищами* 93, *потоками* 93 зв., *шбовя(з)ками* 99.

Паралельні форми виявлено в іменниках: з *болоты* 72 зв. – з *болотами* 93; *врядники* *зє(м)скими* *крєманє(ц)кими* 96 зв. – *вра(д)никами* 36; з *гаи*, з *лєсы* 34 – з *лєсами*, з *гаями* 93 зв.; *листы* *дє(л)чими* 86 зв. – *листами* 68 зв.; з *млыны* и ихъ *вымє(л)ки* 55 – з *млынами* и (з) ихъ *вымє(л)ками* 93 зв.; зо всіми *пожи(т)ки* IV зв. – зо всіми *пожи(т)ками* 40; с *потомъки* 50 зв. – с *пото(м)ками* 47 зв.; с *присєлки* 37 зв. – с *присє(л)ками* IV зв.; *межи роки* 64 зв. – *пєрє(д) роками*

¹ Німчук В. В. Підкоморські книги Правобережної України... – С. 44.

² Там само. – С. 43.

³ Там само. – С. 44.

33 зв.; зо *ставы* 46 зв. – з *става(ми)* 93 зв.; з *ставищи* 55 – з *ставищами* 59 зв.; з *ы(н)шими* *дѣстѣньки* 41 зв. – *дѣстѣньками* 40.

Незважаючи на активне витіснення старих закінчень новими, старі все ж переважають у Кременецьких актових книгах кінця XVI ст. Пор. співвідношення флексій у деяких словоформах: *болоты* (5 фіксацій) – *болотами* (2 фіксації); *врядники*, *вря(д)ники*, *врал(д)ники* (39 фіксацій) – *врал(д)никами* (4 фіксації); *млыны* (15 фіксацій) – *млынами* (5 фіксацій); *ставы*, *(с)тавы* (17 фіксацій) – *ставами*, *става(ми)* (4 фіксації); *пожи(т)ки* (12 фіксацій) – *пожитками*, *пожи(т)ками* (11 фіксацій); *пото(м)ки*, *потомъки* (6 фіксацій) – *пото(м)ками* (10 фіксацій).

Низка іменників набуває закінчень давньої *-ѣ*-основи: с *по(л)ми* 34, с *приятє(л)ми* 44а, *привил(л)ми* 85 зв.

Іменники першої відміни мають давні закінчення: *роботами* V зв., *по(д)зарѣками* 33, за *про(з)бами* 37, з многими и *слѣдами* 45, *нивами* 52, з *реками*, з *ре(ч)ками* 55, з *де(в)ками* 57, *причинами* 59, *недѣлами* 64 зв., з *ступами* 64 зв., *(з)секирами* 67, з *землями* 71, *слѣ(ж)бами* 72 зв., з *ма(л)жо(н)ками* 79 зв., *пере(и)мами* 79 зв., з *рѣ(ч)ницами* 81 зв., *(з)и(х)проро(б)ками* 90 (*проробька* ‘розчищення лісових угідь для обробітку землі, оранки’¹ і *проробокъ* ‘розчищення лісу’²), хоч інколи також набувають аналогічних закінчень: с *по(л)ми*, и *дѣбровы* 90, *(з)ихъплаты* 92 зв. На думку В. В. Німчука, старовинні форми орудного множини на *-ы* збігалися з новою формою називного множини іменників чоловічого роду, очевидно, за аналогією до них іноді й з’являлися подібні форми в іменниках жіночого роду³.

Часто ряд однорідних членів речення поєднує іменники як з давніми, так і з новими закінченнями орудного відмінка множини: с *пода(ч)ками*, с *платы* и *доходы*, с *по(л)ми*, з *сѣножа(т)ми*, з *дѣбровами*, з *зарослами*, з *гаями*, з *са(д)ками*, з *лѣсы*, *боры*, з *деревомъ* *бо(р)тнымъ*, з *ставы*, з *ставищами*, з *млыны* и *(з)ихъвыме(л)ками*, з *озеры* и з *ловы* *зверы(н)ными*, *пта(ш)ими*, з *бобровыми* *гоны*, з *да(н)ми* *мѣдовыми* и *грошовыми* и зо всіми *пожи(т)ки* 59 зв.

Місцевий відмінок множини іменників II відміни давніх *-ѣ*-, *-ѣѣ*-основ зберігає стару флексію *-ехъ* < *-ѣхъ*: *о* *пришлы(х)роуцє(х)* 35, *по* *ты(х)листєхъ* *ѡ* *мина(л)ны(х)* и *выписє(х)* *вралдовы(х)*, *доводє(х)* 39 зв., *о* *таковы(х)* *записєхъ* 41 зв., *в* *обыходє(х)* *своихъ* 42, *ѡ* *гумнє(х)* 52, *на* *ты(х)позвє(х)* и *квитє(х)* 56, *в*

¹ Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. : У 2 т. / Ред. тому Л. Л. Гумецька, І. М. Керницький. – К.: Наук. думка, 1978. – Т. 2. – С. 262.

² Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст. : У 2-х книгах / Підгот. до вид. В. В. Німчук, Г. І. Лиса. – К.; Нью-Йорк, 2003. – Кн. 2. – С. 249.

³ Німчук В. В. Підкоморські книги Правобережної України... – С. 44.

ты(х) *спусте(х)* 77 зв., *ѿ кгрѿ(н)те(х)* 79 зв., в *лете(х)* 79 зв., на ... *боє(х)* 85 зв., во вси(х) ... *а(р)тикуле(х)* 90 зв., в которы(х) *саде(х)* 95. Зрідка в іменниках чоловічого роду трапляється флексія **-охъ**, первісно властива назвам на **-й**-основ: в *рокохъ* 50, в то(м) име(н)ю ... *Пашуко(х)* 52, во вси(х) ... *чло(н)ко(х)* 90 зв. У словоформі на ... *грабежо(х)* 85 зв. зміна флексії, вірогідно, викликана не морфологічними, а фонетичними процесами: перехід *е* в *о* після шиплячих перед наступним твердим приголосним.

За аналогією до іменників давніх **-ā-**, **-jā-**основ виступає також закінчення **-ахъ** (**-яхъ**), особливо в парадигмі іменників середнього роду: в *селе(х)* и *присе(л)кахъ* 35 зв., *ѿ схова(н)яхъ* 35 зв., на ты(х) *дво(р)цахъ* 43, в ты(х) *име(н)я(х)* 48, на *пола(х)* 52, по розни(х) *ме(ст)ца(х)* 79 зв.; пор.: *ѿ Во(л)ко(в)ца(х)* IV, *ѿ Вороно(в)ца(х)* 34 зв., на *Попо(в)ца(х)* 35, в *Бере(ж)ца(х)* 59 зв., *ѿ Гры(д)ковца(х)* 65, в *Жи(ж)нико(в)ца(х)* 72, на *Якимо(в)ца(х)* 95 зв.

У цій групі засвідчено такі морфологічні варіанти іменників: на *листе(х)* 77 зв. – на *листа(х)* 69; в *селе(х)* 35 зв. – на ты(х) *дво(р)цахъ* и *села(х)* 43 зв.; в *пожи(т)ко(х)* свои(х) 59 зв. – (в) *пожи(т)ка(х)* свои(х) 76; на ... *пото(м)ко(х)* мои(х) 90 зв. – на *пото(м)кахъ* 65; на *роко(х)* 35 зв. – на шны(х) *рока(х)* 50 зв., а також на *дете(х)* 47 зв. – на *детла(х)* 89 зв.

Варто звернути увагу, що закінчення **-ехъ**, **-охъ** у перерахованих словоформах уживається частіше: в *листе(х)*, на *листе(х)*, по *листехъ*, при *листе(х)* – 15 фіксацій, на *листа(х)* – 1; в *роко(х)*, в *рокохъ*, на *роко(х)*, на *роце(х)*, в *роце(х)* – 60 фіксацій, на *рока(х)* – 3.

Іменники першої відміни в місцевому відмінку множини мають давні закінчення **-ахъ** (**-яхъ**): на ... *нива(х)* IV, *ѿ пла(ти)со(т) копа(х)* IV зв., в *кри(в)дахъ* 32 зв., вь ... *реча(х)* 33 зв., *ѿ ... све(т)лица(х)* 35 зв., (в) *граница(х)* 37, на ... *шкода(х)* 47 зв., в *рѣжа(х)* 54, в *межахъ* 59 зв., в ... *недела(х)* 77, в *ко(н)стытуция(х)* 84 зв., при *книга(х)* 98 зв., *ѿ голова(х)* 101.

Добре зберігають стару парадигму іменники колишньої **-ī**-основи: Ор. в.: с *по(д)пи(с)ю* 33 зв., с *печа(т)ю* 35 зв., за *сме(р)т)ю* 38, з *ведомо(ст)ю* 44 зв., зо всею *має(т)но(ст)ю* 45 зв., за *мо(ц)ю* 50 зв., *вла(ст)но(ст)ю* 91 зв., з *да(н)ю* 92 зв., *межи челя(д)ю* 101; М. в.: по *сме(р)ти* 34 зв., в *небы(т)ности* 45, в *молодости* 50 зв., на то(и) *сеножати* 65 зв., в *рѣчи* 74, на его *мло(сти)* пїнѿ дя(д)ку 90 зв.; Р. в. мн.: *сеножате(и)* IV зв., *печате(и)* 37, *часте(и)* 55, *совитосте(и)* 68 зв.; Ор. в. мн.: по(д) *печа(т)ми* 33 зв., (з) *сеножа(т)ми* 34, з *да(н)ми* 59 зв., *ре(ч)ми* 100. Проте під впливом форм іменників давньої **-jā-**основи деякі іменники набули аналогічних закінчень: з лю(д)ми ... и *пови(н)но(с)тями* V зв., зо ставы, млынами и всими *принале(ж)ностями* 46 зв., пере(д) и(х) *мїл(с)тями* 75 зв., пор.: (з) *заросльми* 71 – зь *зарослами* 59 зв.; на дво(х) *ча(с)те(х)* V – вь дво(х) *частя(х)* 44а зв.

У досліджуваних документах уживаються повні форми прикметників: на *голоє рече(н)є* слова 32 зв.; печи *ветъхилє* 36; дѣшу мою *грѣшнѣю* порѣчаю в ласку и милосѣ(р)дѣе *божое*, а тело моє *грѣшное* жона ... поховати має(т) 44а; з ловы *звѣры(н)ными*, *пта(ш)ими*, з *бобровыми* гоны, з да(н)ми *мѣдовыми* и *грошовыми* и зо всіми *пожи(т)ки*, *малыми* и *великими* 59 зв.; старосты *житоми(р)ского* 61; (з) даклы *и(р)жаными* и *ш(в)саными* 71; нивѣ ... пшеницы *шзимое* пожа(л) 81; взя(л) каме(н) *млыновы(и)* 95; на де(н) *светого* Ю(р)я *лє(т)него* 98; коны *є(з)дныє*, во(з)ники, стадо *свєрє(п)єє*, бы(д)ло *рогатое* 100.

Засвідчені й короткі прикметники: *письмо(м)* того довести *гото(в)* 39; *ѣмощованы(и)* *пѣна секретаровъ* па(н) Я(н) Сви(р)що(в)ски(и) 46; *воле(н)* буде(т) ... де(р)жати 49 зв.; будѣ *повине(н)* зарѣки заплатити 64 зв.; и(м) *мє(л)* быти та(к) много *винє(н)* 69 зв.; в до(м) *попо(в)* 73 зв.; за де(р)жа(н)я єго *мл(с)ти кнѣза воеводина* 75 зв.; пра(в)дивє *хо(р)* бы(л) 80.

Нечленні форми дієприкметників у тексті пам'ятки трапляються значно частіше, що зумовлено здатністю дієприкметника виконувати частіше, ніж прикметник, синтаксичну функцію складеного іменного присудка: *Писанъ* в Рє(д)ко(и) 38 зв.; те(с)таме(н)тъ мо(и) ... вє(ч)нє *при(и)мова(н)* и *де(р)жа(н)* быти має(т) 44а зв.; *пнзи* на поса(г) и выправѣ ... *хованы* быти маю(т) 57; абы бы(л) *вычита(н)* и (в) книги спра(в) *земъски(х)* *ѣписа(н)* бы(л) 78.

Виявлено низку прикладів паралельного використання повних і коротких форм прикметників: Сына *Божого* 45 – Сына *Бо(ж)я* 94, *божю* *мло(ст)ю* 70 зв. – *бо(ж)ю* *мло(ст)ю* 71 зв. Деякі слова в досліджуваному тексті залежно від того, яку мають форму, повну чи коротку, відрізняються частиномовною належністю, як-от *повинен* (прикметник) – *повинний* (субстантивований прикметник): не *повине(н)* *пнѣ* Чо(л)га(н)скому *никоторое* *ли(ч)бы* чинити 47 зв.; слѣхати *пови(н)ни* будємъ 73 зв.; за по(з)вы становити не сѣ(т) *пови(н)ны* 84 – *вси(х)* *бли(з)ки(х)*, *крє(в)ны(х)*, *пови(н)ны(х)* и *непови(н)ны(х)* *мои(х)* 34 зв.; не зоста(в)уючи себе, *бли(з)ки(м)*, *кро(в)нымъ* и *пови(н)нымъ* *свои(м)* *ничого* 91 зв.

У прикметниках жіночого роду родового відмінка однини засвідчене закінчення *-оє*: *ли(ч)бы* *лито(в)ское* II, *сла(в)ное* *памєти* III, *муки* *и(р)жаное* 35 зв., єго *короле(в)ское* *мл(с)ти* 43, *слѣ(ж)бы* *земъское* *военное* 55, для рєчи *вєчи(с)тое* 71 зв., *стороны* *жалобливое* 76 зв., *рѣки* *писа(р)ское* 82 зв., з милости *матєри(н)ское* 93. Іноді трапляються й паралельні варіанти із закінчення *-ой*: (с) по(д)писо(м) *руки* єго *мл(с)ти* *вла(ст)ное* 34 зв. – с по(д)писомъ *вла(ст)но(и)* *рѣки* моє(и) 94; з *добрє* воли 87 зв. – за *добро(и)* *памєти* 56 зв.; *созна(н)є* *пнєє* *Миха(и)ловоє* *Ску(и)бєдиноє*, *во(и)товое* *крємяне(ц)кое* 61 зв. – *вы(з)на(н)є* *єє* *мл(с)ти* *пнє(и)* *Фєдорово(и)* *Сєнютино(и)* *Ляховє(ц)ко(и)*, *во(и)ско(и)* *крємяне(ц)ко(и)* 94; *доводы* *стороны* *поводовое* 40 – *кѣ* *зволоцє* *справєдливости*

сторони *поводово(и)* 46; в це(р)кви собо(р)но(и) володыме(р)ско(и) *Светое Пречистое* 44а – на манасти(р) ... *Свето(и) Причисто(и)* 101.

Ознакою церковнослов'янської мови є закінчення *-ыя* в родовому відмінку однини таких прикметників, дієприкметників: Во (и)м*я пресвятыя, живонача(л)ныя и нера(з)делимыя* тро(и)ца: *Ѡ(т)ца, и Сына, и Святого Дха* 101.

Проста форма вищого ступеня порівняння прикметників засвідчена в документах із суфіксами *-иш-, -ейш- (-ѣиш-)*: для *лѣтшое* тве(р)дости 37 зв.; *ѡ бо(л)шую и ва(ж)не(и)шую* рече(ч) 38 зв.; *бо(л)шею* справою 46; за *лѣтши(м)* право(м) 47 зв.; во(д)лє знако(в) и доводо(в) *пє(в)нѣ(и)ши(х)* 85; на *да(л)ши(и)* ча(с) 89 зв. Зрідка вживаються й прості форми найвищого ступеня: водлѣ(г) *налѣтшого* вподоба(н)а свого 44; ку своєму *налє(п)шому* пожи(т)ку 93 зв.

Серед займенників особливий інтерес викликають енклітичні форми. Текст пам'ятки свідчить про втрату таких форм у літературно-писемній мові XVI ст. Кременецька книга засвідчує енклітики лише в давальному та знахідному відмінках однини від особового займенника *я – ми* (8 фіксацій), *ма* (4 фіксації): *которое ми* са зостало *ѡ(т)* брата моего 64 зв.; *которые* ктѡ(л)ты и шкоды *ми* са *ѡ(т)* тебе стали 85 зв.; *є(ст)ли ми* Бо(г) да(ст) 88; *проси(л) ма* па(н) Дмитрь Ялови(ц)ки(и) 62 зв.; *ма* того право не *ѡчи(т)* 85 зв. Кількісно переважають повні форми *мне* та *мене*: *прода(л) мне* часть име(н)а в Бере(ж)цахъ 59, за про(з)бою моею *мне* *ѡ(т)*пѣсти(л) 87; *чєре(з) мене*, приятєла свого, до врадѣ ку ѡм послала 56 зв., жалую(т) *на мене* Ба(т)ко и сы(н) его Мо(ш)ко 69 зв.

Питально-відносний займенник *къто* > *хто* засвідчений тільки в новішій формі: не то(л)ко то(т), *хто* чие име(н)є бє(з) права де(р)жи(т), *хто* комѣ кры(в)дѣ чини(т), шкодѣ плати(т), але и то(т), *хто* заставное име(н)є в сѣме пѣнзе(и) де(р)жи(т) 48; *(х)то* и(н)ши(и) неповиноваты(и) *ѡ(б)чи(и)* 94. Крім того, форма *хто* фіксується в другій частині заперечного займенника *нихто*: (з) де(р)жа(н)ємъ свои(м) пє(р)во сєго *нихто* са не *ѡзыва(л)* 40; *ни(х)то* не може(т) записа(ти) 76 зв. Займенник *що* виступає у формі проміжної стадії *што*: ни во *што* са *ѡборочаю(т)* 34; *ѡ (ш)то* *є(с)мо* ... *позыва(л)* 87 зв.

Означальний займенник *кожний* представлений у формах *ко(ж)ды(и)* і *ка(ж)ды(и)*, що послідовно зберігають звукосполучення *жд*. Кількісно переважає вживання лексеми *ко(ж)ды(и)* у різних словоформах (загалом 47 фіксацій), *ка(ж)ды(и)* – 8 фіксацій. При цьому *ка(ж)ды(и)* уживається лише в значенні іменника, а *ко(ж)ды(и)* зазвичай при іменнику: *ка(ж)дому* зособна по чотыриста и по три(д)цати ко(п) гроше(и) лито(в)скихъ 32 зв.; *ка(ж)дого* на (и)ма поменєно и написано 36; маю(т) *ѡни*, *ѡбоя* сторона, *ка(ж)ды(и)* з рѣки своеє по (д)ва приятєли на то высадити 80 зв. – на *ко(ж)ды(и)* ча(с) 34, за *ко(ж)дымъ* позва(н)ємъ 42 зв., на *ко(ж)домъ* ме(ст)цѣ 44а зв., *ѡ ко(ж)дѣю*

ре(ч) заста(в)нѣю 48, личачи в ко(ж)ды(и) гро(ш) по десати бѣлы(х) 64, за ко(ж)ды(и) наездъ сво(и) 86, ко(ж)дому шля(х)тичу 91 зв. Трапляється й ко(ж)ды(и), що субстантивується: во(д)лѣ ко(ж)дого заслѣгы заплатити має(т) слѣ(ж)бу и(х) 44а зв., ѡзна(и)мѣю си(м) моимъ листомъ ко(ж)дому ведати 50 зв., повинѣ(н) будѣ(т) ко(ж)ды(и) з на(с) таковы(и) шкоды на слово бѣ(з) доводѣ платити 63 зв., ко(ж)дому веда(ти) тепѣ(р) и за(в)жды 95 зв.

Наявні в пам'ятці й паралельні морфологічні форми займенників та числівників: зъ *едноѣ* стороны ... а (з) *дрѣгоѣ* стороны 49 зв. – *ѡдно(и)* части 67, (з) *дрѣго(и)* стороны 75; *жа(д)ноѣ* переказы 77 зв. – *жа(д)но(и)* трѣ(д)ности 57; (в) ма(л)жо(н)ки *моѣѣ* 32 зв. – за ключемъ жоны *моѣ(и)* 52 зв.; ѡ(т)чи(з)ны *своѣѣ* 37 – с по(д)писомъ рѣки *своѣ(и)* 43 зв.

Зафіксовано числівники всіх значеннєвих розрядів: кількісні (власне-кількісні, збірні, або розділювальні, неозначено-кількісні, дробові), а також порядкові (порядкові прикметники): виде(л) *ѣ(с)ми* *ла(т)* ни(в) на по(д)парѣ(х) посеяно, нивы *чотыри* ѡ(в)са, а *пята*я ярицы 84.

Особливістю власне-кількісних числівників є наявність двох лексем на позначення чотирьох десятків: а(р)тику(л) *чотыридѣсятъ* девяти(и) 47 зв. (єдина фіксація) і а(р)тику(л) *соро(к)* ѡ(с)мы(и) 38 зв., в то(м) же ро(з)дѣлѣ *соро(к)* пято(м) 84 зв., в *сорокѣ* копа(х) гроше(и) лито(в)ски(х) 51 зв. Не зафіксований в актах числівник *девянсто*, є лише *дѣвя(т)дѣся(т)* 80. Квантитатив *ѡсмъ* та похідні від нього числівники в усіх випадках зафіксовані без приставного *в*: в *осмисо(т)* золоты(х) по(л)скихъ V, чере(з) *ѡсмъ* лѣ(т) 46 зв., *ѡсмьдѣся(т)* ко(п) гроше(и) 86.

Числівник *одинъ* уживається з початковим *о*: *ѡди(н)* позо(в) 39 зв., в *о(д)номъ* имѣ(н)ю 6 зв., *ѡдно(и)* части 67, за винятком зъ *едноѣ* стороны 49 зв.

Виявлено давні форми двоїни середнього роду числівника *два*: к тому *двѣ* сѣлища пусты(х) 39, на тѣѣ *двѣ* сѣлища 70 зв., постѣпи(л) ему *двѣ* сѣлицъ пѣсты(х) 70 зв.

При відмінюванні складних кількісних числівників назв десятків зазвичай змінюється друга частина: зарѣки чотыро(х)со(т) и *три(д)цати* копъ лито(в)ски(х) 33, заплатити по (д)ва(д)цати ко(п) гроше(и) 86; засвідчено один випадок зміни першої частини: (в) копу по *шѣстидѣся(т)* гроше(и) 64. При відмінюванні назв сотень зазнають змін і дві частини (Р. в.: *трѣ(х)со(т)* 52, *чотыро(х)со(т)* 33, *сѣмисо(т)* 64 зв.; Ор. в.: *пя(т)масты* 52 зв. (*-сотъ* і *-сты* – давні форми множини відповідно родового й орудного відмінків числівника *сто*)), й одна, а саме перша: М. в.: в *пятисо(т)* 94 зв., в *шѣстисо(т)* 57 зв., 8 ... *сѣмисо(т)* 64, въ *ѡсмисо(т)* 44а.

Збірні, або розділювальні, числівники – утворення на *-oj-*, *-er-* – зафіксовано в різних відмінкових формах: Н. в.: ѡзи(м)ко(в) – *двоѣ* 36 зв., *ѡбоя* сторона

73 зв., ставо(в) ... ро(в)но было *шба(д)ва* 88, конє(и) *трое* 82, *трое* по(д)даны(х) 82, свинє(и) – *два(д)цатєро и четвєро* 36, *патєры* по(з)вы ... читаны были 35, гусє(и) – *троена(д)цатєро* 36 зв.; Р. в.: *ш зби(т)є дво(и)га* дєвча(т) 58 зв., пастуха ... и сына є(г)[о] Гри(ц)ка побили ... ша(п)ки з *обо(х)* подрали 82, з *обу* сторо(н) 90 зв., ты(х) *шбудвѣх* частє(и) 55, з *обѣд* сторо(н) 56, вси(х) *патєры(х)* по(з)во(в) 35; Д. в.: *шбиємъ* сторонамъ 56 зв.; Зн. в.: показали *дво(и)* по(з)вы 42 зв., позыва(л) то є(с)мо ... на *шбѣ* стороне 87 зв., на тыє по(з)вы *четвєры* 84; Ор. в.: за *(д)во(и)ма* позвы 40, с *тро(и)ма* дє(т)ми 45 зв., по(з)ва(л) бы(л) ... *патєрыми* по(з)вы 34 зв.; М. в.: в оны(х) *патєры(х)* по(з)вєхъ 35.

Серед неозначено-кількісних числівників виявили такі: и(н)ши(х) *нємало* помо(ч)нико(в) *ш ко(л)кодєся(т)* чєловєко(в) ... наслє(л) 81 зв.; *ко(л)кона(д)ца(т)* лє(т) 85 зв. Найчастіше трапляється числівник *нємало*: пє(в)ныхъ *шсобъ нємало* 41, *нємало* людє(и) 82 зв., слуг(и) и по(д)даны(х), помо(ч)нико(в) *нємало* 83 зв.

Дробові числівники – це утворення з *поль*: я(ч)мєню – *по(л)тора* стога 36, пшона – мєро(к) *по(л)сємы* 36, *по(л)чє(т)вє(р)та* спустѣ 74 зв. Пор. деривативні іменники з компонентом *поль*–: *по(л)годѣ* 79 зв., *по(л)кopy* грошє(и) 42 зв., *горохѣ* – *по(л)мє(р)ки* 36, *проса* – *по(л)стога* 36 зв. Поширений також іменник-полонізм *половица* ‘половина’¹: *ш половицѣ* имє(н)ѧ I, *половицѣ* всєго стада 57 зв., *половицѣ* ста(в)ка 49, *жєребцо(в) половицѣ* 58; зрідка вживається *половина*: *половину* шкоды и накладо(в) 89.

У групі порядкових числівників наявні традиційні й новіші форми слів *первый* і *перший*: *пє(р)вы(и)* спѣ(ст) ставо(в) 52 зв. – листъ мо(и) *пє(р)ши(и)* вєновны(и) 52; три(д)цать *пє(р)вого* дѧа 37 зв. – по(д)лу(г) запису єго *пє(р)шо(з)[о]* 77 зв.; *пє(р)вымъ* по(з)во(м) 34 зв. – с *пє(р)шимъ* ма(л)жо(н)ко(м) 38. Усі зафіксовані множинні форми цього числівника містять суфікс вищого ступеня порівняння прикметників: листы *пє(р)вшиє* 88, на *пє(р)шиє* роки 41 зв., на *пє(р)шихъ* роко(х) 59.

У датах із вказівкою на рік і день виявлено лише форми числівника *первый*: в годѣ сє(м)дєсать *пє(р)вомъ* 39 зв., *пє(р)вого* дѧа 41, лѣта божєго нарожє(н)ѧ тисача па(т)со(т) шє(ст)дєся(т) *пє(р)вого* 86 зв. Саме цей числівник став твірною базою й для складної назви другого десятка: *пє(р)вогона(д)ца(т)* дѧа 58.

Ужиті в пам’ятці числівники *вторый* і *другый* засвідчують переважання останнього: *дрѣхы(и)* выпи(с) 66, на *дрѣхомѣ* листє 68 зв., сєлицє *дрѣгоє* 71, в *другомъ* шповєда(н)є 82 зв. До того ж, для лексеми *другый* характерні явища ад’єктивації та субстантивації: в томъ часє ни(м) *дрѣхыє* роки припали 51; шди(н) в *дрѣгого* ча(ст) ници(м) сѧ нє (в)стѣпова(л) 66 зв.

¹ Тимченко С. Матеріали до словника... – С. 160.

Лексема *вторый* слугує тільки для означення порядку предметів при лічбі: *второго* дна 38 зв., лета божого нароже(н)а тисача па(т)сотъ семьдеса(т) *второго* 62 зв., а(р)тику(л) па(т)деса(т) *вторы(и)* 70. Вона також уживається в складі числівника другого десятка *второгона(д)ца(т)* дня 101 зв.

При відмінюванні порядкових числівників другого десятка переважно змінюється перший компонент: *четве(р)тогона(д)ца(т)* 33, *семогона(д)ца(т)* 46, *дєвато(д)на(д)ца(т)* 74 зв. Т. Б. Лукінова підкреслює, що як наслідок неповної універбізації колишнього словосполучення при відмінюванні складних порядкових числівників довгий час (в українській мові іноді навіть у XVII ст.) змінювалася саме перша частина¹. В аналізованому матеріалі наявні варіантні форми родового відмінка однини чоловічого роду: *третєгона(д)ца(т)* 35 зв. – *трина(д)цатого* 42; *шмогона(д)ца(т)* 46 зв. – *ш(с)мьна(д)цатого* 34 зв. як свідчення їх вирівнювання за зразком кількісних.

У складених порядкових числівниках змінюється зазвичай останній компонент: лета божего нароже(н)а тисача па(т)сотъ *семьдесатого* 69 зв., року теперє(ш)него сє(м)деса(т) *ш(с)мого* 32 зв., окрім: лета ... *тисє(ч)ного пє(т)сотного* семьдеса(т) *шмого* 45.

Компоненти складених порядкових числівників у пам'ятці поєднано безсполучниковим зв'язком, а кількісних – переважно сполучниковим: Лѣта бо(ж)его нароже(н)а *тисача па(т)сотъ семьдеса(т) шмого* 63 зв.; *дєва(т)деса(т)* и два талари IV, свинє(и) – *два(д)цатєро* и *четвєро* 36 зв. Пор.: *три(д)ца(т)* ко(п) и *шє(ст)* ко(п) грошє(и) лито(в)ски(х) 69 – *три(д)ца(т)* *шєсть* ко(п) грошєи 68 зв.

Безпосередній сполучниковий зв'язок між числівниками можуть переривати іменники: чотыриста и три(д)ца(т) ко(п) грошє(и) лито(в)ски(х) 32 зв. – чотыриста ко(п) и три(д)ца(т) ко(п) грошє(и) лито(в)ск[их] 33 зв.; мєща(н) по(с)политы(х) – шєстьдєсатъ и три 36 – в нємъ людє(и) – шєстьдєса(т) члївка и три 36. Іноді до числівників за допомогою сполучників можуть приєднуватися також іменники зі значенням виміру: засѣяного ш(в)са – *мєро(к) трина(д)цатъ* и *мѣрка* 36 зв., солодѣ – *мєро(к) шєстьна(д)ца(т)* и *чєтвє(р)ти(н)ни(к)* 36.

Кременецька актова книга містить багатий матеріал для вивчення історії розвитку дієслівних форм української мови.

Зокрема, дієслова теперішнього часу першої особи однини характеризуються чергуванням *д* із *ж*, а не *дж*: *доводити* V – *довожу* 67 зв., *довождѣ* 66 зв. Зрідка виявляються польські форми дієслів в першій особі однини:

---

¹ Лукінова Т. Б. Числівники в слов'янських мовах (порівняльно-історичний нарис). – К. : Наук. думка, 2000. – С. 87.

ш(т)дала(м) 34 зв., *ѿмо(ц)намаѣ* 34 зв., *шмѣшкамаѣ* 67, *шповѣдамаѣ* 81, *дава(м)* 101. Засвідчено й паралельні варіанти: *вызнаваю* 43 зв. – *вызнава(м)* 92 зв.; *маю* 38 зв. – *ма(м)* 44а.

У двох документах пам'ятки, де йдеться про суперечку між євреями та шляхтою, виявлене дієслово *проше* (4 фіксації) також позначене впливом польської мови. Це показовий приклад проникнення в актові книги особливостей мови носіїв: *Мо(ш)ко на то поведи(л), и(ж) «я пра(в)ныѣ листы и слѣ(ш)ныѣ ꙗна Дчѣсыны по(д) печа(т)ю и с по(д)писомъ рѣки его вло(ст)ное показѣю, проше, абы(х) бы(л) во(д)лѣ ты(х) листо(в) и ста(т)утѣ захова(н)»* 69 зв.; *ѿмо(ц)ованы(и) стороны жалобное ш(т) жидо(в) па(н) Матѣ(с) поведи(л): «...да(в)ности зѣ(м)ское на листѣ(х) ш(т) жидо(в) показаное, не промо(л)ча(л), проше, абы(х) ве(д)лѣ ты(х) листо(в) и ста(т)уту права посполитого захова(н) бы(л)»* 77 зв.

Дієслова теперішнього і простого майбутнього часу в другій особі однини фіксуються лише з кінцевим **-ш (-шь)**: за чимъ тоѣ имѣ(н)є *де(р)жишиѣ* або *єстли маѣ(ш)* якиѣ уча(ст)ники в то(м) имѣ(н)ю 38 зв., (в) бо(л)шиѣ шкоды и наклады его приве(л) и *приводи(ш)* 68 зв., ты присагати не *хочѣ(ш)* 85 зв.

У третій особі однини зрідка засвідчено форми без кінцевого **-ть (-тъ)**, які вживаються паралельно з формами на **-т (-тъ)**: *будѣтъ* 33, *будѣ(т)* 35 – *будѣ* 73 зв.; *можѣ(т)* I зв., *можѣтъ* 38 зв. – *може* 85; *пишѣ(т)* IV, *пишѣтъ* 33 зв. – *пишѣ* 67 зв.; *рачи(т)* 57 – *рачи* 38 зв.: где его кроле(в)скаа мло(ст) *рачи* быти, становитиса мусимо 38 зв.; па(н) Бо(г) дѣшѣ мою з сего света до фали своєї светое взати *рачи(т)* 57.

У першій особі множини теперішнього і простого майбутнього часу засвідчено форми з флексіями **-м (-мъ / -мь)**, **-мо**: *прирекаѣ(м)* 40 зв., *вызнаваѣ(м)* 40 зв., *ш(т)кладаѣ(м)* 48 зв., *заховываѣ(м)* 56 зв., *даѣ(м)* 71 зв., *со(з)наваѣ(м)* 97; *потве(р)жаѣмаѣ* 42, *зна(и)дѣмаѣ* 46, *ѿставѣмаѣ* 48, *ш(т)сылаѣмаѣ* 67; *мусимо* 38 зв., *ведемо* 40 зв., *бачимо* 67, *боронимо* 75, *всказѣмо* 77 зв. Паралельні форми виявлено в таких дієсловах: *будѣмаѣ* 56, *будѣмаѣ* 90 зв. – *будѣмо* 49 зв.; *маѣ(м)* 40 зв., *маѣмаѣ* 49 зв. – *маѣмо* 40 зв.; *хочѣ(м)* 48 – *хочѣмо* 75; *чинимъ* 67, *чини(м)* 68, *чинимъ* 97 – *чинимо* 49. Кілька фіксацій з кінцевим **мы**, очевидно, позначені впливом польської мови¹: *можѣ(м)* 63 – *можѣмо* 75 – *можѣмы* 38 зв.; за тымъ са ла(с)цѣ ѿм *поруцамы* 38 зв.

У пам'ятці широко відбиті аналітичні форми майбутнього часу, зокрема утворені від інфінітива дієслів недоконаного виду і допоміжного дієслова *бути*: *де(р)жати буду* 39, *будѣ боронити* 58 зв., *мочи ... будѣ* 64 зв., *присѣга(ти) ... будѣ* 85 зв.; *мети ... будѣмаѣ* 49 зв., *мочи ... будѣмаѣ* 51 зв.; *де(р)жати будѣ(т)* 33 зв.,

¹ Німчук В. В. Підкоморські книги Правобережної України... – С. 48.

буде(т) мети 53, *належати буде(т)* 93 зв.; *будѣ(т) ... боронити* 38 зв., *будѣ(т) мочи* 40, *будѣ(т) ... ловити* 63. Засвідчено кілька аналітичних форм майбутнього часу, утворених поєднанням дієслова *бути* в особовій формі та дієприкметника відмінюваного дієслова на *ль*: *буде(т) застави(л)* 48 зв., *буде(т) рачи(л)* 92.

Дієслова минулого часу в чоловічому роді однини мають суфікс *-л-*: *ε(д)наль* 32 зв., *шбѣца(л)са* 33 зв., *вели(л)* 37, *мо(в)чаль* 38, *платиль* 43, *казаль* 44, *записа(л)* 44а, *згындѣ(л)* 53, *де(р)жалъ* и *вживаль* 59 зв., *сыпа(л)* 64 зв., *шшстрожи(л)* 67, *допусти(л)* 75, *закупи(л)* 78, *насла(л)* 81 зв., *хотѣ(л)* 98. Пор.: *змѣ(р)* 35 зв., *ѡмѣ(р)* 48 зв., *знѣ(с)* 39 зв., *мо(г)* 53, *вывѣ(з)* 69, *ш(т)вѣ(з)* 95. Єдина фіксація із *-в-* – *сѣди(в)*: *штѣ(ц) нашъ Казимѣ(р)*, *коро(л) его мло(ст)*, *сѣди(в) его с крима(н)чаниномъ с Шири(н)дою ш три сѣлища его ш(т)чы(з)ныѣ* 70 зв.

У багатьох випадках у формі першої особи однини та множини перфектні форми зберігають дієслово-зв'язку: *по(с)лали ε(с)мо* 33, *ѡмыслила єсми* 34, *всказали и присуди(ли) єсмо* 40, *видѣ(л) єсми* 41 зв., *ε(с)ми приѣха(л)* 44а, *проси(л) єсми* 50, *єсми ... вжива(л)* 55, *велили єсмо* 64, *застави(л) єсми* 57 зв., *кѣти(л) єсми* 72 зв., *жеда(л) єсми* 73, *прохали єсмо* 79, *взяли ε(с)мо* 86 зв., *ε(с)мо скасовали* 87 зв., *ε(с)ми до(з)воли(л)* 88, *ѡчинили ε(с)мо* 96 зв., *ε(с)мо казали* 99 зв., *ε(с)ми ... мѣла* 91 зв., *просила ε(с)ми* 101 зв. Форми другої особи однини та множини зафіксовані в тексті рідше: *ε(с)тѣ рачили* 38, *єси пода(л)* 38 зв., *єси бы(л)* 68 зв., *єси ... вывѣ(з)* 68 зв., *єси мѣ(л)* 68 зв.

Іноді дієслова першої особи однини та множини минулого часу супроводжуються особовими афіксами: *де(р)жала(м)*, *до(ж)дала(м)*, *мѣла(м)* 37, *взале(м)* 50 зв., *продало(м)* 62 зв., *просила(м)* 61, *заставило(м)* 64, *бралѣмъ* 80, *ш(т)пустило(м)* 90 зв.

Аналізована актовa книга засвідчує збережені українською мовою форми давноминулого часу: *пу(с)ти(л) бы(л) єсми* 32 зв., *шписа(л) бы(л) єсми* 52, *котory(х) єстѣ спо(л)нѣ были шбрали и на то высадили* 68 зв., *ε(с)ми бы(л) присыпа(л) и прина(л)* 87; *была по(з)вала* I зв., *купи(л) бы(л)* III зв., *бы(л) пришо(л)* 48, *да(л) бы(л)* 52, *вчини(л) бы(л)* 89, *бы(л) ... шправи(л)* 89; *были стали* 48, *припозвали были* 50 зв., *спустили были* 75 зв.

Форми наказового способу третьої особи утворюються за допомогою частки *нехай*: «*Неха(и) его мѣ(с)тъ па(н) староста лѣ(ц)ки(и) на мене и на имѣ(н)а мои поветѣ не рѣшає(т)...*» 58 зв.; «*... неха(и), де(и), присагнѣ(т), я(к) того застановѣ(н)а межи нами не было*» 66 зв.; «*... неха(и) ш(н) тыѣ вси имѣ(н)я, ш(т)чы(з)ну жоны свое(и), де(р)жи(т)...*» 71 зв.; «*... мнѣ, де(и), яко человеку неви(н)ному, неха(и) дадѣ(т) поко(и)»* 76 зв. Уживаються також синтетичні форми: «*покажи (ж), де(и), запи(с) во(д)лугъ того а(р)тикулѣ ...*» 38 зв., «*Во(и)ма божѣє ста(н)са ...*» 44 зв., *Божѣ, ѡкова(и)* 93 зв.

Інфінітив у пам'ятці виступає переважно з кінцевим *ти*: *слышати* 34, *ведати* 38, *взяти* 48 зв., *вжива(ти)* 57 зв., *лити* 62, *защячати* 65, *рѣбати* 67, *доходи(ти)* 84 зв., *мо(л)чати* 87 зв., *нагорожати* 90 зв., *ро(з)ширати* 91 зв. Паралельні форми з *ти* і *т* наявні в таких дієсловах: *быти* 32 зв. – *бы(т)* 41 зв.; *записати* II – *записа(т)* 41 зв.; *зна(ти)* 45 зв. – *зна(т)* 81 зв.; *наложити* 89 – *наложи(т)* 78 зв.; *перєставати* 40 зв. – *перєстава(т)* 74; *приложити* 34 зв. – *приложи(т)* 37 зв.; *ѣисати* 36 зв. – *ѣиса(т)* 55; *ѣступовати* 63 – *ѣступова(т)* 73; *ѡ(т)казовати* 47 зв. – *ѡ(т)казова(т)* 84; *чинити* 33 зв. – *чини(т)* 48; *читати* 60 зв. – *чита(т)* 52.

Дієслівний суфікс **-ова-** засвідчено майже в усіх інфінітивних формах: *по(и)сковати* 33 зв., *даровати* 34 зв., *записовати* 41 зв., *ѡдѣ(и)мовати* 44а, *встѣповати* 55 зв., *росправовати* 56, *за(и)мовати* 57, *ѡ(т)правоватисѧ* 60 зв., *выкуповати* 64 зв., *(з)дѣржовати* 73 зв., *шкодовати* 90, *шафова(ти)* 95 зв., *вы(и)мова(ти)* 96. Єдина фіксація суфікса **-ува-** – *будѣвати* 97, пор.: *будовати* 78 зв. На цілковите переважання суфікса **-ова-** в «Луцькій замковій книзі 1560–1561 рр.» указує й В. М. Мойсієнко¹.

У парадигмі дієслова *могти*: *може(т)* I зв., *можетъ* 38 зв., *може* 85; *можемы* 38 зв., *може(м)* 63, *можемо* 75; *могутъ* 38 зв., *могу(т)* 78 зв.; *мочи не будѣ* 64 зв.; *мочи не буде(т)* 33 зв.; *мочи не будѣмъ* 51 зв.; *будѣ(т) мочи* 40, *мочи не будѣ(т)* 54; *мо(г)* 53; *могла* 56 зв.; *могли* I; *могѣчи* 55, як ілюструють приклади, у формах третьої особи множини теперішнього часу та дієприслівника теперішнього часу не змінюється задньоязиковий приголосний *г*, а в аналітичних формах майбутнього часу наявний інфінітив *мочи*.

Широко предсталені в актових документах пасивні дієприкметники минулого часу із суфіксами **-н-**, **-ен-** / **-он-**, **-т-**: *жалоба ... єсть ѡписана и доложена* 33 зв.; *во(д)лѣ а(р)тикуло(в)*, в статуте *ѡписаны(х)*, *зачаты(х)* и *судо(в)не справованы(х)* 41; *имѣ(н)є своє*, *ѡ(т)чи(з)ное*, *матѣристое*, *выслѣженоє*, *кѣпленое*, *якоко(л)вѣкъ набытое* 44; *всякіє пожит(т)ки*, з оногo *имѣ(н)я взатыє* 48; *бра(т)ѧ рожонаѧ* 66 зв.; *ли(ст) на то дозволены(и)* и *потвѣ(р)жены(и)* 71; *нива жита*, *выжата* и *побрана* 81 зв.; *вгода доброво(л)наѧ*, *вда(ч)не ѡ(т) на(с) з obu сторо(н) принята* 90 зв.

Їх особливість – наявність повних і коротких форм, які зазвичай зумовлені синтаксичною функцією дієприкметника, зокрема повні виступають у функції означення: *да(л) се(с) мо(и) листь вызнаны(и)* 50; за хворобою, *ѡ(т) Бѣѧ допуцоною* 61; *дѣрево*, з дѣбровы его *вырѣбаное* 67 зв.; короткі – частини складеного іменного присудка: *проси(л)*, *абы бы(л) зда(н)* 45 зв.; *якобы де(л)*

¹ Мойсієнко В. Луцька замкова книга... – С. 103.

ниаки(и) вчинє(и) быти мє(л) 66 зв.; на по(з)вє(х) жалоба и(х) єсть написана 74 зв.; ко(ж)ды(и) за сво(и) кара(и) быти має(т) 85.

Писарі в пам'ятці зафіксували такі повні і короткі паралельні форми: *выби(т)* 47 – *выбиты(и)* 77; *да(и)* 62 – *даны(и)* II зв.; *записа(и)* 59 – *записаны(и)* 77; *намовє(и)* 55 – *намовлены(и)* 56 зв.; *писанъ* 38 зв. – *писаны(и)* 39 зв.; *позва(и)* 32 зв. – *по(з)ваны(и)* 38 зв.; *прида(и)* IV зв. – *приданы(и)* 94 зв.

Рідше в документах використані пасивні дієприкметники теперішнього часу з афіксом **-ем-, -ом-**: Волицѣ, *прозываемую* Ми(и)цо(в)цы 38; на тоє имє(и)є Кру(г)люю, *называемую* Ре(д)кую 39; того добре *сведоми* їнвє а приятели мои 61 зв.; на которю ре(ч) *рѣхомую* 69 зв.

Засвідчено активні дієприкметники теперішнього часу із суфіксами **-уч-(-юч-), -ач-(-яч-)**: зо всіми пожи(т)ки, *ш(т)то(л) приходачими* IV зв.; *ш* *це(р)ковъ*, на Попо(в)ца(х) *лєжачую* 35; *то(т)* привелє(и), єго короле(в)ское *мл(с)ти належачи(и)* 42; *присє(л)ки*, к нимъ *прислѣхаютъ* 46; в року тепє(р) *идѣомъ* 50; до того сторо(и) *шбу(д)вѣ прѣ(в)уючи(х)сѧ* и сумє(ж)нико(в) *прѣ(д)сѧ припо(з)вати бы мє(л)* 85; *пото(м)ки будѣиє* и *ща(д)ки* 90 зв.; та минулого часу із суфіксом **-л-**: року *прошлого* 34 зв.; дво(х) *шла(х)тич(о)в*, *шселы(х)* в том же повітє 40; на вѣдє кѣро(д)ско(м) *прилєгло(м)* 41 зв.; на роки *зе(м)ские*, *ш* *свѧто(и) Тро(и)цы минулыє* 50; їнвє *депѣтатове* не *прислѣгыє* неслучно 58 зв.; *ты(х)* *имєнє(и)* *вышєимєнєны(х)*, в делу *сѧ* єго *мл(с)ти зосталы(х)* 89 зв.

Поширеними в пам'ятці є дієприслівники теперішнього часу на **-чи** та минулого на **-ши, -вши**: *берѣчи* 67 – *взя(в)ши* 92, *взе(м)ши* 57 зв.; *вы(и)муючи* 40 – *вынѧ(в)ши* 43 зв.; *даючи* 44а – *да(в)ши* 72; *засыпаючи* 78 зв. – *засыпа(в)ши* 88; *заховѣючи* 46 зв. – *захова(в)ши* 47; *зоставѣючи* 59 зв. – *зостави(в)ши* 42 зв.; *при(и)муючи* 70 – *принѧ(в)ши* 49; *стѧчи* 54 – *ста(в)ши* 34 зв.; *ѡживаючи* 44 – *ѡживши* 58 зв.; *шповєдаючи* 35 зв. – *шповєда(в)ши* 43 зв.

У тексті Кременецької актовї книги часто вживані пасивні дієприкметники на **-но** в ролі головного члена односкладних безособових речень: в которо(м) *шписано* IV; водою сєножа(т) їнєє Люди(ц)коє *затоплено* 33; єго на вѣдє кѣро(д)ско(м) не *вы(з)нано* 32 зв.; вєдлє *припозво(в)* *шдно тыє имє(и)ѧ* Чо(л)га(и)скомѣ *прислѣжоно* 47; *листо(в)* по смє(р)ти ма(т)ки єго *мл(с)ти до рѣ(к)* єго не *ш(т)дано* 50 зв.; длѧ того є(ст) *вынѧ(и)дено*, абы *письмо(м)* *ш(б)яснєны* были 56 зв.; *знаки*, што *поясомъ* *вколо тєсано* 84; *вкошовано*, *дє(и)*, *ш(с)мьдєся(т)* *во(з)* сєна 95; *шстѧто(к)* *ты(х)* *ста ко(п)* *гроше(и)* на *вбо(з)ство* по (ш)питалємъ *ро(з)дано* *быти має(т)* 101. На **-то** зафіксовано лише форму *почато*: *которыє* *во(д)лє* *порѧдку* *стѧтутового* *почато* *судити* 35 зв.

У пам'ятці широко представлені й різні за значенням прислівники та адвербіалізовані сполуки: зо всіми пожи(т)ки, *ш(т)то(л)* приходачими IV зв., тые люди ... *знє(с) про(ч)* 39 зв., *хотабы и замѣ(ж)* пошла 44 зв., кѣ шкоде и накладомъ приводити не маємо *вєчно, навеки, непорядино* 60, насла(в)ши ... *мо(ц)но, кѣва(л)томъ, ко(н)но* и *(з)бро(и)но* 79 зв., знаки, што *поясомъ* вколо тєсано 84, має(м) и пови(н)ни будємъ з obu сторо(н) *твє(р)до* а *нєш(т)мє(н)но вє(ч)но* дє(р)жати 90 зв., *виш(р)* и *вдо(л)жъ* 92 зв., *за(в)жды* захова(н) быти має(т) 100.

Деякі якісно-означальні прислівники засвідчені у формі вищого та найвищого ступенів порівняння: што *шире(и)* в томъ виписє єсть шписано 33; *далє(и)* в то(м) же декрєтє короля єго мѣл(с)ти пише(т) 47; по(д) зарѣками, *ниже(и)* в то(м) листє шписаными 64 зв.; *которыє є(ст) выше(и)* в сємъ ли(с)тє шписаны 89 зв.; хотєчи єго *бо(л)ше* и кѣ мѣл(с)ти ма(л)жє(н)ско(и) способити 91 зв.; ка(к) сама *налепє(и)* роздмєючи 42; млы(н) бѣдовати и водѣ *я(к)навыше(и)* дє(р)жати 49 зв.; *которыє напє(р)вє(и)* пода(н)ю ш(т) менє сєго листу сѣжоны будѣ(т) 65; того (ж) ча(с)у и *на(и)далє(и)* в чотыро(х) недєла(х) 77.

Низка прислівників відзначена варіативністю: *вє(ч)нє* 40 – *вєчно* 60, *доброво(л)нє* V зв. – *доброво(л)но* 43 зв., *достато(ч)(нє)* 87 – *достато(ч)нє(и)* 35 – *достато(ч)но* 53, *мо(ц)нє* 69 зв. – *мо(ц)но* 42, *споко(и)нє* 32 зв. – *споко(и)но* 55, *шбли(ч)нє* 36 зв. – *шблично* 64, *шчєвистє* 41 зв. – *шчєви(с)то* 34 зв.

Актова книга багата на первинні та вторинні прийменники, що виконують найрізноманітніші функції: *ш* (с)та(в), *на* рєцє Горини *мєжи* Гулє(в)цы и Жи(ж)нико(в)цы засыпаны(и) I; положи(л) позо(в) *по* їна Мали(н)ского *во* (и)мє(н)ю єго Вє(р)бо(и) *за* двѣ недили *пєрє(д)* роками 33 зв.; *школо* чого 37; а штобыко(л)вєкѣ *послє* положє(н)я по(з)вѣ и(х) з оного имє(н)я *взѣ(л)* 48; по-винє(н) будє(т) ко(ж)ды(и) з на(с) таковы(и) шкоды *на* слово *бє(з)* доводѣ платити 63 зв.; будѣ(чи) ... *в* за(м)кѣ ї(с)дрьскомъ *в* Кремл(н)цѣ *для* записа(н)я *до* кни(г) за(м)ковы(х) 74 зв.; *на(д)* рекою Жє(р)дью 79 зв.; *чєрє(з)* комисары, *ш(т)* короля єго мѣл(с)ти *ко* ро(з)граничє(н)ю таковы(х) добрь *на* мє(ст)цє ро(з)ни(ц) *высла-ные* 84 зв.; *к* тому вси шкоды и наклады, *кро(м)* присєгы, *на* голєє слово єго мѣл(с)ти записа(ти) 96.

Засвідчено й запозичені прийменники: *вє(д)лє* ѣмовы 75, *водлє* статутѣ 56 зв., *во(д)лу(г)* жалобы 85 (стп. *wedle*; стп. *wedlug* 'відповідно (до чого), згідно (з ким, чим)'¹, *по(д)лугъ* записо(в) и *выпису* крго(д)ского *в*радо(в)ного 41 зв. (стп. *podlug*) 'те саме'².

¹ Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. ... – Вип. 4. – С. 151–152.

² Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. ... – Т. 2. – С. 166.

В аналізованому тексті наявна велика кількість ускладнювальних засобів простого речення, зокрема відокремлених та однорідних членів.

Часто в документах натрапляємо на речення, які ускладнюються відокремленими означеннями, вираженими дієприкметниковими зворотами: ...принали собе ро(к) на (в)годѣ ѡ рѣчи, в оны(х) по(з)вехъ помененыє I зв.; ...ѡ имѣ(н)ѣ Тихо(м)ль и присѣ(л)ки, к тому имѣ(н)ю належачие ... IV; ...ѡ тую Кру(г)лѣю, прозываемую Рѣдкую... 39 зв.; ...а(р)тикулѣ, на со(у)мѣ прошломъ бере-сте(у)скомъ ѡфалено(з)[о] и напотомъ на со(у)мѣ городе(н)скомъ ѡтве(р)жсо-ного... 44; ...ѣ(ст)либы тыѣ приятели и(х), на то высажоныѣ, ничего пѣ(в)ного не постановили... 59; ...за хоробою, ѡ(т) Бѣа допуцоною, в замѣку стати и до кни(г) вызнати не можетъ... 61; ...передо (м)ною, Ю(р)ѣмъ Пузыною, на ме(ст)цѣ су(д)скомъ засажоны(м)... 62; ...кѣ ѡгледа(н)ю паше(н) по(д)даны(х) ꙗна Ѡме(л)яна Вшака Кѣлико(в)ского, пожаты(х) ѡ(т) ꙗна Яна Любе-шо(в)ского... 81 зв.

Яскравим прикладом ускладнення речення різними за морфологічним вираженням відокремленими означеннями може слугувати такий уривок з актовієї книги: «...показа(в)ши привеле(и), на па(р)кгамене писаны(и), с пѣча(т)ю привесистою на имѣ(н)ѣ Хмеле(в), листь, те(ж) на па(р)кгамене писаны(и), с привесистыми пѣча(т)ми с чоты(р)ма кѣ(н)чи(и) на имѣ(н)ѣ Ѡ(л)шаницѣ, а листь, на паперѣ писаны(и), грани(ч)ны(и) того (ж) имѣ(н)ѣ Ѡ(л)ша(н)ско(з)[о] ѡ(т) имѣ(н)ѣ Лепесо(в)ки, его ꙗл(с)ти кѣзю Дми(т)рѣ Булызе, яко ѡпекѣну, до рѣ(к) ѡ(т)да(л)». На што и кви(т) па(н) во(и)ски(и) собе ѡ(т) его ꙗл(с)ти кѣза Булыги взалѣ, а привиле(и) голо(в)ны(и) корола его ꙗл(с)ти Жикгимо(н)та, на па(р)кгамене писаны(и), с пѣча(т)ю привесистою на (в)си имѣ(н)ѣ, его ꙗл(с)ти належачи(и), и Ѡ(л)шаницѣ, пере(д) нами положи(в)ши, поведе(л)... 54.

Не менш поширені й відокремлені обставини, виражені дієприслівниковими зворотами: ...и(ж) ѡ(н), призна(в)ши ли(ст) де(л)чи(и) небо(ж)чика ѡ(т)ца своего, ... ве(ч)ное застанове(н)ѣ дѣини(л) IV; ...ѣ, понѣмши за себе жону мою Ма(р)ю Га(в)рило(в)ну Леиши(ц)ко(з)[о], не мо(в)чаль... 38; ...сы(н) мо(и), доро(ст)ши ле(т) свои(х), ты(м) де(в)камъ моимъ посагѣ по трыста ко(п) гроше(и) лито(в)ски(х) дати маѣ(т) 57; ...по вычита(н)ю позвѣ, доводиачи справедливости своеѣ, па(н) Пѣдло(в)ски(и) положи(л) ѡповѣда(н)ѣ... 67 зв.; «Кѣды сѣ(д)ѣ, выслѣха(в)ши жало(б) и ѡ(т)порѣ сторо(н), скаже(т)»... 70; ...позна(в)ши пово(л)ность зы(ч)ливую ꙗна Григо(р)я Сѣнюты кѣсобе, прода(л) ѣсми тую третью ча(ст) имѣ(н)я... 72 зв.; ...взя(в)ши ѡ(т) и(х) ꙗл(с)ти семьсо(т) ко(п) гроше(и), тыѣ имѣ(н)ѣ Москале(в)ку и Во(л)чко(в)цы поступити маю 98.

Нерідко речення ускладнюються однорідними відокремленими обставинами: А та(к) мы, того те(с)тамє(н)ту шгледа(в)ши и достаточно его выслу(в)ши, ... слово ѿ слово в книги земьские записати казали 34 зв.; А та(к) мы, заховываючиса водле права и статутѹ за доводомъ пно(в) Жабокры(ц)кихъ и зостави(в)ши декре(т) судѹ кгро(д)ского при моцы, всказали є(с)мо... 42 зв.; ...по(д)даныє его бо(р)ко(в)ские, покоси(в)ши сеножати пна его и сено пограби(в)ши на то(и) же сеножати, зметали 66; «...которые(и), та(м) бы(в)ши и форобу служебника и ѿмоцованого его мл(с)ти шгледа(в)ши, ... ку записова(н)ю до кни(г) созна(л)» 80.

Відокремлені прикладки найчастіше означають іменники-антропоніми, вказуючи на соціальний статус, рід заняття, етнічну належність особи тощо: ...ш(т) Писаха Хаимовича, жида креманє(ц)кого I; ...черє(з) [Лєв]ка Исє(р)ньского, вонного креманє(ц)кого... 33; ...кнѹа Миколаа Збара(ж)ского, старосты креманє(ц)кого... 39 зв.; ...по(д) печат(т)ми пна Станислава Камєнє(ц)кого, бу(р)кграбєго и по(д)старостєго, а Ѡлєкшого Бєлє(ц)кого, сѹды, вра(д)никовъ кгро(д)скихъ креманє(ц)кихъ... 54 зв.; ...кнѹ(з) Янушъ Збара(ж)ски(и), воевода брасла(в)ски(и), староста креманє(ц)ки(и)... 59 зв.; ...па(н) Во(л)чко Якимови(ч) Жа(с)ко(в)ски(и), су(д)я володымє(р)ски(и)... 88 зв.; ...пну Ма(р)тину Кобы(л)скому, намє(ст)никѹ Радивило(в)скому... 97 зв.

Також відокремлюються прикладки, які стосуються особових займенників я, мы в різних відмінкових формах. У цих випадках у ролі прикладки виступають власні назви: Я, Ѡ(к)симѹа Григо(р)євна То(л)мачо(в)на з Бо(р)ку Вороновє(ц)каа... 34; «Я, Василє(и) Васи(л)єви(ч) Лосати(н)ски(и)» 49 зв.; «Я, Ива(н) Романови(ч) Сєнютѹа...» 89; рідше – загальні іменники: ...па(н) Мали(н)ски(и) ...ничого ш себе намъ, судѹ и сторонє, знати нє да(л) 33 зв.; ...которые(и) перє(д) нами, вра(д)никами земьскими креманє(ц)кими, па(н) Миха(и)ло Дчжуса с трєма печатми показа(л)... 36; ...пнѹ Валє(н)ты(и) Вкры(н)ски(и) ... перє(д) нами, сѹдомъ зѹто(л)ны(м) земьскимъ, поклада(л)... 43 зв.; ...которые(и) перє(д) нами, сѹдо(м), по(д) печат(т)ю и с по(д)писомъ рѹки его, ма(л)жонка своего, и по(д) печат(т)ми людє(и) добры(х) покладала... 44 зв.; ...я, во(з)ны(и), то(т) ли(ст) ї(с)дрьски(и) зарѹ(ч)ны(и) пнѹ Янѹ Любашє(в)скому в за(м)ку Кремьянє(ц)комъ самому до рѹ(к) ш(т)да(л)... 94 зв.

У документах засвідчено прикладки, відокремлення яких становить модель: особовий займенник + відокремлена прикладка, переважно антропонім, + уточнювальна відокремлена прикладка, яка вказує на соціальний статус, рід заняття особи тощо: Перє(д) нами, Станиславомъ Камє(н)скимъ, бу(р)кграбимъ и по(д)старостимъ, а Ѡлєкшимъ Бєлє(ц)кимъ, су(д)єю, вра(д)ники кгро(д)скими

кремане(ц)кими, ве(л)мо(ж)ны(и) па(н) ... шповеда(л)... 59 зв.; «Я, Катерина Миха(ц)ловна Миха(ц)лова а Ску(ц)бедина а, во(ц)товая кремьяне(ц)ка а, визнаваю сама на себе симъ моимъ листомъ...» 61; «Я, Косте(н)ти(н) Косте(н)тин(ч), кѣжа Остро(з)ское, воевода кие(в)ски(и), ма(р)шало(к) Во(л)ны(н)ское зѣмли, староста володыме(р)ски(и), чиню я(в)но и ш(з)на(и)мую то тымъ моимъ листомъ...» 78 зв. Пор.: ...мы, вышѣмененые, я, Павѣ(л) Корыте(н)ски(и), а я, Наста(с) а Опарине(с)ко(з)[о], ма(л)жо(н)ка его мло(сти), сами по добро(и) воли свое(и) выре(к)лиса... 96 зв.

Відокремлені додатки вживаються в тексті пам'ятки рідко: ...ш(т)чизные име(н)ечка мои никому шбчому, кро(м) бра(т)и моеѣ рожное, в рѣки и в де(р)жа(н)ѣ яки(м) же ко(л)векъ шбычаємъ не пришло 55; ...абысмы ся во(д)ле пови(н)ности своеѣ межи собою, кро(м) всяки(х) зан(шт) и ро(з)ни(ц) бра(т)ски(и) (!), миловали и споко(и)ного ме(ш)ка(н)я дживали 87 зв.; ...на то мнѣ даного, кроме жа(д)ного примуше(н) а, ш(д)но по добро(и) воли свое(и)... 93.

Зафіксовані в Кременецькій актовій книзі 1578 р. однорідні члени речення як ускладнювальні засоби поєднуються і безсполучниковим, і сполучниковим сурядним зв'язком (за допомогою єднальних, розділових, протиставних, градаційних сполучників): ...то(т) шди(н) пере(д) судомъ в то(м) правѣ йшомъ спо(л)номъ ѡчини(т) зыскъ а(л)бо страту при(и)метъ... 40 зв.; ...ему ма(л)жо(н)ка его пани Пара(х)на Ивано(в)на Береже(ц)кая на вечность дала, даровала и листо(м) свои(м) записала... 59 зв.; ...не пере(д) владомъ, але пере(д) спо(л)ными приятѣ(л)ми собе де(л) вчинили... 66 зв.; ...в таковыѣ суды не то(л)ко су(д) зѣмьски(и), але и трибуна(л) са не дава(л)... 84 зв.

Нерідко речення ускладнюються кількома рядами однорідних членів, як головних, так і другорядних: Справа за по(з)вы йна А(н)дрѣа Во(л)ко(в)ского и сабро(в) его напроти(в)ку йна Федора, йна Ивана а йна Богуша Лу(д)ви(с)ки(х) ш име(н)ѣ материстое жо(н) ихъ а се(с)тръ йно(в) Лу(д)ви(с)кихъ V; ...єслибы тымъ име(н)ямъ в посага(н)ю кгру(н)ту а(л)бо въ яки(х)ко(л)векъ рѣча(х) шкода або кри(в)да была та(к) за де(р)жа(н) а йна Ялови(ц)кого, яко и за де(р)жа(н) а того, кому бы ш(н) в то(и) сумѣ тые име(н) а заве(л), шборону чинити... 33 зв.; А где бы(х) я, Василе(и) Лосяти(н)ски(и), жона, дети и пото(м)ковѣ мои в то(м) ста(в)ку йнѣ Янушеви Жабокры(ц)комѣ, жонѣ, детѣмъ и пото(м)комъ его вступъ або переказѣ якую чини(ли) або до права позыва(ти) мѣли... 49 зв.; ...вря(д)ника своего рѣде(ц)кого, именѣмъ Лѣна(р)та, и з ни(м) не мало люде(и) по(д)даны(х) свои(х) з се(р)пами и (з) возами насла(л) мо(ц)но, ктва(л)томъ на вла(ст)ны(и) кгрѣ(нт) Кѣлико(в)ски(и)... 83.

При однорідних членах може вживатися узагальнювальне слово: ...шста-то(ч)ною волею моею даю, дарю и записю жонѣ мое(и) Га(н)нѣ вси рѣчи мои рѣхомыѣ: золото, серебро, пѣ(р)ла, пѣнзи готовые, шаты, цѣ(н), мѣ(д), бы(д)ло, кони езныѣ, и во(з)ники... 44а зв.; А ска(р)бо(в), гроше(и), золота, серебра, шатъ, перѣ(л), збро(и), кони(и), чѣлади, бы(д)ла, цѣну, мѣди – того всеѣго сыны мои не мають по животѣ моемъ на ма(т)цы своѣи по(и)сковати... 52 зв.; ...з ро(з)ны(м) шрѣжиѣ(м): з рѣ(ч)ницами, з рогатинами, з сага(и)даками... 81 зв.; ...з ро(з)дѣ(л)кѣ zostалиса имѣ(н)я дя(д)кѣ моему пѣнѣ Григо(р)ю Сѣнютѣ на часть его мѣ(с)ти пѣ(н)ныѣ Ляхо(в)цы, Жемели(н)цы, Гдѣ(в)цы, Сѣмено(в), Кошеле(в)цы, Миклашо(в), Во(л)чко(в)цы... 89; И в то(т) ча(с) при мнѣ, во(з)ны(м), были шля(х)та: па(н) Я(н) Брѣ(ст)ски(и) а па(н) Ива(н) Я(и)кови(ч) Детини(и)ки(и) 94 зв.

У кінці справ розміщуються такі мовні конструкції з узагальнювальними словами: А при томъ были и того добре сведоми и(х) мло(ст) пѣнѣ а приятели мои... 34 зв.; А при то(м) были и того добре сведоми ве(л)мо(ж)ныѣ и(х) мѣ(с)тъ пѣнѣ... 44; А в то(т) ча(с) при мнѣ, возномъ, были шля(х)та... 58 зв.

Аналізовані речення часто відзначаються наявністю різних ускладнювальних засобів, як-от: ...я, милуючи ма(л)жо(н)ка своего милого его мло(ст) кѣзѣ Лва Ворони(и)кого зо (з)баража и видечи ш(т) него во (в)сѣмъ зычливо(ст), мло(ст) и захова(н)ѣ ма(л)жѣ(н)ское кѣ себе а хотѣчи его вперѣ(д) кѣ милости ма(л)жѣ(н)ско(и) прихилити и способити, ни щего примуше(н)а, ани з лю(д)ское намовы, то(л)ко сама по добро(и) воли своѣ(и) ма(л)жо(н)кѣ моему милому его мѣ(с)ти кѣзю Лву Ворони(и)кому дала, даровала и симъ листомъ моимъ записала по животѣ своемъ вси рѣчи мои рѣхомыѣ, тоєсть золото, серебро, клѣ(и)ноты, гроши готовые, ци(н), мѣ(д), шаты, коны е(з)дныѣ, во(з)ники, стадо свѣре(п)ѣѣ, бы(д)ло рогатое, ш(в)ци, сви(н)и и всю маѣ(т)ность свою ш(т) мала до велика... 100.

Синтаксичний рівень досліджуваних текстів позначений наявністю всіх видів складних речень: складносурядних, складнопідрядних, безсполучникових і складних речень із різними типами синтаксичного зв'язку. Зокрема, зафіксовано такі групи складнопідрядних речень:

1) з'ясувальні: Па(н) Шчасны(и) Кладѣно(в)ски(и) шповѣда(л), и(ж) што бы(л) позва(л) пѣна Сѣмена Дени(с)ка Ма(т)вѣе(в)ского ш сумѣ пѣнзе(и), позычную ш дева(т)дѣса(т) и два талари... IV; ...з ласки божѣе до(ж)дала(м), жѣ сынове мои Миха(и)ло а Бѣнѣды(кт) Боговитины лѣ(т) своихъ доро(с)ли... 37; ...яко са выше(и) поменило, и(ж) то е(ст) вла(ст)ность кѣгни Пузыниное... 40; ...а ш(д)ного по(д)дано(г)[о], на (и)ма Кѣнаша з Оношкове(ц), то(т) ѣра(д)никъ шу(м)ски(и), и(з) жоною и с тро(и)ма дѣ(т)ми по(и)ма(в)ши и зо всею

має(т)но(ст)ю вз(в)ши, не ведати, гдє и(х) поди(л)... 45–45 зв.; ...вызнаваю сама на себе симь моимь листомь ... и(ж) штомь которое имє(н)є Гори(н)кѡ ш(т) небо(ж)чика кѣз(а) Коста(н)тина Ивановича Вишнєвє(ц)кого, старосты житоми(р)ского, мела до живота своего... 61; И пыта(н) па(н) Дчѡса, если до печати и по(д)пису рѣки свое(и) знає(т)са 69 зв.–70; ...жєда(л) на(с) па(н) Григоре(и) Сєнют(а), абы(х) ту(ю) ча(ст) трєт(ю) в Жи(ж)нико(в)ца(х) єму спѣсти(л) и на вєчно(ст) прода(л) 72 зв.; ...мєнє позыва(л) пѣн(ь) Сєнют(а), иже(м) ста(в)ки к бєрегѡ єго м(л)с(т)и Жємєли(н)скому ш(т) имє(н)є моєго Сємєнова на рє(ч)цє Сємєно(в)цє чотыри присыпа(л)... 87 зв.;

2) означальні: ...в томь часє, поко(л) мы тоє право зь єго м(л)с(т)ью перєточимь... 40 зв.; ...а пото(м) на пє(р)шиє роки судовыє зємьскыє вла(ст)ного повѣту, гдє добра лєжать, до книгъ перєнєсти... 41 зв.; ...не то(л)ко то(т), хто чий имє(н)є бє(з) права дє(р)жи(т), хто комѡ кры(в)дѡ чини(т), шкѡдѡ плати(т), алє и то(т), хто заставное имє(н)є в сѡмє пѣнзє(и) дє(р)жи(т), повинє(н) ш(т) заложє(н)я позвѡ платы, всякыє пожитки з оно(г)о имє(н)я взатыє, платити 48; ...пода(л) имє(н)є моє Гри(д)ко(в)ци з двома ставы, з ни(ж)нимь, што Ску(и)бєда сыпа(л), и з дрѡгимь, што над тымь, которы(и) єсть по(д)ма(т)фєєвє(ц)ки(и)... 64 зв.; ...кѣз(а) А(н)дрє(и) Олєкса(н)дрови(ч), староста володымє(р)ски(и), в то(т) ча(с), коли ш(т) брата нашого Крємєнє(ц) дє(р)жа(л), да(л) єму сєлищє пѣдстѡє в Крємянє(ц)комь повѣтє в Кѡ(з)ми(н)ско(и) волости Клє(т)ную... 71;

3) обставинні:

а) мѣсця: ...мы за ма(н)дато(м) короля єго м(л)с(т)и тамь, гдє єго кролє(в)скаа мло(ст) рачи быти, становитиса мусимо... 38 зв.; ...ш(т) жо(н), дєтє(и) и вси(х) має(т)ностє(и) свои(х) побигли, кѡди хто трафилъ... 45;

б) причини: ...того всего сыны мои не мають по животє моємь на ма(т)цы своєи по(и)сковати, бо то(г)[о] ничого ѡ мєнє не было, по животє моємь не штало на сыны мои... 52 зв.;

в) мети: Рє(и)стрь спра(в) судовыхъ зємьски(х) повєту Крєманє(ц)кого, которые накрѡтцє списаны су(т) дл(а) того, жєбѡ тымь бо(р)здє(и) ѡсихъ роко(х) (!) ниже(и)написаны(х), справы находитиса могли... І; ...били на(м) чѡло(м) Гри(ц)ко а Рома(н) Сєнютичи, абы(х)мо имь на то дали нашъ листь... 42; ...по(д) такимь способомъ застановили и на рє(и)стрь списали, абы ко(ж)ды(и) во(д)лє того рє(и)стрѡ свое дє(р)жа(л)... 66 зв.;

г) часу: А кѡдѡ, дє(и), дєти лє(т) дорѡстѡ(т), тєдѡ и(м) двѣ части ты(х) имєнє(и) пѣсти(ти)... 44 зв.; ...жѡна моя, маючи тоє имє(н)є моє Лавро(в) ш(т) мєнє, в шєстисѡ(т) копа(х) грошє(и) заставлєнѡє, споко(и)нє дє(р)жати и ѡживати, поко(л) сы(н) мо(и) Васи(л)є(и), доро(ст)ши лє(т) свои(х), тѡю сумѡ пѣнзє(и)

жонѣ моє(и) спо(л)на ш(т)дасть и запла(т)и(т)... 57 зв.; за тыми (ж) жиды кремѣ(ц)кими посыла(л) до пѣна Григо(р)я Сѣнюты и до пѣна Сѣверина Я(р)моли(н)ского, к҃гды были в Крѣмя(н)цѣ... 75; ...на то(м) же имѣ(н)ю хто и(н)ши(и) до(л)гѣ мѣ(л), пѣ(р)вѣ(и) врадо(в)нѣ записаны(и), поки еще было не продано... 77; коли па(н)на Марѣ(х)на до(и)дѣ(т) лѣ(т) свои(х), тогды па(н) Фѣдо(р) Сѣнютя, бра(т) еѣ, маѣ(т) є(и) дати дѣвѣ(т)со(т) ко(п) грошѣ(и) з ш(т)чи(з)ны своеѣ 101;

д) умови: а єслибы тыѣ приятели наши межи ними на то(т) ча(с) погодити и поєднати зѣ яки(х)ко(л)вѣкѣ причи(н) не могли, тогды во(л)ное право и мове(н)є намѣ вбиємѣ сторонамѣ собѣ вцѣла заховыває(м) 56–56 зв.; А єслибы пѣну Ялови(ц)кому якаа кры(в)да ко(л)вѣкѣ ш(т) шбапо(л)ныхъ сѣсѣдо(в) ѣ посага(н)ю кгрѣ(н)ту и в чомѣко(л)вѣкѣ, то я повинѣ(н) во всемѣ пѣна Ялови(ц)кого защячати и шборонати... 65; ...єсли бы(х) я самѣ, а по смѣ(р)ти моє(и) жона и пото(м)ки, єсли бы(х) и(х) мѣ(л), за по(з)вы в за(м)ку Кремѣ(ц)комѣ не стали ..., тогды вра(д) кгрѣ(д)ски(и) кремѣ(ц)ки(и), взя(в)ши сумѣ пѣнзѣ(и) ш(т) панѣ(и) Сѣнютинои до кни(г), а еѣ мѣ(с)ти пѣни Фѣдоровѣ(и) Сѣнютино(и) Ляховѣ(ц)ко(и) або пото(м)комѣ и(х) мѣ(с)ти мо(ц)ное двѣза(н)є в тыѣ имѣ(н)я дати маѣ(т) 98 зв.;

е) допусту: ...хотабы и замѣ(ж) пошла, а пѣнвѣ шпекѣны и ни(х)то з блискихъ и кро(в)ныхъ мои(х) тыхъ именѣ(и) мои(х) Хмѣлева и О(л)шаницы, присѣ(л)ки з рѣкѣ и шафѣ(н)ку жоны моєѣ брати и шдѣ(и)мовати не маю(т)... 44а тощо.

***

Лексична система Кременецької актовї книги 1578 року представлена різними лексико-семантичними групами. Як і в інших пам'ятках, найповніша група лексики пов'язана з номінацією людини.

Назви осіб за сімейними й родинними стосунками, свояцтвом: *затю* своєму 32 зв.; *пѣни тѣ(т)ки* моєѣ 41 зв.; *жона* 44а; *ма(т)ка* 53 зв.; *ма(л)жо(н)ка* свого 56 зв.; *сы(н)* и *до(ч)ки* мо(и) 61 зв.; *потомо(к)* мо(и) 63; *тѣ(ст)* 71 зв.; *(в) мужа* 75 зв.; *з ма(л)жо(н)кою* 79 зв.; *ш(т) сѣстрѣ(н)ца* 87 зв.; *вчини(л)* *бы(л)* *штѣ(ц)* мо(и) небо(ж)чи(к) з *братомѣ* своимѣ а *дѣ(д)комѣ* моимѣ 89; *дѣти*, и *пото(м)ки* *будѣиє*, и *ща(д)ки* 90 зв.; *сѣстры* и *(в)си бли(з)киє*, *крѣ(в)ныє* 96, *братаничу* моє(мѣ) 101 та ін.

Зокрема, слово *чоловік* у пам'ятці вживається при лічбі, вказівці на певну кількість людей. Пор. два уривки з одного документа (с. 36): «Мѣсте(ч)ко Шу(м)ско: меша(н) по(с)политы(х) – шѣстьдѣсѣть и три. Село Ва(с)ко(в)цы: з бояры, с таглыми – два(д)цѣть чоловѣка. Село Литовища: члѣко(в) –

ше(ст)на(д)цатъ. Село Круголе(ц): члѣво(в) – ше(ст)» / «Мѣсто Шу(м)ско: в немъ люде(и) – шестьдеса(т) члѣва и три, в то(м) рѣ(и)стрѣ имена написаны. Село Литовища: в немъ по(д)даны(х) – члѣво(в) ше(ст)на(д)цатъ, те(ж) имена написаны. Село Ва(с)ко(в)цы: а в не(м) по(д)даны(х) – два(д)ца(т), та(к)же ка(ж)ды(и) на (и)мѣ написаны(и). А село Круголе(ц): а в не(м) по(д)даны(х) – члѣво(в) ше(ст), ка(ж)дого на (и)мѣ поменено и написано».

Ця лексема засвідчена й зі значенням ‘феодално залежний селянин, підданий’: переносе(н)є випису ... на три волоки и *чоловѣка*, на (и)мѣ Ивана, во (и)мѣ[ню] Поро(х)но(и) V зв. Із такою самою семантикою вживається й слово *люди*. во(л)но-сть даю ѿ дѣброву мою Ма(т)феєвѣ(ц)кую на (д)во(р)ную потребу и *людѣмъ* всимъ гри(д)ко(в)скимъ є(з)дити по дрова и по будова(н)є 65, ставы сыпати, млыны, двory будовати, *люди* всажати, всакие пож(и)тки множити 78 зв.

Виявлено в одному з актив Кременецької книги лексему *люди* зі значенням ‘чоловіки в протиставленні жінкам і дітям’: «*Люди* вси, послыша(в)ши то(т) кры(к) и роздѣлючи бы(ти) татарове, ш(т) жо(н), дете(и) и вси(х) має(т)носте(и) свои(х) побигли, кѣди хто трафилъ...» 45. Таке значення не засвідчене в «Словнику староукраїнської мови XIV–XV ст.», а в «Словнику української мови XVI – першої половини XVII ст.» воно закріплене за лексемою *людие*¹.

Ще вживається це слово із семантикою ‘свідки’: за вѣдомо(ст)ю и печа(т)ми *людѣ(и) вѣры го(д)ны(х)* 41 зв., с печа(т)ми *людѣ(и) добры(х)* 64, по(д)печа(т)ми *людѣ(и) за(ц)ны(х)* 88 зв.; ‘окремі індивіди’: *ни(х)то* ины(и) з *людѣ(и)* шбчи(х) ... ку (ш)коде и накладо(м) приводи(ти) не маю(т) и не будѣ(т) мочи 96.

Широко представлені назви, що вказують на соціальний статус, посаду, рід заняття осіб: *писара* и *секретара* I зв.; з *лю(д)ми ш(т)чи(з)ными* V зв.; ѿмоц-ованы(и) *служебни(к)* 35; *вра(д)ни(к)* 35 зв.; з *бояры*, с *таglyми* 36; *комо(р)никъ* 37 зв.; *вижа* 39; *ма(р)шалка* землі Воли(н)ское 39; *во(з)ного повѣтового* 40; вѣ(л)мо(ж)ны(и) *кня(з)* Стефа(н) Корубутович, *кѣжа* на Новомъ Збаражѣ, *дѣди(ч)* на Межирѣ(ч)ю и Молодѣ(ч)нѣ, *воевода* тро(ц)ки(и), *дѣ(р)жа(в)ца* со-мили(ш)ски(и), жо(с)линъски(и) и до(р)сѣни(ш)ски(и) 43; *ка(ш)таланови(ч)* землі Жомой(т)ское 44; *дворанина* его кроле(в)ское мѣ(с)ти 45; *коро(л)* его мѣ(с)ть 46 зв.; *па(н) во(и)ски(и)* 50; ѿ *мещанина* 51 зв.; *панѣ(и)* Наста(с)и 52; *бу(р)кграби(и)* и *по(д)старости* 55 зв.; з *лю(д)ми тяglyми* и *нетяglyми*, з *лю(д)ми да(н)ными* и *тяglyми* 71; *во(и)ть* 79 зв.; *земени(н)* повіту Крем-яне(ц)кого *па(н)* Я(н) Любашо(в)ски(и), *дѣ(р)жа(в)ца* добрь села Рѣ(д)ки в старо(ст)вѣ Крем-яне(ц)комъ 81; з многими *лю(д)ми*, *по(д)даными*, *слугами* и *помо(ч)ники* своїми 81; *плугатаро(в)* его 82; *челя(д)* дво(р)ную 82 зв.;

¹ Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. ... – Вип. 16. – С. 178.

пастухо(в), дво(р)ны(х) и по(д)даны(х) розогна(в)ши 83; *по(д)комори(н)и коми-сарє* границы сыплю(т) 84 зв.; *чєрє(з) сѣ(д)ю, по(д)су(д)ка* и *писара* вчинєны(х) 84 зв.; *ѡ(ц)кимь* 86; з *бояры пу(т)ны(ми)* 93 зв.; ко(ж)дому *шля(х)тичѣ* 95 зв.; *па(н) Алекса(н)дро Жоравни(ц)ки(и), староста, клю(ч)ни(к) и горо(д)ничи(и)* лу(ц)ки(и) 97 зв.; *дѣхо(в)нику* моему 101; *па(н)на Марѣ(х)на* 101; *свєщє(н)нику* воскресє(н)скому 101 та ін.

Слово *дівка* засвідчене зі значеннями ‘дочка’ й ‘служниця’: *дє(в)ку* мою па(н)ну Мару(х)ну 101 зв.; *Фє(н)ни, дє(в)ци* моє(и), которая ми ча(с) немалєє служи(т) 101.

Міжлюдські контакти відбито в лексемах: *ш(т) сусєдо(в) шбапо(л)ны(х)* 32 зв.; *добродєє(в) мои(х) мѣ(с)тивыхъ* 44а; *товаришу* своєму 51; *шпєкуновє* 53 зв.; *перє(д) спо(л)ными приятє(л)ми* 66 зв.; я з вами, з *сѣбры* своїми 67 зв.

Досліджувані судові документи – різноманітні угоди, акти розподілу спадкового майна між нащадками, про оренду та заставу маєтків, дарчі надання, скарги на шляхетські наїзди тощо – містять значний обсяг інформації про стосунки та взаємини людей панівного класу: князів, магнатів, панів, шляхти, – і лише зрідка в них ідеться про інші верстви суспільства.

Аналіз іменника означеної пам’ятки кінця XVI ст. засвідчує переважання християнських власних особових імен та їхніх фонетичних, словотвірних, морфологічних і графемно-орфографічних варіантів: *Адамъ** 38; *Алекса(н)дро* 44а зв., *Олекса(н)дра* (Р. в.) 70 зв., *Олєхна* (Р. в.) 42; *А(н)дрє(и)* 36 / *А(н)дрѣ(и)* 56, *А(н)дру(и)ка* (Р. в.) 75 зв.; *А(н)дрія(н)* 58; *А(н)тона* (Р. в.) 33 зв. / *А(н)тони(и)* 62; *Валє(н)ти(и)* 43 / *Валє(н)ты(и)* 43 зв.; *Валєрия(н)* 65 зв.; *Василє(и)* 86 зв., *Васили(и)* 63 зв.; *Га(в)рило* 38; *Григорє(и)* 39, *Гри(ц)ко* 42; *Гѣри(н)* 61 зв.; *Дємїя(н)* 57 / *Дє(м)яна* (Зн. в.) 57; *Дєниса* (Р. в.) 75; *Дми(т)рѣ* 50 / *Дмитрє(и)* 50 зв.; *До(л)ма(т)* 95; *Ю(с)ка* (Р. в.) 78 зв., *Єско* 70 зв.; (з) *За(н)комъ* (Ор. в.) 70 зв.; *Ива(н)* 89, *Ивашкомъ* (Ор. в.) 70 зв.; *И(с)на(т)* 58; *И(л)яша* (Р. в.) 87; *Ки(н)дина* (Р. в.) 52; *Климє(н)та* (Р. в.) 73; *Ко(н)дратъ* 41 зв.; *Коста(н)ти(н)* 46 зв. / *Костє(н)ти(н)* 72 / *Костя(н)ти(н)* 72; *Ла(в)ри(н)* 41; *Лє(в)ко* 94 зв.; *Макара* (Р. в.) 81; *Ма(р)ти(н)* V / *Ма(р)ци(н)* 92; *Матє(и)* 59, *Маты(с)* 76 зв. / *Мату(с)* 77 зв., *Ма(и)ка* (Р. в.) 72; *Микола(и)* 85 зв.; *Миха(и)ло* 92; *Олєксєю* (Д. в.) 54, *Олєкии(и)* 55 зв. / *Алєкии(и)* 61 зв.; *Омє(л)я(н)* 81; *Опана(с)* 41; *Остафѣ(м)* (Ор. в.) 75 зв.; *Павє(л)* 96 зв.; *Рома(н)* 42; *Сєвєри(н)* 74; *Сємє(н)* 80 зв.; *Стєпанъ* 61 зв., *Стєфа(н)* 43; *Тимофє(и)* 35; *Ти(х)но* 52 / *Ти(т)* 56; *Фєдо(р)* 70, з *Фє(д)комъ*

---

* Ім’я, зафіксоване в пам’ятці в початковій формі, подано в прямому відмінку, якщо такої форми не виявлено – у будь-якому непрямому. Через скісну ризку зазначено варіанти імен, якими названо ту саму особу.

(Ор. в.) 70 зв.; *Хомы* (Р. в.) 83; *Юре(и)* 37 зв. / *Юри(и)* 53; *Ю(х)но* 39 зв.; *Янь* 42 зв.; *Ярофи(и)* 59 / *Ярофе(и)* 97 зв.; *Я(и)ко* 99 та ін.

Хоч простолюдини згадуються в актових документах рідко, однак їхній іменник, що нараховує 10 онімів, яскравіше, ніж іменник привілейованих осіб, відображає іменні варіанти, зокрема словотвірні: у *А(н)дре(и)ца* 66; *Гри(ц)ка* (Р. в.) 82; чоловіка, на (и)мє *Ивана* V зв.; ш(д)ного по(д)дано(г)[о], на (и)мла *Кѣнаша* з Оношкове(ц) 45–45 зв.; «зъ єдноє стороны – дворище *Стє(и)ково*, Бро(в)ково, а (з) другое стороны ста(в)ка – дворища *Ти(м)ково* и *Се(н)ково*» 49 зв.; *Ю(р)ко* 95.

Будь-який шляхтич у пам'ятці іменується повною формою імені, як-от: *панъ Григоре(и) Сєнютѧ* 50 зв., *пѣнѣ Григор(ю) Сєнютѧ Ляхове(и)кому* 72 зв., *по(д) пѣномъ Григо(р)ємъ* 73. Єдина фіксація в книзі словотвірного варіанта цього імені серед вищих верств – *Гри(и)ко*: «*Гри(и)ко* а Рома(н) *Сєнютичи*» 42. Підданого в усіх зафіксованих випадках ідентифіковано суфіксальним варіантом: пастуха єго *Ивана* и сына єго *Гри(и)ка* 82 / пастуха *Ивана* и сына єго *Гры(и)ка* 82 зв.

Носії слов'янських особових імен в антропоніміконі аналізованої пам'ятки винятково представники соціальної верхівки. До цієї групи антропонімів належать імена-композиції: па(н) *Бо(г)данъ* Костю(ш)кови(ч) *Хобо(л)то(в)ски(и)* 44а зв., кѣ(ж)є Ю(рии) а єго мѣ(с)тъ княже *Владисла(в) А(н)дриєвичи* *Корыбѣтовичи* *Збара(з)скиє* 44, *Станисла(в) Камене(и)кии* 55 зв. Власне слов'янські відкомпозиційні утворення: па(н) *Богушъ* *Павлови(ч) Лу(д)виски(и)* 55; пѣна *Гневоша* *Слови(и)кого* 87 – давнє усічено-суфіксальне ім'я з гіпокористичним суфіксом *-ош* < *Гнѣвомиръ*, *Збыгнѣвъ*, *Лютогнѣвъ*¹.

До імен, які можна тлумачити і як відкомпозиційні похідні, і як деривати від християнських імен, належать такі: «зъ земланы лѣ(и)кими з Фє(д)комъ, а з *Дашко(м)*, а з За(н)комъ *Слови(и)чи*» 70 зв. < *Давид*, *Данило*, *Дарій* тощо або < *Богдан*²; ш(т) *сестре(и)ца* моєго *Стаса* *Ласто(в)ского* 87 зв. – П. П. Чучка вважає, що «генетично ім'я *Стась* – це слов'янське суфіксальне утворення, яке постало на базі календарного імені грецького походження *Євстахій* (через стадію варіантів *Остап*, *Стах*). Функціонально ж зближення (чи навіть ототожнення) імені *Стась* із омонімічним йому іменем *Станислав* настало тільки з часом, головним мотивом їх розмежування послужила звукова подібність їх ініціальних частин»³.

¹ Чучка П. Слов'янські особові імена українців : історико-етимологічний словник. – Ужгород : Ліра, 2011. – С. 125.

² Там само. – С. 151.

³ Там само. – С. 331.

У пам'ятці засвідчено кілька відапелятивних імен: па(н) *Во(л)чко* Якимови(ч) *Жа(с)ко(в)ски(и)* 88 зв.; *їна Звера* Лвовича» 87; *Сча(ст)ны(и)* Сла(б)ко(в)ски(и) / па(н) *Ща(ст)ны(и)* Сла(б)ко(в)ски(и) 35 зв.

Імена іншомовного походження слугують засобом ідентифікації лише для шляхти: па(н) *Аброжи(и)* Зброже(к) 96; па(н) *Базелиѡъ* Древи(н)ски(и) 34 зв. / *їна Базилюса* Дриви(н)ского 44 зв. / *їна Базылиѡъ* Древи(н)ского 44а / па(н)у *Базилиѡу* Древи(н)скому 50 зв.; па(н) *Бенѣдыктъ* Боговити(н) 35 зв.; *Жикгимо(нт)*, божию мло(ст)ю коро(л) по(л)ски(и) 70 зв.; *їна Крыштофа* Лабу(н)ского 56; *їна Ю(р)а*, *їна Ѡ(л)бры(х)та* и *їна Станислава* Радивило(в) 96 зв.; па(н) *Себѣ(с)тия(н)* Кошляко(в)ски(и) 65 зв. / *їна Себѣ(с)тяна* 67 зв.; пана *Юзефа* Кгрѡ(н)чо(в)ского 58 зв. В актовій книзі зафіксовані такі імена євреїв: *Викто(р)* *Ма(и)рови(ч)* и *Маиуръ* *Зра(и)лови(ч)*, *ѡмоцованы(и)* *ѡ(т)* брата свого *Целя* *Зра(и)ловича*, *жиды* *жєсла(в)скиє* 56; *Ба(т)ко* *Мисанови(ч)* а *сы(н)* его *Мо(и)ко*, *жидове* *мєста* *Лѡ(ц)кого* 68; *Пєса(х)* *Ха(и)мови(ч)* *самъ ѡ(т)* *себѣ* и *ѡ(т)* *жоны* *товарыша* свого, *небо(ж)чика* *Ха(и)ма Аврамовича*, *жида* *крємянє(ц)кого* 74 / *ѡ(т)* *Писаха* *Хаимовича*, *жида* *крєманє(ц)кого* I.

Антропонімний матеріал Кременецької актової книги 1578 р. засвідчує, що в зазначений період унормоване вживання особових назв відсутнє, а способи ідентифікації особи не усталені. Та сама особа могла називатися дво-, три- й чотирилексемними формулами, а також й однолексемно: па(н) *Сємє(н)* *Петрови(ч)* *Дєниско* *Ма(т)виєвє(ц)ки(и)* 65 зв., па(н) *Сємє(н)* *Дєни(с)ко* *Ма(т)фєє(в)ски(и)* 80 зв., панъ *Сємє(н)* *Петрови(ч)* *Дєниско* 51 зв., пана *Дєни(с)ка* *Ма(т)фєє(в)ского* 80–80 зв., па(н) *Дєни(с)ко* 80 зв.

Р. Й. Керста підкреслює, що вживання «одночленних» чоловічих іменувань у XVI ст. часто зумовлене контекстом пам'ятки, а саме: а) при особовій назві батька сини могли називатися лише за іменем (подібним чином могли бути записані й брати, зяті, внуки тощо, якщо один з братів, тесть, дід іменувалися в тому самому документі більш повно); б) при повторному згадуванні певної особи, коли в документі вона була ідентифікована відносно повним іменуванням; в) при імені власника піддані могли називатися лише одним іменем тощо¹. Матеріал теж виявляє перераховані дослідницею випадки використання однолексемного способу ідентифікації особи: «Я, *Ти(х)но* *Иванови(ч)* *Хомє(к)* *Смо(р)до(в)ски(и)* ... *ѡ сыно(в)* *мои(х)* *Сємєна* а *Ки(н)дина*» 52; *Ивана* *Романовича* *Сєнюты* ... *с пото(м)ками* *его* *Григо(р)ємъ* а *Ивано(м)* 53; *їна* *Миха(и)ла* *Дчѡсы* 69 / *па(н)* *Дчѡса* 70; *па(н)* *Ѡмєлянъ* *Вша(к)* 81 зв. / *па(н)* *ѡша(к)* 82 зв.; *на*

¹ Керста Р. Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування. – К. : Наук. думка, 1984. – С. 16–17.

служе(б)ника ... п̄на Яна Любешо(в)ского, и(ж) ш(н) ... наsla(в)ши мо(ц)но, ктвa(л)томъ слy(г) своихъ Рого(в)ского з ы(н)шими слугами 82. М. Л. Худаш пояснює вживання таких іменувань, крім іншого, характером документа, його призначенням, ерудицією або старанністю писаря¹. «Обмежена кількість імен, які перебували в активному обігу українців, – наголошує С. М. Пахомова, – примушували антропонімічну систему поступово позбавлятися від однокласових антропонімів як від єдиного способу визначення особи»².

Найбільш поширений у досліджуваному антропоніміконі дволексемний спосіб ідентифікації. Він представлений такими антропонімічними формулами:

І. Особове ім'я (ОІ) + прізвищева назва (ПН)³ – відтопонімне означення: па(н) Ко(н)дра(т) Со(с)ни(ц)ки(и) 34 зв.; па(н) А(н)дре(и) Чо(л)га(н)ски(и) 38; пань Я(н) Жфа(в)ни(ц)ки(и) 42 зв.; па(н) Мате(и) Дяди(н)ски(и) 59; п̄на Федора, п̄на Івана и п̄на Хомы Береже(ц)кихъ 83; па(н) Я(н) Бре(ст)ски(и) 94 зв.; Ле(в)ко Исе(рн)ски(и) 94 зв.; па(н) Федо(р) Новоселе(ц)ки(и) 96.

Відтопонімне означення ідентифікує особу «за географічною або етнічною ознакою, за місцем походження, за назвою маєтку, яким особа володіє, за назвою місцевості, у якій проживає чи з якої прибула»⁴: па(н) Василеи Васи(л)єви(ч) Лосяти(н)ски(и) ... созна(л), и(ж) прода(л) ... половищ ста(в)ка свого в Лосатине 49; пань Ти(х)но Хоме(к) Смо(р)до(в)ски(и) ... во (и)ме(н)ю своемъ Смо(р)две 52; земени(н) повѣтв Кремане(ц)кого па(н) Богущь Павлови(ч) Лу(д)ви-ски(и) созна(л), и(ж) прода(л) на вечность части имене(и) свои(х) в Леодхове и в Лу(д)вищахъ 55, па(н) Федо(р) Михнови(ч) и па(н) Ива(н) Левкови(ч) Леодхове(в)ские 55 зв.; в дому его м̄л(с)ти п̄на Лабу(н)ского в Лабуню 56.

Указана антропонімна формула відзначена у двох морфологічних варіантах, залежно від форми додаткового компонента: в ад'єктивному та субстантивному. Іменування з останнім варіантом у пам'ятці трапляються рідко й стосуються осіб привілейованих класів, переважно князів: кн̄зю Лев Ворони(ц)кому зо (З)баража 96; кн̄д(з) Станисла(в) Ворони(ц)ки(и) зо (З)баража 96. Пор. паралельні відтопонімні варіанти в ідентифікації жінок: п̄не(и) Федорово(и) Сенютино(и) п̄не(и) Катерине Сло(в)не з Малина 98 зв. / Катерина Миха(и)ло(в)на Єловна Малин(с)кого 94. У документах виявлено одне іменування субстантивного типу

¹ Худаш М. Л. З історії української антропонімії. – К. : Наук. думка, 1977. – С. 115.

² Пахомова С. М. Еволюція антропонімічних формул у слов'янських мовах. – Вид. 2-ге, доповн. і переробл. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – С. 174–175.

³ Під «прізвищевою назвою», слідом за М. Л. Худашем, розуміємо «іменування людини назвою типу прізвища» до запровадження кодифікованого права [Худаш М. Л. З історії української антропонімії... – С. 100].

⁴ Пахомова С. М. Еволюція антропонімічних формул... – С. 103.

представника нижчих кіл українського суспільства, у якому топонімічна назва також уживається у формі родового відмінка з прийменником з: *ш(д)ного по(д)дано(го)*, на *(и)мѧ Кѡнаша з Оношковѣ(ц)* 45–45 зв.

II. ОІ + патронім із суфіксами **-ович / -євич, -ич** зь земланы лѡ(ц)кими з *Фѣ(д)комъ*, а з *Дашко(м)*, а з *За(н)комъ Словичи* ... в о(т)ца и(х) вѣ *Сска Словича* 70 зв.; зь земланиномъ крѣмяне(ц)кимъ *Ивашкомъ Калениковичомъ* ... да(д)ко єго *Си(в)ко Кобакови(ч)* 70 зв.; пна *Климе(н)та Во(и)нича* 73 (< *Война* – «середньовічне чоловіче ім'я, яке постало внаслідок видозміни давнього слов'янського імені *Воин* чи *Войно* або в результаті усічення давніших двоосновних імен зразка *Войнѣъ*, *Воймиръ*, *Войславъ*»¹); пере(д) паномъ *Остафѣ(м) Воловичомъ* 75 зв.; пна *Звера Лвовича* 87; пна *Гнєвоша Воронича* 101 зв.; пна *Фѣдора Чаплича* 101 зв.

III. ОІ + прізвисько: пна *Фѣдора Русина* 39 – давньослов'янська особова назви із суфіксом одиничності **-ин** *Русин* < етнонім *рус* 'східний слов'янин, українець', найдавніші згадки якого з теренів України припадають на XIII ст.²; па(н) *Григорѣ(и) Мотовило* 39; па(н) *Ко(н)дратъ По(с)никъ* 41 зв.; па(н) *Янъ Шеме(т)* 44; панъ *А(н)дрія(н) Корова(и)* 58 – родинно-побутове ім'я *Коровай* < слов'янський апелятив *коровай* 'весільний хліб'³; *Васи(л)ѧ Трѣтака* 66; за пна *Яна Остророга* 61; пна *Станислава Лаца* 69; па(н) *Василѣ(и) Сема(и)ко* 96 – особове ім'я *Семашко*, утворене за допомогою демінутивного форманта **-ко** від імені *Семаш*, яке, очевидно, як і *Семак*, давали синові, котрий народився сьомою дитиною за черговістю в сім'ї. «Менш імовірно, що ім'я утворено від котрогось слов'янського композита зразка *Sēmibor*, *Sēmīrad*, *Sēmīslav*, *Siēmimysl*, *Sēmīgnev*..., де основа *sěť* співвідноситься зі значенням *sěťwa* 'родина, челядь'»⁴.

Трилексемні іменування вживаються рідше, ніж дволексемні. Вони, зазвичай, складаються з таких компонентів:

I. ОІ + патронім + ПН – відтопонімне означення: па(н) *Анѡдре(и) Па(в)лови(ч)* *Го(р)бо(в)ски(и)* 37 зв.; возны(х) зѣ(м)скихъ повѣту Крѣмане(ц)кого *Григо(р)ѧ а Миха(и)ла Ивановичо(в) Гула(л)ни(ц)кихъ* 41; па(н) *Бо(г)данъ Костю(и)кови(ч)* *Хобо(л)то(в)ски(и)* 44а зв.; *И(л)ѡша Богѡшевича Нѣ(с)ве(ц)кого* 87.

II. ОІ + прізвисько + ПН – відтопонімне означення: пна *Олѣ(к)сѣѧ Во(л)чка Жаско(в)ского* 51 зв.; пну *Яну Воронѣ Бороти(н)скому* 58 зв.; па(н) *Ма(р)ти(н) Лацъ Стрымѣ(ц)ки(и)* 65 зв.; па(н) *Омѣ(л)ѧ(н) Вша(к) Кѡлико(в)ски(и)* 82 зв.; па(н) *Григорѣ(и) Бо(л)ба(с) Росто(и)ки(и)* 97 зв.

¹ Чучка П. Слов'янські особові імена українців... – С. 109.

² Там само. – С. 312.

³ Там само. – С. 206.

⁴ Там само. – С. 317.

III. ОІ + патронім + прізвисько: *їна Федора Васи(л)євича Бокєа* 87; *їна Петра Миха(и)ловича Сєма(ш)ка* 87; *па(н) Ива(н) а па(н) Сємє(н) Сидоровичи а па(н) Я(и)ко А(н)дрєєви(ч) Дєдє(р)калы* 99.

IV. ОІ + патронім + патронім: *па(н) Васи(л)є(и) Федорови(ч) Гдлєви(ч)* 88 зв.

V. ОІ + ОІ + ПН – відтопонімне означення: *Ива(н) Патрикє(и) Кфр-зво(н)ски(и)* 58.

Чотирилексемні формули належать до найменш уживаних: *па(н) Миха(и)ло Игнатови(ч) Джѣса Ляхо(в)ски(и)* 45 зв.; *па(н) Васи(л)є(и) Миха(и)лови(ч) Єловича Мали(н)ски(и)* 65 зв.; *па(н) Ива(н) Миха(и)лови(ч) Гдлєви(ч) Смоле-го(в)ски(и)...* *па(н) Григорє(и) Гнєвошєви(ч) Кисє(л) Ни(з)кини(и)ки(и)*, *па(н) Алекса(н)дро А(н)дрєєви(ч) Кисєль Дорогини(и)ки(и)* 44а зв.; *їна Федора Гри-го(р)євича Сєнюту Ляховє(ц)кого* 74.

У Кременецькій книзі жіночих іменувань зафіксовано значно менше, ніж чоловічих, з-поміж них лише двома названо представниць нижчих соціальних верств: *Гє(н)ны жидо(в)ки* 74; *Фє(н)ни, дє(в)ци моє(и), которая ми ча(с) нємалы(и) служи(т)* 101.

В ідентифікації жінок – представниць суспільної верхівки – немає якоїсь загальноприйнятої формули іменування. Жінки можуть називатися однолексемно або переважно за допомогою багатолексемних антропонімних формул (дво-, три-, чотири-, п'яти- і навіть шестилексемних). Наприклад, *Катєрина*, дочка Михайла Малинського, дружина Федора Сєнюти Ляховецького, так іменується в актових документах: *їни Федорова Сєнютиня Ляховє(ц)кая, во(и)ская кремєянє(ц)кая, їни Катєрина Миха(и)ло(в)на Мали(н)ского* 92; *їнє(и) Федоро-рово(и) Сєнютино(и) їнє(и) Катєринє Сло(в)нє з Малина* 98 зв.; *Катєрина Миха(и)ло(в)на Єловна Мали(н)ского* 94; *їни Федорова(и) Сєнютино(и) Ляховє(ц)ко(и)* 98 зв.; *їнє(и) Федорова(и) Сєнютино(и)* 98 зв.; *їни Сєнютина а їни Катєрина* 98 зв.; *панє(и) Сєнютинои* 98 зв.

Однолексемні іменування в ідентифікації жінок зумовлені тими ж чинниками, що й в ідентифікації чоловіків: а) лише за іменем могли називатися дочки при батьку чи матері: *тыє имє(н)а на до(ч)кѣ мою Ѡкси(м)ю по смє(р)ти того сына моего Ивана спа(с)ти маю(т)* 44а зв.; *што са дотычє(т) до(ч)ки моеє Ѡрины* 55 зв.; *з сыномъ моимъ Васи(л)ємъ и з дє(в)ками моими Федорою и Ѡленюю* 57; *што са дотычє(т) ста(р)шо(и) дє(в)ки моє(и) Наста(с)и* 57; це сто-сується й іменування жінки при чоловікові: *записѣю жонє моє(и) Га(н)нє вси рєчи мои рѣхомьє* 44а зв.; *дарѣю жонє моє(и) Наста(с)и по смє(р)ти моє(и)* 52 зв.; *жона моєа Пола(г)а* 57 зв.; б) при повторному згадуванні особи в докумен-ті, де вона була ідентифікована відносно повним іменуванням: *ѡ(т) кнагини*

Лвовое Ворони(ц)коє Марини с Кунєва 41 зв. / с кнагинєю Ворони(ц)кою 41 зв.; *їнє(и) Наста(с)и Ивановнє Стрыбулє(в)ни 52 / панє(и) Наста(с)и 52; їни Федоро(у) Сєнютини(и) Ляховє(ц)ко(и) 98 / ѡ(т) панє(и) Сєнютини 98.*

У чотири-, п'яти- та шестилексемних антропонімних формулах спочатку подано іменування жінки за чоловіком, а потім за батьком, при цьому ім'я знаходиться не на початку, а в середині іменування: кнагынѧ *Лвоваѧ Ворони(ц)каѧ Марина А(н)дрєє(в)на Кунє(в)ского ма(л)жо(н)ку* своєму кїзю Лву Ворони(ц)кому IV зв.; їни *Ивановаѧ Богушєви(ч) Боговитиноваѧ, ма(р)шалковаѧ ї(с)дрьскаѧ, Га(н)на Ко(н)тєвна 36 зв. / Ивановаѧ Боговитиноваѧ Га(н)на Ко(н)тєвна 37 зв.;* кнїни *Стєфаново(и) Збара(ж)ско(и),* воеводиного тро(ц)ко(и), кна(ж)нє *Настазєи Миха(и)ло(в)нє Мстисла(в)ско(и) 44; пани Ивановаѧ Кѣрозво(н)скаѧ, по(д)коморинаѧ креманє(ц)каѧ, їни Пола(г)ѧ Ма(т)ясо(в)на Сѣролатича 56 зв.;* *їнє(и) Ти(х)ново(и) Хомяково(и) їнє(и) Наста(с)и Стрыбулє(в)нє 53; Григо(р)євая Сєнютиная Ляховє(ц)кая Ми(л)ка Патрикиє(в)на 101 / Григо(р)євая Сєнютиная Ми(л)ка Патрикиє(в)на 101 зв.; їни Ивановаѧ Романовича Сєнютинаѧ їни Га(н)на Бо(г)дановна Хобо(л)то(в)ского 44 зв.*

Зрідка буває навпаки: спочатку жінка ідентифікована за батьком, а потім за чоловіком, пор.: їни *Яновая Брє(ст)ская їни Га(н)на Гри(ц)ко(в)на Во(л)ко(в)ского 91 – Га(н)на Гри(ц)ко(в)на Во(л)ко(в)ская Яновая Бри(ст)ская 91 зв.; Наста(с)и Ѡпаринє(с)ко(г)[о] Па(в)ловое Корытє(н)ское 96 зв. – Наста(с)я Данило(в)на Ѡпаринє(с)ского Павловаѧ Корытє(н)скаѧ 97.*

Засвідчені трилексемні антропонімні формули поділяються на дві групи.

I. Антропонімні формули, які ідентифікують особу жіночої статі за батьком:

1. ОІ жінки + ім'я по батькові із суфіксом **-овн(а) / -євн(а)** + ПН батька в родовому відмінку (чия?), зазвичай із закінченням **-ого**: *їнє(и) Га(н)нє Бо(г)дано(в)нє Хобо(л)то(в)ского II / панєю Га(н)ну Богдано(в)ну Хобо(л)то(в)ского 50; їнє(и) Га(н)нє Стани(с)во(в)нє (!) Кєлхо(в)ско(г)[о] V; їнєю Га(н)ну А(н)дрєє(в)ну Кунє(в)ского 37 зв.; їною Ма(р)єю Васи(л)євною Σ(р)моли(н)ского 46 / Ма(р)и Васи(л)є(в)нє Я(р)моли(н)ского 79 зв.; їни Наста(с)я Данило(в)на Ѡпаринє(с)ко(г)[о] 96 зв., а також: їнє(и) Пола(г)и Матиясо(в)нє Суропатовича II зв.*

2. ОІ жінки + ім'я по батькові із суфіксом **-овн(а) / -євн(а)** + ПН батька із суфіксом **-овн(а) / -євн(а)**: *їнє(и) Наста(с)и Ивано(в)нє Стрыбулє(в)нє II зв.; Ѡ(в)до(т)єю Григо(р)євною То(л)мачо(в)ною 40 зв.*

II. Антропонімні формули, які ідентифікують жінку за чоловіком: ОІ жінки + ОІ чоловіка із суфіксом посесивності, переважно **-ов- (-єв-)** + ПН чоловіка із суфіксом посесивності, переважно **-ов- (-єв-)**, чи у формі жіночого роду: *їнє(и) Касци Федоро(у) Чапличово(и) 101; їнє(и) Наста(с)и Стєпаново(и) Шу(м)ско(и) 101.*

Зрідка трилексемні іменування взагалі не містять власного особового імені жінки: *ω(т) пнє(и) Иваново(и) Боговитиново(и) Козєра(д)ское*, *ма(р)ша(л)ково(и) господа(р)ское V зв.*

Дволексемні формули також можна поділити на дві групи:

I. Антропонімні формули, що іменують особу жіночої статі за батьком:

1. ОІ жінки + ім'я по батькові із суфіксом **-овн(а) / -євн(а):** *Ма(р)ю Васи(л)євнδ 46 зв., пнє(и)... Га(н)нє Хоμεко(в)нє 89.*

2. ОІ жінки + ПН батька в родовому відмінку: *Наста(с)а Ѡнарпє(с)ко(з)[о] 96 зв., Пола(з)и Сѣропатовича 57 зв.*

II. Антропонімні формули, які іменують жінку за чоловіком:

1. ОІ жінки + ПН чоловіка у формі жіночого роду: *пнє (!) Якгъни(ж)ки Кло(д)ни(ц)кое I зв., пнєє Га(н)ны Соше(н)ское 38.*

2. ОІ чоловіка із суфіксом посесивності, переважно **-ов- (-єв-)** + ПН чоловіка (у формі жіночого роду): *пнєє Ивановое Хре(н)ни(ц)кое IV зв., пнє(и) Якубово(и) Люди(ц)ко(и) 33, ω(т) пнєє Севериное Я(р)моли(н)ское 48, с кнаги-нею Алекса(н)дровою Вишнєве(ц)кою 57, пнє(и) Яновоє Бре(ст)ское 92, кйгни Лвовое Ворони(ц)кое 96 зв.* Значна кількість таких дволексемних іменувань свідчить, очевидно, про те, що в цей період в ідентифікації жінки, яка належала до аристократичних кіл, важливішим був критерій: чия вона дружина чи дочка, а не яке в неї ім'я.

Деякі жіночі іменування містять ще й описовий компонент: *Ѡ(к)симъа Григо(р)євна То(л)мачо(в)на з Бо(р)ку Воронове(ц)каа 34; пани Га(л)шка з О(л)хо(в)ца 61; кйгни Але(к)са(н)дровое Ви(ш)нєве(ц)кое в Бе(р)жанє(х) 79 зв. – 80; кнагини Лвовое Ворони(ц)кое Марины с Кунєва 41 зв. / Лвовая Ворони(ц)кая зо (З)баража Марина А(н)дрєє(в)на Кѣнє(в)ского 95 зв.*

Отже, власні особові назви шляхти, зафіксовані в Кременецькій актовій книзі земського суду 1578 року, мають переважно складну будову. В ідентифікації чоловіків поширені дволексемні антропонімні формули, рідше трапляються трилексемні. В іменуванні жінок-шляхтянок поширені багатолексемні формули, до складу яких уходить від двох до шести компонентів.

Пам'ятка містить цінний матеріал для вивчення інших груп онімної лексики, зокрема ойконімів, топонімів, гідронімів тощо: (к) кгру(н)ту *Ту(р)янъському 32 зв.;* яко δ повіте *Бєрєсте(и)скомъ*, та(к) и на *Волюню 37; на то(м) же, де(и), кгру(н)те и(х) неподалєку Ре(д)кое* всадили *шни Волицѣ*, прозываємую *Ми(н)цо(в)цы 38; селище єго Те(с)луго(в)ское по то(и) стороне ω(т) Жабокры(к), прозываємое на(д) криницею Жабокры(ч)ки 42–42 зв.; листъ, на папєри писаны(и), грани(ч)ны(и) того (ж) имє(н)а Ѡ(л)ша(н)ского ω(т) имє(н)а Лєпєсо(в)ки 50 зв.; пє(р)вы(и) спѣ(ст) ставо(в) мои(х) Смо(р)до(в)скихъ 52 зв.; штоко(л)вє(к)*

за(л)єть кгрѣ(н)ту моего *Миле(ц)кого* 63; кнѣзь А(н)дре(и) Олекса(н)дрови(ч), староста володыме(р)ски(и), в то(т) ча(с), коли ш(т) брата нашего *Кремене(ц) де(р)жа(л)*, да(л) єму селище пѣстоє в *Кремяне(ц)комъ* повѣтє, в *Кѣ(з)ми(н)ско(и)* волости *Кле(т)ную* 71; на рєцє *Горини* 74 зв.; на(д) рекою *Жє(р)дью* 79 зв.; рє(ч)кою *Сємєно(в)кою* 87; ме(ст)цє по(д) горою *Во(л)чєю* 95; *дѣбровы* ты(х) именє(и) *Москалє(в)ское* и *Во(л)чко(в)ское* 99 та ін.

Назви природних об'єктів і сільськогосподарських угідь: с *пашинєю дво(р)ною*, 8 гумнє(х) и на *пола(х)* засеаною, с *по(л)ми*, *нивами*, и *сєножа(т)ми*, *дѣбровами*, и *лєсы*, и *бо(р)тною зємлєю*, зо всею да(н)ю мєдовою 52; на то(и) жє *рє(ч)цє* Сємєно(в)цє к *бєрєгѣ* моему Сємєно(в)скому заняти и засыпати такє(ж) чотыри *ставы* 87 зв.; з *ставы*, з *млыны* и (з) и(х) *выме(л)ками*; з *кгрѣ(н)ты*, с *по(л)ми*, з *сєножа(т)ми*; з *дѣбровами* и *запустами*, з *лєсы*, з *гаи*, з *садами*, с *пасєками*, зь *зарослями*; з *болотами*, з *рє(ч)ками*, *потоками* и *шєрищами*; з *ловы ры(б)ными*, *зєвы(н)ными* и *пташими*, и зо всіми *кгрѣ(н)ты*, и *пожи(т)ками* 92 зв.–93 тощо.

Назви засобів розмежування сільськогосподарських угідь та інших територій: тыє имє(н)а ... сами в собє, и (в) *граница(х)*, и в *обыходе(х)* своих маю(т) 42 (*обыходъ* те саме, що *обходъ* 'границя, що обмежує певну територію, також сама ця територія'¹), яко са тоє имє(н)є Во(и)ниго(в) с присє(л)ками само в собє, в *мєжа(х)*, *граница(х)* и *ш(б)ходе(х)* свои(х) має(т) вши(р) и вдо(л)жь 92 зв.; по(д)комори(и) *границы* сыплє(т) 84 зв.; шграничили и *ко(п)цы* закопали 85 зв.; вси *грани* на листє(х), ш(т) и(х) їл(с)ти на(м) даны(х), шзна(и)мили 87 тощо.

Назви різних видів спадщини: на и(н)шєє имє(н)а и(х) їл(с)ти, *ш(т)чи(з)ныє* и *дєди(ч)ныє* належачиє III зв.; *вла(ст)наа ш(т)чи(з)на* и *дѣди(з)на* 39; имє(н)є своє, *ш(т)чи(з)ное*, *матєристойє* 44; ш *да(д)ко(в)щинѣ* єго ш селищє, на (и)ма ш Тихомль, которое (ж) селищє дє(р)жа(л) да(д)ко єго Си(в)ко Кобакови(ч) 70 зв.; *спадо(к)* 76 зв.; *дєди(ц)ство* 77; на тую *ча(ст)* свою *ш(т)чи(з)ную* 91 зв. та інші; пор. похідні особові назви: *ш(т)чи(ч)ку* того кгру(н)тѣ и имє(н)а 38 зв.; сыновє мои, яко *ш(т)чичовє* 38 зв.; тыє *ш(т)чичы* Жи(ж)нико(в)ские 73.

Назви садиби, присадибних будівель, подвір'я, хатнього начиння: чотыри *дворища* V зв.; *замокъ* з *будова(н)ємъ*, с *пригоро(д)комъ*, шша(р)паны(и), 8 тро(х) *свє(т)лица(х)* пєчи вє(т)хиє, 8 четвє(р)то(и) – не має(ш) *пєчи*, *шболон* (и) в о(д)но(и) немашь 35 зв. (*пригорѣдок* у полтавських говірках 'прибудова до хати'², оболона 'кругле віконне скло'³); зо всею *має(т)но(ст)ю* вѣ(в)ши 45 зв., в ы(н)ши(и) *домъ* 50 зв., 8 *гумнє(х)* 52; штобы тє(ж) шна, жона моа,

¹ Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. ... – Т. 2. – С. 71–72.

² Етимологічний словник української мови... – Т. 1. – С. 571.

³ Тимченко С. Матеріали до словника... – С. 15.

господа(р)ствомъ свои(м) примножила та(к) готовы(х) гроше(и), яко и и(н)ши(х) *рѣхомы(х) рече(и)* 52 зв.; *дво(р)* собе шшстрожи(л) 67, с *фо(л)ва(р)комъ* и с *по(д)во(р)емъ* 90 тощо.

Назви транспортних засобів і реманенту: *насла(в)ши по(д)даны(х)* ... з *во-зами* и (з) *секирами* 67; с *плуга* чотыри волю выпря(г)ли 82; с *ты(х)* плугатаро(в) гу(н) тры и(з)няли и *сокирѣ(ш)т)няли* 82 зв.; з *се(р)пами* и (з) *возами* 83 та ін.

Назви худоби, птиці, іншої живності: *конє(и) плуговы(х)* – ше(ст), *вороныхъ кобыл* – чотыри, а *по(д)є(з)дки* – два; *бы(д)ла рогатого: коро(в)* – двє, *ш(д)на с тєла(м)*, *шзимко(в)* – два; *свинє(и)* – два(д)цєтеро и чєтєтеро; *гусє(и)* – троє-на(д)цєтеро стары(х), кромє молоды(х); *куро(в)* с *каплунами* – два(д)цєтеро 36; *вси(х) жєрєбцо(в)* 58; чотыри *волю* выпря(г)ли 82; *ш(т) чєреды* єго Кдлик-ко(в)ское *ш(т)тогнали (!)* 82; *барано(в)* два а *швє(ц)* тры побрали 83; *коны є(з)дныє, во(з)ники, стадо свєрє(п)єє, бы(д)ло рогатое, ш(в)ци, сви(н)и* 100 тощо.

Назви рослин: *ѣ гумнє збо(ж)а* – стого(в) чотыри: *я(ч)мєню* – по(л)тора стога, *ш(в)са* – стогъ шди(н), *проса* – по(л)стога, *жита* засѣяного – ла(н) *яри(н)*, *засияного ш(в)са* – миро(к) три(д)ца(т) и мѣрка; *я(ч)мєню* – мѣро(к) дєса(т), *ярицы* – мєро(к) двє, *горохѣ* – мє(р)ка, *проса* – по(л)мє(р)ки 36; *пшєницы шзимое* 81; в которы(х) садє(х) можє(т) бы(ти) *чєрєшє(н)* ш сто, тые *чєрєшни* вє(л)ми шбланы, и *ягоды* пошбирано 95 та ін.

Назви продуктів харчування: мєро(к) три *муки и(р)жаное, пє(т)лованое муки и(р)жаное* – по(л)мє(р)ки, *пиона* – мєро(к) по(л)сємы (и) с половою *грє(ч)ки* – мєроць двѣ и чєтвє(р)ти(н)никъ, *солодѣ* – мєро(к) шєстьна(д)ца(т) и чєтвє(р)ти(н)ни(к); *ѣ млыне: жита* – мєро(к) три и чєтвє(р)ти(н)никъ, *горохѣ* – по(л)мє(р)ки; *маса* – по(л)тє(и) ше(ст)на(д)цать, малы(х) з великими *са(л)* – па(т)на(д)ца(т) 35 зв.–36 тощо.

Назви одягу, прикрас: *ш фа(л)шѣрѣ, жуна(н), ѣбра(н)є, ш ба(ч)макги с ка(н)тми* 58 зв.; полупили *гдни*, и *ша(п)ки* з обо(х) по(д)рали 82, *позолотисты(х) поясо(в) сребны(х)*, *шбрѣю(в)* чотыри *позолотистыхъ* ... *бра(м)ка на шксамитє, пєрє(л) велики(х)* 101, *кошу(л)ка пє(р)ловая* и *чєпє(ц) пє(р)ловы(и)* 101, *ша(т)ки* 101 тощо.

У досліджуваних текстах міститься значна кількість лексем, пов'язаних зі сферою судочинства, юриспруденції тощо: *принали собе ро(к) на (в)годѣ и по-становє(н)є приятє(л)ское* II зв.; *на поданѣ листу ѣ(с)дрѣского зарѣ(ч)ного* IV зв.; «*па(н) Янѣ Ждравни(ц)ки(и) вє(д)лє всказа(н)а ѣшого и доброво(л)ного по(д)на(т)я своего, вины поплати(в)ши, по(з)ву своего попира(л)...*» 42 зв.; *заховѣючи и(м) здоровое и целое право ш (ш)коды, на то(т) позо(в) и на жалѣбу (!), в нє(м) шписаную, ш(т)по(р) чинєчи* 46 зв.; в то(м) *апєлацыи допустили* 49;

привиле(и) и листъ кѣчи(и) 54; в ко(м)проми(с) 56; с пѣча(т)ю привѣсистою 70; кѣ ро(з)су(д)кѣ, пра(в)ному и єдна(л)ному, зго(д)ному припустити 73 зв.; вра(д) замъковы(и) або судовы(и) 77; до того сторо(н) шбу(д)вѣ пра(в)уючи(х)са и сумѣ(ж)нико(в) прѣ(д)са припо(з)вати бы мѣ(л) 85; шчѣвистое а доброво(л)ное вы(з)на(н)є 94; на роко(х) сѣдовы(х) земьски(х) 100 зв. та ін.

Зрідка трапляються лексичні й словотвірні варіанти, пор.: *делу вѣ(ч)ного 66 зв. (вѣчный, вѣчный ‘(до кінця життя) довічний’¹) і вѣчистого делѣ 67 (вѣчистый ‘стп. wieszyseu (безстроковий) довічний’²); сторона жалобливая 75 зв., стороны жалобливое 76 зв. і сторона жалобнаа, стороны жалобное 77 зв. (жалобливый і жалобный ‘оскаржувальний’³).*

Назви, пов’язані з іншими сферами життя, зокрема з медициною, військовою справою: *па(н)цыро(в) – сѣмь 36; хвороба за(и)ти мѣла 41; зара(з) дла поратова(н)а здоро(в)а своего хота(чи) якого лека(р)ства ѡжити, хори(м) будѣчи, до Володымера є(с)ми приѣха(л) 44а; збро(и) 52 зв.; з ро(з)ны(м) шрѣжие(м): з рѣ(ч)ницами, з рогатинами, з сага(и)даками 81 зв. та ін.*

Метрологічні та нумізматичні назви: *пѣ(т)лованое муки и(р)жаное – по(л)мѣ(р)ки, пшона – мѣро(к) по(л)сѣмы (и) с половою грѣ(ч)ки – мѣрокъ двѣ и четвѣ(р)ти(н)никъ 35 зв.–36; маса – по(л)тѣ(и) шѣ(ст)на(д)цатъ, малы(х) з великими са(л) – пѣ(т)на(д)ца(т) 36; жита – стого(в) чотыри, я(ч)мѣню – по(л)тора стога, ш(в)са – сто(г) шди(н), проса – по(л)стога; жита засѣяного – ла(н) яри(н), засѣяного ш(в)са – мѣро(к) трина(д)цатъ и мѣрка 36 зв.; маѣ(т) заплатити сѣ(д)и копу гроше(и), а по(д)судькѣ – по(л)копы гроше(и), а сторонѣ – три рѣбли гроше(и) 42 зв.; пѣнзи готовые 44а зв.; за пѣшого по тры гроши 48 зв.; триста ко(п) грошеи лито(в)ски(х) 52; тисачу золоты(х) по(л)скихъ 63; сѣмьсо(т) ко(п) гроше(и) ли(ч)бы и монѣты лито(в)ское, личачи в ко(ж)ды(и) гро(и) по десѣти бѣлы(х), а (в) копу по шѣстидесѣ(т) гроше(и) 64; десѣ(т) лѣ(т) 66 зв.; за (д)ва(д)ца(т) лашто(в) попѣлѣ 69 зв.; дѣвя(т)дѣся(т) и два талары монѣты старое 80; за (д)вана(д)ца(т) нѣдѣ(л) 98 зв.; тѣзи(н) лыжсо(к) сребны(х) 101; ла(н)цѣхо(в) два золоты(х): ѡв одномъ – сто чи(р)воны(х), а в дрѣго(м) – шѣ(ст)дѣся(т) чѣ(р)воны(х) 101 тощо.*

Назви місяців, днів: *лѣта бо(ж)єго нароже(н)а 33; в нѣдѣлю 35 зв.; гѣ(н)варѣ 39; шкѣбѣра 42; ѡ понедѣло(к) 45; до тѣ(х) го(д) 64 зв.; в чѣ(т)вѣ(р)гѣ 66; перѣ(д) сѣмою сѣботою 68 зв.; мѣ(с)ѣца 79; за тѣ(ж)дѣ(н) 80 зв.; в сѣрдѣ 81; в пѣ(т)ницѣ 81 зв.; в ... маѣ 82; на дѣ(н) свѣтого Ю(р)ѣ лѣ(т)него 98; априѣ 99.*

¹ Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. ... – Вип. 6. – С. 167–169.

² Там само. – Вип. 6. – С. 164.

³ Там само. – Вип. 9. – С. 118–119.

У тексті пам'ятки зафіксовано й сталі вислови церковного вжитку: *Во (и)мѧ Бога, О(т)ца всемогущего, сотворителя неба и земли, и Дѣха Свѧтого. Ами(и) 34; «Во (и)мѧ пресвятыя, живонача(л)ныя и не(р)а(з)дѣлимыя тро(и)ца: Ѡ(т)ца, и Сына, и Свѧтого Дѣха. Сѧ ѧ, раба божия, многогрѣ(ш)ная...» 101.*

Отже, проаналізований матеріал засвідчив, що писарі пам'ятки загалом дотримувалися канцелярських правописних традицій, які простежуються в більшості таких текстів: уживання рис, характерних для північноукраїнського наріччя (*е* на місці *ѣ*, *е* замість *ѡ*), поряд із давніми формами (давальним, орудним, місцевим відмінками множини тощо) активно впроваджувались нові, паралельно зі штампами, кліше в текст проникали живомовні елементи та позначалися впливи інших лінгвальних систем, насамперед польської.

Текст пам'ятки опубліковано за «Правилами видання пам'яток, писаних українською мовою та церковнослов'янською української редакції», підготовленими В. В. Німчуком (К., 1995). Усі графічні варіанти кириличних літер передано сучасним шрифтом, за винятком графем *ѣ*, *ѧ*, *Ѣ*, *Ѥ*, *Ѧ*, *Ѩ* та диграфа *кг*. Надрядкові літери внесено в рядок і в передмові взято в круглі дужки, а в транслітерованому тексті та додатках подано курсивом; збережено титла. Писарські помилки прокоментовано у виносках.

КРЕМЕНЕЦЬКА ЗЕМСЬКА КНИГА 1578 РОКУ

Транслітерований текст

[...] и потомъ приимованы и до книгъ записываны ку ѿближеню и затруд- **I**
неню права и справедливости его надъ статутъ, право посполитое не были. Мы
таковое шповедане пѣна Песочинского, за слушноѣ принявши, до книгъ земс-
кихъ судовыхъ врадѣ пѣшого дла памѣти записати есмо рассказали, яко ж то
подлугъ звычайу до книгъ записано.

Рѣистръ справъ судовыхъ земськихъ повету Кременецкого, которые накрот-
це списаны сут дла того, жебы тымъ борздеи ѿсихъ рокох (!) нижеинапи-
санныхъ, sprawy находитиса могли, чого кому потреба будет.

Справа за позвы пѣна Михаила Мартиновича Краевского и брата его зъ их **[1]**
мѣлстю кѣземъ Янушомъ а кѣземъ Михаиломъ Жославскими ш половицѣ
имена Чолдзова¹ (!) и ш половицѣ двохъ Колков².

Запис переносена выпису кгородского вилѣнского листу их мѣлсти пѣна **ѿ [2]**
Миколаа Крыштофа Радивиля и пѣна Ѡлбрихта брату их мл пану Станиславу,
на розделокъ именѣи их мл дчинѣныи.

Сознане возного Ѡпанаса Ивановича на подане позове его мл пану Федо- **ѣ [3]**
ру Сенюте Лаховецкому шт Писаха Хаимовича, жида кременецкого, и жоны
товарыша его ш став, на рѣце Горини засыпаныи.

Того ж возного сознане на подане позву пану Андрею Чолганскому в жа- **дѣ [4]**
лобе того ж Писаха, жида кременецкого, и жоны товариша его ш став, на
рѣце Горини межи Гулевцы и Жижниковцы засыпаныи. //

Запис жалобы и шповедана пѣна Павла Дахновича Исѣрньского на пѣна **I зв. [5]**
Григора Богдановича Лосатинского ш пофалку на здорове его³.

¹ Ідеться про сучасне село Човгузів Теофіпольського району Хмельницької області.

² Буквеного позначення номера справи а [1] не має, оскільки пошкоджений папір.

³ На арк. I зв. номери біля всіх справ заклеєні під час реставрації. Очевидно, далі вони бу-
ли пронумеровані так: е [5], з [6], з [7], й [8], ф [9], і [10], аї [11], ві [12].

- [6] Сознанє возного кремлянецкого Семєна Андрѣсского на поданє позовов земскихъ пѣнеи Дахновои Исєрньской и сыномъ єе *шт* пѣна Левка и пѣна Федора Исєрньскихъ *ш* дел ровныхъ именѧ Лосатинского и *ш* побране маєтѣности матки их.
- [7] Того жє сознанє возного вышєи поменєного на положєнє позовов земскихъ во именю Исєрне по ихъ мѣсть кѣза Федора Масалского, пѣна Андреѧ, писара и секретара его *кр* мл, и по пѣна Валєнтогo Вкрынского в жалобє пѣна Левка, пѣна Федора Исєрньскихъ и братаничов ихъ *ш* именє Исєрно.
- [8] Запис сознанѧ возного Михаила Гулалницкого на положєнє позовов в замку Тєслуговє по пѣна Яна Жоравницкого в жалобє писара земского луцкого пѣна Михаила Корытєнского.
- [9] Сознанє возного Миколѧ Ясимонта на положєнє позовов земскихъ по пѣна Крыштофа Лабунского в жалобє жида жославского Виктора *ш* суму позычоную.
- [10] **Оповєданє** пѣнє (!) Якъгънижски Клодницкое, *иж* дѧа хоробы своєє, позву своєго, которымъ была позвала пѣна Андреѧ Чолганского и пѣна Романа Ярмолинского *ш* именѧ Семєнов, перед судомъ попирати нє можєт.
- [11] **Оповєданє** ихъ мл кѣза Юрѧ Пузыны и пѣна Андреѧ Чолганского, *иж* за позвы своими зъ ихъ мѣлостю пѣномъ **Олбрихтомъ** Ласскимъ и с пѣномъ Воитєхом Стар[и]ховскимъ¹ черезъ пѣна Мартина Лаща и пѣна Семєна Дєниска принали собє рок на вгодѣ *ш* рєчи, в оныхъ позвєхъ поменєныє.
- [12] Спра[ва] за позвы и приналтє на вгодѣ пѣну Авраму Бєрєжєцкому *ш* шкoды и кривды его зъ пѣномъ Степаномъ Шараповичомъ Вороновєцкимъ. //
- Пі [13] Запис справы пѣна Степана Шараповича Вороновєцкого зъ пѣномъ Аврамомъ Бєрєжєцкимъ *ш*² именє Вороновцы.
- дї [14] Пан Федоръ Сєнютѧ Лаховєцкимъ дал привилєи записати до книгъ земскихъ кремлянецкихъ, на именѧ **Олшаницѣ** и Семєнов, Лаховцы, Гулєвцы, Жємєлинцы налєжачии.
- єї [15] Справа за позвы пѣна Яна Марковича Жоравницкого зъ пѣномъ Гуриномъ, пѣномъ Григорємъ а пѣномъ Олєхномъ Жабокрыцкими *ш* кгвалтовное взлѧтє сєлища его Тєслуговского.
- [16] Запис, перєношєнє³ выпису кгородского кремлянецкого *шт* его мѣл[ст]и кѣза Стефана Збарѧжского, воеводы троцкого, малжонцє его мл кѣг[ни] Настаси Михайловнє Мєстиславской, *ѣ*чинєныи на тисєчу коп грошєи личбы литовской⁴.

¹ На арк. V зафіксовано: пѣна Воитєха Стариховского.

² Літеру *ш* виправлено з якоїсь іншої.

³ У слові *ш* виправлена з якоїсь іншої літери й написана великою.

⁴ Номера справи не видно, оскільки пошкоджений папір.

- Записанє тестаменту пїна Ивана Романовича Сєнюты Лаховецького, малжонце ژی [17]
его пїнеи Ганне Богдановне Хоболтовского и детем его належачии.
- Справа за позвы его мїсти пїна Андреа Ивановича, писара и секретара его йї [18]
кролевское мїсти, напротивко пїна Михаила Боговита Козирадского ѡ на-
сланє квалтовное на имєне его млти Оношковци.
- Справа за позвы пїна Андреа Чолганского и малжонки его зь его мїстью фї [19]
кїзем Андреем Вишневецкимъ, воеводою земли Волинское, ѡ починєне шкод во
имєняхъ Семенове, Гулевцахъ и Кошелевцах, Тѣровки, Бесовки и инших присел-
ков, з рѣк и держаня их безправное, неслушное ѡтнате тых имєнен.
- Запис ѡповедана пїна Василя Василевича Лосатинского, иж продал пїну ҃ [20]
Янушѣ Жабокрыцькому половицѣ ставка своег[о] в Лосатинє на вечност.
- Ѡповеданє его мїсти кїзла Дмитра Курцевича Булыги, иж ѡн, будѣчи ҃а [21]
ѡпекуном жонє и детем пїна Ивана Романовича Сєнюты, взал листы, привила
ѡт пїна Федора Сєнюты Лаховецького, на имєне Хмелов належачиє. //
- Листъ, запис ѡповедана пїна Тита Хомека Смородовского, которым запи- П зв. [22]
сал жонє своеи пїнеи Настаси Ивановне Стрыбулевне на имєню своим Горо-
дищѣ доживотѣ¹.
- Справа за позвы кїзла Дмитра Курцевича Булыги и малжонки зошлог[о] [23]
пїна Ивана Романовича Сєнюты с пїномъ Федором Сєнютою Лаховецькимъ,
воиским креманецкимъ, ѡ листы, привила, на имєне Хмелов належачи².
- Запис, перєношенє выпису кгородского креманецкого до книг земских пїну [24]
Федорѣ и пїну Ивану Лудвискимъ ѡт брата их пїна Богуша Лудвисского, на
части в Лєдоховє и в Лудвицах купли их даныи.
- Ѡповеда[нє] пїна Тита Хомека, яко приятєла и ѣмоцованного ѡт пїна [25]
Крыштофа Лабунского, а Виктора Маировича и Маира Израиловича, жидов
жєславскихъ, которые были позвали пїна Крыштофа Лабунского ѡ долгъ по-
зичоныи, и не вдаючися за тыми позвы в право, и принали собє рок на вгодѣ
и постановєнє приятєлское.
- Запис ѡповедана тестаменту небожчика пїна Ивана Курозвонского, под- [26]
коморєг[о] кремєнецкого, ѡт него малжонце его пїнеи Полаги Матиясовне
Суропатовича на имєне Борщовку и на рєчи рѣхомые ѣчинєныи.
- Сознанє возного повету Луцкого Игната Покошчевского на зподанє (!) листѣ [27]
ѣвазчєго пїна Александра Жоравницкого, старосты, ключника и городничєго

¹ На арк. П зв. номери біля всіх справ заклесні під час реставрації. Очевидно, далі вони були пронумеровані так: ҃в [22], ҃г [23], ҃д [24], ҃є [25], ҃с [26], ҃з [27], ҃и [28], ҃ф [29].

² У реєстрі назву цієї справи перекреслено.

луцкого, его млісти кнзю Янушѣ Збаражскому, воеводе браславскому, ѣ справѣ пна Яна Вороны Боротинского.

[28] **Ѡповѣданѣ** пна Миколаѣ Лубницкого, иж што позывал позвы земскими пна Матѣ[я] Дѣдинского ѡ¹ фалшурѣ, и ѡ жѣпан, и ѡтповѣд, и пофалку на здоревѣ, не вдаючися в право, взяли то собѣ на вгодѣ и постановленѣ приятельское.

[29] **Запис** переносѣна выпису кгородского креманецкого до книг земскихъ ѡт его мл кнзѣ Януша Збаражского, старосты креманецкого, пану Ярофею // Готскому, на част Бережецкую куплю его ѣчиненыи.

л [30] **Ѡповѣданѣ** пнѣе Михаиловоѣ Скуибединоѣ, иж имѣнѣ свое Горинку и ѡпеку свою его мл кнзю Андрею Вишневецкому, воеводе земли Волынской, записала.

ла [31] **Запис** пна Антониа Яловицкого, суди земьского креманецкого, ѡповѣдана его, иж купил став Гулцовский ѣ брата своего пна Дмитра Яловицкого за сто коп грошей литовский (!) на вечност.

[32] **Запис** ѡповѣдана пна Антониа Яловицкого, суди земского креманецкого, ѡ том, иж пан Василей Дениско Матѣевский еще за живота своего позичил ѣ него ку потребѣ своѣи семьсот коп грошей личбы литовское и в тои сумѣ пнзеи заставил его млісти имѣнѣ свое Гридковци².

лг [33] **Справа** за позвы пна Валеріана Подлувского ис пномъ Себестіаномъ Кошлаковскимъ ѡ сеножат его влостную под греблею млына его и ѡ иншіе рѣчи, в позвѣ помененые.

лд [34] **Справа** за позвы того ж пна Валеріана Подловского с пномъ Себестіаномъ Кошлаковскимъ ѡ вырѣбанѣ дѣбровы на части власной пна Подловского, котора са ему зостала ѡт них, сабров его, и ѡ иншіе рѣчи, в позвѣ менованые.

лѣ [35] **Справа** за позвы подданныхъ гѣдрьскихъ жидов мѣста Луцкого Батка Мисановича а сына его Мошка с пномъ Михаиломъ Дчусою ѡ сумы пнзеи, в листехъ пна Дчусиныхъ меновите ѡписаныхъ.

лс [36] **Пан** Федор Сенюта Лаховецкии ѡповѣдал и положил привилей славноѣ памяти короля его млісти Жикгимонта на имена ихъ млісти ѡтчизныхъ (!), // так ѣ поветѣ Володымерскомъ, яко и в поветѣ Креманецкомъ, в земли Волынской лежащихъ (!): на Тихомль, на Миклашов, и на Волчковци, и на иншеѣ имена, ихъ млісти ѡтчизные и дѣдичные належачие³.

¹ У слові літера ѡ виправлена з ѣй написана великою.

² Номера справи лѡв [32] не видно через пошкоджений папір.

³ На арк. III зв. і IV номери біля всіх справ закресні під час реставрації. Очевидно, далі вони були пронумеровані так: лѡз [37], лѡи [38], лѡф [39], м [40], ма [41], мѡв [42], мѡг [43], мѡд [44], мѡѣ [45], мѡс [46], мѡз [47].

Тот же пан Федор Сенюта положил перед судом лист и привилеи, на папери писаныи, под печатю его мѣлсти короля Жикгимонта и с подписом рѣки писарское на имене его мѣлсти, меновите на Гулевци, на Лаховци, а на Жемелинци, Кошелевци, а на Семеново належачие. [37]

Пан Федор Сенюта Лаховецкии, воискии креманецкии, переносил выпис кгородскии креманецкии до книг земскихъ креманецкихъ, которыи ему¹ належит, на третью част имена Жизниковского, которѣю част купил был штец его Григорей и его мѣлсти кнѣз Костентина Костентиновича Острозского, воеводы киевского, на вечност. [38]

Сознане пѣна² Яна Жоравницкого, иж был позвал пѣна Михаила Корытенского а пан Михаил Коритенский его в рѣчи, в позвах ихъ вписаные, и, не вдаючиса за тыми позвы в розсудок правныи, взяли то межи собою на вгодѣ и розознане приятельское. [39]

Справа за позвы подданных гѣдрѣских жидов мѣста Кременецкого Писаха Хаимовича и жоны товариша его Генны напротив пѣна Федора Сенюты Лаховецкого в став на рице Горине межи Гулевци и Жизниковци, которыи став шные жидове коштомъ и накладом своим засыпали. [40]

Пан Федор Сенюта Лаховецкии переносил выпис с книг кгородских креманецкихъ, ему належачие, до книг земских на двѣ части имена Жизниковского, которые купил штец его вѣ его мѣлсти кнѣз Костентина Костенти//новича Острозского, воеводы киевского, маршалка земли Волынской, на вечность. IV [41]

Справа за позвы кнѣз Юра Пузыны, пѣна Андреа Чолганского зѣ его мѣлстю кнѣземъ Стефаномъ Збаразскимъ, воеводою троцкимъ, в забранѣ кгрѣнту вт имена ихъ Илкова, и Новоставец, и Калиского³ (!) через Яна Котимовского. [42]

Пан Щасныи Клаченовский шповедал, иж што был позвал пѣна Семена Дениска Матвеевского в сумѣ пнзеи, позычоную в деватдесат и два талари, и, не вдаючиса за тыми позвы в розсудокъ правныи, взяли то собе на розознане приятельское. [43]

Справа за позвы пѣна Омелана Үшака Кѣликовского напротивко пѣну Яну Любешовскому в наеханѣ кгвалтовное на власныи кгрѣнт его куликовскии и на нивы подданных его куликовских и в пожате на шных нивах збожа. [44]

Запис шповедана и преношена (!) выпису кгородского креманецкого до книг земских через пѣна Федора Сенюту Лаховецкого, воиского кременецкого, [45]

¹ Літера є виправлена з іншої літери.

² На місці а пляма від чорнила.

³ Можливо, ідеться про село Камінь Кременецького повіту Волинського воєводства, сучасне селище Теофіполь Хмельницької області.

емѸ належачиѸ, емѸ належачиѸ, в котором вписано, иж штец его пїнь ГригорѸи СєнѸта ЛаховецкиѸ а пан Сєверин Александрович ЯрмолинскиѸ мели межи собою розниці и заишта ѡ кгрѸнт земланыѸ межи именами своими, которые розниці межи собою з ѻгоды и постановєна приятєлского погодили.

[46] Пан Федор СєнѸта ЛаховецкиѸ шповєдал и положил лист ку записованѸ небожчика пїна Ивана Романовича СєнѸты, в котором пишєт, иж ѡн, признавши лист дєлчиѸ небожчика штца своего, иж¹ с пїном Григорєм СєнѸтою ѡ имєнє Тихомль и присєлки, к тому имєнѸ належачиє, вєчнє застановєнє дчинил.

[47] Лист, запис пїнєи Ивановє Брєское пїнєє Ганны, шповєданє єє, которым
IV зв. записала мужѸ своему пїну Яну Брєскому част свою имєна ѻ Волковцах, // на нєє правомь прирєжоным приходачую, на вєчност дала, даровала.

ми [48] Лист, запис, зознанє єє мїлсти пїнєє Федоровєи СєнѸтиноѸ ЛаховецкоѸ пїнєи Катєрины МихаїловнѸ МалинскоѸ, которым листом записала сыну своемѸ Михаїлу и иншим сыном своим имєнє Воинигєв с присєлками, к нему належачих (!), и зє всіми пожитки, штєтєл приходачими, вєчными часы.

мф [49] Сознанє возного Лєвка Исєрнського на подана листу гїдрьского зарѸчного ѻ патисєтє копєх грошєи пїну Яну Любашєвскому ѡ небєзпєчност здорєвє пїна Вшака самого, слуг и поддєных єго куликовских.

[50] Тот жє возный Лєвко ИсєрнскиѸ сознал, иж был придан з ѻрадѸ на шгладанє садѸ и покошєнє сєножати, которое собє пан ѻшак КуликовскиѸ поломанє садѸ и покошєнє сєножатеѸ мєнил быти шт пїна Яна Любашєвского².

Запис пєрєношєна выпиєу кгрєдского до книг земьских крємєнєцкихъ, в
на [51] котором шписала єє мїлсть кнагына ЛвоваѸ ВороницкаѸ Марина Андрєєвна Кунєвского малжєнку своему кїзю Лву Вороницкому по живєтє своем имєнє Татаринєвци, Якимєвци и Красную ЛукѸ до живота єз[о] мїлсти и на тых жє имєнах тисєчу коп даровала.

Запис шповєдана и сознанє пїна Павла Кєрытєнского и малжєнки єго, иж
нв [52] продали имєнє Нємиров, и третью част ѻ ставє, ѻ спусту, и млына сєлского, и к тому имєнѸ Ѡпарисы зє всім их мїлсти пїну МикєлаѸ КрыштофѸ Рєдивилу, кїжати на Ѡльцє и НєсвижѸ, и брати єго мїлсти пїну Юрю, пїну ѠлбрыхтѸ и пїну СтєниславѸ Рєдивилом за тисєчу коп грошєи.

¹ Літера *и* виправлена з якоїсь іншої й написана великою.

² Номера справи н [50] не видно через пошкоджений папір.

Лист, запис, сознанє єє мѣсти пѣнеє Ивановое Хренницкое, подсудковой
земское, // [...] ¹ емь Супруновцах певную суму пѣнеи – чотыриста копъ [гр]ошеи
личбы литовское. ѿг [53] V

Постановившися перед судомъ земьскимъ, з стороны єє мл кѣгни
Четвертенское пан Михаило Боговитин Козерадский, а з стороны пѣна Во-
итеха Стариховского пан Мартин Лашъ шповедали ш томъ, што была позвала
єє мѣлост кѣгна Четвертенская пѣна Стариховског[о] ш подданыє до судѣ
кгородског[о], и, не вдаючися ѣ розсудок правный, взяли то собе на вгодѣ. ѿф [59]

Сознанє пѣна Павла Дахновича Исєрнського, иж записал жонє своєи пѣнеи
Ганне Станисвовне² Кглуховског[о] суму, шт неє позычоную, тоєст сто и
сорок коп грошеи личбы литовское, на двох частєх части своєє имени моего
штчизного Лосатина. ѿ [30]

Пан Михаило Павлович злєчил и дал моц зѣполную приятелєви своєму па-
ну Фєдору Исєрнському напротивку пану Болгарину мовити, ѣ права
справедливости своєє доводити ш подданных своих. ѿа [31]

Запис шповедана листу єго мѣлсти кѣза Владислава Збаражского, ко-
торым записать имени своє Криванцы, в повєтє Крєманєцкомъ лежачое, пану
Томашу Тарнавському в осмисот золотых полскихъ. ѿв [32]

Справа за позвы пѣна Андреа Волковского и салбров єго напротивку пѣна
Фєдора, пѣна Ивана а пѣна Богуша Лудвиских ш имени материстое жон ихъ а
сєстрѣ пѣнов Лудвискихъ. ѿг [33]

Шповеданє пѣна Лєвка, пѣна Остафья, пѣна Воины Шлєхновичов Краєвских,
иж продали части имени своих штчизных: половицѣ³ села Чолѣзова (!) // и
половицу сєлища єго мѣлсти князу (!) Янушу Жєславскому за [...] ⁴ тисєчи коп
грошеи личбы литовское на вєчныє часы⁵. ѿд [34] V зв. ѿє [35]

Пан Валєнєи Вкринский доброволнє сознал, иж што которыє розници и
зашитя мєл шт пнєи⁶ Ивановои Боговитиновой Козєрадское, маршалковой
господарское, и сыновъ єє мѣлсти пѣна Бенєдыкта и пѣна Михаила Боговитинов
Козєрадских, ш которыи розници и шкѣды мєжи собою з угоды и постановєня
приятєлског[о] поєднали. ѿс [36]

Листъ, запис шповеданя пѣна Андреа Дашковича Дєдєркала, которыи дал, ѿз [37]

¹ Пошкоджений папір, немає 1–2 слів.

² Помилка, слід Станиславовне.

³ Літери *п* виправлена з іншої й написана великою.

⁴ Пошкоджений папір, тому не видно числа.

⁵ Помилкова подвійна нумерація справи: на арк. V ѿд [34], а на арк. V зв. ѿє [35].

⁶ Слово написане без титла.

даровал, и записал сыну своему пану Григорию Андреевичу Дедеркалу во *именю* своемъ Дедеркалехъ третую (!) часть на *вечность*.

лї [38] Запис шповеданя пїна Михаила Игнатовича Дчусы, *иж* записал сыну своему пану ПетрѸ во *именю* своемъ Ляхови чотыри дворища з людми *шт*чизными, платы, доходы, роботами и повинностями всякими.

лф [39] Запис шповеданя и переносенє выпису кгородского до книг земских кремянецкихъ пану Станиславу Петровскому на три волоки и чоловѣка, на *имє* Ивана, во *имє*[ню] Порохнои, *шт* его млсти кнзя¹ Владислава Збараского єму на *вечность* записаных.

м [40] Шповеданє єз[о] млсти кнзя Януша Збараского, воеводы браславского, *иж* дошла его млсти сполна вса сума пїнзеи ведлє листу небожчика пїна Михаила Лабунского *шт* брата его пїна Криштофа Лабунского а єз[о] мл кнзь² староста листы пану Лабунскому *шт*далъ. //

32 лї [35]³

Лѣта по нароженю Сына Божєго тисача *патсот* сємдєсат шмого мїца маа тридцатого дїна.

В роках судовых земських креманецкихъ, которые *шт* дїна понєдѣлка назавтриє сватое Троицы, римського свата, в годѸ *нинєинємь* сємдєсат шмом, ведлє статутѸ припалыхъ и судовнє справованых, *пан* Антониї Яловицкии, суда земський креманецкии, засадивши мєстцє свое кназем Юрємь Богдановичом Пузыною, а *передо* мїною, Савиномъ Яловицкимъ, подсудком земским креманецкимъ, жаловал с позву // своего, которымъ позвал пїна Матфєа Шловича Малинского ш том, што *жс*, *дєи*, «позычил⁴ в мєнє и в малжонки моєє Рєины Ванковны Лагодовского чотыриста и тридцат коп грошєи литовских, а в тои, *дєи*, сумѢ пїнзеи заставил мїнє *имєна* свои, в поветє Креманецкомъ лежачиє, Турюю и Турянюку, и заразом в моц и в держанє подал, и поступил, и шписалса, *дєи*, мїнє, *иж* естлибы *шт* сусєдов шбаполных тымъ *имєнямъ* за *держана* моего або того, кому бы а тые *имєна* в тои сумє пїнзеи и за тым правомъ в *держанє* пустить, якаа кривда и в пожитках шкода са дѣяла, тогды *шн* мєл то заступовати и тых *имєнєи* *шт* каждого такового в кривдахъ боронити. То пак, *дєи*, я, будѸчи потребєн пїнзеи и маючи моц на тые *имєна*, взавши свою суму пїнзеи, пустил был

¹ Літеру к виправлено з якоїсь іншої.

² Слово виправлене з іншого слова чи складу.

³ Справа розпочинається на арк. 32.

⁴ Літера ы виправлена з іншої.

есми затю своему пану Якубу Людицкому и малжонце его Настаси Гневошевне Яловицкого и кгда малжонка Якуба Людицкого тые имена держала. То пак року теперешнего семдесат шмого мѣца марта двадцат шмого дѣна за держана еѣ пан Семен [Д]ениско Матфиевский ку немалои кривде и шкоде того имена и к кгрунту Туряньскому [с]тав занал и сеножатеи немлои залил, ш што, деи, пѣни Людицкаа приятелскимъ и вѣдновнымъ шбычаемъ его, а потом и листом навпоминальнымъ впоминала, а шн, деи, в том ниякое дбалости не чинил, што, деи, себе ку немалои шкоде пѣни Людицкаа менил. К тому, деи, вписалса шн тот листъ, запис свои, на вѣде кгородскомъ креманецкомъ шповедати и в книги кгородские записати, а к тому, деи, гдѣбы въ якомколвекъ артикуле того листу своего не выполнилъ и в чомъ его нарушил, тогды, деи, мел заплатити зарѣки як гѣдрю королю его мѣсти, так и старосте креманецкомѣ и мнѣ, яко стороне вкривжонои, албо тому, хто шт мене тые имена держати будетъ, каждому зособна по чотыриста и по тридцати коп грошей литовскихъ, к тому вси шкоды и наклады на голое реченѣ слова заплатити мел, то пакъ, деи, а ведле запису его был тые имена пану Якубу Людицкому и малжонце его пустил и вписалса был есми ведле листу и шпису его, ижбы Людицкии и малжонка его тые имена спокоине, без жадное шкоды и трудности держали, якож, деи, Людицкаа. Кгда ш шные кривды так ш тот лист, иж его на вѣде кгородском не вызнано и записати не дано, яко и в занатю ставу, заяне сеножатеи мене навпоменула, што, деи, а, чиначи досыт шпису своему, Людицкую едналъ и немалую шкодѣ на то подналъ, которых шкод меную себе быти болшеи тисачи коп грошей, а шн, деи, в том же листѣ, записе своем, вписалса: еслибы в котрои кривде шт мене до¹ которогоколвек права был позван, тогды, не вымовляючиса жадными артикулы и причинами, // в листѣ поменеными, яко естъ таа реч [его] [мѣсти]² пѣна Малинского ширѣи и достаточне шписана и доложона естъ. Тот лист под датою лѣта божего нарожена тисача пѣтсот семдесат шмого мѣца априла сѣмогонадцать дѣна».

33

А потом положил выпис с книг кгородских креманецкихъ сознана возного Опанаса Ивановича, которыи возныи сознаваеъ, иж, будѣчи ему з вѣрдѣ приданымъ пѣнеи Якубовои Людицкои, и кгда там был, тогды вѣрдникъ туряньский в села Волицы на гребли старои новыи став занать (!), шт которого занатя водою сеножат пѣнеи Людицкое затоплено, што ширѣи в томъ выписѣ естъ шписано. Дата в того выписа лѣта божего нарожена тисача пѣтсот семдесат шмого мѣца апрѣла четвѣртогнадцат дѣна.

¹ Унизу під літерою д пляма.

² 1–2 слова нечитабельні.

А потомъ положил листь ѿпоминальныи, *шт* вѣраду земского креманецкого писаныи, с пѣ[ча]тми их и с подписом руки писарское. Которымъ листомъ пѣна Людицкаа черѣз [Лѣв]ка Исѣрнського, возного креманецкого, ѿпоминала пѣна Матфеа Малинского [...] ведлѣ шпису своего тыѣ имениа свои, которые шна *шт* пѣна Яловицко[го] держитъ в сумѣ, *шт* кривдѣ вшѣлакихъ боронил, и тот запис, лист свои, передъ вѣрадомъ сознал и записати дал, якъ сѣ записал под зарѣками, в листѣ шписаными. Пан Антонии Яловицкии, суда земскии креманецкии, повѣдил: кгдаж, деи, есми того слушнѣ довел, иж пан Малинскии листу своему досыт не вчинил и тых имении *шт* кривдѣ не боронил, яко сѣ был шписал и просил, абыхмо его ведлѣ статутъ и листу, шпису пѣна Малинского заховали а на пѣну Малинском заруки, в листѣ шписаные, всказали.

А такъ мы, выслухавши жалобы пѣна Яловицкого и доводовъ правныхъ, сказали есмо на пану Матѣею Малинском зарѣки, в листѣ шписаные, тоѣсть на корола его *ѿлост* чотыриста и тридцать коп грошеи, а на старосту креманецкого другѣю чотыриста и тридцать коп грошеи, а на пѣна Яловицкого третюю чотыриста и тридцат коп грошеи маѣтъ пан Матѣи Малинскии и повинѣн будѣтъ пану Антонию Яловицкому зарѣку заплатити чотыриста и тридцат коп грошеи, и вси шкоды, и наклады, што его *ѿлост* пан суда на то наложил. Правуючисѣ на рѣченѣ слова его *ѿлсти*, яко ж есмо на *штправу* тоѣ зарѣки чотырохсот и тридцати копъ литовских, послали есмо возного креманецкого Лѣвка Исѣрнского и рассказали есмо на имению пѣна Матфеа Малинского тую сумѣ пану суди *штправити*, а вы имени пѣна Малинского Вѣрбую ѿвзати в толко служебъ людѣи, якобы // правными и неправными становитсѣ ш всемъ ѿсправѣдливитсѣ мел под тою ж зарѣкою, в листѣ поменѣную (!), яко жалоба пѣна Антона Яловицкого в том позвѣ его естъ шписана и доложона. А по вычитаню того позву просил пан суда ш приданѣ возного. Мы ему придали возного Лѣвка Исѣрнского, черѣз которого ведлѣ статутъ пѣна Матфеа Малинского *шт* початку роков по три дни трикрат ку праву воал: нижли пан Малинскии як самъ не стал, такъ и никого до права напротивку пану Яловицкому з моцю зѣполною ку *штказу* на тыѣ позвы не прислал и ничого ш собѣ намъ, судѣ и стороне, знати не дал. Пан Яловицкии доводил положѣна позву шчѣвистымъ сознанѣмъ возного Лѣвка Исѣрнского. Которыи возныи, тут жѣ стоячи передъ нами ѿ судѣ, вызнал, иж положил позов по пѣна Малинского во имению его Вѣрбои за двѣ недѣли передъ роками, а по доводѣ позвѣ положил лист, шпис пѣна Матфеа Малинского под печатю его и с подписю руки влостное и под печатми людѣи добрыхъ, просачи, абы был читан. В котором листѣ пишѣтъ, иж пан

Матфеи Малински[и] позычил в него ку потребе своєї чотыриста коп и тридцат коп грошей литовск[их], в которой сумѣ пнзеи заставил, и поступил ему имене свое, в повете Креманец[ко]мъ лежащее, Турюю и Туряньку, и вписался: естлибы тымъ именямъ в посаганю кгрунту albo въ яких-колевекъ речах шкода або кривда была так за держана пна Яловицкого, яко и за держана того, кому бы он в той суме тые имена завел, шборону чинити так, якобы спокоине без вшелаких кривдъ в держаню пан Яловицкии albo он него держачи тых именей был, а естлибы люди с тых именей розышлись, того на пану Яловицкомъ и ни на ком он него держачомъ поискovati и доходити не маеть и мочи не будет. А естлибы пан¹ Яловицкии або хто ж колвекъ он него держачи што в тых именахъ прибудоваль, то маеть тые вси выклады заплатити без жадного доводѣ. А естли в чом-колевекъ тот впис свои нарушил и выполнат не хотел, тогды вписал на себе заруку королю его млсти чотыриста и тридцат коп грошей, а на старосту креманецкого и на пна Яловицкого albo тому, хто он него тые имена держати будет, дрѣгю каждому зособна по чотыриста и по тридцати коп грошей. А естлибы его пан Яловицкии або хто он него тых именей держачи он невыполнене того листу и артикулов, в немъ вписаныхъ, нарушене позвал до якогоколевекъ права так кгородского, яко и земского, тогды шбецался, яко на року завитомъ становитися и во всемъ са шсправедливити под тыми ж заруками // за тую заруку вышеимененую и шкодѣ пна судину ведле статутѣ стояти могло. А што са дотычет он зарѣку короля его млсти и пна старосты креманецкого его королевское млсти, коли всхочет, тогды то все будетъ волно его королевское млсти и пану старосте, и то есмо до книгъ земских креманецкихъ записати казали.

34

Їс [36]

Лѣта по нароженю Сына Божего тисача пятсот семдесат шмого мѣца маа тридцатого дна.

В роках судовых земських креманецкихъ, которые ведле порядку статутowego судитися почали назавтрие святое Троицы, римского свата, в року теперешнем тисача патьсот семдесат шмом, пришедши и постановившися шблично перед нами, Антоном Гневошевичом Яловицкимъ, судею, а Савином Гневошевичом, подсудком, врадники земскими креманецкими, кназ

---

¹ Літеру *a* виправлено з іншої.

Григорѣи [Под]горскѣи шповѣдал и, тастамент малжонки своѣѣ ѿнѣѣ Оксими Григорѣвны Тол[ма]човны¹ под печатю еѣ и под печатми людѣи добрых показавши, просил, абы в [кни]ги земскіе креманецкіе вписан был, который перед нами читан и так естъ написан:

«Во имя Бога, Отца всемогущего, сотворителя неба и земли, и Дѣха Святаго. Амин. Я, Оксима Григорѣвна Толмачовна з Борку Вороновецкаа, визнаваю то симъ моимъ тѣстамѣнтѣмъ, кому бы того колвекъ потреба была вѣдати або, читаючи², достало слышати тепѣр и на кождый час, то естъ будѣчи мнѣ форобою шбложеною а шт Бга мѣлстивого навеженою, а вмыслила есми то, иж на свѣтѣ вси рѣчи людскіе черѣз несправы своѣи нестатѣчность в убозство и знищенѣ приходат и ни во што са шборочають. А пак, стаючи на то, иж пан малжонѣк мои, его мѣлстѣ княз Григорѣи Вороновецкіи, чинил и показовал противѣко мнѣ верную мѣлост малженскую, а такъ а, дознавши малжонка своѣго шприимѣ, противѣкъ себе и потомѣкови своѣму записую и позволяю на то по доброи воли своѣи, не з намовы людскоѣ, ани с примушенѣа ничиѣго, будѣчи в целомъ розѣмъ и в доброи памѣти своѣи, шткажѣю и дарую всю частъ имениа моего в Борку, котораа на мене припаднѣ, шв отдѣлѣ шт всихъ сѣстрѣ моиx пану малжонѣкови моѣму³ милому его мѣлсти кѣзю Григорю Вороновецѣкому з дворѣмъ, з гаи, з лѣсы, з дѣбровами, с полми и з сѣножатми, ставами, з млынами и зо всеми пожитѣками, шт мала и до велика. По жи[во]тѣ моѣмъ маѣтъ то его мѣлстѣ на тои части имениа в Борку мешѣкати // и еѣ вживати с потомѣкомъ ѿшимъ ѿномъ Михаиломъ вѣчными часы; по животѣ моѣмъ волно будѣтъ его мѣлсти того всего вживати, шафѣвати, штдати, продати, дарѣвати и, кому хотѣчи, записати аж по смѣрти сына ѿшого ѿна Михаила Григорѣвича Вороновецѣкого. А такъ а штдаламъ симъ моимъ тѣстамѣнтѣмъ всихъ близѣких, крѣвныхъ, повинныхъ и не повинныхъ моихъ шт всеѣ тоѣ части имениа моего в Борку, едѣно зоставляю и шмоцнамъ ѿна малжонка моего кѣзѣа Григорѣа Вороновецѣкого на сѣмъ моѣмъ тѣстамѣнтѣ, яко вышѣи естъ написано, и на то есми его мѣлсти кѣзю Григорю Вороновецѣкому, малжонѣкови моѣму милому, дала сѣс мои тѣстамѣнтъ под печатѣю моѣю. А при томъ были и того добрѣ сведѣомѣ ихъ мѣлост ѿнѣѣ а прѣятѣли мои: пан Кондратъ Сосниѣцкіи, пан Валѣриѣянъ Пудловскіи, пан Омѣлянъ Шшакъ Куликовскіи, пан Пѣтрѣ Торѣкановскіи, Пѣтрѣ [...]нѣковскіи⁴. Яко жѣ ихъ мѣлост ѿнѣѣ вышѣинаписанѣе при

¹ Підкреслення зроблені писарем.

² Перша літера *и* виправлена з якоїсь іншої.

³ Літеру *є* виправлено з якоїсь іншої літери.

⁴ Першу літеру видно погано, очевидно, Яковскіи.

вчєвистои прозбє то мо[є]и вчини́ли и печати свои приложити рачили ку тому моему доброволному тєстамєнту. Писан ѓ Вороновѣх року по нароженію Сына Божєго тисѣа пѣм[с]от сємѣдєсѣм шостого мѣца фєврѣла дѣна всмѣнадцѣтого».

А так мы, того тєстамєнту вглєдавши и достаточно єго выслухавши, тот тєстамєнтъ, ѡт малжонки єго єму даныи, слово ѓ слово в книги зємѣскіє записати казали.

[37]¹

Лѣта нароженѣ Иєсус Хрѣста, Сына Божєго, тисѣа пѣм[с]от сємдєсѣм всм[с]отого мѣца маѣ тридѣцѣтого дѣна.

На роцѣх судовых зємѣских кремѣнѣцкихъ, которыє сѣ порядкомъ статутнымъ назѣвтріє по свѣтѣи Троицы, римского свѣта, судити почали перед судом зѣполнымъ зємскимъ, передѣ мѣною, Анѣтоніємъ Яловицкимъ, судєю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудкомъ кремѣнѣцкимъ, ставши вчєвисто, писар корола єго мѣлсти Вєликого Кѣзства Литовского пан Бѣзєлидѣ Дрєвинскийи вказал лист єго мѣлсти вєлможного кѣзѣ Андрѣѣ Ивановичѣ Вишнєвєцкого, воеводы зємли Волынской, под печѣтїю и сѣ подписомъ руки єго мѣлсти властное и тѣж под печѣтїю єго мѣлсти пѣна Михаїла Жоравницкого, подкоморєго луцкого, под датѣю в Луцку мѣца дєкабѣра дѣвѣтого дѣна року прошлѣго нароженѣ Хрѣста тисѣа пѣм[с]от сємдєсѣм сємого, в которомъ вписуєтѣ, и жѣ што пан Бѣзєлидѣ Дрєвинскийи, писар корола єго мѣлсти Вєликого Кѣзства Литовского, позвал был єго мѣлост пѣтерыми позвы корола єго мѣлсти Стѣфѣна, пѣна пѣшого, перед суд зємѣскийи кремѣнѣцкийи на роки прошлыє зємскіє ѡ свѣтѣмъ Миха[л]ѣ, римского свѣта, в року прошлѣм сємдєсѣм сємомъ припѣлыє. Первымъ позвомъ [...] ² // ставу єго Кокорєвского; а дрѣгимъ позвомъ – ѡ 35
цєрковѣ, на Поповѣцѣхъ лєжѣчїю, и зємли цєрковныє; трєтимъ позвомъ – ѡ став Поповєцкыйи; чєтвєртымъ позвомъ – ѡ забранѣ кгрунтѣ Кокорєвского; пѣтымъ позвомъ – ѡ порубѣнѣ дѣбровы єго Кокорєвское, яко то ширєи а достаточнєи на вныхъ позвєхъ доложѣно. Ино єго мѣлост ѡ тѣє вси зашѣтѣѣ, в оныхъ позвєхъ вписѣныє, вѣзал на вѣгодѣ сѣ пѣномъ Дрєвинскимъ, и прѣѣтєлѣское вѣзнѣнє то пушѣючи, зложивши рок пѣвнымъ тои вѣгодѣ, тоєст на дѣн свѣтѣго Юрѣѣ, мѣца апрѣла двѣдѣѣмъ трєтєго дѣна в року тѣпєрѣшнѣмъ сємдєсѣтѣ всм[с]омъ, на кгрунтѣ

¹ Номера справи не видно через пошкоджений папір, очевидно, це лїз [37].

² Слово заклєєне паперомъ під час реставрації книги.

пенным межи имена его мѣсти Поповец а пѣна Древинского Кокорева с тым приятелем выехавши, ѡ вси тые заштѣ их погодити и ѡспокоити. А еслибы их шныѣ приятели на шныи час згодити не могли, тогда его мѣсть ѡ пришлых роцех земьских креманецкихъ, которые по том часѣ дѣна сватого Юра ѡ Креманци сужоны будѣтъ за тыми ж позвы, ничим их не збиваючи, пану Древинскому ѡтказывати и справитисѣ повинен будет. И повелѣл пан Древи[н]ский¹: «Кгдыж мене таа ѡгода ѡ шныѣ речи, в оных позвехъ ѡписаные, зъ его мѣлостью кѣземъ воеводою волынскимъ не дошла, прошу, абы шныѣ патеры позвы, которые ѡ суда положил, читаны были, и справедливост мѣне зъ его мѣсти кѣза воеводы волынского ѡ вси тые кривды и шкоды, починеные и в оных позвехъ ѡписаные, ѡчинена была».

Ино по² прочитаню позвов шныхъ и выписов кгородских креманецкихъ, в тои справѣ належачих, ѡмоцованыи служебник его мѣсти кѣза Андреѣ Ивановича Вишневецкого, воеводы волынского, пан Тимофеи Высоцкии за листом его мѣсти под печатю и с подписю руки его мѣсти, маючи зѡполную моц ѡт его мѣсти на зыскъ и на страту за шныими позвы, рок тепер признавши, ѡтказ чиначи, повелѣл тыми словами: «Кгдыж, деи, вси тые речи, в оных патерых позвехъ пѣна Древинского ѡписаные, кгрунту сѣ земланого дотычут и не вашеѣ мѣсти земскому, але подкоморего владу россужати то приналежитъ, прошу, абы таа всѣ справа кѣзю его мѣсти пану моему с пѣном Древинскимъ до належного подкоморего россудкѡ ѡтослана была».

Ино мы, тых всих патерых позвов в справѣ пѣна Древинского прослухавши и бачачи, иж не нашему земскому, але подкоморего россудку приналежит, прото есмо всю тую справу ѡ вси речи, шкоды и заштѣ, в оных патерых позвехъ ѡписаные, з декрету пѣшого ѡтослали до належного права и россудку пѣна подкоморего креманецкого, на чом и пан Древинский перестал, што каза-

35 зв. ли есмо до книг // земьских креманецкихъ записати.

пѣи [38]

Лѣта божсего нарожена тисѣча пятсот семьдесѣт шмого мѣца маѣ тридцѣть первого дѣна.

На рокох судовых земскихъ, которые водлѣ порадку статutowого почато судити и справовати назавтриѣ сватое Троицы, свѣта римского, в року

---

¹ На надрядковій літері *и* пляма.

² Літеру *о* виправлено з літери *р*.

теперешнемъ семдесят шмом, пришедши перед мене, Анѣтона, судю, а Савина, подсудка, Гневошевичов Яловицкихъ, владников земских креманецкихъ, земанин гѣдрѣский повету Креманецкого пан Михаило Дчжѣса шт брата своего пѣна Михаила Боговитина Козирадского шповедал и выпис с книг замку гѣдрѣского Креманецкого с печатю пѣна подстаростего и с подписом руки писарское, и при немъ реестръ списана замку Шумского и всих речеи ѓ схова-
няхъ в немъ, также имены мещан места Шумского, всих подданных и боар, теж имены в селех и приселкахъ, до замку Шумского прислухающих, написаны по смерти пѣна Бенедыкта Боговитина Козирадского, брата его небож-
чика, в року тисача пѣтсотъ семдесятъ шостом мѣца маѣ первогонѣцѣт дѣна, с трема печатми показавши, просил, абы тот выпис владовый и реистръ в книги земские вписан был, и так са в себе маеть:

«Выпис с книг кгородских креманецкихъ. Лѣта по нароженю Сына Божего тисача пѣт[сот] семдесят шостого мѣца маѣ первогонѣцѣт дѣна. Присылал до мене, Станислава Каменецкого, буркрабего и подстаростего креманецкого, владникъ его мѣлсти пѣна Михаила Боговитина шумский Счастныи Слабковскийи, шповедаючи ш том, иж, деи, «тых часов пан Бенедыктъ Боговитин з допущена божего змер, по которого, деи, животе зам-
мок, и место Шумское, и волость, к ним належачие водле права прирожоно-
го, на пѣна Михаила Боговитина, пѣна моего, спадываетъ». И на шгледане зам-
ку, места и волости Шумское брал шт мене з ѳрадѣ возного креманецкого Григора Гулалницкого. Который возный, постановившися передо мною в неѣфлю, маѣ третегонѣцѣт дѣна, шчевисто до книг сознал, иж «вчорашнего дѣна, в субботу, в замку в Шумску был и показовал мнѣ, возному, и шлахте владник шумский пан Щастныи Слабковскийи, напервеи, замок з будо-
ванемъ, с пригородкомъ, шшарпаный, ѓ трох светлицах печи ветхия, ѓ четвертои – не маеи печи, шболон ни в одной немашь. И тому шповедал, иж, деи, «збожа ѓ замку: мерок три муки иржаное, пѣтлованое муки // иржаное –
полмерки, пшона – мерок полсеми и с половиною гречки – мерокъ двѣ и четвертинникъ, солодѣ – мерок шѣстьнаѣцѣт и четвертинник; ѓ млыне: жита – мерок три и четвертинникъ, горохѣ – полмерки; маса – полтеи шѣстна-
ѣцѣт, малых з великими сал – пѣтнаѣцѣт; коней плуговых – шѣст, воро-
ныхъ кобыл – чотыри, а подездки – два; быдла рогатого: коров – двѣ, шдна с телам, шзимков – два; свиней – двадцетеро и четверо; гусей – троѣнаѣцѣтеро старых, кроме молодых; куров с каплунами – двадцетеро; панцыров – семь; ѓ гумне збожа – стогов чотыри: ячменю – полтора стога, швса – стогъ шдин, проса – полстога, жита засѣяного – лан ярин, засияного швса – мирок триѣцѣт

и мѣрка, ячменю – мѣрок десѧт, ярицы – мѣрок две, горохѸ – мѣрка, проса – полмѣрки. Мѣстечко Шумско: мешѧн посполитых – шѣстѣдесѧть и три. Сѣло Васковцы: з бояры, с таглыми – двадцѧть чоловѣка. Сѣло Литовища: чѣлвков – шѣстнадцѧть. Сѣло Круголец: чѣлвков – шѣст». А в тот час при мнѣ, возномѣ, были шлахѧ: Андрѣи Дашкович Дѣдеркало а Дмитрѣ Занкович Дѣдеркало». И просил, абы то в книги было записано. А так ѧ тоѣ шповѣданѣ его а возного шчѣвистое сознанѣ в книги кгородские записати казалѣ, и выпис с книгѣ под печатю моею враднику шумскому Щастѣному Слабковскому на то *ѣст* посланѣ. Писан в Кремѧнцѣ. Анѣдрѣи Жирицкии, писар». А рѣестрѣ, которыи перед нами, врадниками земѣскими кремѧнецкими, пан Михаило Дчжуса с трема печатми показал, и так сѧ в собѣ маѣтъ:

«Рѣистрѣ списѧнѧ рѣчеи именѧ Шумского, так рухомых, яко и лежачих, в року *шт* нароженѧ панского тисѧча *патсот* сѣмдесѧть шостого мѣца *маѧ* *первогонадѧт* дѧнѧ, в суботу, наперед замок из будованѣмѣ и с пригородкомѣ, *шшарпаныи*, в немѣ свѣтлицы чотыри: Ѹ трѣхъ свѣтлицахъ печи вѣтъхѣе, в четвѣртои – печи немашѣ, а *шболон* ни в *одной* нѣ маѣшѣ. Мѣсто Шумско: в немѣ людѣи – шѣстѣдесѧт чѣлвѧ и три, в том рѣистрѣ именѧ написѧны. Сѣло Литовища: в немѣ поддѧных – члвков¹ шѣстнадцѧть, *тѣж* именѧ написѧны. Сѣло Васковцы: а в немѣ поддѧных – двадцѧт, *такѣж* *каждыи* на *имѧ* написѧныи. А сѣло Круголец: а в немѣ поддѧных – чѣлвков шѣстѣ, *каждого* на *имѧ* поменѣно и написѧно. Збожѧ в замку так много: наперед, муки *иржаное* – три *питлованое* мѣрки, *полмѣрки*²; пшона – мѣрок полсѣмы и с *половою* грѣчки – мѣрок две и *четвѣртинникѣ*, *солодѸ* – мѣрок шѣстѣнадцѧт и *четвѣртинникѣ*; Ѹ *млыне*: жита – мѣрок три и *четвѣртинникѣ*, *горохѸ* – **36 зв.** *полмѣрки*; *мѧса* – // *полѣи* шѣстнадцѧт, *малых* и *великих* *сал* – *патнадцѧть*; *конѣи* *плуговых* – шѣст, *вороных* *кобыл* – чотыри, а *подѣзѣдков* – два; *быдла* *рогатого*: *коров* – двѣ, *шдѧ* с *теламѣ*, *шзимков* – двое; *свинѣи* – двадцѧтеро и *четвѣро*; *гусѣи* – троѣнадцѧтеро *старых*, *кромѣ* *молодых*; *куров* *ис* *капѣлуна*ми – двадцѧтеро; *панцыров* – сѣмѣ; Ѹ *гумнѣ* *збожѧ*: жита – *стогов* чотыри, *ячменю* – *полтора* *стога*, *швса* – *стог* *шдин*, *проса* – *полстога*; жита *засѣяного* – *лан* *ярин*, *засѣяного* *швса* – мѣрок *тринадцѧть*³ и мѣрка, *ячменю* – мѣрокѣ десѧт, *ярицы* – мѣрокѣ две, *проса* – *полмѣрки*».

¹ У слові немає титла.

² Помилка, на арк. 35 зв.–36: «мерок три муки *иржаное*, *питлованое* муки *иржаное* – *полмѣрки*».

³ Помилка, на арк. 36: «засіяного *швса* – *мирок* *тридѧт* и мѣрка».

А так мы того выпису врадѣ кгородского¹ креманецкого и рѣестру с трема печатми, через пѣна Михаила Дчжусѣ намѣ показованого, шгледавши, перед собою вычитати казавши, слово в слово до книгъ земьских то вписати есмо велили.

[39]²

Лѣта божѣго нарожена тисача пѣтсот сѣмдѣсѣт шмого мѣца маѣ тридѣат першого дѣна.

На рокох судовых земских креманецкихъ, которые водлѣ порадку статутаго почато судити и справовати назаветриѣ, свѣтое Троицы, свѣата римского, в року теперешнемѣ, сѣмдѣсѣт шмомѣ, пришедши перед менѣ, Антона, судю, а Савина, подсудка, Гневошевичов Яловицкихъ, врадников земьских креманецкихъ, земанин гѣдрьскѣи повѣту Креманецкого пан Михаило Дчжуса шт брата своего пѣна Михаила Боговѣтина Козирадского шповѣдал и, выпис с книг замку гѣдрьского Берѣстѣиского с печатю подстаростѣго и с подписомѣ руки писарское показавши, просил, абы тот выпис слово в слово в книги земьскѣи вписан был. Которѣи так сѣ в собѣ маѣтъ:

«Выпис с книг замку гѣдрьского старостѣа Берѣстѣиского. Лѣта божѣго нарожена тисача пѣтсот сѣмдѣсѣт трѣтего мѣца сѣнтѣбра першогонадѣат дѣна, ѣ пѣтницѣ, постановивши сѣ шбличнѣ на врадѣ гѣдрьском передо мѣною, Андрѣемѣ Скинѣдером, на тот час подстаростѣмѣ берѣстѣискѣмѣ, пѣни Ивановѣа Богушевич Боговѣтиновѣа, маршалковѣа гѣдрьскѣа, Ганна Контѣвна сама доброволнѣ и шчѣвѣисто вызнала то, иж которѣи именѣа мѣла ѣѣ мѣлост шт пѣна Ивана Боговѣтина, маршалка гѣдрьского, небожчика пѣна малжонка своего, ѣ винѣ и в доживотю лежачиѣ в повѣтѣ Берѣстѣискѣмѣ, шдно – Козирады, а другое – двор Вортолѣ з мѣстѣчкомѣ Левковѣом, з сѣлы, присѣлками, ку тѣм дворѣом прислухающѣими, так тѣж именѣ в землѣи Волынскоѣи Шумско, замѣкъ з мѣстѣчкомѣ, сѣла с присѣлки, которѣи, дѣи, ѣѣ мѣлост мѣла доживотѣ сына своего, небожчика пѣна Гаврила // Боговѣтина, шт ихъ мѣлсти сынов своих пѣна Михаилѣа, пѣна Бенѣдыкта Боговѣтинов за листы ихъ тѣи всѣи именѣа за прозбою их мѣлсти сынов им в ровнѣи дѣлѣ пустила».

37

И которѣи запис мѣла ѣѣ мѣлстѣ шт сына своего пѣна Бенѣдыкта, на врадѣ креманецкомѣ вѣделаныи, в котѣром, дѣи, менуѣтъ: гдѣбы пан Бенѣдыкт бѣз

¹ Обидвѣ лѣтери к у словѣ виправленѣ з ѣнших ѣ написанѣ великими.

² Через пошкоджѣний папѣр не видно номера справи, цѣ, очевѣдно, мѣф [39].

жоны и без потомства зышол, абы то на еѐ мѣсть спадывало, тогды еѐ мѣсть *шт* того часу *шныи* запис касуеъ, и *внивеч* его *шборочаетъ*, и даеъ *моц* тым сыномъ своимъ, пану Михаилу а пану Бенедыкту, тые вси имена *верхѣмене*-ные яко ѓ поветѣ Берестейскомъ, так и на Волюню на ровные части делити и, поделивши *промежку* собою, то *держати* и *вживати*, яко *штчизны* своеѐ им самым и потомком ихъ вечными часы, *школо* чого *ж* *ширеи* и *достаточнеи* *лист* свои *вызнаныи* с подписанемъ руки своеѐ и под своею печатю и под приложенемъ печатей иных людей добрыхъ еѐ *мѣлост* пѣни *маршалковаа* сыномъ своимъ пану Михаилу а пану Бенедыкту Боговитиномъ дала.

Которого и *передо* мною *шказавши*, *рачила* *жедати*, абымъ а тоѐ еѐ *мѣлост* *вызнанье* и *листъ* до книгъ *кгородскихъ* староства Берестейского *ѣписати* велил, которого а *шчевистого* еѐ *мл* *вызнана* прислухавши, и *листъ* еѐ веливши *прочитати*, и *в* томъ *жеданѣ* еѐ *мѣлсти* *роздѣючи* *быти* *слушное*, казали есмо до книгъ *ѣписати*, и *тот* *лист* слово *шт* слова так са в собе маеъ:

«Я, *Ивановаа* *Богушевич* *Боговитиноваа*, *маршалковаа* *гѣдрьскаа*, *Ганна* *Коптевна* *вызнаваю* тымъ моимъ листомъ, кому потреба *будеъ* того листу моего *вѣдати* або, *чтучи* его, *слышати* *нинешнимъ* и *напотом* *будѣчимъ*, *иж* *которые* *имена* *мелам* *шт* пѣна *Ивана* *Боговитина*, *маршалка* *гѣдрьского*, *небожчика* пѣна *малжонка* моего, ѓ *венѣ* и *в* *доживотю*, *лежачие* в поветѣ Берестейскомъ, *шдно* – *Козирады*, а *другое* – *двор* *Вортель* з *мѣстечкомъ* *Лѣвковомъ*, з *сѣлы*, зс (!) *присѣлками*, ку тымъ *двором* *прислухаючи*, *которые* *имена* *держалам* и *вживала* *через* *немалые* часы, а *иж* з *ласки* *божеѐ* *дожда*-*лам*, *же* *сынове* мои *Михаило* а *Бенедыкт* *Боговитины* *лет* *своихъ* *доросли*, а *хотачи* им за *живота* своего, *зычачи*, яко *дѣтем* своимъ, *тых* *именѣи* моихъ *доживотныхъ* *ѣступит*, так *теж* и за *прозбами* ихъ *самых*, то *дѣла* *них* *вдѣлала*, и *ѣступила* *доживотѣа* своего, и *пустилам* им в *ровныи* *дѣл* *именѣ*¹ ихъ *штчиз*-*ное* *Козирады* и *Вортельское*, *набы* *тоѐ* *именѣ* *двор* *Вортель*, з *мѣстечкомъ* *Лѣвковомъ*, з *Минковомъ* и *зо* *всеми* *сѣлы* и *присѣлки* так, яко са тые *имена* *сами* в *собе* и *в* *границах* *своих* *здавна* *мают*, и *им* *шт* *ѡца* // ихъ *записаные* *теж* *именѣ* в *земли* *Волинской* *Шумско*, *замок* з *мѣстечкомъ*, *сѣла* с *присѣлки*, *катороѣи* *мела* *доживотѣ* сына моего, *небожчика* *Гаврила* *Боговитина*, и *шт* *тых* *сынов* моихъ *Михаила* и *Бенедыкта* *Боговитинов* за *листы* ихъ, и *то* в *ровныи* *дѣл* *имѣ* *пустила* так *теж*, *штом* *мела* *запис* *шт* сына моего *Бенедыкта* и *на* *враде* *креманецкомъ* *вызнанѣ*, ѓ *катором* *менуеъ*, *гдѣбы* *без* *жоны* и *по*-*томства* *зышоль*, абы на *менѣ* *спадывало*, тогды а *шт* того часу *шныи* *запис*

37 зв.

¹ Буквосполучення *ѡс* виправлене з інших літер.

касю и внивеч шборочаю и волно ему будеть, кому хотачи, записати; имеют шни, сынове мои, Михаило а Бенедыть, тые вси имена верхопомененые и волно имъ будеть на ровные части поделити, держати и вживати, яко штчизны своее шни сами и потомки их вечными часы».

И на то дала есми имъ сес мои лист з моею печатю и с подписом руки моее властное, а для лепшого твердости и за шчевистою прозбою моею печати свои приложит рачили к сему моему вызнаному листу их млошт вроженыи пан Иван Воинич Боговитин, а пан Василеи Горновъскийи, коморникъ повету Берестейского, а пан Анъдреи Павлович Горбовскийи, хоружич берестейскийи. Писан у Вртоли лета божего нарочена тисача пятсот семдесать третего мѣца сентебѣра сегомо дна. В того листу подпис руки: «Я, Ивановаа Боговитиноваа Ганна Коштенва, руку свою подписала».

Которого добровольного вызнаня пни маршалковое и вписована листу ее дано есть выпис с книг сыном ее млсти пану Михаилу и пану Бенедыкту Боговитиномъ под моею печатю. Писан в Берестю. Василеи Григоревич, писар кгородскийи берестейскийи».

А так мы, того выпису шгледевши и перед собою вычитати казавши, слово в слово до книг земских его выписати велили.

М [40]

Лѣта по нароченю Сына Божего тисача пятсот семдесать шсмого мѣца маа тридцать первого дна.

На рокох судовых земских креманецкихъ, которые водлуг порадку статutowого назаветриѣ, сватое Троицы, римского свата, в року семдесат шсмом судити и справоватиса почали, перед нами, Антониѣм Яловицкимъ, судею, а Савином Яловицкимъ, подсудкомъ, врадниками судовыми земскими повету Креманецкого, постановившиса шблично в замку его кролевское млсти в Креманцѣ, княз Юреи Пузына з малжонъкою своею кѣгнєю Мариною Лешницкого жаловали с позву своего на пна Гаврила Сошенского и малжонку его пнюю Ганну Андреевну Куневского ш том, // иж, деи, приятел 38 пнее Ганны Сошенское, небожчикъ Северин Ярмолинскийи, нет ведома, для которое причины властную штчизну и дѣдизну кѣгни Юревое Пузыниное, кгрунт Круглую, названую Рѣдкую, што, деи, шна шт небожчика штца своего пна Гаврила Лешницкого¹ правомъ прирочонымъ вв отдѣле мѣла и

¹ У слові *лс*, *ни* та ь виправлено з інших літер і наведено чорилом сильніше.

час немалыи, спокоинѣ держачи, ѿживала, ѿ неѣ штнал и, собе привлащивши, людми всадил. Чого, деи, кнагина Юреваа Пузынинаа с першимъ малжонком своим, небожчикомъ Юхномъ Стракловскимъ, не мовчала и частокрот листы ѿминальными гѣдрьскими и врадовыми Шрмолинского шносили, то пак, деи, потом не ведати, зъ яких причин и за яким правом тоѣ именѣ Рѣдкаа з рукъ Ярмолинского до нихъ в держанѣ пришло, ш што, деи, вже и а, понѣмши за себѣ жону мою Марю Гавриловну Лешницкоз[о], не мовчалъ и з нею восполк до судѣ земьского креманецкого их, яко держачих, нешднокротъ позывали есмо, шдно ж, деи, за службою гѣдрьскою, потребою Речи Посполитое и соимами, также за смѣртію славное памѣти корола Жикгимонта Августа з ними, яко з держачими, справедливости собе довести не могли. И на том же, деи, кгрунтѣ их неподалеку Рѣдкоѣ всадили шни Волицѣ, прозы-ваемую Минцовцы, яко ж, деи, вже за двоима позвы водлугъ права посполитого ѿ судѣ земьского креманецкого пан Гаврило Сошенский и малжонка его за нестаных сут зданы, а не маючи, деи, шни до того имениа и кгрунту которого права, шт часу немалого держать и ѿживають ку великои кривде и шкоде йшои, яко то ширѣи и меновитѣ жалоба кѣза Юра Пузыны и малжонки его йлсти на том позве ест вписана и доложена.

А по вычитанію того позву ѿмоцованыи йна Гаврила Сошенского и малжонки его Адамъ Мисевский повѣдил, иж тоѣ именѣ Рѣдкаа не Сошенского, ани жоны его, бо тоѣ именѣ ест сынов еѣ. Кназ Пузына через ѿмоцованого своего Станислава Петровского показал лист штвороний под печатію Сошенского и под печатію жоны его, ѿ котором признавають, иж тоѣ именѣ Рѣдкаа его самого и жоны его. И тот лист так са в собе маеть:

«Вѣлможныи кѣже Юреи Пузына а кнагинѣ Марѣ Пузынинаа Лешницкого, иж што нас позвы земьскими до судѣ земьского креманецкого ш именѣ йше Рѣдкую, меначи, яко бысмы близкость вашу держати мели, на роки теперѣшние сватого Михала, свата римского, припозвати есте рачили, ш чом ширѣи на позве естъ написано. А пан Андреи Чолганский з малжонкою своею на тот же рок и ден сватого Михала мандатомъ корола его йлсти ш имениа, // которые тепер княз Андреи Вишневецкийи, воевода волынскийи, кгвалтовне держитъ, позвали. На которыхи рокъ вышеимененыи мы за мандатом корола его йлсти тамъ, гдѣ его крѣлевскаа йлост рачи быти, становитиса мусимо и вже есмо заразомъ поехали, прото мы с тых причин тут, в Креманцѣ, на рок, шт йшоѣ йлсти позваныи, перед судомъ становитиса и в отказѣ быти не можемы. Кгдыж ш болшую и важнеишую реч до его крѣлевское йлсти ест есмо позваны, за тымъ са ласцѣ йм поручаamy. Писанъ в Рѣдкои мѣца сѣнтѣбра второго йна року шт нарѣженъ Сына

Божего тисача пачот сямдесать сегого. Вішое млісти на всем зычливые и служит рады Гаверило Сошенский, Гаврилова Сошенская Ганна Куневского».

По вычитаню того листу умоцованыи пна Сошенского подал на то артикул сорок шсмыи розделу четвєртого, в котором пишєть, иж ш рєч сполную вси дчастьники восполєх д права мовити и доходити могут, а дчастьник шдин без дрдгого самъ того чинити ани ку кривде инших дчастьников своих никоторое рєчи сполное протаживати не может. Умоцованыи кнза Пузынин поведиль, иж «тот артикул стороне поводовои належить, а не тебе; кгдаж кназ Пузына иншого дчастьника не маєть, шдно малжонку свою штчичку того кгрунтд и имена, с которою тут перед правомъ, д судд, стоит и права своего доводит».

Потом умоцованыи пна Сошенского подал артикул шсмыи розделу сегого, в котором пишет: «колибы хто под кимъ искал близкости своеє, а тот бы, под кимъ ишут, держаль тоє имєне записом слұшнымъ, а поведил, иж то не шдному єму, алє и иншимъ тым же записомъ тоє имєне записано, и рєч бы про то я ш тоє имєне не хочу штповєдати, то дла того, хто имена ищєть, маєть шных всих дчастьников приповзати, которым запис служить». Умоцованыи кнза Пузынин, яко сторона поводовоа, поведил, «покажи ж, деи, запис водлугъ того артикулд, которыи єси подал, за чимъ тоє имєне держишь або єстли маєши якиє участники в том имєню».

Позванаа сторона просила дзычєна часу на поражд, а суд єи того позволил, а потом сторона позванаа через умоцованого своего Адама Мисєвского повѣдила, иж, деи, «а жадного запису на тоє имєне не маю и доводов жадных не показдю, шдно ж, деи, мешкаю до часу, яко врадничка д сынов своих, а сынове мои, яко штчичове, буддт того имена боронити, яко штчизны своеє, албошь, деи, а до того имена ничего не маю». И доводов жадных, ани записов на тоє имєне в себе быти не повѣдили. Сторона поводовоа, кназ Пузына, // повѣдил: 39 «Кгдаж, деи, вжє пан Сошенский из малжонкою своею на доводе своемъ дстал, записов жадных на тоє имєне д себе быти не повєдаєт и тут, д судд, не показдєт, тогды, деи, а з малжонкою своею не голыми¹ словы, алє писмом того довести готов, иж то єсть властнаа штчизна и дѣдизна жоны моеє».

Тогды мы, бачачи, иж пан Сошенский и малжонка єго жадного права, листов, записов на тоє имєне Круглую, называемую Рєдкую, д себе быти не повѣдили и тут, д судд, перед нами не показали, с тых причин кнза Пузыну и малжонку єго ку доводд єсмо припустили. На што, чиначи довод, положил перед нами листъ пна Гаврила Яцковича Леишицкого, штца малжонки своеє,

---

¹ Літеру *ы* виправлено з іншої.

под печатю его и под печатми людеи добрых а под датою лета божєго нарожена тисача пѣтсот тридѣат сѣмого мѣца августа шостогонадѣат дѣна индикта дѣсатого, в котором листѣ пишеть, иж, шгдавши в малженство дочку свою за пѣна Юхна, и дал за нею, дочкою своею, ѡ вѣне на вечност имєне свое штчизное половицѡ Новоставецѣ з людми и зо всими пожитками, к тому дѣе сѣлица пустых, на имѣ Илковцы и Круглую, зо всими кгрунты и пожитками их, яко ширѣи и меновите в томъ листѣ, записѣ его єсть шписано и доложено.

А потом положил листъ ѡминалнѣи пѣна Фѣдора Русина, подстаростего креманецкого, до пѣна Сѣверина Ярмолинского писаныи, ш тот же кгрунт, с печатю его и под датою тисача пѣтсот пѣтдѣсѣат пѣтого мѣца генвара чѣтвертого дѣна.

Потом положил листъ служебника пѣна Фѣдора Русина, подстаростего креманецкого, Яна Вилигорского, вижа з ѡрадѡ приданого, пану Юхну Страклоvesкому на поданѣ листу ѡминалного пану Сѣверинѡ Ярмолинскому ш тот кгрунт Круглѡю. В томъ листѣ вижовом пишеть, иж пан Сѣверин повѣдиль: «Я, дѣи, тот кгрунтъ Круглую мало не шт годѡ держѡ и держати будѡ», а при вижѡ была шлахта: пан Григорѣи Мотовило а пан Богдан Покотило, в того листу печатѣи двѣ под датою року божєго нарожена тисача пѣтсот пѣтдѣсѣат пѣтого мѣца генвара сѣмого дѣна.

Потом положил листъ короля его мѣсти Жикгимонта Августа ѡминалнѣи ш тот же кгрунт Круглую, названую Рѣдкую, до Сѣверина Ярмолинского писаныи, под датою лета божєго нарожена тисача пѣтсот пѣтдѣсѣат шсмого мѣца шкѣбѣра двадѣат второго дѣна, в того листу подпис руки пѣна Яна Шимковича.

39 зв. Потом положил листъ маршалка земли Волынское его мѣсти кѣза Кѡстѣнтина Кѡстѣнтиновича Ѳстрѡзского навѡминалнѣи // до¹ пѣна Ярмолинского ш тот же кгрунт Круглую с печатю и под датою лѣта божєго нарожена тисача пѣтсот пѣтдѣсѣат шсмого мѣца августа двадѣат сѣмого дѣна.

Потом положил листъ служебника его мѣсти кѣза Кѡстѣнтина Кѡстѣнтиновича Ѳстрѡзского, маршалка земли Волынское, Бенѣдыкта Шкарѣвского под шдною печатю и с подписом руки его, под датою лета божєго нарожена тисача пѣтсот пѣтдѣсѣат дѣвѣтого мѣца июля второгонадѣат дѣна, при котором служебнику пан Юхно шгдавал листъ его кролевское мѣсти пану Сѣверину Ярмолинскому.

Потомъ положил листъ ѡминалнѣи его мѣсти пѣна Пѣтра Сѣмашка, старосты креманецкого, с печатю его и под датою под лѣт божєго нарожена

---

¹ Літера *о* виправлена з іншої.

тисаца пѣтсот пѣтдѣсѣт дѣвѣтѣмъ мѣсѣца дѣкабра двѣдцѣт дѣвѣтѣмъ дѣна, в ко-
торѣмъ листѣ до пѣна Сѣверина Ярмолинскаго пишѣтъ, ѡпоминаючи его, абы тѣѣ
люди, которыѣ на томъ кѣрунтѣ Круглой, названѣи Рѣдкои, ѡсадили, знес проч.

Потѣмъ положили листъ ѡминальныи его мѣсти кѣза Микѣлаа Збѣражскаго,
старѣсты кремѣнецкаго, до пѣна Сѣверина Ярмолинскаго писаныи, ѡ томъ
же кѣрунтѣ Круглую, подъ печѣтѣю и подъ датѣю лѣта бѣжѣего тисаца пѣтсот
шѣстѣдѣсѣтъ пѣрвѣго мѣсѣца маѣ пѣтѣмъ дѣна.

А потѣмъ положили выписъ съ книгъ кѣродскихъ кремѣнецкихъ сознанѣа служѣб-
ника его мѣсти кѣза старѣсты кремѣнецкаго Яна Хотѣмовскаго, съ которымъ
ѣздѣли панъ Юхно и малжѣнка его до пѣна Сѣверина Ярмолинскаго зъ листѣмъ
ѡминальнымъ ѡт (!) томъ же кѣрунтѣ Круглую, подъ датѣю тисаца пѣтсот
шѣстѣдѣсѣтъ пѣрвѣго мѣсѣца маѣ сѣмого дѣна.

По тѣхъ листѣхъ ѡминальныхъ и выписѣхъ вѣрадовѣхъ, доводѣхъ своихъ положи-
ли кѣзѣ Пузына и малжѣнка его пѣредъ нами пѣтъ позѣѣвъ зѣмѣскихъ
кремѣнецкихъ ѡ тѣу Круглую, прозѣваемѣую Рѣдкую: ѡдинъ позѣвъ писаныи въ
року шѣстѣдѣсѣтъ дѣвѣтѣмъ, другии позѣвъ – въ року сѣмдѣсѣтѣмъ, трѣтѣи позѣвъ
– на другиѣ роки въ томъ же годѣ сѣмдѣсѣтѣмъ, чѣтѣртыи позѣвъ – въ годѣ
сѣмдѣсѣтъ пѣрвѣмъ, пѣтыи позѣвъ въ годѣ сѣмдѣсѣтъ сѣмомъ писаныи, а шѣс-
тымъ позѣвомъ на тѣпѣрѣшныѣ роки ѣсть позѣвани; и на всѣи тѣѣ позѣвы показѣли
выписы кѣродскѣи сознанѣа возныхъ, чѣрѣзъ которѣхъ тѣѣ позѣвы пану Сошѣнско-
му и малжѣнцѣ его даѣвалъ. А показѣвши тѣѣ листы, ѡминаныа, доѣводы такъ на
ѡтчѣзнѣ малжѣнки своѣѣ, яко на непѣромѣлчанѣ давности, кѣзѣ Пузына и
малжѣнка его мѣсти чѣрѣзъ ѡмѣцѣванѣго своѣго просѣли, абы за тѣми листы,
доѣводы своѣими ѡдлугъ права поспѣлитѣго и статутѣ зѣмѣскаго захѣвани и
при томъ // именѣю Рѣдкои и Волицы Минцѣвскаѣи зѣоставлѣны бѣли.

40

А такъ мы, судъ, ѡслушѣвши жалѣбы и ѡтѣпѣру сторѣнъ а бѣачѣи то, ижъ
сторѣна позѣванаа, панъ Гѣвѣрило Сошѣнскѣи и малжѣнка его пѣни Гѣнна Кунѣв-
скаго, жѣдного права, листѣѣвъ, ани записѣѣвъ, за чѣмъ бѣ тоѣ именѣ Рѣдкую и Во-
лицу Минцѣвцы дѣржѣти мѣли, въ сѣбѣ бѣти нѣ повѣдили, и тутъ, ѡ судѣ, пѣредъ
нами нѣ показѣли, и то голѣыми словы чѣрѣзъ ѡмѣцѣванѣго своѣго Аѣама Ми-
сѣвскаго повѣдили, ижъ, дѣи, «въ томъ именѣю Круглой сыновъ своихъ до часу
мѣшкаю, а запису жѣдного на то ѡ сѣбѣ нѣ маю, а къ тому, ижъ вѣжѣ трѣтѣмъ
позѣѣѣмъ до права ѣстъ позѣвани и за двоѣма позѣвы за нѣстанѣхъ ѡдлугъ права
сѣтъ здѣны и ѡину, въ статутѣ ѡписѣваю, заплѣтили. А на ѡнъ часъ никѣли
ѡчѣстѣнниками сѣа нѣ заслѣнали и въ листѣ своѣмъ ѡтѣѣрономъ, до кѣза Пузыны
и малжѣнки его писѣномъ, своѣимъ именѣмъ бѣти признѣли, такъ тѣѣжъ позѣѣѣ съ тоѣго
имѣна нѣ зносили и до вѣрдѣ нѣ ѡтѣсылали и зъ дѣржанѣмъ своѣимъ пѣрѣѣ сѣго

нихто са не шзывал». А кгда были позвы на том имению кладены, пан Сошенский и пни малжонка его с тым са не шповедали, иж того имениа не сум в держаню, але яко ш свое властное в право вступили, а того на писме не показали, припатрившиса теж добре тым всимъ листом, доводом кнѣз Пузыниным и малжонки его, яко са вышеи поменило, иж то *ест* властность кнѣгги Пузыниное, ш што частокрот шпоминали, давности не промолчали, с тыхъ причин и за тыми доводы стороны поводовое всказали и присудили есмо тое имение Круглѣю, прозываемую Рѣдкую, и Волицѣ Минцовцы кнѣзю Юрю Пузыне и малжонце его кнагини Мари Лешиницкого на вечность. Маеъ кнѣз Юреи Пузына и малжонка его шлсти тое имение Редкую и Волицу Минцовцы держати и шживати вѣчне, шни сами и потомки их зо всеми пожитками, ничего шт тых имении не выимуючи, и *уже* через то пан Сошенский и пни малжонка его в тые имениа вечными часы николи ничим вступовати з моцы и з держана их выимовати не мают и не будѣт мочи. И на швазанѣ в тые имениа возного повѣтового¹ их шлсти есмо придали Левка Исернского и двох шлахтичов, шселых в том же поветѣ, пна Андреа и пна Яцка Дашковичов Дедеркаль и заклад положили на гѣдра корола его шлост двѣ тисачи коп грошеи, а стороне, кнѣзю Юрю Пузыне и малжонци его шлсти, – другѣю две тисачи коп грошеи. А тое судовное сказанѣ шше // до книг земьских креманецкихъ записати казали.

40 зв.

мѧ [41]

Лѣта по нароженю Сына Божего тисача пѧтсот семдесѧт шмого мѣца маѧ тридцѧть першого дѧна.

На рокох судовыхъ земскихъ креманецкихъ, которые са судити и справовати почали назавтриѣ сватое Троицы, римского свѧта, в годѣ нинѣшнемъ семдесѧть шмомъ, постановившиса шблично в замку его кролевское шлсти Креманецкомъ перед нами, Антоним, судею, а Савином, подсудкомъ, Яловицкими, врадники земьскими креманецкими, пан Омелян Шшакъ Куликовскии, кназ Григорей Подгорскии Вороновецкии а пан Валериян Пудловскии шповедали и шчевисто до книгъ вызнали сами шт себе и шт малжонокъ своихъ, иж што, деи, «ведемо право ш штчизну малжонокъ своихъ, ш имение Моисеи-ковцы и ш селища, к нему належачие, зъ его шлстью кнѣземъ воеводою киевскимъ, тогды са есмо межи собою записали симъ листомъ шшимъ, гдебы которого з нас на рокохъ земскихъ ку попираню права за позвы напротивку

---

¹ Літера *ѣ* виправлена з іншої.

кїѣза его мїлсти воеводы кїевскаго не было, тогда хто которыи колвекъ з нас з симъ листом ѣшимъ в судѣ земскаго креманецкаго покажетъ, а што тот ѡдин передъ судомъ в томъ правѣ ѣшомъ сполномъ ѡчинитъ зыскъ albo страту приметь, то мы на томъ переставати и держати ѡбещдемъ». И, показавши тотъ листъ свои, просили, абы вычитанъ и в книги справъ земскихъ ѡписанъ былъ, которыи такъ са в собе маеть:

«Я, ѡмелян Ѥшакъ Куликовскїи, восполокъ з жоною моею ѡвдотєю Григоревною Толмачовною а я, Григорей Подгорскїи Вороновецкїи, воспол з сыномъ своимъ Михаиломъ и я, Валерїян Пудловскїи, воспол з жоною моею ѡвдотєю Григоревною Толмачовною¹ визнаваемъ то сами на себе симъ ѣшимъ листомъ, кому бы того потреба ведати теперъ и на потомныя часы, ижъ што маемо и ведемо право с кїземъ Костантиномъ его мїлостю ѡстрозскимъ, воеводою кїевскимъ, маршалкомъ земли Волинское, старостою володымерскимъ, ѡ именѣ Моисеикувцы и ѡ селища, к нему належачїе, ѡ властїную ѡтчизну жонъ ѣшихъ, в которомъ правѣ маемъ, ѡбещдемъ и словы ѣшими шляхетскими прирекаемъ: ѡдинъ при другомъ сталѣ и не ѡтменне стояти кровнымъ накладомъ своимъ, ѡ его мїлсти того доходити и выискивати маемъ, а кгдабы в томъ часѣ, покол мы тоѣ право зъ его мїлстїю переточимъ, котораго з насъ самыхъ // albo з жонъ ѣшихъ смертъ зашла, albo бы котораго насъ (!) на послугѣ гїдрьскую ѡтослано было, albo пакъ котораа иншаа потреба або хороба зайти мела, а рокъ бы за позвомъ зъ его мїлостїю ѡ то намъ припалъ, тогда хотя ѡдно два albo ѡдинъ которыи з насъ з симъ листомъ ѣшимъ до судѣ ку попиранїю справедливости своеѣ станеть, тогда судъ, не ѡгледаючися на небытность котораго ѡднаго albo двоихъ, водлугъ права справедливостъ чинити и кончити маеть такъ, властїе, якобы при всїихъ насъ, не чиначи тымъ ѡтволоки жадное. Только тотъ моценъ будеть за симъ листомъ ѣшимъ справедливости в томъ доводити, зыскъ и страту принати, которыи з насъ з симъ листомъ ѣшимъ в судѣ земскаго креманецкаго са покажетъ, а што тотъ ѡдинъ передъ судомъ в томъ правѣ ѣшомъ сполномъ ѡчинитъ зыскъ albo² страту приметь, то мы на томъ переставати и здержати ѡбещдемъ и на то есмо ку тому праву межи себе дали сѣсъ нашъ листъ з нашими печатми. А при томъ были и того добре свѣдомы, которые за ѡстїными прозбами ѣшими и печати свои к тому ѣшому листу приложити рачили, его мїлстѣ панъ Федоръ Сѣнїота Лаховецкїи,

¹ Описка: іменування *Овдотя* Григорівна Толмачовна помилково вжите як засіб називання двох різних жінок.

² У слові на літері *а* пляма.

воискии креманецкии, кназ Юреи Пузына а возный повету Креманецкого Опанас Иванович. Писан в Креманцѣ лета по нароженію Сына Божьего тисача пѣтсот сѣмдѣсѣт шмоого мѣца маѣ тридцѣт первого дѣна».

А так мы тоѣ шповѣданѣ, и шчѣвистое сознанѣ, и тотѣ листь их, перед нами покладаныи, за прозбою их слово в слово до книгъ справ земьскихъ записати есмо казали.

МВ [42]

Лета по нароженію Иус Хрстовом тисача пѣтсот сѣмѣдѣсѣт шмоого мѣца иуна пѣрвого дѣна.

41 зв. На рокахъ земьскихъ судовыхъ шѣт дѣна понѣдѣлку, назавтриѣ по свѣтѣи Троицы, римского свѣта, в годѣ нинѣшнемѣ сѣмѣдѣсѣт шмомѣ водлѣ артикуловъ, в статутѣ шписаныхъ, зачатыхъ и судовнѣ справованыхъ, передъ нами, Антономъ, судѣю, а Савиномъ, подсудкомѣ, Яловицкими, вѣрдниками земскими повету Креманецкого, постановившихъ шбличнѣ, писар канцлѣрѣи корола его мѣлсти корунное пан Лаврин Песочинский, и маючи при собѣ возныхъ земскихъ повѣту Креманецкого Григора а Михаила Ивановичов Гулалницкихъ и шлахту, пѣвныхъ шсобѣ немало, шповѣдалъ тыми словы, иж, дѣи, «будѣчи мнѣ на рокахъ // тепѣрѣшнихъ земьскихъ судовыхъ тут, в Креманцы, дѣна вчѣрашнего видѣл есми неѣкиѣс копѣи, которые пан Кондрѣтѣ Посникъ в судѣ передъ вѣшою мѣлостю покладѣлъ, менуючи быт записы шѣт кнагини Лвовѣ Вороницкѣе Марины с Кунѣва, пѣни тѣтки моѣе, ижбы именѣ свои материстыѣ, в поветѣ Креманецкомѣ лежачиѣ, Татариновѣцы и Красную Лукѣ и всю маѣтностъ свою кѣзю Лву Вороницкомѣ, малжонку своѣму, записала и на вѣрдѣ кѣродскомѣ креманецкомѣ до книгъ вызнати мѣла, и просилъ пан Посникъ, абы таковыѣ копѣи черѣзъ вѣшу мѣлстѣ принѣти и до книгънигъ (!) земьскихъ перенѣсѣны были. Ино вѣша мѣлостъ сами с повинности вѣрдовъ своихъ то шбѣчили и постѣрегѣли, иж то сѣут не записы, слѣшнѣ дѣчинѣныѣ, алѣ копѣи голыѣ, звѣща вѣ выписѣ кѣродского креманецкого печати вѣрдовѣе не было, длѣ того ж, дѣи, ихъ вѣша мѣлостъ не принѣли». И докладѣлъ пан Лаврин Песочинский, иж, дѣи, «а зарѣвно с кнагинѣю Вороницкою, тѣуткою моѣю, и з ыншими дѣчастѣники право, также по матѣцѣ моѣи пѣнѣи Мари с Кунѣва, прирѣжоное до тыхъ добѣрѣ маю, а иж то сѣут именѣ ещѣ межи нами недѣльные, до чѣго сѣа, дѣи, а в вѣрадѣ и судѣ вѣшѣе мѣлсти с правомъ своимъ приповѣдаю, тогды кнагинѣ Вороницкаѣ жадныхъ записѣовъ на то вносѣти и никому властности пѣшѣе записѣвати не можѣтъ и не хѣчѣтъ, гдѣжъ таковѣю вѣдомѣстѣ такъ шѣт неѣе самое, ѣко и шѣт вѣла зацныхъ

людеи маю, а теж естлибы и записат што малжонкови своему хотѣла, тогды не иначе, шдно звывлымъ бѣгом права посполитого и статутѣ земьского записом слушным с печатю своею также за ведомостю и печатми людеи вѣры годных, и естлибы са то трахвило, то справовати межи роков земьскихъ, тогды на враде кгородском прилеглом маеть таковыи запис шчевисте через того, хто записуетъ, зознан быти, а потом на першиє роки судовые земьские властного повѣту, где добра лежать, до книгъ перенести подлугъ записов и выпису кгородского владовного, але, деи, а тут тепер бачу, же са то дѣет ку ѡближеню и затрудненю права моего же, са таковыє записы, неправные и неслушные, на маєтности ѣнши показѣют, бо, деи, кнагиня Вороницкаа, тютка мол, сама на сих роках шбличне ѡ судѣ вшое мѣсти не раз са становила, а не толко вызнанѣ, але и змѣнки на меншое ш таковых записехъ, а ни ш вызнаню своемъ в кгороде Креманецкомъ не чинила. И просил пан Песочинский, иж яко дѣна вчорашнего таковыє копѣи и записы неправные, через нас заслушные, не приѣати так, абы [...]¹. //

[14]

42

[...]² тринадцатого дѣна индикта шостого били нам чолом Грицко а Роман Сенютичи, абыхмо имъ на то дали нашъ листь, и тот суд кѣза бискѣпа его мѣсти, и тыє имена Олшаницѣ а Семенов потвердили имъ нашимъ листомъ на вечность, ино мы на их чоломбѣитѣ то вчинили, на то дали имъ сѣс нашъ листь, и тот суд его мѣсти, и тыє имена потверждаємъ симъ нашимъ листомъ вечно и навеки непорѣшно им самымъ, и их жонамъ, и детемъ, и напотомъ будѣчим их щадкомъ, со всеми людми, и з землями, и з сеножатми, и боры, и лѣсы, и со всем с тым, як са тыє имена Олшаница и Семеново сами в себе, и в границах, и в обыходах своихъ мают; и волни шни там себе розширити, и прибавити, и к своему лѣлшому и вжиточному шбернѣти, как сама налѣпеи роздѣєючи, а на твердости того и печат нашу казали есмо привесити к сѣмѣ нашему листѣ. Писан ѡ Вилни под лет божего нароженѣ тисача пѣтсѣм тридцѣм четвертого мѣца генвара десатого дѣна индикта сѣмого. А так мы тот привелѣи, его королевское мѣсти належачии, на имена его мѣсти пѣна Федора Сенюты Лаховецкого, воиского креманецкого, за прозбою его мѣсти³

---

¹ На цьому слові справа обривається.

² Початок справи втрачено. Із цього аркуша інший писар починає писати чорнилом темно-коричневого кольору.

³ На літері м чорнило синього кольору пізніших часів.

и теж належачии на имєне Олшаницѣ до книг земскихъ креманицкихъ записати казали и выпис с книг под печатми братаничом его мѣсти потомкомъ, дѣтемъ пѣна Ивана Романовича Сєнютичом на то дали. Писанъ ѣ Креманицѣ.

ѣі [15]

Выпис с книг земскихъ креманицкихъ рокѣ по нароженію Сѣна Божєго тисача пѣтсоть сѣмдєсать шмого мѣца шкѣбра третєго дѣна.

Што позывал позвы земскими поветѣ Креманицкого перед нас, Антона Гнєвошєвича Яловицкого, сѣдѣю, а Савина Гнєвошєвича Яловицкого, подсѣдка, врадников земскихъ креманицкихъ, на роки сѣдовыє теперешниє земскиє креманицкиє, которыє ведлє статѣту сѣдѣти и справовати почали назавтриє сватого Михала, света римского, в годѣ теперешнемъ сѣмдєсѣт шсмомъ, пан Ян Жѣдравницкии, земанин поветѣ Креманицкого, пѣна Гѣрина, пѣна Григоря, пѣна Олєхна Дахновичовъ, а дрѣгым позвомъ ѡ тѣю жє рєч пана Януша и пѣна Васиѣа Ивановичов Жабокрыцкихъ, иж, дєи, шни, поспол змовившисѣ, 42 зв. моцно, кгвалтомъ сєлищє его Тєслуговское // по тои сторонє ѡт Жабокрык, прозываемое над криницєю Жабокрычки, зѣ всими кгрѣнты, землами, з дѣбровѣми, с полми, з сєножатми, и з запѣстами, и зѣ всими того сєлища пожитки ѡтнали, што єсть ширєи а достаточнєи на позвєх ѡписано и доложено.

Пѣвє Жабокрыцкиє вышєимєнєныє, ач пѣна Гѣрина самого шсобы нє было, алє мєнѣючисѣ быт ѣмѣцѣваным на мєстѣцѣ его, и был пан Антонъ Рѣдєцкии, перед нами в судѣ шчєвистѣ стоячи, выслухавши жалобы с позву пана Яна Жѣдравницкого, нє вступѣючи в право, повєдєли, иж, дєи, «панъ Ян Жѣдравницкии ѡ тую жє рєч – ѡ сєлищє Жабокрычки и ѡ нѣякое выбитє спокоиного держанѣ – до сѣдѣ кгрѣдского нєѡднокрѣт нас позывал и нас ѡт сѣдѣ земского належачого вызывал». И показали двои позвы, иж ихъ двѣкрѣт позывал перед судѣ кгрѣдскии креманицкии ѡ тѣю жє рєчъ, яко вышєи написано, што пан Янъ Жѣдравницкии и самъ признал, и в позвєх своихъ то написал. А потомъ показали декрєт судѣ кгрѣдского креманицкого под дѣтою рокѣ тисача пѣтсоть шєстьдєсѣт дєвѣтого мѣца ноябра двѣдѣцѣт третєго дѣня, в котѣром пишєт, иж панъ Янъ Жѣдравницкии ѡ тоє сєлищє Жабокрычки и ѡ выбитє спокоиного держанѣ нєѡднокрѣт ихъ до сѣдѣ кгрѣдского и з судѣ належачого земского вызнавѣл, а сѣдѣ кгрѣдскии признал, иж то судѣ кгрѣдскому нє належало сѣдѣти. Пѣвє Жабокрыцкиє домовѣлѣлисѣ, абы ведлє статѣтѣ были захѣваны артикулѣ двѣдѣцѣт пятѣго в рѣздѣлє чѣтвѣртѣомъ, в котѣром пишєт, хтѣ бы кого из судѣ земского до судѣ замкового вызвѣл, жє мимо

сѣд свои смел то вчинити, маєт заплатити сѣди копу грошеи, а подсудькѣ – полкопы грошеи, а стороне – три рѣбли грошеи.

А так мы, заховываючиса водлѣ права и статутѣ за доводомъ пнов¹ Жабокрыцкихъ и зоставивши декретъ судѣ кгородского при моцы, всказали есмо на пнѣ Яну Ждравникомъ за неслѣшное вызванѣ его до судѣ кгородского зъ судѣ земского, тоестъ судови земскому за кождымъ позванѣмъ: сѣди – копу грошеи, а подсудькѣ – полкопы грошеи, а стороне, пномъ Жабокрыцкимъ, – по тры любли (!) грошеи, чого пан Янъ Ждравниции, не встѣпуючиса в право, и сам доброволне сѣ поднял за тым всказанѣмъ нашимъ вины поплатити.

Пнѣве Жабокрыцкиѣ домовалисѣ, абы «пан Янъ Ждравниции ведлѣ всказана пшого и доброволного поднамя своего, вины поплативши, позву своего попирал, хотѣчи сѣ ему на позов его ѡсправедливити. Пан Ян Ждравниции, будѣчи // в судѣ черезъ ѡвѣс ден, яко вин платити, так позвѣ своего попирати и справедливости собѣ доводити за впоминанѣмъ нашимъ не хотѣл». Пнѣве Жабокрыцкиѣ домовалисѣ, абы *шт* позвѣ и рокѣ были волни, а панъ Ян Ждравниции абы ведлѣ статутѣ страву² (!) и наклад имъ платиль. 43

Мы, в том заховываючиса водлѣ права, пновъ Жабокрыцкихъ *шт* того року з волными ѡчинили, а на пнѣ Яну Ждравникомъ ведлѣ статутѣ артикулѣ четвертогонадцѣть в роздѣлѣ четвертомъ пномъ Жабокрыцкимъ стравѣ (!) и наклад всказали: «Маєт и повиненъ будѣт панъ Ян Ждравниции, кгда их *штю ж* рѣч позовѣт, первѣи ведлѣ сѣго всказана пшого як вины судѣ, так и стороне поплатити, а за стравѣ (!) и наклад ихъ досит имъ вчинити и заплатити, тож з ними в право встѣпити и *ш* свое мовити».

И то до книгъ земьскихъ креманецкихъ записати есмо казали и выпис с книг с печатми пшими на то пномъ Жабокрыцкимъ дали. Писанъ в Креманцѣхъ.

§i [16]

Лѣта по нароженю Сѣна Божего тисача пѣтсот семдѣсѣть ѡсмого мѣца ѡктебра третѣго дѣня.

Пришедши и постановившисѣ перед нами, Антониѣмъ Яловицкимъ, сѣдею, а Савиномъ Яловицкимъ, подсѣдѣкомъ, врадники земьскими креманецкими, в замкѣ его королевское мѣлсти в Креманцѣхъ в рокахъ сѣдových, которые ведлѣ порядкѣ статѣтового назавтриѣ по сватомъ Михалѣ, римскомъ

¹ Слово написане без титла.

² Тут і далі в цьому слові до кінця справи писар робить описку.

43 зв.

сватѣ, в годѣ, тепер идѣчого, тисача пѣтсотъ сѣмѣдсѣат шмого сѣжоны и шптравованы были, его мѣлсть пан Валенти Вкрынскии шповедал, иж, деи, его мѣлсть велможныи княз Стефан Корибутович, кѣжа на Новомъ Збаражѣ, дѣдич на Мѣжирѣчю и Молодечнѣ, воевода троцкии, державца сомилѣишскии, жослинѣнскии и дорсѣнишскии, дал, даровал и записал на именѣхъ своих, на дворцы Белозорцѣ Вышѣи и Белозорцы, сѣлѣ Нижнемъ, на сѣлѣ Сѣицѣ, на сѣлѣ Янковцы, на сѣлѣ Шибенои, на дворе Колѣсцу, на тых дворцахъ и сѣлахъ вышѣпоменѣныхъ малжонцѣ своѣи милои еѣ мѣлсти кѣжѣнѣ Настазѣи Михаиловнѣ Мстиславскои тисачѣ коп грошѣи личбы литовское. На што, деи, и листь свои еѣ мѣлсти кѣжни малжонцѣ своѣи // под печатю и с подписомъ рѣки своеѣ и под печатми людѣи добрыхъ дал, и на врадѣ кгородскомъ передъ его мѣлстью княземъ старостою кремѣнецкимъ, самъ шчѣвисто ставши, сознал, и до книгъ кгородскихъ кремѣнецкихъ записати дал, с которыхъ, вынавши выпис, мнѣ, приѣтелѣви своѣму, злѣцилъ и порѣчилъ тотъ выпис, передъ вашѣю мѣлстью врадомъ земѣскимъ шповедавши, и до книгъ земскихъ перенѣсти и ѣписати дати. Которыи жѣ тотъ выписъ кгородскии его мѣлсть пнѣ Валенти Вкрынскии под печатю и с подписомъ рѣки писма полского его мѣлсти кѣжа Януша Збаражского, воеводы браславѣского, старосты кремѣнецкого, а с подписомъ рѣки писара кгородского пѣна Андреа Жирицкого передъ нами, сѣдомъ зѣполнымъ земѣскимъ, покладалъ просачи, абы вычитанъ и в книги земскиѣ кремѣнецкиѣ вписанъ былъ.

Которого выписѣ мы, шгледавши передъ собою, его читати казали, и такъ са в собѣ маѣт:

«Выписъ с книгъ кгородскихъ замѣку гѣдрѣского Кремѣнецкого лета по нароженю Сѣна Божѣго тисача пѣтсотъ сѣмѣдсѣат шмого мѣсца сѣнѣтебра, четвертогонадцѣтъ дѣня. Постановившиѣ шблично, велможныи пѣнѣ его мѣлсть княз Стефанъ Корибутович, кѣжа на Новомъ Збаражу, дѣдич на Мѣжирѣчю и Молодечнѣ, воевода троцкии, державца сомилѣишскии, жослинскии и дорсѣнишскии, шповедал и доброволно до книгъ вызналъ передо мною, Янушемъ Збаражскимъ, воеводою браславскимъ, старостою кремѣнецкимъ, ижъ его мѣлость дал, даровал и записал на именѣхъ своих, на дворцѣ Белозорцѣ Вышнѣи и Белозорцѣ, сѣлѣ Нижнемъ, на сѣлѣ Суицѣ, на сѣлѣ Янковцы, на сѣлѣ Шибенои, на дворе Колѣсцѣ, на тых дворцахъ и сѣлахъ вышѣипоменѣныхъ (!), малжонцѣ своѣи милои еѣ мѣлсти княжнѣ Настазѣи Михаиловнѣ Мстиславскои тисачу коп грошѣи личбы литовское и на то еѣ мѣлсти листь свои с печатю и с подписомъ рѣки своѣи а под печатми людѣи добрыхъ дал и, показавши тотъ листь, просилъ, абы в книги вписанъ былъ. Которыи листь такъ ѣсть написанъ:

«Я, Стефан Корибутович, кнѣжа на Новомъ Збаражѣ, дѣдичъ на Межиречѣ и Молодечнѣ, воевода троцкии, державца сомилискии, жосленскии и дорсѣнскии, чиню явно и вызнаваю тѣмъ моимъ листомъ всимъ воевѣ, кому того будетъ потреба ведати або, чѣмъ его, слышати нинѣшнимъ и напотомъ будѣчимъ, имъ я, знаючи къ собѣ верноу (!) мѣсть и вѣчтивое // захованѣ малжонки моеѣ милоѣ еѣ мѣсти княжны Настазѣи Михаиловнѣ, мѣсти ласкавое, вживаючи волности права посполитого статутѣ земьского Велико[о] Князства Литовского артикулѣ, на соимѣ прошломъ берестейскомъ вѣфалено[о] и напотомъ на соимѣ городенскомъ вѣтвержоного, имени свое, шчизное, материстое, выслѣжоное, кѣпленое, якоколвекъ набытое, волно шчдати, даровати, записати. А такъ я тѣю (!) *ж* волностью права выслугѣ свою, которѣю маю шч его королевское мѣсти славное памяти Жикгимонта Августа, тоестъ села, шч замьку Креманецкого мнѣ данныѣ, на дворцы Белозорцы Вышинѣи и Белозорце селе Нижнемъ, на селе Сушчѣ, на селе Янковцы, на селе Шибенои, на дворце Колесницѣ, на тѣхъ дворцахъ и селехъ вышеименованныхъ, малжонце моеи милои еѣ мѣсти кнѣжнѣ Настазѣи Михаиловнѣ Мстиславскои тисачу коп грошей личбы и монеты Великого Князства Литовского даю, дарѣю, симъ листомъ моимъ записѣю.

И волно еѣ мѣсти будетъ по животе моемъ шчдати, даровати и, кому хочечи, записати, яко своимъ влостнымъ шафовати, водлѣгъ налѣпшого вѣподобана своего. И на томъ далъ малжонце моеи милои еѣ мѣсти кнѣжнѣ Настазѣи Михаиловнѣ Мстиславскои *сѣс мои лист под моею печатю и с подписомъ рѣки моеѣ влостное, писмомъ полскимъ*.

А при томъ были и того добре сведоми велможные ихъ мѣсть пнѣвѣ: его мѣсть кнѣжѣ Юрии а его мѣсть кнѣжѣ Владиславъ Андриевичи Корибѣтовичи Збаразские а его мѣсть панъ Янъ Шеметъ, кашталановичъ земли Жомойтское. Ихъ мѣсть за шчевистою прозбою моею печати свои к сѣму листу моемѣ приложити рачили.

Писанъ вѣ Ожеговѣ лета шч нароженѣ Снѣ Божего тисача пѣтсот сѣмьдесатъ шсмого мѣца сѣнтѣбра двадцатого днѣя. Стефанъ Збаразскии, воевода троцкии, рѣкою своею».

А такъ я, того листѣ вгледавши и его передъ собою казавши вычитати, тоѣ шповѣданѣ, и шчевистое вызнанѣ, и тотъ листѣ, пнѣи малжонце его даньи, слово в слово в книги кгородские записати казалъ и выписъ с книгъ подъ печатю моею еѣ мѣсти кнѣжни Стефановои Збаражскои, воеводиного троцкои, кнѣжнѣ Настазѣи Михаиловнѣ Мстиславскои на то далъ.

Писанъ вѣ Креманцѣ. Янѣи Збаражскии, воевода браславскии, староста креманецкии, рукою влостною. Андреи Жирицкии, писарь». //

А так мы тот выпис с книг кгородских кремлянецких за шповеданемъ и шчевистою а ѡстною прозбою пѣна Валѣнтоа Вкрынского слово шт слова с початкѡ аж до конца шбычаѣм перенесѣна до книг справ сѡдовых земьских кремлянецкихъ записати казали, на што и выпис с книг с печатми пѣшими ѣѣ мѣлсти кѣгни Стефановой Збаразскои, воеводиной троцкои, княжне Настазѣи Михаиловне Мстиславскои через пѣна Валѣнтоа Вкрынского послали. Писанъ ѡ Кремлянцѡ.

зї [17]

Лѣта божѣго нароженѣ тисача пѣтсотъ сѣмдесать шмого мѣца шктобра третѣго дѣня.

Ставши перед нами, Антониемъ Яловицкимъ, сѡдѣю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудькомъ, владники земскими кремлянецкими, сѡдомъ зѡполнымъ, в рокох сѡдовых земьских кремлянецкихъ, которые сѣ сѡдити и справовати почали назавтриѣ сватого Михала, свата римского, в рокѡ даты вышеписаное, ѣѣ мѣлсть пѣни Иванова Романовича Сѣнютина пѣни Ганна Богдановна Хоболтовского шповедала, иж, деи, «пѣнь Иван Романович Сѣнютя, пан малжонков мой, з ведомостю врадѡ земского володымерского вчинил тистаментъ шстатнею волею своею мнѣ и дѣтемъ нашимъ, шставил шпекѡнами их мѣлсть пѣна Базилиуса Дривинского, писара его корола мѣлсти, а кѣзѣ Дмитра Василевича Кѡрцевича Булыгѡ, zostавивши теж мнѣ на именяхъ своих, которые именѣ Хмелев и Ѳлшаницѡ, с присѣлками, з дворы, з людми и зо всим навсе до лѣт дѣтеи моих держати и вживати. А кѡды, деи, дѣти лѣт доростѡт, теѡды им двѣ части тых именѣи пѡстити, а третью част в сѡмѣ пѣнзеи, шт него мнѣ записанои, при себе zostавити маю».

Што, деи, то все тестаментомъ своим шбваровал, которые перед нами, сѡдом, под печатю и с подписомъ рѡки его, малжонка своего, и под печатми людѣи добрых покладала просѣчи, абы до книг земьских был вписан, которые слово в слово до книг записати казали, и такъ ѣсть написанъ:

44а «Во има божѣѣ стансѣ. Амин. Иван Романович Сѣнютя Лаховецкии. Выз-
наваю и чиню явно симъ моим тистаментомъ, иж, будѡчи // мнѣ в Кремлянцы на росправе з братом моимъ Федоромъ Григорѣвичомъ Сѣнютюю ш штчизнѡ мою ѡ форобѣ, ѣсми попал, и зараз, дѣла поратована здорова своего хочѣчи якого лекарства ѡжити, хорим будѡчи, до Володымера ѣсми приѣхал, и, будѡчи ѡ форобѣ а штерѣгѡчи, абы мѣ в тои хоробѣ смѣртъ не зашла, чинил ѣсми сѣс тестаментъ з ведомостю врадѡ земского володымерского. Напрод

дѡшу мою грѣшнѡю порѣчаю в ласку и милосѣрдѣе божее, а тело мое грѣшное жона моя с приятѣльми моими поховати маєт в церкви соборной володымерской Светое Пречистое, а шпекѣнами и шборонцами жоны, деток, также и именем моимъ симъ тѣстаментомъ моимъ ѡставѡю панов и добродѣев моихъ мѣстивыхъ ихъ мѣсти пѣна Базылидса Дрѣвинского, писара его королевское мѣсти, а кѣза Дмитра Василевича Кѣрцевича Булыгѣ.

Которые пѣнве ихъ мѣсть мають жонѣ мою Ганнѣ Богдановнѣ Хоболтовско-го, сына моего Ивана и дочкѣ мою Оксимию шт всакихъ крѣвѣхъ боронити и в опеце своѣи ихъ мети до летъ дѣтѣи моихъ.

Одно жѣ жона моя милаа Ганна Хоболтовского маєтъ моцъ и волна будетъ имена мои Хмелѣвъ и Олшаницѣ с присѣлками, з дворы, з людми и зо всимъ навсѣ, яко и я сам, до летъ дѣтѣи моихъ держати и вживати, маючи при собѣ и выховаючи дѣти мои, которые з нею маю, хотябы и замѣжъ пошла, а пѣнве шпекѣны и ни хто з блискихъ и кровныхъ моихъ тыхъ именѣи моихъ Хмелѣва и Олшаницы, присѣлки з рѣкѣ и шафѣнку жоны моеѣ брати и шдѣимовати не мають, покол ажъ дѣти мои летъ зѣполныхъ, которые з нею мам, доростѣт. А кѣды тыѣ дѣти мои летъ зѣполныхъ доростѣт, тогда жона моя будетъ повинна тыѣ имена мои Хмелѣво и Олшаницѣ с присѣлки двѣ части дѣтѣмъ моимъ постѣпити, не даючи имъ никоторѣ личбы с тыхъ именѣи, шт которѣе личбы я симъ тѣстаментомъ моимъ еѣ, жону мою, волною чиню, а третью частъ в тыхъ именяхъ моихъ, которѣю есми шсобливѣи записомъ моимъ, в сѣмѣ пѣнзеи въ шсмысотъ копахъ грошѣи личбы литовское ѡ посагѣ и в венѣ тои жонѣ моеѣ записал, тѣю третью частъ я при неѣи зоставѡю. Которыи я шныи записъ мои, еи на то даныи, во всѣмъ при моцы симъ тѣстаментомъ и шстатнею волею моею зоставую. Волна шна, жона моя, бѣдетъ водлѣ шного записѣ моего тѣю третью частъ держати, вживати и тѣю сѣму шсмысотъ копъ грошѣи, внесене свое на тои третѣи части тыхъ именѣи // моихъ, дѣтѣмъ моимъ, которые з нею мам, або комѣ хотѣчи подлѣгъ воли а шподобана своего, штписати и даровати. И томѣ симъ тѣстаментомъ и шстаточною волею моею даю, дарѣю и записѣю жонѣ моеѣ Ганнѣ вси рѣчи мои рѣхомые: золото, серебро, перла, пѣнзи готовые, шаты, цен, медъ, быдло, кони ѣзные, и возники, и иншиѣ вси рѣчи, – што сѣ колвѣкъ рѣхомыми назвати або меновати може.

44а зв.

А што сѣ дотычетъ жоны моеѣ першѣе Олехновны Борздобогатанки, тѣды ажъ шна, шпѣстивши¹ мене, мѣжа своего, а не ждѣчи мене, покол бымъ вышолъ з рѣкѣ неприятѣльскихъ, кѣдымъ былъ пойманъ до тѣрокъ, за иного мѣжа пошла, и дѣти

¹ Останню літеру и виправлено з іншої.

з ним мела, и в том стан малженский зрѣшила, и тым всакого права шт мене и маѣтности моеѣ штпала. А сын мой Григорѣи, которогом с тою Борзобогатялкою сплодил, еще кгдам не был взат до тѣрокъ, тѣды, кгда сын мой Иван лет доидетъ, которого маю з сею малжонкою моею милою Ганною, маѣт з нимъ ровный дел въ двох частях именѣи моих мети, а естлибы снъ мой Иван, которого маю з сею малжонкою моею Ганною Хоболтовского, не доростиши лет, з сего света зышол, тѣды таа часть, котораа бы вы именях моих приити на него мела, тогды тыѣ имена на дочкѣ мою Оксимю по смѣрти того сына моего Ивана спасти мают.

А што са дотычет права и справедливости моеѣ, штом зачал з братом моимъ пномъ Федором Григорѣвичом Сѣнютю ш шчизнѣ свою, тѣды жона моя зъ их мѣлстю пны шпекѣнами мают того правнѣ доходити дѣтемъ моим. А што са дотычет слѣг моихъ, которые мне слѣджили, тым шна, жона моя, водлѣ кождого заслѣгы заплатити маѣт слѣдѣбу их.

Который сѣс тѣстамѣнтъ мой ъ кождого права и на кождомъ мѣстцѣ при зѣполнои моцы вѣчнѣ приимован и держан быти маѣт, до которого сего тѣстамѣнтѣ, штаточное воли моеѣ ѣчиненыи, приложил есми печат свою и рѣку влостнѣю свою подписал.

А при том были и того добре свѣдоми, за прозбою моею печати свои к семѣ моему тѣстамѣнтѣ приложити рачили их мѣлсть пан Богданъ Костюшкович Хоболтовский, сѣдя земский поветѣ Володымѣрского, пан Иван Михайлович Гѣлевич Смолеговский, подсѣдок володымѣрский земский, пан Григорѣи Гневошѣвич Кисѣл Низкиницкии, пан Алѣксандро Андрѣѣвич Кисѣль Дорогиницкии а пан Адам Мисѣвский, писар мѣста // Володымѣрского.

Писан ъ Володымѣры лета по нароженю Исус Христа, Сына Божого, тисѣчного пѣтсотного сѣмѣдѣсат шмого мѣца июня сѣмого дѣна». ъ того тѣстамѣнтѣ подпис рѣки тыми словы: «Иван Романович Сѣнjuta Лѣховецкии, влостнаа рѣка».

А так мы тот тѣстамѣнтъ пана Ивана Сѣнюты за прозбою малжонки его мѣлсти панѣѣ Ганны Хоболтовского до книг земских записати казали и выпис с книг под печатми нашими на то есмо еѣ мѣлсти дали. Писан ъ Крѣмянцѣ.

iii [18]

Лѣта божѣего нарожена тисача патъсотъ сѣмѣдѣсат шмого мѣца шкѣтѣбра третѣего дѣна.

На рокох сѣдовых земских кремѣнѣцкихъ, которые водлѣ порядку ста-

45 3B.

45 3B.

45 3B.

и наслани квалтовное на имени его млісти Оношковцы, за позвомъ тѣмъ, ѡ
Кремѣнцѣ¹, становитиса и в отказѣ пїнѡ секретару быти не можетъ с тыхъ при-
чинъ, ижъ естъ на теперѣшніе жъ роки земьскіе на святыи Михалъ, римское жъ
свето, позвалъ (!) до судѡ земского берестейског[о] и большую рѣчъ, абыхмо,
ведаючи и томъ, его на сѣс часъ ит того рокѡ волнымъ ѡчинили. Ѳмоцованыи
пїна секретаровъ панъ Свѣршовскіи повѣдилъ, ижъ, деи, «ѡмъ, сѡдови далъ и томъ
знати, але мнѣ, яко сторонѣ поводовои, яко право посполитое ѡчитъ, черезъ
листъ свои и томъ знати не далъ и просилъ, абы былъ зданъ, яко несталыи».

46 А такъ мы, сѡдъ, намовившися // изъ собою и припатровавшисѧ статутѡ, такъ
знаидѡмъ, ижъ кгда будетъ повторѣи панъ Михаило Боговитинъ ит пїна Андреа,
писара и секретара его королевское млісти, позванъ, тогда на рокахъ пришлыхъ
земьскихъ водлѣ статутѡ артикулѡ сѡмогонадцѧ в роздѣлѣ четвѣртомъ маѣтъ
и отказати выписъ с книгъ судѡ берестейского, ижъ сѧ правдивѣ болшею спра-
вою вымѡвлялъ, а не кѡ зволицѣ справедливости стороны поводовои.

Ѳмоцованыи пїна секретаровъ панъ Янъ Свѣршовскіи, не приимѡючи того
декретѡ нашего, апелѣвалъ до требуналовъ. А мы ему апелациѣ допѡдстили и то
есмо для памѣти до книгъ земьскихъ записати казали.

фї [19]

Лѣта по нароженію Сына Божьего тисача пѧтсѡтъ сѣмьдѣсѧтъ шѣмого
мѣсѧ икѡтбра третѣго дїна.

Ставши шчѣвисто на рокахъ сѡдовыхъ земьскихъ кремѧнецкихъ передъ нами,
Антоніемъ Яловицкимъ, сѡдѣю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудкомъ, вѣрѡд-
ники земьскими кремѧнецкими, в замку Кремѧнецкомъ, которые суды водлѣ
статутѡ назавтриѣ светого Михала, свѧта римского, сѡдѣти и справоватиса
почали, земенинъ поветѡ Кремѧнецкого панъ Андреи Чолганскіи изъ жоноу
своею пїною Марѣю Василѣвною Ѳрмолинского позовъ положилъ черезъ ѡмоцо-
ваного своего пїна Яна Свѣршовского, злѣцивши емѡ шчѣвисто моцъ ѡ права
мовити, и просилъ, абы былъ читанъ.

В которомъ позвѣ пїна Андреа Чолганского и малжонки его жалоба естъ на-
писана, што жъ, деи, «его млість кїѣзь Андреи Вишневецкии, воевода земли
Волынской, шпекѡнъ дѣтеи и имении небожчика кїѣза Костѣнтина Виш-
невѣцкого и дѣти шного жъ кїѣза Костѣнтина Вишневецкого князъ Костѣтинъ и
княжна Ганна Костѣнтиновичи Вишневецкиѣ. Которые имена, в поветѣ

---

¹ На другій літері є пляма.

Кремәнецкомъ лежачіе, Семеново, Гдлевцы, Кошелевцы, Тдровку, Бесовку и приселки, к нимъ прислѣхаючіе, тоє Чолганское влостныє *шт*чизныє, *шт* гѣдра корола его мѣсти им декретомъ всказаныє и прислѣжоныє, в рокѣ тисача *пѣтсот* сѣмьдесѣт сѣмом брат его мѣсти кнѣза воеводы волынського а *штѣц* кнѣза Костантиновъ // и кнѣжны Ганны, небожчик кнѣз Костантинъ Вишневецкии черезъ *шѣмъ* лет, а его мѣсть кнѣз воевода волынскии с потомки кнѣза Костентина по немъ чотыри лета, *шныє* то имѣна поменѣныє, з людми и кгрѣнты, землами, зо ставы, млынами и всими приналежностями безправне и неслушне держали, всакиє чинши, платы, доходы з нихъ брали, ставы спѣскали, пашень дворныхъ, робот з людѣи, з млыновъ, вымѣлковъ и всихъ приходовъ яко *шныи* небожчикъ кнѣзъ Костантинъ Вишневецкии, такъ ихъ мѣсть по немъ ѡживали, немало кгрѣнту ихъ до розныхъ сѣсѣдов ѡпустили, дѣбровы попѣстошили, подданныхъ подрали, поббожили, порозгонили и правѣ *шныє* имѣна сказали и знищили.

46 зв.

А тоєст меновитѣ: в року тисача *пѣтсотъ* шѣстьдесѣт шостомъ кнѣзъ Костантинъ Вишневецкии, взявши тыє имѣна, безправне нашедши, напередъ в сѣлѣ Семеновѣ подданныхъ шѣстьдесѣт и *пѣт*; того жъ рокѣ кнѣзъ Костантинъ Вишневецкии взалъ чиншу с кождого подданого по два золотыхъ полскихъ, также и его мѣсть кнѣзъ воевода волынскии с тыхъ же подданныхъ, взявши ихъ ѡв ѡпеку, чинши, доходы, платы и иныє пожитки черезъ чотыри лета в нихъ бралъ, *ш* которые, *дѣи*, в тыхъ позвѣхъ поменѣныє (!) шкоды, волноє мовѣнѣ имѣ его королевскаѣ мѣсть заховати рачилъ». Яко таѣ жалоба ихъ ширѣи а меновитѣ на позвѣ єсть ѡписана и доложона.

А по вычитанію позву положилъ передъ нами декретъ его кролевское мѣсти, даѣта з Малборку дѣна *ш*смогонадцѣт мѣца ноябра рокѣ тисача *пѣтсотъ* сѣмьдесѣт сѣмого, в котормъ пишѣтъ, *и ж* «Андрѣи Кѣневскии з дочкою своею Сѣвериновой Ярмолинского Андреѣ Чолганского и малжонкѣ его Марю Василѣвнѣ з Семенова, Гдлевѣцъ, Кошелевѣцъ, Бесовки и Тдровки ктвалтовнѣ зѣпокоиного держанаъ выбили и шкоды починили, а потомъ, *дѣи*, тыє добра *шт* него кнѣзъ Костантинъ Вишневецкии, не ведати которимъ правомъ, *ш*держалъ и ихъ ѡживалъ, *и ж* королъ его мѣсть, бачечи, жѣ небожчикъ кнѣзъ Костентинъ Вишневецкии тыє имѣна неслѣдшнымъ правомъ *ш*сѣгнѣлъ и в держанѣ ихъ пришолъ. Тѣды декретомъ своимъ пѣнѣ Андрѣю Чолганскому и жонѣ его мѣсти Мари Василѣвнѣ тыє имѣна Семеновъ, Гдлевѣцы, Кошелевѣцы, Бесовку, Тдровку и иншиє приселки правомъ прислѣдити и сказати рачилъ, заховѣючи имъ здоровое и целое право *ш* шкоды на тотъ позовъ и на жалѣбу (!), в немъ ѡписаную, *штпор* чинѣчи его мѣсть // кнѣзъ воевода волынскии, *ш*чѣвисто будѣчи ѡ судѣ, черезъ служѣбника своего поведит¹ рачилъ иншиє

47

¹ Зверху біля надрядкової літери *т* олівцем написана цифра 8, яка могла прикрити літеру *и*.

мовена и постѣлки правныѣ против тых позвов и рѣчи, в них вписанное, волное мовене заховавши. Што, *деи*, пан Чолганский меним на позве шкоды, забрана доходов Семенова, Гдлевецъ, Кошелевецъ, Бесовки, Тѣровки за держана его млсти небожчика кнѣз Костантина и его млсти кнѣз воеводы волынского и меним, абы его королевскаа млсть волное мовене Чолганскомѣ в таковыѣ шкоды зъ их млстыю заховал, ино яко в таковыѣ шкоды Чолганский его млсти кнѣз воеводы волынского и дѣтем небожчика кнѣз Костантина. Так и в декрете его королевское млсти есть вписано, *иж* ведле припозвов вдно тые имена Чолганскомѣ присѣжоно, а над припозов, чого в позве не меновано, на жадныѣ иншиѣ позвы, ѡпоминаня и декреты в шкоды мовеня не заховано а не припоминано. И в томъ декрете его королевское млсти не есть вписано, але што в том декрете короля его млсти пишет, заховѣючи им здоровое и целое право в шкоды, то се значит и *ест* заховано право потомкомъ небожчика кнѣз Костентина и его млсти кнѣзю воеводе в шкоды и сѣму пнзеи, на тые имена даную. А еслибы теж и Чолганскомѣ в шкоды мовити, тогды *тот* есть не за позвомъ, не з декретѣ и не з вырокѣ правного, и не ведати в якиѣ шкоды, а не зъ их млстыю с тым, на комъ бы належало и в належного права шкод за выбитѣмъ спокоиногo держаня доходити. *О* которые, *деи*, шкоды Чолганский з жоною своею перед его королевскою млстыю потом Кдневско[о] позывал, и право мел, и положил видимус декретѣ короля его млсти под датою з Малборку дѣня третегонадцат мѣца декабра рокѣ тисача пѣтсот сѣмдѣсят зѣмого (!), в котором пишет, *иж* Чолганский з жоною своею потомковъ небожчика пѣна Андрея Кдневского в квалтовное выбитѣ з ыменѣи Семенова, Гдлевецъ, Кошелевецъ, Бесовки, Тѣровки и иных приселков, в побране с тых именѣи платов, доходов, в спѣщенѣ ставов, в спѣштошенѣ (!) и в пѣщенѣ тых именѣи, тоѣ Чолганское влостных, небожчикѣ кнѣзю Костантинѣ Вишневецкомѣ. Далѣи в том же декрете короля его млсти пишет тыми словы, же Чолганский имена свои, с которых выбит, на воеводе волынскомѣ кнѣзю Андрею Вишневецко[му], [яко] держачом, декретом нашим всказанные тепер позыскал, // а на вас, *деи*, ѡжо тепер толко квалту и шкоды ищет. На котором квалтомъ вибитѣ и тых вышеимененных шкодах его королевская млсть присѣгѣ пѣну Чолганскомѣ и жонѣ его был сказати рачил, а Чолганский, не хотѣчи самъ на том присѣгати, потомкомъ пѣна Кдневского в тоѣ все, яко се вышеи поменило, на присѣгѣ пѣстил. И рок его королевская млсть *тои* присѣзе на першиѣ роки сѣдовыѣ зѣмские кремьянецкиѣ по дате того декретѣ потомкомъ Кдневского зложити рачил.

47 зв.

На которых роках в рокѣ тисача пѣтсот сѣмдѣсят шѣмом в светои Троицы пан Чолганский из жоною своею, на присѣгѣ их не ведѣчи, *шт* того

всего вышеименозо[о] волными дчинили. К томѹ его мѣсть княз воевода волынскіи через слѣжебника своего поведит рачил, иж Чолганскіи из жоною своєю водлѣ декретѹ его корола мѣсти ѡ шкоды и вѣдѣне тых именѣи потомковѣ пѣна Кѣневского позывал и то на правѣ дпустил, што и самъ Чолганскіи в декрете корола его мѣсти признавает, иж имена на его мѣсти позыскал, а ѡ шкоды тые поменѣныє с потомки небожчика пѣна Кѣневского мовит. А его мѣсть княз воевода волынскіи с потомками небожчика кѣза Костантина Вишневецкого ѡ жадные таковыє шкоды вышеименованѣныє с тых именѣи за правомъ своим, а не за квалтовным вибитѣмъ держаныє, не повинѣн пѣнд Чолганскому никоторѹ личбы чинити и ѹ правѣ ѡтказовати не повинѣн, бо если же Чолганскіи з жоною своєю за лепшим правом з декретѹ его корола мѣсти тые имена на его мѣсть кѣзю воеводе волынскомъ и на детѣх небожчика кѣза Костантина Вишневецкого презыскал, то маєт и постѣплѣно емѹ.

Яко артикул чотыридесятъ девятый в роздѣлѣ четвертомъ: хто бы на комъ, што правомъ презыскал, тоєсть именѣ, людѣи¹ або зѣмли, тоє маєт ему в держанѣ быти дано, а болшеи жадных платов, пожитков и нияких шкод с тых именѣи позысканых не повинѣн поискивати и платити, ѡдно тот, хто бы кого зы именѣа квалтомъ вибил, именѣы ѡтнял, квалтъ и шкоды сплатит. Артикулъ шестдесятъ девятый в роздѣлѣ четвертомъ: бо хто именѣа, ѡт давных часов позываючи, правомъ своим лепшим, в правѣ показаном, ѹ кого презыщѣть, именѣа берѣт, а шкод никоторых, пожитков зы именѣа за держанѣа его на немъ позыскиват не можѣт.

Умоцованыи пѣна Чолганского поведил, иж пан Чолган//скіи з малжонкою своєю не ѡ квалтовное вибитѣ и не ѡ шкоды тые, которые ся за наеханѣмъ и ѡтнятѣмъ квалтовным ѡт пѣне Севериновѹ Ярмолинское и ѡт пѣна Андрея Кѣневского и за держанѣа их тых именѣи были стали, его мѣсти кѣза воеводу и потомков его мѣсти кѣза Костантина Вишневецкого позвал, але ѡ шкоды, в позве менованыє, которые его мѣсть кѣзь Костантин Вишневецкии за неслѣшным и неправным держанѣмъ своим в тых именѣах через ѡсмѣ лет, а его мѣсть княз воевода, яко ѡпекѹн кѣза Костантина Вишневецкого, с потомки его мѣсти через чотыри лета брали.

Яко ж, деи, его королевская мѣсть, бачѣчи то, иж княз Костантин Вишневецкии без слушного права тые именѣа ѡсегнѹл и в держанѣ был пришол, декретом своимъ пѣнд Чолганскомѹ и малжонцѣ его мѣсти тые именѣа присѣдил, а ѡ шкоды заховываючи им целѹе и здоровѹе право, яко ѡ том в декрете

¹ Надрядкову літеру *и* написано нечітко.

пишеть. А што, *деи*, его *млсть* княз воевода волынскии меним, *ижбы* *ш* тые платы, *пожитки*, *шкоды*, на *позвех* *шписаные*, с тых *именеи*, за *держаня* его *млсти* и *потомства* *небожчика* *кнза* Костантина *штповедати*, *личбы* *чинит* и *ничого* не *повинен*. Тогды *вси* тые *платы*, *доходы*, *шкоды* *вышеимпомененые*, с тых *именеи* за *держаня* его *млсти* *небожчика* *кнза* Костантина *Вишневецкого* и его *млсти* *кнза* воеводы *волынского* *браные*, *Чолганском* платити *повинен*, бо, *деи*, не *только* *тот*, *хто* *чие* *имене* без *права* *держит*, *хто* *ком* *кывд* *чинит*, *шкод* платит, *але* и *тот*, *хто* *заставное* *имене* в *с* *ме* *пнзеи* *держит*, *повинен* *шт* *заложеня* *позв* *платы*, *всякие* *пожитки*, з *оного* *именя* *взатые*, платити.

48 зв. Яко *артикул* *четвертынадац* в *розделе* *семом*, в *котором* *артикул*е так пишеть: «Хочем *мети* и *оставдем* *то*, *иж* *кождыи* *первыи* *рок*, за *позвы* *зложоныи*, *ш* *кождю* *реч* *заставню* *мает* *быти* *рок* *завитии* *под* *страченем* *права*, а *шт* *какого* *час* *будет* *позван* *тот*, *каторыи* *заставу* *держит*, *шт* *того* *часу* не *мает* *болш* *именеи* *казити* и *жадных* *доходов* и *пожитков* *брати*. А *штобы* *колке* *после* *положеня* *позв* *их* з *оного* *именя* *взал*, *то* *все* *мает* *при* *выкпваню* *имена* *ему* *верн*ти». К *том* *пода* *артикул* *семынадац* в *розделе* *семом*, в *котором* так пишеть: «Еслибы *хто* *кому* *заставил* *имене* // *або* *люди* в *каторои* *с* *ме* *пнзеи* *на* *рок*, а *за* *се* не *заплативши*, *то* *е* *имене* *або* *люди*, *што* *будет* *заставил*, в *него* *ш* *тнал* *до* *рок*, *тогда* *мает* *тому* *квал*ть *платити* и *зар*ки, в *листе* *шписаные*, а *колко* *будет* *до* *рок*, *тые* *люди*, *колко* *их* *заставит*, не *робили*, *за* *кождыи* *ден* *мает* *наваз*ьки *платити* *за* *сл*д*жбу* *здполню* *по* *шести* *грошеи*, а *за* *пешого* *по* *тры* *гроши*». А в *розделе* *четвертом* *артикул* *с* *емдесатыи* *по* *с* *д* *подкоморе*го: «Еслибы *за* *прис*д*женем* *к* *р* *д* *нту* и *границы* *шло* *ш* *якии* *же* *колке*, *тогда* *ш* *то* *мает* *быти* *ш* *тослан* *за* *ся* *до* *того* *ж* *суд* *земского*, *шт* *какого* *справа* *на* *с* *д* *подкоморе*го *пришла*».

Против *того* *его* *млсть* *кнз* воевода *волынскии* *через* *сл*д*гу* *своего* *поведил*, *иж*, *што* *Чолганскии* *меним* и *пода*ет *артикул* *девятынадац* *роздел* *семыи*, *абы* *его* *млсть* *кнз* воевода *был* *повынен* *ш* *таковы*е *платы* и *шкоды*, с *тых* *именеи* *браные*, в *праве* *штповедати*, *то*есть *артикул* *четвертынадац* *роздел* *семыи* *против* *таковому*, *хто* *имене* *заставное* *держит*, а не *всхочет* *на* *рок* *припалом* *пнзеи* *взяти* а *именя* *пост*д*пити*¹, *яко* *теж* *артикул* *третинадац* в *том* *же* *розделе* *семом*. *Але* *его* *млсть* *княз* не *дер*жал*ь* *заставою* *того* *именя* *шт* *Чолганского*, и *ни* *Чолганскии* *позывал* *их* *млсть* *ш* *такову*ю *застав*, *але* *позывал*, *абы* *их* *млсть* *сами* *стали* и *право* *свое*, *за* *чим* *бы* *тые* *имена* *мел*, в *праве* *положил*, *каторы*е *праволисты*, *шт* *их* *млсти* в *праве* *покладаны*, *на* *сторон*д

¹ У слові літеру *о* виправлено з *у*.

штложивши, за лепшим правом тые имения Чолганскому присѣжоно. За тым Чолганский повелел, иж, то «не идет ѡ заставное имение, и я не ѡ заставѣ позвал, але ѡ безправное держане имении».

Мы, выслѣхавши жалобы ꙗна Чолганского и штпорѣ стороны позванное, так наидѣмъ: кгдаж пан Чолганский кѣза Костентина Вишневецкого толко ѡ имение позывал и в права з нимъ стоял, а ѡ шкѡды ѡдно припоминал, але ѡ них не позывали и в праве з нимъ не стояли заховываючися, мы в том водле статутѣ роздѣлѣ шостого артикул ѡсмыи, в котором пишет, иж, хто бы кого позвал, а в праве з ним не стоял, а тот позваныи ѡмер, тогды таа реч штложона маєт быти до лет детинных. А так мы ѡ тые шкѡды, которые за держаня кѣза Костентина в позве меним, шткладаем тѣю реч до лет детеи кѣза Костентиновых. Кгда дети лет доростут, волное им мо // вене в права ѡ 49 тые шкѡды заховѣм, а его мѣсть кѣза Андрея Вишневецкого, воеводѣ земли волыньское, шт того вышеименоенного позвѣ, шт речий шт шкод, в том позве ѡписаных, волнымъ чинимо. Которое волное ѡчинене его мѣсть кѣз воевода волыньский, шт нас принавши, а ѡ то, што есмо до лет детеи небожчика кѣза Костентина Вишневецкого штложили, шт тог[о] его мѣсть княз воевода волыньский апелевати рачил до трибуналѣ.

Мы его мѣсти в том апелации допустили, а пан Андрей Чолганский, не приимѣючи того сказана нашего, з жоною своею апелевали до трибуналѣ. Мы ѡбеюм сторонам апеляции допѣстили што всего того декретѣ и то есмо до книг земьских кремьянецкихъ записати казали, на што и выпис с книг с печатми нашими его мѣсти князю Андрею Вишневецкомѣ, воеводе волыньскомѣ, дали. Писан ѣ Кремьянцѣ.

Ѓ [20]

Лѣта по нароженю Сына Божего тисача пѣтсотъ семьдесѣть ѡмого мѣца ѡктебра третего дѣна.

Ставши перед нами, Антонием Яловицкимъ, сѣдѣю, а Савином Яловицкимъ, подсѣдькомъ, врядники земскими кремьянецкими, сѣдом зѣполнымъ, в замкѣ его королевское мѣсти в Кремьянцѣ в роках сѣдѡвых земскихъ кремьянецкихъ, которые ся сѣдити почали назавтрие светого Михала, свѣта римского, в рокѣ даты вышеписаное, пан Василей Василевич Лосятинский ѡчевисто до книг земьских сознал, иж «продал ꙗнѣ Янушѣ Ивановичѣ Жабокрицкому половицѣ ставка своего в Лосатинѣ на вечност за певнѣю сумѣ ꙗнзеи за шесть коп грошеи личбы литовское, на штѡмъ, деи, и листь свои под печатю своею и с подписомъ

рѣки моеѣ и под печатми людеи добрыхъ ему далъ». Которыи передъ нами ѡ судѣ под печатю и с подписомъ рѣки своеѣ и под печатми людеи добрыхъ покладал, и былъ читанъ, а по вычитаню листѣ просилъ, абы до книгъ былъ вписанъ. Которыи мы за прозбою его до книгъ зѣмскихъ записати казали, и такъ се в собе маєт:

49 зв.

«Я, Василеи Василевичъ Лосатинский, // чиню явно и визнаваю симъ моимъ листомъ, и кождомъ, кому того потреба ведати або, чѣмъ его, слышати, нинѣшнемъ и напотомъ завжды, иже продалъ есми пѣнъ Янушѣ Ивановичѣ Жабокрыцкому, жонѣ, дѣтемъ и потомкомъ его мѣсти половицѣ ставка своего в Лосатинѣ на вечностъ за пѣвную суму пѣнзеи за шесть копъ грошеи личбы литовское. Которыи ставокъ я держалъ наполю з дадкомъ своимъ, небожчикомъ пѣномъ Левкомъ Михайловичомъ Лосатинскимъ, ничего в томъ ставку и млынѣ, никоторое части на себѣ, жону, дѣти и потомки свои не вставлючи, и жаднымъ правомъ, ани записомъ первеи сего никомъ иншому не заведеню, ани записаную. Которыи ставокъ лежитъ межи дворищами подданныхъ пѣна Янѣша Жабокрицкого: зъ едноѣ стороны – дворище Стецково Бровково, а зъ дрѣгоѣ стороны ставка – дворища Тимково и Сѣнково, волно будетъ пѣнъ Янушеви Жабокрыцкому, жонѣ, дѣтемъ и потомкомъ его мѣсти греблю ведле подобаня своего сыпати, млынъ бѣдовати и водѣ якънавышеи¹ держати, до которого ставка и млына я самъ, жона, дѣти и потомки мои встѣпованя жадного мѣти не маѣмъ и мѣти не будемъ вечными и непорѣшными часы. Воленъ будетъ панъ Янушъ Жабокрицкии тѣю половицѣ ставка и млынокъ, ѡ менѣ купленю, держати и вживати, вѣдати и продавати, даровати, заменати, и, комъ хотѣчи, якимъколько записомъ записати и кѣ налѣпшему пожитку своему вѣборочати, и тѣмъ ведле подобаня своего шафовати. А гдѣ быхъ я, Василеи Лосатинский, жона, дѣти и потомковѣ мои в томъ ставку пѣнъ Янушеви Жабокрыцкомъ, жонѣ, дѣтемъ и потомкомъ его вступъ або переказѣ якую чинили або до права позывати мѣли, то будемо повинни пѣну Янѣшеви Жабокрицкому, жонѣ, дѣтемъ и потомкомъ его зарѣки заплатити двадцатъ копъ грошеи личбы литовское, и колкокротъ в томъ переказѣ быхъ чинити або до права позывати мелъ, за кождымъ таковымъ встѣпомъ и переказою або до права припознанемъ первеи зарѣку платити будѣ повиненъ пѣнъ Янушеви Жабокрыцкому, жонѣ, дѣтемъ або потомкомъ его по двадцати копъ грошеи литовскихъ, а заплативши зарѣку, предса сѣс мои листъ при моцѣ зостановленъ и захованъ быти маєт. И на то я, Василеи Василевичъ

50 Лосатинский, пѣну Янѣшеви Жабокрыцкому далъ сѣс мои листъ вызнаныи з моею печатю и с подписомъ влостное рѣки моеѣ, а для лепшого сведоцтва

---

¹ Над літерою *ш* пляма.

просил есми и приложенє печатѣи их ѿлсти пѣна Григоря Жабокрыцкогo а пѣна Федора Исѣрнскогo, их ѿлсть за шчєвистою прозбою моею то ѡчинити и печати свои к сѣму моемѹ листѹ приложити рачили.

Писан в Лосатинѣ лѣта божєгo нароженя тисача пѣтсотъ сѣмьдѣсят шмого мѣца августа дѣсатогo дѣна. Василѣи Лосатинскии, влостнаѧ рѣка».

А так мы тот листъ пѣна Васиѧ Лосатинскогo, и шт него пѣну Янушѹ да-
ныи, за прозбою єгo до книгъ зѣмскихъ слово в слово записати казали и выпис с
книгъ пѣнѹ Янушѹ Жабокрыцкому с печатми нашими на то дали. Писан в
Кремѣнцѹ.

Ѣа [21]

Лѣта по нароженю Сына Божєгo тисача пѣтсотъ сѣмьдѣсѧт шмого
мѣца шкѣтѣбра чѣтвертогo дѣна.

Ставши перед нами, Антониемъ Яловицкимъ, сѹдѣю, а Савинѡмъ Яловиц-
кимъ, подсѹдѣкомъ, врадники зѣмскими кремѧнѣцкими, в рокохъ сѹдовыхъ, ко-
торыѣ сѧ сѹдити и справовати почали назѡвтриѣ свѣтѡгo Михѧла, свѧта рим-
скогo, в року тепѣр идѹчѡмъ сѣмьдѣсѧт шмомъ, сѹдомъ зѹполнымъ, єгo ѿлсть
кѣназ Дмитрѹ Курцѣвич Булыгѧ шповѣдал и шчєвисто перед нами тѣми словы
до книгъ сознал, иж што, дѣи, «пан Иван Романович Сѣнютѧ в тепѣрѣшнѣмъ ро-
ку тисача пѣтсотъ сѣмьдѣсѧт шмомъ позывѧл позвы зѣмьскими кремѧнѣц-
кими на роки зѣмскиѣ, ш свѧтои Троицы минулыѣ, єгo ѿлсти пѣна Федора
Сѣнютѹ Лѧхѡвѣцкогo, воискогo кремѧнѣцкогo, ш привиѧ и ш листы кѹпчиѣ, на
имѣнѣ Хмѣлѣв и на Олшаницѹ налѣжачиѣ, яко ж, дѣи, врад зѣмьскии всказѧл,
абы єгo ѿлсть пан воискии на тепѣрѣшнихъ рокохъ ш свѧтомъ Михѧлѣ, свѣтѣ
римьскомъ дѧты вышѣи написѧнѡѣ пѣнѹ Ивану Сѣнютѣ привиѧл и листы, єму
налѣжачиѣ, штѧл, а так иж, дѣи, в томъ часѣ з сѣгѡ свѣѧта зшѡл, а малжѡнку
свою панюю Гѧнну Богѧновну Хѡболтовскогo, так тѣж и дѣти, имѣня свои па-
ну Бѧзилѣсѹ Дрѣвинскому, писарѹ єгѡ корѡлѣвскоѣ // ѿлсти, и мнѣ тѣстамѣн-
томъ своимъ шстѧтнѣю волею своєю в ѡпѣкѹ порѹчил, привиѧл, листы шѡбрати
злѣцил. То пак, дѣи, мы, яко шпѣкуновѣ, з малжѡнкою єгѡ ѿлсти и с
потѡмьки ш тѣѣ ж привиѧл и листы припозвали были єгѡ ѿлсти пѣна воиско-
гѡ, гдѣж за моцѹ зѹполною шт пѧна Дрѣвинскогѡ, товаришѧ своѣгѡ, такжѣ з
малжѡнкою небѡжчика пѣна Иванѡ Сѣнютѡ пѣнѣю Гѧнною Хѡболтовскогѡ и
потѡмками єгѡ Григорѣмъ а Иванѡмъ Сѣнютичѧми, за позвы перед сѹдомъ
зѣмьскимъ кремѧнѣцкимъ ставши, взѧлѣм до рѣкъ своихъ шт пѣна Федора Сѣнютѡ
Лѧхѡвѣцкогѡ, воискогѡ кремѧнѣцкогѡ, привиѧлѣи, на паркѧмѣнѣ писѧныи, с

50 зв.

печатю привесистою на имене Хмелев, на паркгамене писаныи, с печатми привесистыми, с чотырма кѡпчии на имене Олшаницѡ, а листь, на папери писаныи, граничныи того *ж* имени Олшанского *шт* имени Лепесовки, на штомѡ, *деи*, и квит свои его *млсти* *пнѡ* воискому под печатю своею и с подписомѡ рѡки моеѡ и под печатми людеи добрых на то дал». Которыи перед нами, сѡдомѡ, под печатю своею и с подписомѡ рѡки своеѡ и под печатми людеи добрых покладал, и был читанѡ, а по вычитаню просил, абы до книгѡ земьских креманецкихъ был вписан. Которыи так естѡ написан: «Я, Дмитреи Кѡрцевич Булыга, *взнаимѡю* сим моимѡ листомѡ каждому ведати сѡсчас и напотом завжды, *иж* што небожчикѡ *пнѡ* Иван Романович Сѡнютѡ за живота своего в теперѡишем рокѡ тисача пѡтсоть сѡмдесѡт *вс*момѡ позывал позвы земьскими кремѡняцкими на роки земьские, *ш* светои Троици минѡлыѡ, его *млсти* *пнѡ* Федора Сѡнютѡ Ляховецкого, воиского креманецкого, *ш* привила и *ш* листы кѡпчиѡ, на имени Хмелев и на Олшаницѡ належачиѡ, *нижли* пан Федор Сѡнютѡ Лаховецкии, воискии креманецкии, на *вных* роках перед сѡдомѡ земьскимѡ поведил, *иж* *штецѡ* его панѡ Григорѡи Сѡнютѡ в молодости *лет* его з сѡго света зышол, а *пни* *матка* его *млсти* в опеце своеи *яко* самого, так *жѡ* имени и всю маѡтностѡ *штца* его *млсти* в себѡ мѡла и в *ыншии* домѡ речи рѡхомыѡ внесла, и *част*, *деи*, листов по смерти *матки* его *млсти* до рѡк его не *штдано*. *Яко ж* врад земскии *всказал*, абы его *млсть* пан Федор Сѡнютѡ Лаховецкии¹, воискии креманецкии, на роках пришлых креманецкихъ *ш* светомѡ // Михѡлѡ пану Иванѡ Сѡнютѡ привила и листы, ему належачиѡ, *штдал*, а так, *иж* в томѡ часѡ ним дрѡгыѡ роки припали, пан Иван Романович Сѡнютѡ з сѡго свѡта зышол, а малжонку свою панною Гѡнну Богдановну Хоболтовского, также и дѡти, имени свои *пнѡ* Базилиѡсу Дрѡвинскому, писарѡ его королевское *млсти*, и мнѡ тѡстамѡнтомѡ своимѡ, *штатнѡю* волею своею в опецѡ порѡчил, а привила и листы в пана Федора Сѡнютѡ *штобрати* злѡчил. Тѡды мы, *шпекунове*, з малжонкою и потомками небожчика пана Ивана Романовича Сѡнютѡ, его *млсти* *пнѡ* воиского, на роки теперѡишиѡ *ш* тѡѡ *ж* привила и листы припозывали, абы их *штдал*, а *иж* панѡ Базилиѡс Дрѡвинскии з мною самѡ кѡ *штбираню* привилѡвѡ и листов водлѡ декрету врадового на роки теперѡишиѡ, *ш* светомѡ Михѡлѡ пришлыѡ, быти не поспѡл, тѡды мнѡ, товаришу своему, *моц* зѡполную дал. А так я, будѡчи на теперѡиших роках з *моцю* зѡполную товариша своего, также з малжонкою небожчика *пнѡ* Ивана Сѡнютѡ Гѡнною Хоболтовского и потомками его Григорѡем а Иваномѡ Сѡнютичами,

---

¹ На лїтерї х пляма.

перед сѣдомъ земьскимъ в замкѣ Кремянецкомъ взалемъ до рѣкъ своихъ *шт* пѣна Федора Сенюты Лаховецко҃го, воиско҃го кремянецко҃го, привилеи, на паркгаменѣ писаныи, с печатю привесистою на именѣ Хмелев, листь, на паркгаменѣ писаныи, с печатми привесистыми, с чотырма кѣпчи на именѣ Олшаницѣ а листь на паперѣ писаныи, граничныи того ж именѣ Олшаницко҃го *шт* именѣ Лепесовки, а привилеи головныи, на паркгаменѣ писаныи. Пан Федор Сенюта Лаховецкии, воискии кремянецкии, ъ судѣ ач показоваль, в которомъ и иншиѣ именѣ его мѣсти пѣна Федора Сенюты Лаховецко҃го *шт*чизныѣ и Олшаницѣ *ш*писано. Которыи привилеи сѣд земьскии всказал ъ книги земскиѣ вписати, а жонѣ и потомкомъ пѣна Ивана Романовича Сенюты выпис с книгъ взати, а привилеи пѣну воискому присѣдили. А болшеи листовъ¹ и привилев, которые бы потомкомъ пѣна Ивана Сенютинымъ належали, в себѣ ихъ быти не поведил, а такъ я с того, што мѣне² пан Федор Сенюта // до рѣкъ моихъ *шт*дал, с того квитѣю. А **51 зв.** што его мѣсть пан Федор Сенюта Лаховецкии, воискии кремянецкии, показовал в судѣ листь *шт* небожчика пѣна Олесеѣ Волчка Жасковского на сорок коп грошеи литовскихъ, *и*жъ *штец* его небожчикъ пан Григорей Сенюта Лаховецкии привилеи на Хмелев и листь кѣпчи на Олшаницѣ выкупилъ черѣз пѣна Волчка Жасковского ъ мѣщанина володымерско҃го Ивана Юсковича в сорокѣ копахъ грошеи литовскихъ, то҃гда сѣд земьскии кремянецкии *ш* тую сѣму пѣнзеи з жоною и с потомками небожчика Ивана Романовича Сенюты волное мовене ъ права вцалѣ заховал, яко *ж* вже мы, *ш*пекѣны, такъ тежъ жона и дѣти небожчика пѣна Ивана Романовича Сенюты, его мѣсти пѣна воиско҃го, жоны и потомковъ его мѣсти *ш* тыѣ листьы верхѣпомененыѣ, которые пѣнъ Сенюта намъ вернулъ, вже *шт* тыхъ часо҃въ поискивати, до права позывати а кѣ шкодѣ и накладомъ приводити не маѣмъ и мочи не будемъ вѣчными часы. Што есмо заразомъ на тыхъ же рокахъ передъ сѣдомъ земьскимъ кремянецкимъ, *ш*чевисто ставши, то҃т листь а квитъ свои до книгъ вызнал, и записати дал, и на то есмо его мѣсти пѣну Федорѣ Сенюте Ляховецко҃му, воиско҃му кремянецко҃му, далъ сѣс мои листь з моею печатю и с подписомъ рѣки моеѣ.

А при томъ были и того добре сведоми ихъ мѣсть кѣзь Федор Масалскии, панъ Семен Петрович Дениско а панъ Дмитръ Яловицкии, яко *ж* за *ш*чевистою а *ѣ*стною прозбою моею и печати свои к сѣму листѣ моему приложити рачили.

Писан в Кремьянцѣ лета по нароженію Сына Боже҃го тисача пѣтсоть семдесятъ *ш*смого мѣца *ш*ктебра четвѣртого дѣня».

---

¹ Літеру *в* правлено з іншої.

² Літеру *ѣ* виправлено з іншої й написано великою.

А подпис рѣки в того листѣ тыми словы: «Дмитрь Курцевич Булыга, рѣка властная».

А так мы тоє шповеданє и добровольное а вчєвистое сознанє его мѣсти кѣзѣ Дмитра Бѣлыги и тот листѣ, шт него его мѣсти пѣнѣ воискому кремьянѣцкомѣ даныи, слово в слово до книг земьских кремьянѣцкихъ записати казали.

ЇВ [22]

Лѣта по нароженю Сына Божєго тисача пѣтсоть сѣмьдѣсятъ шмого мѣца шктобра чѣтвертого дѣня.

52 На рокох сѣдовых земских, которые сѣ водлѣ порядкѣ статutowoг[o] назав-
триє, светого // Михала, римского света, в рокѣ тепѣр идѣчомѣ сѣмдѣсѣт шс-
момѣ сѣдити и штпировати почали, постановивши сѣ шблочно в замкѣ
гѣпдрьскомѣ Кремьянѣцкомѣ ѣ судѣ зѣполного земского перед нами, Антониемѣ,
сѣдѣю, а Савиномѣ, подсѣдкомѣ, Шловицкими, врадники земьскими крем-
нянѣцкими, панѣ Тихно Хомек Смордовскийи шповедал и то до книг земьских
кремьянѣцкихъ сознал, иж шписаль жонѣ своєи пѣнѣи Настаси Ивановнѣ
Стрыбулевни доживотѣ по смѣрти своєи на имени своем Городищѣ и на
присѣлкѣ Пашуковцахъ, также и вси рѣхомые рѣчи свои во имени своемѣ Смо-
рдвѣ и в Городищѣ, што ширѣи а достаточнѣи меновите на томѣ листѣ его, шт
него жонѣ его панѣи Настаси даном, єст шписано и доложено. Которыи листѣ
под печатю своєю и с подписомѣ рѣки своєє и тѣж под печатми людѣи доб-
рых перед нами покладали, просил, абы был читанѣ и до книг земьских ѣписан,
которого мы, шгледавши, читат казали, и так сѣ в собѣ маєт:

«Я, Тихно Иванович Хомек Смордовскийи, визнаваю и чиню явно сам на
себѣ симѣ моимѣ листомѣ, кому того будѣт потреба ведати тотчас и на-
потомѣ завжды, иж шписал был єсми жонѣ моєи вѣно на третѣи части имени
моего Смордвѣ за старого статутѣ триста коп грошѣи литовских, на што и
листѣ мои вѣновныи єи, малжонцѣ моєи Настаси Ивановнѣ Стрыбѣлевни, дал
был под печатю моєю и под печатми людѣи добрых, а так ѣчинивши из нею,
жоною моєю, намову и на том постановивши, иж вжѣ жона моѣ по животѣ
моемѣ шного вѣна ведли листу моего трѣхсот коп грошѣи ѣ сынов моих
Сѣмена а Киндина брати и правомѣ поискивати нѣ маєт. Которыи листѣ мои
пѣршии вѣновныи ниѣвѣч¹ (!) шборочаю, и тымѣ листом моимѣ ѣмораю вѣчнѣ

---

¹ Очевидно, помилка, слѣд читати ѣниѣч.

и в кождого права mocy мети не будет, а жонѣ моєи милои пїнеи¹ Настаси Ивановне Стрыбулевни напротивку того вена даю, и дарѣю, и симъ листомъ моимъ записую имѣне мое, лежачое ѿ поветѣ Кремьянецкомъ, Городище ис приселкомъ Пашуковцы, зо всимъ навсе: и з людми, ставы, млыны, и с пашнѣю дворною, ѿ гумнѣх и на поляхъ засеаною, с полми, нивами, и сѣножатми, дѣбровами, и лѣсы, и бортною землею, зо всею даню медовою, – ничого сыномъ моимъ в томъ имѣню Городищѣ и Пашукохъ не вставуючи. Маѣт жона моя Настася тыѣ имѣна // зо всимъ мети и держати, ѿживати аж до живота своего, а дети, сыны мои, и нхтосколвекъ не маюѣт ѿ то на мни ничимъ вступати и переказы чинити ни в чомъ под зарѣкою на жону мою пятмасты копами грошей и всакіѣ рѣхомыѣ рѣчи, шѣ мала до велика, так ѿ Сморгдвѣ, яко и в Городищѣ, то даю, дарѣю жонѣ моєи Настаси по смѣрти моєи. И шѣтобы тежѣ шна, жона моѣ, господарствомъ своимъ примножила такъ готовыхъ грошей, яко и иншихъ рѣхомахъ рѣчей, в тоѣ сыны мои не маюѣтсѣ вступовати, лѣч волна шна тымъ всимъ шафовати и ку своемъ пожитку шборочати, такъ при животѣ, яко и по животѣ своемъ на цѣрковъ божю по дѣши своеи шѣдати и, кому хотѣ, записати або дѣтемъ моимъ и своимъ, шѣдному которому хотѣ шѣдати, в томъ сыны моѣ никоторое переказы чинити не маюѣт. А скарбовъ, грошей, золота, серебра, шѣть, перѣл, зброи, конии, челѣди, быдла, цѣну, мѣди – того всего сыны мои не маюѣт по животѣ моемъ на матцы своеи поискovati, бо тог[о] ничого ѿ мене не было, по животѣ моемъ не шѣтало на сыны мои, хотѣбы и было, то жонѣ моєи даю, лѣч еслибы по смѣрти моєи замѣж пошла, то маѣт тыѣ имѣна Городище и Пашуковцы заразъ сыномъ моимъ Семѣну а Киндину дати и постѣпити, а первыи спѣст ставовъ моихъ Сморгдовскихъ, за шѣто проданъ будетъ, маѣт жона моя тыѣ гроши ѿзати а сыну моему Киндину ѿцѣли шѣдати. А еслибы сыны мои хотѣли чимъ тотъ листъ мои нарѣшити а переказѣ матцы своеи чинити або и к праву еѣ шѣ то позвати, теѣды маюѣт зарѣку еи вышѣименованую платити, а заплативши зарѣку, предсѣ маюѣт² заховати до неѣ ведли сего моего листу, а привилеи на Сморгдовъ и листы кѣпчие на часть Сморгдовскую небожчиковъ пїна Гѣрина и пїна Фѣдора Масковичовъ, также листы купчие на имѣне Городище, тыѣ за ключемъ жоны моєи.

52 зв.

Которыѣ листы и привилеи маѣт жона моя пїни Настасѣ сыномъ моимъ Семѣну а Киндину по смѣрти моєи шѣдати, яко жѣ есми былъ то первыи жонѣ моєи Настаси на томъ же имѣне Городищѣ шѣрей шѣписалъ и на врадѣ кѣродскомъ

¹ Надрядкову літеру *и* погано видно, оскільки на ній пляма.

² Слово видно погано.

53 креманецкомъ созналь, // лѣч¹ тотъ листь и выпис кгородскии креманецкии, жонѣ моеи належаючи, в небезпечности и вторгненѣмъ в землю королевскую шт поганства татар згынѣл, которыи есми [...] ² показал або знайти мог, моцы никоторое в кожного права по смерти моеи вѣчнѣ не будет мети. И на то есми дал жонѣ моеи Настаси сѣс мои листь з моею печатю и с подписомъ рѣки моеѣ влостное и за прозбою моею шчевистою их ѿлсть панове печати свои к сѣму моему листѣ приложити рачили: его ѿлсть княз Юрии Пѣзына, а пан Дмитръ Словицкии, а пан Иван Сѣнютя, а пан Василеи Малинскии.

Писан ѿ Сморгдвѣ року божего нарожена тисѣча пѣтсотъ сѣмдѣсѣт шмого мѣца марта пѣтогонадѣцѣт дѣна. Тихно Хомик влостною рѣкою своею подписалъ».

А так мы, того листу шгледавши и достаточно его выслѣдхавши с початку аж до конца, слово в слово ѿ книги земьскиѣ креманецкиѣ записати казали, на што и выпис с книг земьских креманецкихъ под печатми нашими пѣнеи Тихновои Хомяковои пѣнеи Настаси Стрыбулѣвнѣ естѣ дань. Писанъ ѿ Кремѣнцѣ.

Кѣг [23]

Лѣта божего нарожена тисѣча пѣтсотъ сѣмдѣсѣт шмого мѣца шктоб-ра четвѣртого дѣна.

Ставши перед нами, Антониемъ Яловицкимъ, судѣю, а Савиномъ Яловицкимъ³, подсѣдомъ, вѣрники земьскими креманецкими, в роках сѣдвых земьскихъ креманецкихъ, которыѣ са сѣдити и справовати почали в рокѣ тепѣрешнемъ сѣмдѣсѣт шмом, его ѿлсть кѣзь Дмитръ Кѣрцевич Булыга з⁴ малжонкою зошлого Ивана Романовича Сѣнюты панѣю Ганною Богдановною Хоболтовскою и с потомками его Григорѣмъ а Иваном шповѣдал его ѿлсть, иж што, дѣи, «позывал позвы земьскими креманецкими перед⁵ сѣдъ земскии креманецкии пан⁶ Иванъ Романович Сѣнютя за живота своего в тепѣрешнемъ року тисѣча пѣтсотъ сѣмдѣсѣт шмомъ на роки земскиѣ, ш светои Троицы

---

¹ Погано видно надрядкову літеру ч. Далі на арк. 53–56 зв. – вицвілий папір: погано видно по 5–6 рядків тексту внизу з правого боку лицьової та зворотної сторін аркушів.

² Слова не видно через вицвілий папір.

³ На надрядковій літері ц пляма синього чорнила пізнішого часу.

⁴ Погано видно літеру.

⁵ Від цього слова до кінця арк. 53 текст погано видно (вицвілий, пошкоджений папір).

⁶ Слова майже не видно.

миндлыє, его мѣсть пѣна Федора Сенюта Лаховецко҃го, воиско҃го кремәнецко҃го, ш приви́ла и [...] [...], на имене́ Хмелев и на Олшаницѣ нале҃жачиє, [...] пан Федор Сенюта Лаховецкии¹, воискии кремәнецкии, на шных [...] // рокох перед 53 зв. сѣдомъ земьскимъ з очеви́стого мовена́ своего пове́дил, и҃ж, деи, штецъ его пѣнь Григорѣи Сенюта в молодости лет своих з сего света зышол, а пани матка, деи, его в опеце́ своєи́ яко самого, так же имене́а и всю маѣтност шѣца, деи, его в себе мела и в ыншии домъ рѣчи рѣхомыє внесе́ла, и часть, деи, листов по сме́рти его до рѣк его не шѣдано.

А так, деи, сѣд всказал, абы его мѣсть пѣнь Федор Сенюта Лаховецкии, воискии кремәнецкии, на рокох ш светомихалских, свате римскомъ, пѣн Ивану Сенюте́ приви́ла, листы, ему нале҃жачиє, шѣдал, и҃ж, деи, в том часѣ ним дрѣ҃гыє роки припали, панъ Иван Романович Сенюта з сего света зшол, а малжонку свою панюю Ганну Богдановнѣ́ Хоболтовского, также и дети, и имене́а свои его мѣсти, деи, пѣну Базили́дсу Дрѣвинскому, писарѣ́ его королевско́е мѣсти, и мнѣ теста́ментомъ своимъ, шста́тнею волею своєю́ в опе́кѣ порѣ́чил, а приви́ла и листы в пѣна Федора Сенюты шѣобрати́ зле́щыл. Те́ды мы, шпекунове, з малжонкою и потомки небожчика́ пѣна Ивана Романовича Сенюты, пѣна воиско҃го, на роки тепе́решниє ш тыє приви́ла и листы при́позвали, абы их шѣдал, а и҃ж пѣнь Базили́дс Дривинскии сам кѣ́ шѣби́раню приви́ле́вь и листов ве́дле декре́тѣ вра́дового на роки тепе́решниє ш светом Михале́, свете римскомъ, ро́кѣ тепе́р идѣ́чого се́мдесат шмого бы́ти не поспѣл, те́ды, деи, то мнѣ, товаришу своєму, зле́щыл, мо́ц зѣ́полную дал». Яко́ ж҃ его мѣсть кѣ́зь Булы́га то́т листь его мѣсти пѣна Базили́дса Дривинского, писара́ его королевско́е мѣсти, на́мѣ до сѣ́ду шѣдал, в кото́ромѣ пи́шет, и҃ж зле́щыл² его мѣсть за по́звы на тепе́решни́х ро́цѣх свато́михалских в сѣ́дѣ́ земско́го кремәнецко҃го его мѣсти кѣ́зю Дми́трѣ́ Булы́зе рѣ́ч мови́ти проти́в³ его мѣсти пѣнѣ́ воиском кремәнецкомъ, так те́ж приви́ла, листы вѣ́ его⁴ мѣсти шѣобрати́.

Которыи́ заслѣ́шныи листь⁵ при́на́т, и, бу́дѣчи его мѣсть на тепе́решни́х рокох за мо́цю зѣ́полною товари́ша своє́го и те́ж з малжонкою небожчика́ пѣна Ивана Сенюты́ пѣнею Ганною Хоболтовского и потомки его́ Григорѣ́м а Ива́ном Сеню́тичами, положи́вши по́зов пе́ред на́ми, проси́ли, абы́ бы́л чи́тан, в кото́ром [...], и҃ж по́звали его мѣсть пѣна воиско҃го ш приви́ла, листы на имене́а Хмелев и Олшаницѣ́. //

¹ У слові погано видно склад л.а.

² Дві останні літери ил погано видно, тому що вицвілий папір.

³ Перший склад погано видно через вицвілий папір.

⁴ Слова *его* майже не видно з тієї ж причини.

⁵ Від цього слова до кінця арк. 53 зв. текст погано видно (вицвілий, пошкоджений папір).

Яко ж его мѣсть пан Федор Сенюта Лаховецкии, воискии креманецкии, стоащи шчевиство в судѣ, выслѣхавши жалобы с позвѣ, поведил, иже «ам привилеи на Хмелев и лист кѣпчи на Олшаницѣ выискал, нижли того даю справу, яко то тот привилии и листы в дом мои пришло, иж то вже было в рѣках небожчика Романа Сенюты, которыи привилеи и листъ кѣпчи небожчикъ пан Роман Сенюта в мещанина володымерского Ивана Юсковича в сорокѣ копах грошеи заставил, ино, деи, пан Волчко Жасковский шныи привилеи и листъ кѣпчи выкѣпил ѣ мещанина володымерского, а штец мои тые сорок коп грошеи пѣнѣ Олексеем Волчкѣм штдал, а тот привилеи и листъ кѣпчи к собе взал, на што, деи, и листъ пѣна Олексеем Волчка маю, ведже, деи, я, чиначи досыт, декретѣ судовомѣ готов штдати, што их мѣсти належит и, показавши привилеи, на паркгамене писаныи, с печатю привесистою на имени Хмелев, листъ, теж на паркгамене писаныи, с привесистыми печатми с чотырма кѣпчи на имени Олшаницѣ, а листъ, на паперѣ писаныи, граничныи того ж имени Олшанског[о] шт имени Лепесовки, его мѣсти кѣзю Дмитрѣ Булызе, яко шпекѣну, до рѣк штдал». На што и квит пан воискии собе шт его мѣсти кѣза Булыги взалъ, а привилеи головныи корола его мѣсти Жикгимонта, на паркгамене писаныи, с печатю привесистою на вси имени, его мѣсти належачи, и Олшаницѣ, перед нами положивши, поведил, иж «болшеи, деи, мне тот привилеи на вси имени мои штчизные належит, а не на шдну Олшаницѣ тот, абы при мнѣ зостал».

Мы то бачечи, иж тот привилеи болшеи належит его мѣсти пѣнѣ воискому на вси имени его мѣсти, а не на шдну Олшаницѣ, казавши его до книг земських записати, и выпис с книг малжонце и потомкомѣ пѣна Ивана Романовича Сенюты дали, а привилеи его мѣсти пѣнѣ воискомѣ присѣдили и штдали, а болшеи листов и привилевъ, которые бы потомком пѣна¹ Ивана Сенютиным належали, в себе быти не поведил, и вжо жона, дети, потомки пѣна Ивана Романовича Сенюты, его мѣсти пѣна воиског[о], жоны и потомков его мѣсти ш тые листы верхопомененые, которые пѣнѣ воискии им штдал, шт тых часов поискивати, кѣ шкоде накладомѣ приправовати² не мают и мочи не будѣт вечными часы. А што его мѣсть // пѣнѣ Федор Сенюта Лаховецкии, воискии креманецкии, показовал перед нами в судѣ листъ небожчика пѣна Олексеем Волчка Жасковского на сорок коп грошеи литовских, иж штец его небожчикъ пѣнѣ Григореем Сенюта Лаховецкии привилеи на Хмелев и листъ кѣпчи на

¹ Від цього слова до кінця арк. 54 текст погано видно (вицвілий, пошкоджений папір).

² Після слова зверху якась риска, писана темнішим чорнилом.

Олшаницѹ выкупил чѣрез пѣна Волчка Жасковскаго ѹ мѣщанина володымерскаго Ивана Юсковича в сорокѹ копахъ грошей литовских, мы ш тую сѹму пѣнзеи з жоною и с потомки небожчика пѣна Ивана Романовича Сенюты волное мовенѣ и право пѣну воискомѹ вцалѣ заховали и то есмо до книгъ земьских записати казали.

[24]¹

Лѣта по нароженю Сына Божяго тисача пѣтсотъ семьдесѣтъ шмого мѣца шктобра четвѣртого дѣна.

Ставши перед нами, Антониѣмъ Яловицкимъ, сѹдѣю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсѹдькомъ, вѣрники земьскими кремѣнецкими, сѹдомъ зѹполнымъ, в рокох сѹдовых земьских в замкѹ гѣсѣдрьскомъ² в Кремѣнцѹ, земѣнѣ поветѹ Кремѣнецкаго пань Федор и пань Иван Павловичи Лѹдвигъские шповѣдали, иж, деи, пан Богѹшь Павлович Лудвигъский, брат нашъ рожеи, продал намъ части именѣи своих штчизных в Лѣдѹховѣ и в Лудвигѣхъ на вѣчность за чотыриста коп грошей литовских, на што и листъ свои записный под печатю своею и под печатми людеи добрых намъ дал и на вѣдѣ кѣродском кремѣнецкомъ шповѣдал, сознал и до книг кѣродскихъ записати дал, которые в себѣ маѣмъ. И, положиши перед нами, сѹдомъ, под печатми пѣна Станислава Каменецкаго, буркѣрабѣго и подстаростѣго, а Олѣкшѣго Белѣцкаго, сѹдѣи, вѣрниковъ кѣродскихъ кремѣнецкихъ, и подписанѣмъ³ рѹкъ их и теж с подписанѣмъ рѹки писар[...] ⁴ кѣродскаго кремѣнецкаго пѣна Андреѣ Жирицкаго, просили, абы был читан, а кѣды было по вычитаню⁵, просили, аби до книг земьских был вписан. Которыи так естъ написанъ:

«Выпис с книг кѣродских кремѣнецкихъ лѣта шт нароженѣ Сына Божяго тисача пѣтсотъ семьдесѣтъ шмого мѣца сѣнтѣбра двад[...] ⁶ дѣна.

Перед нами⁷ Станиславомъ Каменецкимъ, буркѣраб[имъ]⁸ и подстаростим кремѣнецким, // а Олѣкшимъ Белѣцкимъ, сѹдѣю кѣродскимъ кремѣнецким, **55** ставши шчѣвисто в замкѹ гѣсѣдрьскомъ кремѣнецкомъ, земѣнин поветѹ

¹ Через пошкоджений папѣр номера справи не видно, очевидно, це кѣд [24].

² Слово написанѣ з лѣтерою л.

³ Вѣд цѹго слова до кѣнця арк. 54 зв. текст поганѣ видно (вицвѣлий, пошкоджений папѣр).

⁴ Останнѣ лѣтеру в словѣ видно поганѣ, напѣвно, там а чи л.

⁵ Слова вычитаню майже не видно.

⁶ Не видно кѣнця слова двадцѣтого.

⁷ Слова нами майже не видно.

⁸ Кѣнця слова буркѣраб[имъ] не видно.

Креманецкого пан Богушъ Павловичъ Лудвискии сознал, иж продал на вѣчно-
сть части именѣи своихъ в Ледѣховѣ и в Лудвищахъ брати своѣи рожиною пѣну
Фѣдорѣ а пану Ивану Лѣдвискимъ за чотыриста коп грошей литовскихъ, на
што и листъ свои записнымъ имъ под печатью своєю и под печатми людѣи до-
брыхъ дал. Которыи листъ, передъ нами показавши, просил, абы был до книгъ
кгородскихъ вписан. А так мы, того листъ вгледавши, до книгъ кгородскихъ сло-
во *шт* слова вписатъ казали, и так са в собе маѣтъ:

«Я, Богушъ Павловичъ Лудвискии, сознаваю тымъ моимъ листомъ нинѣш-
нимъ и напотомъ будѣчимъ, кому того будетъ потреба ведати, иж я по своѣи
доброи воли, не будѣчи до того ничимъ примушонъ, ани намовен, будѣчи з до-
пущенѣа божого здорова неспособного и не могѣчи с тыхъ частѣи *шт*чизны моеѣ,
так в Ледѣховѣ, яко и в Лудвищахъ належачихъ, слѣдѣбы земьское военное за-
стѣповати, и тому тежъ стерегѣчи того, абы такъ при животѣ, яко по животѣ
моемъ *шт*чизныѣ именѣчка мои никому вбчому, кромъ брати моеѣ рожиноѣ, в
рѣки и в держанѣ якимъ жѣ колвекъ вбываѣмъ не пришло. Прото я по своѣи доб-
рои воли продалъ есми и симъ листомъ моимъ продаю на вѣчность брати моѣи
рожиною пѣнѣ Фѣдорѣ и пѣну Ивану Павловичомъ Лѣдвискимъ, жонамъ и потом-
комъ ихъ за певную сѣму пѣнзѣи, за чотыриста коп грошей личбы литовское,
часткѣ именѣчка моего *шт*чизного в Ледѣховѣ, што на менѣ в *отделе шт* бра-
ти моеѣ пришло, а другѣю часть вы *именю* материстомъ Лѣдвищахъ, што тежъ
также на менѣ в *отделе шт* брати моѣи с третѣѣ части и тежъ *шт*¹ брати и
сѣстрѣ з двохъ частѣи пришло и спало, никому ничимъ не пенныхъ и не
завѣденыхъ, которыхъ частѣи вжо *шт* часѣ немалого спокоюно есми держалъ и
вживалъ, тоѣст з дворомъ в Лѣдвищахъ, з людми, полми, з сѣножатми, з нивами, з
ставы, з ставищи, з млыны и ихъ вымѣлки, з реками, з рѣчками, з гай, з дѣбро-
вами, з лѣсами, з [...] [...] [...] [...]»² и зо всакими тыхъ вбудвѣхъ частѣи *пожитками*
55 зв. так в Ледѣховѣ, яко и³ в Лудвищахъ [...] [...] [...] [...]»⁴ // колвекъ *именемъ* названы
теперъ и напотомъ быти могѣтъ, ничего на себѣ, на потомки, на близкиѣ и кров-
ныѣ свои не зоставуючи, *шт*далаючи то *шт* сѣстрѣ своихъ рожиныхъ и *шт* всихъ
близкихъ и кровныхъ своихъ, маютъ брата мои панъ Фѣдоръ и панъ Иванъ сами, жо-
ны, дѣти и потомки ихъ тыхъ частѣи моихъ *шт*чизныхъ в Ледѣховѣ и в Лудвищахъ
держати и вживати вѣчными часы яко власности своеѣ, волни будѣчи *шт*дати,
продати, даровати и тымъ, яко власностю своєю, шафовати. А я самъ, также и

¹ Від слова *шт* до кінця арк. 55 текст погано видно (вицвілий, пошкоджений папір).

² Текст нечитабельний.

³ Слова *яко и* видно погано.

⁴ Останній рядок сторінки видно погано, особливо кілька останніх слів.

жона моа, если бых са шженіл, также и потомки мои и нихто з близкихъ и кровныхъ моихъ, не вынаидуючи собе жадныхъ причинъ, такъ правныхъ, яко и неправныхъ, тые части именей моихъ в Ледѣховѣ и в Лѣдвизахъ встѣповати и некоторое переказы брати моѣи чинити не маюу под зарѣкою на гѣдра корола двесте коп грошей, а брати моѣи дрѣгую двесте коп грошей, а заплативши зарѣки, предса сѣс листь мои записныи ѡ каждого права при моцы захованъ быти маѣт, яко ж заразомъ тые части менованыѣ такъ в Ледѣховѣ, яко и в Лѣдвизахъ в моцъ и в держанѣ брати моѣи пѣнѣ Федорѣ а панѣ Иванѣ постѣпилъ есми, также листы, записы и вси справы, тымъ именьямъ належачиѣ, до рѣк ихъ штдал. А што са дотычетъ дочки моѣѣ Юрины, тѣю маюу брата мои лѣтъ доховати, и, доховавши лѣт, замѣжъ выдати, и дати ѣи посагъ пѣтдесѣт копъ грошей литовскихъ.

И на то есми брати моѣи пѣну Федорѣ а пѣну Ивану далъ сѣс мои листь з моѣю печатю, а при томъ были, и того будѣчи добре сведоми, и за ѣстною прозбою моѣю печати свои к сѣму моѣму листу приложити рачили ихъ мѣлѣтъ панъ Федоръ Михновичъ и панъ Иванъ Левковичъ Ледѣховские а панъ Семѣнъ Лосѣтинский.

Писанъ ѡ Ледѣховѣ лета¹ штъ нароженѣ Сына Божого тисѣча пѣтсоть семѣдесѣт шмого мѣца сѣнтѣбра двѣдѣцѣт четвѣртог[о] дѣна».

А такъ мы тоѣ шповѣданѣ пѣна Богѣшево и томъ листь, записъ его, до книгъ кгородскихъ кремѣнецъкихъ записати казавши, и выписъ [с]² книгъ [подъ] печатми нашими пѣнѣ Федорѣ и пѣнѣ Ивану Лѣдвискимъ дали.

Писанъ ѡ Кремѣнцѣ. Стѣниславъ Камѣнецъкий, буркграбии и подстаростии кремѣнецъкий. Шлѣкшии Бѣлецъкий, сѣдѣла луцъкий³, кремѣнецъкий, рѣкою вло//стною. 56 Андрѣи Жирицъкий, писаръ». А такъ мы томъ выписъ с книгъ кгородскихъ кремѣнецъкихъ за прозбою пановъ Лудвискихъ шбычаѣмъ перенѣсѣна до книгъ земьскихъ кремѣнецъкихъ записати казали.

Ќѣ [25]

Лѣта по нароженю Сына Божѣго тисѣча пѣтсоть семѣдесѣтъ шмого мѣца шктобра четвѣртого дѣна.

Постановившиѣ шбличнѣ на рокохъ сѣдовыхъ земьскихъ, которыѣ припали и сужоны были назавтрыѣ светого Михала, римского света, в рокѣ тепѣр

¹ Від слова лета до кінця арк. 55 зв. текст видно погано через пошкоджений папір.

² На літері с пошкоджено папір, ніби видерто.

³ Слово луцъкий видно погано.

идѣчомъ сѣмьдѣсѣт ѡсмомъ, передо мною, Антоніємъ Гневошевичомъ Сло-
вицкимъ, сѣдѣю, а передо мною, Савиномъ Гневошевичомъ Словицкимъ, под-
сѣдкомъ, врадники земскими кремәнецкими, его ѣлсть пан Тит Хомиѣ
Смордовскии, ѡмоцованыи ѡт приѣтеля своего ѣна Крыштофа Лабунского, а
Виктор Маирович и Маиръ Зраилович, ѡмоцованыи ѡт брата своего Целея
Зраиловича, жида жєславские, до книгъ земскихъ добровольне сознали, што, дєи,
«позвали были єсмо мы, жида, ѣна Крыштофа Лабунского до судѣ земского
кремәнецкого на роки земские вышеѡпоменєныє ѡ долгъ небожчика, брата
своего ѣна Михаила Лабунского, што ширєи а меновите на тыхъ позвєхъ и
квитєхъ небожчика ѣна Михаила Лабунского єст написано и доложено. Ино
мы, ѡбоѡ сторона, я, Тит Хомиѣ, ѡмоцованыи ѡт ѣна Крыштофа Лабунского,
а мы, жидове, имени вышеѡпоменєныє, не хотєчи ѡ то правєнє межи собою ро-
справовати, принали єсмо рокъ на ѡгодѣ, тоєст в дому его ѣлсти ѣна Лабун-
ского в Лабуню на рокъ певныи и денъ светого¹ Михала,² света грєчєского, ко-
торое быти маєт в рокѣ тепєр идѣчомъ сѣмьдѣсѣт ѡсмомъ мѣца ноябра ѡсмом-
го ѣна, маємъ и будємъ винни, по два приѣтели способивши з ѡбѣдѣ сторонъ,
ихъ ѣлсть в компромисъ в тыхъ рєчахъ вышеѡимєнованыхъ дати. И штобы ѡныє
приѣтели наши, згодившиє межи собою ѡдноєтєиє, межи ними выналазли,
на томъ перєставати, и то вєчнє дєржати³ має[...]⁴, а еєлибы тые приѣтели наши
56 зв. межи ними на томъ // часъ погодити и поєднати зъ якихъ колвєкъ причинъ не могли,
тогда волное право и мовєнє намъ, ѡбиємъ сторонамъ, собє вєцєла заховы-
вємъ». Што єсть єст (!) дѣла памєти до книгъ земскихъ записано.

Ѓs [26]

Лѣта божєго нарожєна тисѣча пѣтсѣть сѣмьдѣсѣть ѡсмого мѣца ѡктєб-
ра чєтвєртого ѣна.

Писала⁵ и присылала до нас, до менє, Антоніѡ Яловицкого, сѣдѣю (!), а
Савина Яловицкого, подсѣдѣка, врадниковъ земскихъ кремәнецкихъ, в рокахъ
сѣдѣвыхъ, которые ся сѣдѣти и справовати почали назаєтриє светого Михала,
света римского, в рокѣ тепєрєшнємъ дати вышеѡнаписаное, єє ѣлсть пани
Ивановаѡ Кѣрозвонскаѡ, подкоморинаѡ кремәнецкаѡ, ѣни Полагаѡ Матясовнаѡ

¹ Від слова светого до кінця арк. 56 текст погано видно (вицвілий, пошкоджений папір).

² Над словом ніби надрядкове *и*, але воно дещо іншої форми, ніби розтягнута крапка.

³ Літера *а* в слові нечітка, оскільки папір пошкоджено: прозора дірка.

⁴ Надрядкова літера в слові написана неробірливо.

⁵ Перша літера в слові писала розмальована.

Сѣропатича приятела своего пѣна Ивана Калосовского, которыи, ставши перед нами, сѣдомъ зѣполнымъ, шповедал и именемъ еѣ мѣлсть панее подкоморыное креманецкое, иж, деи, «еѣ мѣлсть на тот час естъ шт пѣна Бѣа хоробою навежо́на, дѣла которое, не могѣчи сама шсобою своею перед сѣдомъ сѣзде на враде стати, и тастаментъ его мѣлсти пѣна подкоморе́го креманецкого, малжонка своего, шстатнее воли его ѣчиненыи, шповедати и до книгъ записати дати не могла и, заховываючиса, деи, в том водлѣ статутѣ, через мене, приятела своего, до врадѣ ку бѣм послала». И перед нами, сѣдомъ зѣполнымъ, под печатю пана подкоморого, и с подписомъ рѣки его мѣлсти, и под печатми людеи добрых, и с подписю рѣк пѣна Богдана и пѣна Семѣна Дрозденскихъ покладал. И был читан, а по вычитаню просил именемъ еѣ мѣлсти панее подкомориное креманецкое, абы до книгъ земьскихъ былъ вписан. Которыи такъ естъ написан:

«Во¹ име божее станса кѣ вечной памяти. Ижъ вси рѣчи и справы, которые без писма зоставують, с часомъ с памяти людское сплывають и в забытѣ приходають, дѣла того естъ вынайдено, абы писмомъ шбяснены были и кѣ ведомости потомъ будѣчимъ пришли. Прото я, Иванъ Патрикии Кѣрозвонский, подкомори́и кремьянецкий, будѣчи шт пѣна Бѣа хоробою навежо́ныи, еще за доброи памяти, не будѣчи ни шт кого намовленыи, толко по доброи воли своеи чиню явн[о]² и вызна//ваю симъ моимъ тѣстаментомъ, кому того потреба будетъ ведати або, 57 чтучи его, слышати, ижъ коли панъ Богъ дѣшѣ мою з сего свѣта до фали своей свѣтое взати рачит, абы жона моя милаа Полага Матясовна Сѣропятовича, зоставивши³ по смерти моеи в добромъ порадку тело мое, в Радошинѣ ведлѣ бачена своего ѣчтиве поховати велила, кѣ тому варѣючи того, абы жона моя по смерти моеи з сыномъ моимъ Василемъ и з девками моими Федорою и Оленою, коли шни лѣтъ доростут, якого ростерку и ниякое трѣдности не мела. Сына моего Васи́ла и девки мои порѣчаю в опеку жонѣ моеи Полагѣ, а што са дотычетъ старшой девки моеи Настасѣ, котора (!) за пана Дѣмяна Гѣлевича в стан малжонский естъ выдана, и посагъ ѣвес, и выправу по неѣи ведлѣ можности моеи панъ Дѣмянъ Гѣлевичъ шт мене взал и листомъ своимъ под печатю своею и с подписомъ рѣки своей и под печатми людеи добрыхъ шписал, а панъ Семѣнъ Дрозденский мене дрѣгымъ листомъ за пѣна Дѣмяна Гѣлевича записалса, же я вже самъ и по мне жона и дѣти мои шт него самого, жоны его, а девки моеи Настасѣ жадной трѣдности, ни ш што терпети не маѣмъ.

¹ У слові виведена перша літера в.

² На місці літери о прозорий пошкоджений папір, ніби вирвана дірка.

³ У слові надрядкову літеру в ніби видерто.

А што са дотычэць мешканя ёе з дэцмй моимй и з дэцмй ёе, тэды записую ёй симь тэстамэнтэмь моимь, жонэ моёй Полагй, доживотэ во имёню моёмь Борщовцэ, маэст шна до живота свогёго з дэцмй моимй и з дэцмй своимй в том имёню моём Борщовцэ спокоинэ мешкати и сына моего на надку давати; и с того имёна Борщовки вси пожитки, платы и доходы на себэ брати, ставы заимовати, спускати, запродавати. А с того никому личбы, так сыну моему Василю, яко и дэвкамь моимь, чинити не повинна будэст и не маэст, толко коли став великий на Горини, в Борщовцэ, который с княгинёю Александровою Вишневецкою маю, занат будэст, тэды за спёсты пнзи на посаг и выправд дэвкамь моимь Фёдоре и Оленэ хованы быти мают, а коли замдж поидёт, тэды сын мой, доростши лет своих, тым дэвкамь моимь посаг по трыста коп грошей литовских дати маэст. А сын мой Василей и дэвки мои, доростши лет своих, до живота жоны моёй Полагй того имёна Борщовки з рёк ёе выимовати и в дэржаню ёе ниякое переказы чинити не мают аж до смёрти ёй. Тож сын мой

57 зв. Василей // тоё имёне Борщовку до рёк своих взати маэст, а ёстлибы в том часе ним сын мой лет доростэст, жона моя Полага с того свёта зышла, тэды по животэ ёе сына моего Василя и дэвки мои Фёдорё и Олену порёчаю в опекё его млсти пну Савинё Яловицкому, подсёдькови креманецкому, который по животэ жоны моёе дэти мои и имёне моё Борщовку в опецэ моёй мети маэст, и сына моего на надку давати, и на слёдзбу выправовати, яко самь налепей роздёмёючи.

Штом тэж позычил ё жоны моёй Полагй Сёропатовича шэстсот коп грошей литовских, в которой сёме пнзеи заставил ёсми и зараз поступил ёй имёне моё Лавров, в поветэ Лёцкомь лёжачиё (!), з двором, з людмй и зо всеми пожитками, к тому имёню належачими, ничого на себэ не шставуючи, на штомь ёй листь мой записный под печатю моёю и с подписом рёки моёе и под печатмй людёй добрых дал, и то перёд радою его королевское¹ млсти, перёд его млстёю кнзёмь Богдшёмь Корёцкимь, воеводою земли Волынское, старостою луцкимь, браславскимь и веницкимь, до книг кгородских лёцких вызнал и записати дал, на што шна и выпис под печатю и с подписомь рёки его млсти собэ взала. Што и симь дэстамэнтэмь моим вызнаваю, жё жона моя, маючи тоё имёне моё Лавров шт менё, в шэстисот копах грошей заставленое, спокоинэ дэржати и дживати, покол сын мой Василей, доростши лет своих, тёю сумё пнзеи жонэ моёй сполна штдасть и заплатит, а не штдавши тоё сёмы пнзеи того имёна Лаврова, з рёк жоны моёй Полагй выимовати и в дэржаню ниякое переказы чинити не маэст.

---

¹ Останне о в слові напісанае як є.

Записую теж з доброты и милости моеи симъ дестаментомъ моимъ жоне моеи милои Полаги вси речи мои рѣхомые и всю маєтност мою влостную, тоєст золото, срибло, гроши готовые, перла, шаты, зброи, цын, мѣдь, кони ездные, быдло и иншиє вси речи домовые, *шт* мала до велика, и половицѣ стада моего сверепого в Борщовце на вечность, не *шт*авуючи ничего на дети мои. Маєт жона моа з сыномъ моимъ Василемъ розделити все стадо мое напы ведле Бога и сумнєня своего великое против великого, а малое против малого ставити и, розделивши все стадо напы, маєт жона моя, тыє вси речи мои рѣхомые вышепоменые (!) и половицѣ всего стада к рѣкам своимъ взємши, то все вечнє держати и на себє вживати, яко сама налє//пєи роздмєючи, волно **58** *будєт* *єи*, кому хотєчи, *шт*дати, даровати и записати, а тѣю половицѣ стада, которая на сына моего Василя приидєт во имєню Борщовце, зоставити. А *што єст* жєребцов, тепєр поиманых, тых всих жєребцов половицѣ записѣю жонє моеи Полаги, а дрѣгую половицѣ жєребцов маєт жона моя продати, а за тыє пѣнзи дєвкамъ моимъ Фєдорє и Олєнє *вхєндожску* ведлє стану нашего зємянско-го справити. И на том дал жонє моеи милои Полагѣ Матясовнє Сѣропатовича сєс мои дєстємєнтъ з моею печатю и с подписомъ влостное рѣки моеє. А при справованю сєго моего дєстамєнту были, и того добрє свєдоми, и за прозбою моею печати свои приложили, и рѣки свои подписали их мѣлсть пан Богдан а пан Семєн Дроздєнскиє, а пань Андриян Корован печат свою приложил.

Писан 8 Радошани рокѣ по нароженю Сына Божєго Исѣса Христа тисча пѣтсоть сємѣдєсѣт *вс*мого мѣца марца пєрвогонадѣат дѣна.

А потомъ подписы рѣк єсть тыми словы написаны: «Я, Иван Патрикєи Кѣрозвонскии, подкомории кремѣнєцкии, рѣку свою подписал. Богдан Дроздєнскии, властную рѣку подписал. Семєн Дроздєнскии, влостною рѣкою подписал».

А так мы тот тастамєнтъ єго мѣлсти пѣна Ивана Патрикєя Кѣрозвонского, подкоморєго кремѣнєцко-го, малжонцє єго мѣлсти даныи, за прозбою пѣна Ивана Калосовского, приятєля єє мѣлсти пѣнєє подкомориное, слово в слово до книг зємьских кремѣнєцкихъ записати казали.

Кѣз [27]

Лѣта по нароженю Сына Божого тисча пѣтсоть сємѣдєсѣт *вс*мого мѣца *вк*тєбрѣ чєтвєртого дѣня.

Постановившисѣ пєрєд нами, Антониємъ Яловицкимъ, сѣдєю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсѣдькомъ, врадники зємьскими кремѣнєцкими, в роках сѣдов-ых зємьских, которые ведлє порядку статѣвого назавтриє свєтого Михала,

римского света, в рокѣ сѣмдѣсѣтѣ шсмом сѣжоны и штправованы были, воз-
ныи поветѣ Луцкогo Игнат Покошчѣвскѣи тыми словы шчѣвисто до книг кѣ
записованю сознал, иж, деи, «сего дѣня, в суботѣ, даты вышѣи написаное ѣ
58 зв. мѣстѣ Креманѣцкомѣ в господѣ его мѣлсти // кназа воеводы волынського подал
ѣсми листъ уважчии под печатю его мѣлсти пана Александра Жѣравницкогo,
старосты, ключника и городничого лѣцкогo, его мѣлсти кѣзю Янушѣ Збараж-
скому, воеводе браславскому, старостѣ креманѣцкому, абы его мѣлсти пѣну Яну
Воронѣ Боротинскому во имѣню своемѣ за сумѣ пѣнзеи ѣвазана не заборонал,
яко то *ѣст* меновитѣ на томѣ листѣ шписано. Ино его мѣлстѣ кѣзѣ Янушѣ Зба-
ражскѣи, воевода браславскѣи, староста креманѣцкѣи, взавши шт мене
листъ поведил: «Нехаи его мѣлстѣ пан староста лѣцкѣи на мене и на имѣна мои
поветѣ не рѣшаѣт, бо иж пѣнве депѣтатове не присаглыѣ неслушно и не водлѣ
права на мнѣ всказовали, прото, деи, ѣвазана будѣ боронити, ино я з листѣ
ѣважчого копѣю с печатю и с подписомѣ рѣки своеѣ его мѣлсти дал». А его
мѣлстѣ мнѣ лист ѣважчии черѣз писара своего кгородского креманѣцкогo пѣна
Андрѣя Жирицкогo штдал. А в том час при мнѣ, возномѣ, были шляхта: пан
Богдан Кнегининскѣи а пан Павел Перѣкалскѣи».

А так мы тоѣ шчѣвистое возного сознанѣ в книги зѣмскѣи записати казали.

Кѣи [28]

Лѣта по нароженю Сына Божого тисача пѣтсоть сѣмдѣсѣтѣ шсмого мѣца
шктобра четвѣртого дѣна.

Што позывал позвы зѣмьскѣи повету Креманѣцкогo на роки, тепѣр припа-
лыѣ, ш светомѣ Михалѣ, римскомѣ светѣ, в рокѣ сѣмѣдѣсѣтѣ шсмом пан Мико-
лаи Лѣбницкѣи пѣна Матѣя Дѣдинского ш фалшѣрдѣ, жупан, ѣбранѣ, ш бачмакги с
каптами, ш збитѣ двоигѣ девчат, также штповѣд и похвалка на здоровѣ, што
ширеи а меновитѣ жалоба его в том позвѣ зѣмскомѣ *ѣст* шписана и доложона.
За которым позвомѣ пан Дѣдинскѣи, ѣживши в томѣ черѣз пана Юзефа Кгрѣн-
човского пѣна Лубницкогo, не вдаючисѣ перед нами на сѣс часѣ в розѣдок прав-
ныи, алѣ принали собѣ з ѣбѣ (!) сторон рок пѣвныи на вгодѣ и розознанѣ при-
ятѣлское шт сего дѣна недѣли мѣца шктобра пѣтого дѣна, на которым рок мают
59 сѣ зѣхати на пѣвное мѣстцѣ в Серѣтцѣ в дом пѣна Матѣя Дѣдинского и там ма-
ют каждыи з стороны своеѣ высадити по ѣва приятели, // которыѣ, штобы
межи ними правным або ѣднаным шбычаѣмѣ знати и постановити мѣли, то
шни, шбоѣ сторона, на томѣ шт них завдачнѣ принали, и на томѣ перѣстава-
ти, и знаидѣню их досыт чинити мают. А *ѣст*либы тыѣ приятели их, на то

высажонѣ, ничого пѣвного не постановили, тогда пан Матеи Дѣдинский пану Лѣбницкому за тыми же позвы на першихъ рокахъ, которые по сихъ сѣжоны бѣдутъ, штакзовати и ѡсправедливитиса повиненъ будетъ, не збиваючи тыхъ позвовъ жадными причинами, в статѣте шписаными, и то есмо до книгъ земскихъ креманецкихъ записати казали.

ѣф[29]

Лѣта по нароженію Сына Божого тисача пѣтсотъ сѣмдѣсать шмого мѣца шкѣбѣра четвѣртого дѣна.

Ставши передъ нами, Антоніемъ Яловицкимъ, судею, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудкомъ, вѣадники земскими креманецкими, сѣдомъ зѣполнымъ, в замкѣ его кролевское мѣлсти в Креманцѣ в рокахъ сѣдовыхъ, которые са судити и справовати почали назавѣтрие светого Михала, света римского, в рокѣ теперешнемъ даты вышѣинаписаное, его мѣлсть пан Ярофи Гостский шповѣдал, иже, деи, «вѣлможный пан его мѣлсть кѣзь Янушъ Збаражский, воевода бѣславский, староста креманецкий, продалъ мнѣ часть имени в Бѣрежцахъ за шѣстьсот коп грошей личбы литовское и на то мнѣ листъ свои с печатю и с подписомъ рѣки своеѣ и под печатми людеи зацныхъ и, на вѣадѣ кѣродскомъ креманецкомъ вызнавши, до книгъ кѣродскихъ креманецкихъ записати далъ, на што и выписъ с книгъ кѣродскихъ в себѣ маю». И, показавши передъ нами тотъ выписъ под печатми пѣна Станислава Каменецкого, буркѣграбего и подстаростего, а пѣна Ѡлекшого Бѣлецкого, сѣди, и с поднаписанемъ рѣкъ ихъ, вѣадниковъ кѣродскихъ креманецкихъ, также с подписомъ рѣки писара кѣродского пана Андреа Жирицкого, просилъ его мѣлсть, абы былъ читанъ и в книги земские записанъ. Которыи же мы выписъ передъ собою вычитати и по вычитанію шбычаѣмъ перенесѣня с книгъ кѣродскихъ до книгъ земскихъ креманецкихъ // записати казали, и такъ естъ написанъ:

59 зв.

«Выписъ с книгъ кѣродскихъ креманецкихъ лѣта по нароженію Сына Божого тисача пѣтсотъ сѣмдѣсать сѣмого мѣца іюля шмогонадцатъ дѣна.

Передъ нами, Станиславомъ Каменскимъ, буркѣграбимъ и подстаростимъ, а Ѡлекшимъ Бѣлецкимъ, судею, вѣадники кѣродскими креманецкими, вѣлможный пан его мѣлсть кѣазъ Янушъ Збаражский, воевода бѣславский, староста креманецкий, шповѣдалъ и шчѣвисто до книгъ вызналъ, иже продалъ часть имени в Бѣрежцахъ его мѣлсти пѣнѣ Ярофию Гостскому за шѣстьсотъ коп грошей личбы литовское, и на то его мѣлсти листъ свои с печатю и с подписанемъ рѣкою своею далъ, и, показавши тотъ листъ, его мѣлсть просилъ, абы в книги вписанъ былъ. Которыи передъ нами былъ читанъ и такъ естъ написанъ:

«Януш Збаражский, воевода браславский, староста кремянецкий, визна-
ваю симъ моимъ листомъ кождому, кому *будет* потреба того ведати сесчас и
напотомъ *завжды*, которю часть *имена* Бережецкого, в повете Кремянецкомъ
лежачого, *небожчикъ* *штецъ мои* кѣпил на вечность ѿ пѣна Левка Несвецкого
зо *всимъ* с *тымъ*, яко ему малжонка его пани Парахна Ивановна Бережецкая на
вечность дала, даровала и листом своим записала, и тую *часть* *небожчикъ*
штецъ мои за живота своего а по животѣ его *млсть* и я *уже* *шт* немалого часѣ
держалъ и *вживалъ*. То пак, будѣчи *потребенъ* *пнзеи*, тую часть зо *всим* навсе:
двор с *пашьнами*, *дворными* *люди*, зъ *ихъ* *повинностями*, с *подачками*, с
платы и *доходы*, с *полми*, з *сеножатми*, з *дѣбровами*, зъ *зарослами*, зъ *гаями*,
з *садками*, з *леса*, *боры*, з *деревомъ* *бортнымъ*, з *ставы*, з *ставищами*, з *млыны*
и з *ихъ* *вымелками*, з *озеры* и з *ловы* *зверынными*, *пташими*, з *бобровыми*
гоны, з *данми* *медовыми* и *грошовыми* и зо *всими* *пожитки*, *малыми* и *вели-*
кими, *поменеными* и *непоменеными* (!), – яко са таа часть *имена* Бережецкого
здавна в *межахъ*, в *границахъ*, *ѿв* *обходахъ* и в *пожиткахъ* своих здавна мела и до
тых *часовъ* *маетъ*, *ничого* *собѣ*, *жонѣ*, *детемъ*, *близкимъ*, *крѣвнымъ* *потомкомъ* и
повиноватымъ своим не *зоставлючи*, *продалъ* *есми* на вечность его *млсти* пану
60 Ярофею Гостскому за *шестсот коп* // *грошеи* *личбы* *литовское*. И *вси* *листы*,
право *свое*, за *которымъ* *штецъ мои* *шт* пѣна Несвецкого тую часть Бережецкую
держалъ, а по животѣ *штца* моего в *себѣ* *есми* *мелъ* и *мнѣ* *слѣжило*, его *млсти*
пѣну Ярофею Гостскому *есми* *подавалъ*, и на его *млсть* *влилъ*, и *ямъ* *листомъ*
моимъ *вливаю*. *Маетъ* его *млсть* *самъ*, *жона*, *дети* и *потомки* его *млсти* тую
часть *имена* Бережецкого яко *добровольную* *кѣплю* *свою* а *продажу* *мою*
держати и *вживати*, *штдати*, *продати*, *даровати* и *водлѣ* *воли* *свое* *шафовати*
на *вечныѣ* *часы*, а я *самъ*, *жона*, *дети*, *близкиѣ*, *крѣвныѣ* *потомки* и *повинова-*
тыѣ *мои* *тоѣ* *части* *именя* Бережецкого ѿ его *млсти* *поискивати*, *правомъ* *закла-*
дати а *кѣ* *шкодѣ* и *накладомъ* *приводити* не *маемо* *вечно* *навѣки* *непорѣшно*. И
на то *далъ* *есми* его *млсти* пѣну Ярофею Гостскому *сѣс* *мои* *листь* з *моєю*
печатю и с *подписанемъ* *влостною* *рѣкою* *моєю*.

А при томъ были и того добре *сведоми*, а за *прозбою* *моєю* *печати* *свои*
приложити *рачили* *ихъ* *млсть* *панове* а *приятели* *мои*: *пан* *Михаило* *Жоравниц-*
кий, *подкомории* *луцкии*, *пан* *Григорей* *Болбас* *Ростоцкии*, *писаръ* *земьский*
кремянецкий.

Писанъ в *Кремлянцѣ* *лѣта* по *народженю* *Сына* *Божого* *тисача* *пѣтсотъ* *семъ-*
дѣсѣт *сѣмого* *мѣсѣца* *июла* *шмогонадѣѣт* *дѣна*. Януш Збаражский, воевода
браславский, староста кремянецкий, *рѣкою* *влобною*».

А так мы, того листу *вгледавши* и *достаточнѣ* его *вычитати* *казавши*, *тоѣ*

шповѣданѣ и шчѣвистое вызнанѣ и листь его мѣсти, на то пану Ярофею Гостскому даныи, слово ѡ слово в книги кгородские записати казали и выпис с книг под печатми нашими пану Ярофею Гостскомѡ дали.

Писан в Кремянцѡ. Станислав Каменецкии, буркграбии и подстаростии креманецкии, рѣкою влостною. Алексии Белецкии, суда кгородскии креманецкии, рѣкою влостною. Андреи Жирицкии, писар».

Которого ж мы выпису с книг кгородских креманецкихъ присмотривши и достаточнѣ его вычитати казавши, тоѣ шповѣданѣ его мѣсти пѣна Гостского и тот выпис кгородскии слово шт слова в книги земьские креманецкии шбычаємъ перенесѣна записати есмо казали. //

л [30]

60 зв.

Лѣта по нароженю Сына Божого тисача пѣтсотъ семъдесать шмого мѣца шктобра четвѣртого дѣна.

В рокох сѡдовых земьских креманецкихъ, которые ведлѣ статутѡ припалы и назаѣтриѣ светого Михала, римского света, в рокѡ семъдесат шмом сѡдити и штпправоватиса почали, постановившиса шчѣвисто перед нами, Антонием Яловицкимъ, сѡдею, а Савином Гневошевичом Яловицкимъ, подсудькомъ, врадники земьскими креманецкими, в замку его кролевское мѣсти в Кременцѡ слѣжебник его мѣсти велможного кѣза Андрея Ивановича Вишневецкого, воеводы волынського, пан Висоцкии шповѣдал и тыми словы ку записованю до книг сознал, иж, деи, «пани Михаиловаа Скуибѣдинаа, воитоваа креманецкаа, пани Катерина именѣ Горинкѡ и шпеку свою его мѣсти кѣзю воеводе волынського (!) записала, на што, деи, листь свои под печатю своею и под печатми людеи добрых его мѣсти дала, и перед врадомъ кгородскимъ креманецкимъ шповѣдала, и тот листь свои до книг кгородских записати дала. Которых и выпис с печатми пѣна Станислава Каменецкого, буркграбего и подстаростего, а Шлекшого Белецкого, суди, врадников кгородскихъ, и с подписомъ рѣк, писмом полскимъ подписанных, также с подписом рѣки писара кгородского пѣна Андрея Жирицкого, тот слѣжебник его мѣсти, перед нами в судѡ показавши, просил, абы вычитан и в книги земские креманецкии шбычаємъ перенесѣна ѡписан был. Которого мы выпису, шгледавши перед собою его, читати казали, и так са в собе маѣт:

«Выпис с книг городовых креманецкихъ лета по нароженю Сына Божого тисача пѣтсотъ семъдесать шстого мѣца декабра пѣтого дѣня.

Присылала до нас, Станислава Каменецкого, буркграбего и подстаростѣ[о], а Шлекшого Белецкого, судю, врадников кгородских креманецкихъ, пани

Михайлова Скуибѣдина, воитовая кремьянецкая, пни Катѣрина, шповѣдаючи ш томъ, иж, деи, шна его мѣлсти кнзю Андрею Вишневецкомѣ, воеводе земли
61 Волынскому (!), ш имѣне Горинку и шпеку свою записала, и на то // его мѣлсти листъ свои под печатю своею и под печатми людеи добрыхъ дала, нижли за хоробою, шт Бѣа допушоною, в замьку стати и до книгъ вызнати не можетъ, и просила, абыхмо додому до мѣста Кременецкого зъ замькѣ зѣхали. А так мы за прозбою еѣ в домъ еѣ ездили, тогды шна, будѣчи шбложеною хоробою зложона, показала намъ листъ, его мѣлсти кнзю Андрею Вишневецкому на имѣне Горинку и на шпеку свою даныи, и просила, абы тотъ листъ до книгъ былъ вписан. Которыи былъ передъ нами читан и такъ сѣ в собѣ маєт:

«Я, Катѣрина Михайловна Михайлова Скуибѣдина, воитовая кремьянецкая, визнаваю сама на себѣ симъ моимъ листомъ, кому будетъ потреба того ведати або, чтучи его, слышати, иж штомъ которое имѣне Горинкѣ шт небожчика кнзѣ Костантина Ивановича Вишневецкого, старосты житомирского, мѣла до живота своего, которое небожчикъ в короля его мѣлсти зошлого славное памѣти Жикгимонта Авгѣста на вечностьъ выслужити рачил и, маючи вже тоѣ имѣне Горинку в моцы и в держаню своемъ, мнѣ его мѣлсть до живота моего тоѣ имѣне дати рачил, на што и листъ шт его мѣлсти маю. А ижемъ я того листу на тотъ часъ при собѣ не мала и его мѣлсти кнзю Андрею Ивановичу Вишневецкому, воеводе земли Волынской, кгда его мѣлсть ведлѣ тестаменту небожчика брата своего кнзѣ Костентина Ивановича Вишневецкого, старосты житомирского, яко малжонка его мѣлсти пани Галшка з Олховца в стан малжонский за пна Яна Остророга, подчашего корѣного, пошла и, помнѣчи на тастаментъ небожчика малжонка своего, дѣти и вси имѣня, замки, дворы, мѣста и села в моцъ и в держанѣ его мѣлсти ведлѣ тестаменту постѣпила, а я, не маючи при собѣ на тотъ часъ шного листѣ на имѣне Горинку, алѣмъ его в захованю в прятѣла мѣла, для чогомъ я его мѣлсти не показала, и просиламъ, и чоломъ била, абы ма его мѣлсть с того имѣна Горинки до живота моего не рѣшал и мнѣ водлѣ листѣ его мѣлсти кнзѣ Костантина, брата своего, заховал. Которыи я листъ его мѣлсти показати маю. То пакъ его мѣлсть, на прозбу мою и прятѣлеи моихъ чинѣчи и менѣ с того имѣня до живота моего не рѣшаючи, менѣ при немъ

61 зв. заховати рачил, с которого я имѣня его мѣлсти до живота // маю, кгда слѣдѣба военная припадѣт, маю вырадъ такъ, яко за небожчика кнзѣ Костантина Вишневецкого, старосты житомирского, и подлугъ листу его мѣлсти давати и до живота моего не маюса никому иному в моцъ и во шпеку давати, толко его мѣлсти кнзю Андрею Ивановичѣ Вишневецкомѣ, воеводе земли Волынской, которыи менѣ с тымъ имѣнемъ Горинкою в опѣце своей мѣти и штъ всихъ кривдъ

моих, яко шпекун, боронити маѣт. А по животѣ моемъ яко сын, и дочки мои, и нихто с потомков моих ш то са впоминати не маюу, и хотабы якиѣ листы по животѣ моем в кого ж колвек з близких моих на тоѣ имѣнѣ Горинку показатиса мели и ш то теж его мѣсти до права позыват и трѣдности якиѣ и потомкомъ его мѣсти задават мели, тогды тыѣ листы в жадного права вечными часы приимованы быти не маюу. И на том я его мѣсти кѣзю Андрею Ивановичѣ Вишневецкомѣ, воеводе земли Волынское, дала сѣс мои листъ з моею печатю. А при томъ были и того добре сведоми пѣнве а приятели мои: пан Степанъ Вышетравка, слѣжебник велможного пѣна его мѣсти кѣза Стефана Збаражского, воеводы троцкого, слѣжебник его мѣсти кѣза Андрея Ивановича Вишневецкого, воеводы земли Волынское, пан Гѣрин Жабокрыцкии, которых есми шчевистыми прозбами моими просила ш приложене печатей до сего моего листу, што они на прозбу мою вчинили и к сему листѣ моему печати свои приложили.

Писан в Кремянцѣ лета Сына Божсего нароженя тисача пѣтсот сѣмьдесят шостого мѣца декабря трѣтего дѣня».

А так мы, того листу шгледавши и достаточне его выслѣхавши, тоѣ шповѣданѣ и шчевистое сознанѣ пѣнеѣ Михаиловое Скуибединое, воитовое кремянцкое, и тот листъ еѣ его мѣсти кѣзю Андрею Вишневецкому, воеводе земли Волынское, шт неѣ даныи, до книг городовых слово ѣ слово ѣписати есмо казали и выпис с книгъ под печатми нашими на то его мѣсти кѣзю воеводе волынскому дали.

Писан ѣ Кремянцѣ. Станислав Каменецкии, буркграбии и подстаростии кремянцкии, рѣкою влостною. Алѣкшии Бѣлецкии, сѣдѣа кгородскии кремянцкии, рѣкою влостною. Андреи Жирицкии, писарь».

Которыи же мы тот выпис кгородскии кремянцкии // за прозбою пѣна Высоцкого, слово в слово до книг земьских кремянцкихъ принавши, шбычаем перенесѣна записати казали. 62

Ѣа [31]

Лѣта божого нароженѣа тисача пѣтсотъ сѣмьдѣсѣтъ шмого мѣца шктебра шостого дѣна.

В роках сѣдовых земьских кремянцкихъ, которые са сѣдити и справовати почали назавтриѣ светого Михала, света римского, в рѣѣ (!) тепѣрешнемъ дѣты вышѣиписанное, ставши передо мною, Юрѣмъ Пузыною, на мѣстѣѣ судскомъ засажоным, а передо мною, Савиномъ Яловицкимъ, подсудькомъ земьскимъ кремянцкимъ, сѣдомъ зѣполным, его мѣсть пан Антонии Яловицкии, суда

земский кремьянецкий, шповедал, иж, деи, што «которое имене Милче его млсти пану Дмитр Яловицкому, братѣ моему, zostало и шт мене, и шт пна Савина Яловицкого, брата нашего, на вечность, а мне – имене Пиратин, которые, деи, имена наши межи собою певных границ не мели, едно яко шдно-го, деи, пна были и дживали кгрѣнтов и ставов сполне, где кому пан дал. Яко ж, деи, и боярин мои Гдлец за живота штца моего и по животе держаль став ѓ кгрѣнте Пиратинскомъ, которые став волного залѣта, кгда хочено, его добре держати, лити, деи, ѓ кгрѣнте Пиратинском не мог, то пак, деи, его млсть пан Дмитрий Яловицкий, брат мои, тот став продал мне за сто коп грошей литовскихъ на вечность, на што, деи, и листъ свои шсобливыи под печатю и с подписомъ руки своеѣ и под печатми людиѣ добрых дан, в котором, деи, кождаа рѣч ширѣи а достаточне шписана естъ. Которыи, деи, листъ свои и на враде кгородскомъ кремьянецкомъ шповедал, и вызнал, и до книгъ кгородскихъ записати дал, на што, деи, и выпис с книгъ кгородскихъ в себе маю». Которыи перед нами, сѣдомъ зѣполным, под печатю его млсти кѣза Миколая Збаражского, старосты кремьянецкого, и с подписомъ рѣки писара кгородского пна Андрея Жирицкого покладал просачи, абы был читан, кгда было по вычитаню, просил, абы до книгъ земскихъ // был шписан. Которыи так естъ написан:

62 зв.

«Выпис с книгъ городскихъ кремьянецкихъ лета божого нароженѣ тисача патсотъ сѣмьдѣсят второго мѣца ноябра двадцат сѣмого дна.

Постановившиѣ шблично на враде в замку его королевское млсти в Кремьянѣ передо мною, Миколаемъ Андриѣвичомъ Збаражскимъ, старостою кремьянецкимъ, его млсть пан Дмитрий Гневошѣвич Яловицкий шповедал и доброволне до книгъ кгородскихъ кремьянецкихъ тыми словы сознал, иж, деи, што «которое имене мое Милче zostало мне шт брати моеѣ пна Антония а пна Савина Яловицкихъ на вечность, а пну Антонию, брату моему, имене Пиратин, коториѣ, деи, имена наши межи собою певных границ не мели, едно яко шдно[о], деи, пна были и дживали кгрѣнтов и ставов сполне, где кому пан дал. Яко ж, деи, и боярин мои Гдлец за живота штца моего и по животе держал став ѓ кгрѣнте Пиратинскомъ, которые став волного залитя, кгда хочено его добре держати, листы¹ (!), деи, ѓ кгрѣнте Пиратинскомъ не могъ, то пак, деи, я, милуючи брата своего пна Антония Яловицкого, продалом его млсти тот став за сто коп грошей литовскихъ, на штомъ его млсти и листъ свои шсобливыи под печатю и с подписомъ рѣки моеѣ влостное и теж под печатми людиѣ добрых далъ, в которомъ листѣ моемъ кождаа рѣч ширѣи а

---

¹ Помилка, слід лити.

достаточнѣи вписана ест. Которыи листь, положивши передо мною, просил ма пан Дмитръ Яловицкии, абых тот листь его милости казал перед собою вычитати¹ и в книги кгородские вписан был, а так я тот листь его мѣлсти казал перед собою читати и, выслухавши того листу достаточнѣ, слово в слово в книги кгородские² записати казал. Которыи листь так сѧ в собе маєт:

«Я, Дмитръ Гневошевич Яловицкии, визнаваю самъ на себѣ сим моимъ листомъ, кому того будѣт потреба ведати тепер и напотомъ завжды, што которое именѣ мое Милче zostало мнѣ *шт* брати моѣи пѣна Антония а пѣна Савы Яловицкихъ на вечность, а пѣну Антонию, брату моѣмѣ, – именѣ Пиратин, которые имена межи собою певных границъ не мели, єдно, яко ѡдногo пѣна были ѡживали кгрѣнтов сполне и ставов, где комѣ // пан дал. Яко *ж* и боярин мои Гѣлец за живота *штца* моего и по животе держал став ѣ кгрунтѣ Пиратинскомъ, которыи став волного залитя, кгда хочено, его добре держати, лити ѣ кгрунтѣ Пиратинскомъ не мог. То пак я, милуючи брата своего пѣна Антониа Яловицкого, продадом за сто коп грошей литовских и позволил єсми и позволяю тот став Гулицовскийи посыпати и подняти, яко воля его мѣлсти будѣт и колко ѡсхочѣт посыпати, то его³ мѣлсти єсть и будѣт завжды волно и потомкомъ его мѣлсти вечнѣ, и штокоолвек залѣтъ кгрѣнту моего Милецкого, в то сѧ я самъ, жона, дети и потомки мои и ниhto ниякими причинами ѡступовати не маєм вечнѣ и мати не можем, яко ѡв волосныи брата моего. А єсли бых я самъ або хто *ж* колвекъ ѣ тот став якими *ж* колвекъ причинами ѡступовати мел, то будѣ и будѣт повинен зарѣки брату моѣму и потомкомъ его мѣлсти тисѧчу золотых и вси шкоды на слово его мѣлсти заплатити, а заплативши зарѣки, предсѧ тот став при его мѣлсти вечными часы быти маєт и волно будѣт его мѣлсти менѣ и потомка, хто бы в чомъкоолвекъ его мѣлсти якуюкоолвек крѣвду вчинил, до городѣ або до которогокоолвек судѣ позвати, а судя тот, до которогокоолвекъ позван будѣ, маєт зараз на мнѣ и на потомку моѣм зарѣку тисѧчу золотых полскихъ и вси шкоды на слово его мѣлсти и потомка его мѣлсти *шт*править без жадных роков, алѣ зараз а я, и потомок мои спротивлятисѧ не маєм и мѣти не будѣт под таковою *ж* дрѣгою зарѣкою. А подданыи мои которыкоолвекъ а чимкоолвѣ будѣт ли рыбу ловити, может ли их брат мои поимати або потомок брата моего поимати, маєт его сам карати, яко злодѣя, а не может ли поимати, а забѣт ли на ставу, того поискивати не мам, а втѣчѣт ли, я зараз справедливость вчинити будѣ повинен под таковою *ж* зарѣкою.

63

¹ Склад *вы* дописаний зверху.

² Унизу під диграфом *кѣ* дві плями від чорнила.

³ Літера *ѣ* дописана зверху.

А што са дотычет розграничєна межи именями нашими маємъ, ѳзавши по приятелю або по два, выехати и межи имена моего Милча а братнего Пиратина розграничити ведлє наидєня приятелского по Велицєдни 8 тыждєн в року сємдєсят третємъ. А єсли бых я або брат мои Антонию на тот рок вышеипомєненныи // нє выехал або и, выехавши, чимколвєк то розорвал и ведлє розознаня приятелского послушон быти нє хотєл, то повинєн будєт кождыи з нас таковыи шкоды на слово без доводѳ платити». И на том дал брату моему пану Антонию Гнєвошєвичу Яловицкому сєс мои листь з моею печатю и с подписом влостное рѳки моеє.

А при том были и того добре свєдоми їнвє а приятели наши: єго їлсть пан Пєтръ Хомик, подстарости и лѳцкии, а пан Тихно Хомик, судя луцкии кгородскии, которые за прозбою моею печати свои к сєму листу моему приложити рачили.

Писан 8 Камєници року божого нарожєна тисача пѳтсотъ сємдєсѳт второго мѳца ноябра девѳтого дѳна. Влостная рука, Дмитръ Яловицкии».

А так я тоє доброволнє сознанє їна Дмитра Яловицкого и листь єго їлсти в книги кгородские вписати казал, на штомъ и выпис с книг кгородских кремѳнєцкихъ под печатю моею їну Антонию Яловицкому єст дан. Писан 8 Кремѳнѳцѳ».

Которыи жє тот выпис кгородскии кремѳнєцкии за прозбою єго їлсти їна Антония Яловицкого, сѳди зємского кремѳнєцкого, слово шт слова с початку аж до конца шбычаємъ перенєсєня до книг справ зємьских судовых кремѳнєцкихъ записати єсмо казали.

їв [32]

Лѳта божєго нарожєна тисача пѳтсотъ сємѳдєсѳт шємого мѳца шкѳєбра шєстого дѳна.

На рокох сѳдовых зємьских кремѳнєцкихъ, которые назавтриє светого Михала, римского света, в року сємдєсѳт шємомъ сѳжоны и штправованы были, постановившиє шбличнє в замку єго королевское їлсти Кремѳнєцкомъ перєдо мною, Юрємъ Пузыною, на мєстцу їна суди зємского кремѳнєцкого засажоньм, а перєдо мною, Савином Яловицкимъ, подсудкомъ, сѳдом зѳполнымъ зємскимъ кремѳнєцкимъ, єго їлсть пан Антонию Гнєвошєвич Яловицкии, сѳда зємскии кремѳнєцкии, шповєдал, иж, дєи, што «перєд тым нєбожчик пан Василии Петрович Дєниско Мѳтѳѳєвєцкии єщє за жи//вота своєг[о] позычил в мєнє и в малжонки моеє ку своєи пилнои потрєбє готовых їнзєи сємсот коп

грошеи личбы литовское, и в той сумѣ пѣнзеи заставил, и заразом в моц и в держанѣ наше подал, и поступил именѣ свое Гридковци». На што и листь свои с печатю своею и с печатми людѣи добрых и с подписомъ рѣки намъ дал, што и на враде кгородскомъ шповедал и до книг кгородских записати дал, на што и выпис с книг с печатю его велможное мѣсти кѣза Януша Збаражского, воеводы браславского, старосты кремлянецкого, и с подписомъ рѣки писара кгородского пѣна Андрея Жирицкого его мѣсть пан сѣдла перед нами покладал, просачи, абы вычитан и в книги справ земские описан был. Которого выпису мы, шгледавши и достаточне его перед собою вычитати казавши, велили есмо его слово *шт* слова до книг земскихъ кремлянецкихъ перенести и вписати, которыи так са в собе маѣт:

«Выпис с книг кгородскихъ кремлянецкихъ лета по нароженю Сына Божого тисача пѣтсот сѣмьдесѣть шестого мѣца априла второго дѣна.

Постановившиса шблично в замкѣ его королевское мѣсти Кремлянецкомъ передо мною, Янушемъ Збаражскимъ, старостою кремлянецкимъ, пан Василии Петрович Дениско Матфеевский шповедал и шчевисто доброволно до книг кгородскихъ вызнал, и *ж* кѣ своей пилнои¹ потребе позычил ъ пѣна Антониа Яловицкого и в малжонки его пѣне Рѣины Ванковны Лагодовского сѣмсот коп грошеи личбы литовское, и в той сѣмѣ пѣнзеи заставил, и зарѣз ъ моц в держанѣ подал их мѣсть именѣ свое Гридковцы, и на то листь свои с печатю своею и с печатми людѣи добрых и с подписомъ рѣки своеѣ дал, и, показавши передо мною тот листь, просил, абы в книги вписан был. Которыи передо мною был читан и так са в собе маѣтъ:

«Я, Василии Петрович Дениско Матфеевский, визнаваю и чиню явно самъ на себѣ симъ моимъ листомъ, кому того потреба будѣт ведати тепѣр и потомъ завжды, што *ж* кѣ великою а пилною потребе своей позычилъ у его мѣсти пѣна Антониа Яловицкого и в малжонки его мѣсти пѣне Рѣины Ванковны Лагодовского сѣмьсот коп грошеи личбы и монеты литовское, личачи в кождый грош по десѣти белых, а в копу по шестидесѣт грошеи, ъ которых сѣмисот копахъ грошии заставилом и зарѣз в моц и в держанѣ его // мѣсти подал именѣ мое Гридковци з двома ставы, з нижнимъ, што Скуйбеда сыпал, и з дрѣгимъ, што над тымъ, которыи естъ подматфеевцкии, з млынами, з ступами и зо всими пожитки, не шставуючи ничего на себѣ и ни на когооколевкѣ, лежащее в повѣте Кремлянецкомъ, которое ми са зостало *шт* брата моего пѣна Семѣна в роздѣлку. Маѣт его мѣсть пан Антонии Яловицкии, малжонка и потомки его

64 зв.

¹ Пошкоджений папір, де надрядкова літера *и*.

Млсти тоє именє мое Грыдковцы держати и вживати зо всим навсе, яко я сам держал и вживал, и волєн тым именєм шафовати, яко своим влостнымь, я в то са именє вступовати не маю в жадную рєч самь через себе и ни через кого ж колвекь. А я похочул (!) тоє именє выкупити, тєды маю єго Млсти штдати шную сємсот коп грошеи ђ дому єго Млсти ђ Каменицы самь через себе, а не через кого иного на рок и¹ ден певный, тоєсть на вєханє Христово ђ року тисача патсоть сємдєсат деватомь, а перед штданєм маю єго Млсти дати знати чотырма недєлами перед тымь рокомь ђрадовнє и через листь свои с подписомь рѣки своеє пополску. А если бых на тот рок того имени Грыдковец не выкупил а шных сємисот коп грошеи не штдал єго Млсти пїну Яловицкому, малжонцє и потомкомь єго Млсти, тєды єго Млсть пан Яловицкии, малжонка и потомки єго Млсти мают держати до трєх год, а шт трєх до трєх, а межи роки выкуповати не маю и мочи не будѢ под зарѢками, нижеи в том листє шписаными. А если бых, не штдавши шных сємьсот коп грошеи, пану Яловицкому, малжонцє и потомкомь єго Млсти в тоє именє, в кгрѣнты и в ставы, в млыны и в ниякиє ж колвекь пожитки вступовал самь через себе, и ни через брата своего пїна Сємєна або братанича своего, и через кого ж колвекь, тєды будѢ повинєн зарѢки заплатити гѣдрѢ королю єго Млсти сємьсот коп грошеи, а пїнѢ Антонию ЯловицкомѢ, малжонцє и потомкомь єго Млсти третую (!) сємсот коп грошеи.

65 И доброволнє даю в моц сим листомь моимь, до которого врадѢ, судѢ будѢ позван, и роком, которыи пан Яловицкии або потомок єго Млсти похочєт, будѢ повинєн єго Млсти або тому, Ѣ коз[о] сєс листь мои будєт, Ѣсправєдливитиса и, не вымовлаючиса ниякими причинами, правными и неправными, и волно будєт за шныє зарѢки Ѣ маєтнєсть мою, Ѣ которѢюколвєк пан Яловицкии або тот, в кого сєс лист мои будєт, похочєт буд врадєвнє або неврѢ//довнє Ѣхати. А я сам чєрєз сєбє и ни чєрєз кого ж колвєк того заборонити не маю и мочи не будѢ под дрѢгыми знову таковыми зарѢками на гѣдра короля єго Млсти, также и на кїза старосту кремлянецкого, и на пїна Яловицкого, абы тому, хто сєс листь мои будєт мєти, и волнєсть даю Ѣ дѢброву мою Матфєєвєцкую на дворную потребу и людємь всимь грьдковскимь єздити по дрова и по будованє; также по фороств и по колє² до гаєв, до запѢстов и до лєсов Матфєєвєцкихь и дла шплєтована гребєл, и дла заимована ставов, а я того заборонити не маю

¹ Літеру *и* видно погано через складку на папері.

² Спочатку написано тим самим кольором чорнила надрядкове *л*, а потім, очевидно, після прочитання, іншим кольором, темно-коричневим, дописанє надрядкове буквєсполучєннє *ко*.

самъ через себѣ и ни через кого ж колвекъ. А еслибы заборонѣвано, поддаюса под тую ж зарѣку, также еслибы за держана пна Яловицкогo тому именю шкода, якааколвекъ была спаленемъ шгна, в розыитю подданных и в чом же колвекъ и в яких же колвек речах, то я того и потомки мои на пану Яловицкомъ и на потомкахъ его млсти так при шкупованю, яко и по шкупованю поисквати не маю и мочи не будѣ. А штобыколвекъ так пашни засеаное и яких-колве речеи в том именю ѿ Грыдковцах послѣ шкупована ѿ час пожати и спратати и, змолотивши, до двора пна Яловицкогo до Каменицы штвезти и штпровадити без жадное шкоды. А еслибы пну Яловицкому якаа кривда колвекъ шт шбаполныхъ сѣсѣдов ѿ посаганю кгрѣнту и в чомъколвекъ, то я повинен во всемъ пна Яловицкогo зашчяти и шборонати, якобы ни в чомъ кривды не мел. А если бых ѿ котормколвек артикулѣ сѣс мои лист нардѣшил и его не выполнилъ ѿсего с початку аж до конца, то будѣ повинен за кождое нардѣшене зарѣки заплатити гѣдрѣ королю семсот коп грошеи, а старостѣ кремѣнецкому – семъсот коп грошеи, а пану Антонию Яловицкому, пнеи малжонце его млсти и потомству их млсти або тому, кому бы его млсть тоѣ именѣ Грыдковцы ѿ тои семисот копах заставил, будѣ повинен также семсот коп грошеи зарѣки заплатити, яко ж тую доброволную заставу мою шчевистѣ перед его млстью кнѣземъ Янушемъ Збаражскимъ, старостою кремѣнецкимъ, в замку вызналъ и просил его млсть, абы тот лист ѿ книги кгородские был ѿписан».

И выпис с книг под печатю его млсти и с подписом рѣки и пну Яловицкому был дан.

А потомъ перед сѣдомъ земскимъ на першихъ роках, которые напервѣи поданю шт мене сего листу сѣжоны будѣт, вызнати повинен будѣ, и в книги земские, абы был ѿписан. И на то даю пну Антонию Яловицкому, пнеи малжонце и потомкомъ их млсти // сѣс мои лист из моею печатю и с подписомъ рѣки моеѣ по полску. **65 зв.**

А при томъ были и того добре сведомы и за шчевистою а ѿстною прозбою моею печати свои приложити рачили и к сему моему листу их млсть пнве: его млсть пан Семен Петрович Дениско Матвиевѣцкии, пнѣ а брат мои милыи пан Мартин Лащѣ Стрымелѣцкии а пан Василеи Михайлович Словича Малинскии.

Писан ѿ Каменицы лета божого нарожена тисача пмтсот семдесать шостого мѣца марца тридцатого дна».

А так я, того листу шгледавши и достаточно его перед собою вычитати казавши, тоѣ шповѣданѣ и шчевистое пна Василя Денисково вызнанѣ и тот листъ, шт него пнѣ Антонию Яловицкому и малжонце его даныи, слово в слово

в книги кгородские записати казал и выпис с книг под печатью моею пѣну Антонию Яловицкому на то *єст* дан.

Писан ѿ Кремьянцѣ».

Которыи же тот выпис кгородскийи кремьянецкийи за прозбою его мѣсти пѣна Антония Яловицкого, сѣди земского кремьянецкого, слово *шт* слова с початку аж до конца шбычаєм перенесєня до книг справ земскихъ сѣдовыхъ кремьянецкихъ записати єсмо казали.

л҃г [33]

Лѣта по нароженю Сына Божєго тисача пѣтсотъ сѣмьдєсѣть шмого мѣца шктобра шостого дѣна.

Ставши шчевисто перед нами, Антониемъ Яловицкимъ, судєю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудькомъ, врадники земскими кремьянцкими, в замкѣ гѣдрьскомъ в Кремьянцѣ на рокахъ сѣдовыхъ земскихъ кремьянцкихъ, которые са суды ведлє статутѣ назавтриє свѣтого Михала, свѣта римского, сѣдити и справовати почали в року теперешнемъ даты вышєи написаное, пан Валєриян Пудловскийи положил позов и просил, абы был читан. В которомъ позвє жалоба его *єст* написана, *иж*, *дєи*, «земенин повету Кремьянецкого пан Сєбєстиѣн Кошляковскийи в року прошломъ тисача пѣтсотъ сѣмьдєсѣт сѣмомъ мѣца июла двадцѣт третєго дѣна сєножат его влостную под греблєю млына своего поддаными своими борковскими моцно, кгвалтомъ покосил, и на тои сєножати его стог сина поставил, и его зѣпокоиного держаня тоє сєножати его властное // кгвалтовнє выбил. А к тому в томъ же року мѣца августа двадцѣт второг[о] дѣна, в чєтвєргъ, врадника своего борковського Адама Бродицкого ты самъ, с поддаными своими борковскими, з возами на померки старожитныє подданныхъ его борковскихъ, на нивы моцно, кгвалтомъ наславши, ѿ Андреица проса *коп* сѣмъ, а в Сєнюка ячменю *коп* пѣт кгвалтовнє побрати и до гумна своего борковського *шт*вєзѣти казаль». Яко таа жалоба его ширєи мєновитє на позвє *єст* шписана и доложона.

И, доводачи справєдливости своєє, пан Пудловскийи положил шповєданя сѣсєдниє, три листы Станислава Чалского, а Василя Трєтака, а пѣна Ивана Головинского, *иж* имъ тот кгвалтъ шповєдал в¹ року тисача пѣтсотъ сѣмьдєсѣт сѣмомъ мѣца авгѣста двадцѣт второго дѣна. Потомъ положил выпис с книгъ кгородскихъ кремьянцкихъ, писаныи рокѣ тисача пѣтсотъ сѣмьдєсѣт шмого

---

¹ Від цього місця чорнило темно-коричнєве.

мѣца авгѣста сѣмого дѣна, возного сознанѣ Миколѣа Ясимонта, иж ему врад-
никъ борковскіи пѣна Пѣдловскаго Ян Мѣсчинскіи мѣца авгѣста пѣтого дѣна по-
казовѣ с того сѣна зметаныи, которыи, деи, с того, за розказанѣмъ пѣна Ко-
шлаковскаго, подданыѣ его борковскіе, покосивши сѣножати пѣна его и сѣно
пограбивши на тои же сѣножати, зметали. Также показовѣ тыѣ листы и знаки
на нивѣх подданныхъ пѣна Пѣдловскаго борковскихъ, менуючи кѣвалтовное
наѣханѣ на тыѣ нивы Адама Бродацкаго: Андрѣева просѣ сѣмъ коп, Сѣнюкова
ячменю пѣмъ коп побрали и до двора, деи, пѣна Сѣбестіянова шѣвѣзли.

Потомъ дрѣгыи выпис с книгъ кѣродскихъ кѣрянецкихъ рокѣ тисѣча пѣмъсот
сѣмъдѣсѣмъ шѣмого мѣца августа двѣдѣцѣмъ чѣтвертого дѣна шѣповѣданѣ своего, иж
то на врадѣ сѣмъ тыѣ кѣвалты шѣповѣдалъ панъ Сѣбестіянъ Кошлаковскіи, передъ на-
ми стоячи в сѣдѣ з ѣмоцованымъ своимъ пѣномъ Станиславомъ Пѣгровскимъ. Ко-
торыи ѣмоцованыи его повѣдил, иж, деи, «панъ Пѣдловскіи невинне пѣна
Сѣбестіана позвалъ шѣ нѣякое кѣвалтовное покошенѣ сѣножати и шѣ кѣвалтовное
тѣжъ побранѣ на нивѣх збожѣа подданныхъ своихъ, ѣстли, деи, сѣножатъ покосилъ яко
свою влѣстную, кѣдыжъ тамъ панъ Кошлаковскіи такъ много, яко и панъ Пѣдловс-
кіи держачи з нимъ спѣлне и з ѣншими сѣбры своими, а шѣ побранѣ збожѣа,
тѣды панъ Сѣбестіянъ шѣ томъ нѣ ведаѣтъ, ани¹ тѣжъ на врадника в него справѣдли-
вости прошѣно, а нивы, тѣжъ полѣ, кѣрдѣнты вси сѣбры маѣмъ спѣлныѣ».

Панъ Пѣдловскіи повѣдил, ижъ «я с паномъ Сѣбестіяномъ // Кошлаковскимъ
и з ѣными сѣбры своими, яко кѣрдѣнтъ борковскіи, помѣривши в ровное чѣсти,
межи сѣбѣ зъ жѣрѣбѣв розобрали, подъ такимъ спѣсобомъ застановили и на
реѣстръ² списали, абы кождыи водлѣ того реѣстрѣ свое держалъ, а шѣдинъ в
дрѣдѣго чѣстъ ничимъ сѣмъ нѣ вѣстѣповалъ. И тотъ реѣстръ пану Кошлаковскому до
захованѣ дали, шѣто деи, тыми жъ сѣбры своими того довождъ и на свѣдоцѣтво
тотъ листъ пѣна Ѣшаковъ, сѣбра своего, покладамъ, в котѣромъ пишѣтъ взнаи-
муючи, ижъ кѣрдѣнтъ борковскіи, помѣривши в ровныѣ чѣсти, розобрали и,
реѣстръ списавши, водлѣ котѣрого мѣли держати, и тотъ реѣстръ, запѣчатѣавши
пѣчатми своими, до захованѣ пѣну Сѣбестіяну дали». Также передъ нами в
сѣдѣ и кѣназъ Григорѣи Подгорскіи, сѣбръ ихъ, в тыѣ жъ слова повѣдил, ижъ «такъ
ѣсть, яко шѣ томъ панъ Пѣдловскіи справу даѣтъ».

А потомъ панъ Пѣдловскіи повѣдил: «Кѣдыжъ, деи, того слѣдинѣ довождъ, ижъ
панъ Сѣбестіянъ, маючи в сѣбѣ реѣстръ в захованю, а мою сѣножатъ кѣвалтовне
покосивши, тамъ же стѣгъ сѣна зметалъ, также и на влѣстныхъ нивѣх, помѣрѣкохъ и

66 зв.

¹ Літеру *a* написано нечітко, ніби половина *ii*.

² На літері *p* клякса від чорнила.

проробках новопокопанных подданных моих также кгвалтовне збожѧ побрал, шкоды починил, а тепер са до роздѣлку не знает, нехаи, деи, присагнет, як того застановена межи нами не было».

Умоцованыи пѣна Себестиянов поведил, иж, деи, «ты пѣна Себестияна ш реистръ, которыи менуеши, не позвал, на то не повинен штказовати, а што, деи, довод показдѣши, абы реистръ в захованю пѣна Кошлаковского был, на котором якобы дел ниаккии вчинен быти мел, ино, деи, тые сведками быти не могѣт, кгдаж вамъ всимъ, яко сабромъ, ш шднѣ реч идет, бо гдебы саброве в одномъ имениу дел мели, тогды бы са мели заховати ведле статутѣ». И подал артикулъ семынацат в роздѣле деватомъ, которыи был читан. И так пишет, иж «колибы котораа братаа рожонаа або и далшиє в родѣ, нижли братаа рожонаа, мели которое имение сѣместное, нерозделное перед правомъ, собе росписавши, поделили або листы реистра межи себе дали, тогды вжо тот дел промежкѣ себе вечне держати мают, хотя не перед врадомъ, але перед сполными приятelmi собе дел вчинили, через давност земскѣю десат лет держали таковыи дел, промежку себе вечне держати мают». А иж, деи, делу вечного пан Пѣдловскийи перед сѣдомъ листов, ани реистров жадных на то не показал, просил, абы пан Себестиян шт кгвалту позву и речи волен был.

67 Мы, выслѣхавши жалобы пѣна Пѣдловского и штпорѣ стороны позваное, так наидѣемъ: кгдаж пан Пѣдловскийи в сабраном имениу водле права и ста//тутѣ вечистого делѣ, также листов, ани реистров не показал, а пан Себестиян естли сеножат покосил, яко на своемъ посполитомъ, тѣды шт кгвалтѣ чинимъ волного, зоставуючи при немъ тоє сено, што на тои сеножати покосил, а што са дотычет ш нивы, иж пан Пѣдловскийи менует быти властными подданных своих, на которых якобы мел пан Себестиян кгвалтовне в подданных его збожѧ побрати, ино бачимо, же то ш кгрѣнт идет земланыи, што сѣдѣ нашому земскому не належит, штсылаемъ то на ѣзнане врад подкоморего повету Кремянецкого его мѣлсти пѣна Адама Климентовича Боговитина. А пан Себестиян, не бѣрѣчи ш кгрѣнт до подкоморего, кгдаж, деи, шднои части пан подкоморейи граничит не может, але ѣвес кгрѣнт апелевал до трибуналѣ, мы ему апелации допѣстили, а тоє всказане наше сѣдовное казали есмо до книгъ земскихъ кремянецкихъ записати.

лѣд [34]

Лѣта по нароженю Сына Божего тисача пѣтсотъ семѣдесат шмого мѣца шктебра шостого дѣна.

Ставши шчєвисто перед нами, Антоніємъ Яловицкимъ, судєю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудкомъ, владники земьскими креманецкими, в замку гѣдрьскомъ в Креманцѣ на рокахъ сѣдовыхъ земьскихъ креманецкихъ, которые сѣды водлє статутѣ назавтриє светого Михала, свата рымского, сѣдити и справовати почали в року теперешнемъ даты вышеиписаное, пан Валеріян Пѣдловскіи положилъ позов и просилъ, абы былъ читанъ. В которомъ позовѣ жалоба его *єст* шписана, *иж*, *деи*, «земенинъ повету Креманецкого панъ Себестіянъ Кошляковскіи в року прошломъ тисача пѣтсотъ сѣмьдѣсѣтъ сѣмомъ мѣца іюна двадцатого дѣна, такъ мѣца іюла третєг[о] и четвєртого дѣна в небытности его ты, наславши подданныхъ своихъ борковскихъ и кошляковскихъ всихъ з возами и з секирами потрикромъ в дѣброву его влостную, которая, *деи*, са єму *шт* вас, сабровъ, черєзъ жєрєбєи в дѣлу зостала, моцно, кѣвалтомъ дерево дѣбовое на будованє згожєє рѣбати, пѣстошити и до двора своего борковского возити казалъ. Которого, *деи*, дерева дѣбового за насланємъ его кѣвалтовнымъ в дѣбровѣ его влостной борковской подданые его немало вырѣбали, и спѣстошили, и до двора твоего борковского *шт*вєзли, которымъ, *деи*, деревомъ его дворъ собѣ *шт*строжилъ // в Боркѣ, и иншєє, *деи*, дерево, з дѣбровы его вырѣбаное, на будованє дворное *шбєрнѣ*ли, яко *ж*, *деи*, того кѣвалтовного в дѣброву его насланѣ, твоего дерева вырѣбаня и спѣстошеня врадѣ *шт*повєдати, вознымъ *шб*водити и правнє собѣ в томъ постѣпити нє *ш*мєшкамъ, яко таа жалоба его *ширєи* мєновитє на позовѣ *єст* шписана и доложона. А по вычитаню позовѣ, доводачи справєдливости своеє, панъ Пѣдловскіи положилъ *шт*повєданѣ сѣсѣдного три листы пѣна Івана Головинского, Станислава Чапского а Василя Трєтака, *иж* тотъ имѣ кѣвалтъ *шт*повєдалъ в року тисача пѣтсотъ сѣмьдѣсѣтъ сѣмого мѣца іюна четвєртого дѣна. Потомъ положилъ выписъ съ книгъ кѣродскихъ креманецкихъ *шт*повєданѣ своего з возного сознанємъ Миколая Ясимонта рокѣ тисача пѣтсотъ сѣмьдѣсѣтъ сѣмого мѣца іюла сѣмого дѣна.

67 зв.

Панъ Себестіянъ Кошляковскіи, передъ нами стоѣчи в судѣ, з ѣмоцованымъ своимъ пѣномъ Станиславомъ Пѣтровскимъ, который поведилъ, *иж*, *деи*, «панъ Пѣдловскіи невиннє пѣна Себестіана позвалъ *ш* кѣвалтовное насыланє в дѣброву и порѣбанє дерева, *єст*ли, *деи*, посылалъ, тєды яко въ свое влостное, кѣдыжъ тамъ такъ много маєтъ, яко и панъ Пѣдловскіи, держачи з нимъ сполнє и з ыншими сабры своими».

Потомъ панъ Пѣдловскіи на то поведилъ, *иж* «я з вами, з сабры своими, кѣрѣнтъ борковскіи, померивши в ровныє части, межи сѣбѣ з жєрєбєиєвъ розобрали, подъ такимъ способомъ застановили и на рєистръ списали, абы кождыи водлє того рєистрѣ свое держалъ, а *ш*динъ в дрѣгого часть ничимъ са нє

встѣповал. И тот реистръ пану Кошляковскому до захованя дали, што, деи, тыми ж сабры своими того довожд и на сведоцтво того листь пѣна Ѵшаков, сабра своего, покладамъ, в которомъ пише, шзнаимуючи, иж «кгрѣнт борковскии, померивши в ровныѣ части, розобрали и реистръ списавши ведле которого мели держати, и тот реистръ, запечатавши печатми своими, до захованя пѣнѣ Себестияну дали». Также перед нами, в сѣдѣ, и княз Григорей Подгорецкии, сабръ ихъ, в тыѣ ж слова поведил, иж «такъ естъ, яко ш томъ пан Пѣдловскии справу даѣтъ». А потом пан Пѣдловскии поведил: «Кгдыж, деи, то слѣдшне довожу, иж пан Себестиян, маючи в себѣ реистръ в захованю, и в моѣи части кгвалтовне шкоды починил, а тепер са до розделку и реистрѣ не знаѣтъ, нехаи, деи, присагнет».

68 Умоцованыи пѣна Себестиянов поведил, иж, деи, «ты пѣна Себестияна ш реистръ, которыи менуѣи, не позвал, на то // не повинен штказовати, а што, деи, довод показѣи, абы реистръ в захованю в пѣна Кошляковского был, на которомъ якобы дѣл ниякии вчинен быти мел, ино, деи, тыѣ светками быти не могѣтъ, кгдыж вамъ всимъ, яко сабромъ, ш шднѣ рѣч идѣтъ, бо гдѣбы саброве в одномъ именю дѣл мели, мѣли бы са заховати ведле статутѣ». И подал артиклъ семынацат в розделе девятомъ, которыи был читан, и так в немъ пишет: иж «колибы которая братя рожонал або и далшиѣ в року¹ (!), нижли братя рожоная, мели которое именѣ сѣмѣстное, нерозделное перед правомъ, в собе росписавши, поделили або листы реиистра межи себѣ дали, тогды вжо тот дѣл промежку себѣ вѣчнѣ держати маютъ, хотя не перед врадом, алѣ перед сполными приятѣлми собе дѣл вчинили и через давност земьскѣю десат лѣтъ держали, таковыи дѣл промежку себѣ вѣчнѣ держати маютъ». А иж, деи, дѣлѣ вѣчного пан Пѣдловскии перед сѣдомъ листов, ани реистров жадных на то не показал, просил, абы пан Себестиян шт кгвалтѣ позву и рѣчѣи волѣн был.

Мы, выслухавши жалобы пѣна Подловского и штпорѣ стороны позваное, так наидѣм, кгдыж пан Пѣдловскии въ сабраномъ именю водлѣ права и статуту вѣчистого дѣлѣ, также листов ани реистров не показал, а пан Себестиянъ Кошляковскии, естли в кгрѣнт, в дѣбровѣ на потребу дерева рѣбати всылал, тѣды яко в посполитѣю свою, прето пѣна Себестияна шт кгвалтѣ, позву и шт тых шкод, в позвѣ шт пѣна Пѣдловского мѣнованных, чиним волно, и то есмо до книгъ земьскихъ крѣмянецкихъ записати казали.

---

¹ Помилка, слід в роду.

РокѸ по нароженю Сына Божего тисача пѧтсотъ сѣмьдесѧтъ шмого мѣца шктобра шостого дѧна.

Ставиши шчѣвисто перѣд нами, Антониемъ Яловицкимъ, сѣдѣю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудькомъ, вѣрники земьскими кремѧнецкими, в замкѸ гѣдрьскомъ в КремѧнцѸ, которые сѣды водлѣ статутѸ назавѣтриѣ светого Михѧла, свѧта римского, сѣдити и справовати почали в року тепѣрѣшнемъ даты вышѣиписанное, поддѧные гѣдрьские Батко Мисанович а сын его Мошко, жидове мѣста ЛѣцкогѸ, положили позов и просили, абы был читан. В котѸромъ позвѣ // жалѸба их *ѣст* написана, што *ж*, *дѣи*, земенин поветѸ КремѧнецкогѸ пан Михѧило Дчѣса взѧл, позычил в них готовых грошѣи, за певными шписами своими на шдномъ листѣ чѸтыри копы грошѣи, на дрѸгомѸ листѣ тридцѧтъ шѣсть коп грошѣи, которыи пѧнзи шписал на роки певные, тоѣст шдны в року шѣстьдесѧтъ шсмомъ, а дрѸгыѣ в року шѣстьдесѧтъ девѧтомъ штдати и заплатити. А *ѣст*либы шн на тыѣ роки не штдал и не заплатил, шписалсѧ, *дѣи*, шн листами своими Батку и сыну его Мошку або тому, в кого листы твои будѸтъ, совитѸстю заплатити, и тому шкоды и наклады бѣз присагы на рѣченѣ слова заплатити и нагородити *ѣси* мел, и тому *тѣж* поднѧлсѧ и шписалсѧ *ѣси* листомъ своимъ тому *ж* Батку вывѣзти с пѸщи Степанскои двѧдцѧтъ лѧштов попѣлу поддѧными своими на мѣстцѣ певное до Берѣжѣц, мел *ѣси* ставити ш СерѣдопѸстю в року шѣстдесѧтъ девѧтомъ, за што за тоѣ за *всѣ* шт него заплату спѸлна взѧл. А *ѣст*либы *ѣси* на *тѸт* рок попѣлу на мѣстцѣ назначѸное не вывѣз, шписалсѧ *ѣси* листомъ *лашт* попѣлу кождыи заплатити по тому, по чѣмѸ Ѹ Кгданску на *тѸт* сплав был, к тому шкоды и наклады *ѣси* або тому, в кого *тѸт* листъ будѣтъ, шписалсѧ *ѣси* заплатити, кромѣ присагы, толко на рѣченѣ слова, чѸму *всѣмѸ*, *яко* готовых грошѣи, так *тѣж* и вывѣзѣню попѣлу, роки давно проминули, а тыѣ *ѣмѸ* водлѣ шписов своих так истизны, *яко* потѸмъ совитѸстѣи и шкод за невывѣзѣнѣ попѣлу по тому, по чѸму Ѹ Кгданску *лашт* попѣлу был, *тѣж* за шкоды и наклады за *всѣ* никѸторѸе заплаты и до сѣго часу не *в*делал и тымъ *ѣго* Ѹ великыѣ шкоды, и наклады, и *ѣбѸзство* приправил. *Ѹ* чѸмъ шн нешѸвѣнокрот жалѸбу делал и до судѸ тѣбѣ позвы позывал, и ты, знимаючи справѣдливѸсти, позвы *ѣмѸ* збивал, толко, *дѣи*, *ѣси* был в року сѣмдесѧтомъ чѣрѣз вынаидѣнѣ приѧтелское, которых *ѣстѣ* спѸльне были шбрали и на то высадили, и самъ *ѣси* на тоѣ добровѸльне был позволил, и такѣс был Батка поѣднал, *жѣс* мел двѣстѣ и сорок коп грошѣи *ѣмѸ* заплатити *вѣ* двѣ недѣли перѣд сѣмою сѣботѸю в року сѣмьдесѧтомъ, на которыи

68 зв.

долгъ мел еси листъ достаточнѣ ведлѣ потреби его справити и Батку на себѣ дати и передъ сѣдомъ земскимъ креманецкимъ вызнати. Што, деи, еси все тоє проволоч и его тымъ справедливостъ продолжил и в болшиє шкоды и наклады его привел и приводиши». Яко тая жалоба на позве естъ достаточнѣ вписана и доложона. А по вычитаню того позвѣ // Мошко Баткович, показавши моцъ зѣполную, в права штѣ вѣща своего Батка Мисановича и самъ штѣ себѣ, доводачи справедливости своеѣ, положил листъ, менуючи быти, ꙗна Михаила Дчѣсы подъ печатю и с подписомъ рѣки его, в которомъ такъ пишѣ, ижъ панъ Дчѣса позычилъ в Батка Мисановича чотыри копы грошеи литовскихъ и мелъ ему штѣдати в року шѣстдесятъ вѣсмомъ шъ светомъ Миколѣ, а естлибы не штѣдал, тогды потомъ мелъ тыѣ ꙗнзи совито шкоды, наклады платити. Дата в того листу року шѣстдесятъ вѣсмого мѣца сѣнтѣбра двадцатъ вѣсмого дѣня.

А потомъ положил листъ также подъ печатю и с подписомъ рѣки, мѣначи быти, ꙗна Михаила Дчѣсы, в которомъ пишѣ, ижъ панъ Михаилъ Дчѣса позычити (!) в Батка Мисановича и в сына его Мошка, жидовъ лѣцкихъ, тридцатъ копъ и шѣстъ копъ грошеи литовскихъ, которые ꙗнзи передъ сѣмою суботою за двѣ недѣли в року шѣстдесятъ девятомъ штѣдати мелъ, а естлибы на тотъ рокъ не штѣдал, то вжѣ по вѣномъ року совито шкоды, наклады нагородити мелъ. Дата в того листу року шѣстдесятъ вѣсмого мѣца сѣнтѣбра двадцатъ вѣсмого дѣна.

Потомъ тежъ положил листъ, мѣнѣючи быти ꙗна Михаила Дчѣсы подъ печатю и с подписомъ рѣки его, в которомъ пишѣ, ижъ панъ Михаилъ Дчѣса мелъ поддаными своими вывезти двадцатъ лаштовъ попелу Батку Мисановичѣ, жидѣ лѣцкому, с пѣщи Степанское на рокъ пѣвныи шъ Сѣредопостю, которое Сѣредопостѣ было в року шѣстдесятъ девятомъ; тотъ попелъ провадити до Буга, до Берѣжецъ, а што сѣ дотычетъ штѣ того попелу за фѣру, то штѣ Батка сполна заплата дошла. А естлибы на тотъ рокъ тыхъ двадцати лаштовъ попелу до Берѣжецъ не выставил, тогды по томѣ мелъ за кождыи лаштъ заплатити, по чому на тотъ часъ вѣ Кѣданску былъ, а шкоды, наклады нагородити мелъ на рѣченѣ слова. Дата в того листу року шѣстдесятъ вѣсмого мѣца сѣнтѣбра двадцатъ вѣсмого дѣна.

А потомъ положил листъ, мѣначи быти подъ печатю ꙗна Савина Яловицкого, подсѣдка земского кремянецкого, и ꙗна Станислава Лаща, подъ печатми ихъ, ижъ, деи, вни будѣчи прошоныѣ штѣ ꙗна Михаила Дчѣсы, выналезкомъ приятѣлскимъ знаидѣна мелъ панъ Михаилъ Дчѣса жидѣ Баткови и сыну его Мошку штѣдати и заплатити на рокъ и дѣнъ пѣвныи за тую сѣму, што на листахъ всталъ былъ винѣнъ, такъ за двадцатъ лаштовъ попелу, што не вывѣзъ — двѣстѣ копъ и сорокъ копъ грошеи личбы литовское на пѣвномъ мѣстѣ в замку Лѣцкомъ передъ

врадомъ кгородскимъ за две недели перед семою сѣботою, // котораа семаа сѣбота в року семдесатомъ, што на томъ листѣ ширѣи есть шписано. Дата в того листу лета божего нароженѣ тисача пѣтсотъ семъдесатого мѣца генвара шмогонадцѣт дѣна.

А потомъ положил теж лист, в тоѣ ж слово менѣючи быти пѣна Павла Федоровича Корытинского а пана Федора Рѣдецкого, будѣчи прошоные *шт* пѣна Михаила Игнатовича Дчѣсы и *шт* Мошка Батковича, жидѣ лѣцкогѣ, *и ж* выналезкомъ приятѣлскимъ знаидѣна их мѣлсти пан Михаилѣ Дчѣса жидѣ Баткови и сыну его Мошку *шт*дати и заплатити на рок сѣмую сѣботу ведлѣ теж листов за двѣдцѣт лаштов попѣлѣ, што не вывез – двѣстѣ коп и сорок коп грошѣи личбы литовское, што ширѣи и достаточнѣ на томъ листѣ их есть шписано. Дата листа того року тисача пѣтсот семъдесатого мѣца генвара шмогонадцѣт дѣна.

По вычитаню листов Мошко повѣдил, *и ж*, *дѣи*, «есми при тых доводѣх готов есми присагнѣти, *и ж* то *ест* листы справѣдливыѣ пѣна Михаилѣ Дчѣсы». Пан Михаилѣ Дчѣса, перед нами стоѣчи в сѣду, выслухавши жалобы с позву тых жидѣв луцкихъ Батка а сына его Мошка повѣдил, *и ж* што «тут перед сѣдом жалуют на менѣ Батко и сын его Мошко, абых им мѣл быти так много винѣн, як шбжаловали, так теж ниякиѣс листы, менѣчи быти под печатми и с подписомъ рѣки моеѣ, перед сѣдомъ показѣют, то листы не есть правныѣ и неслушныѣ, ѣ судѣ моцы мети не могѣт». А просил, абѣ был захован водлѣ статутѣ артикулѣ сѣмого и розделу сѣмого, которѣи был читан и так в немъ пишѣт, *ест*либѣ кто кому запис на которѣю рѣч рѣхомую або сумѣ поэычоную доброволнѣ дал под печатю своею и под печатми людѣи добрых, подлѣ шбычаю права ѣчинѣныи, таковыи кождыи при таковом записѣ зостѣти, а тот запис кождыи моцнѣ ѣ права маѣт быти захован. И повѣдил: «Кгдыж, *дѣи*, то показѣю, *и ж* то не есть листы правныѣ под шною печатю, а в статутѣ пишѣ, *и ж* тыѣ листы ѣ права моцы мети не маѣют, которѣѣ с печатми людѣи добрых при моцы захованы быти маѣют, прошѣ, абых был *шт* того волѣн».

Мошко на то повѣдил, *и ж* «я правныѣ листы и слѣдшныѣ пѣна Дчѣсыны под печатю и с подписомъ рѣки его влостное показѣю, прошѣ, абых был водлѣ тых листов и статутѣ захован». И пытан пан Дчѣса, если до печати и под//пису рѣки своѣи знаѣтсѣ». Пан Дчѣса повѣдил: «Не повинѣн сѣ я тобѣ того справовати». И подал артикул пѣтдѣсѣт вторѣи розделу чѣтвертого, в которомъ так пишѣ: «Кгды сѣда, выслѣхавши жалѣб и *шт*порѣ сторон, скажѣт которѣишколвѣк сторѣнѣ довод або *шт*вод, а шнаѣ сторона на шныи час, на которѣи мѣла доводити або *шт*водити, не доведѣт або сѣ не *шт*ведѣт, таковаѣ рѣч свою маѣт

тратити, будѣт теж доводы и штводы через сприсягѣ (!), кому писма або светков не достанет». К тому теж подал артикул пмтдесат сѣмыи розделу четвертого, и был читан. В которомъ так пишет: «Могѣт теж быти доводы листовныѣ, тоест записы на именяхъ и иныѣ выписы або шповедана и сознана с книг канцлерей нашеѣ с книг сѣдовыхъ земьскихъ и замковыхъ черезъ церокграфы под печатми и под написанѣмъ рѣки влостное». И повѣдил, иж «то слѣшнѣ довождѣ, же есть листы слѣшныѣ и правныѣ, проше, абыхъ былъ захованъ ведле статутѣ».

Мы, выслушавши жалобы Мошка-жида и штпорѣ стороны позваное за листы, доводы и штводы Мошковыми, жида луцкого, знаидѣмъ, иж при тыхъ листехъ своихъ маєт Мошко присагнути, иж такъ много пан Дчѣса ему виненъ, а на чомъ Мошко присагнетъ, панъ Михаилло Дчѣса такъ много ему повиненъ будѣтъ заплатити, а панъ Дчѣса, не приимуючи того всказаня нашего, шт того апелевалъ до трибуналу. Мы ему апелации допѣстили и то до книгъ записати есмо казали.

лs [36]

Лѣта по нароженію Сына Божего тисача пмтсотѣ сѣмѣдесатѣ шмого мѣца шктобра шстого дѣна.

Постановившиа шблично в замкѣ его королевское мѣлсти в Кремлицѣ передъ нами, Антоніемъ Яловицкимъ, сѣдѣю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудькомъ, врадники земскими кремьянецкими, на рокохъ сѣдовыхъ земьскихъ кремьянецкихъ, которые ведле статутѣ назавтриѣ светого Михала, рымского света, в року тепер идѣчомъ сѣмѣдесатѣ шмомъ сѣжоны и штправованы были, его мѣлсть панъ Федоръ Сенюта Ляховецкии, воискии кремьянецкии, шповедал и положилъ передъ нами, сѣдомъ зѣполнымъ, привилей славноѣ памѣти короля его мѣлсти Жикгимонта, писаныи на паркгаменѣ, с печатю привесистою и с подписомъ рѣки его кролевское мѣлсти, также с подписомъ рѣки писара гѣдрьского пѣна

70 зв. Богѣша Боговитиновича на именѣ ихъ мѣлсти штчызныѣ, // такъ в поветѣ Володымерскомъ, яко и в поветѣ Кремьянецкомъ в земли Волынской лежачихъ, на Тихомлѣ, на Миклашовѣ, и на Волчковцѣ, и на иншиѣ именѣ ихъ мѣлсти штчызныѣ и дѣдичныѣ належачиѣ, и просилъ его мѣлостъ панъ воискии кремьянецкии, абыхмо тотъ привилей короля Жикгимонта его мѣлсти передъ собою читати и в книги земскиѣ вписати казали. Которого мы, шгледавши и передъ собою его читати казавши, велили есмо его до книгъ земьскихъ кремьянецкихъ слово шт слова вписати, и такъ са в собѣ маєт:

«Жикгимонт, божию млостю корол полскии великии, кнѣзь литовскии, рѣскии, кнѣжа прѣское, жомойтскии и иных.

Чинимъ знаменито симъ нашимъ листомъ, хто на него посмотри́т або, чтѣчи его, вслыши́т, нинѣи́нимъ и напотомъ будѣчимъ, кому́ будетъ потреба́ того ведати, билъ намъ чоломъ городничии володимѣрскии Ёско Сѣнютичъ шъ томъ, што́ жъ штецъ нашъ Казимиръ, королъ его мѣлсть, смотрилъ его зъ земланиномъ кремѣянецкимъ Ивашкомъ Калениковичомъ шъ дадко́вщинѣ его шъ сѣлищѣ, на имѣ шъ Тихомлѣ, которое́ жъ сѣлищѣ держалъ дадко́ его Сивко Кобаковичъ, и того́ межи ними досмотривши, тоѣ сѣлищѣ Тихомлѣ Сѣнютѣ присѣдилъ и листь свои́ сѣдовыи на то́ ему далъ.

Те́жъ повѣдилъ передъ нами, и́жъ штецъ нашъ Казимѣр, королъ его мѣлостъ, сѣдивъ его с кримѣя́нчаниномъ с Шириндою шъ три сѣлища́ его шътчы́зные, шъ Миклашовцы, а шъ Волчковцы, а шъ Налибѣсы¹, ино́ тотъ Ширинда, с нимъ са́ згоди́вши, и по́стѣпилъ ему́ двѣ сѣлищѣ́ пѣстыхъ на Полтвѣ́, Миклашовцовъ а Волчковцовъ, а самъ шсталъ на́ шдномъ сѣлищи́ на шса́женомъ на О́либѣсѣхъ. И тоѣ́ свое́ еднанѣ́ передъ шцѣ́мъ нашимъ Казимѣре́мъ, короле́мъ, възъя́вили, и штецъ нашъ его́ мѣлсть листь свои́ на тыѣ́ двѣ сѣлища́ ему́ далъ, и тыѣ́ шнъ листьы́ шца́ нашего́ его́ мѣлсти́ на то́ передъ нами́ вказы́валъ.

Те́жъ покладалъ передъ нами́ листь сѣдовыи́ брата́ нашог[о] О́лѣксандра, коро́ла его́ мѣлсти́, и́жъ сѣдилъ его́ зъ земланы́ лѣцкыми́ з Фѣдко́мъ, а з Дашкомъ, а з Занкомъ Слови́чи шъ сѣлищѣ́ ихъ, которое́ шнъ держи́т в Луцкомъ́ по́вѣтѣ, на имѣ́ шъ Радого́щъ, которое́ жъ сѣлищѣ́ кѣпилъ штецъ́ его́ в отца́ ихъ въ́ Сска́ Слови́ча на вѣчно́ст. В кото́ромъ же́ листѣ́ брата́ нашего́ выпи́сано, и́жъ шнъ на́ шнъ часъ и листь кѣпчи́и шътца́ ихъ и те́жъ листь на то́ дозво́леныи́ и потвѣ́рженыи́ шътца́ нашего́ Казимѣ́ра, коро́ла его́ мѣлсти́, передъ его́ мѣлостю́ вказы́валъ, и его́ мѣлостъ, того́ межи́ ними́ досмотривши́, Сѣнюту́ в томъ́ право́го зна́шолъ, и тоѣ́ сѣлищѣ́ Радого́щъ подлугъ́ кѣпи́ли шътца́ его́ и листу́ потвѣ́ржено́го Казимѣ́ра, коро́ла его́ мѣлсти́, Сѣнютѣ́ присѣдилъ, и то́т листь свои́ сѣдовыи́ на то́ // ему́ далъ.

71

А к тому́ повѣдилъ передъ нами́, и́жъ кнѣзь Андре́и О́лѣксандрови́ч, староста́ володы́мѣрскии́, в то́т часъ, коли́ шът брата́ нашего́ Кре́мѣя́нцъ держалъ, далъ́ ему́ сѣлищѣ́ пѣсто́е в Кре́мѣя́нцкомъ́ по́вѣтѣ́ в Кѣ́зминско́и волости́ Кле́тную, та́кже́ и братъ нашъ́ его́ мѣлостъ тоѣ́ сѣлищѣ́ ему́ далъ и листомъ́ своимъ́ потвѣ́рдилъ на вѣчно́ст. А пото́мъ его́ жъ мѣлостъ́ братъ нашъ́ далъ́ ему́ сѣлищѣ́ дрѣ́гое тамъ́ же́, в Кѣ́зминско́и волости́, на имѣ́ Тѣ́рновку, и на то́ шнъ листьы́ брата́ нашего́ передъ нами́ вказы́валъ. Те́жъ покладалъ передъ нами́ листь кѣпчи́и, што́ кѣпилъ в Ма́ртина

---

¹ Помилка шъ Налибѣсы, далі́ в тексті́ на О́либѣсѣхъ.

Заневич Прѣского имѣне его *шт*чизное *Олшаницѣ* на вѣчност зо всимъ, как са в собе маєт. И бил намъ чоломъ Сѣнютя, абыхмо тые вси *верхѣ*писаные сѣлища и тѣю кѣплю его *потвердили* ему нашимъ листом на вѣчност. Ино мы, *выслѣ*хавши тых листов сѣдовых *шт*ца нашего Казимѣра, корола его *мл*сти, и брата нашего *Ол*ександра, корола, и *теж* листов, данины брата нашего его *мл*сти, его кѣпчеге, з особливое ласки наше *панское* на чолом-*бите* его, то вчинили: тые *верхѣ*писаные сѣлища Тихомль, а Миклашовцы, а Волчковцы, а Радогощъ, которыи ему *штец* и брат нашъ присѣдили, и *теж* тые сѣлища, што брат нашъ его *мл*сть ему дал, Клетную а Тѣрновку, и тое имѣне, которое *шн* кѣпил, *потвержаємъ* симъ нашимъ листомъ, волно ему самому, и его жоне и дѣтемъ, и напотомъ будѣчимъ их *щадком* з людми данными и тяглыми тых сѣлицъ и того имѣна кѣпленого, и з землями *пашными* и *бортными*, и с *сѣножатми*, и *теж* зъ землями тых *людеи*, *пашными* и *бортными*, и с *сѣножатми*; и з *лѣсы*, и з *боры*, и з *дѣбровами*, и з *гаи*, и с *хворосты*, и з *заросльми*, и з *ловы* *зверынными* и *пташиими*; и з *данми* *грошевыми*, и *медовыми*, и кѣпичными, и з *даклы* *иржаными* и *швсаными*; и з *реками*, и з *рѣчками*, и з *бобровыми* *гоны*, и *ставы*, и *ставищи*, и з *млыны*, и *млыныщи* и их *вымелками*, и со всимъ с тым, как са тыи *верхѣ*писаныи сѣлища и тое имѣне кѣпленое сами в собе и люди в границах и в обыкодах са своих *мают*. И *волен* *шн*, и *жона* его, и их дѣти, и напотомъ будѣчи их *щадки* то собе розширити, и прибавити, и людми *шсадити*, и к своему *лѣшомѣ* и *вжиточному* *шбѣрнѣти*, как сами *налѣпеи* *роздѣмѣючи*. А на *твердость* того и *печат* нашѣ казали есмо *привесити* к сему нашему листу.

Писан в Краковѣ лета божѣго тисача *патсот* *шмогонадцат* мѣца *июня* *двадцат* сѣмого дѣня *индикта* сѣмого».

71 зв. А так мы тое *шповеданѣ* *пѣна* воиского и *привилѣи* корола его // *мл*сти *Жикгимонта* на *имѣна* *вышѣи**поменѣныи* *належачии* казали есмо до книгъ *земьскихъ* *крѣмянецькихъ* *записати*¹.

лѣз [37]

Лѣта божѣго *нароженѣ* тисача *патъсотъ* сѣмъдѣсать *шмого* мѣца *шктобра* *шостого* дѣна.

На рокох сѣдовых *земьскихъ* *крѣмянецькихъ*, которыи *ведлѣ* *статѣту* *назавт-рие* *сватого* *Михала*, *римского* *свата*, *припали* и *сѣдитиса* *почали* в *рокоѣ*

¹ Після справи запис, що нагадує цифри 2828.

семьдесят шмомъ, постановившиа в замкѣ гѣдрьскомъ кремянецкомъ перед нами, Антониемъ Яловицкимъ, сѣдею, а Савиномъ Яловицкимъ, подсѣдкомъ, владники земскими поветѣ Кремянецкого, его млост пан Федор Сѣнютя Лаховецкии, воискии кремянецкии, шповедил и положил перед нами привилеи, на папери писаныи, корола его млсти Жикгимонта под печатю и с подписомъ рѣки короля его млсти, так с подписомъ рѣки писарское пѣна Богѣша на имена его млсти, меновите: на Гѣлевцы, на Ляховцы, а на Жемелинцы, Кошелевцы, а на Семеново, в повете Кремянецкомъ лежащих. И просил его млсть пан воискии, абыхмо тот привилеи, прочитавши, в книги земские кремянецкие для рѣчи вѣчистое вписати казали.

А так мы, того привилеия шгледавши и перед собою его вычитати казавши, велили есмо его до книг земских записати. И так са в собе маєт:

«Жикгимонт, божю млостю корол полскии великии, кѣзь литовскии, рѣскии, кѣжа прѣское, жомойтскии и иных.

Бил намъ чоломъ городничии володымерскии Сско Сѣнютич ш том, што ж которое имѣне шн держит по жонѣ своѣи Гулевцы, а к тому который имена позаставлял был тѣст его, и шн тые имена шкупил, на имя Ляховцы, а Жемелинцы, а Кошелевцы, а Семеново, и тые шн имена штчизные жоны своеѣ держит, и бил намъ чоломъ, абыхмо на тые имена верхѣписаныи дали ему наш листъ и потвердили быхмо то ему нашимъ листомъ. Ино мы з ласки нашеѣ на чоломбите его то вчинили: на тые имена на Гѣлевцы, а на Ляховцы, а на Жемелинцы, а на Кошелевцы, а на Семеново даем ему сѣс наш листъ и потвержаемъ то ему симъ нашимъ листомъ, нехай шн тые вси имена, штчизну жоны своѣи, держит по тому, как и прѣдковѣ его держали вѣчно.

Писан в Краковѣ // июня двадцат сегого дѣна индикта сегого».

72

Которыи мы тот привилеи за прозбою его млсти пѣна воиского кремянецкого до книг справ земских сѣдовых кремянецких слово шт слова записати казали.

лѣи [38]

Лѣта по нароженю Сына Божего тисача пѣтсотъ семьдесят шмого мѣца шктобра шстого дѣня.

Постановившиа в замку его кролевское млсти в Кремяницѣ на роках сѣдовых земских кремянецкихъ, которые ведле статѣту назаветриѣ по светом Михалѣ, рылскомъ святе, в рокѣ семьдесят шмомъ сѣжоны были, перед нами, Антониемъ, сѣдею, а Савиномъ, подсѣдкомъ, Гневошевичи Яловицкими,

врадники земьскими кремьянецкими, его мѣсть пан Федор Сѣнута Ляховецкии, воискии кремьянецкии, шповедил, и *ж* то, *деи*, «первеи сего его мѣлост княз Костянтин Костантинович Острозскии, воевода киевскии, маршалок земли Волинскии (!), кѣпил был ѓ пѣна Мацка Жижниковского и в сестры его пѣне Оксини третью част на вечност во имену Жижниковцах за пѣтсот коп грошеи литовских. Яко *ж* потом его мѣлост княз воевода киевскии небожчику штцѣ моему пѣнѣ Григору Сѣноте тѣю *ж* част в Жижниковцах за тѣю *ж* пѣтсот коп грошеи литовских спѣстил, и на вечност продал, и листъ свои записныи на то его милости пану штцѣ моему давши, и до книг кгородских кремьянецких записати дал. И, положивши перед нами выпис с книг кгородских под печатю пѣна Петра Сѣмашка, старосты кремьянецкого, просил, абы был вычитан и в книги справ земьских шбычаѣм перенесѣна вписан был. Которого мы, шгледавши, и перед собою его читати казали, и так сѣ в собе маєт:

«Под лета божѣго нарожѣна тисача пѣтсот сѣмьдесѣт десѣтого¹ мѣца декабра.

72 зв. Выпис с книг замку гѣдрьского Петра Михайловича Сѣмашка, старосты кремьянецкого, пришедши перед врад на замкѣ гѣдрьскомѣ Кремьянецкомѣ, княз Костѣнтин его мѣлост Костантинович Острозскии, воевода киевскии, маршалок земли Волинское, староста володымерскии, шповедил и шчѣвисто вызнал передо мною, Петром Михайловичомѣ Сѣмашкомѣ, старостою кремьянецкимѣ, ш томѣ, и *ж*, *деи*, которѣю третью част имену Жижниковцов в повѣте Кремьянецкомѣ кѣпил его мѣлост на вечност за пѣвную сѣму пѣнзеи за пѣтсот // коп грошеи в замѣн (!) гѣдрьских, в пѣна Сѣска Мацковича Жижниковского, и в панѣе Оксини Мацковны, и в мѣжа еѣ Андрѣшка Володковского, тѣю, *деи*, третью част имену Жижниковског[о] продал его мѣлсти за тѣю *ж* сумѣ пѣнзеи за пѣтсот коп грошеи пѣнѣ Григору Сѣноте Ляховецкому и тѣе, *деи*, листы кѣпчиѣ и выписы врадовые, што перво сего сознаня пѣнов Жижниковских та тую третью част в себе мел, которые шт панов Жижниковских на тую третью част мел, ему подавал. И на то листъ свои под печатю своею и под печатми инших людѣи добрых и с подписю рѣки своеѣ пѣнѣ Григору Сѣноте Ляховецкому дал и просил, абы тот листъ его в книги замковые был записан. Которыи листъ его так сѣ в собе маєт:

«Я, Костѣнтин Костѣнтинович Острозскии, воевода киевскии, маршалок Волинское земли, староста володымерскии, чиню явно и шзнаймѣю то сим

¹ Помилка, очевидно, ідеться про інший рік.

моимъ листомъ каждому, кому того будетъ потреба ведати або, читаючи, слышати сѣсчас и потомъ завжды, што которого села Жижниковцов в поветѣ Кремянецкомъ кѣпил есми третюю част з дворомъ, с паишею дворною, слѣдѣбами, людми, полми, сеножатми, з дѣбровами, з реками и рѣчками, ставы, млыны и з их вымѣлками, зо всими пожитками, малыми и великими, якимъколвек именемъ могѣт быти названы и менованы, зо всимъ по тому, як са тоѣ именѣ Жижниковцы само в собѣ, и в своих границах, и шѣходѣх з давных часов маєт, на вечност за пѣтсот коп грошеи литовское личбы по десѣти пѣнзеи в грош в пѣна Сѣска Мацковича Жижниковского а в панѣи Окси-ни Мацковны и в мѣжа еѣ Андрѣика Володовского. А так, иж тоѣ именѣ Жи-жниковцы близко ѣ границах з ыменемъ пѣна Григоря Сѣнюты Ляховецкимъ лежит, жедал нас пан Григорѣи Сѣнютѣ, абых тую част третюю в Жижни-ковцах ему спѣстил и на вечност продал. И, познавши поволность зычливую пѣна Григоря Сѣнюты кѣ собѣ, продал есми тую третюю част имени Жижни-ковского вышеименованого в поветѣ Кремянецкомъ з дворомъ, с паишею двор-ною, слѣдѣгами, людми, полми, сеножатми, дѣбровами, ставы, ставищами, з млыны и з их вымѣлками, реками, з болоты и всаким[и] пожитки, малыми и великими, якимъколвек именемъ названы и менованы могѣт быти, зо всимъ по тому, яко ся тоѣ именѣ Жижниковцы само в собѣ, и своих границах, и шѣходѣх з давных часов мѣло и маєт, за пѣтсот коп грошеи литовских зо всимъ с тымъ правомъ, яко и самъ шт тых пѣнов Жижниковских держал, пѣнѣ Григорию Сѣнютѣ Ляховецкому вечно, навеки, непорѣшно // ему самому, 73 дѣтемъ и потомъ будѣчимъ его шѣадкомъ.

Волен пан Григорѣи Сѣнютѣ тѣю третюю част имени Жижниковского шѣдати, продати, замѣняти, кѣ своему лѣтшому а вжиточному шѣвернути, яко самъ налѣпеи роздѣмеючи. А я самъ, дети и потомки наши, так и тѣѣ шѣтчицы Жижниковские, дети и потомки их не маютеся в тую третюю част имени Жижниковского никоторыми причинами, правными и неправными, уступо-ват, ани под пѣномъ Григорѣмъ самымъ и потомками его поисковат, ани ко-торое ему в том поволоки кѣ праву чинити, шѣдно пан Григорѣи Сѣнютѣ и по-томки его маюте то спокоино вечно держат. И на то есмо пѣну Григорию Сѣнютѣ дали сѣс мои листъ продажныи под моею печатю и с подписю рѣдки. Жедал есми шѣ приложене печати пѣна Петра Сѣмашка, старосты кремянецкого, пѣна Михаила Словича, пѣна Андрея Бабинского, пѣна Климента Воинича, их шѣлост на жеданѣ наше печати свои приложили к сѣму нашому листу.

Писан в Дѣбнѣ лета божѣего нароженя тисѣча пѣтсот пѣтдѣсѣт девѣто-го». Я тоѣ шѣповѣданѣ и шѣчевистое вызнанѣ кѣнѣа Костѣнтина его шѣлсти и тот

листь его мѣсти записныи слово шт слова в книги замковые записати казал и выпис с книг под печатю моею пѣну Григорю Сеньоте Ляховецкому дал. Писан в Кремьнцѣхъ».

А так мы тот выпис с книг кгодских кремьнѣцкихъ за прозбою пѣна воиского кремьнѣцкого слово шт слова шбычаємъ перенесена до книг земьских кремьнѣцкихъ записати казали.

лф [39]

Лета по нароженю Исѣс Христовомъ, Сына Божего, тисача пѣтсотъ семьдесать шмого мѣца шктобра шостого дѣня.

73 зв. На рокох земьских сѣдовых шт дѣна сватого Михала, рымского свята, в годѣ нинѣшнем семьдесѣт шсмомъ ведле статутѣ припалых и сѣдовнѣ штправованных, постановившихѣ шчѣвисто в замку гѣдрьскомъ Кремьнѣцкомъ перед нами, тоѣст Антониемъ Яловицкимъ, сѣдѣю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудькомъ, врадниками земьскими кремьнѣцкими, их мѣсти пан Ян Жоравницкии шповѣдал и доброволнѣ до книг земьских кѣ записованю сознал тыми
слова: «Што, деи, я на теперешниѣ роки земьскиѣ судовныѣ, которые // шт дѣна сватого Михала, рымского свата, припали, писара земьского луцкого пѣна Михаила Корытинского, слѣбра своего, позвомъ земьскимъ кремьнѣцкимъ позвал, а пан писар на тые ж звышменѣныѣ роки михаловскиѣ менѣ чотырма позвы земьскими кремьнѣцкими позвал. То пак, деи, я з нимъ, яко с паном писаромъ, намовившихѣ, шныѣ вси позвы, так я свои позов, яко и пан писар свое чотыри позвы и речи, в них шписаныѣ, на взнанѣ приятелское хотачи их припустити, и в шафѣнок, и в знанѣ их дати на пѣвныи час и дѣн светого Дмитра в року теперешнемъ семьдесѣт шсмомъ мѣца шктреба двадцѣт шостого дѣна. До которыхъ таковых справ маѣм и будемъ повинни на дѣн светого Дмитра, свата ближкопришлого, в дом попа нашего с паномъ Корытенскимъ сполного тѣслуговского к Тѣслуговѣ зылисе и по приятелю способити и звести, а зышѣдшихѣ намъ и зведши приятѣл там, в дом попов, по приятелю засадивши, не зволаючи ничимъ инымъ, того року и дѣня менованого светого Дмитра на менованомъ дѣню тые вси позвы, так мои шдин позов, яко и пѣна писаровых чотыри и речи вси в оныхъ позвѣхъ пѣти шписаню, кѣ розхужѣ, правному и едналному, згодному припустити. Которыѣ приятѣли, шт нас выведенѣны и высажонѣы, за сим доброволнымъ сознанѣемъ нашимъ будѣт волни нас едналнымъ и правнымъ шбычаѣм згоднѣ становити и розхѣдити, и што шныѣ приятѣли наши черѣз нас кѣ тымъ справамъ нашимъ выведенѣны и засаженыѣ шбы-

чаємъ едналимъ або правнымъ згодне межи нами застановит, то мы, шбоя сторона, згодного их знаиденя и застановеня, едналного и правного розсудьку слѣхати повинни будемъ, што их мѣлост межи нами застановят и знаидѣт, то мы шт их мѣлсти, яко шт полюбовного згодного сѣду, з ѿдѣчнымъ приимовати и здержовати повинни будемъ. Ани яколбы (!) шныѣ приятели наши, через нас ку тым справамъ нашимъ зведеныѣ, не молли згодливимъ шбычаємъ шных справ и розниц наших промежку нас згодне едналимъ и правнымъ шбычаємъ скончити и застановити, то намъ буде волно за шными ж позвы на пришлых роках земскихъ, которые в року пришломъ семъдесѣт девятомъ напервѣи припадѣт и сѣдовнѣ штправованы будѣт шт початя роков сѣдомъ, патого дня перед сѣдомъ до тоѣ росправы // стати, и каждыи з нас, позвов своих и рѣчи, в них шписаных, попираючи водлѣ права и статутѣ, розпирати, а пан писар в тѣх ж слова, яко се вышѣшпоменило, перед нами вызнал, и на томъ всемъ переставатъ».

74

И просили шбоя сторона, абы тоѣ их вызнанѣ в книги справ земскихъ записано, што мы до книгъ справ земскихъ записати казали.

М [40]

Лѣта по нароженю Сына Божѣго тисѣча пѣтсотъ семъдесѣтъ шмого мѣца шкѣтѣбра шостого дѣня.

Што позывал позвы земскими повету Кремѣянецкого перед нас, Антония Гневошѣвича Яловицкого, судю, а Савина Гневошѣвича Яловицкого, подсудка, владниковъ земскихъ кремѣянецкихъ, на роки сѣдовыѣ теперешниѣ кремѣянецкиѣ, которые ведлѣ статутѣ судити и справовати почали назавѣтриѣ светого Михала, света рымского, в годѣ теперешнемъ семъдесѣт шсмомъ, подданыѣ гѣдрьскиѣ жида мѣста Кремѣянецкого Песахъ Хаимовичъ самъ шт себѣ и шт жоны товариша своего, небожчика Хаима Аврамовича, жида кремѣянецкого, именѣмъ Гѣлны, на его мѣлост пѣна Фѣдора Григорѣвича Сѣнюту¹ Ляховецкого, воиского кремѣянецкого. Яко ж, ставши перед нами, сѣдомъ зѣполнымъ, в замкѣ гѣдрьскомъ в Кремѣянецѣ за тыми позвы, шбоя сторона, Песахъ а Гѣлна, порѣчили и дали моц зѣполную в судѣ шчѣвисто ѿмоцованому своему панѣ Матысу Яновичу в рѣчи своѣи против его мѣлсти пану воискому кремѣянецкому мовити, которые, положилши (!) позов, просил, абы былъ читан. В которомъ позовѣ жалоба Песахова жида и Гѣлны жидовки ест написана, и ж, дѣи, в року прошломъ

---

¹ Літера у виравлена з іншої.

тиса́ча па́тсот па́тдеса́т второ́го земя́нин зе́мли Во́лынское по́вету Кре́мяне́цкого па́н Се́верин Сьрмо́линский и са́бры его́, па́н Андре́и Козло́вский а́ Сьско́ Жи́жниковский, в́мовѣ и постано́вене́ черезъ пѣ́вныя записы свои з нимѣ учинили¹ и постано́вили ш став на ре́це Горини ме́жи Гдле́вцы и Жи́жниковцы, кото́рыи, де́и, став шни гро́шми и накладо́м своимѣ греблю за́сыпати мели, а за то, де́и, шни им мели по́лче́тверта спу́ста // того́ ж ста́ву на зло́вене́ ры́б водо́е вбы́чаю кд́пе́цкого и записо́в спо́лных своих и позво́лили да́ти и поступи́ти, я́ко шире́и а ме́новите́ ш то́мъ на записе́х их е́ст на́писано и до́ложено под за́кладомъ на гд́дра коро́ля его́ м́лсти и на сторо́нѣ шб́тяжоную. То па́к, де́и, шны́е жи́дове водо́е в́мовы и за́станове́ня своего́ и шписо́в своихъ листо́выхъ то́му до́сыт ъ́чинили: став на ре́це Горини ме́жи Гдле́вцы и Жи́жниковцы за́сыпали и за́ставили, ш́дно ж, де́и, за сме́ртю земя́нина гд́дрьско́го Се́верина не́божчика и са́бров его́ ста́ву то́го им не ш́дин спѣ́ст не до́шол кд́ крывде́ и шко́де и кд́ не́мало́му зни́щеню́ тымъ подда́ным гд́дрьскимъ жи́домъ кре́мяне́цкимъ, прото́, де́и, шни с па́ном во́искимъ, я́ко де́ржачимъ то́го и́менея вы́шеи́меновано́го Жи́жникове́ц и ста́ву, ѣ́ права мо́вити гото́ви. Што́ е́ст шире́и а до́стато́чней на по́звехъ жа́лоба их е́сть на́писана.

Ѵ́моцованы́и жи́да Писа́ха и Ге́яны Ма́тыс, до́водячи сторо́ны спра́ведливост, ли́сть записны́и п́на Се́верина Я́рмолинского², Козло́вского и Жи́жниковского под да́тою ро́ку тиса́ча па́тсот па́тдеса́т второ́го м́ца ма́рта два́дцат тре́тего д́на инди́кта де́сато́го, в кото́ромъ пи́шет, и́ж Се́верин Я́рмолинский, и Андре́и Козло́вский, и Сьско́ Жи́жниковский в́чинили в́мовѣ из жи́ды кре́мяне́цкими Писа́хомъ Ха́ймовичомъ и с Ха́ймом Авра́мовичомъ за́сыпати став на ре́це Горини ме́жи Гдле́вцы и Жи́жниковцы за́ их гро́ши, а по́стѣ́пипи имѣ́ за то́е мели по́лче́тверта спу́стѣ́ то́го ста́ву. А пото́мъ положи́л выпи́с с кни́г кгродскихъ кре́мяне́цкихъ под пе́чалю п́на Пе́тра Се́машка, старо́сты кре́мяне́цкого, шпове́дована́я своѣ́л[о] под да́тою ро́ку тиса́ча па́тсот па́тдеса́т ш́смого м́ца се́нте́бра два́дцат ш́смого д́на.

А пото́мъ положи́л выпи́с с кни́г под пе́чалю п́на Пе́тра Се́машка, старо́сты кре́мяне́цкого, под да́тою ро́ку тиса́ча па́тсотт па́тдеса́т де́вато́го м́ца де́кабра де́вато́гона́дцат д́на, в кото́ромъ пи́ше, и́ж будѣ́чи п́ней Григо́ре́вой Се́нютинои́ Ляхове́цкой п́ней Сь́хими в за́мкѣ́ гд́дрьско́мъ в Кре́манце́ для за́писа́ня до кни́г за́мжовыхъ и́менея Жи́жникове́ц, кото́рое ќйзя Ко́стенти́н (!)

¹ Надрядкове ли позначено як л:.

² Літеру н виправлено з іншої.

его мѣсть, маючи в сѣмѣ пѣнзеи кѣплею третюю часть на вечност, а две части заставою в сѣмѣ пѣнзеи, то его мѣлост кѣзь Костѣнтин за тую ж сумѣ пѣнзии спустил пану Григорю Сѣнютѣ Ляховѣцкому. В тот час жидове кремѣянецкие Хаим Аврамович а Песах Хаимович перед пѣномъ старостою кремѣянецкимъ, пѣнзеи Сѣнютинои впоминали, иж шни, маючи // из Сскомъ Жижниковскимъ а с паномъ Андреемъ Козловскимъ, а з дрѣгои стороны с паномъ Севериномъ Ярмолинскимъ на рѣце Горинѣ в Жижниковцах греблю своим накладом засыпати и водѣ вмовы и листу их записного дѣржати мѣли.

А потомъ положил листь сознаньи Дениса Богѣшевича Несведского, подстаростего кремѣянецкого, под печатю его а под датою року тисача пѣтсот шестдѣсат[о] мѣца гѣнваря третего дѣна, иж за росказанѣмъ старосты кремѣянецкого пѣна Пѣтра Сѣмашка ѣздил до пѣна Григора Сѣнюты Ляховѣцкого, впоминаючи, абы тым жидом допустил тот став ведѣ вмовы их с паны Жижниковскими и Севериномъ вчинѣное спустити. В котором теж листѣ пишѣт, иж потомъ и виж з вѣрду ѣздил Дашно Головинский до пѣна Григора Сѣнюты, в том же впоминаючи его, а шн за частымъ впоминанѣмъ тых жидов того ставу на спуст кѣ зловѣню рыбѣ не дал, кѣ шкодѣ их привѣл.

А потомъ положил листь швороныи под печатю и с подписом рѣки, менуючи быти кѣза Костѣнтина, его мѣлсти воеводы киевского, в котором пишѣт до его мѣлсти кѣза Миколаа Збаражского, старосты кремѣянецкого, ш тыѣ ж жидове, даючи ведати записанѣмъ кѣза старосты кремѣянецкого, иж «его мѣсть пѣну Григорю Сѣнютѣ, спускаючи имѣнѣ Жижниковцы, чогомъ в рѣках своих не мѣл, не спускал ани запису Ярмолинского и Жижниковских безправнѣ ламати не годило и того, дѣи, в листѣ пан Сѣнютѣ не покажѣ». Дата в того листу року тисача пѣтсот шестдѣсат пѣрвого мѣца фѣвралѣ двадцѣт четвѣртого дѣна.

А потомъ положил выпис с книг под печатю его мѣлсти кѣза Миколаа Збаражского, старосты кремѣянецкого, под датою року тисача пѣтсот шестдѣсат пѣрвого мѣца вкѣтѣбра двадцѣт шостого дѣна, в котором пишѣ, иж за тыми ж жиды кремѣянецкими посылал до пѣна Григора Сѣнюты и до пѣна Северина Ярмолинского, кгда были в Кремѣяндѣ, в мѣстѣ подстаростего своего пѣна Олѣкшого Бѣлѣцкого, впоминаючи их, абы сѣ заховали поддѣл листу, шпису Ярмолинского и Жижниковских, а став тот допѣстили им дѣржати. Пан Северин Ярмолинский и пан Григорѣи Сѣнютѣ шказали, иж дѣи, «мы водпуг арѣнды проджов своих пѣнов Жижниковских к нимъ заховатисѣ хочѣмо, того ставу сполного и млынов им вживати не боронимо або вгодѣ якую з ними ш то приняти можѣмо».

А потом положил листь вызнаныи пѣна Кднѣвского, сѣди зошлого земско-
75 зв. го кремѣнецкого, // с печатю и под датою року тисача пѣтсот шестдесѣт
пѣтого мѣца шкѣбѣра сѣмогонадѣт дѣна з возного сознанѣмъ Сѣмена Андрѣз-
кого, и ж тыѣ ж жидове вышеименованыѣ перед нимъ ѡпоминалися, пѣнеи
Сѣвериновойи и пѣнеи Сѣнютинои, ш тот став, абы допѣстили зловит, которыи
вжо спустили были.

А потомъ положил позов корола его мѣлсти Жикгимонта Августа, которыи
в рокѣ тисача пѣтсот шестдесѣт четвѣртого по пѣнюю Григорѣвую Сѣнюти-
ную и сына еѣ пѣна Федора Сѣнютѣ даныи, ш тот же став, абы пѣни Сѣнютинаа
становиласѣ перед его кролевскою мѣлстыю ѡ Вилни, а¹ в небытности короля
его мѣлсти в Литвѣ, ино перед их мѣлстями пѣны радами литовскими. За ко-
торыими позы в томъ року шестдесѣт четвѣртомъ мѣца декабѣра дѣсятого дѣна
по роспѣщеню воиска на року позваномъ, за тыми позы в небытности его
кролевское мѣлсти сторона жалобливая, жиды, перед паномъ Ѡстафѣем Воло-
вичомъ, маршалокомъ дворнымъ, становилисѣ и пѣлност чинили, нишли за
повѣтриемъ и за слѣзбою гѣдрьскою на тот час ѡ Вилни за тыми позы с пѣне
Сѣнютиною и сыномъ еѣ пѣномъ Федоромъ справедливост не дошла.

Пан Федор Сѣнута Ляховецкии, воискии кремѣнецкии, выслушавши жало-
бы с позу жида Песаха и жидовки Гѣнны и доводок их через ѡмоцованого
своего пѣна Яна Свирищовского, шказ чиниль тыми ж словы, и ж, дѣи, «жидове
вышеименѣныѣ позывают менѣ ш став Жижниковскии, которыи лежит на рѣце
Горини, якобы шни мѣли ш тот став вмовку и постановѣнѣ чинити з Сѣвери-
номъ Ярмолинскимъ, Шскомъ Жижниковскимъ и з Андрѣемъ Козловскимъ, ино,
дѣи его мѣлост кнѣз Костѣнтин Костѣнтинови ч Ѡстрожкии, воевода киевскии,
маршалок земли Волынское, староста володымѣрскии, кѣпил тоѣ имѣнѣ Жиж-
никовцы зо всим навсѣ въ Шска Мацкевича Жижниковского и в Ѡксини Мац-
ковны, сѣстры его, а в мужа еѣ Андрѣшка Володавского и дѣржал его мѣлост
тоѣ имѣнѣ час немалыи. А потом, дѣи, его мѣлост кѣзъ воевода тым же правомъ,
которым кѣпил ѡ Жижниковских, продал шлѣд моему пѣну Григорю Сѣнютѣ, а
штец мои то дѣржал спокоине аж до смѣрти своеѣ, и я тепѣр дѣржу, а жидове
там, в томъ ставу, як за дѣржѣня его мѣлсти кѣзѣ воеводина, и шлѣца моего, и теж
моего, в дѣржаню того ставу не были и жадного вступѣ до него не мѣли».

И положил лист Шска Мацкевича Жижниковского а Ѡксини Мацковны и
мужа еѣ Андрушка Володавского с печатми их и под печатми людѣи добрых
76 а под датою року // божего нароженѣ тисача пѣтсот пѣтдѣсѣт сѣмого мѣца

---

¹ Літера *a* виравлена з іншої.

декабра першого дна, в котормъ пишеть, иж продали третью част имениа своего шчызнаго Жижниковец, в повете Креманецкомъ лежачого, з дворомъ, пашнею дворною, з слдгами, людьми, полми и з сеножатми, дброврами, ставы, ставищи, млыны и их вымелжи, реками, речками, болоты, всакими пожитки, малымы и великими, якимьколевекъ именемъ названными, зо всимъ навсе, ничего на себе и потомков своих не заставуючи, его млсти кнзю его млсти Костентину Острожскому, воеводе киевскому, за палсотъ кол грошей монеты и ли чбы литовское на вечност.

А потомъ положил выпис кгородский креманецкий под печатю вradoвою и под датою року тисача палсот петдесат сегомо мѣца декабра шмого¹ сознаня тых же Жижниковских, иж то на враде тую продажу свою перед паномъ Петромъ Семашкомъ, старостою кремьянецкимъ, вызнали.

А потомъ положил лист тых же Жижниковских вышешенованных под печатми их и под печатми людей добрых а под датою року тисача палсот петдесат сегомо мѣца декабра першого дна, в котормъ пишеть, иж того имениа Жижниковецъ заставили ж его млсти кнзю Костентину Острожскому, воеводе киевскому, двѣ части в сѣме пнзеи в тисачи копах грошей ли чбы литовское з двором, пашнею дворною и зо всимъ навсе, яко са тые две части сами в себе и в пожитках своих мают, ничол[о] на себе не заставуючи. Положил теж лист, выпис на то с книг кгородских кремьянецких под печатю пна Петра Семашка, старосты кремьянецкого, под датою року божего нароженя тисача палсот палдесат сегомо мѣца декабра шмого дна: тые ж Жижниковские на враде вызнали тую заставу свою и до книг записати дали.

А потомъ положил листь его млсти кнза Костентина Костентиновича Острожского, воеводы киевского, маршалка земли Волынского, под печатю и с подписом рѣки его млсти и под печатми людей добрых под датою року божего нароженя тисача палсот петдесат девятого, в котормъ пишеть, иж тым же правомъ, котрымъ его млост мел шт Жижниковских, пну Григорю Сенюте Ляховедскому третью част имениа Жижниковец зо всимъ на вечност, не заставуючи на себе ничего, за палсот копъ грошей литовских пѣстил. И положил теж на то выпис с книг кгородских кремьянецких под печатю пна Петра Семашка, старосты кремьянецкого, под датою року божего нароженя тисача палсот петдесат девятого мѣца декабра // сознане его млсти кнза воеводы киевского на третью част Жижниковец, иж то тым же правомъ пну Григорю Сенюте пѣстил, яком самъ мел, на враде вызнавши, и до книг записати дал.

76 зв.

---

¹ Пропущено слова дна.

А потомъ положил листь его мѣсти кнѣзѣ Костѣнтина Острожского, воеводы киевского, под печатю и подписомъ рѣки его мѣсти и под печатми людей добрых под датою року божего нароженѣ тисача пѣтсот пѣтдѣсѣт девѣтого, в которомъ пишѣ, иж его мѣлост кнѣзь воевода киевский двѣ части того ж имени Жижикивецѣ тым же правомъ своимъ, яко его мѣлост мелѣт Жижикиовских, в тисачи копах грошеи пѣну Григорю Сенютѣ пустил зо всимъ, не зоставуючи на себѣ ничего. А потомъ положил выпис с книг кгородских кремѣяецкихъ под печатю пѣна Петра Семашка, старосты кремѣяецкого, под датою року божего нароженѣ тисача пѣтсот пѣтдѣсѣт девѣтого мѣца декабра сознанѣ его ж мѣлсти кнѣзѣ Костѣнтина Острожского, иже то его мѣлсть, на врадѣ визнавши, до книг записати дал, иж двѣ части имени Жижикиовецѣ в тисачи копах грошеи пѣну Григорю Сенютѣ пустил.

И положил теж выпис с книг гѣдрѣских канцлерѣиских под печатю гѣдрѣскою и подписомъ рѣки писара гѣдрѣскол[о] пѣна Миколаѣ Нарѣшевѣча под датою лета божего нароженѣ тисача пѣтсот шѣстдѣсѣт четвѣртого мѣца ноябра двадцѣтого дѣна, в которомъ пишѣт, иж сѣ пан Федор Сенюта за позвомъ гѣдрѣскимъ, которымъ жидове еѣ мѣлост пѣни Сенютиную и сына еѣ мѣлсти пѣна Федора Сенюту были позвали, ѡ тот же став становилсѣ перед его кролевскою мѣлостю ѡ Петриковѣ, яко ширѣи а меновите и достѣтѣчнѣ в тых листѣх, записѣх их поменѣных ест ѡписано и доложено.

А по вычитаню тых листов и доводов ѡмощованыи его мѣлсти пѣна воиского пан Ян Свирѣцовский повѣдил, иж, дѣи, «тые истцы Жижикиовские ест ещѣ живы, которые ѡ тот став з жидами постановѣнѣ чинили, и запис на себѣ дали а мнѣ, дѣи, яко человеку невинному, нехай дадѣт покои». Потомъ ѡмощованыи стороны жалобливое ѡт жидов Матѣс повѣдил, иж, дѣи, «Жижикиовские не молли того продавати, чого в рѣках своих не мелѣ, бо вжѣ были жидом тот став продали». И подал на то артикулѣ пѣтого роздѣлу сѣмого, в которомъ пишѣт, иж «нихто не можѣт записати, ни продати, ани ѡтдати, ани сумы которѣе записати, чого бы в рѣках своих не мелѣ, а естлибы хто кому таковыи спѣдок// записал або продал которѣю сумѣ пѣнзѣи, таковыи запис перед правомъ не маѣт держан быти, бо нихто никому не можѣт ничего давати, чого в рѣках своих не маѣт». А потомъ подал артикул сѣмьи роздѣлу сѣмого, в которомъ пишѣт. «Хто бы кому запис на которѣю рѣч доброволнѣ дал под печатю своею и под печатми людей добрых, подлѣ вбычаю права ѡчинѣныи, таковыи кождыи маѣт при таковомъ записѣ зостати, а таковыи запис кождыи моцнѣ ѡ права маѣт быти захован».

Против того ѡмощованыи его мѣлсти пѣна воиского повѣдил, иж, дѣи, «тут сторона жалобнаѣ, яко листы, так ѡбороны неправные берѣчи себѣ на помѣч,

показѣ, што ему за довод ђ права ити не может. Кгдыж, истцов шпустивши через давность земъскую, его мѣсти пѣна воиского позвали». И подал артикул тридцат шмыи в роздѣлѣ третемъ: еслибы што кому дано або продано хотябы записомъ, буд теж перед гѣдремъ або перед сѣдом земъскимъ шбывно, а шны (!) бы што ему дано, продано або записано в держаню и в поживаню через десат лет не были и то са вradoвнѣ не впоминал, таковыи по выштю лет десати вжо того доходити не может и, держачи, тоѣ вѣчнѣ маєт мети, а ведже тот, хто са впоминает, маєт са того впоминати через листы гѣдрьские и земъские, позвы припозываючи его ку праву, и становитиса за позвы, а хто бы, позвы взявши, ђ себе держал, а стороны ку праву не позывал, таковое ђпоминанѣ за впоминанѣ ђ права не маєт быти приимовано.

Потомъ подал артикул шестдесат деватыи розделу четвѣртого: хто бы кого выбил спокоиногo держана так з ыменa, яко штнaтемъ людеи, кгрѣнтов, тогды шныи выбити, того ж часу и наидалеи в чотырох неделях ш выбита маєт припозвати того, хто его выбил до вradѣ замъкового на рок завитии на двѣ недели, а кгды доведѣт держана своел[о] спокоиногo шного кгвалтовного и впорного а безправного выбита стороны своеѣ противнѣѣ, тогды вrad замъковыи або судовыи маєт всказати кгвалтъ и шкодѣ з наважою.

И тому теж подал артикул деватыи розделу сѣмого: колибы хто купил якоѣ дѣдицтво и держал, спокоемъ заплативши, и на том же именю хто иншии долгъ мел, первѣи вradoвнѣ записаныи, поки ещѣ было не продано, и молчал бы ш тот долгъ десат лет, через давност земъскую и правомъ его не доходил, яковыи хотябы и лист ђпоминальныи мел, тот не маєт на томъ именю того долгѣ смотрити, але маєт истца по своих пѣнзех искати. А еслибы // тот истец не мел чимъ платити, тогды ђ томъ долгу маєт его суд за шию выдати, нишли, еслибы ш тот долгъ, таже вradoвнѣ записаныи, до права позвал того, которыи именѣ тоѣ держит, давности земъское не шмешкавши, тому подлуг запису его першол[о] тот долгъ на том же именю маєт быти присужон.

77 зв.

А к тому тот же ђмоцованыи пана воиского повѣдил, иж, дѣи, «тые жидѣ николи перед тымъ як панов Жижниковских, так же и его мѣсти воеводы киевского и шпца пѣна воиского ку праву ш то не позывали и того не показут, абы коли того ставу в держаню были». А потомъ ђмоцованыи стороны жалобное шт жидов пан Матѣс повѣдил. «Кгдыж, дѣи, показѣю в судѣ листы, доводы и выводы слушныѣ и правныѣ на тоѣ постановѣнѣ жидовское из Жижниковскими, первѣи справленѣѣ, нишли шт Жижниковских, на тоѣ именѣ, его мѣсти кѣзю Костѣнтину Острожкому проданое и в сумѣ пѣнзеи заведеноѣ, а потомъ и пану Сенюте его мѣсти кѣза воеводы киевского шт кѣза тым же

правом пушоное, давности земское на листех ш т жидов показаное, не промолчал, проше, абых ведле тых листов и статуту права посполитого захован был».

А так мы, выслухавши жалобы и шторѣ сторон, кгдаж Жижниковские ш тот став из жидом Песахом а Хаимомъ Аврамовичомъ торгъ ѳчинили и запис свои на то жидом дали наперед, нижли его млсти кнзю Костѣнтину Костѣнтиновичу Острожскомѣ, воєводе киевскому, тоє имѣне Жижниковцы продали и вже того, што наперед продали и лист, запис на себѣ дали, не молли никому иншому над першии запис свои продавати, ани заставлати. Так теж, иж жидове ш то не мовчали пна Григоря Сенюту, а по смѣрти его млсти панюю малжонку его млсти и пна Федора Сенюту ш тот став впоминали и позывали, всказѣмо водле запису Жижниковских: «Маєт пан Федор Сенюта, воискии кремьнецкии, жидѣ Песаху и жидовце Гѣнне в томъ ставу Жижниковскомъ на рѣце Горыне в своєи части на зловене рыб полчетверта спуста дати и ведле того шпису Жижниковских во всем сл напротивку Песаха и Гѣнны жидовки спокоине заховати и им жадное переказы в тых спустех не чинити». Пан Федор Сенюта, не приимуючи ш т нас того декрету, апеловал до трибуналу.

А мы ему апѣлации допѣстили и то судовное сказане наше до книг земських кремьнецкихъ записати єсмо казали. //

78   ма [41]

Лѣта по нароженю Сына Божего тисача пѣтсотъ сѣмьдѣсѣть шмого мѣца шкѣбѣра шостого дна.

На рокох судовых земських кремьнецкихъ, которые ведле статуту припали назавтриє светого Михала, рымского свѣта, судити почали в року сѣмдѣсѣть шмомъ, постановившиє в замьку гѣдрьскомъ кремьнецкомъ перед нами, Антониємъ, судѣю, а Савиномъ, подсудкомъ, Гневошевичи Яловицкими, вѣдники земскими кремьнецкими, его млост пан Федор Сенюта Ляховецкии, воискии кремьнецкии, шповедал ш томъ, иж што, деи, «первѣи сего его млост кнзь Костѣнтин Костѣнтинович Острожскии, воєвода киевскии, маршалок земли Волинское, староста володымѣрскии, в пна Сска Мацковича Жижниковского а в пнѣи Оксини Мацковны и в мужа єє Андрѣшка Володавского закупил двѣ части имѣна Жижниковец за пѣвную сумѣ тисачу кол грошеи литовскихъ, которые двѣ частѣ того имѣна потомъ шцу моему пану Григорю Сенютѣ за тую ж сумѣ пнзеи, тисачу кол грошеи литовских, спустил, на што и листъ свои его млсть кнзь воєвода шѣцѣ дал, и перед вѣдомъ кгородскимъ кремьнецкимъ вызнал, и записати дал, яко ж и выпис на

то в себе маю». Которыи выпис под печалю пѣна Петра Семашка, старосты кремнянѣцкого, перед нами в судѣ положиши, просил, абы был вычитан и в книги справ земьских вписан был, которого мы, шгледавши перед собою, вычитати казавши, слово шт слова велили есмо его до книг земьских кремнянѣцких перенести и вписати. Которыи так са в себе маѣт.

«Под лѣт божего нароженѣ тисача пѣтсот пѣтдѣсѣт девѣтѣл[о] мѣца декабра выпис с книг замьку гѣдрьского Петра Михайловича Семашка, старосты кремнянѣцкого.

Пришодши перед врад на замьку гѣдрьскомѣ кремнянѣцкомѣ, кѣзъ Костентин его мѣлост Костентинович Острожский, воевода киевский, маршалок земли Волынской, староста володымерский, шповѣдал и шчѣвисто вызнал передо мною, Петром Михайловичом Семашкомѣ, старостою кремнянѣцкимѣ, ш томѣ, иж, деи, которые двѣ части имени Жижниковцов в поветѣ Кремнянѣцкомѣ закупил его мѣлост за певную сумѣ пѣнзеи, за тисачу кол грошеи, в земян гѣдрьских, в пѣна Сска Мадковича Жижниковского а в панѣе Оксини Мадковны и в мужа еѣ Андрѣшка Володавского. Тыѣ двѣ части имени Жижниковского запродад его мѣлсть за тую ж сумѣ пѣнзеи, за тисачу кол грошеи, пану Григорю Сенютѣ Ляховѣцкому и тыѣ, деи, листы заставные и выписы врадовые, што перво сего сознаня панов Жижниковских на двѣ части в себе шт пѣнов Жижниковских мѣл, ему подавал, // и на то листъ свои под печалю своею и под печатми ииших людѣи добрых и с подписю рѣки своеѣ пану Григорю Сенютѣ Ляховѣцкому дал, и просил, абы тот листъ его в книги земские был записан. Которыи листъ его так са в себе маѣт.

78 зв.

«Я, Костентин Костентинович, кѣжа Острожское, воевода киевский, маршалок Волынской земли, староста володымерский, чиню явно и шзнающую то тымѣ моимѣ листомѣ, што закѣпили есмо двѣ части имени Жижниковец в поветѣ Кремнянѣцкомѣ в пана Юска Мадковича Жижниковскол[о], и в панѣе Оксини Мадковны, и в мужа еѣ Андрѣшка Володавского з дворомѣ, с пашнею дворною, слугами и людми, полми, сеножатми, дѣбровами, ставы, ставищи, млыны и их вымѣлки, реками и рѣчищами, болоты, зо всими пожитки, малыми и великими, якимькольвек имѣнемѣ могут быти названы и менованы, и яко са тоѣ имѣнѣ Жижниковцы само в собѣ и в своих границах и шбыходѣх з давных часов маѣт, за тисачу кол грошеи монѣты и личбы Великого Кѣзства Литовского, личачи по десѣти пѣнзеи в грош. А к тому, што быхмо поправуючи того имени, ставы засыпаючи, млыны, двор будѣючи и иишие пожитки множачи, на што наложит мѣли, то и тыѣ наклады при штданю тоѣ сумы пѣнзеи заставное мают и повинны будѣт тот ѣвѣс наклад заплатити бѣз

всакого доводѣ, толко на приреченѣ слова. На што єсмо и листы по шбычаю права земского шт панов Жижниковских вышеимененых мели, и то к рукамъ нашимъ през час немалый мели и держали, а иж тоє именѣ Жижниковское близо ѣ границах з ыменѣмъ пѣна Григоря Сѣнюты Ляховѣдкого Ляховцами лежит, жѣдал нас пан Григорей Сѣнута, абыхмо ему по близости его тую две части именѣ Жижниковского в тои же сумѣ пѣнзеи и с таковымъ правомъ и волностю заставили, єсмо яко шт них мели. А за жадаѣмъ пѣна Григора Сѣнюты Ляховѣдкого тую две части именѣ Жижниковского заставили єсмо пану Григорю Сѣнютѣ Ляховѣдкому в тисачи копах грошей литовских з дворомъ, с пашнѣю дворною, слугами, людьми, полми, сѣножатми, дѣбровами, ставы, ставищи, млыны и их вымелки, реками и рѣчищами, з болоты и всакими пожилки, малыми и великими, якимъколвек именѣмъ могут быти названы и менованы, ничего на нас, и на потомки наши, и на тых панов шт панов Жижниковских не штавуячи, маєт шн тыѣ две части Жижниковцов держати, вживати, ставы сыпати, млыны, дворы будовати, люди шсажати, всакиѣ пожилки множити, наклады чинити ку своему лѣлшому и вжито чному шборочати // до животов тых штчиков Жижниковских.

79

А мы сами, дети и потомки наши и тыѣ Жижниковские не маюта в тыѣ две части именѣ Жижниковского некоторыми причинами вступовати, ани под паномъ Сѣнүтою самымъ и потомками его мѣлсти поискивати. А єслибы по животѣх тых панов Жижниковских, потомки або близкиѣ, крѣвныѣ их хотѣли тыѣ две части именѣ Жижниковского в пѣна Григоря Сѣнюты або в потомков его в тои сумѣ пѣнзеи, в тисачѣ копах грошей, шкупити, тогды первѣи мают и повинни будѣт вѣс наклад и шкодѣ, штобы на тыѣ две части именѣ Жижниковского наложил бѣз всакого доводѣ правного, толко на приреченѣ слова пѣна Григора Сѣнюты або потомков его шложити и за то досыт вчинити, а тисачу кол грошей заплатити, тож тыѣ две части именѣ Жижниковского к рѣкамъ своимъ мети, а не шложивши шкody и накладов на приреченѣ слова и не заплативши тисачу кол грошей литовских, не маюта в тыѣ две части именѣ Жижниковского некоторыми причинами, правными и неправными, ѣступовати, ани которое ему в томъ трѣдности и поволоки чинити. На то єсмо дали пану Григорю Сѣнютѣ Ляховѣдкому сѣс наш листь заставный под печатю нашею и с подписомъ рѣки а прохали єсмо в приложѣнѣ печатѣи пѣна Петра Михайловича Сѣмашка, старосту кремьнедкого, пѣна Михаила Словича, пѣна Андреа Бабинского, пѣна Ивана Ивановича Городииского, и их мѣлсти печати свои за жадаѣмъ нашимъ приложили к сѣму нашему вызнаному листу.

Писан в Дѣбнѣ лета божего нароженѣ тисача пѣтсот пѣтдѣсѣт девятомѣ».

Я тоѣ шповѣданѣ, шчѣвистое визнаѣ кѣзѣ Костѣнтина его мѣсти и тот листъ его мѣсти заставныи слово шт слова в книги замковыѣ записати казал.

МВ [42]

Лета божего нароженѣ тисача пѣтсот сѣмьдѣсѣт шмого мѣца шкѣтѣбра шшого дѣна.

Што позывали позы гѣдрѣскими земскими повету Кремѣнецкого на роки теперѣшнѣ, ведѣѣ статуту припалыѣ, которые назавѣриѣ по светом Михалѣ, рымскомѣ святѣ, в року сѣмьдѣсѣт шмомѣ сѣжоны и шправованы были, // перед нас, Антонѣя Яловицкого, судю, а Савина Яловицкого, подсудѣка, врадников земских кремѣнецких, их мѣлост кѣзѣ Юрѣи Пузына а пан Андрѣи Чолѣанский з малжонками своими его мѣсти велможного кѣзѣ Стефана Збаразского, воеводѣ троцкого, ш томѣ, што ж, дѣи, року прошлого тисача пѣтсот пѣтдѣсѣт пѣтого, будѣчи ещѣ тои Мари Василѣвне Ярмолинского, жонѣ теперѣшнего Андреѣ Чолѣанского, в лѣтѣх недорослых, которой на тот час было толѣо полтодѣ, то пак, дѣи, воитѣ белозорский небожчик Ян Котимовский великиѣ и незмѣрныѣ крывды ѣ кгрѣнтѣх, до их имѣна Илжовского, и Новотавецкого, и Каменского належачиѣ, чинил, а потомѣ шныи кгрунт их поштыи-мовал над рекою Жердѣю и индѣи по розных мѣстѣх, а до имѣна его мѣсти Колѣсѣцкого привѣрнул, которыйи кгрунт и тепѣр его мѣлост кѣзѣ воевода держит. А к тому шсобливѣ з позову своего дрѣгого жаловал пан Андрѣи Чолѣанский з малжонкою своею на его ж мѣлост кѣзѣ воеводѣ троцкого ш томѣ, што ж, дѣи, его мѣлост в року тисача пѣтсотѣ сѣмьдѣсѣт чѣтвертомѣ мѣца июла двадцѣтого дѣна, наславши, дѣи, врадника своего шжеговѣцкого пѣна Себѣстѣяна Кошляковского и иных слуг и поддѣных своих моцно, квалтомѣ, конно и зброино на кгрѣнт их Каменский за полкомѣ переѣмами сѣна, дѣи, их властно-го триста возов побрати казал, выбиваючи их з влостного кгрунту и спокойно-го держана, што ширѣи и меновите жалоба их мѣсти на шных позвѣх земских шписана и доложона естѣ. Которыѣ позы перед нами положили, просили, абы были читаны, а по вычитаню шных позовѣ через возного, з ѣрадѣ приданого, волали¹ ку праву его мѣсти кѣзѣ воеводы троцкого, яко ж по томѣ волаю возного, постановившиѣ перед нами ѣ судѣ служѣбник его мѣсти, на има²,

79 зв.

¹ Літера о виравлена з іншої.

² Писар пропустив місце для двох слів, імовірно, для імені та прізвищевої назви служебника.

поведил. «Слышу, деи, иж тут до судѣ вашеѣ мѣсти земьского через возного
волают до права его мѣсти кнѣза воеводы троцкого пѣна моего, абы са становил
за позы ку шказѣ кнѣзю Юрю Пузыне, пѣну Андрею Чолганскому и малжон-
камъ их мѣсти, ино, деи, его мѣсть княз воевода троцкий, чинечи послушѣнст-
во ѡрадови ѡм земьскому и хотачи са их мѣсти кнѣзю Юрю Пузыне, пану Анд-
рею Чолганскому и малжонкамъ их мѣсти ш речи, в позвех помененыѣ,
ѡсправедливити, послал, деи, был до судѣ ѡм земьского креманецкого на роки,
тепер припалыѣ, служебника и ѡмощованол[о] своего Миколая Летицкого з мо-
цью зѡпную, которыи з допѡщеня божел[о] ест шбложенного¹ хоробою, не
80 моцен и лежит во имяню еѣ мѣсти кнѣгни // Александровѣ Вишневецкое в
Бережанех, а я, деи, в томъ заховываючиса, водѣ статуту и права посполитого
бралемъ з ѡрадѣ возного креманецкого Михаила Гуляницкого, которыи,
там бывши и форобу служебника и ѡмощованого его мѣсти шгледавши,
перед ѡрадом кгородскимъ до книг, што видел и шт того служебника его
мѣсти слышал, ку записованю до книг созналъ». Которыи выпис кгородский
креманецкий сознаня возного вышеимененого перед нами тот служебник его
мѣсти, положивши, просил, абыхмо его мѣсти кнѣза воеводѣ водѣ статутѣ ар-
тикулѣ третегонадцат в разделе четвертомъ заховали и шт теперешнего року
вольнымъ ѡчинили.

Мы, суд, намовившися з собою и заховываючиса ведѣе права посполито-
го и статутѣ, ѡчинили есмо его мѣсти кнѣза воеводѣ троцкого шт того
теперешнего року вольнымъ. А кгда их мѣлост княз Юреи Пузына а пан Анд-
реи Чолганский ш тую ж реч, в оных позвехъ написаную, его мѣсти кнѣза
воеводѣ троцкого на дрѡгыѣ роки повторѣ позовѣт, тогды первеи тот ѡмощо-
ваныи его мѣсти вышеимененыи ведѣе статутѣ присагнути маѣт на том, як
правдивѣ хор был, а не кѣ зволоцѣ справедливости поводовои стороне, и то
естмо (!) для памѣти до книг земьских креманецких записати казали.

мг [43]

Лѣта по нароженю Сына Божего тисеча пѣтсот семьдѣсять шсмого мѣца
шкѣбра шостого дѣня.

Што позывал позы земьскими креманецкими на роки, тепер припалыѣ,
на свѣтыи Михал, римское свѣто, в року семдѣсят шсмомъ перед нас, Антония
Яловицкого, судю, а Савина Яловицкого, подсуджа, врадников земьских

---

¹ Літеру *о* в складі *жо* виправлено з іншої, близької за написанням до *ъ*.

кремянедкихъ, пан Щастный Клечановский и пна Семѣна Петровича Дениска Матфеевского ш томъ, што ж, деи, шн ку пилнои потребе своеи позычил в него пѣвную сумѣ пнзеи, тоест девятдесят и два талары¹ монеты старое в року пришлом тисеча пятсот шестдесят девятюмъ мѣца августа двадцат второго дня, што ширеи а меновите на записе пана // Дениска Матфеевского и позве пна Щастного Клечановского ест шписано и доложено.

80 зв.

А так шни, шбоа сторона, так пан Щастный, яко и пан Дениско, за тыми позвы перед нами, судомъ земьскимъ, не вдаючиса в розсудок правный, але приняли собе рок пѣвныи на вгодѣ и постановенѣ приятелское, тоест перед роками пришлыми за тыжден, которые припасти и сѣжоны быти мают назавтрие Трех кролеи, рымского света, в року приидѣчюм семьдесят девятюмъ, на которые рок вышеимененыи мают шни, шбоа сторона, каждыи з рѣки своее по два приятели на то высадити, а што тыѣ приятели межи ними правнымъ або еднальнымъ шбычаемъ знаидѣт и постановят, то шни, шбоа сторона, шт них, завдячѣ принявши, на томъ переставати мают, а еслибы тыѣ приятели шт них на то высажонные межи ними в той речи ничого пѣвного не постановили, тогда пан Семѣн Дениско Матфеевский на роках пришлых земских, которые напервѣи по сих сѣжоны быти мают, за тыми ж позвы пну Щастному Клечановскому ш поведати и в томъ шбо всемъ дсправедливити повинѣн будет.

И то есмо для памѣти до книг земских кремянедкихъ записати казали.

мѣд [44]

Лѣта по нароженю Сына Божего тисеча пятсот семьдесят шмого, мѣца штекбра, шостого дня.

Ставши шчѣвисто перед нами, Антониемъ Яловицкимъ, судею, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудкомъ, врадники земьскими кремянедкими, в замку гѣдрьскомъ в Кремянцѣ на роках сѣдовых земьских кремянедкихъ, которые сѣды водлѣ статуту назавтрие святого Михала, свята римско[о], сѣдити и справовати почали в року теперешнемъ даты вышеиписаное, земанин повету Кремянцкого пан Шмелян Вшак Кѣдиковский, порѣчивши моц зѣполную в права мовити шмоцваному приятелеви своему пну Федорѣ Исернскому, через которого положил позов и просил, абы был читан, в которомъ позве жалоба его ест написана ш томъ, што ж, // деи, земенин повету Кремянцкого пан Ян Любашовский, державца добрѣ села Рѣджи в староствѣ Кремянцкомъ, мѣца июля

81

¹ Літеру л у слові виправлено з якоїсь іншої.

двадцат четвертого дѣня в року сѣмьдесят сѣмомъ з ыменя своего Рѣдки з многими людьми, поддаными, слугами и помочники своими наѣхавши моцно, кгвалтом на властныи кгрѣнт его Кѣликовскии и на нивы подданных его Кѣликовских, ѡдну нивѣ межи Кѣликова и Рѣдки пшеницы ѡзимое пожал, а дрѣгую, подлѣ тоѣ ж нивы, ниву жита также пожал, а третью нивѣ ѡвса пожал, и тую всю пашню, як пшеницѣ, жито и ѡвес, с тых всих трох нив на возы забравши и до имѣна своего Рѣдки звозити казал, в чом собе и подданымъ кривдѣ ѡт него немалую быти мени т, што ширѣи а достато чнѣ жалоба его на позве сѣт ѡписана.

А по вычитаню позву ѡмощованыи пѣна Ѣшаков повѣдил. «И коли, дѣи, тот кгвалт пан Любашовскии чинил, того ж часу не ѡмѣшкал пан Ѣшак, то ѡповѣдалъ ведѣе права сѣседомъ и врадѣ». И положил перед нами три листы ѡповѣданя сусѣдского: ѡдин листъ пѣна Макара Лѣдоховского, дрѣгый листъ пѣна Матыса Скрынского, а третии листъ пѣна Семѣна Вересковского под печатми их. В которых всих трох листѣх пишѣт, иж пан Ѣмѣлян Авфрасимович Кѣликовскии ѡповѣдал на служебника его мѣлсти кѣзѣ Януша Збаражского, воеводы браславского, старосты кремѣнецкого, пѣна Яна Любешовского, што ж, дѣи, в сѣредѣ, мѣсѣца июла двадцат четвертого дѣня в року сѣмьдесят сѣмом, з ыменя своего Рѣдки з многими людьми, поддаными своими, наѣхавши моцно, кгвалтомъ, ѡднѣ ниву межи Кѣликова, Рѣдки пшеницы ѡзимое, а дрѣгую, подлѣ тоѣ ж нивы, ниву жита, а третью ниву ѡвса подданных его влостныѣ на кгрѣнтѣ Кѣликовскомъ пожалвши, и до имѣна своего Рѣдки звозити казал. Дата тых листов всих трох лета божѣго нарожѣня тисѣча пятсот сѣмьдесят сѣмого мѣсѣца июля двадцат четвертого дѣня.

81 зв. А потомъ положил выпис с книг кгородских кремѣнецкихъ под датою лета божѣго нарожѣня тисѣча пятсот сѣмьдесят сѣмого мѣсѣца июля двадцат девятого дѣня под печалю пѣна Станислава Камѣнецкого, буржграбѣго и подстаростѣго кремѣнецкого, и с подписом рѣдки писара кгородского // пѣна Андрея Жирицкого, в котором пишѣт, иж пан Ѣмѣлян Ѣшак ѡповѣдил на врядѣ, иж, дѣи, «в сѣредѣ, мѣсѣца июля двадцат четвертого дѣня рокѣ сѣмьдесят сѣмого, служебник его мѣлсти кѣзѣ Януша Збаражского, воеводы браславского, старосты кремѣнецкого, пан Ян Любашовскии, зобравши подданных своих рѣдѣцких¹ и ииших немало помочников ѡ колжодѣсят челоовеков способивши, з возами и з сѣрпами с того имѣна своего Рѣдки наслал моцно, кгвалтомъ на властныи кгрѣнт Кѣликовскии, на нивы подданных моих, меновите промежку Кѣликова

¹ У слові літеру *д* виправлено з іншої.

и Рѣдки, которые, за росказанѣмъ и посланѣцъ его нивѣ пшеницы взимое, дрѣгую ниву жита взимого ж и третью швса, властную пашню подданных, деи, его пожали, а потомъ, деи, пан Любешовский самъ, шсобою своею, конно, зброино наехавши на тые нивы подданных его, вси (!) пашню на возы побравши, до имения его Рѣдки штвезли».

А потомъ положил дрѣгый выпис с книг кгородских кремьянедкихъ того ж вряду вышеименованого возного сознаня пѣна Лѣвжа Исѣрнского, в которомъ пишет, иж, «за приданѣмъ владовымъ кѣ вгледаню пашен подданных пѣна Омѣляна Вшака Кѣликовского, пожатыхъ шт пѣна Яна Любешовского, слѣжебника его мѣлсти кѣнзя воеводы браславского, на кгрѣнтѣ Кѣликовскомъ видѣлъ шдну нивѣ межи Кѣликова и Рудки пшеницы, знатъ взимая, пожата и побрана, а дрѣгая, подлѣ тоѣ ж нивы, нива жита, выжата и побрана, а третяя нива швса, также пожата и побрана, с которыхъ нив шляхъ знати немалый пошолъ до Рѣдки, кѣды тоѣ збожѣ повезено, што тамъ возному панъ Вшакъ шповедалъ, иж, то панъ Любешовский кгвалтовнѣ побралъ, што естъ ширей на тыхъ доводѣхъ его шписано».

А потомъ тотъ же панъ Омѣлянъ Вшакъ черѣзъ ѣмоцованого своего пѣна Фѣдора Исѣрнского заразомъ положилъ дрѣгый позовъ, в которомъ такъ жалоба пѣна Омѣляна Вшакова естъ шписана, иж, деи, «земанинъ повету Кремьянедкого панъ Янъ Любешовский, державаца добръ села Рѣдки в староствѣ Кремьянедкомъ, року семдѣсятъ шмого мѣца мая шостогонадцатъ дѣня в пятницу, наславши, деи, модно, кгвалтомъ слугъ своихъ, на имя Рокговского, зъ шншими слѣгами своими зъ рознымъ шрѣжиѣмъ: зъ рѣчницами, зъ рогатинами, зъ сагайдаками — на властныхъ кгрѣнтъ его Кѣликовский, // на врочищѣ ѣ Валжу пастуха его Ивана и сына его Гридка побили, помордовали, и полупили, гѣни и шалки зъ обохъ подрали, и ихъ, деи, шт черѣды его Кѣликовское штогнали (!); и в тотъ же, деи, часъ згынуло с черѣды его Кѣликовское коней троѣ подданныхъ кѣликовскихъ. А потомъ, деи, в томъ же року семдѣсятъ шмомъ в мѣсячи (!) май двадцатъ девятого дѣня, не ведати, деи, для которое причины, наславъ слугѣ своего, на имя Рокговского ж, зъ шншими слугами своими модно, кгвалтомъ на кгрѣнтѣ его влостномъ Кѣликовскомъ, челядъ его дворную побили, помордовали, и с плуга чотыри волы выпрягли, и до дому, деи, твоего погнаши, а с тыхъ, деи, плугатаровъ его, которые тамъ, на томъ кгрѣнтѣ его Куликовскомъ, шрали, зняли гунъ три и сокирѣ штняли, штповѣди и похвалки чинили». Што естъ ширей на томъ позвѣ шписано.

А по вычитаню того позву ѣмоцованый пѣна Шшаковъ, доводячи того кгвалту шповѣданя сѣсѣдского, два листы передъ нами в судѣ положилъ. шдин листъ пѣна Януша Жабокрыцкого, а дрѣгый пѣна Семѣна Верѣсковского подъ печатми ихъ, в которыхъ пишетъ, ижъ шповѣдилъ панъ Шшакъ Кѣликовский на служебника его

мѣсти кѣзѣ воеводы браславско[о] пѣна Яна Любешовского, иж ѡн мѣца мая шостогонадцат дѣня в пятницѣ року сѣмдесят ѡмого, наславши модно, кгвалтомъ слугъ своихъ, Роговского з ѡишими слугами своими з рознымъ шрѣжиємъ на властныи кгрѣнт Кѣликовскии, на врочищѣ ѡ Валжу пастуха его Ивана и сына ел[о] Гридка побили, помордовали и полупили, гѣни, шалки з обохъ подрали и их ѡт череды Кѣликовское штогнали; и в тот же часъ згинуло с череды коней трое подданныхъ. Дата в тыхъ листовъ року тисеча пятсотъ сѣмдесят ѡмого мѣца мая шостогонадцат дѣня.

82 зв.

Потомъ дрѣгые два листы положилъ ѡдин – пѣна Януша Жабокрыцкогo под печало его, а дрѣгый – кѣзѣ Григоря Подгорского ѡдно с подписомъ рѣки его, в которыхъ пишетъ, иж ѡповѣдал пан Ѡмелян Ѡшак на пѣна Любашовского, што року тисеча пятсотъ сѣмдесят ѡмого мѣца мая двадцат четвертого дѣня, наславши слугѣ своего, на имя Роговского, з ѡишими слѣгами модно, кгвалтомъ, // на кгрѣнтѣ его властномъ челядъ его дворную побили, и помордовали, и с плѣга чотыри волы выпрягли, и погнали до дому его, и с тыхъ плугатаровъ гунъ тры изняли и сокирѣ ѡтняли. Дата в тыхъ листѣхъ року тисеча пятсотъ сѣмдесят ѡмого мѣца мая двадцат девятого дѣня.

А потомъ положилъ два выписы того жъ врадѣ кгородского креманецкого вышемененого под печало и с подписомъ рѣки писарское: ѡдин – под датою року тисеча пятсотъ сѣмдесят ѡмого мѣца мая двадцатого дѣня, а дрѣгый – также под датою того жъ року сѣмдесят ѡмого мѣца мая тридцатого дѣня. В одномъ пишетъ, иж пан Ѡмелян Ѡшак Кѣликовскии ѡповѣдал на врадѣ, иж року сѣмдесят ѡмого мѣца мая шостогонадцат дѣня пан Ян Любашовскии, наславши модно, кгвалтомъ слугъ своихъ, Роговского з ѡишими слугами своими на властныи кгрѣнт его Кѣликовскии, пастуха Ивана и сына его Гридка побили, помордовали, гѣни, шалки з обохъ подрали и их ѡт череды штогнали; в тот часъ згинуло с череды коней трое. А в другомъ ѡповѣданѣ его пишетъ, иж, деи, рокѣ сѣмдесят ѡмого мѣца мая двадцат девятого дѣня пан Любешовскии, также наславши слугѣ своего Роговского з ѡишими слугами, помощники его, на кгрѣнтѣ Кѣликовскимъ челядъ дворную побили, помордовали, и с плуга чотыри волы выпрягли, и погнали до дому его, а с тыхъ плугатаровъ гунъ тры и сокирѣ ѡтняли, што ест на тыхъ листѣхъ ширей ѡписано. Потомъ третии позовъ положилъ пан Ѡшакъ черѣзъ того жъ ѡмцованол[о] своего, в которомъ жалоба его ест ѡписана. Што жъ, деи, пан Ян Любешовскии, державца добрѣ села Рѣдки в старостве Креманецкомъ, мѣца августа ѡмого дѣня року сѣмдесят сѣмого врядника своего рѣдецкого, именѣмъ Ленарта, и з нимъ немало людей подданныхъ и помощниковъ своихъ з сѣрпами и з возами наславши модно, кгвалтомъ на

властными кгрѣнт его Кѣликовскіи, повлану, деи, шса его дворного выжали, и до имения своего Рѣди штвезти казал. И мало, деи, на томъ маючи, в пятницу августа десятого дня также, деи, наслал модно, кгвалтомъ слуг своих на тои же кгрѣнт его Куликовскіи, пастухов его дворных и подданных // его розогнавши, баранов два, швец три кгвалтовне побрали. Што ест ширеи на томъ позве вписано. 83

А потомъ положил довод шповеданя сусѣдского, три листы пѣна Федора, пѣна Ивана и пѣна Хома Бережецкихъ, в которыхъ пишѣт, иж пан Ђшак шповедал на служебника его мѣсти кѣзя воеводы браславского пѣна Яна Любашовского, иж в четверть мѣца августа шмого дня врядника своего рѣдецкого, именѣмъ Ленарта, и з ним немало людеи подданных своих з серпами и з возами наслал модно, кгвалтомъ на властными кгрѣнт Кѣликовскіи повланѣ, деи, шса моего дворного выжати и до имения своего Рѣди штвезти казал. И мало, деи, на томъ маючи, в пятницу¹ мѣца августа девятого дня также наслал модно, кгвалтомъ слуг своих на тои же кгрѣнт Кѣликовскіи, пастухов дворных и подданных розогнавши, баранов два а швец три побрали. Дата в тых трох листов лета божего нароженя тисеча пѣтсот семьдесят сего мѣца августа девятого дня.

А потомъ положил выпис с книг кгрѣдских под датою лета божего нароженя тисеча пѣтсот семьдесят сего мѣца августа ї [10]² дня, в котормъ пишѣт, иж пан Омѣлян Ђшак шповедал на служебника его мѣсти кѣзя воеводы браславского пѣна Яна Любешовского, иж, деи, мѣца августа шмого дня врядника своего рѣдецкого, именѣмъ Ленарта, и з ним немало людеи подданных з серпами и з возами наслал модно, кгвалтомъ на властными кгрѣнт его Кѣликовскіи повлану, деи, шса его дворного выжати и до имения своего Рѣди штвезти казал. И мало, деи, на томъ маючи, вчорашнего дня, в пятницу, августа девятого дня, также наславши модно, кгвалтомъ слуг своих на том же кгрѣнте Кѣликовскомъ, пастухов, дворных и подданных розогнавши, баранов два а швец три побрали.

А потом пан Ђшак положил позов четвертыи через ѣмцованого своего пѣна Федора Исѣрнѣского, в котормъ жалоба пѣна Ђшакова так ест шписана³, иж, деи, земянин того ж повету Кремѣнецкого, державца добрь села Рѣди в старостве Кремѣнецкомъ, пан Ян Любашовскіи року семьдесят сего мѣца августа третего дня наслал модно, кгвалтомъ врядника своего // рѣдецкого, на има 83 зв.

¹ У слові склад *ни* написано жирніше, ніби пляма.

² Єдине буквене позначення дати в тексті пам'ятки.

³ Літеру *ш* виправлено з якоїсь іншої.

Ленарта, способивши к нему слуг и подданных, помощников немало з сѣрпами и з возами на властных кгрѣнт его Кѣликовских, пашню, деи, властную подданных его на нивах, тоест шѣса двѣ нивѣ, а жита нивѣ, выжати и, на возы забравши, до имения своего Рѣдки перевозити казал, и грани показил дѣбѣ, на которых, деи, натѣсы и кора вкрѣг шѣтѣсана была, порѣбал и побрал, и на том же, деи, кгрѣнт его Кѣликовскомъ пат нив подпарѣх (!), чотыри нивы шѣса и патую ярицею подданнымъ, деи, своимъ рѣдѣдимъ квалтовнѣ засеяти казал. Што ест ширѣи на томъ позвѣ вписано.

А потомъ ѣмцованыи пѣна Ѣшаков, доводячи того квалту, положил тры листы шповѣданя сусѣдского: пѣна Гурына Жабокрьцкого, пѣна Януша Жабокрьцкого, пѣна Михаила Секунского, в которых, всих трох листѣх, пишет, иж пан Ѣшак шповѣдал на пѣна Яна Любашовского, служѣбника его мѣлсти кѣзз воеводы браславского, мѣца августа третего дѣня року семдѣсят сѣмого, зобравши подданных своих рѣдѣдкихъ, наславши врядника своего рѣдѣдкого Ленарта с тыми подданными своими рѣдѣдкими модно, квалтомъ на властных, деи, кгрѣнт его Кѣликовских, на нивы подданных его, меновите промежку Кѣликова и Рѣдки, за росказанѣмъ его, пожали ниву жита и двѣ нивѣ шѣса и до Рѣдки перевезли. Дата в тых листов лета божего нароженя тисѣча пятсот семдѣсят сѣмого мѣца августа третего дѣня.

А потом положил выпис с книг кгородских креманѣдкихъ шповѣданя пана Ѣшакова з возного сознанѣмъ под печатю того ж врадѣ вышеименованого пѣна подстаростего креманѣдкого и с подписомъ рѣки писарское под датою року тисѣча пятсот семдѣсят сѣмого мѣца августа патого дѣня, в котором пишет, иж пан Ѣшак Кѣликовских шповѣдал на врадѣ, иж, деи, «пан Любашовских року семдѣсят сѣмого мѣца августа третего дѣня наслав модно, квалтомъ врядника своего рѣдѣдкого, именѣмъ Ленарта, и, способивши к нему слуг, подданных, помощников его з сѣрпами и з возами на властных кгрѣнт мои Кѣликовских, пашню, деи, мою властную дворную на нивах, тоест шѣса двѣ нивѣ, а жита ниву, **84** выжати и, на возы забравши, до имения // своего Рѣдки припровадити казал».

Яко ж и на шгледанѣ того квалтѣ брал з врадѣ возного повету Креманѣдкого Лѣвка Исѣрнского, которыйи на врадѣ сознал мѣца августа шостого дѣня, иж видѣл тры нивы на кгрѣнтѣ пѣна Ѡмѣляна Вшака Кѣликовского межи Кѣликова и Рѣдки: шдну ниву жита и двѣ шѣса подданных Кѣликовских пожато и звезено, с которых нив шлях знати, кѣды тоѣ збожѣ везено, аж до Рѣдки, имениа пѣна Любашовского. И шповѣдал то пан Ѣшак возному, иж, деи, «в субботу мѣца августа третего дѣня пан Ян Любашовских, наславши квалтовнѣ зо

всих трох нив збожа зъжати, и з них до имения своего Рѣдки¹ звѣсти казал. И к тому, за показанемъ пѣна Вшаковымъ, видѣл грани попсованы, дѣба порѣбаного, и побрани, и показовал пан Ђшак на колко иверех того дѣба кора шѣтесана, вколо знаки, што поясомъ вколо тесано. И на том же кгрѣнте Кѣликовскомъ видѣл есми пѣт нив на подпарех посеяно, нивы чотыри шѣса, а пятая ярицы, тые, дѣи, нивы пан Любашовский на властномъ кгрѣнте Кѣликовскомъ подданым своим рѣдѣдимъ засеяти казал. Што ширѣи а достаточнѣи на всих листех, доводех пѣна Вшаковых вписано.

А по вычитаню тех всих чотырох позвов и доводов жалобъ пѣна Ђшаковых пан Любашовский, перед нами в судѣ стоячи и выслухавши жалобы з оных чотырох позвов Ђшаковых, злецил рѣч свою шчевисто в права напротивку пѣну Вшакѣ мовити ѣмоцваному приятелю своему пѣну Станиславу Петровскому. На тые позвы четверы пан Петровский шѣказ чинил тыми словы, иж, дѣи, «сторона поводовая, пан Ђшак, на позвехъ своих пѣна Любашовского державцею добрь его кролевское ѣлсти села Рѣдки написал, не повинѣн в судѣ земского на то ему шѣказоват, кгдаж кѣ розознаню и розсудкови короля его ѣлсти належит и державцы добрь его кролевское ѣлсти ни перед ким иншимъ за позвы становити не сѣт повинны, шдно перед самым его кролевскою ѣлстю, а иж, дѣи, пѣна Любашовского над звычайи права до судѣ земского, ему не належного, позвал, абы был захован ведѣе статуту артикулѣ² в роздѣлѣ четвѣртомъ, также // и дрѣгол[о] артикулѣ, в том же роздѣлѣ сорок пятом, што, дѣи, значнѣ а меновитѣ над тые вси права старые в констытуциях на сѣимѣ близкопрошломъ варшавскомъ новоучиненым достаточнѣ положоно и шѣваровано ест, абы вездѣ в таковыѣ суды не толко суд земський, аѣ и трибунал са не ѣдавал, толко рѣчи таковыѣ до ѣзнаня и розсудку короля его ѣлсти на сѣимъ шѣсылал. Просил, дѣи, позваныи, абы суд земський справу и рѣч таковую на сѣимъ для розсудку и ѣзнаня короля его ѣлсти, яко рѣч, дѣи, сѣдови не належачую, до права и сѣдѣ ему належачого шѣтослал, а позваного шѣт позву волнымъ вчинили водѣе артикулѣ двадцѣт пятого в роздѣлѣ четвѣртомъ, а ему, ни стороне поводовой вину всказано было, кгдаж на тые позвы и рѣчи, в немъ заданые и вписаные, пѣрвѣи не шкод, аѣ границ водлѣг права посполи того и статутѣ на пѣнѣ Любашовскомъ поискивати мѣл артикулѣ³ роздѣлѣ четвѣртого, иж поджомории границы сыплѣт, а ш шѣкоды до зѣмства шѣтылаѣт. А естли же бы якиѣ границы были непѣвныѣ наидовалиса або черѣз позваного

84 зв.

¹ У слові біля літери *p* невелика кругла плямка чорнила.

² Писар пропустив місце для номера артикулу й не вписав.

³ Писар залишив місце для номера артикулу й не вписав.

полсованые и покажоны, тогды *первее* певности границ шных непевных мусал бы доводити або теж зопсованых границ правом доходити, а дошедши границ, шные зновъ *в*радовне постановити, тож шкод поискивати водіе статутъ артикулъ девятого в розделе девятомъ.

85 А потом поведил, иж «границы межи добры его королевское млісти и шляхецкими иначе*и* певне ведіе права *в*чинены быт не могут, *в*дно через комисары, *ш*т короля его млісти ко розграничєню таковых добрь на мєстцє розниц высланыє водіуг права артикулъ пятьдесят шмого в розделе четвертомъ, а межи добры шляхецкими через подкоморєго в розделе четвертомъ, артикулъ семдесятыи иначе*и*, яко даными листы и записы *в*шєлякиє (!), противу праву выданыє и *в*чинєныє, жадное ваги и моци не мают, так и границы, против праву *в*чинєныє, жадное влады мети не могут. А што са тычєт границ, через сѣдо, подсудка и писара *в*чинєных, тыє яко границ жадных становити, так и *в*рад комисарский подкоморский *в*даватиса не могли. А то с тоє причины, иж подкомории и комисаре границы сыплют, а суд земский толко *ш* шкоды сѣдит, гдєж границ сыпати и *ш* шкоды сѣдити *в*дин не может, // а яко подкомории и комисаре *ш* шкоды не судят в розделе четвертомъ, артикулъ семдесятыи, так теж суд земський границ жадных чинити, ани становити не може водіє артикулъ трєтєго в розделе девятомъ, бы теж добре комисары албо подкоморєи границы всыпал, тєды *в*днак до того сторон *ш*будѣв правуючихса и сумєжников предса припозвати бы мел. Тож потомъ водіє знаков и доводов пєвнѣиших за присагою границы сыпати, а в tych, дєи, листєх стороны поводовое непєвных, яко комисаров и подкоморєго на мєстцѣ розниц прав не выведеных и высланых не было, так ани позов, а поготову *ш*повєди звлаща чіє добра суг, тажє не было, кдыж добра тыє не суг Яна Любашовского, *в*дно его млісти кнзя Януша Збаражскол[o], воеводы браславского, старосты кремєнєцкого, кѣ Кремєянцѣ, старостѣ его належачіє. Так теж што са тычєт шкод, на позвєхъ *ш*т пїна Вшака поменєных, которых *ш*н собе мєнит *ш*т стороны позваное, тєды повєдил, иж, дєи, шкод жадных мети не може, доколя границ слушных и правных не покажє, бо єсли жє бы шкоды якиє были, тєды *в*дно в оборонє добрь его королевское млісти стати бы са мусєли. А што, дєи, ся тычєт слуг и подданных наслая и шкоды через них водіуг жалобы, в позвєх писаное, починєня, то, дєи, *ш* то пан *в*шак справедливости з слѣг и подданных пїна Любашовского просит мел водіуг права и статутъ в розделе четвертомъ артикулъ двадцат девятого. А кдыж, дєи, не просил и подал на то артикуль четвертыинадцат в розделе первомъ, в которомъ пишєт, иж пан за слугу, ани слуга за пїна, и ниhto ни за чии выстуг, *в*дно кождыи за свои каран быти маєт.

И просил, абы шт по зву и речи был волен. На то ѓмоцованыи пѣна Ѹшаков поведил, и ж, деи, «я тебе не ш кгрѣнт, ани ш добра его крѡлевское мѣсти тут до судѣ земского позвал, толко ш кгвалты, шкоды, бои и грабежи, которые ми са самому и подданым моим за наездчанѣмъ твоим кгвалтовнымъ и насыланѣмъ врядника, слуг и подданных твоих, стали через границы и колцы пѣвныѣ, кото//рыѣ мнѣ з росказаня его крѡлевское мѣсти княз Миколаи Збаражский, староста креманѣцкий, а пан Андрѣи Годрьский¹, заехавши, шграничили и колцы закопали, которых, деи, границ и колцов его крѡлевская мѣст и привилми своими гѣдрьскими потвердити и при моци zostавити рачил. Которого, деи, я кгрѣнту по тых границах колжонадцат лет спокоѣмъ ѓживал и тепер ѓживаю, на што перед нами, сѣдом, так лист кѣза старосты креманѣцкого и пѣна Андрѣев граничныи, яко и привилия его крѡлевское мѣсти на потверженѣ тых границ покладал». Дата в того листу граничного лета божего нароженя тисѣча пятсот шестдѣсят третьего мѣца генваря двадцат шсмого дѣня.

85 зв.

А и ж потом поведил, што, деи, «мовит ѓмоцованыи пѣна Любашовского, и жемъ на врядника, слуг и подданных в пѣна Любашовского справѣдливости не просил, ино, деи, я тоѣ все шт шсобы самого пѣна Любашовского за кгвалтовнымъ наездчанѣмъ его и за насыланѣмъ врядника, слуг и подданных его то ми са стало, а естли, деи, шн до того са не знает, нехай же, деи, присагнет на томъ, як шн самъ на мои кгрѣнт кгвалтомъ не наездчал, а врядника, слуг и подданных своих не насылал, а таких кгвалтов, шкод, боев и грабежов мнѣ и подданым моим не чинил». Пан Любашовский через ѓмоцованого своего пѣна Петровского поведил. «Я, деи, присагати не будѣ, бо ма того право не ѓчит». А пан Ѹшак через ѓмоцованого своел[о] поведил. «Коли, деи ты присагати не хочѣш, я ж, деи, готов за жалобою и при доводѣх своих на кгвалту, шкодах, боех и грабежох и на побраню збожя, которые кгвалты и шкоды ми са шт тебе стали, присагнути». И просил, абы был захован водѣ статутѣ и права посполитого.

А так мы, выслухавши жалобы и шторѣ сторон и, дознавши, и ж пан Ѹшак пѣна Любашовского не ш кгрѣнт, ани ш добра короля его мѣсти тут до судѣ позвал, алѣ ш наезды кгвалтовныѣ, и насыланѣ слуг и подданных своих, и починеня шкод, боев, грабежов, и побране збожя, яко ширѣи на позвѣх его шписует, а звлаща дознали есмо, и ж вже пан Ѹшак границы пѣвныѣ маєт, которые и на листѣ перед нами // показал. Знаидѣмъ, абы при тых доводѣх своих пан Ѹшак на наезды кгвалтовныѣ, которые собе быти мѣнит шт пѣна Яна

86

¹ Перед прізвищевою назвою вільне місце, ніби писар пізніше вписував її і для цього залишив забагато місця.

Любашовского, и насылає врядника, слуг и подданных своих, и ш починєнє шкод ему самому и подданыи его, присагу вчинил, а кгда присагнєть, тогды пан Ян Любашовский повинєн будет пану Омеляну Ъшаку Куликовскому за кождыи наездь свои кгвалтовныи и за насланємь слѣг и подданных своих, на кождыи позов кгалту заплатити по двадцати коп грошєи, тоєсть шмѣдєсят коп грошєи, также шкоды за присагою пѣну Ъшаку вси платити повинєн будет. Пан Ян Любашєвский, нє примуючи шт нас того декрету нашего, апелєвал до трибуналу.

А мы ему апелации допустили и тоє судовное всказанє наше до книг земьских кремьянєцких записати єсмо казали.

мє [45]

Лѣта по нароженю Сына Божєго тисєча пѣтсот сѣмѣдєсят шмого мѣца шктекбра сємого дѣня.

Постановившиха шбличнє в замку его кролевское мѣсти ѡ Кремьянцы перед нами, Антониємь Яловицкимь, судєю, а Савиномь Яловицкимь, подсудкомь, врядники земьскими кремьянєцкими, в роках сѣдовых земьских кремьянєцкихъ, которые вєдїє статутѡ припали и назавтрьє святого Михаила, рымского свята, в року сѣмѣдєсят шмомь сѣжоны и шправованы были, его мѣлост пан Федор Сєнїута Ляховєцкии, воискии кремьянєцкии, шповєдал, иж, дєи, «пан Григорєи Сєнїута Ляховєцкии, штєц мои, а пан Сєвєрин Александрови ч Ярмолинский мєли мєжи собою розницы и зашїтья ш кгрѣнт земляныи, ш ставы и в иишихъ многих рєчах, ш што позвы, листы и дєцкимь ку праву з обѣ сторон са позывали, а потомь, нє вступѣючи в право, вгодѡ и на єднанє, через приятелєи своихъ приняли и на чомь застановєнє ѡчинили, на томь листы под печатми своими и

86 зв. под печатми людєи добрых, приятелєи своих, // шписали, и мєжи сєбє роздали, и перед ѡрадомь вызнали, и записати дали. Яко¹ ж я и выпис с книг кгрѣдєских кремьянєцкихъ в сєбє маю». Которыи перед нами, сѣдомь земьскимь кремьянєцкимь под печало его мѣлсти кѣнза Миколая Андрѣєвича Збаражского, старосты кремьянєцкого, показавши, просил, абы был вычитан и в книги справ земьских ѡписан был. Которого мы выпису, шгледавши и перед собою его достаточнє вычитати казавши, слово шт слова казали єсмо² до книг земьских кремьянєцкихъ записати, и так са тог выпис в сєбє маєт.

¹ У слові літера о написана як а.

² Над літерою є надписана ніби хвилька.

«Выпис с книг замьку гѣдрьского Креманецкого лѣта божего нароженѣ тисача пѣтотшестдесѣят перьвого мѣца шкѣбра двадцѣт девятого дѣня.

Ставши шблично в замкѣ гѣдрьскомѣ Креманецкомѣ, пан Григорей Сѣнютѣ Ляховецкии а пан Сѣверин Александрович Шрмолинскии шповѣдали и шчѣвисто до книг вызнали передо мною, Миколаем Андреевичомѣ Збаражскимѣ, старостою креманецкимѣ, ш томѣ, иж што которые розницы и зашлѣя межи собою ш кгрѣнт земленыи, ш ставы и в ылиших многих рѣчах мели, ш што позвы, листы и дѣцкимѣ ку праву з обѣ сторон са припозвали, и, не вступѣючи ѣ право, вгодѣ и еднанѣ, через приятелѣи своих принали, и на чомѣ застановѣнѣ ѣчинили, на то листы под печатми своими и под печатми людеи добрых, приятелѣи своих, шписали и межи себѣ роздали, и, показавши¹ передо мною тыѣ листы шписаня своего, просили, абы то в книги было записано. Которые листы их так ся в себе мают.

«Я, Сѣверин Ярмолинскии, сознаваю и чиню явно симѣ моимѣ листомѣ, што дѣл вѣчистый принял брат мой пан Василѣи Шрмолинскии з дозволѣнѣмѣ малки нашое и менѣ, брата и сѣстрѣ своих з братомѣ моимѣ, с паномѣ Григорѣмѣ Сѣнютото Ляховецкимѣ, во всех имѣняхѣ наших матерыстых через пѣна Станислава Фаличѣвского, старостѣ креманецкого, ш што сами доброволно зарѣки на себѣ взложили, иж тот дѣл вѣчнѣ межи собою держати маемо. То пак я шт пѣна Григоря Сѣнюты Ляховецкого в оных границах, листы дѣлчими шзнаименых, кривды и втиски себѣ быти розѣмѣючи, пан Сѣнютѣ тажѣ себѣ шт менѣ быти менил, взяли есмо себѣ были ко розсудкѣ межи собою так ш границы, яко и ш иные многие рѣчи и шкоды, што есмо з обѣ сторон шдин против дрѣгомѣ // быти менил, пѣна Петра Михайловича Семашка, старосту креманецкого, а при пану старостѣ креманецкомѣ я з стороны своеѣ комисарми пѣна Гневоша Шловицкого, а пѣна Андреа Юхновича Кѣнѣвского, а Иляша Богѣшевича Несведцкого, а пѣнѣ Сѣнютѣ з рѣки своеѣ к той же справѣ при пану старостѣ взял княза Василя Ивановича Кѣрцевича, а пѣна Звера Лвовича, а пѣна Федора Василѣевича Бокѣа, которые, и зехавшисѣ на мѣстцо назначеноѣ и выслухавши листов наших дѣлчихѣ, в которых зарѣки немалые, еслибы хто чимѣ с того выкрочил, а шныи дѣл нарѣшил, на нас сут шписаны, при шнымѣ делу нас вѣчнѣ зоставили. Который был перед старостою креманецкимѣ пѣна (!) Станиславомѣ Фаличѣвским с паномѣ Василѣмѣ Шрмолинскимѣ, братомѣ моимѣ, пан Григорей Сѣнютѣ принял и постановил, а ш вси зашлѣя и шкоды, што хто шт кого быти менил, з обѣ сторон межи нами конец вчинили, иж што которые ставы к берегу

¹ Над літерою *n* крапка темнішого чорнила.

именѣи пѣна Сѣнютиных материстых послѣ делу есми был присыпал и принал, а листы делчіе тым нарѣшил и ѡ тоѣ, межи нами конѣц вчинивши, зарѣку на мене пѣну Сѣнютѣ водіе листов делчихъ всказали. Которѣю зарѣку заразомъ на том же мѣстцу пан Сѣнютѣ за прожбою моею мнѣ ѡтпѣстил.

А по скончѣню тых справ наших пан Пѣтръ Семашко, староста креманѣцкии, из тыми комисарми нашими вышеименеными, которыи з обѣ сторон при его мѣлсти пѣнѣ старостѣ на тои справѣ нашої были, ѣздивши по границах наших, которые мы, з делѣ вечистого ничимъ не нарѣшеваючи, дѣржати повинни вси шныѣ знаки границ рѣчкою Семѣновкою, которая нас делит ѡт имениа моего Семѣнова, а ѡт имениа пѣна Сѣнютина Жѣмелинѣц и ѡт имениа моего Гѣлевѣц, вси грани на листѣх, ѡт их мѣлсти нам даных, ѡзнаимили и списали там же и ѡ иншіѣ рѣчи, што их мѣлост розсудкомъ своимъ межи нами знашли, и ѡ што заѣднали ѡ все тоѣ зарѣки есмо на себѣ сами доброволнѣ вложили, иж хто бы з нас послѣ того найдѣна их мѣлсти чимколѣ шныи дел и грани ѡписаныѣ нарѣшил гѣдрѣ королѣю его мѣлсти тисѣчу кол грошѣи, а сторона стороне пѣтсѣ кол грошѣи платити. Што в тых же листѣх, ѡт его мѣлсти пѣна Пѣтра Семашка, старосты креманѣцкого, и комисаров наших з обѣ сторон тых, которые на тои справѣ нашої при ел[о]¹ были, достаточнѣ ѡписаны. //

87 зв.

То пак послѣ того найдѣна пѣна Пѣтра Семашка, старосты креманѣцкого, и тых комисарѣи наших вышеимененых ѡ чотыри ставки на рѣчѣ Семѣновѣцѣ и земли пѣна Сѣнютинѣи Жѣмилинской присыпал, ѡ што ма пан Сѣнютѣ позвы до его мѣлсти кѣнѣ Микѣлая Збарѣжского припозвал и ѡ иншіѣ многыѣ кривды и шкѣды, которые себѣ ѡт мене, и ѡт сѣстрѣнѣа моего Стѣса Лѣстовского, и ѡт слуг и подданных моих слѣгамъ и подданнымъ своимъ быти мѣнил, а я пѣна Сѣнютѣ так же ѡ многыѣ кривды и шкѣды, которые ѡт его милѣсти самого и пѣнѣѣ малжѣнѣки его мѣлсти, ѡт слуг и подданных его мѣлсти слуги и подданные мои мѣли, перед его мѣлост же кѣнѣ Микѣлая Збарѣжского, старостѣ креманѣцкого, частокрот позывал. И постановившиѣ есмо в замку Креманѣцкомъ на року, за позвомъ припаломъ, перед его мѣлостію кѣнѣмъ старостою креманѣцкимъ, не ѡтѣпуючи в право з доброе воли своеѣ, до чѣго ся шныѣ приятели наши вложили с позволѣнѣмъ его мѣлсти кѣнѣа старосты, постѣрегаючи того, абысмы ся водіѣ повинности своеѣ межи собою, кром всяких заишт и розниц братскии (!), мѣловали и спокоиноѣ мѣлжѣнѣа ѣживали. Ѣ што есмо колѣѣ аж до того часу послѣ шного розсудѣ пѣна Пѣтра Семашка, старосты креманѣцкого, и комисарѣи наших до врьдѣ креманѣцкого и перед его мѣлост

---

¹ Пропущѣне слово мѣлсти.

кїѣзѣ Миколѣѣ Збаражского, старосту кремленѣцкого, позывал то єсмо все собѣ ѡ крывды свои, слуг и подданных наших на ѡбѣ сторонѣ, што пан Сѣнютѣ ѡт менѣ и сестренца моего Стасѣ, слуг и подданных моих быти мѣнил, и ѡ штом на пїна Сѣнютѣ, и на пїною малжонку его мїлсти, и на слуг, и подданных его мїлсти жаловал, и позывы брал, я пїнѣ Сѣнютѣ, а пан Сѣнютѣ мнѣ ѡпустили и заєднали, а себѣ з оных позовов и всих заишть слуг и подданных своих волными ѣчинили, а ѡныє позывы, выписы и доводы, што к тым правом належели, все єсмо скасовали, и *вже* того вѣчнѣ молчати маєм. А што менѣ позывал пїнѣ Сѣнютѣ, и жем ставки к берегѣ его мїлсти Жемелинскому ѡт имѣна моего Семеновѣ на рѣчѣ Семеновѣ чотыри присыпал, я его мїлсти позволил на тои же рѣчѣ Семеновѣ к берегѣ моему Семеновскому заняти и засыпати такеж чотыри ставы, гдѣ ся его мїлсти пристоинѣ видѣти будет, и землю з берега моего Семеновского насыпанѣ тых ставов брати пану // Сѣнютѣ єсми дозволил. **88** И маєт пан Сѣнютѣ, тыє ставы чотыри засыпавши, *дѣржати* и *вживати* самѣ, жона и дѣти его мїлсти вѣчнѣ, а я вжѣ самѣ, жона, близкиє и дѣти, *єсли* ми их Бог даст при животѣ и по животѣ моемѣ, в тыє чотыри ставки, которые за властным позволенѣмъ моимѣ пан Сѣнютѣ к берегѣ моему Семеновскому на рѣчѣ Семеновѣ засыплѣт, вѣчнѣ вступоватисѣ, а его мїлсти самому, такеж и потомству его мїлсти жадное переказы в том чинити не маємо. А засыпавши пан Сѣнютѣ чотыри ставки против тых ставокъ, што я засыпал на рѣчѣ Семеновѣ, вжѣ болшеи так я к берегѣ его мїлсти Жемелинскому, яко и его мїлост пан Сѣнютѣ к берегѣ моему Семеновскому ставов сыпати не маємъ. И, заховавши при моци листы перѣвїшиє вси наши дѣлчиє, хто чимжолвѣкъ подлѣ сего єднаня ѡныє листы наши дѣлчиє ѡ имѣня и грани вѣчистыє, в листѣх дѣлчих ѡписаныє, нарѣшил, повинѣн будет гѣдрѣ королю и сторонѣ такую зарѣку платити, яко в листѣх дѣлчих *єст* ѡписано. А *єсли* быхмо после того постановѣна по засыпаню тых чотырох ставов пїна Сѣнютѣных к берегу моему Семеновскому против тых ставов, што я к берегу его мїлсти Жемелинскому присыпал, мѣстѣа собѣ пожиточныє насыпанѣ ставов вбрали, жебы обымо, кром крывды, ровно было ѡбадва, позволивши и *впѣвнивши* себѣ листы позволеными, сыпати нам будет волю. А сѣє постановѣнѣ я сам и потомки мои, *єсли* ми Бог даст, або близкиє мои при животѣ и по животѣ моем вѣчнѣ водлѣ сего ѡпису єсмо повинни *дѣржати*, а *єсли* бых я потомки або близкиє мои при животѣ и по животѣ моем, кому бы са тыє имѣня ѡт менѣ зостали, чимжолвѣк сѣє єднанѣ нарѣшили, а пїнѣ Григорю Сѣнютѣ ѡных ставок к берегу моему Семеновскому сыпати не позволил або после засыпаня переказу якуюколвѣ чинил, повинѣн будѣ я гѣдрѣ королю або хто, по мне

шого имени в держани будѣчи, нардѣшил, заплатити зарѣки тисечу кол грошей, а пѣнѣ Сѣнютѣ пѣсот кол грошей ли чѣбы литовское, а заплативши зарѣки, предса сѣс лист наш при моцы оставѣн быти маѣт. И на то даю пѣнѣ Сѣнютѣ сѣс мои лист з моею печатю.

88 зв. А при том были и того сведоми их // мѣлсть приятели наши: пан Волчко Якимович Жасковскии, судя володымерскии, а пан Андрѣи Кѣневскии, пан Василеи Федорович Гѣлеви ч, а пан Болдан Гаврилови ч Лосатинскии, которые за прожбою моею печати свои приложили к сѣму моему листу.

Писан в Кремьянцы лета божего тисеча пѣсот шѣстдѣсят першого мѣца шкѣбра двадцат девятого дѣня».

Которых я листов их мѣлсти, шгледавши и достаточне их выслухавши, слово шт слова в книги замковыѣ записати казал и выпис с книг под печатю моею пѣнѣ Григорю Сѣнютѣ Ляховецкому дал. Писан в Кремьянцѣ».

А так мы за шповѣданѣмъ и прожбою его мѣлсти пѣна Федора Сѣнюты Ляховецкого, воиского кремьянецкого, тот выпис кгородскии до книг земьских кремьянецкихъ шбычаѣмъ перенесѣня записати казали.

мs [46]

Року по нароженю Сына Божего тисеча пѣсот семѣдѣсят шмого мѣца шкѣбра сѣмого дѣня.

На рокох сѣдовых земьских кремьянецких, которые ведлѣ порядку статутного назавтриѣ святого Михала, свѣта рымского, в тепѣрѣшнем року семѣдѣсят шмомъ сѣжоны и штправованы были, пришедши перед нас, Антониѣ Яловицкого, судю, а Савина Яловицкого, подсудька, врядников земьских повету кремьянецкого, его мѣлост пан Федор Сѣнютѣ Ляховецкии, воискии кремьянецкии, покладал перед нами лист, запис небожчика пѣна Ивана Романовича Сѣнюты даты року тисеча пѣсот пѣтдѣсят девятого мѣца ноябра шостого дѣня под печатю и с подписом рѣки его и под печатми людѣи зацных, в котормъ пишѣт, иж он, признавши лист дѣлчиѣ небожчика штца своего пѣна Романа Сѣнюты и при моцы его оставивши ведлѣ того ж листу дѣлчого штца своего з дядкомъ своим небожчиком пѣномъ Григорѣмъ Сѣнютюю ш имени Тихомль и ш присѣлки, ку тому именю належачиѣ, вѣчноѣ¹ застановѣнѣ ѣчинил и на то небожчику пѣнѣ Григорю Сѣнютѣ лист свои дал и по вычитаню того листу просил, абы в книги земские вписан был. Которыи такъ естѣ написанъ: //

---

¹ Літера *о* виправлена в слові з іншої.

«Я, Иван Романович Сеньюта, визнаваю и чиню явно симъ моим листомъ кождому, кому того потреба будетъ ведати або, чтучи его, слышати, нинешнемъ¹ и напотомъ будѣчимъ, што жъ некоторыи розделокъ и поровнане вечистое вчинилъ былъ штецъ мои небожчикъ зъ братомъ своимъ а дядкомъ моимъ его ѿлостю пѣномъ Григоремъ Сеньютою Ляховецкимъ ѿвы именяхъ своихъ штычныхъ, материстыхъ, кѣпленихъ и якимъкожекъ шбычаемъ набытыхъ, которые тежъ имена штыцѣ моему небожчику зъ розделѣ на частъ его ѿлсти zostали, тоестъ Тихомль, Олшаница, Хмелен² съ фолваркомъ и подворемъ в замьку Володымерскомъ, зо всимъ тымъ, яко са тые имена сами в собе мають, нижли напротиву тыхъ именей зъ розделѣкѣ zostалиса имена дядкѣ моему пѣндъ Григорю Сеньюте на часть его ѿлсти пенные Ляховцы, Жемелинцы, Гѣлевцы, Семенов, Кошелевцы, Миклашов, Волчковцы, которыхъ по близкости выискивалъ пан Ярмолинский. То пакъ штецъ мои пан Роман в листе своемъ делчомъ вписался дядку моему пѣну Григорю под такимъ шбычаемъ, ижъ естлибы тые имена мели под его ѿлостю пан Ярмолинский правомъ выискивати, тогда мелъ штецъ мои его ѿлсти напротиву тыхъ именей такъ доброе имене постѣпити, которое бы за то стояло и которого бы имена его ѿлостъ самъ похотѣлъ взати, того штецъ мои заборонити его ѿлсти не мелъ, а естлибы тежъ, еще правуючиса ѿ то с паны Ярмолинскими, мелъ его ѿлостъ што на то наложити, тогда штецъ мои в томъ же листе своимъ делчомъ вписалъ, ижъ мелъ его ѿлсти половину шкоды и накладѣ его шправити такъ, якобы его ѿлостъ в томъ собе шкоды быти не розѣмелъ.

То пакъ, кгда вжѣ по смерти шца моего небожчика пан Ярмолинский за правомъ слушнымъ именъ Семенов, Гѣлевцы и половицѣ Кошелевцовъ в пѣна дядка моего выискали, а к тому которѣю сумѣ пѣнзеи былъ штецъ мои небожчикъ жонѣ своей а пѣнеи матце моеи Ганне Хомяковне вѣно шправилъ, тоестъ двесте коп грошей, на третей части тыхъ именей своихъ записалъ, которѣю жъ сумѣ пѣнзеи, хотѣчи пѣни матка моя водлѣ впису шца моего по смерти его ѿлсти до рѣкъ своихъ мети, взала еѣ ѿлостъ штъ пѣна дядка моего сто коп грошей готовыхъ литовское личбы, а сто коп грошей // штыпѣстила и даровала еѣ ѿлостъ насъ, дѣтей своихъ, и яко жъ шные вси имена, которые са были зъ розделу вечистого штыцѣ моему на частъ его штъ пѣна дядка моего zostали, водлѣ права прирочного ѿв опеку и вѣ (!) оборону до летъ моихъ³ его ѿлсти пѣндъ дядкѣ моему пришли. То пакъ я, кгда вжѣ летъ своихъ зѣполныхъ дошодши, и хотѣчи шные имена,

¹ Над першою літерою *н* у слові пляма від чорнила.

² Цей ойконім у пам'ятці має ще форму Хмелев.

³ Літеру *м* виправлено з іншої.

по *штцѸ* моемъ на мене правом прироженымъ припалыѸ, до рѸк своих мети, и не поступѸючи я в том жаднымъ правнымъ шбычаѸмъ противко его *ѣлсти* *ѣна* дядка своего, едно же хотѸчи на далшии час братскую *ѣлост* себе *шт* *ѣна* дадка своего мети, жедал есми его *ѣлсти* за то, абы его *ѣлост* рачил без жадного права тыѸ имениа мои *штчизныѸ* мне поступити, а себе водлѸ листу делчого за нагородѸне шных имении Семенова, ГѸлевец и половицѸ Кошелевцев, которое имѸне себе взял и вѸчне держал.

А так пан дядко мои, не хотѸчи мене, яко братанича своего, кѸ жаднои шкоде приводити, а также хотѸчи ми его *ѣлост* ласкавую *ѣлост* з себе в молодости мои показати перед приятѸelmi нашими, которых есмо на то промежку собою мели, вгодливыи а братскимъ шбычаѸмъ поровняли вѸчне и на томъ застановили, иж што небожчик *штѸц* мои поступил был дядкѸ моему з розделкѸ вѸчистого на част его *ѣлсти* имениа певныѸ, которые ест вышѸи в сѸмь листѸ шписаны, которые имениа пан Ярмолинский под его *ѣлостю* *ѣномъ* дядкомъ моимъ правомъ слушнымъ выискаль. А так я, заста-вучи лист *штца* своего делчии, во всемъ при моцы на вѸчныѸ часы напро-тивку тых имении Семенова, и Гулевец, и половицѸ Кошелевцов водлѸ шпису и шбовазку *штца* моего, на листѸ его делчомъ шписаного, поступил есми его *ѣлсти* *ѣнѸ* дядку своему имениа нашего *штчизного* Тихомла с присѸлки и зо всимъ тымъ, яко са тоѸ имѸне Тихомль само в себе, в своих границах маѸт на вѸчныѸ часы его *ѣлсти* самому, дѸтем и потомству его, и вѸже я тых имении вышѸеменѸных, в делу са его *ѣлсти* зосталых, так Тихомла зо всимъ вѸчне на его *ѣлсти* самом, на дѸтах и потомству его *ѣлсти* того поискивати не маю.

90 А што теж пан дядко мои мне поступил тых имении *Ѡлшаници* с присѸлки, з кгрѸнтом земланымъ // и зо всимъ тымъ, яко са тоѸ имѸне з давных часов в себе маѸт, а ХмелѸнь с фолваркомъ и с подворѸмъ в замку гѸдрьскомъ Володымерскомъ, зо всимъ тымъ, яко са тыѸ имениа сами в себе в своих границах мают, *ѣлстю* *ѣны* а приятѸelmi нашими мне поступил в моц и в держанѸ до рѸк моих вѸчистѸ подал, и вѸже черѸз то пан ГригорѸи, дядко мои, жона, дѸти, потомки его *ѣлсти* тых имении на мене самом, на дѸтах и потомкахъ моих поискивати а ни ш то припоминаня жадного вѸчне чинити не маѸт.

А што са дотычѸт того имениа *Ѡлшаници*, которое в делу *штцѸ* моему небожчику *ѣнѸ* Роману *шт* *ѣна* дадка моего за кѸплю, а не за *штчизное* имѸне са зостало з кгрѸнтом земляным, с полми, и дѸбровы, лесы, и сѸно-жатми, и з их проробками зостало, а естлибы хтоколвек ш тоѸ имѸне *Ѡлша-ницѸ* мене ку праву перед гѸдра або панов рад або перед врад припозвал и того имениа подо мною поискивати мел, а так я самъ або потомки мои его

м́лост п́на дядка або потомков его м́лсти ш бо (!) мати и ш том ведати дати, тогды пан дадко мои або потомки его м́лсти повинни будѣт заведы в права с привиле́мь а потверже́немь гѣдрѣскимь, которое потверже́не гѣдрѣское на тоѣ имене́ **Олшаницкоѣ** з ыншими имени нашими маєт заступовати, и поспол ъ права штказовати, и шчищати так, яко бых я не мел на томъ ничего шкодовати.

А естлибы понещастю яким правомъ з розсѣдъку гѣдрѣского або панов рад и врадѣ гѣдрѣского тоѣ имене́ **Олшаницѣ** шт мене́ або шт потомковъ моих штсудити, тогды дядко мои пан Григорей Сенюта и потомки его маю́т и повинни будѣт имене́мъ своим штчызнымъ половину нагородити и дати так доброе широкое и пожиточное, якобы за половицѣ всего имени́а **Олшаницы** стояло, никоторыми причинами того не шбавляючи, ани в проволоку и наклады мене́ самого и потомков моих не приводачи, нижли кгдыбы пан дядко мои або потомковѣ его за слѣдинымъ а правнымъ шбосланѣмъ моимъ и потомков моих в права с привиле́мь а потверже́немь гѣдрѣскимъ на рокѣ не стал, а за нестанѣмъ его м́лсти або потомков его и за непоказанѣмъ потверже́на гѣдрѣского тоѣ имене́ **Олшаницкоѣ** мело шт мене́ штсужоно быти, то вже пан дядко мои и потомки его м́лсти за все имене́ **Олшанское** // нагрожати и за то досит чинити так доброе широкое пожиточное дати, штобы за то стояло.

90 зв.

А што сѣ дотычет ста коп грошей литовских, которые дал пан дядко мои п́неи матце моѣи за вѣно так шкод и накладов своих, што приимовал спраивуючисѣ с паномъ **Срмолинскимъ** за тыѣ имени́а вышѣменѣные, так теж личбы, которѣю бы мел пан дядко мои мнѣ с тых имени́и **Олшаницы** а **Хмелева** и **фолварку володымерского** чинити, тогды пан дядко мои тую сто коп грошей, што за вѣно матце моѣи дал, и тыѣ вси шкody и наклады свои зъ **Срмолинскимъ**, мнѣ его м́лост штпустити рачил и того вже на мнѣ самом и потомкох моих самъ с потомками своими поискивати не маєт вѣчнѣ. А я теж личбы никоторѣ с тых имени́и своих **Олшаницы**, **Хмелева** и **фолварка**, которые его м́лост ѣв опеци своѣи мел на его м́лости п́нд дядку самомъ и потомкохъ его поискивати вѣчно не маю, бо то против тых ста коп грошей вѣновных и шкody его м́лсти зъ **Срмолинскимъ** штпустилом то его м́лсти, а тую вгодѣ и постановѣне и еднанѣ наше во всех тых рѣчах, члонкох и артикулах, яко вышѣи в сѣмь листѣ моѣм шписано, маѣм и повинни будѣмъ з obu сторон твердо а нештмѣнно вѣчно держати сами, дѣти, и потомки будѣчие, и щадки, ничимъ с того постановѣня и листу шпису нашего не выступѣючи.

А естли ж бых я самъ або потомство моѣ чимъко́лвѣк на мнѣ из сѣго постановѣна листу и шбовязку моѣго, в том листѣ положоном, выступити мел а сѣго постановѣна доброволне перед их м́лостю паны а приятѣлми нашими з

обу сторон завдачнє принятое не выполнилъ, тогда я самъ або потомство мое, еслибы сего постановена моего выполнити не хотели, тогда повинен будѣ гѣдрѣ королю его мѣсти зарѣки заплатити пѣтсот коп грошеи, а пѣнѣ дя-
дку своему дрѣгую пѣтсот коп грошеи, а заплативши и выполнивши тыѣ зарѣки предса сѣе постановене и вгода добровольнаа, вдачнє *шт* нас з obu сторон принатая, маєт твердо а не~~шт~~мѣнно вѣчно водлє сего листу моего з obu сторон держано быти.

91 И на том есми дал его мѣсти пѣнѣ Григорѣ Сѣнютѣ, дядку своемѣ, сѣи мои лист под мою печатью, а для лепшого твердости и сведомя сего // моего листу просил есми их мѣсти панов а приятелєи своих *ш* приложене печатєи, которые то промежку нас скончити и постановити рачили, его мѣсти пѣна Якимовича Волчка Жасковского, суди володымерского, а пѣна Михаила Словича Малинского, а пѣна Василя Фѣдоровича Гулевича, а пѣна Патрикєа Кѣрозвонского, а пѣна Богдана Патрикия, а пѣна Пѣтра а пѣна Тита Ивановичов Хомєков, гдеж их мѣлост рачили то на прозбѣ мою вчинити а печати свои к сему моему листу приложити рачили.

Писан в Ляховцєх лѣта божєго нароженѣ тисєча пѣтсот пѣтдєсѣт девѣятого мѣца ноябра шостого дѣня. Иван Романович Сѣнютѣ, властная рѣка».

Яко *ж* и выпис с книг замку гѣдрѣского кремѣнецкого под печатью подстаростєго кремѣнецкого пѣна Дениса Богушевича Несвєцкого, сознѣне того листу вышєинаписаного пѣна Ивана Романовича Сѣнютѣ дѣтою в року тисєча пѣтсот пѣтдєсѣт девѣятого мѣца ноябра *ш*смого дѣня пан Фѣдор Сѣнютѣ Ляховєцкии, воискии кремѣнецкии, перед нами покладал, и читан был. Которыи запис пѣна Ивана Романовича Сѣнютѣ, достаточнє выслухавши, слово в слово в книги зѣмьскиє кремѣнецкиє записати казали.

МЗ [47]

Лѣта по нароженю Сына Божєго тисєча пѣтсот сѣмьдєсѣт *ш*смого мѣца *ш*ктєбра сѣмого дѣня.

На роках сѣдовых зѣмьских кремѣнецкихъ, которые водлє порядку статутowego в теперешнем року сѣмьдєсѣт *ш*смом назавтриє, свєтого Михала, римского свѣта, сѣжоны и *шт*правованы были, ставши *ш*бличнє в замкѣ Кремѣнецкомъ перед нами, Антонием Яловицкимъ, судєю, а Савином Яловицкимъ, подсѣдъкомъ, врадники зѣмьскими кремѣнецкими, пѣни Яновѣя Брѣстская пѣни Гѣлна Грицковна Волковскаго *ш*повѣдала и *ш*чєвисто до книг зѣмьских вызнала, и *ж* малжонку своему миломѣ пѣнѣ Яну Брѣстскому част

свою имена ђ Волковцах, на нее правом прирожоным приходячую, на веч-
ност дала, даровала и на то ему лист свои // под печатю своею и под печатми
людеи зацных дала и, показавши тот лист, запис свои даровныи, просила, абы
в книги земьские вписан был. Которыи так есть написан: 91 зв.

«Я, Ганна Грицковна Волковская Яновая Бристская, вызнаваю и чиню яв-
но, ясно симь моимь листомь, кождому ведати сесчас и напотомь завжды, иж
я ни с чиего примушєня, ани з людское намовы, толко сама по доброй воли
своеи, дознавши ѓчтивоє захованє и млост малженскую шт малжонка моего
милого пна Яна Брестского кѢ себе а ведаючи то, иж водлє ѓфалы соиму
берестєиского поправы статутовое кождому шляхтичу волно властностю
своею, яко хотєчи, шафовати, прото я теж, милуючи малжонка своего милого
а хотєчи его болшеи кѢ млсти малженской способити, част свою имена штчи-
зны моеє во имєню Волковцах, которая на мене по шци моемь правомь при-
рожонымь пришла и спала и которю я на себе держу и вживаю, никому ни-
чим не пєнное и в суме пїзєи не заведеную, з людми, з кгрѣнтом, с полми, з
сєножатми, з дѢбровами, з лесами, з ставами, зѢ их спусти; з млыном и з
вымєлками, з рєчками, з болоты и зо всими пожитки, малыми и великими,
поменєнными и непоменєнными, якимжолвєк шбычаєм тепєр або и напотом на-
званы и менованы быти могут, не зоставуючи себе, близким, кровнымь и по-
виннымь своим ничего, малжонку своему ЯнѢ Брестскому даю, дарю и на
вечност записую. Которю част мою имена Волковцов зо всими пожитки, яко
са поменило, малжонок мои милыи маєт на себе держати и вживати вєчными
часы и навеки непорѢшно, и волно будєт ему тѢю част имена Волковьцов,
кому хотєчи, штдати, продати, даровати, записати, заменяти и вшєляких по-
житков прибавляти, розширати, и, яко властностю своею, тым, яко налєпєи
розѢмєючи, водлє воли своеи шафовати вєчными часы, яко ж вжє єсми зараз
пнѢ малжонку моему пнѢ Яну Брестскому тую част имена своего в держанє
подала и завєла, и право свое, которое єсми на тую част свою штчизную в
себе мєла, до рук теж штдала и на него влила, и на то єсми малжонку
моему¹ // пну Яну Брестскому дала сєс мои лист а запис добровольныи вє-
чистыи под моею печатю. 92

А при томь были и того добре сведоми а за шчєвистою и ѓстною прожбою
моею печати свои к сєму листу а запису вєчистомѢ, шт мене малжонку моему
даного приложити рачили их млост панове: пан Фєдор Сєнюта Ляховєцкии,
воискии креманєцкии, пан Михайло Корытєнскии, писар земьскии лудкии,
пан Марцин Лашь, пан Михайло ДчѢса.

¹ Унизу сторінки під текстом написане число 75.

Писан в Крѣмянцѣ лета по нароженю Сына Божего тисеча пятсот сѣмьдесят шмол[о] мѣца шктебра пятого дѣня».

А так мы тоѣ шповѣданѣ и шчѣвистое визнаѣ пѣни Яновѣ Брѣстское и листѣѣ записныи, шт нѣѣ малжонку ѣѣ даныи, слово в слово в книги зѣмьскіѣ крѣмянѣцкіѣ записати казали.

ѡи [48]

Лета по нароженю Сына Божего тисеча пятсот сѣмьдесят шмого мѣца шктебра сѣмого дѣня.

На рокох сѣдовых зѣмьских ш светом Михалѣ, римскомѣ святѣ, в року теперешнем сѣмьдесят шмом сужоных и справованых, перед нами, Антоном Яловицкимѣ, судѣю, а Савином Яловицкимѣ, подсудкомѣ, врядники зѣмскими повѣту Крѣмянѣцкого, постановившиа шбличнѣ ѣѣ ѡлост пѣни Федорова Сѣнютиная Ляховецкая, воискаа крѣмянѣцкая, пѣни Катѣрина Михаиловна Малинского доброволнѣ визнала тыми словы, иж што малжонкѣ ѣѣ его ѡлост пан Федор Сѣнютя Ляховецкіи, воискии крѣмянѣцкіи, взявши ѣѣ за сѣбе в малженство, записал *ѣи* на вечност имѣнѣ свое штчизноѣ Воиниговѣ с присѣлками Шимковцами и Хорошовом, зо всим навсѣ, яко са само в собѣ маѣт, и, маючи ѣѣ ѡлост тоѣ имѣнѣ Воинигов с присѣлками поменѣными за листом записным, шт пѣна малжонка ѣѣ ѡлсти на то даным, в спокоином держаню и вживаню а хотѣчи шказати зычливую ѡлост матерынскую сынѣ своему Михаилу, которого на тот час зѣ его ѡлостю пѣномѣ малжонкомѣ своим мают, и иншимѣ потомьком, сыном, *ѣстли* пан Бог болше ѣще, мѣшкаючи зѣ *ѣз[о]* ѡлостю, вперед сплодити *дати* будѣт рачил, тоѣ имѣнѣ Воинигов с присѣлками Шимковцами и Хорошовом, зо всим, яко ѣѣ ѡлост

92 зв. на сѣбѣ держала, нѣ будѣчи // на то намовлена, толко по своѣи доброи воли дала, даровала и на вечност записала сыну своему Михаилу и иншимѣ сыномѣ, которых бы ѣще зѣ *ѣз[о]* ѡлостю напотом мѣли, на што ѣѣ ѡлост лист, запис свои потомкомѣ своимѣ и малжонку своему, ширѣи, достаточнѣи написаныи, под печатю своѣю и с подписом рѣки своѣѣ, так тѣж и под печатми панов а приятѣлѣи своих дала. Которыи перед нами показавши, кѣды был вычитан, просила ѣѣ ѡлост, абы тот лист в книги зѣмскіѣ был вписан. Которыи так *ѣст* написан:

«Я, Федорова Сѣнютиная Ляховецкая, воискаа крѣмянѣцкая, Катѣрина Михаиловна Малинского, визнавам и явно чиню симѣ моим листомѣ кождому, кому того потреба ведати албо, чтучи его, слышати сѣсчас и напотом

завжды, иж што малжонок мой его *млост* пан Федор Сенюта Ляховецкии, воискии креманецкии, взявши мене за себе в малженство, записал мне на вечность *имене* свое *шт*чизное Воинигов с приселками, тоест Шимковци и Хорошовомъ, з людми тяглыми и з ихъ землями, з ставы, з млыны и з их вымелками, з лесы, з дбровами, и зо всими кгрднты, и пожитки, до того *имена* належачими, меноваными и неменоваными, так, яко са тое *имене* Воинигов с приселками само в себе, в межах, границах и *шб*ходех своих *мает* вишир и вдолжь, и ведле запису и дарѣ своего тое *имене* Воинигов с приселками мне его *млост* завел и поступил, и, будѣчи я того *имена* за листомъ и записомъ его *млсти*, *шт* пѣна малжонка моего мне на то даномъ, в спокоиномъ держаню и *в*живаню а хотечи *ш*казати зычливую *млост* сыну нашому Михаилу, которого на сѣс час с тым же малжонкомъ моимъ его *млостю* пѣномъ Федоромъ Сенютою Ляховецкимъ, воискимъ креманецкимъ, маю и инымъ дѣтемъ, сыномъ нашимъ, елибы еще болше сынов пан Богъ нам дати сплодити рачил, и маючи волност подле ѳфалы, з соиму берестейского *д*чиненое, властностю своею ведле воли своеѣ шафовати, тогды тое *имене* Воинигов з людми тяглыми и з ихъ платы и доходы, с цинши грошовыми, и з даню медовою, и зо всими их повинностями, з бояры путными, з дворомъ, с пашнею дворною и с приселками Хорошовом а Шимковцами; з ставы, з млыны и з их вымелками; з кгрднты, с полми, з сѣножатми; з дѣлбровами и запустами, з лесы, з гай, з садами, с пасеками, зѣ зарослями; з болотами, з рѣчками, потоками и *ш*зѣрищами; з ловы рыбными, зверынными и пташими, и зо всими кгрднты, и пожитками, с приселками вышепоменеными належачими, и зо всими пожитки, меноваными и неменоваными, и зо всимъ тымъ, яко са тое *имене* Воинигов с приселками само в себе в обыходех и пожиткох своих *мает*, не *ш*тавующи сама на себе, на близких, крѣвных и повиноватых моих ничего симъ теперешнимъ листомъ, записомъ моимъ, *шт*ступѣючи доброволне того першого а *вечног*[о] листу моего права, мне *шт* его *млсти* пѣна малжонка моего пѣна Федора Сенюты Ляховецкого, воиского кремянецкого, на то мнѣ даного, кромь жадного примушенѣ, *ш*дно по доброй воли своеѣ, з милости материнское тому сыну нашому Михаилу и инымъ дѣтемъ, сыномъ нашимъ, которые бых я с тым же¹ пѣномъ малжонкомъ своимъ *прибыти* мела и колко бы еще пан Бог намъ сплодити дати рачил, даю, дарую и на вечность записую вечными часы при животе и по животе моемъ. И *в*же тое право свое, мне *шт* его *млсти* пѣна малжонка моего на *имене* Воинигов и на приселки

93

---

¹ Склад *же* дописаний зверху.

Хорошов и Шимковцы на вечност даное, записаное симь теперешнимь листомь моимь, ѿморю и внѣвѣч то вборочаю вечными часы, и волно будеть тому сыну нашему Михаилу и иншимь сыномь, детемь нашимь тоє имєнє Воинигов¹ с приселками Хорошовомь и Шимковцами штдати, продати, даровати, записати, и заменати, и вшеляких пожитковь прибавляти, и розширати, и ку налепшому пожитку своему, яко налепєи роздмєючи, вборочати вечными часы.

93 зв. А дочка наша Полагя, которю я назвала иншимь именємь Галшкою, и иншиє дєвки, дочки наши, еслибы ещє намь болшеи вперед пан Бог дати сплодити рачил, не маюи до того именє Воинигова и до приселков Хорошева и Шимковец, людєи, кгрѣнтов, дѣбров, лесов, пол, сєножатєи, ставов, млынов и вшеляких пожитковь ничого мети. Хотябы² сє тот лист, право моє, шт его млсти пна малжонка моего мне на то даное и на вечност на тоє имєнє Воинигов и на приселки Хорошов и Шимковцы зо всеми их пожитками // записаное, напотомь ѿ брати, близких, кровных и повиноватых моих албо ѿ кого ж колвєк шбчого показало, тогды вжє в кождого права и судѣ некоторое моцы мети не маєт и мочи не будєт вечными часы, а гдєбы – чого, Божє, ѿховаи – сын наш Михаило и иншиє сыновє наши, которых бы нам ещє пан Бог вперед дати сплодити рачил, ис потомством своим з сєго света зошли, тогды тоє имєнє Воинигов с приселками Хорошовом и Шимковцами, з людми тяглыми и нєтяглыми, з бояры путными; с цинши, платы и доходы, з даню мєдовою и зо всеми их повинностями; з ставы, з млыны и з их вымєлками; с полми, з сєножатми; з дѣбровами, з лесами, з гаями из их зарослями; з садами, с пасєками и запѣстами; з болотами, з рєчками и потоками, шзєрищами; з ловы рыбными, зверинными и с пташими; с пожитками помєненными и непомєненными и зо всим с тымь, што кѣ тому именю Воинигову и приселкамь вышєипомєненымь тепєр належит и потомь належати будєт, в дому его млсти пна малжонка моего яко властная штчизна его млсти самому и потомкомь его млсти зостатисє маєт. И волно будєт его млсти пну малжонку моему по зєштю того потомства нашего тоє имєнє Воинигов, с приселками Хорошовомь и Шимковцами, з людми и з их землами, с платы и з доходы, с полми, з сєножатми, з дѣбровами, з лесами, з гаями, з запустями, з ставами, з млынами и з их вымєлками и зо всеми пожитки, помєненными и непомєненными, на сєбє дєржати и вживати албо, кому хотєчи, и штдати, продати, даровати, заменати, вшеляких пожитковь прибавляти,

¹ Літеру *г* виправлено з іншої.

² Склад *бы* дописаний пізніше, мабуть, після прочитання.

розширати и ку своєму налєшному пожитку шборочати вечными часы. А по зоштыю его мїлсти з сего света, а не зоставивши властного потомства своего по собе, ино повинуватымь, близкимь, кровнымь его мїлсти пїна малжонка моего то все приити и належати будет, яко ж и тымь потомкомь, повиннымь, близкимь а кровнымь его мїлсти пїна малжонка моего по зештыю его мїлсти самого и в недостатку потомства его мїлсти пїна малжонка // моего пїна Федора 94 Сєнюты Ляховецкого, воиского кремѧнецкого, волно будет имь, яко властнымь повиннымь, близкимь и кровнымь его мїлсти, тоє имєнє Воинигов с присєлками Хорошовомь и Шимковцами, з людми и з их землями, с платы, доходы, с полми, з сєножатми, з дѣбровами, з лєсы, з гаи, зь запѣстами, з ставы, з млыны и зо всими пожитками, помєненными и непомєненными, што тепєр ку тому имєню належит и потомь чєрєз сынов наших и чєрєз пїна малжонка моего прибавлено и розширено быти может, держати, вживати, штдати, продати, даровати, замєняти и ку налєшному пожитку своєму шборочати. А близкиє, кровныє и повинуватыє мои так пїнвє братья мои, яко и хто иншии неповиноватыи шбчии за держаня их мїлсти сынов наших, а по зештыю их з сего света и пїна малжонка моего, также близких, кровных и повинуватых его мїлсти, не мають са в то ни в чомь вступовати жадное трѣдности и перєнагабаваня чинити некоторыми причинами, правными и неправными, алє вєчнє ш то молчати мають.

Ино то я, Катєрина Михайловна Єловна Малинского, дала сєс мои доброволны даровныи лист сыну нашому Михаилу и малжонку моему его мїлсти панѣ Федорѣ Сєнютє Ляховецкому, воискому кремѧнецкому, з моею печатю и с подписомь властной рѣки моеи и под печатми людєи зацных, тоєст: его мїлсти пїна Михаила Жоравницкого, подкоморєго луцкого, его мїлсти пїна Григоря Болбаса Ростоцкого, писара земского кремѧнецкого, его мїлост пїна Яна Жоравницкого, пїна Михаила Дчѣсы а возного повету кремѧнецкого Григоря Ивановича Гулялницкого, которыє, будѣчи тог[о] свєдомы доброволного дарованя моего сыномь нашим и малжонку моему, а за ѣстною и шчєвистою прозбою моею печати свои к сєму моему листу приложити рачили.

Писан ѣ Кремѧнцы лета по нароженю Исус Христа, Сына Божєя, тисєча пятсот сємдєсят шсмого мѣца шктєбра пятог[о] днѧ».

А так мы тоє шчєвистое а доброволное вызнанє єє мїлсти пїнєи Федоровои Сєнютинои Ляховецкой, воиской кремѧнецкой, пїнєи Катєрины Михайловны Малинского, лист єє мїлсти записныи, шт єє // мїлсти сыномь и малжонку єє мїлсти даныи, слово в слово в книги земскиє кремѧнєцкиє записати казали. 94 зв.

мф [49]

Лѣта по нароженію Сына Божего тисѣча *пѣтсот* семьдѣсятъ шмого мѣца шкѣбра шмого дѣня.

На рокох сѣдовъхъ земьскихъ кремѣянецкихъ, которые водлугъ порядку статутоваго по светомъ Михалѣ, римскомъ святе, в року вышѣишписаномъ сѣжоны и штправованы, передъ нами, Антоніемъ Яловицкимъ, судѣю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудкомъ, врьдники земьскими кремѣянецами, возными кремѣянецами Лѣвко Исѣрнскими шчѣвисто до книгъ вызнал, иж, деи, «будѣчи мнѣ з ѿрядѣ земского кремѣянецкого приданыи пѣну Вшаку Афрасимову Кѣдликковскому мѣца іюна патого дѣня року семьдѣсятъ шмого ку поданію листу господарского зарѣчног[о] в пѣтисотъ копахъ грошей пѣну Янѣ Любѣшовскомѣ ш небезпѣчность здоровья пѣна Вшака самого, слугъ и подданныхъ его Кѣдликковскихъ, ино я, вознымъ, тотъ листъ гѣдрьскими зарѣчными пѣнѣ Янѣ Любашѣевскому в замку Кремѣянецкомъ самому до рѣкъ штдал, а шн шт менѣ, возного, тотъ листъ гѣдрьскими взял и з него копѣю под печатью моею в себѣ зоставил, а листъ мнѣ, возному, шпятъ вѣрнул.

И в тотъ часъ при мнѣ, вознымъ, были шляхта: пан Ян Брѣстский а пан Иван Яцковичъ Дѣтиницкий».

Мы тоѣ шчѣвистое возного сознанѣ до книгъ земьскихъ записати казали.

н [50]

Лѣта по нароженію Сына Божего тисѣча *пѣтсот* семьдѣсятъ шмого мѣца шкѣбра шмого дѣня.

95 На рокохъ судовыхъ земьскихъ кремѣянецкихъ, которые водлугъ порядкѣ статутоваго по святомъ Михалѣ, рымскомъ святе, в року вышѣишписаномъ сужоны и штправованы, передъ нами, Антоніемъ // Яловицкимъ, судѣю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудкомъ, врьдники земьскими кремѣянецами, возными кремѣянецами Лѣвко Исѣрнскими шчѣвисто до книгъ вызнал, иж, деи, «будѣчи мнѣ приданому з ѿрядѣ кгродского кремѣянецкого пану Вшаку Кѣдликковскому ку шгледанію садовъ и сѣножати его на кгрѣнтѣ Куликовскомъ мѣца іюла двадцатъ першого дѣня року тисѣча *пѣтсот* семьдѣсятъ шмого, посылалъ зо мною, вознымъ, панъ Куликовский подданого своего Куликовского Юрка на кгрѣнтъ свои Куликовские. Которыи Юрко мнѣ, возному, и шляхтѣ показовалъ напервѣи два сады на горѣ в лѣсѣ Волчомъ, в которыхъ садахъ можетъ быти черешенъ ш сто, тыѣ черешни велми шблamanы, и ягоды пошбирано. И подъ тымъ жѣ лѣсомъ на

горе показовал мнѣ, возному, тот Юрко сеножат скошеную. Которые сады и сеножат тот подданыи менил быти пѣна Куликовского, а тоѣ поломанѣ черешен и шбобранѣ ягод, также скошенѣ сеножати повѣдил быти шт пѣна Яна Любешовского, за насланѣмъ его кгвалтовнымъ черѣз владника его рѣдецкого Рокговског[о] вделано. На которой сеножати, повѣдил тот подданыи, иж вкошовано, деи, шмѣдѣсят воз сѣна, а за поламанѣ и шбобранѣ черешен на шестнадцат коп грошеи, меновал. И потомъ тот же подданыи показовал мнѣ, возному, мѣстце под горою Волчею, на которомъ мѣстцѣ за насланѣмъ кгвалтовнымъ шт пѣна Яна Любешовского владник его рѣдецкий Рокговский взял камен млыновыи, которые, деи, стоял копы грошеи, и тот камен до Рѣдки, деи, штвѣз.

А в тот час при мнѣ, возномъ, были шляхта: пан Долмат Бережецкий а пан Иван Сычковский¹».

Мы тоѣ шчевистое возного сознанѣ до книг зѣмьскихъ записати казали.

пѣна [51]

Лѣта по нароженю Сына Божего тисеча пѣтсотъ семьдѣсят шмого мѣца шкѣбѣра девятого дѣня.

Постановившися шблично в замкѣ его кролевское мѣлсти в Кремѣнцы перед нами, Антониемъ Яловицкимъ, судѣю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудкомъ, владники зѣмскими кремѣнецкими, в роках судовых, которые са сѣдиди и справовати почали назавѣтриѣ святого Михала, свѣта римского, в року тепѣрешнемъ даты вышѣинаписаное, сѣ мѣлост княгыня Лвовая Вороницкая Марина Андрѣевна Кѣневского шповѣдала и шчевисто визнала, иж малжонку своему кнзю Лву Вороницкому записала по животѣ своемъ именѣ Татарш//новцы и на заставю Якимовцы и Красную Лукѣ до живота его мѣлсти, 95 зв. к тому на тых же именѣх тисечу коп грошеи даровала его мѣлсти, и на то его мѣлсти лист свои под печатю своею и под печатми людѣи зацных дала, и на вѣрадѣ кгородскомъ кремѣнецкомъ визнала, и до книг записати дала. На што и выпис с книг кгородских кремѣнецкихъ под печатми и с подписомъ рѣки пѣна Станислава Камѣнецкого, буркграбего и подстаростего, а пѣна Шлекшого Бѣлецкого, суди, владниковъ кгородских кремѣнецкихъ, и теж с подписомъ рѣки писара кгородского кремѣнецкого пѣна Андреѣ Жирицкого перед нами, сѣдомъ зѣполнымъ, положивши, просила, абы был читан и до книг зѣмьскихъ шбычаѣмъ

---

¹ Літеру *ы* виправлено з іншої.

перенесѣна слово в слово записан. Которыи же выпис с книг кгородских кремәнецкихъ перед нами был читан и так *єст* написан:

«Выпис с книг кгородских кремәнецкихъ лета по нароженю Сына Божго¹ тисеча пятсот сѣмьдѣсят сѣмого мѣца августа девятого дѣня.

Постановившиа в замѣд его кролевское мѣлсти Кремәнецкомъ перед нами, Станиславом Каменецкимъ, буркграбимъ и подстаростимъ, а Олекшимъ, судею, владники кгородскими кремәнецкими, єе мѣлост княгыня Лвовая Вороницкая Марина Андреевна Кунѣвского шповѣдала и шчѣвисто до книг вызнала, иж малжонку своему его мѣлсти кѣзю Лву Вороницкому записала по животѣ своемъ имениа Татариновци и на заставю Якимовцы и Красную Лукѣ до живота его мѣлсти, к тому на тых же имениах тисечу коп грошеи даровала его мѣлсти, и на то *єг[о]* мѣлсти лист свои под печатю своею а под свѣдомом и печатми людеи добрых дала и, показавши перед нами тот лист, просила, абы в книги вписан. Которыи перед нами читан и так *єст* написан:

«Я, Лвовая Вороницкая зо Збаража Марина Андреевна Кѣнѣвского, визнаваю симъ моим листом кождому веда*ти* тепер и завжды, ведаючи я, иж ведлѣ статутѣ ѡфалы соиму берѣстѣиског[о] кождому шляхтичѣ волно властностю своею, яко хотѣчи, шафовати, прото я, милуючи малжонка своего милос[о] его мѣлост кѣза Лва Вороницкого зо Збаража и видечи *шт єг[о]* мѣлсти во всемъ зычливое захованѣ и мѣлсть малженскую кѣ себе а хотѣчи его и вперед кѣ мѣлсти малжонскои прихилити и способити, ни с чѣего примушенѣ, ани з людское намовы, толко сама по доброй воли своеи малжонку своему милому его мѣлсти кѣзю Лву Вороницкому тисечу коп грошеи на литовскую личбу на имениах моих материстых, на Татариновцах, на заставю на Якимовцах и на Красной Луцѣ, которая мнѣ *шт небожчицы пѣнеи матки моєи* на тых имениах записана, дала, даровала и сим листом моим записала. Которыє имениа Татариновцы, на заставю 96 Якимовцы и Красную Лукѣ з кгрѣнтом, с полми, // з сѣножатми, з людми, зъ их платы, доходы, с повинностями, з ставами и их спусты, з млынами и з их вымѣлками и вшѣлакими пожитками, малыми и великими, поменеными и непоменеными, и якимиколвѣк шбычаєм тепер або и напотом названы и менованы быти могут, и маєт его мѣлсть пан малжонок мои милыи на себѣ держати и вживати по животѣ моемъ до живота своего, а тую сѣму пѣнзеи тисечу коп грошеи литовское личбы так при животѣ, яко и по животѣ своемъ, еслибы нам пан Бог потомство дати рачил, тому потомку нашему его мѣлост княз малжонок мои *штписати* маєт. А гдѣ бых я зъ его мѣлостю потомства не мѣла, тогды

---

¹ Над рядок винесено лише літеру *ж*, над якою є дужка.

волно будѣт его мѣсти, кому хотѣчи, тую сѣму *штдати*, даровати, записати и ку налешому пожитку своему водлуг воли а мысли своѣи *шафовати*, а по животе моем сестры и вси близкиѣ, кровные и повинные мои и ниhto иныи з людѣи *шбчих* за живота его мѣсти тых именѣи Татариновец, на заставю Якимовец и Красное Луки з моцы и з держана его мѣсти *выимовати* и в держаню его некоторое переказы и трѣдности чинити, до права позывати а ку шкоде и накладом приводити не мают и не будѣт мочи до живота его мѣсти и аж по животе его мѣсти, *штдавши* тую сумѣ *пнзеи* тисечу коп грошеи литовских тому, кому его мѣсть *штпишет* тые имена, к рѣкамь своимь своимь (!) взяти мают. Пак ли бы по животе моем, сестры або близкиѣ, кровные и повинные мои его мѣсти кнѣз Лва Вороницкого, малжонка моего милого, *ш тые имена*, *ш Татариновец*, на заставю *ш Якимовыцы* и *ш Красную Лукѣ*, не *штдавши* сумы *пнзеи*, хотели бы поискивати, до права позывати а кѣ шкоде и накладомь *приводити*, а чимьколевек *сѣс шпис* мои в наменьшомь понкте и артикуле нардѣшити, тогды кождый таковыи повинен будѣт зарѣки гѣдрю королю его мѣсти тисечу коп грошеи, а малжонку моему милому дрѣгую тисечу коп грошеи, к тому вси шкоды и наклады, кром присѣгы на голое слово, его мѣсти записати, а заплативши зарѣки, и вси шкоды, и наклады, на голое слово нагородивши, *предсѣ сѣс* мои *лист* в кождого права при моцы завжды захован быти маѣт. И на то есми *єз[о]* мѣсти кнѣзю Лвѣ Вороницкому зо Збаража, малжонку моему милому, дала *сѣс* мои *лист* а добровольныи запис под печатю мою.

А при том были и тог[о] добре сведоми, за шчѣвистою прозбою моею и печати свои к сѣму листу моему приложити рачили их мѣст кнѣз Станислав Вороницкии зо Збаража, пан Василеи Семашко, старостич кремәнецкии, пан Кондрат Постник, пан Аброжии Зброжек а пан Федор Новосѣлецкии, воить кремәнецкии.

Писан в Креманци лета по нароженю Сына Божего тисеча патсот семдѣсѣт семоз[о] мѣца августа дна шемоз[о]».

А так мы, тог[о] листу *шгледавши* и доста//точнѣ *єз[о]* перед собою *вычитати* казавши, тоѣ *шповѣданѣ*, и *шчѣвистое* *вызнанѣ*, и тот *лист*, *шт єѣ* мѣсти кнѣзю Лву Вороницкому даныи, слово ѣ слово в книги кгородские записати казали и *выпис* с книг под печатми нашими его мѣсти кнѣзю Лву Вороницкому на то дали.

Писан в Креманцѣ».

А так мы, тог[о] *выпису* *шгледавши* и достаточнѣ его перед собою *вычитати* казавши, за *шповѣданѣмь*, прозбою єѣ мѣсти кнѣгни Лвовое Вороницкое слово в слово *шбычаѣм* *перенесѣна* до книг земских кременецких записати казали.

96 зв.

Лета по нароженю Сына Божего тисача палсоть семьдесять шмого мѣца шкѣбра девятого дѣня.

Постановившиса шчѣвисто перед нами, Антониємъ Яловицкимъ, судею, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудкомъ, врядники земскими креманецкими, сѣдомъ зѣполнымъ, в рокахъ судовыхъ земскихъ креманецкихъ, которые са сѣды ведле статутѣ назавтриѣ сватог[о] Михала, свата римског[о], в року теперешнемъ даты вышѣиписаное сѣдити и справовати почали, его ѿлост пан Павел Федорович Коритенский и малжонка его ѿлсти ѿни Настася Даниловна Опарицеског[о] шповедали и доброволне до книгъ земскихъ визнали тыми словами, што, *деи*, «позывали есмо позвы земскими до судѣ земского креманецкого велможныхъ пановъ ихъ ѿлост ѿна Миколаа Крыштофа Радивиля, кѣжати на Олыце и Несвижу, маршалка дворного Вѣликог[о] Князства Литовског[о], и братаю его ѿлсти, ѿна Юра, ѿна Олбрыхта и ѿна Станислава Радивилова, кнажат на Олыце и Несвижу, ш властную шчизну мою мене, Настаси Опарицеског[о] Павловоѣ Корицескоѣ, тоѣст именѣ Немировъ и третью частъ в ставѣ, въ спустѣ и млына сѣлског[о] и к тому именѣ Опарицы з кгрѣнты, з ставы, з млыны и зо всимъ навсе, якъ са в собе тыѣ имена здавна мають, в которыхъ четвертаа частъ намъ приходитъ, яко то *ест* ширѣи [в] позве нашомъ шписано и доложено. За которыми позвы в рокахъ земскихъ теперешнихъ, святомихалскихъ, в року теперешнемъ семдесять шмомъ, не вдаючиса в розсѣдокъ правныи, але ѣчинили есмо постановене и вгодѣ з собою в тои рѣчи з наместникомъ ихъ милост[ю] Радивиловскимъ ѿномъ Мартиномъ Кобыльскимъ з моцю зѣполною, *шт* ихъ ѿлсти ѿнѣ Кобыльскому до права и до ѣгоды даною тымъ шбычаемъ, и *ж* мы, вышѣмененыѣ, я, Павелъ Корицеский, а я, Настася Опарицеског[о], малжонка его ѿлости, сами по доброи воли своѣи вырѣклиса и вырѣкаемса доброволне тог[о] имена Опарицес, ставовъ, млыновъ, кгрѣнтовъ и шшелакыхъ пожитковъ тыхъ именѣи, малыхъ и великихъ, якимколвекъ именѣмъ названы або менены теперъ и напотомъ быти могутъ, ничог[о] на себѣ, на потомки наши не зоставуючи вѣчными часы, яко *ж* есмо и листъ свои записныи под печатми нашими и под печатми людѣи зацныхъ ѿномъ Радивиломъ ихъ ѿлост на то дали, в котормѣ ширѣи и достаточнѣ *ест* доложено и шписано».

97 Которыи *жѣ* листъ, записъ свои передъ нами, врадомъ, // в судѣ под печатми своими и с подписомъ рѣки ѿна Павла Корицеского и под печатми людѣи зацныхъ покладали, и былъ читанъ, а по вычитаню просили, абы до книгъ справъ земскихъ былъ записанъ. Которыи такъ *ест* написанъ:

«Я, Павел Фёдорович Корытенский, а я, Настася Даниловна Опарищеского Павлова Корытенска, чинимь знаменито и сознаемь симь нашимь листомь нинешнимь и напотомь буддчимь, кому того будет потреба ведати або, чтучи его, слышати, што позывали есмо позвы земьскими до судд земьског[о] Креманецкого велможных панов их млост пна Миколая Крыштофа Радивиля, кнжати на Ольце и Несвижд, маршалка дворного Великог[о] Князьства Литовского, и братю его млсти, пна Юря, пна Олбрыхта и пна Станислава Радивилова, кнажат на Ольце и Несвижд, ш властную штчизну мою, Настаси Опарищеского Павлова Корытенское, тоест имене Немиров и третнюю част в ставе, в спусту и млына селского, и к тому имене Опарылы з кгрднты, з ставы, з млыны и зо всеми навсе, як са в себе тые имена здавна мают, в которых четвертаа часть намь приходила, яко то ест ширеи на томь позве нашомь шписано и доложено. За которыми позвы в роках земьских теперешних, сватомихалских в року теперешнемь семьдесят шсмомь, не вдаючиса есмо в розсдок правный, але дчинили есмо постановене и годд з собою в той речи з наместником их млсти Радивиловским пномь Мартинем Кобыльским за моцю здпльною, шт их млсти пну Кобыльскому до права и до годды даною такимь шбычаемь, иж мы, вышеименованы, я, Павел Корытенский, а я, Настася Опарищеского, малжонка его млсти, сами по своєю доброй воли выреклися есмо и через сес лист наш вырекаемса доброволне того именя Немирова, Опарыпес, ставов, млынов, кгрднтов и вшеляких пожитков тых именей, малых и великих, якимьколевек именем названы або мененыи тепер и напотомь быти могут, ничог[о] сами на себе, на потомки и на вси близкие и кровные свои не зоставуючи. Вечными часы волни буддт их млост панове Радивилове вси албо теж которомуколевек зь их млсти то имене Радивиловское в розделку зостанет, частей менованых тых именей Немирова и Опарищес и того всего, яко са вышеи меновало, ш што есмо их млост позывали, и всех пожитков, к тым именямь належащих, держати и оживати, прибавляти, розширати, замки, дворы буддвати, села новосажовати и вшелакие пожитки, яко налепи¹ // роздмеючи, привлащати, также теж штдати, продати, даровати, заменяти и тымь, яко влоштностю, своею шафовати. А мы сами и потомки наши и нихто иншии з близких и кровных наших в тые имена Немиров, Опарылы и во вси кгрднты и пожитки, к нимь належащие, ничимь вступовати и никоторое переказы в держаню и оживаню так их млсти всимв, яко ж теж и шдному зь их млсти,

¹ Унизу сторінки після тексту записане число 37.

кому то в роздѣлкѣ зостанѣт, чинити не маємъ и мочи не будѣмъ вѣчными ча-
сы. А гдѣ быхмо мы сами або потомки наши албо теж хтоколвекъ з близких и
кровных наших мел ѡ то их мѣсти до права позывати або якую переказѣ в
держаню и ѡживаню их мѣсти чинити, тогды маємъ и будѣмъ повинни запла-
тити зарѣки гѣдру королю его мѣсти тисачу коп грошей, а стороне их мѣсти
пѣномъ Радивиломъ дрѣгую тисечу коп грошей, к тому вси шкоды и наклады
на словореченѣ, кромъ доводѣ и присагы, заплатити, а заплативши зарѣки и
шкоды, предса сѣс листь, запис нашъ добровольныи ѡ каждогого судѣ або права
на каждомъ мѣстцѣ при моци вцалѣ захован быти маѣт. Яко ж есмо зара-
зомъ ѡт их мѣсти панов Радивилов заплату и нагородѣ слушную з ѡгоды и
постановѣна нашего добровольного, тоѣст тисачу коп грошей, через рѣки пѣна
Кобылског[о] за то вziali, также листы и всю справу, штоколвек есмо на тые
имѣна вышѣменованыѣ Нѣмиров и Ѡпарипсы мѣли, до рѣк пѣну Мартину Ко-
былскому, намѣстникѣ Радивиловскому, ѡтдали и на то есмо их мѣсти пѣномъ
Радивиломъ дали сѣс наш листь з нашими печатми и с подписомъ рѣки моеѣ
Павла Корытѣнскаго.

А при томъ были и, того будѣчи добре свѣдоми, за ѡстными прозбами
нашими и печати свои к сѣму нашему листу приложити рачили их мѣлост
велможныѣ пѣнвѣ: его мѣлост пан Александрѣ Жоравницкии, староста, ключ-
ник и городничии луцкии, его мѣлост пан Ярофеи Гостскии, его мѣлост пан
Иван Хрѣнницкии, подсѣдок лѣцкии, его мѣлост пан Григорѣи Болбас Росто-
цкии, писар земьскии кремьянецкии.

Писан ѡ Кремьянцѣ лета божего нароженя тисача пѣтсот семьдѣсят
ѡсмого мѣца ѡктебра четвѣртого дѣня».

А так мы тоѣ добровольное ѡчѣвистое вызнанѣ их мѣлост [и] пѣна Павла Ко-
рытѣнскаго и малжонки его мѣлсти пѣнѣе Настаси Ѡпарипѣскаго и тот листь их
мѣлсти пѣномъ Радивиломъ, их мѣлост [и] ѡт них даныи, за ѡстною прозбою их
слово в слово до книг земьских записати казали. //

98 [54]

[...]ковѣ¹ его не будѣт мочи. А кды бых я, Валериян Пудловскии, держа-
чи тые имѣна, з рѣк своих кому иншому в держанѣ в тои сумѣ пѣнзѣи в семи-
сот копах грошей поступити мел, тогды повинѣн будѣ на врад гѣдрьскии
кремьянецкии зарѣки сѣмьсот коп грошей, а его мѣлсти пѣнѣ Федорѣ Сѣнютѣ Ля-

---

¹ Початок справи втрачений; під час формування книги додано лише збережену частину.

ховецкому а по смерті его млісти жонѣ и потомкомъ его млісти на ден светого Юря летнего, взявши *шт* их млісти *семьсот коп грошеи*, тые имена Москалевку и Волчковцы поступити маю. Ку тому *теж* *если* бых я на рок *шпи*саныи *ш* святомъ Юрю, в замкѣ гѣдрьскомъ Кремьянецкомъ ставши, *сѣмы* *пінзеи* *семисот коп грошеи* взяти не хотел, именѣи его млісти Москалевки и Волчковецъ не поступил, *шпису* его млісти и *выпису* владового не вернул, тогда мене пан Сеньота *ш* то *позвомъ* кгородскимъ кремьянецкимъ *позвати* *мает*. На *которыи* рок, *если* бых я за *позвы* в замку Кремьянецкомъ не стал або и, ставши, *сѣмы* *пінзеи* *семисот коп грошеи* не *взал* и *тых* именѣи его млісти Волчковецъ и Москалевки не поступил, *шпису* его млісти и *выпису* владового не вернулъ, тогда *врад* кгородскии кремьянецкии, *пна* Сеньоты тую *сѣму* *пінзеи* *взявши* до книг, его млісти *пінѣ* Сеньоте *моцне* *двязанѣ* в тые *именя* дати *мает*, а я *противко* тому *двязаню* ни *в* чомъ *противен* быти не маю и *пінзи* свои в замку Кремьянецкомъ, при *книгах* *выискавши*, *взяти* *повинен* будѣ под *зарѣками* *вышешписаными*, *тоест* на *врад* гѣдрьскии кремьянецкии *семьсот коп грошеи* а *пінѣ* Федорѣ Сеньоте *дрѣгую* *семьсот коп грошеи*. А *гдѣбы* в том часѣ на мене, Валеріяна Пѣдловского, пан Бог *смерть* допустити *рачил*, а по *животѣ* бы *моемъ* *жона* моя або *потомки*, *если* бых их *мел*, *держачи* тые *именя* Москалевку и Волчковцы, з *рѣк* *своих* кому *иному* *поступили* або *пак* на *рок* *шписаныи* *ш* *светомъ* Юри, в замку гѣдрьскомъ Кремьянецкомъ ставши, *сумы* *пінзеи* *семисот коп грошеи* взяти не хотели, именѣи его млісти Москалевки и Волчковецъ не поступили, *шпису* его млісти и *выпису* владового не вернули, тогда пан Сеньота *жону* и *потомковъ* *моих*, *если* бых их *мел*, *ш* то *позвомъ* кгородскимъ кремьянецкимъ *позвати* *мает* на *которыи* рок, *еслибы* *жона* и *потомки* *мои*, *если* бых ихъ *мел*, за *позвы* в замку Кремьянецкомъ не стали або, и ставши, *сумы* *пінзеи* *семисот коп грошеи* не *взяли* и *тых* именѣи его млісти Волчковецъ и Москалевки не поступили, *шпису* его млісти и *выпису* владового не вернули, тогда *вряд* кгородскии кремьянецкии, *взявши* тую *сѣму* *пінзеи*, до книг *шт* *пна* Сеньоты его млісти *пінѣ* Сеньоте *моцное*¹ // *двязанѣ* в тые *именя* дати *мает*, а *жона* моя и *потомки*, *если* бых их *мел*, *противко* тому *двязани* ни в чомъ *противни* быти не *мают*, и тые *пінзи* *семьсот коп грошеи* в замку Кремьянецкомъ, при *книгах* *выискавши*, *взяти* *повинни* будѣт под *зарѣками* *вышешписаными*, *тоест* на *врад* гѣдрьскии кремьянецкии *семьсот коп грошеи* а *пінѣ* Федорѣ Сеньоте *Ляховецкомѣ* *дрѣгую* *семьсот коп грошеи*.

98 зв.

¹ З арк. 98 до кінця пам'ятки кінцеві 5 рядків кожної сторони вицвілі, важкочитабельні також правий берег лицьового і лівий зворотного боків кожного аркуша.

Кгдыбы *теж* и *пна* Федора Сеньюту в том часе *пан* Бог *смерть* допустити рачил, тогды я сама, а по *смерти* *моѐи* жона и потомки мои, *если* бых их мел, тых *именеи* никому *иншому*, толко *пнеи* Федоровои Сеньютиной *пнеи* Катерине Словне з Малина або потомкомъ их *млсти*, взявши сумѣ *пнзеи* *семьсот* коп грошеи, тые *имена* Москалевку а Волчковцы в *держане* поступити мают и повинни *будѣт*. И гдебы *теж* на рок *шписаныи* *ш* светомъ Юрю, в замкѣ гѣдрьскомъ Кремянецкомъ ставши, *сѣмы* *пнзеи* *шт* *пнеи* Федоровои Сеньютиной або *шт* потомковъ их *млсти* я сама (!), а по *смерти* *моѐи* жона моя и потомки, *еслибы* их мел, взяти не хотели *именеи* Москалевки и Волчковец, не постѣпили *шпису* его *млсти* и *выпису* врадowego не *вернули*, тогды *пни* Сеньютинаа *пни* Катерина *ш* то мене самого, а по *смерти* *моѐи* жону мою и потомков, *если* бых их мел, позвомъ кгородскимъ креманецкимъ позвати *маѣт* на *которыи* рок, *если* бых я сама, а по *смерти* *моѐи* жона и потомки, *если* бых их мел, за *позвы* в замку Креманецкомъ не стали або, и ставши, *сѣмы* *пнзеи* *семисот* коп грошеи не *взали*, тых *именеи* Москалевки и Волчковец не постѣпили, *шпису* его *млсти* и *выпису* врадowego не *вернѣли*, тогды *врад* кгородскии креманецкии, взявши сумѣ *пнзеи* *шт* *панеи* Сеньютиной до книг, а *ее* *млсти* *пни* Федоровои Сеньютиной Ляховецкои або потомкомъ их *млсти* *мощное* *ѡвязане* в тые *именя* дати *маѣт*. А я сама, а по *смерти* *моѐи* жона моя або и потомки, *если* бых их мел, *противко* тому *ѡвязаню* ни в чомъ *противны* быти не мают и тую *сѣму* *пнзеи* *семьсот* коп грошеи, в замьку Креманецкомъ при *книгах* *выискавши*, *взяти* повинни *будѣт* под *зарѣками* *вышеишписаныи*, *тоѣст* на *врад* гѣдрьскии креманецкии *семьсот* коп грошеи, а *пнеи* Федоровои Сеньютиной або потомкомъ их *млсти* *дрѣгую* *семьсот* коп грошеи. Гдебы *теж* *ѡковала* (!) мне *сѣмы* *пнзеи*, а по *животе* *моѣм* и потомкомъ, *если* бых мел, тогды его *млсти* *пнѣ* Сеньюте албо – чого, Боже, *ѡховаи* – на на (!) его *млост* *смерти*, тогды жоне и потомкомъ его *млсти* дати *знати* *перед* *рокомъ* за *дванадцат* *недел*, а *еѣ[о]* *млост* *пан* Сеньюта або жона и потомки его *млсти* повинни *будѣт* мне або жоне и потомкомъ *моимъ*, *если* бых их мел, сумѣ *пнзеи* *семсот* коп грошеи *литовских* *штдати* и тые // *имена* до *рѣк* *своих* *взати*. А гдебы его *млост* *пан* Сеньюта, а по *смерти* его *млсти* жона и потомки его *млсти* мне самому, жоне або потомкомъ *моимъ*, *если* бых их мел, на рок на *светого* Юря *штдати* не могли, тогды мают мне *ѡказати* *приятела* *своего*, *которыи* бы сумѣ *пнзеи* *вышеишписаную* *семьсот* коп грошеи *штложил*, а тые *имена* Москалевку и Волчковцы до *рѣк* *своих* *взати*, а пак ли бы *ѡ* *приятеля* его *млсти* грошеи не *зеднал*, тогды я, *намовившиѣ* зъ его *млостю* *пномъ* Сеньютою або жоною и потомками его *млсти*, маю тые *имена* з *рѣк* *своих* *пустити* в *тои* же *сѣме* *пнзеи* в *семисот*

копах грошеи шляхтичу, собе ровному, которыи также под такими ж зарѣками и шбовязками водле сего листу, шпису моего заховатиса противко пѣнѣ Федорѣ Сенюте, противко жоны и потомков его мѣсти маєт и повинен будет, ни в чомъ сего листу, шпису моего не наредшаючи в наименшомъ¹ понкте и артикуле. Што са теж дотычет дѣбровы тых именей Москалевское и Волчковское, теды никомѣ иншому тых дѣбров рѣбати сырового дерева стоячего допѣскати не маю, толко на властную потребу свою мне будет волно, што потреба на будоване рѣбати и шафовати под такими ж зарѣками и шбовязками вышенишписаными, тоестъ на врад кгородскии креманецкии сѣмьсот коп грошеи, а стороне противнои, тоестъ пѣнѣ Федорѣ Сенюте Ляховецкому або жонѣ и потомкомъ их мѣсти, дрѣгую сѣмьсот коп грошеи. И на то есми его мѣсти пѣнѣ Федорѣ Сенюте Ляховецкому, воискому креманецкому, дал сѣс мои листъ з моею печатю и с подписом властное рѣки моеѣ писомъ полскимъ.

А при томъ были и того добре сведоми их мѣлост пѣнове а приятели мои: пан Андреи Снятковскии, пан Ян Тишецкии, воить янушполскии, пан Иван а пан Семен Сидоровичи а пан Яцко Андреевич Дедеркалы, яко ж их мѣлост [и] за шчевистою прозбою моею печати свои приложити рачили кѣ тому моему вызнаномѣ листу.

Писан в Тихомли року шт нароженя Сына Божего тисеча пятсот сѣмьдесят пятого мѣца априля двадцат третего дѣня. Валериян Пѣдловскии рѣнкѣ властну».

А так мы тоѣ шповѣдане и шчевистое вызнане пѣна Валерияна Пѣдловского, намѣстника янушполского, и лист его мѣлсти записныи, его мѣлсти пѣнѣ Федорѣ Сенюте Ляховецкому даныи, слово в слово в книги кгородские записати казали и выпис с книг под печатми и с подписом рѣк наших его мѣлсти пѣнѣ Федорѣ Сенюте Ляховецкому на то дали.

Писан ѣ Кремѣнци. Андрѣи Жирицкии, писарь». //

А по вписаню того листѣ², выпису врадѣ кгородского креманецкого в 99 зв. книги земьские креманецкиѣ записати есмо казали.

нѣ [55]

Лѣта по нароженю Сына Божего тисеча пятсот сѣмьдесят шмого мѣца шкѣтѣбра дѣсятого дѣня.

¹ Помилка, слід в найменшомуь.

² Три останні літери слова наведені чорнилом сильніше, очевидно, виправлені з інших літер.

Постановившися вблично в замьку его королевское млісти в Кремляницѣ перед нами, Антониемъ Яловицкимъ, судєю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудькомъ, врьдники земьскими кремьянецкими, в рокох судовых, которые са сѣдиди и справовати почали назавтриє светого Михала, свята рымского, в року теперешнемъ даты вышєи написаное, єє мліост кїгна Лвовая Вороницкая Марина Андреевна Кднєвского шповедала и шчєвисто вызнала, иж малжонку своему кїзю Лвѣ Вороницкомѣ записала по животє своемъ вси рєчи рѣхомые, и на то его млісти листь свои под печатю своею и под печатми людєи зацныхъ дала, и на врьдє кгородскомъ кремьянецкомъ вызнала, и до книгъ записати дала. На што и выпис с книгъ кгородскихъ кремьянецкихъ под печатми и с подписомъ рѣки пїна Станислава Каменецкого, буркграбего и подстаростє[о], а пїна Олєкшего Бєлєцкого, сѣди, врьдниковъ кгородскихъ кремьянецкихъ, и тєж с подписомъ рѣки писара кгородского кремьянецкого пїна Андрея Жирицкого перед нами, сѣдомъ зѣполнымъ, положивши, просила, абы былъ читан и до книгъ земьскихъ шбычаємъ перенєсєня слово в слово записан. Которыи жє выпис кгородскии кремьянецкии перед нами былъ читан и так єсть написан:

«Выпис с книгъ кгородскихъ кремьянецкихъ лєта по нарожєню Сына Божєго тисєча пятсоть сємьдєсѣт сємого мїсѣа авгїста дєвятого дїня.

Постановившися вблично в замку его королевское млісти Кремьянецкомъ перед нами, Станиславомъ Каменскимъ, буркграбимъ и подстаростимъ, а Олєкшимъ Бєлєцкимъ, сѣдєю, врьдники кгородскими кремьянецкими, єє мліост княгыня Лвовая Вороницкая Марина Андреевна Кднєвского шповедала и шчєвисто до книгъ вызнала, иж малжонку своему его млісти кїзю Лвѣ Вороницкому записала по животє своемъ вси рєчи рѣхомые и на то его млісти листь свои под печатю своею а под свєдомомъ и печатми людєи добрыхъ дала, и, показавши перед нами тотъ листъ, просила, абы в книги впи//сан. Которыи перед нами читан и так єсть написан:

«Я, Лвовая Вороницкая Марина Андреевна Кднєвского, сознаваю и чиню яєно симъ моимъ листомъ кождому ведати сєсчас и напотомъ завжды, ведаючи, иж водлє статутѣ¹ ѣфалы соиму бєрєстєиского кождомѣ шляхтичу волно властностью своею, яко хотячи, шафовати, прото я, милуючи малжонка своего милого его мліост кїзѣа Лва Вороницкого зо Збаража и видєчи шт негѣ во сємь зычливост, мліост и захованє малжєнское кѣ собє а хотєчи его вперед кѣ милости малжєнскои прихилити и способити, ни щїєго примушєна, ани з людское намовы, толко сама по доброи воли своєи малжонкѣ моему милому его

---

¹ Літера ѣ виправлена з іншої.

мѣсти кѣзю Лву Вороницкому дала, даровала и симъ листомъ моимъ записала по животѣ своемъ вси рѣчи мои рѣхомые, тоєсть золото, серебро, клеиноты, гроши готовые, цин, мѣд, шаты, кони ездные, возники, стадо сверепее, быдло рогатое, швици, свини и всю маєтность свою *шт* мала до велика, яко штоколвекъ рѣчами рѣхомыми названо и меновано быти может, не застауючи никому *иншому*, близкимъ, крѣвнымъ своимъ ничего, и волно будетъ его мѣсти кѣзю Лвѣ Вороницкому тыѣ рѣчи мои рѣхомые по животѣ моемъ, кому хочѣти, *штдати*, даровати и записати, водлѣ воли а мысли своеѣ шафовати. А сестры, и вси близкиѣ, крѣвныѣ и повинныѣ мои, и ниhto иныи з людѣи шбчих и тыѣ рѣчи мои рѣхомые его мѣлости кѣзѣ малжонка моего милого поискивати, до права позывати, а кѣ шкодѣ и накладомъ приводити не маюти и не будѣти мочи.

А естлибы по животѣ моемъ, сестры, близкиѣ, крѣвныѣ мои и хто *ж* колвекъ его мѣлост кѣзѣ Лва Вороницкого, малжонка моего милог[о], ш тыѣ рѣчи мои рѣхомые поискивати, до¹ права позывати, а кѣ шкодом и накладомъ приводити, а чимъколвекъ *сѣс* шпис мои в наменьшомъ понктѣ и артиклѣ нардѣшити хотѣли, тогды кождымъ таковымъ повиненъ будетъ зарѣки гѣдрѣ королю его мѣлсти *пятсот* коп грошеи, а малжонку моему дрѣгую *пятсот* коп грошеи, к тому вси шкоды и наклады на голое слово его мѣлсти заплатити, а заплативши зарѣки и вси шкоды и наклады нагородивши, предъ ся *сѣс* мои лист в кождого права при моцы завжды захованъ быти маєт. И на то есми его мѣлости кѣзю Лвѣ Вороницкому зо Збаража дала *сѣс* мои листъ з моею печатю.

А при томъ были и того добре сведоми, а за шчєвистою прозбою моею и печати свои к *семѣ* листѣ моему приложити рачили ихъ милост² панъ Василенъ Семашко, панъ Кондратъ // Постникъ, панъ Аброжию Зброжекъ а панъ Федоръ Новоселецкии, воить кремѣянецкии.

100 зв.

Писанъ 8 Кремѣянцѣ лета по нароженю Сына Божєго тичєса *пятсот* сѣмѣдесятъ сѣмого мѣсѣца августа шмого дѣня».

А такъ мы, того листу шгледавши и достаточно его передъ собою вычитати казавши, тоѣ шповѣданѣ, и шчєвистое визнанѣ, и тотъ листъ, *шт* еѣ мѣлсти кѣзю Лву Вороницкому даныи, слово в слово в книги кгородскиѣ записати казали и выписъ с книгъ под печатми нашими его мѣлсти кѣзю Лву Воинѣ Вороницкому на то дали.

Писанъ 8 Кремѣянци, Станиславъ Камѣнскии, буркграбии и подстаростии кремѣянецкии, рѣкою властною, Алексии Бѣлецкии, судѣя кгородскии кремѣянецкии, рѣкою властною, Андреи Жирицкии, писарь».

¹ На літері *д* трохи розтіклося чорнило.

² У слові літеру *и* виправлено з іншої.

А так мы, того выпису вгледавши и перед собою его вычитати казавши, слово *шт* слова с початкѣ аж до конца за прозбою еѣ мѣсти княгыни Лвовое Вороницкое княгыни Марины Андреевны Кѣневского шбычаємь перенесеня до книг зѣмьских кремьянецкихъ записати казали.

нѣс [56]

Лѣта по нароженю Сына Божего тисѣча пятсотъ семьдесятъ шмого мѣца шкѣбѣра десятого дѣня.

На рокох сѣдовъх зѣмьских кремьянецкихъ, которые водлѣ порядкѣ статутного назавтриѣ светого Михала, рымского света, в теперешнемъ року семьдесятъ шмомь, сужоны и штправованы были, перед нами, Антониємъ Яловицкимъ, судѣю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудькомъ, врядники зѣмьскими кремьянецкими, его мѣлост пан Федоръ Сѣнютя Ляховецкии, воискии кремьянецкии, показал перед нами выпис с книг кгородских кремьянецкихъ вписаня тестаментѣ небожчицы пѣнеи Григоревои Сѣнютиноѣ Ляховецкое пѣнеи Милки Патрикиевны и просил, абы тот выпис кгородскии в книги зѣмьскіѣ вписан был. Которыи так естъ написан:

«Выпис с книг кгородскихъ кремьянецкихъ лѣта по нароженю Сына Божего тисѣча пятсотъ семьдесятъ шостого мѣца шкѣбѣра пятогонадцат дѣня.

Ставши в замкѣ его кролевское мѣлсти Кремьянецкомъ перед нами, Станиславомъ Каменецкимъ, буркграбимъ и подстаростимъ, а Олѣкшимъ Бѣлецкимъ, сѣдѣю, врядники кгородскими кремьянецкими, его мѣлост пан Федоръ Сѣнютя Ляховецкии, воискии кремьянецкии, и показал перед нами тестамент небожчицы пѣнеи Григоревои Сѣнютиноѣ Ляховецкое пѣнеи Милки Патрикиевны, **101** матки своеѣ, менячи под печатю и с подписомъ рѣки еѣ // и под печатми людѣи добрыхъ справлѣнии и просил, абы в книги вписан был. Которыи тыми словы написан:

«Во имя прѣсвятыхъ, живоначальныхъ и неразделимыхъ троица: Отца, и Сына, и Светого Дѣа. Сѣ ѱ, раба божия, многогрѣшная Григоревая Сѣнютиная Ляховецкая Милка Патрикиевна, з навѣжена божего будѣчи форобою обложжена, сподѣваючися на себѣ часу смертѣльного, порѣчаю дѣшѣ мою всемогѣщому Богѣ, а тело мое грѣшное – земли, маѣтност мою, которая встанѣт по животе моемъ, тисѣча и семьсот коп грошѣи готовыхъ ѡв опеку и до рук давамъ ихъ мѣлсти паномъ и добродѣемъ моимъ, ѡ головахъ его мѣлсти кѣзю Михаилу Вишневецкомъ, а пѣнѣ Александрѣ Жоравницкому, ключнику кгородскому луцкому, а пѣнѣ брату моему пѣнѣ Ивану Патрикию Кѣрозвонскому, а пѣнѣ Болбасу Ростоцкому, писару

земському, их млість мають са пекловати дѣшею и маєтністю мою. Тѣло мое грѣшное ѿ манастыри Дѣбенскомъ ѿ свѣтого Спаса поховано быти маєт. С тоє маєтності моеє маєт быти дано дочці моеї панни Марѣхнѣ тисеча коп и триста коп грошеи, кром того, золотых чирвоных, ѿ золоте чотыриста ковшув, сребрных шесть, тѣзин лыжок сребных, позолотистых поясов сребных, шбрѣчов чотыри позолотистыхъ – то паннѣ Марѣхнѣ, дочцѣ моеї, з ласки моеє. А, кромь того, коли панна Марѣхна доидет лет своих, тогды пан Федор Сѣнютѣ, брат єе, маєт єи дати девѣтсот коп грошеи з штчизны своеє так, яко пнѣи Настаси Степанової Шумскої и пнѣи Касци Федорової Чапличової дано брамка на шксамитѣ, перел великих, то паннѣ Марѣхнѣ, дочці моеї. По животѣ моемъ на церквѣ по дѣши моеї сто коп; на манастыр Дѣбенский на Свѣтого Спаса – двадцѣт коп грошеи; до церкви Воскресѣния Христова, што в замку Дѣбенскомъ, – пѣт коп грошеи; на церковь Ляховецкую дѣховнику моему – дѣсят коп грошеи; на манастыр Печерский и Свѣтої Причистої – дѣсят коп грошеи; свѣщеннику воскресѣнскому до Кременца – дѣсят коп грошеи, а шстаток тых ста коп грошеи на вбозство по шпиталѣмъ роздано быти маєт. Фѣнни, дѣвци моеї, которая ми час немалыи служит, дѣсят коп грошеи, шатки, которые справлены за живота моего, то єи подавано быти маєт; слугамъ и межи челядѣю маєт быти роздано тридцѣт коп грошеи; братаничу моемъ Василѣви Патрикиѣвичу – сто коп грошеи; пнѣи Настаси Степанової Шумскої, дочці моеї, – сто коп грошеи; пнѣи Касци Федорової Чапличової – лѣнцѣхов два золотых: ѿв одномъ – сто чирвоных, а в дрѣгомъ – шѣстдесят червоных, кошулка перловая и чѣпец перловыи, то // пнѣи Касци Федорової Чапличової з ласки моеї по смѣрти моеї. А што са дотычѣт шправы моеє тисечу коп грошеи, то записую сыну моему пнѣ Федорѣ, штдаляючи шт тог[о] вси три дѣчки мои, так панною Настасѣю Степановою Шумскою, яко и пнѣю Каскѣ Федоровою Чапличовою, и дѣвкѣ мою панну Марѣхну. Челяд моя вшистка маєт быти пѣщона за теломъ моимъ, жебы жадное ѿ неволи не зостало. То вшистка порѣчам и в моц а шпеку их млісти давамъ, которые сут вышѣи в сѣмъ тѣстамѣнтѣ моемъ вышбразоны и для лепшого твердостѣ того тѣстамѣнту моего просила єсми их млісти панов а добродѣев своихъ ш приложѣнѣ печатѣи єго млісти пна Федора Чаплича, а пна Яна Ходѣлского, а пна Гневоша Вороновича ш приложѣнѣ печатѣи, што их млост для прозбы и челомбитя моего вчинили и печати свои к сѣму тѣстамѣнту моему приложити рачили. Штом я, ѿмоцняючи тѣн¹ тѣстамѣнт мой, и печат мою до него приложила, и рѣку мою властную подписала.

101 зв.

¹ Слово написане нерозбѣрливо.

Писан в Дѣбни рокѣ божего нароженя тисеча пятсот семьдесят пятого мѣца шкѣбра девятогонадцат дѣня. Я, Григоревая Сѣнютиная Милка Патрикиевна, властною рѣкою».

А так мы тот тѣстамѣнт слово в слово в книги кгородские записати казали и выпис с книг под печатми нашими пѣнѣ Федорѣ Сѣнютѣ на то дали.

Писан в Кремьянцѣ. Станислав Каменѣцкии, буркграбии и подстаростии кремьянѣцкии, рѣнкѣ властну. Алексии Белѣцкии, судя кгородскии кремьянѣцкии, рѣнкѣ властну. Андреи Жирицкии, писар».

А так мы тот выпис кгородскии, которыи пан воискии перед нами покладал, слово в слово в книги земьскии записати казали.

ѣз [57]

Лѣта по нароженю Сына Божего тисеча пятсотъ семьдесят шестого мѣца шкѣбра второгонадцат дѣня.

На рокох сѣдовыхъ земьскихъ кремьянѣцкихъ, которые ведле порядку статутowego в теперешнемъ року семьдесят шестомъ по светом Михалѣ, рымскомъ святе, сѣжоны и штрированы были, ставши шблично в замкѣ Кремьянѣцкомъ перед нами, Антониѣмъ Яловицкимъ, судѣю, а Савиномъ Яловицкимъ, подсудьком, врядники земскими кремьянѣцкими, пан Ян Брѣстскии шповѣдал и шчѣвисто до [...]¹.

---

¹ Збережена частина книги закінчується обривом цієї справи.

ПОКАЖЧИК СЛІВ І СЛОВОФОРМ

Засади укладання*

Показчик слів і словоформ містить усі графічні, орфографічні, фонетичні, граматичні й змішані варіанти слів, зафіксовані в пам'ятці.

Статті подано за алфавітом і певною послідовністю словоформ.

Для іменних частин мови – усі відмінкові форми в загальноприйнятому порядку в однині, множині, двоїні. Позначено граматичний рід. Рід прикметників і деяких розрядів займенників (присвійних, неозначених, вказівних, означальних) у множині не зазначається. Відмінкові форми іменників, окрім називного та кличного відмінків, подано як без прийменників, так і з засвідченими в пам'ятці прийменниками. Місцевий відмінок прикметників, числівників, займенників цитується лише з прийменниками.

Дієслівні форми розміщено в такому порядку: інфінітив, форми дійсного способу: теперішнього часу (усі виявлені особи однини, множини), майбутнього, минулого, давноминулого, форми наказового способу, умовного, дієприкметник, дієприслівник, присудкові форми на -но, -то. У формах дієслів майбутнього часу на зразок *будет* заставил 48 зв. ставиться позначка *майб. II*.

Роль заголовного слова в кожній статті показчика виконує зафіксована в тексті пам'ятки форма слова, що виявилася першою згідно з прийнятою схемою розміщення словоформ у межах однієї статті. Заголовне слово супроводжується повною граматичною характеристикою. Наприклад: *писарское прикм. од. ж. род.*, тобто слово *писарское* – прикметник, ужитий у формі однини жіночого роду в родовому відмінку; *всадити дієсл. док. інф.* – дієслово доконаного виду, ужите у формі інфінітива. У системі позначок кожна наступна не повторює попередньої: *мешкати дієсл. недок. інф. 34*; *мешкаю теп. од. I ос. 38 зв.*; *мешкаючи дієприсл. теп. 92*.

Окремими статтями є лексеми, що розрізняються семантично й графіко-фонетично: *а* – сполучник, *а* – частка; *межи* – іменник, *межи* – прийменник.

В окремі статті словопоказчика виділено форми прикметників вищого та найвищого ступенів порівняння, дієслова з часткою *ся* і без неї, числівники

---

* Основні принципи укладання словника взято зі вступних зауважень І. П. Чепіги до словопоказчика Пересопницького Євангелія.

передані словами і в буквеному позначенні, особові займенники 1 та 2 особи однини, з одного боку, і множини – з іншого. Енклітичні форми займенників кваліфіковано як варіанти до відповідних повних форм.

У тих випадках, коли перша зафіксована в тексті пам'ятки словоформа, що має виконувати роль заголовного, порушує алфавітний порядок розміщення слів, подаємо її в квадратних дужках з деякою трансформацією.

У середині одного морфологічного варіанта словоформи наведено всі написання, які відбивають фонетичні або графіко-орфографічні різновиди, а також скорочені написання та написання під титлами й без них. На останньому місці подано помилкові написання зі знаком оклику у квадратних дужках.

Для кожної словоформи подано вказівку лише на аркуш першої її фіксації. Між морфологічними й фонетичними варіантами форм слів ставиться кома. Форми словозміни (іменна парадиматика, словозмінні дієслівні категорії) відділяються між собою крапкою з комою.

Список умовних скорочень

акт. – активний стан
безос. – безособовий
виг. – вигук
дав. – давальний відмінок
дв. – двоїна
дієприкм. – дієприкметник
дієприсл. – дієприслівник
дієсл. – дієслово
дмин. – давноминулий час
ж. – жіночий рід
займ. – займенник
зб. – збірний іменник
зн. – знахідний відмінок
ім. – іменник
інф. – інфінітив
кл. – кличний відмінок
майб. – майбутній час
мин. – минулий час
місц. – місцевий відмінок
мн. – множина

наз. – називний відмінок
наказ. – наказовий спосіб
од. – однина
ор. – орудний відмінок
ос. – особа
пас. – пасивний
прийм. – прийменник
прикм. – прикметник
присл. – прислівник
прис. ф. – присудкова форма на **-но, -то**
род. – родовий відмінок
с. – середній рід
спол. – сполучник
субст. – субстантивована частина мови
теп. – теперішній час
ум. – умовний спосіб
ч. – чоловічий рід
част. – частка
числ. – числівник

А

а *спол.* I

а *част.* 77

або *спол.* 32 зв.

абы *спол.* 33 зв., **аби** 54 зв., **абым** 37,
абысмы 87 зв., **абых** 62 зв.,

абыхмо 33

августа *ім. од. ч. род.* 50, **августа** 39, **августа** 39 зв., **августа** 66

аж *част.* 34 зв.

албо *спол.* 41, **албо** 32 зв., **альбо** 33 зв.,
албошъ 38 зв.

алѣ *спол.* 35, **алѣм** 61

амин *виг.* 34

ани *спол.* 34

ани *част.* 38 зв.

апелѣвати *дієсл. недок. інф.* 49; **апелѣвал** *мин. од. ч. 3 ос.* 46, **апеловал** 77 зв.; **апелѣвали** *мин. мн. 3 ос.* 49

апелѣции *ім. мн. зн.* 67, **апелѣции** 70, **апелѣции** 46, **апелѣции** 49, **апелѣции** 49

апрѣла *ім. од. ч. род.* 33, **апрѣла** 99, **апрѣла** 33

[арѣнды]: **водлуг арѣнды** *ім. од. ж. род.* 75

артикул *ім. од. ч. наз.* 38 зв., **артикул** 47 зв.; **артикул** *род.* 42, **артикул** 76 зв., **водлугъ ... артикул** 38 зв., **водлѣ артикул** 84 зв.; **артикул** *зн.* 38 зв., **артикул** 48 зв., **артикул** 66 зв.; **въ ... артикуле** *місц.* 32 зв., **въ ... артикулѣ** 48; **артикулов** *мн. род.* 33 зв., **водлѣ артикулов** 41; **артикулы** *ор.* 32 зв.; **во ... артикулах** *місц.* 90 зв.

ач *спол.* 42 зв.

ач *част.* 51

Б

баранов *ім. мн. род.* 83

[бачѣнѣ]: **ведлѣ бачѣнѣ** *ім. од. с. род.* 57

[бачмакѣ]: **ѡ бачмакѣ** *ім. мн. зн.* 58 зв.

бачу *дієсл. недок. теп. одн. 1 ос.* 41 зв.; **бачимо** *мн. 1 ос.* 67; **бачачи** *дієприсл. теп.* 35, **бачачи** 39, **бачѣчи** 46 зв.

без прийм. 32 зв.

безправнѣ *присл.* 46 зв., **безправнѣ** 46 зв.

безправного *прикм. од. с. род.* 77; **безправное** *зн.* II

бѣлоторский *прикм. од. ч. наз.* 79 зв.

[бѣлых]: **по ... бѣлых** *прикм. мн. місц.* 64

[берега]: **з берега** *ім. од. ч. род.* 87 зв.; **к берегу дав. 87, **к берегу** 87 зв.**

берестейский *прикм. од. ч. наз.* 37 зв.; **берестейского** *род.* 45 зв.; **берестейско[о]** 45 зв.; **берестейскимъ** *ор.* 36 зв.; **на ... берестейскомъ** *місц.* 44

била *дієсл. недок. мин. од. ж. 1 ос.* 61; **бил** *ч. 3 ос.* 70 зв.; **били** *мн. 3 ос.* 42

бискѣпа *ім. од. ч. род.* 42

близкіе *прикм. мн. наз.* 60; **близкимъ** *дав.* 59 зв.

близкіе *субст. прикм. мн. наз.* 79; **з близких** *род.* 61 зв., **з близкихъ** 55 зв., **з близкихъ** 44а, **ѡт ... близкихъ** 55 зв., **ѡ ... близкихъ** 93 зв.; **близким дав. 91 зв., **близкимъ** 93 зв.; **на близкіе** *зн.* 55 зв., **на ... близкіе** 97, **близких** 34 зв., **на близких** 93**

близко *присл.* 72 зв.

близкопришлого *прикм. од. с. род.* 73 зв.

[близкопрошломъ]: **на ... близкопрошломъ** *прикм. од. ч. місц.* 84 зв.;

близкости *ім. од. ж. род.* 38 зв.; **близкость** *зн.* 38; **по близкости** *місц.* 78 зв.

бо *спол.* 38

бобровыми *прикм. мн. ор.* 59 зв.

Бог *ім. од. ч. наз.* 57, **Богъ** 92 зв.; **Бога** *род.* 34, **ведлѣ Бога** 57 зв., **ѡт Бѣа** 34; **Богъ дав. 101; **Боже кл. 93 зв.****

Божего *прикм. од. ч. род.* 34 зв., **Божего** 32, **Божего** 37 зв., **Божого** 45, **Божя** 94 (**зафіксований у сполученні зі словоформою Сына**); **божия ж. наз. 101; **божѣе** *род.* 37; **божю** *зн.* 52 зв.; **божию** *ор.* 70 зв., **божю** 71 зв.; **божего** *с. род.* 35 зв., **божего** 33, **божѣ[о]****

79 зв., божего 39 зв., божого 50; божее зн. 44 зв., божое 44а
[бои]: w ... бои *им. мн. зн.* 85; боев *род.* 85 зв.; на ... боех *мисц.* 85 зв.
[болотами]: з болотами *им. мн. ор.* 93, з болоты 72 зв.
болше *присл.* 92, болшеи 91 зв., болшеи 32 зв., болшь 48
болшую *прикм. од. ж. зн.* 38 зв.; болшею *ор.* 46; болшие *мн. зн.* 68 зв.
борздеи *присл.* I
борковскии *прикм. од. ч. наз.* 66; борковского *род.* 67; борковскии *зн.* 66 зв., борковьского 66; в ... борковскои *ж. мисц.* 67; борковьского *с. род.* 66; борковские *мн. наз.* 66; борковскихъ *род.* 66, борковьских 66; борковских *зн.* 67; борковскими *ор.* 65 зв., борковьскими 66
боронити *дієсл. недок. інф.* 32 зв.; боронимо *теп. мн.* I *ос.* 75; будѣ боронити *майб. од. I ос.* 58 зв.; будѣт ... боронити *мн. 3 ос.* 38 зв.; боронил *мин. од. ч. 3 ос.* 33
бортнымъ *прикм. од. с. ор.* 59 зв.; бортною *ж. ор.* 52; бортными *мн. ор.* 71
[боры]: з ... боры *им. мн. ор.* 42
боярин *им. од. ч. наз.* 62; боар *мн. род.* 35 зв.; з бояры *ор.* 36
брамка *им. од. ж. наз.* 101
браславскии *прикм. од. ч. наз.* 59, браславскии 44; браславского *род.* 64, браславского V зв., браславског[о] 82, браславьского 43 зв.; браславскому *дав. II зв.*; браславскимъ *ор.* 43 зв.
брат *им. од. ч. наз.* 46; брата *род. I, wт брата II зв., 8 брата III; брату дав. I, брату 101, братѣ 62; брата зн.* 62 зв., через брата 64 зв.; братомъ *ор.* 87, з братом 44а, з братомъ 86 зв.
братанича *им. од. ч. род.* 89 зв.; через ... братанича *зн.* 64 зв.; братаничу *дав.* 101; братаничов *мн. род. I зв.*
брати *дієсл. недок. інф.* 44а, брати 57;

берет *теп. од. 3 ос.* 47 зв.; брал *мин. од. ч. I ос.* 87 зв., бралемъ 80; брал 3 *ос.* 35 зв.; брали *мн. 3 ос.* 46 зв.; браные *дієприкм. пас. мин. мн. зн.* 48; берѣчи *дієприсл. теп.* 67
братнего *прикм. од. с. род.* 63
братскимъ *прикм. од. ч. ор.* 89 зв.; братскую *ж. зн.* 89 зв.; братскии (!) *мн. род.* 87 зв.
братя *им. зб. од. ж. наз.* 68, брата 55 зв.; кром брати *род.* 55, wт брати 55, 8 брати 93 зв.; братю *зн.* 96 зв.; брати *дав. IV зв.*
[будованє]: на будованє *им. од. с. зн.* 67, по будованє 65; з будованемъ *ор.* 35 зв., з будованемъ 36
будовати *дієсл. недок. інф.* 78 зв., будѣвати 97; будѣючи *дієприсл. теп.* 78 зв.
будѣчимъ *субст. дієприкм. мн. дав.* 37, будѣчим 43 зв.
буркграбии *им. од. ч. наз.* 55 зв.; буркграбего *род.* 35 зв.; буркграбимъ *ор.* 59 зв., буркграбимъ 95 зв.
бы част. 32 зв., быи 44а зв., бых 49 зв., быхмо 97 зв.
быдла *им. од. с. род.* 36; быдло *зн.* 57 зв., быдло 44а зв.
быти *дієсл. недок. інф.* 32 зв., быти IV зв., быт 41 зв.; есми *теп. од. I ос.* 69 зв.; есми (*у скл. мин.*) 33, есми 44а, есми 44а, есми 88 зв., есмо 51 зв., есмо 86 зв.; есми (*у скл. дмин.*) 32 зв., есми 87; еси 2 *ос. (у скл. мин.)* 68 зв., еси 38 зв.; еси (*у скл. дмин.*) 68 зв.; ест 3 *ос.* 36, есть 33, есть 91 зв., есть 81 зв., ест 45 зв., есть 46 зв.; ест есмо *мн. I ос.* 38 зв.; есмо (*у скл. мин.*) 33, есмо 33, естмо (!) 80, есмо 40, есмо 39; есмо (*у скл. дмин.*) 56, есмо 86 зв.; есте 2 *ос. (у скл. мин.)* 68 зв., есте 38; сут 3 *ос. I, сѣт 84; будѣ майб. од. I ос.* 49 зв.; будет 3 *ос. I, будетъ 33,*

буде 73 зв.; *будеть* (у скл. *майб.*) 32 зв.; *будет* (у скл. *II майб.*) 92; *будемо* *мн. I ос.* 49 зв.; *будемъ* 56, *будемъ* 90 зв.; *будѣть* 3 *ос.* 35, *будѣт* 65; *еси был мин. од. ч. 2 ос.* 68 зв.; *был мин. од. ч. 3 ос. IV зв.*, *был* 60 зв., *быль* 40 зв.; *была жс. 3 ос.* 33 зв.; *была* (у скл. *дмин.*) *I зв.*; *было с. 3 ос.* 36; *были мн. 3 ос. I*, *были* 96; *буд наказ. од. 2 ос.* 64 зв.; *бы ... была ум. од. жс. 3 ос.* 34; *было безос.* 42 зв.; *будѣние дієприкм. акт. теп. мн. наз.* 90 зв., *будѣчи* 71; *будѣчим дав.* 42, *будѣчимъ* 71; *будѣчи дієприсл. теп. II*, *будѣчи* 42 зв.

бѣгом *ім. од. ч. ор.* 41 зв.

В

в *прійм. I*, *в* 32 зв., *во I зв.*, *въ III зв.*, *вы* 33, *у* 37 зв., *Ѹ II зв.*, *Ѹв* 34, *Ѹвы* 89, *Ѹв (!)* 89 зв.

ваги *ім. од. жс. род.* 84 зв.

важнѣйшую *прикм. од. жс. зн.* 38 зв.

варѣючи *дієприсл. недок. теп.* 57

[варшавскомъ]: на ... *варшавскомъ прикм. од. ч. місц.* 84 зв.

[вас]: *ѡт вас займ. мн. род.* 67; *вамъ дав.* 66 зв.; *на вас зн.* 47 зв.; *з вами ор.* 67 зв.

вашое *займ. од. жс. род.* 35; *вашу зн.* 38; *вашею ор.* 43 зв.

[вбозство]: на *вбозство ім. од. с. зн.* 101, *Ѹ ... вбозство* 68 зв., *в убозство* 34

вгода *ім. од. жс. наз.* 90 зв., *Ѹгода* 35; *з угоды род. V зв.*, *з Ѹгоды IV*, *до Ѹгоды* 96 зв.; *Ѹгодѣ дав.* 35; *вгодѣ зн.* 75, *Ѹгодѣ* 97, *на вгодѣ II зв.*, *на вгодѣ I зв.*, *на Ѹгодѣ* 35

вгодливѣм *прикм. од. ч. ор.* 89 зв.

вдаватисѧ *дієсл. недок. інф.* 84 зв.; *вдаючисѧ дієприсл. теп. III зв.*, *вдаючисѧ II зв.*

вделал *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.* 68 зв.; *вдѣлала жс. I ос.* 37; *вделаныи діє-*

прикм. пас. мин. од. ч. зн. 37; *вделано прис. ф.* 95

вдолжѣ *присл.* 92 зв.

вдачнѣ *присл.* 90 зв.

вѣ *прійм.* 68 зв.

ведѣже *спол.* 54

ведемо *дієсл. недок. теп. мн. I ос.* 40 зв.;

ведѣчи дієприсл. теп. 47 зв.

ведлѣ *прійм.* *V зв.*

ведома *ім. од. ч. род.* 38

[ведомости]: до *ведомости ім. од. жс. род.* 45 зв.; *кѸ ведомости дав.* 56 зв.; *ведомость зн.* 41 зв.; *за ведомостью ор.* 41 зв., *з ведомостью* 44 зв.;

вездѣ *присл.* 84 зв.

везено *дієсл. недок. прис. ф.* 84

[велика]: до *велика субст. прикм. од. с. род.* 34, *против великого* 57 зв.; *великое зн.* 57 зв.

великии *прикм. од. ч. наз.* 57; *великою жс. дав.* 38; *великих мн. род.* 36 зв.; *великиѣ зн.* 79 зв., *великыѣ* 68 зв.; *великими ор.* 36

велили *дієсл. недок. мин. од. ч. I ос.* 37; *велила жс. 3 ос.* 57; *велили мн. I ос.* 37 зв., *есмо велили* 36 зв., *велили есмо* 64, *велили есмо* 78; *веливши дієприсл. мин.* 37

велми *присл.* 95

велможныи *прикм. од. ч. наз.* 38; *велможного род.* 34 зв.; *велможное жс. род.* 64; *велможные мн. наз.* 97 зв., *велможные* 44; *велможных род.* 96 зв.

вела *числ.* 41 зв.

вена *ім. од. с. род.* 52, *напротивку ... вена* 52; *вено зн.* 52, *за вено* 90 зв.; *Ѹ вене* 37, *Ѹ винѣ* 36 зв., *Ѹ вѣнѣ місц.* 39

веницкимъ *прикм. од. ч. ор.* 57 зв.

веновныи *прикм. од. ч. зн.* 52; *веновных мн. род.* 90 зв.

вернѣти *дієсл. док. інф.* 48, *вернул мин. од. ч. I ос.* 98, *вернулъ* 98; *вернулъ 3 ос.* 51 зв., *вернул* 94 зв.; *вернули*

мн. 1 ос. 98, вернѣли 98 зв.
верную прикм. од. ж. зн. 34
верхѣмененые дієприкм. док. пас. мин. мн. зн. 37
верхѣпомененые дієприкм. док. пас. мин. мн. зн. 51 зв., верхопомененые 37 зв.
верхѣписаныи дієприкм. недок. пас. мин. мн. наз. 71; верхѣписаные зн. 71, верхѣписаныи 71 зв.
[вєханє]: на вєханє ім. од. с. зн. 64 зв.
ветхисє прикм. мн. наз. 35 зв., ветѣхисє 36
вєчистє присл. 90
вєчистого прикм. од. ч. род. 67; вєчистомѣ дав. 92; вєчистыи зн. 86 зв., вєчистыи 92; вєчистое с. зн. 89; вєчистое ж. род. 71 зв.; вєчистые мн. зн. 88
вєчнє присл. 53, вєчнє 40
вєчно присл. 60, вєчно 42
вєчного прикм. од. ч. род. 66 зв., вєчноє[о] 93; вєчнои ж. дав. 56 зв.; вєчноє с. зн. IV; вєчныє мн. зн. V зв.; вєчными ор. 49 зв., вєчными IV зв.
[вєчност]: на вєчност ім. од. ж. зн. II, на вєчност 39, на вєчностъ IV, на вєчностъ 42, на вєчностъ 54 зв., на вєчностъ V зв.
вжє присл. 38, вжє 38 зв., вжо 54, ѣжо 47 зв.
вжє част. 38
[вживаню]: в ... вживаню ім. од. с. місц. 92, в ... вживаню 92 зв., в ... вживаню 97 зв.
вживати дієсл. недок. інф. 34 зв., вживати 57 зв., вживати 37, вживати 49 зв., Їживати 52 зв.; вживаю теп. од. 1 ос. 91 зв., Їживаю 85 зв.; вживають мн. 3 ос. 38; вживал 64 зв. мин. од. ч. 1 ос., вживаль 59 зв., єсми ... вживал 55, вживал 85 зв.; вживаль 3 ос. 59 зв., вживал 46 зв.; вживала ж. 1 ос. 37; Їживала ж. 3 ос. 38; вживали мн. 1 ос. 62; вживали 3 ос. 46 зв.; вживаючи дієприсл. теп. 44

[вжиточному]: к ... вжиточному субст. прикм. од. с. дав. 71, к ... вжиточномѣ 42, кѣ ... вжиточному 73
взложили дієсл. док. мин. мн. 1 ос. 86 зв.
[взнанє]: на взнанє ім. од. с. зн. 73 зв.
[взлатє]: ѡ ... взлатє ім. од. с. зн. II
взяти дієсл. док. інф. 48 зв., взяти 98, взати 51, взати 57, вѣзати 52 зв.; взал мин. од. ч. 1 ос. 98; взалємь 51, взалєм 50 зв.; взаль 3 ос. 54, взал II, взал 87; взала ж. 3 ос. 57 зв.; взали мн. 3 ос. II зв., взали IV, взали V; єсмо ... взали 97 зв.; взали єсмо ... были дмин. мн. 1 ос. 86 зв.; бых ... взали ум. мн. 1 ос. 98 зв.; взат дієприкм. пас. мин. од. ч. наз. 44а зв.; взатыє мн. зн. 48; взавши дієприсл. мин. 32 зв., взавши 45 зв., взавши 92, вземши 57 зв., вѣзавши 63
видєти дієсл. недок. інф. 87 зв.; видел єсми мин. од. ч. 1 ос. 41 зв., видел єсми 84; видел 3 ос. 80; видєчи дієприкм. теп. 95 зв.
видимус ім. од. ч. зн. 47
вижє ім. од. ч. наз. 75; вижа род. 39; при вижѣ місц. 39
[вижовом]: в ... вижовом прикм. од. ч. місц. 39
вилєнского прикм. од. ч. род. I
винєн прикм. од. ч. наз. 70, винєн 69; винни мн. наз. 56
вину ім. од. ж. зн. 40; вин мн. род. 42 зв.; вины зн. 42 зв.
вказывал дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос. 70 зв.; вѣзовала (!) ж. 3 ос. 98 зв.
вколо присл. 84
вкошовано дієсл. док. прис. ф. 95
вкрѣг присл. 83 зв.
владзы ім. од. ж. род. 84 зв.
властнє присл. 41
[властное]: в ... властное субст. прикм. од. с. зн. 40

властного прикм. од. ч. род. 41 зв.; власныи зн. IV; на ... властномъ місц. 82 зв.; властная ж. наз. 51 зв., властнаа 39; властное род. 34 зв., властной 94; властную зн. 38, властную 40 зв., властну 99; властною ор. 100 зв.; на ... власной місц. III; властного с. род. 79 зв.; властным ор. 88; властнымъ мн. дав. 94; властными ор. 67; на властных місц. 66 зв.

властность ім. од. ж. наз. 40; власности род. 55 зв., властности 41 зв.; власностью ор. 55 зв., властностью 91 зв., властностью 100

вливаю дієсл. недок. теп. од. I ос. 60 [влил]: єсми ... влил дієсл. док. мин. од. ч. I ос. 60; влила ж. I ос. 91 зв.

[**вложили**]: єсмо ... вложили дієсл. док. мин. мн. I ос. 87; вложили 3 ос. 87 зв.

влостного прикм. од. ч. род. 79 зв.; на ... влостномъ місц. 82; влостнаа ж. наз. 45; влостное род. 33 зв.; влостную зн. III, влостнѣю 44а зв.; влостною ор. 55 зв.—56, влостною 44; в ... влостной місц. 67; влостнымъ с. ор. 64 зв.; влостных мн. род. 47; влостные зн. 46

[**влостное**]: въ ... влостное субст. прикм. од. с. зн. 67 зв.; влостным ор. 44

влостностью ім. од. ж. ор. 97 зв.

вмовку ім. од. ж. зн. 75 зв.

внесєнє ім. од. с. зн. 44а

внесла дієсл. док. мин. од. ж. 3 ос. 50 зв.

вносити дієсл. недок. інф. 41 зв.

внѣвєч присл. 93, внивєч 37, ннѣвєч (!) 52

вобєц присл. 43 зв.

водлє прийм. 42 зв., водлє 35 зв.

водлуг прийм. 37 зв., водлугъ 38, водлѣг 44

водѣ ім. од. ж. зн. 49 зв.; водою ор. 33

воевода ім. од. ч. наз. 38 зв.; воеводы род. II; воеводе дав. II зв.; воеводу зн. 48, воеводѣ 49; воеводою ор. II, воеводою 57 зв.; на воеводе місц. 47

воеводини прикм. од. с. род. 75 зв.

воеводинои ім. од. ж. дав. 44 зв.

военная прикм. од. ж. наз. 61 зв.; военное род. 55

возити дієсл. недок. інф. 67

возники ім. мн. зн. 44а зв.

возныи ім. од. ч. наз. 58, возныи IV зв.; возного род. II зв., возного I; возному дав. 35 зв.; возного зн. 33, возного 33 зв., ѡ возного 45 зв., через возного 45 зв.; вознымъ ор. 67 зв., вознымъ 95; при ... возномъ місц. 58 зв., при ... возномъ 36, при ... возномъ 95, при ... возным 94 зв.; возных мн. род. 39 зв.; возных зн. 41

возов ім. мн. род. 79 зв., воз 95; на возы зн. 81; з возами ор. 66

воиска ім. од. с. род. 75 зв.

воиская ім. од. ж. наз. 92; воискои род. 94

воискии ім. од. ч. наз. III зв.; воиского род. 42, воискоз[о] 54; воискому дав. 50 зв., воискомѣ 54, воискомѣ 54 зв., против ... воиском 53 зв.; воиского зн. IV; воиским ор. II зв., воискимъ 74 зв., воискимъ 92 зв.

воитовая ім. од. ж. наз. 60 зв., воитоваа 60 зв.; воитовое род. 61 зв.

воить ім. од. ч. наз. 79 зв., воить 96

[**воланємъ**]: за ... воланємъ ім. од. с. ор. 45 зв.; по ... воланю місц. 79 зв.

волают дієсл. недок. теп. мн. 3 ос. 45 зв.; вола мин. од. ч. 3 ос. 33 зв.; волали мн. 3 ос. 79 зв.; волано прис. ф. 45 зв.

волєн прикм. од. ч. наз. 49 зв.; волного род. 67; волным 45 зв., волнымъ ор. 49; волна ж. наз. 44а; волною ор. 44а; волного с. род. 62; волное зн. 46 зв.; волни мн. наз. 42; волными ор. 47 зв.

[**волными**]: з волными субст. прикм. мн. ор. 43

волно присл. 34, волно 34 зв.

волност ім. од. ж. зн. 92 зв., волность 65; волностью ор. 78 зв., волностью

44; волности *мн. зн.* 44
володымерский *прикм. од. ч. наз.* 70 зв.,
 володымерский 44а зв.; володымерско-
 го *род.* 44 зв.; володымерскимъ *ор.*
 40 зв.; в ... володымерской *жс. місц.* 44а
[волоки]: на ... волоки *ім. мн. зн.* V зв.
волосный *прикм. од. ч. зн.* 63
волесть *ім. од. жс. наз.* 35 зв.; волости
род. 35 зв.; в ... волости *місц.* 71
волы *ім. мн. зн.* 82
волынський *прикм. од. ч. наз.* 38 зв.;
 волынського *род.* 46; волынскому *дав.*
 61 зв., волынскомъ 49; на ... волынс-
 комъ *місц.* 47
воля *ім. од. жс. наз.* 63; воли *род.*
 56 зв., ведле воли 92 зв., водле воли
 60, водлуг воли 96, з ... воли 87 зв.,
 подлѣгъ воли 44а зв.; волею *ор.*
 44 зв.; по ... воли *місц.* 34
воронихъ *прикм. мн. род.* 36, вороных
 36 зв.
вспол *присл.* 40 зв.
всполок *присл.* 38, восполокъ 38 зв.,
 восполокъ 40 зв.
впєвнивши *дієприсл. док. мин.* 88
вперед *присл.* 92
вписаня *ім. од. с. род.* 100 зв.; по впи-
 саню *місц.* 99 зв.
вписати *дієсл. док. інф.* 51, вписати 78,
 ѣписати 36 зв., ѣписат 55; вписан *діє-*
прикм. пас. мин. од. ч. наз. 34, ѣписан
 40 зв.
впомянати *дієсл. недок. інф.* 77; ѣпо-
 минала *мин. од. жс. 3 ос.* 32 зв.; впо-
 минали *мн. 3 ос.* 77 зв., ѣпоминали 40;
 впоминаючи *дієприсл. теп.* 75, ѣпо-
 минаючи 39 зв.
[впомянатися]: ся впомянати *дієсл.*
недок. інф. 61 зв.; ся впомянет *теп.*
од. 3 ос. 77; ся ... впомянал *мин. од. ч.*
3 ос. 77; ѣпомяналися *мн. 3 ос.* 75 зв.
впорного *прикм. од. с. род.* 77
[впѣщенє]: в ... впѣщенє *ім. од. с. зн.* 47 зв.

вrożеныи *прикм. од. ч. наз.* 37 зв.
[врочишѣ]: на врочишѣ *ім. од. с. місц.*
 82
вряд *ім. од. ч. наз.* 98, врад 50, ѣрад
 84 зв.; вряду *род.* 81 зв., врадѣ I, з ѣря-
 ду 75, з ѣрадѣ IV зв., до врадѣ 87 зв., до
 врадѣ 40, вт вряду 33, ѣ врадѣ 41 зв.;
 вряду *дав.* 35, врадѣ 81, ѣрадови
 79 зв.; на врад *зн.* 98, перед врад 72,
 перед ѣрад 90; врадомъ *ор.* 43 зв.,
 перед врадом 68, перед врадомъ 60 зв.,
 перед ѣрадом 80, перед ѣрадомъ 33; на
 вrade *місц.* 81 зв., на вrade 32 зв.;
 врадѣ *мн. род.* 41 зв.
врядник *ім. од. ч. наз.* 35 зв., врядникъ
 33, ѣрядникъ 45 зв.; вряднику *дав.* 36;
 врядника *зн.* 82 зв., врядника 66,
 ѣрядника 45, на врядника 85, на
 врядника 66, через врядника 95; вря-
 дниковъ *мн. зн.* 88 зв., врядниковъ 56 зв.,
 врядниковъ 35 зв., врядниковъ 54 зв.;
 врядниками *ор.* 36, врядники 96 зв.,
 врядники 49 врядники 34
врядничка *ім. од. жс. наз.* 38 зв.
врадѣнє *присл.* 64 зв., ѣрадѣнє 64 зв.
врадѣного *прикм. од. ч. род.* 41 зв.
врадѣныи *прикм. од. ч. наз.* 35 зв.; вря-
 дового *род.* 98, врадѣного 51; врадѣное
жс. род. 41 зв.; ѣрадѣнымъ *ор.* 32 зв.;
 врадѣною *ор.* 76; врадѣнымъ *с. ор.* 81 зв.;
 врадѣные *зн. мн.* 72 зв.; врадѣными *ор.*
 38; по ... врадѣныхъ *місц.* 39 зв.
всего *займ. од. ч. род.* 49, ѣсего *род.* 65;
 вєс *зн.* 79, ѣвєс 43; всимъ *ор.* 40; вса
займ. од. жс. наз. V зв.; всеє *род.*
 34 зв.; всю *зн.* 34; всею *ор.* 45 зв.; все
с. наз. 34; всего *род.* 34 зв.; всему *дав.*
 68 зв.; все *зн.* 44а, все 90, за все 68 зв.,
 в все 87; всимъ *ор.* 52 зв., зо всим
 IV зв., зо всимъ 89 зв., зо всимъ 59 зв.,
 со всим 42, со всимъ 71; во всемъ *місц.*
 44а, во всемъ 65, во всемъ 33 зв., во
 всемъ 100, на всемъ 38 зв., на ... всемъ

74, *в* *всемъ* 33 зв., *вбо* *всемъ* 80 зв.;
вси *мн. наз.* 34, *вси* 96; *всих* *род.* 34,
Ѹсихъ I; *всимвъ* *дав.* 43 зв., *всимвъ*
97 зв.; *вси* *зн.* 32 зв., *вси* 35, *всих*
34 зв., *всихъ* 67; *всими* *ор.* IV зв., *вси-*
ми 39; *в ...* *всих* *місц.* 81, *во* *всих*
86 зв., *на* *всих* 84, *при* *всихъ* 41
всемоушего *прикм.* *од. ч. род.* 34;
всеемоушому *дав.* 101
всканя *ім.* *од. с. род.* 70, *ведле* *вска-*
заня 42 зв.; *вскане* *зн.* 67; *за ...* *вска-*
занемъ *ор.* 42 зв.
вскати *дієсл. док. інф.* 77; *всказал*
мин. од. ч. 3 ос. 50; *всказали* *мн. 1 ос.*
33, *всказали* *єсмо* 42 зв.; *всказали*
3 ос. 87; *всказанье* *дієприкм. пас.*
мин. мн. наз. 46; *всказанные* *зн.* 47;
всказано *прис. ф.* 84 зв.
вслышит *дієсл. док. майб. од. 3 ос.*
70 зв.
встѸпти *дієсл. док. інф.* 43; *вступили*
мин. мн. 3 ос. 40
встѸпованя *ім.* *од. с. род.* 49 зв.
вступовати *дієсл. недок. інф.* 40, *встѸ-*
повати 55 зв., *Ѹступовати* 63, *Ѹступо-*
ват 73; *бых* *вступовал* *ум. од. ч. 3 ос.*
64 зв.; *вступѸючи* *дієприсл. теп.* 42 зв.
вступоватиса *дієсл. недок. інф.* 88; *са*
... встѸповал *мин. од. ч. 3 ос.* 66 зв.;
встѸпуючиса *дієприсл. теп.* 42 зв.
вступѸ *ім.* *од. ч. род.* 75 зв.; *вступѸ* *зн.*
49 зв.; *за ...* *встѸпомъ* *ор.* 49 зв.
всказѸемо *дієсл. недок. теп. мн. 1 ос.*
77 зв.; *всказовали* *мин. мн. 3 ос.* 58 зв.
всхочет *дієсл. док. майб. од. 3 ос.* 34,
Ѹсхочет 63
всылал *дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос.* 68
всыпал *дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос.* 85
всакого *займ. од. ч. род.* 78 зв.; *всакого*
с. род. 44а зв.; *всяких* *мн. род.* 87 зв.,
всакихъ 44а; *всякие* *зн.* 48, *всакие*
46 зв.; *всякими* *ор.* V зв., *всакими* 55,
всакими 78 зв., *всаким[и]* 72 зв.

втечет *дієсл. док. майб. од. 3 ос.* 63
втиски *ім. мн. зн.* 86 зв.
вторгненемъ *ім. од. с. ор.* 53
второго *числ. од. ч. род.* 38 зв., *вто-*
рог[о] 66; *вторыи* *зн.* 70
второгонадцат *числ. од. ч. род.* 39 зв.
вцалє *присл.* 51 зв., *вцєла* 56 зв.
вчинити *дієсл. док. інф.* 42 зв., *Ѹчинити*
50; *Ѹчинит* *майб. од. 3 ос.* 40 зв.; *вчи-*
нил *мин. од. ч. 3 ос.* 44 зв., *вчинил* 33,
Ѹчинил IV; *вчинили* *мн. 1 ос.* 71, *Ѹчи-*
нили 43, *Ѹчинили* *єсмо* 80, *Ѹчинили*
єсмо 96 зв.; *вчинили* *3 ос.* 34 зв., *Ѹчи-*
нили 47 зв., *учинили* 74; *вчинил* *был*
дмин. од. ч. 3 ос. 89; *вчинєн* *дієприкм.*
пас. мин. од. ч. наз. 66 зв., *Ѹчинєныи* I;
Ѹчинєныи *зн.* 56 зв.; *Ѹчинєна* *ж. наз.*
35; *Ѹчинєное* *род.* 92 зв.; *Ѹчинєны* *мн.*
наз. 84 зв., *Ѹчинєныє* 41 зв.; *Ѹчинєныхъ*
мн. род. 84 зв.; *Ѹчинивши* *дієприсл.*
мин. 45
вчорашнего *прикм. од. ч. род.* 41 зв.,
вчорашнего 35 зв.
вшелакых *займ. мн. род.* 93, *вшелакыхъ*
33, *вшелакых* 33 зв.; *вшелакие* *зн.* 97;
вшелакими *ор.* 96
вшир *присл.* 92 зв.
вшипстка *займ. од. ж. наз.* 101 зв.
вшиптко *присл.* 101 зв.
възъявили *дієсл. док. мин. мн. 3 ос.* 70 зв.
выбиваючи *дієприсл. недок. теп.* 79 зв.
выбил *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.* 66;
выбили *мн. 3 ос.* 46 зв.; *бы ...* *выбил*
ум. од. ч. 3 ос. 77, *бы ...* *выбил* 47 зв.;
выбитыи *дієприкм. пас. мин. од. ч.*
наз. 77, *выбит* 47
выбита *ім. од. с. род.* 77; *в ...* *выбите*
зн. 42 зв., *в* *выбита* 77; *за* *выбитемъ*
ор. 47, *за ...* *выбитемъ* 47 зв.; *на ...*
выбите *місц.* 47 зв.
вывєдєныє *дієприкм. док. пас. мин. мн.*
наз. 73 зв., *вывєдєны* 73 зв.; *вывєде-*
ныхъ *род.* 85

ВЫВЕЗЕНЮ ім. од. с. дав. 68 зв.
ВЫВЕЗТИ дієсл. док. інф. 68 зв.; вивез мин. од. ч. 3 ос. 69; бы еси ... вивез ум. од. ч. 2 ос. 68 зв.
ВЫВОДЫ ім. мн. зн. 77 зв.
ВЫДАТИ дієсл. док. інф. 55 зв.; видана дієприкм. пас. мин. од. ж. наз. 57; виданые мн. наз. 84 зв.
ВЫЕХАТИ дієсл. док. інф. 63; выехал мин. од. ч. 1 ос. 63 зв.; выехавши дієприсл. мин. 35
ВЫЖАТИ дієсл. док. інф. 83, выжати 83 зв.; выжали мин. мн. 3 ос. 82 зв.; выжата дієприкм. пас. мин. од. ж. наз. 81 зв.
ВЫЗВАЛ дієсл. док. мин. од. 3 ос. 42 зв.
[ВЫЗВАНЄ]: за ... вызванє ім. од. с. зн. 42 зв.
ВЫЗНАВАЮ дієсл. недок. теп. од. 1 ос. 43 зв., визнаваю 34, визнавам 92 зв.; визнаваєм мн. 1 ос. 40 зв.; визнавал мин. од. ч. 3 ос. 42 зв.
ВЫЗНАНА ім. од. с. род. 37, визнаня 38; визнање зн. 37, визнає 37 зв., визнає 44, визнає 94; w визнаю місц. 41 зв.
ВЫЗНАТИ дієсл. док. інф. 61, визнати 41 зв.; визнал мин. од. ч. 1 ос. 57 зв., визналь 65, есмо ... визнал 51 зв.; визнал 3 ос. 43 зв., визнал 33 зв.; визнала ж. 3 ос. 36 зв.; визнали мн. 3 ос. 40 зв., визнали 96 зв.; визнаныи дієприкм. пас. мин. од. ч. зн. 50, визнаныи 37; визнаному дав. 37 зв., визнаномʹ 99; визнавши дієприсл. мин. 59, визнавши 76 зв.; визнано прис. ф. 32 зв.
ВЫЗЫВАЛ дієсл. недок. мин. од. 3 ос. 42 зв.
ВЫМОВАТИ дієсл. недок. інф. 40, вымовати 96; вымуючи дієприсл. теп. 40
ВЫИСКАЛ дієсл. док. мин. од. ч. 1 ос. 54; выискаль 3 ос. 89 зв.; выискали мн. 3 ос. 89; выискавши дієприсл. мин. 98
ВЫИСКВАТИ дієсл. недок. інф. 40 зв.;

выискивал мин. од. ч. 3 ос. 89
ВЫКЛАДЫ ім. мн. зн. 33 зв.
[ВЫКРОЧИЛ ... БЫ]: бы ... выкročил ум. од. ч. 3 ос. 87
ВЫКУПИТИ дієсл. док. інф. 64 зв.; выкупил мин. од. ч. 3 ос. 51 зв.; бых ... выкупил ум. од. ч. 1 ос. 64 зв.
[ВЫКЎПОВАНЮ]: при выкўпованю ім. од. с. місц. 48
ВЫКУПОВАТИ дієсл. недок. інф. 64 зв.
[ВЫМЕЛКОВ]: з ... вымелков ім. мн. род. 46 зв.; з ... вымелками ор. 59 зв., з ... вымелки 55
[ВЫМОВЛЯЛ ... СА]: са ... вымовлял дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос. 46; вымовляючися дієприсл. теп. 32 зв.
[ВЫНАИДЕНЄ]: через вынаиденє ім. од. с. зн. 68 зв.
ВЫНАИДЕНО дієсл. док. прис. ф. 56 зв.
ВЫНАИДУЮЧИ дієприсл. недок. теп. 55 зв.
ВЫНАЛЕЗКОМЬ ім. од. ч. ор. 69
[ВЫНАЛАЗЛИ ... БЫ]: бы ... выналазли дієсл. док. ум. мн. 3 ос. 56
ВЫНАЛАЗИ дієприсл. док. мин. 43 зв.
ВЫЎБРАЖОНЫ дієприкм. док. пас. мин. мн. наз. 101 зв.
ВЫПИС ім. од. ч. наз. 35 зв.; выпишу род. I, выпиш 43 зв., 8 выпишу 41 зв., подлугъ ... выпишу 41 зв., в ... выписа 33; выпис зн. III зв.; в ... выписе місц. 33; выписы мн. наз. 70; выписов род. 35; выписы зн. 39 зв.; по ... выписех місц. 39 зв.
ВЫПИСАТИ дієсл. док. інф. 37 зв.; выписано прис. ф. 70 зв.
ВЫПОЛНИТИ дієсл. док. інф. 90 зв.; бых ... выполнитъ ум. од. ч. 1 ос. 65; бы ... выполнитъ 3 ос. 32 зв.; выполнивши дієприсл. мин. 90 зв.
ВЫПОЛНАЛ дієсл. недок. інф. 33 зв.
ВЫПРАВОВАТИ дієсл. недок. інф. 57 зв.
ВЫПРАВУ ім. од. ж. зн. 57, на ... выправ 57
ВЫПРЯГЛИ дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 82
ВЫРЕКАЕМСА дієсл. недок. теп. мн. 1 ос. 96 зв.; выреклиса мин. мн. 1 ос.

96 зв., **выреклися** есмо 97
[вырокѣ]: з **вырокѣ** ім. од. ч. род. 47
вырѣбали дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 67;
 вырѣбаное дієприкм. пас. мин. од. ч. 67 зв.
вырѣбаня ім. од. ч. род. 67 зв.; w
 вырѣбане зн. III
вырад ім. од. ч. зн. 61 зв.
высадити дієсл. док. інф. 58 зв.; были ...
 высадили дмин. мн. 3 ос. 68 зв.; выса-
 жоные дієприкм. пас. мин. мн. наз. 59
высланных дієприкм. док. пас. мин. мн.
 род. 85; высланные зн. 84 зв.
выступити дієсл. док. інф. 90 зв.
выслугѣ ім. од. ж. зн. 44
выслужити дієсл. док. інф. 61; вы-
 слѣжоное дієприкм. пас. мин. од. ч. зн. 44
выслушавши дієприсл. док. мин. 33,
 выслушавши 40, выслѣхавши 48 зв.,
 выслушавши 62 зв.
[выставил ... бы]: бы ... выставил ум.
 од. ч. 3 ос. 69
выступ ім. од. ч. зн. 85
выступѣючи дієприсл. недок. теп. 90 зв.
выховаючи дієприсл. недок. теп. 44а
[вычитаню]: по вычитаню ім. од. ч.
 місц. 33 зв.
вычитати дієсл. док. інф. 36 зв., вычи-
 тати 71 зв.; вычитан дієприкм. пас.
 мин. од. ч. наз. 40 зв.
вышеи присл. 34 зв.
вышеимененыи дієприкм. док. пас.
 мин. од. ч. наз. 80; вышеимененого
 род. 81 зв., вышеимененого 82 зв.; вы-
 шеимененыи зн. 38 зв.; вышеимене-
 ного с. род. 72 зв., вышеименено[о]
 47 зв.; вышеимененыи мн. наз. 42 зв.,
 вышеимененыи 96 зв.; вышеимененых
 род. 89 зв., вышеимененых 78 зв.; вы-
 шеимененыи зн. 90 зв.; вышеимене-
 ными ор. 87; на ... вышеимененых
 місц. 47 зв.
вышеименованого дієприкм. недок.

пас. мин. од. с. род. 74 зв.; вышеи-
 менованую ж. зн. 52 зв.; вышеиме-
 нованыи мн. наз. 75 зв.; вышеимене-
 ванных род. 76; вышеименованыи зн.
 97 зв.; в ... вышеименованных місц. 56
вышеинаписаного дієприкм. док. пас.
 мин. од. ч. род. 91; вышеинаписаное
 ж. род. 50; вышеинаписаныи мн. наз.
 34 зв.; вышеинаписаныи зн. 45 зв.
вышеипомененого дієприкм. док. пас.
 мин. од. ч. род. I зв.; вышеипоме-
 ненныи зн. 63; вышеипомененую ж.
 зн. 34; вышеипомененыи мн. наз. 56;
 вышеипомененыи дав. 93 зв.; вы-
 шеипомененыи зн. 47 зв., вышеипоме-
 ныи (!) 57 зв.; вышеипомененыи ор.
 93; на ... вышеипомененыи місц. 44,
 на ... вышеипомененыи 43, на ...
 вышеипомененыи (!) 43 зв.
вышеиѡписаныи дієприкм. док. пас.
 мин. мн. ор. 98 зв., вышеиѡписаныи
 98; в ... вышеиѡписаномь місц. 94 зв.,
 в ... вышеиѡписаномь 94 зв.
вышеиписаное дієприкм. недок. пас.
 мин. од. ж. род. 44 зв., вышеиписа-
 ное 67, вышеиписанное 62
[вышол бы]: быи вышол дієсл. док.
 ум. од. ч. I ос. 44а зв.
[выштию]: по выштию ім. од. ч. місц. 77
вѣдати дієсл. недок. інф. 34, вѣдати 38,
 вѣдати 49 зв.; вѣдае теп. од. 3 ос.
 66; вѣдаючи дієприсл. теп. 45 зв.
вѣры ім. од. ж. род. 41 зв.

Г

[гаѣв]: до гаѣв ім. мн. род. 65; з гаи ор.
 34, зъ гаями 59 зв.
гдѣ присл. 38 зв.
гдѣбы спол. 32 зв.
гдѣж присл. 41 зв.
генвара ім. од. ч. род. 39, генвара 39
годило дієсл. недок. безос. 75
годных прикм. мн. род. 41 зв.

[годѸ]: *wt* годѸ *ім. од. ч. род.* 39; в годѸ *місц.* 32; до ... год *мн. род.* 64 зв.
[головах]: 8 головах *ім. мн. місц.* 101
головныи *прикм. од. ч. зн.* 51, головныи 54
голоє *прикм. од. с. зн.* 32 зв.; голые *мн. наз.* 41 зв.; голыми *ор.* 39
[гоны]: з ... гоны *ім. мн. ор.* 59 зв.
[городенскомъ]: на ... городенскомъ *прикм. од. ч. місц.* 44
городничии *ім. од. ч. наз.* 70 зв.; городничего *род.* II зв., городничого 58 зв.
городовых *прикм. мн. род.* 60 зв.
[городѸ]: до городѸ *ім. од. ч. род.* 63
горохѸ *ім. од. ч. род.* 36
[горою]: под горою *ім. од. ж. ор.* 95; на горѣ *місц.* 95
господарствомъ *ім. од. с. ор.* 52 зв.
[господе]: в господе *ім. од. ж. місц.* 58
готовѣ *прикм. од. ч. наз.* 39; готови *мн. наз.* 74 зв.; готовых *род.* 52 зв.; готовые *зн.* 44а зв.
гѣдръскии *прикм. од. ч. наз.* 35 зв.; господарского *род.* 94 зв., гѣдръского 90, гѣдръского IV зв., гѣдръско[о] 76 зв.; гѣдръскии *зн.* 94 зв., гѣдръскии 94 зв.; гѣдръскимъ *ор.* 76 зв.; в ... гѣдръскомъ *місц.* 55, в ... гѣдръскомъ 90, в ... гѣдръскомъ 98, в ... гѣдръскомъ 52, на ... гѣдръскомъ 36 зв., на ... гѣдръскомъ 72; гѣдръскаа *ж. наз.* 36 зв.; господарское *род.* V зв.; гѣдръскую *зн.* 41; гѣдръскою *ор.* 38; гѣдръское *с. наз.* 90; гѣдръского *род.* 90; гѣдръскимъ *ор.* 90; гѣдръские *мн. наз.* 68; гѣдръских *род.* III зв., гѣдръскихъ III; гѣдръским *дав.* 74 зв.; гѣдръскими *ор.* 38
[гѣдра]: *wt* гѣдра *ім. од. ч. род.* 46; гѣдру *дав.* 97 зв., гѣдрѸ 64 зв., гѣдрю 32 зв.; на гѣдра *зн.* 74 зв., на гѣдра 40, перед гѣдра 90; перед гѣдремъ *ор.* 77
грабежов *ім. мн. род.* 85 зв.; в ... грабежи

зн. 85; на ... грабежох *місц.* 85 зв.
границ *ім. мн. зн.* 83 зв., в ... грани 88
границы *ім. од. ж. род.* 48 зв.; границы *мн. наз.* 84 зв.; границ *род.* 62; границы *зн.* 84 зв., в границы 86 зв., через границы 85; в границах *місц.* 37, 8 границах 72 зв., по ... границах 85 зв.
граничит *дієсл. недок. інф.* 67
граничного *прикм. од. ч. род.* 85 зв.; граничныи *зн.* 50 зв.
греблю *ім. од. ж. зн.* 49 зв.; под греблею *ор.* III; на гребли *місц.* 33; гребел *мн. род.* 65
греческого *прикм. од. с. род.* 56
гречки *ім. од. ж. род.* 36
грешное *прикм. од. с. зн.* 44а, грешное 101; грешнѸю *ж. зн.* 44а
гридковскимъ *прикм. мн. дав.* 65
гроши *ім. од. ч. зн.* 64, в грош 72 зв.; по ... гроши *мн. місц.* 48 зв.
грошеи *ім. мн. род.* II, грошей 52, грошии 64; гроши *зн.* 52 зв., за ... гроши 74 зв.; грошми *ор.* 74
грошевыми *прикм. мн. ор.* 71, грошовыми 59 зв.
[гумна]: до гумна *ім. од. с. род.* 66; 8 гумне *місц.* 36; 8 гумнѣх *мн. місц.* 52
гун *ім. мн. род.* 82
гусей *ім. мн. род.* 36

КГ

кгвалтовне *присл.* 38 зв.
кгвалтовныи *прикм. од. ч. зн.* 86; кгвалтовного *с. род.* 67 зв.; в кгвалтовное *зн.* II, в ... кгвалтовное II; кгвалтовным *ор.* 47 зв., квалтовнымъ 67, кгвалтовнымъ 95; кгвалтовные *мн. зн.* 85 зв.
кгвалтомъ *присл.* 42 зв., кгвалтом 65 зв.
кгвалту *ім. од. ч. род.* 47 зв., кгвалтѸ 84, *wt* кгвалту 66 зв., *wt* кгвалтѸ 67; кгвалт *зн.* 81, кгвалтъ 47 зв.; на кгвалту *місц.* 85 зв.; кгвалтов *мн. род.* 85 зв.; кгвалты *зн.* 66, в кгвалты 85

кгды *спол.* 32 зв., кгдым 44а зв.
кгдыж *спол.* 33
кгдыбы *спол.* 40 зв.
[кгроде]: в кгроде *ім. од. ч. місц.* 41 зв.
кгородский *прикм. од. ч. наз.* 37 зв.; кгородского *род.* I, кгородског[о] V; кгородскому *дав.* 42 зв.; кгородский *зн.* III зв.; кгородскимъ *ор.* 55, кгородскимъ 98; на ... кгородском *місц.* 32 зв., на ... кгородскомъ 32 зв., на ... кгородскомъ 95 зв.; кгородского *с. род.* 33 зв.; кгородских *мн. род.* III зв., кгородскихъ 37, кгородскихъ 99 зв.; кгородские *зн.* 32 зв.; кгородскими *ор.* 59 зв.
кгрунту *ім. од. ч. род.* 33 зв., кгрѣнту IV, кгрунтѣ 35, до ... кгрунту 38, з ... кгрунту 79 зв.; кгрунт *зн.* 38, кгрунтъ 39, кгрѣнт 66 зв., в кгрѣнт 68, на кгрунт 35, на ... кгрѣнт, в ... кгрунт 39, в кгрѣнт IV; к кгрунту *дав.* 32 зв.; з кгрѣнтом *ор.* 89 зв.; на ... кгрунте *місц.* 38, на кгрѣнте 81, ѣ кгрунте 63, ѣ кгрѣнте 62; кгрѣнтов *мн. род.* 62; кгрѣнты *зн.* 66, в кгрѣнты 64 зв.; зо ... кгрунты *ор.* 39, зо ... кгрѣнты 42 зв.; ѣ кгрѣнтѣх *місц.* 79 зв.

Д

давати *дієсл. недок. інф.* 57; даю *теп. од.* I ос. 44, давам 101, давамъ 101 зв.; даѣт 3 ос. 66 зв., даѣтъ 37; даѣм *мн.* I ос. 71 зв.; давал *мин. од. ч.* 3 ос. 39 зв.; даючи *дієприсл. теп.* 44а
давно *присл.* 68 зв.
давности *ім. од. ж. род.* 39 зв.; через давност *зн.* 66 зв., через давность 77, через давност 77
давных *прикм. мн. род.* 72 зв., давныхъ 47 зв., давныхъ 72 зв.
далеи *присл.* 47
далише *субст. прикм. мн. наз.* 66 зв.
далиши *прикм. од. ч. зн.* 89 зв.
данины *ім. од. ж. род.* 71

данными *прикм. мн. ор.* 71
[даню]: зо ... даню *ім. од. ж. ор.* 52; з данми *мн. ор.* 59 зв.
даровати *дієсл. недок. інф.* 34 зв., даровати 55 зв.; дарую *теп. од.* I ос. 34, дарѣю 44; даровал *мин. од. ч.* 3 ос. V зв.; даровала *ж. 3 ос.* IV зв.
дарованя *ім. од. с. род.* 94
даровныи *прикм. од. ч. зн.* 91 зв., даровныи 94
[дарѣ]: ведѣ ... дарѣ *ім. од. ч. род.* 92 зв.
дата *ім. од. ж. наз.* 33; даты *род.* 44 зв.; под датою *ор.* 33; по датѣ *місц.* 47 зв.
дати *дієсл. док. інф.* 43 зв., дати 92; даст *майб. од. 3 ос.* 88; дал *мин. од. ч.* I ос. 50, далѣ 62 зв. дал ѣсми 60, ѣсми дал 53, ѣсми ... дал 51 зв., ѣсми ... дал 99; дал 3 ос. II; дала *ж. I ос.* 34 зв., дала ѣсми 37 зв.; дала 3 ос. IV зв.; дали *мн. I ос.* 42, ѣсми дали 79, ѣсми ... дали 45, ѣсми ... дали 41, ѣсми ... дали 97 зв.; дали 3 ос. 66 зв., дали 68; дал был ѣмин. *од. ч. I ос.* 52; нехаи дадѣт наказ. *мн. 3 ос.* 76 зв.; дан *дієприкм. пас. мин. од. ч. наз.* 62, данѣ 53, даныи II зв.; даного *род.* 93; даныи *зн.* 34 зв.; даномъ *ор.* 92 зв., даным 92; на ... даном *місц.* 52; даную *ж. зн.* 47; даною *ор.* 96 зв.; дано *с. наз.* 77; даное *с. зн.* 93; данные *мн. зн.* 44; даными *ор.* 84 зв.; на ... даныхъ *місц.* 87; давши *дієприсл. мин.* 72; дано *прис. ф.* 32 зв.
дбалости *ім. од. ж. род.* 32 зв.
два *числ. ч. наз.* 36; двоѣх *род.* I; два *зн.* IV, два 46 зв., двоѣх 40; двома *ор.* 64 зв.; по два *місц.* 63, по два 58 зв.; двѣ *ж. наз.* 36, две 36; двоѣх *род.* 55; двѣ *зн.* III, две 40, две 78, две 69; на двоѣх *місц.* V, въ двоѣх 44а зв.; двѣ *с. род.* 70 зв.; две *зн.* 39
двадцат *числ. наз.* 32 зв., двадцать 36; двадцати *род.* 69; двадцат *зн.* 49 зв.,

за двадцат 69, двадцат 69 зв.; по
двадцати місц. 49 зв., по двадцати 86
двадцатеро числ. наз. 36, двадцетеро 36
двадцатого числ. од. ч. род. 44
двакрат присл. 42 зв.
[дванадцат]: за дванадцат числ. зн.
98 зв.
двесте числ. зн. 55 зв.
двое числ. наз. 36 зв.; двоига род.
58 зв.; двои зн. 42 зв.; двоима ор. 38
дворанина ім. од. ч. зн. 45
[двора]: до двора ім. од. ч. род. 65, до
двора 67; двор зн. 36 зв.; з двором ор.
34, з дворомъ 72 зв., з дворомъ 92 зв.;
на дворе місц. 43; ку ... двором мн. дав.
36 зв.; двory зн. 61; з двory ор. 44 зв.
дворище ім. од. с. наз. 49 зв.; дворища
мн. наз. 49 зв.; дворища зн. V зв.;
межи дворищами ор. 49 зв.
дворного прикм. од. ч. род. 82 зв.; дво-
рного зн. 96 зв.; дворнымъ ор. 75 зв.;
дворную жс. зн. 82, дворную 65; дво-
рною ор. 52; дворное с. зн. 67 зв.;
дворныхъ мн. род. 46 зв.; дворных зн.
82 зв.; дворными ор. 59 зв.
[дворце]: на дворце ім. од. ч. місц.
43 зв., на дворцы 43; на ... дворцахъ
мн. місц. 43
деветсот числ. зн. 101
девки ім. од. жс. род. 57, шт ... девки 57;
девци дав. 101; девкѣ зн. 101 зв.; девки
мн. наз. 57; девки зн. 57; девкамъ дав.
57, девкамъ 57; з девками ор. 57
девчат ім. мн. род. 58 зв.
девятидесят числ. зн. 80, девятдесят IV
девятии числ. од. ч. наз. 47 зв.; девятого
род. 63 зв., деватого 34 зв., деватог[о]
78, девятого 95; деватыи зн. 77; в ...
девятомъ місц. 68, в ... девятомъ 73 зв., в
... деватомъ 39 зв.; девятого с. род. 91,
деватого 39 зв., деватог[о] 78
девятогонадцат числ. од. ч. род.
101 зв., деватогонадцат 74 зв.; девя-

тынадцат зн. 48 зв.
дедицтво ім. од. с. зн. 77
дедич ім. од. ч. наз. 43, дедичъ 43 зв.
дедичные прикм. мн. зн. III зв.
деи част. 83 зв., деи 32 зв.
декабра ім. од. ч. род. 39 зв., декабра
34 зв.
декрету ім. од. ч. род. 77 зв., декретѣ 46,
водле декрету 51, водле декретѣ 47 зв.,
з декретѣ 47, з декрету 35, што ...
декретѣ 49; декретѣ дав. 54; декрет зн.
42 зв.; декретом ор. 46; в декрете місц.
47; на ... декреты мн. зн. 47
дел ім. од. ч. наз. 66 зв.; делу род. 66 зв.,
делѣ 67, з делѣ 87, после делу 87; дел
зн. 44а зв., ш дел I зв., в ... дел 37, в ...
делѣ 37; в делу місц. 67, при ... делу 87
делал дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос. 68 зв.
делити дієсл. недок. інф. 37; делит
теп. од. 3 ос. 87
делчого прикм. од. ч. род. 88 зв.; делчи
зн. IV; в ... делчомъ місц. 89, на ...
делчомъ 89 зв.; делчихъ род. 87;
делчие зн. 87; делчими ор. 86 зв.; в ...
делчих місц. 88
депѣтатовѣ ім. мн. наз. 58 зв.
дерева ім. од. с. род. 67; дерево зн. 67;
деревомъ ор. 67, з деревомъ 59 зв.
державца ім. од. ч. наз. 43; державцы
род. 84; державцею ор. 84
держаня ім. од. с. род. 47, держанѣ 77, з
... держанѣ II, за держанѣ 32 зв., дер-
жанѣ 42 зв.; в держанѣ зн. 32 зв., в
держанѣ 32 зв., ш ... держанѣ 48 зв.; з
держанѣмъ ор. 40, за ... держанѣмъ 48;
в держаню місц. 33 зв., в держани 88
держати дієсл. недок. інф. 37, держати
96; держу теп. од. I ос. 75 зв., держѣ
39; держишь 2 ос. 38 зв.; держит 3 ос.
48, держитъ 33; держат мн. 3 ос. 73,
держать 38; держати будѣ майб. од.
I ос. 39; держати будѣт 3 ос. 33 зв.,
держати будѣть 32 зв.; держал мин. од.

ч. 1 ос. 64 зв., держаль 49 зв., єсми держал 55; держал 3 ос. 60, держаль 48 зв.; держалам ж. 1 ос. 37; держала 3 ос. 32 зв.; держали мн. 3 ос. 32 зв.; бы ... держаль ум. од. ч. 3 ос. 38 зв.; держан дієприкм. пас. мин. од. ч. наз. 44а зв.; держано с. наз. 90 зв.; держаные мн. зн. 47 зв.; держачи дієпри-сл. теп. 38, держачи 67 зв.

держачии субст. дієприкм. акт. теп. од. ч. наз. 33 зв.; держачимъ ор. 74 зв.; на ... держачом місц. 47, на ... держачомъ 33 зв.; держачих мн. зн. 38; з держачими ор. 38;

десятого числ. од. ч. род. 75 зв., деся-того 39

десят числ. наз. 36; десяти род. 77; десят зн. 101, десят 66 зв.; по десяти місц. 64

дєтинных прикм. мн. род. 48 зв.

деток ім. мн. род. 44а

дєцкимъ ім. од. ч. ор. 86

для прийм. 45 зв., для I

дня ім. од. ч. род. 73 зв., дня 74 зв., дня 32, дня 42 зв.; по ... дни дав. 33 зв.; за ... ден зн. 48 зв., на ден 35, через ... ден 43; на ... дню місц. 73 зв.

до прийм. I

добра ім. мн. наз. 41 зв.; добрь род. 81, добрь 83, до ... добрь 41 зв.; добра зн. 46 зв., в добра 85; межи добры ор. 84 зв.

добре присл. 34 зв.

доброволнє присл. V зв., доброволнє 97

доброволно присл. 43 зв.

добровольны прикм. од. ч. наз. 97 зв.; добровольному дав. 34 зв.; доброволь-ныи зн. 92; добровольна ж. наз. 90 зв.; добровольную зн. 60; доброволь-ного с. род. 37 зв.; добровольное зн. 51 зв., добровольное 94, добровольне 63 зв.; добровольнымъ ор. 73 зв.

добродеємъ ім. мн. дав. 101; добродеєв зн. 44а

[добромъ]: в добромъ прикм. од. ч. місц. 57; доброе ж. род. 87 зв., доб-рои 56 зв.; по доброй місц. 34, в доб-рои 34; доброе с. зн. 89; добрых мн. род. 34, добрыхъ 61, добрыхъ 33 зв.

[доброти]: з доброти ім. од. ж. род. 57 зв.

довести дієсл. док. інф. 38, довести 39; доведет майб. од. 3 ос. 70; єсми ... довел мин. од. ч. 1 ос. 33

доводити дієсл. недок. інф. V; довожу теп. од. 1 ос. 67 зв., довожѸ 66 зв.; доводит 3 ос. 38 зв.; доводил мин. од. ч. 3 ос. 33 зв.; доводячи дієприсл. теп. 74 зв., доводиачи 66

[доводок]: с ... доводок ім. мн. род. 75 зв.

доводѸ ім. од. ч. род. 33 зв., без доводѸ 63 зв., кромь доводѸ 97 зв.; ку доводѸ дав. 39; довод зн. 39, за довод 77; до-водом ор. 40, за доводомъ 42 зв.; на доводе місц. 39; по доводе 33 зв.; до-воды мн. наз. 70; доводов род. 33, водле ... доводов 85; доводы зн. 39 зв., за ... доводы 70; за ... доводы ор. 39 зв.; на ... доводех місц. 81 зв., по ... доводех 39 зв., при ... доводех 69 зв.

дождалам дієсл. док. мин. од. ж. 1 ос. 37

доживотных прикм. мн. род. 37

доживотѸ ім. од. с. род. 37; доживотє зн. II зв., доживотє 36 зв.; в доживо-тю місц. 36 зв.

[дозволенємъ]: з дозволенємъ ім. од. с. ор. 86 зв.

[дозволил єсми]: єсми дозволил дієсл. док. мин. од. ч. 1 ос. 88; дозволеныи дієприкм. пас. мин. од. ч. зн. 70 зв.

дознали єсмо дієсл. док. мин. мн. 1 ос. 85 зв.; дознавши дієприсл. мин. 85 зв., дознавши 34

доидетъ дієсл. док. майб. од. 3 ос. 44а зв., доидет 101; дошол мин. од. ч. 3 ос. 74 зв.; дошла ж. 3 ос. 35, дошла V зв.; дошедши дієприсл. мин. 84 зв., дошодши 89 зв.

доклада́л дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос. 41 зв.

доколя присл. 85

долгѣ ім. од. ч. род. 77; долгѣ зн. 77, долгѣ 77 зв., на ... долгѣ 68 зв., в долгѣ II зв.; ѣ ... долгу місц. 77 зв.

доложона дієприкм. док. пас. мин. од. ж. наз. 33; доложено с. наз. 42 зв.; доложено прис. ф. 35

домовѣлися дієсл. недок. мин. мн. 3 ос. 42 зв., домовѣлися 42 зв.

домовѣе прикм. мн. зн. 57 зв.

[дому]: до дому ім. од. ч. род. 61; в дом зн. 54, в ... домѣ 50 зв.; в дому місц. 56

доношѣ дієсл. недок. теп. од. I ос. 45 зв.

допѣскати дієсл. недок. інф. 99

допустити дієсл. док. інф. 98; допустил мин. од. ч. 3 ос. 75; допѣстили мн. I ос. 46, допустили 49; допѣстили 3 ос. 75; допущеною дієприкм. пас. мин. од. ж. ор. 61

[допѣщення]: з допѣщення ім. од. с. род. 79 зв., з допущена 35 зв., з допѣщення 55

доростѣт дієсл. док. майб. од. 3 ос. 57 зв.; доростут мн. 3 ос. 48 зв., доростѣт 44 зв.; доросли мин. мн. 3 ос. 37; доростши дієприсл. мин. 44а зв.

дорѣннишкии прикм. од. ч. наз. 43, дорѣннишкии 43 зв.

досит присл. 43, досѣт 32 зв.

досмотрѣвши дієприсл. док. мин. 70 зв., досмотрѣвши 70 зв.

достанѣт дієсл. док. майб. од. 3 ос. 70; достало безос. 34

достаточнѣ присл. 60, достаточнѣ 33, достаточнѣ 87

достаточнѣи присл. 35

достаточно присл. 34 зв., достаточно 53

[дотѣчѣтѣся]: сѣ дотѣчѣт дієсл. док. майб. од. 3 ос. 57, сѣ дотѣчѣт 34, сѣ ... дотѣчѣт 99, сѣ дотѣчѣт 44а зв.; сѣ ... дотѣчут мн. 3 ос. 35

доховати дієсл. док. інф. 55 зв.; дохо-

вавши дієприсл. мин. 55 зв.

доходити дієсл. недок. інф. 33 зв., доходити 84 зв.; бы ... доходил ум. од. ч. 3 ос. 77

доходов ім. мн. род. 47; доходы зн. 46 зв.; з ... доходы ор. V зв.

дочка ім. од. ж. наз. 93; дочки род. 55 зв.; дочѣ дав. 101, дѣчи 101; дочку зн. 39, дочкѣ 44а, на дочкѣ 44а зв.; дочкою ор. 39, з дочкою 46 зв.; дочки мн. наз. 61 зв.; дѣчи зн. 101 зв.

[дрова]: по дрова ім. мн. зн. 65

други числ.-займ. од. ч. наз. 39 зв.; дрѣгого род. 79 зв., дрѣгоѣ[о] 84 зв., без дрѣгого 38 зв., в дрѣгого 66 зв.; против дрѣгомѣ дав. 86 зв.; дрѣгыи зн. 66; дрѣгим ор. 35, дрѣгым 42, з дрѣгимъ 64 зв.; в другомѣ місц. 82 зв., в дрѣгом 101, на дрѣгомѣ 68 зв., при другомѣ 40 зв.; дрѣгая ж. наз. 81 зв.; дрѣгоѣ род. 49 зв., дрѣгои 75; другѣю зн. 33, дрѣгую 58, дрѣгѣю 33 зв.; дрѣгою ор. 63; другѣо с. зн. 36 зв., дрѣгоѣ 71; дрѣгѣе мн. наз. 45; другѣе зн. 39 зв., дрѣгѣе 68 зв.; дрѣгѣми ор. 65

дѣба ім. од. ч. род. 84

дѣбѣ ім. зб. од. с. зн. 83 зв.

дѣбового прикм. од. с. род. 67; дѣбовое зн. 67

дѣбровы ім. од. ж. род. III, з дѣбровы 67 зв.; ѣ дѣброву зн. 65, в дѣбровѣ 68; в дѣбровѣ місц. 67; дѣбров мн. род. 93; дѣбровы зн. 46 зв.; з дѣбровами ор. 34, с ... дѣбровы 90

дѣха ім. од. ч. род. 34, дѣха 101

дѣховнику ім. од. ч. дав. 101

дѣшу ім. од. ж. зн. 44а; дѣшею ор. 101; по дѣши місц. 52 зв.

дѣдизна ім. од. ж. наз. 39; дѣдизну зн. 38

[дѣѣт ... сѣ]: сѣ ... дѣѣт дієсл. недок. теп. од. 3 ос. 41 зв.; сѣ дѣѣла мин. од. ж. 3 ос. 32 зв.

дѣѣти ім. мн. наз. 71, дѣѣти 44 зв.; дѣѣѣи

род. 44 зв., *шт* ... *дѣтѣи* 45; *дѣтѣм дав.* 37, *дѣтѣм II*, *дѣтѣмъ* 42, *дѣтѣмъ* 92 зв., *дѣтѣмъ* 71; *дѣти зн.* 44а, на ... *дѣти* 49 зв.; с ... *дѣтми ор.* 45 зв.; на *дѣтѣх мѣсц.* 47 зв., на *дѣтѣх* 89 зв.

дядко *ім. од. ч. наз.* 89 зв., *дадко* 70 зв.; *дядка род.* 89 зв., в ... *дядка* 89, *шт* ... *дядка* 89, *шт* ... *дадка* 89 зв.; *дядку дав.* 89, *дядкѣ* 89; *дядкомъ ор.* 89 зв., з *дядкомъ* 88 зв., з *дадкомъ* 49 зв.

[**дадковщинѣ**]: *ш дадковщинѣ ім. од. ж. зн.* 70 зв.

[**даклы**]: з *даклы ім. мн. ор.* 71

Σ

еднального *прикм. од. ч. род.* 73 зв.; *еднальному дав.* 73 зв.; *еднальнымъ ор.* 73 зв., *еднанным* 59

едналь *дієсл. недок. мин. од. ч. I ос.* 32 зв.

[**еднаня**]: *подлѣ ... еднаня ім. од. с. род.* 88; *еднанѣ зн.* 90 зв., на *еднанѣ* 86, 8 ... *еднанѣ* 86 зв., *еднанѣ* 70 зв.

ездити *дієсл. недок. інф.* 65; *ездилъ мин. од. ч. 3 ос.* 39 зв., *ездил* 75; *ездили мн. I ос.* 61; *ездивши дієприсл. мин.* 87

ездные *прикм. мн. зн.* 44а зв., *ездные* 57 зв.

Є

єго *займ. присв. ч. I зв., є[о] IV зв., єго I, є[о] V зв.; єє ж. IV, єє I зв.; их мн. I, ихъ III зв., ихъ* 92 зв.

єдно *спол.* 62 зв., *єдно* 62, *єдно* 34 зв., *ѡдно* 47 зв., *ѡдно* 38

єсли *спол.* 55 зв., *єсли* 47 зв., *єсли* 33 зв., *єсли* 67 зв.

єслибы *спол.* 48, *єслибы* 32 зв., *єслибы* 32 зв., *єслибы* 33 зв.

єще *присл. III, еще* 41 зв.

Ж

ж *част. I, ж I зв.*

жадноє *субст. займ. од. с. наз.* 101 зв.

жадного *займ. од. ч. род.* 33 зв.; *жаднымъ ор.* 89 зв.; *жадноє ж. род.* 65, *жадноє* 32 зв., *жаднои* 57; *жаднои дав.* 89 зв.; *жадную зн.* 64 зв.; *жадного с. род.* 49 зв.; *жадным ор.* 49 зв.; *жадных мн. род.* 47 зв., *жадных* 38 зв.; *жадные зн.* 47 зв., *жадые* 47; *жадными ор.* 32 зв.

жалоба *ім. од. ж. наз.* 33 зв.; *жалобы род. I зв., водлуг жалобы* 85; *жалобу зн.* 68 зв., на *жалобу* 45 зв., на *жалѣбу (!)* 46 зв.; за *жалобою ор.* 85 зв.; в *жалобе мѣсц. I; жалоб мн. род.* 70; *жалобы зн.* 33

жалобливая *прикм. од. ж. наз.* 75 зв.; *жалобливое род.* 76 зв.

жалобнаа *прикм. од. ж. наз.* 77; *жалобное род.* 77 зв.

жалуют *дієсл. недок. теп. мн. 3 ос.* 69 зв.; *жаловал мин. од. ч. 3 ос.* 32; *жаловали мн. 3 ос.* 37 зв.

же *спол.* 37

же *част. III зв., жєс* 68 зв.

жебы *спол. I*

жеданє *ім. од. с. зн.* 37, на *жеданѣ* 73; за *жаданѣмъ ор.* 78 зв.

жедати *дієсл. недок. інф.* 37; *жедал єсми мин. од. ч. I ос.* 73; *жедал 3 ос.* 72 зв.

[**жеребєи**]: *через жеребєи ім. од. ч. зн.* 67; зъ *жеребєє мн. род.* 66 зв., з *жеребєєв* 67 зв.

жеребцовє *ім. мн. род.* 58

живоначальные *прикм. од. ж. род.* 101

[**живота**]: за *живота ім. од. ч. род. III, до живота IV зв.; по животѣ мѣсц. IV зв., при животѣ* 52 зв.

жида *ім. од. ч. род. I; жидѣ дав.* 69; *жидовє мн. наз. III зв., жиды* 56; *жидов род. II зв.*

жита *ім. од. с. род.* 36

житомирского *прикм. од. ч. род.* 61

жомонитский *прикм. од. ч. наз.* 70 зв.

жона *ім. од. ж. наз.* 44а; *жоны род. I,*

шт ... жоны I, без жоны 37, 8 жоны 57 зв.; жонѣ дав. II; жону зн. 38, жонѣ 44а, на жону 52 зв.; з жоною ор. 40 зв.; жон *мн. род.* V, з жон 41, шт жон 45; жонам дав. 55, жонамъ 42

жославского прикм. *од. ч. род.* I зв.; жеславские *мн. наз.* 56; жеславскихъ *род.* II зв.

жослинский прикм. *од. ч. наз.* 43 зв., жослинський 43, жосленский 43 зв.

[жупан]: ш ... жупан *ім. од. ч. зн.* 58 зв.

З

з *прійм.* I зв., з 34, зо IV зв., зь I, зь 92, зс (!) 37

за *прійм.* I

забѣт дієсл. *док. майб. од.* 3 ос. 63

заборонити дієсл. *док. інф.* 65

заборонал дієсл. *недок. мин. од. ч. 3 ос.* 58 зв.; заборонено *прис. ф.* 65

забравши дієприсл. *док. мин.* 81

[забранѣ]: ш забранѣ *ім. од. ч. зн.* IV; забрана *мн. зн.* 47

[забытѣ]: в забытѣ *ім. од. ч. зн.* 56 зв.

завдачнѣ *присл.* 59, завдачнѣ 90 зв., завдячнѣ 80 зв.

завѣл дієсл. *док. мин. од. ч. 3 ос.* 33 зв.; єсми ... завѣла *ж. I ос.* 91 зв.; заведеную дієприкм. *пас. мин. од. ж. зн.* 91 зв., заведеню 49; заведеноє *с. зн.* 77 зв.; заведених *мн. род.* 55

завжды *присл.* 49 зв.

завити прикм. *од. ч. наз.* 48; завити *зн.* 77; на ... завитомъ *місц.* 33 зв.

задават дієсл. *недок. інф.* 61 зв.

заданіє дієприкм. *док. пас. мин. мн. зн.* 84 зв.

заєднали дієсл. *док. мин. мн. 3 ос.* 87

заєхавши дієприсл. *мин.* 85 зв.

[заимована]: для заимована *ім. од. ч. род.* 65

заимовати дієсл. *недок. інф.* 57

заити дієсл. *док. інф.* 41; зашла *мин.*

од. ж. 3 ос. 41

[заиштѣ]: з ... заиштѣ *ім. мн. род.* 87 зв., кром ... заишт 87 зв.; заиштя *зн.* V зв., заишта IV, заиштѣ 86, заиштѣ 86 зв., ш ... заштѣ 35, ш ... заштѣ 35

заклад *ім. од. ч. зн.* 40; под закладомъ *ор.* 47 зв.

закладати дієсл. *недок. інф.* 60

закопали дієсл. *док. мин. мн. 3 ос.* 85 зв.

закупил дієсл. *док. мин. од. ч. 3 ос.* 78; закъпили єсмо *мн. I ос.* 78 зв.

залѣть дієсл. *док. майб. од.* 3 ос. 63; залил *мин. од. ч. 3 ос.* 32 зв.

залитя *ім. од. ч. род.* 62 зв., залетѣ 62

[заложєня]: шт заложєня *ім. од. ч. род.* 48

[залянѣ]: в ... залянѣ *ім. од. ч. місц.* 32 зв.

заменяти дієсл. *недок. інф.* 73, заменяти 97 зв., заменати 49 зв.

замок *ім. од. ч. наз.* 35 зв., замокъ 36 зв.; замку *род.* 35 зв., замьку 43 зв., до замку 35 зв., зь замькъ 61, шт замьку 44; замок *зн.* 36, замокъ 35 зв.; в замку *місц.* I зв., в замку 35 зв., в замькъ 43, в замьку 61, в замькъ 98, в замьку 98, на замькъ 72, на замьку 78; замки *мн. зн.* 61

замѣж *присл.* 44а

замьковий прикм. *од. ч. наз.* 77; замкового *род.* 42 зв., замькового 77; замковых *мн. род.* 70; замковіє *зн.* 72 зв.

заняти дієсл. *док. інф.* 87 зв.; занал *мин. од. ч. 3 ос.* 32 зв., занать (!) 33; занат дієприкм. *пас. мин. од. ч. наз.* 57

[занатя]: шт ... занатя *ім. од. ч. род.* 33; в занатю *місц.* 32 зв.

запечатавши дієприсл. *док. мин.* 66 зв.

запис *ім. од. ч. наз.* II; запису *род.* 38 зв., ведлє запису 32 зв., водлє ... записѣ 44а, подлуг запису 77 зв.; к ... запису дав. 92; запис *зн.* 32 зв., запись 55 зв.; записом *ор.* 38 зв., записомъ 38 зв., записомъ 93, за ... запи-

сомь 92 зв.; в ... записе *місц.* 32 зв., на записе 80, при ... записе 69 зв.; записи *мн. наз.* 41 зв.; записов *род.* 38 зв., водле ... записов 74 зв.; записи *зн.* 41 зв.; в ... записех *місц.* 76 зв., на записех 74 зв., в ... записехъ 41 зв.

записалса дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 57, сѧ записал 33; сѧ єсмо ... записали *мн. 1 ос.* 40 зв.

[записаня]: для записаня *ім. од. с. род.* 74 зв.; ку записованю дав. IV; записанємь *ор.* 75

записати дієсл. док. інф. I, записати 49, записат 41 зв.; записал мин. од. ч. 1 ос. 44а; записал 3 ос. II зв., записатьъ V; записала ж. 3 ос. III; записан дієприкм. пас. мин. од. ч. наз. 59; записаныи *зн.* 77; записана ж. наз. 95 зв.; записаную *зн.* 49 зв.; в ... записаною *місц.* 44 зв.; записаное *с. зн.* 93, записано I; записаные *мн. наз.* 37 зв.; записаных *род.* V зв.; записано *прис. ф.* 77

записныи прикм. од. ч. наз. 55 зв.; записного *род.* 75; записныи *зн.* 55, записныи 54 зв.; записным *ор.* 92

записовати дієсл. недок. інф. 41 зв.; записую *теп. од. 1 ос.* 34, записю 44; записуєть 3 ос. 41 зв.

записываны дієприкм. док. пас. мин. *мн. наз.* I

заплата *ім. од. ж. наз.* 69; заплаты *род.* 68 зв.; заплату *зн.* 97 зв., заплату 68 зв.

заплатити дієсл. док. інф. 32 зв.; заплатит майб. од. 3 ос. 57 зв.; заплатил мин. од. ч. 3 ос. 68 зв.; заплатили *мн. 3 ос.* 40; заплативши дієприсл. мин. 48 зв.

запродавати дієсл. недок. інф. 57

запродал дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 78

[запѣстов]: до запѣстов *ім. мн. род.* 65; з ... запѣстами *ор.* 92 зв.–93, з запѣстами 42 зв.

зараз *присл.* 44а

заразом *присл.* 32 зв., заразомь 38 зв.,

заразомь 97 зв.

заровно *присл.* 41 зв.

[зарослями]: зь зарослями *ім. мн. ор.* 93, зь зарослами 59 зв., з заросльми 71

зарѣки *ім. од. ж. род.* 33; заруку *зн.* 33 зв., зарѣку 33, за ... заруку 34, в зарѣку 34; под ... зарѣкою *ор.* 33 зв.; зарѣки *мн. наз.* 87; заруки *зн.* 33, зарѣки 32 зв.; под ... заруками *ор.* 33 зв., под зарѣками 33

зарѣчного прикм. од. ч. *род.* IV зв., зарѣчно[о] 94 зв.; зарѣчныи *зн.* 94 зв.

засажоныи дієприсл. док. пас. мин. од. ч. *ор.* 62; засаженые *мн. наз.* 73 зв.; засадивши дієприсл. мин. 32

засеяти дієсл. док. інф. 83 зв.; засѣяного дієприкм. пас. мин. од. ч. *род.* 36 зв., засіяного 36; засеяное ж. *род.* 65; засеяною *ор.* 52; засѣяного *с. род.* 36

[засланили ... сѧ]: сѧ ... засланили дієсл. недок. мин. *мн. 3 ос.* 40

[заслѣгы]: водле ... заслѣгы *ім. од. ж. род.* 44а зв.

заслѣшныи прикм. од. ч. наз. 53 зв.; заслушныи *мн. зн.* 41 зв.

заставит дієсл. док. майб. од. 3 ос. 48 зв.; будет заставил майб. II. од. 3 ос. 48 зв.; заставил єсми мин. од. ч. 1 ос. 57 зв., заставилом 64; заставил 3 ос. III, заставил 32 зв.; заставили єсмо *мн. 1 ос.* 78 зв.; заставили 3 ос. 74 зв.; заставленое дієприкм. пас. мин. од. ч. *зн.* 57 зв.

заставляти дієсл. недок. інф. 77 зв.

заставныи прикм. од. ч. *зн.* 79; заставное ж. *род.* 78 зв.; заставнѣю *зн.* 48; заставное *с. зн.* 48; заставныи *мн. зн.* 78

заставу *ім. од. ж. зн.* 48, заставу 65, в ... заставѣ 48 зв.; заставою *ор.* 48 зв.

[заставю]: на заставю *ім. од. с. місц.* 95 зв.

застановеня *ім. од. с. род.* 73 зв., водле ... застановеня 74 зв., застановена 66 зв.; застановене *зн.* IV

застановити дієсл. док. інф. 73 зв., застановит 73 зв.; застановят майб. мн. 3 ос. 73 зв.; застановили мин. од. ч. 1 ос. 66 зв.

заступовати дієсл. недок. інф. 32 зв., застѹповати 55

[засыпаня]: после засыпаня ім. од. с. род. 88; по засыпаню місц. 88

засыпати дієсл. док. і недок. інф. 74; засыплєт майб. од. 3 ос. 88; засыпал мин. од. ч. 1 ос. 88; засыпали мн. 3 ос. III зв.; засыпаныи дієприкм. пас. мин. од. ч. зн. I; засыпаючи дієприсл. теп. 78 зв.; засыпавши мин. 88

затоплєно дієсл. док. прис. ф. 33

[затруднєню]: ку ... затруднєню ім. од. с. дав. I

[захованя]: до захованя ім. од. с. род. 67 зв., до захованя 66 зв.; захованє зн. 44; в захованю місц. 61

заховати дієсл. док. інф. 46 зв.; заховал мин. од. ч. 3 ос. 47; заховали мн. 1 ос. 80, заховали 54 зв.; заховали 3 ос. 33; захован дієприкм. пас. мин. од. ч. наз. 49 зв., захованъ 55 зв.; заховано с. наз. 47; захованы мн. наз. 42 зв., заховани 39 зв.; заховано прис. ф. 47; заховавши дієприсл. мин. 47

заховатисѧ дієсл. док. інф. 75, сѧ заховати 68; сѧ заховали мин. мн. 3 ос. 75

заховѹєм дієсл. недок. теп. мн. 1 ос. 49; заховѹючи дієприсл. теп. 46 зв.

заховываем дієсл. недок. теп. мн. 1 ос. 56 зв.; заховываючи дієприсл. теп. 48

заховываючисѧ дієприсл. недок. теп. 48 зв., заховываючисѧ 42 зв.

зацных прикм. мн. род. 88 зв., зацныхъ 41 зв., зацныхъ 97

зачал дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 44а зв.; зачатых дієприкм. пас. мин. мн. род. 41

защячати дієсл. недок. інф. 65

збивал ... єси был дієсл. недок. дмин. од.

ч. 2 ос. 68 зв.; збиваючи дієприсл. теп. 35

[збитє]: ѡ збитє ім. од. с. зн. 58 зв.

збожа ім. зб. од. с. род. IV, збожє 85 зв., збожѧ 36; збожє зн. 81 зв.

зброи ім. од. жс. род. 52 зв.

зброино присл. 81 зв., зброино 79 зв.

звєзти дієсл. док. інф. 84; звєзєно прис. ф. 84

звєринными прикм. мн. ор. 93 зв., звєринными 59 зв.

звєсти дієсл. док. інф. 73 зв.; звєдєныє дієприкм. пас. мин. мн. наз. 73 зв.; звєдши дієприсл. мин. 73 зв.

звлаща присл. 41 зв.

звозити дієсл. недок. інф. 81

зволокаючи дієприсл. недок. теп. 73 зв.

[зволоцє]: кѹ зволоцє ім. од. жс. дав. 46, кѹ зволоцє 80

звыклыми прикм. од. ч. ор. 41 зв.

[звычаю]: подлуг звычаю ім. од. ч. род. I; над звычаи зн. 84

звыименєныє дієприкм. док. пас. мин. мн. зн. 73 зв.

згодившисѧ дієприсл. мин. 56, сѧ згодивши 70 зв.

згодити дієсл. док. інф. 35

згодливимъ прикм. од. ч. ор. 73 зв.

згоднє присл. 73 зв.

згодного прикм. од. ч. род. 73 зв.; згодному дав. 73 зв.; згодного с. род. 73 зв.

згожєє прикм. од. с. зн. 67

згынѧл дієсл. док. мин. од. ч. 1 ос. 53; згынѹло с. 3 ос. 82

здавна присл. 37

здан дієприкм. пас. мин. од. ч. наз. 45 зв.; зданы мн. наз. 38

здержати дієсл. док. інф. 41

здержовати дієсл. недок. інф. 73 зв.

здоровєє прикм. од. с. зн. 46 зв.

здоровѧ ім. од. с. род. 94 зв., здорова 44а; на здоровєє зн. II зв., на здоровєє I зв., ѡ ... здоровєє IV зв.

зєднал дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 99

земли *ім. од. ж. род. II*, *земли* 74; *земли дав.* 101; *землю зн.* 87 зв., *в землю* 53; *землею ор.* 52; *в земли місц. III зв., на ... земли* 87 зв.; *земли мн. зн.* 47 зв., *у ... земли* 35; *зъ землями ор.* 71, *з ... землями* 94, *з землями* 42

земляного *прикм. од. ч. род.* 35; *земляныи зн.* 86, *земленыи* 86 зв., *земланыи IV*; *земляным ор.* 90, *земланымъ* 89 зв.

земский *прикм. од. ч. наз.* 33, *земський* 32, *земський* 97 зв.; *земского род.* 33, *земського I зв., земского III, земско-ско[о] 97; земскому дав.* 35, *земському* 79 зв., *земському* 101; *земский зн.* 53, *земський* 34 зв.; *земским ор.* 68 зв., *земским* 32, *земскимъ V*, *земскимъ* 34 зв.; *в ... земскомъ місц.* 58 зв.; *земское ж. род.* 77 зв., *земское* 55, *земское IV зв.; земськую зн.* 77, *земськую* 66 зв., *земськую* 68; *земского с. род.* 33 зв.; *земских мн. род.* 56 зв., *земских II зв., земських I, земських I зв., земських I, земськихъ 95, земскихъ 95 зв.; земские зн.* 34, *земские* 34 зв., *земские* 64, *земские* 99 зв., *земских* 35 зв.; *земскими ор.* 34, *земскими II зв., земскими* 36, *земскими* 92, *земскими* 94; *в ... земских місц.* 32, *в ... земськихъ 53, в ... земскихъ 97, на ... земскихъ 37 зв., на ... земскихъ 34 зв., на ... земськихъ 35 зв., на ... земскихъ 36 зв., на ... земськихъ 41 зв., на ... земскихъ 92*

[**земства**]: *до земства ім. од. с. род.* 84 зв.

землянин *ім. од. ч. наз.* 74, *земанин* 35 зв., *земенин* 46; *земянина род.* 74 зв.; *зъ земляниномъ ор.* 70 зв.; *земане мн. наз.* 54 зв.; *в землян род.* 78, *в змлян (!)* 72 зв.; *зъ земляны ор.* 70 зв.

землянского *прикм. од. ч. род.* 58

[**зештью**]: *по зештью ім. од. с. місц.* 93 зв., *по зештю* 94, *по зоштью* 93 зв.

злецил *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. V*, *злециль* 43 зв., *злециль* 53 зв.; *злецивши дієприсл. мин.* 46

[**зловеню**]: *кѣ зловеню ім. од. с. дав.* 75; *на зловене зн.* 74 зв.

зловит *дієсл. док. інф.* 75 зв.

злодея *ім. од. ч. зн.* 63

зложити *дієсл. док. інф.* 47 зв.; *зложоныи дієприкм. пас. мин. од. ч. наз.* 48; *зложона ж. наз.* 61; *зложивши дієприсл. мин.* 35

зменки *ім. од. ж. род.* 41 зв.

змер *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.* 35 зв.

зметал *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.* 66 зв.; *зметали мн. 3 ос.* 66; *зметаныи дієприкм. пас. мин. од. ч. наз.* 66

змовившица *дієприсл. док. мин.* 42

змолотивши *дієприсл. док. мин.* 65

знаетса *дієсл. недок. теп. од. 3 ос.* 70, *са ... знает* 66 зв.

знаиденя *ім. од. с. род.* 73 зв.; *знаиденю дав.* 59; *знаидена зн.* 69

знаидѣмъ *дієсл. недок. теп. мн. 1 ос.* 46

знайти *дієсл. док. інф.* 53; *знаидѣт майб. од. 3 ос.* 73 зв.; *знашол мин. мн. 3 ос.* 70 зв.; *знаишли мн. 3 ос.* 87

знаки *ім. мн. наз.* 84; *водлѣ знаков род.* 85; *знаки зн.* 87, *знаки* 66

знаменито *присл.* 70 зв.

[**знане**]: *в знане ім. од. с. зн.* 73 зв.

знати *дієсл. недок. інф.* 33 зв., *знати* 45 зв., *знат* 81 зв.; *знаючи дієприсл. теп.* 34 зв.

значне *присл.* 84 зв.

[**значитсѣ**]: *сѣ значит дієсл. недок. теп. од. 3 ос.* 47

знес *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.* 39 зв.

знимаючи *дієприсл. недок. теп.* 68 зв.

[**знищеню**]: *кѣ ... знищеню ім. од. с. дав.* 74 зв.; *в ... знищенє зн.* 34

знищили *дієсл. док. мин. мн. 3 ос.* 46 зв.

знову *присл.* 65, *зновѣ* 84 зв.

зносили дієсл. недок. мин. мн. 3 ос. 40
зняли дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 82
зобравши дієприсл. док. мин. 81 зв.
зознаи дієприкм. док. пас. мин. од. ч. наз. 41 зв.
зознанє ім. од. с. наз. IV зв.
золота ім. од. с. род. 52 зв.; золото зн. 44а зв.; 8 золотє місц. 101
золотых ім. мн. дав. V
зопсованых дієприкм. док. пас. мин. мн. род. 84 зв.
зособна присл. 32 зв.
зоставити дієсл. док. інф. 44 зв.; зоставил мин. од. ч. 3 ос. 94 зв.; zostавили мн. 3 ос. 87; zostавен дієприкм. пас. мин. од. ч. наз. 88; zostавлены мн. наз. 40; zostавивши дієприсл. мин. 42 зв.
зоставляю дієсл. недок. теп. од. I ос. 34 зв.
зоставую дієсл. недок. теп. од. I ос. 44а, zostавлю 44а; zostавують мн. 3 ос. 56 зв.; zostавуючи дієприсл. теп. 55 зв., zostавуючи 76, zostавлючи 59 зв.
зостановлень дієприкм. док. пас. мин. од. ч. наз. 49 зв.
зостати дієсл. док. інф. 69 зв.; zostанєт майб. од. 3 ос. 97; zostал мин. од. ч. 3 ос. 54; zostало с. 3 ос. 62; zostали мн. 3 ос. 89
зостатися дієсл. док. інф. 93 зв.; сж ... zostала мин. од. ж. 3 ос. III; сж zostало с. 3 ос. 64 зв.; zostалися мн. 3 ос. 89, сж ... zostали 88; сж были ... zostали дмин. мн. 3 ос. 89 зв.; сж ... zostалых дієприкм. акт. мин. мн. род. 89 зв.
зошли дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 93 зв.; зошлого дієприкм. акт. мин. од. ч. род. 53, зошлог[о] II зв.
зрѣшила дієсл. док. мин. од. ж. 3 ос. 44а зв.
зѣрного прикм. од. ч. род. 52; зѣрпным ор. 34 зв., зѣрпнымъ 44 зв.,

зѣрпнымъ 95 зв.; зѣрпную зн. V, зѣрпнлю 48 зв.; зѣрпную ор. 50 зв.; при зѣрпной місц. 44а зв.; зѣрпных мн. род. 44а, зѣрпныхъ 44а
зшол дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 50
[зъехатися]: сж зъехати дієсл. док. інф. 58 зв.; зъехали мин. мн. 3 ос. 61
зъжати дієсл. док. інф. 84
затю ім. од. ч. дав. 32 зв.

И

и спол. I

и част. 38

[иверех]: на ... иверех ім. мн. місц. 84

иже спол. I зв., ижѣ 45 зв.

ижебы спол. 32 зв.

иже спол. 54, ижем 87 зв., ижемъ 61

из прийм. 52, из 39

изехашися дієприсл. док. мин. 87

изняли дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 82 зв.

именє ім. од. с. наз. 38, именє 38, именѣ 37; имена род. 48 зв., имена I, до имени 81, до ... имена 38, wt имена IV, з ... имени 48, с ... имена 40, з ымена 77, з ымени 81; имению дав. 65, к ... имению IV; именє зн. 33 зв., именє III, именѣ¹ 37, за ... именє 90, w ... именє 38 зв., w именє I зв., на ... именє 39, на именє II зв., w имена I зв., именые 47 зв.; именемъ ор. 40, именемъ 90, з ыменемъ 72 зв.; в ... имению місц. 38 зв., на ... имению 40, при ... имению 39 зв.—40, на ... именє 52 зв.; имена мн. наз. 46, имена 37; имении род. I, wt ... имении 40, с ... имении 33 зв., з ымении 47; именямъ дав. 32 зв., к ... именямъ 97; имена зн. 46 зв., имена 32 зв., в ... имена 98, в ... имена 40, за ... имена 90 зв., на ... имена 47 зв., на имена II, w имена 38, w ... имена 96; з ... имени ор. 90, межи

¹ Буквосполучення *ьс* виправлене з інш. літер.

именями IV, межи имена 35; в ...
именяхъ місц. 33 зв., в ... именах 48, на
... именах 95 зв., на именахъ 43, на ...
именах IV зв.

именечка ім. од. с. род. 55; именечка
мн. наз. 55

именем ім. од. с. ор. 44а, именемъ
55 зв., именемъ 93; имена мн. наз. 36,
имены 35 зв.

имеют дієсл. недок. теп. мн. 3 ос. 37 зв.

иначеи присл. 41 зв.

индеи присл. 79 зв.

индикта ім. од. ч. род. 39, индикта 71

иными займ. од. ч. наз. 96; иному дав.
61 зв.; иного зн. 44а зв.; инымъ ор.
73 зв.; иных мн. род. 37; иные зн.
46 зв., иных 79 зв.; ыными ор. 66 зв.

ино присл. 35

ино спол. 35

иными займ. од. ч. наз. 77; иншого род.
38 зв.; иншому дав. 49 зв.; ыншии зн.
50 зв.; иншимъ ор. 38 зв.; иншаа ж.
наз. 41; иншее с. зн. 67 зв., иншее
III зв.; иншие мн. наз. 93; инших род.
II, иншихъ 72 зв.; иншим дав. IV зв.,
иншимъ 92; иншие зн. III, инших
81 зв.; ыншими ор. 41 зв.; в иншихъ
місц. 86, в ынших 86 зв.

иржаное прикм. од. ж. род. 35 зв., ир-
жаное 36; иржаными мн. ор. 71

ис прийм. III

искати дієсл. недок. інф. 77; ищет
теп. од. 3 ос. 47 зв., ищетъ 38 зв.;
ищут мн. 3 ос. 38 зв.; бы ... искал ум.
од. ч. 3 ос. 38 зв.

истец ім. од. ч. наз. 77 зв.; истца зн.
77; истцы наз. 76 зв.; истцов зн. 77

[истизны]: водлє ... истизны ім. од. ж.
род. 68 зв.

ити дієсл. недок. інф. 77; идет теп. од.
3 ос. 48 зв.; идѣчого дієприкм. акт.
теп. од. ч. род. 43; в... идѣчомъ місц.
50, в ... идѣчом 70

июля ім. од. ч. род. 81, июля 39 зв.

июня ім. од. ч. род. 45, июня 41

К

к прийм. IV, к 32 зв., ко 84 зв.

каждыи субст. займ. од. ч. наз. 36; *шт*
каждого род. 32 зв.; каждому дав.
32 зв.; каждого зн. 36

казаль дієсл. недок. мин. од. ч. I ос. 44,
казал 62 зв.; казаль 2 ос. 66, казал 67;
казал 3 ос. 79 зв., казаль 36; казали
єсмо мн. I ос. 37, казали єсмо 35, єсмо
казали 41, єсмо казали 43, єсмо ... ка-
зали 34, єстмо ... казали 80, єсмо ка-
зали 60, казали 34 зв., казали 91; ка-
завши дієприсл. мин. 54, казавши
36 зв.

казити дієсл. недок. інф. 48

как спол. 42

как присл. 71

камєн ім. од. ч. зн. 95

каманецкихъ прикм. мн. род. 95 зв.

канцлерєи ім. од. ж. род. 70, канц-
лерѣи 41

канцлерєискихъ прикм. мн. род. 76 зв.

карати дієсл. недок. інф. 63; каран діє-
прикм. пас. мин. од. ч. наз. 85

[каплунами]: с каплунами ім. мн. ор.
36, ис капѣлунами 36 зв.

[каптами]: с каптами ім. мн. ор. 58 зв.

касю дієсл. недок. теп. од. I ос.
37 зв.; касуетъ 3 ос. 37

кашталанович ім. од. ч. наз. 44

квит ім. од. ч. зн. 50 зв.; на ... квитех
мн. місц. 56

квитѣю дієсл. недок. теп. од. I ос.
51 зв.

києвскни прикм. од. ч. наз. 72; киев-
ского род. III зв.; киевскому дав. 76;
києвскимъ ор. 40 зв.

кладєны дієприкм. недок. пас. мин. мн.
наз. 40

клеиноты ім. мн. зн. 100

[**ключе́мъ**]: за **ключе́мъ** *ім. од. ч. ор.* 52 зв.
ключник *ім. од. ч. наз.* 97 зв.; **ключни-**
ка *род.* II зв.; **ключнику** *дав.* 101
[**кни́гъ**]: до **кни́гъ** *ім. мн. род.* I, до **кни́гъ**
35, до **кни́гъ** I, с **кни́гъ** III зв., с **кни́гъ**
36, с **кни́гъ** 64; *в* **кни́гъ** *зн.* 32 зв., *в*
кни́гъ 43 зв.; *при* **кни́гъ** *місц.* 98
княгы́ня *ім. од. ж. наз.* 99 зв., **княгы́ня**
95, **кнагы́ня** 41 зв., **кнагы́ня** 38,
кнагы́ня IV зв., **кѣ́гъ** V; **княгы́ни**
род. 100 зв., **кѣ́гъ** V; **кнагы́ни** *дав.* 40,
шт **кнагы́ни** 41 зв., **кѣ́гъ** 43, **кѣ́гъ**[**ни**]
II; с **кнагы́нею** *ор.* 41 зв., **кѣ́гъ**
37 зв.; **кнагы́не** *кл.* 38
кѣ́жъ *ім. од. с. наз.* 43; **кѣ́жъ** *дав.* IV
зв.; **кѣ́жъ** *зн.* 96 зв.; **кнажъ** *мн. зн.*
96 зв.
княжъ *ім. од. ж. наз.* 46; **княжъ** *род.*
44, **кнажъ** 46 зв.; **княжъ** *дав.*
44 зв., **кнажъ** 43 зв., **кѣ́жъ** 43
кня́з *ім. од. ч. наз.* 43, **кна́з** 75 зв., **кна́з**
34, **кѣ́зъ** 39 зв., **кѣ́зъ** V зв., **кѣ́зъ** 78; **кна́-**
за *род.* 58, **кѣ́за** V зв., **кѣ́за** I зв., **зъ** ...
кѣ́за 35, до **кѣ́за** 40, на **кѣ́за** 65, напро-
тивку **кѣ́за** 40 зв., **ѣ** ... **кѣ́за** III зв., **шт** ...
кѣ́за II, **шт** ... **кѣ́за** V зв.; **кня́зю** *дав.* 49,
кня́зу (!) V зв., **кѣ́зю** II зв.; **кня́за** *зн.* 87,
кѣ́за 34 зв., по ... **кѣ́за** I зв.; **кна́зем** *ор.*
32, *перед* ... **кна́земъ** 43 зв., *перед* ...
кѣ́земъ 57 зв., **зъ** ... **кѣ́зем** II, **зъ** ...
кѣ́земъ I; на ... **кѣ́зю** *місц.* 47 зв.; **кѣ́же**
кл. 38; **кна́же** *мн. наз.* 44, **кѣ́же** 44
кобы́л *ім. мн. род.* 36
ковшу́в *ім. мн. род.* 101
кожъ *займ. од. ч. наз.* 48; **кожъ** *о*
род. 44а зв.; **кожъ** *дав.* 50 зв.,
кожъ 49 зв., **кожъ** 100; **кожъ**
зн. 34; **кожъ** *ор.* 49 зв.; **кожъ**
ж. наз. 62; **кожъ** *зн.* 48; **кожъ**
с. род. 44а зв., **кожъ** 52; **кожъ**
зн. 65; **кожъ** *ор.* 42 зв.; на
кожъ *місц.* 44а зв., на **кожъ**

97 зв.
[**ко́ле**]: по **ко́ле** *ім. зб. од. с. зн.* 65
коли *присл.* 34
коли *спол.* 71 зв.
колибы *спол.* 38 зв.
ко́лко *займ. наз.* 48 зв.; **ко́лко** *зн.* 48 зв.;
на **ко́лко** *місц.* 84
ко́лкодеса́т *числ. зн.* 81 зв.
ко́лкокро́т *присл.* 49 зв.
ко́лкона́дца́т *числ. зн.* 85 зв.
комиса́ры *ім. мн. наз.* 85, **комиса́ре**
84 зв.; **комиса́реи** *род.* 87 зв., **комиса́-**
ров 85, **шт** ... **комиса́ров** 87; *через* **ко-**
миса́ры *зн.* 84 зв.; **комиса́рми** *ор.* 87, **з**
... **комиса́рми** 87
комиса́рскіи *прикм. од. ч. наз.* 84 зв.
коморни́къ *ім. од. ч. наз.* 37 зв.
[**компроми́с**]: *в* **компроми́с** *ім. од. ч. зн.* 56
ко́неи *ім. мн. род.* 36, **ко́нии** 52 зв.; **ко́-**
ни *зн.* 44а зв., **ко́ны** 100
ко́нно *присл.* 79 зв.
[**констыту́ция**]: *в* **констыту́ция** *ім.*
мн. місц. 84 зв.
[**ко́нца**]: до **ко́нца** *ім. од. ч. род.* 44 зв.;
ко́нец *зн.* 87
ко́нчити *дієсл. док. инф.* 41
ко́пею *ім. од. ч. зн.* 58 зв.; **ко́пѣи** *мн.*
наз. 41 зв.; **ко́пѣи** *зн.* 41 зв.
ко́пы *ім. од. ж. род.* 95; **ко́пу** *зн.* 42 зв.,
в **ко́пу** 64; **ко́п** *мн. род.* II, **ко́пъ** V;
ко́пы *зн.* 68 зв.; **ко́пами** *ор.* 52 зв.; **ѣ** ...
ко́пах *місц.* IV зв., *в* ... **ко́пахъ** 54 зв.
ко́пцов *ім. мн. род.* 85 зв.; **ко́пцы** *зн.*
85 зв., *через* ... **ко́пцы** 85
ко́ра *ім. од. ж. наз.* 83 зв.
ко́ров *ім. мн. род.* 36
ко́рол *ім. од. ч. наз.* 46 зв.; **ко́роля** *род.*
47, **шт** **ко́роля** 84 зв., **ко́роля** III, *в* **ко́-**
роля 61; **ко́ролю** *дав.* 32 зв.; **ко́роля** *зн.*
74 зв., на **ко́роля** 33; **ко́роле́мъ** *ор.* 70 зв.
ко́роле́вская *прикм. од. ж. наз.* 48,
ко́роле́вская 46 зв.; **ко́роле́вское** *род.*
42, **кр** I зв.; **ко́роле́вскую** *зн.* 53 зв.

корѹного *им. од. ч. зн.* 61; *корунное ж. род.* 41

которыи *займ. од. ч. наз.* III зв.; *которого род.* 35 зв., *водле которого* 66 зв., *шт которого* 48 зв.; *которому дав.* 52 зв.; *которыи зн.* III зв., *на которыи* 70, *которого* 37, *через которого* 33 зв., *которогом* 44а зв.; *которым ор.* I зв., *которымъ* 33, *с которымъ* 39 зв.; *в которм місц.* IV, *в котормъ* 48, *на которм* 66 зв., *на котормъ* 68, *при которм* 39 зв.; *которая ж. наз.* 58, *котораа* III, *котора (!)* 57; *которое род.* 38, *для которое* 56 зв.; *которои дав.* 79 зв.; *которѹю зн.* III зв.; *с которою ор.* 38 зв.; *в которои місц.* 32 зв., *на которои* 95; *которое с. наз.* 56; *которого род.* 33; *которое зн.* IV зв., *котороем* 37 зв., *которого* 72 зв.; *которым ор.* IV, *которм* 46 зв., *которымъ* 67, *за которымъ* 60; *на которм місц.* 47 зв., *ѹ которм* 37 зв., *на котормъ* 95; *которыє мн. наз.* II зв., *которыє* I, *каториє* 62 зв.; *котрых род.* 32 зв., *с котрых* 43 зв.; *котрым дав.* 38 зв.; *которыє зн.* III зв., *каториє* 48 зв., *котрыи* 71, *котрыи* 68 зв., *ш котрыє* 46 зв., *ш котрыи* V зв., *котрых* 61 зв., *через котрых* 39 зв.; *котрыми ор.* 75 зв.; *на котрых місц.* 47 зв., *ѹ котрых* 64

которыиколвекъ *займ. од. ч. наз.* 40 зв.; *до которогоколвек род.* 63, *до которогоколвекъ* 63; *котормуколвек дав.* 97; *ѹ которм колвек місц.* 65; *котроуколвек ж. дав.* 70; *ѹ которѹюколвек зн.* 64 зв.; *котрогоколвек с. род.* 32 зв.

кошляковских *прикм. мн. зн.* 67

кошитомъ *им. од. ч. ор.* III зв.

кошулка *им. од. ж. наз.* 101

крєвныє *субст. прикм. мн. наз.* 79; *крєвнымъ дав.* 100; *крєвных зн.* 34 зв., *на ... крєвных* 93

крєвныє *прикм. мн. наз.* 60; *крєвнымъ дав.* 59 зв.

кремянецкии *прикм. од. ч. наз.* 60, *кремянецкии* 56 зв., *креманецкии* 54, *креманецкии* III зв.; *кременецкого род.* II зв., *кремянецкого* 45, *креманецкого* I; *кремянецкому дав.* 51 зв., *кремянецкомѹ* 51 зв., *креманецкому* 58 зв., *креманецкомѹ* 32 зв., *креманецкомъ* 53 зв.; *креманецкии зн.* III зв., *кремянецкого* 87 зв., *креманецкого* 33; *креманецким ор.* 54 зв., *кремянецкимъ* 51 зв., *креманецкимъ* II зв., *креманецкимъ* 92 зв.; *в ... кремнянецкомъ місц.* 71 зв., *в ... креманецкомъ* 55, *на ... кремнянецкомъ* 62, *на ... кремнянецкомъ* 99 зв., *на ... креманецкомъ* 32 зв., *на ... креманецкомъ* 95 зв., *на ... креманецкомъ* 41 зв., *при ... креманецкомъ* 87; *кремянецкая ж. наз.* 60 зв., *кремянецкаа* 60 зв., *креманецкаа* 56 зв.; *кремянецкое род.* 61 зв., *креманецкое* 56 зв., *кремянецкои* 94; *кремянецкиє мн. наз.* 74 зв.; *кременецких род.* 80, *кремянецких* 70 зв., *креманецких* 59 зв., *кременецкихъ* IV зв., *кремянецкихъ* V зв., *кремянецкихъ* II, *кремянецкихъ* 95 зв., *креманецкихъ* III зв., *креманецкихъ* 95 зв., *кремянецкихъ* 71 зв., *креманецкихъ* 55 зв.; *кремянецкиє зн.* 47 зв., *креманецкиє* 34, *креманецких* 79, *креманецкихъ* 35 зв.; *кремянецкими ор.* 44 зв., *креманецкими* 34, *креманецкими* 43; *в ... кремнянецкихъ місц.* 44 зв., *в ... креманецкихъ* 32 зв., *на ... кремнянецких* 65 зв., *на ... кремнянецкихъ* 72, *на ... креманецких* 67, *на ... креманецкихъ* 34 зв., *на ... кремнянецкихъ* 94 зв., *ш ... креманецкихъ* 35

кривда *им. од. ж. наз.* 32 зв., *кривда* 65; *кривды род.* 65, *кром кривды* 88; *ку ... кривде дав.* 32 зв., *кѹ кривде* 74 зв.; *кривдѹ зн.* 48, *в ... кривду* 63; *кривде місц.* 32 зв.; *без ... кривдѹ мн.*

род. 33 зв., *шт* кривдѣ 33, *шт* ... кривдѣ 44а; *ш* ... кривды *зн.* 32 зв., *ш* ... кривды *I* зв., кривды 79 зв., *ш* ... кривды 87 зв.; в кривдахъ *місц.* 32 зв.
[криманчаниномъ]: с криманчаниномъ *ім. од. ч. ор.* 70 зв.
[криницею]: над криницею *ім. од. ж. ор.* 42 зв.
кровные *субст. прикм. мн. наз.* 94; кровныхъ *род.* 44а, кровныхъ 94, з ... кровныхъ 55 зв., *шт* ... кровныхъ 55 зв., 8 ... кровныхъ 93 зв.; кровнымъ *дав.* 91 зв., на ... кровные *зн.* 55 зв.
кровнымъ *прикм. мн. дав.* 40 зв.
кroleвская *прикм. од. ж. наз.* 47 зв., королевская 38 зв.; королевское *род.* *II*; королевскою *ор.* 47
кролеи *ім. мн. зн.* 80 зв.
крои *прійм.* 55, кромѣ 68 зв., кромѣ 93, кромѣ 36
крык *ім. од. ч. зн.* 45
ку прійм. *I*, кѣ 43 зв.,
кѣди *присл.* 45, кѣды 81 зв.
куликовскіи *прикм. од. ч. зн. IV*; куликовскихъ *мн. род. IV*, кѣликовскихъ 82
кѣличными *прикм. мн. ор.* 71
кѣпецкого *прикм. од. ч. род.* 74 зв.
кѣпил *єсми дієсл. док. мин. од. ч. I ос.* 72 зв.; купил 3 *ос. III*, кѣпил 59 зв.; купил был *дмин. од. ч. 3 ос. III* зв., кѣпил был 72; купленѣю *дієприкм. пас. мин. од. ж. зн.* 49 зв.; кѣпленое *с. наз.* 71; кѣпленого *род.* 71; кѣпленое *зн.* 44; 8вы ... кѣпленыхъ *мн. місц.* 89
купи *ім. од. ж. род.* *II* зв., подлуг кѣпи 70 зв.; куплю *зн. III*, кѣплю 60, за кѣплю 90; кѣплею *ор.* 74 зв.
кѣлчеге *субст. прикм. од. с. род.* 71; кѣпчии *мн. ор.* 50 зв., кѣпчии 51
кѣпчии *прикм. од. ч. зн.* 54, кѣпчии 51 зв.; купчие *мн. наз.* 52 зв.; кѣпчие *зн.* 50, кѣпчие 50 зв.
куров *ім. мн. род.* 36

Л
ламаті *дієсл. недок. інф.* 75
лан *ім. од. ч. наз.* 36
ланиѣхов *ім. мн. род.* 101
ласкавое *прикм. од. ж. род.* 44; ласкавую *зн.* 89 зв.
[ласки]: з ласки *ім. од. ж. род.* 37, з ... ласки 71; ласце *дав.* 38 зв.; в ласку *зн.* 44а
лашт *ім. од. ч. наз.* 68 зв.; лашт *зн.* 68 зв.; лаштов *мн. род.* 68 зв., лаштов 69
лежит *дієсл. недок. теп. од. 3 ос.* 49 зв.; лежать *мн. 3 ос.* 41 зв.; лежачую *дієприкм. акт. теп. од. ж. зн.* 35; лежачого *с. род.* 59 зв.; лежачое *зн. V*; лежачихъ *мн. род. III* зв.; лежачие *зн.* 36 зв., лежачие 32 зв.
лекарства *ім. од. с. род.* 44а
лєпшое *прикм. од. ж. род.* 37 зв., лєпшое 90 зв.; лєпшого *с. род.* 50; лєпшимъ *ор.* 47 зв.
[лєпшому]: к ... лєпшому *субст. прикм. од. с. дав.* 42, к ... лєпшомъ 71
[лєсомъ]: под ... лєсомъ *ім. од. ч. ор.* 95; в лєсе *місц.* 95; до лєсовъ *мн. род.* 65; з лєсами *ор.* 55, з лєсы 34
лєтнего *прикм. од. ч. род.* 98
лєч *спол.* 52 зв.
ли *част.* 63
листовные *прикм. мн. наз.* 70
лисовыхъ *прикм. мн. род.* 74 зв.
листь *ім. од. ч. наз.* 43 зв., лист 33, листъ 64 зв.; листа *род.* 69 зв., листу *IV* зв., листу *I*, листѣ *II* зв., в ... листу 37 зв., в ... листу 39, в ... листѣ 51 зв., ведлє листу *V* зв., ведлє листу 32 зв., до ... листу 61 зв., з листѣ 58 зв., подлугъ листу 61 зв., подлуг ... листу 70 зв.; листу *дав.* 33, к ... листу 37 зв., к ... листѣ 42, к ... листу 73; листъ *зн.* 32 зв., лист *III* зв., листъ 61 зв., ш ... лист 32 зв., через лист 45 зв., через листъ 64 зв., через ... листъ 97; листомъ *ор.* 42, листом *IV* зв., листом

40 зв., листьомъ 92 зв., з листьом 39 зв., за листьом 35, за листьомъ 92 зв.; в листьѣ *місц.* 33, в ... листьѣ 32 зв., на ... листьѣ 52; листьы *мн. наз.* 52 зв., листьы 69 зв.; листьовъ *род.* 51, листьов 40, листьов 39, в ... листьов 83 зв., ведлѣ ... листьов 77 зв.; листьы *зн.* 50, листьы II, за листьы 70, ѡ листьы II зв., через листьы 77; листьами *ор.* 68 зв., листьы 86 зв., листьы 38, за листьы 37; в листьѣх *місц.* III, на листьѣх 69, на листьѣх 77 зв., по ... листьѣхъ 39 зв., при ... листьѣх 70

лѣти *дієсл. недок. інф.* 62

литовскѣи *прикм. од. ч. наз.* 70 зв.; литовское *ж. род.* II; литовскую *зн.* 95 зв.; литовскихъ *мн. род.* 32 зв., литовских 32 зв., литовск[их] 33 зв.; литовскими *ор.* 75 зв.

личачи *дієприсл. теп.* 64

личбы *ім. од. ж. род.* II; на ... личбу *зн.* 95 зв.

[**ловы**]: з ловы *ім. мн. ор.* 59 зв.

[**ловити** будѣт]: будѣт ловити *дієсл. недок. майб. мн 3 ос.* 63

луцкѣи *прикм. од. ч. наз.* 55 зв., лѣцкѣи 58 зв.; луцкого *род.* I зв., лѣцкого 58 зв.; луцкому *дав.* 69; луцкого *зн.* 73 зв.; луцкимъ *ор.* 57 зв.; луцкихъ *мн. род.* 69 зв., лѣцкихъ 57 зв.; лѣцкими *ор.* 70 зв.

лыжок *ім. мн. род.* 101

лѣта *ім. од. с. род.* 33, лѣта 37 зв., лѣта 46, лета 33; лет *мн. род.* 37, летъ 55 зв., до лет 44 зв., под лет 39 зв., под лѣт 78; через ... лета *зн.* 46 зв.; в летѣх *мн. місц.* 79 зв.

люди *ім. мн. наз.* 33 зв.; людеи *род.* 33, до ... людеи 93, з людеи 46 зв., ѡт ... людеи 41 зв.; людемъ *дав.* 65; люди *зн.* 39 зв., люди 48 зв., людеи 47 зв.; людми *ор.* 38, з людми V зв., с ... люди 59 зв.

людское *прикм. од. ж. род.* 34, людское 91 зв.; людскіѣ *мн. наз.* 34

М

маѣтнѣости *ім. од. ж. род.* I зв., ѡт ... маѣтнѣости 44а зв., с ... маѣтнѣости 101; маѣтнѣост *зн.* 53, маѣтнѣост 101, маѣтнѣость 41 зв., маѣтнѣость 100, ѣ маѣтнѣость 64 зв.; зо ... маѣтнѣостью *ор.* 45 зв.; ѡт ... маѣтнѣостѣи *мн. род.* 45; маѣтнѣости *зн.* 45 зв., на маѣтнѣости 41 зв.

[**мала**]: ѡт мала *субст. прикм. од. с. род.* 34, против малого 57 зв.; малое *зн.* 57 зв.

малженскѣи *прикм. од. ч. зн.* 44а зв., малжонскѣи 57; малженскои *ж. дав.* 100, малженскои 91 зв., малжонскои 95 зв.; малженскую *зн.* 34; малженское *с. зн.* 100

[**малженство**]: в малженство *ім. од. с. зн.* 39

малжонка *ім. од. ж. наз.* 32 зв., малжонка 32 зв.; малжонки *род.* II, в малжонки 32 зв., до ... малжонки 40, ѡт малжонки 34 зв.; малжонцѣ *дав.* II, малжонци 40; малжонкѣ *зн.* 46 зв., малжонку 38 зв., на ... малжонку 37 зв.; з малжонкою *ор.* 38, з малжонькою 37 зв.; малжонѣк *мн. род.* 40 зв., ѡт малжонѣк 40 зв.; малжонкамъ *дав.* 79 зв.; з малжонками *ор.* 79 зв.

малжонѣк *ім. од. ч. наз.* 34; малжонка *род.* 36 зв., ѡт малжонка 91 зв.; малжонковѣ *дав.* 34, малжонку IV зв., малжонкѣ 100; малжонка *зн.* 34; малжонѣкомъ *ор.* 92, с ... малжонѣкомъ 92 в., с ... малжонѣком 38

мало *присл.* 82 зв.

малых *прикм. мн. род.* 36; малыми *ор.* 59 зв.

[**манаѣтыр**]: на манаѣтыр *ім. од. ч. зн.* 101; ѣ манаѣтыри *місц.* 101

мандатомъ *ім. од. ч. ор.* 38, за мандатом 38 зв.

марта *ім. од. ч. род.* 32 зв.,

марца ім. од. ч. род. 58
маршалковаа ім. од. ж. наз. 36 зв.;
 маршалковое род. 37 зв., маршалко-
 вои V зв.
маршалок ім. од. ч. наз. 72; маршалка
 род. 36 зв., маршалка III зв.; маршал-
 ка зн. 96 зв.; маршалком ор. 40 зв.,
 маршалкомъ 75 зв.
материнское прикм. од. ж. род. 93;
 материнскую зн. 92
материстое прикм. од. с. зн. V; вы ...
 материстомъ місц. 55; материстых
 мн. род. 87; материстые зн. 41 зв.;
 8вы ... материстых місц. 89, во ...
 материстых 86 зв.
мати дієсл. недок. інф. 63; маю теп. од.
 I ос. 38 зв., мам 44а; маєш 2 ос.
 35 зв.; маєт 3 ос. 42 зв., маєть 33, ма-
 єт 57 зв.; маємо мн. I ос. 40 зв., маєм
 40 зв., маємъ 49 зв.; мають 3 ос.
 52 зв., мают 40; мала мин. од. ж. I
 ос. 61; маючи дієприсл. теп. 32 зв.
матка ім. од. ж. наз. 50 зв.; матки
 род. I зв.; матце дав. 89, матцы
 52 зв.; по матце місц. 41 зв., на мат-
 цы 52 зв.
маюса дієсл. недок. теп. од. I ос.
 61 зв.; маєтса 3 ос. 77, ся ... маєт 52,
 са ... маєт 43 зв., са ... маєть 35 зв.,
 са ... маєть 38, се ... маєт 49; мают-
 са мн. 3 ос. 52 зв., са ... мают 37
мая ім. од. ч. род. 81 зв., маа 32; в ...
 маи місц. 82
меди ім. од. ж. род. 52 зв.; мѣд зн. 100,
 мѣдь 57 зв., мед 44а зв.
медовою прикм. од. ж. ор. 52; медо-
 выми мн. ор. 59 зв.
межи ім. мн. зн. 63; в межах мн. місц.
 92 зв., в межахъ 59 зв.
межи прийм. I
менил дієсл. недок. теп. од. 3 ос.
 32 зв.; менил мин. од. ч. 3 ос. IV зв.;
 менены дієприкм. пас. мин. мн. наз.

96 зв., мененыи 97; менячи дієприсл.
 теп. 69 зв., меначи 38
[меновало ... са]: са ... меновало дієсл.
 недок. безос. 97; меняючиса дієпри-
 сл. теп. 42 зв.
меновати дієсл. недок. інф. 44а зв.;
 меню теп. од. I ос. 32 зв.; менуєш
 2 ос. 66 зв.; менуєт 3 ос. 67, менуєть
 37; меновал мин. од. ч. 3 ос. 95; мено-
 ваного дієприкм. пас. мин. од. ч. род.
 73 зв.; на менованомъ місц. 73 зв.;
 меновано с. наз. 100; менованы мн.
 наз. 72 зв.; менованых род. 68; мено-
 ваныє зн. III; меноваными ор. 92 зв.;
 менуючи дієприсл. теп. 41 зв., меня-
 ючи 45 зв.; меновано прис. ф. 47
меновите присл. III
[меншое]: на меншое субст. прикм. од.
 с. зн. 41 зв.
местце ім. од. с. зн. 32, на ... местце
 58 зв., на местцо 87; на местцу місц.
 63 зв., на местцѣ 42 зв.; местца мн.
 зн. 88; по ... местцах місц. 79 зв.
мети дієсл. недок. інф. 89, мети 49 зв.;
 будет мети майб. од. 3 ос. 53, мети ...
 будет 52; мети ... будемъ мн. I ос.
 49 зв.; мел мин. од. ч. I ос. 65, єсми
 мел 60; єси мел 2 ос. 68 зв., мел єси
 68 зв.; мел 3 ос. V зв.; мела ж. I ос.
 37 зв., єсми ... мела 91 зв., мела 37;
 мѣла 3 ос. 38, мела 36 зв.; мело с. 3 ос.
 72 зв.; мели мн. I ос. 38, єсмо ... мели
 89 зв., єсмо ... мели 97 зв.; мели 3 ос.
 IV; бых мел ум. од. ч. I ос. 98 зв., бых
 ... мел 49 зв., бы ... мел 98; бы мел 3 ос.
 85, бы ... мел 48 зв., быхмо ... мел
 97 зв.; бых ... мела ж. I ос. 93; бых ...
 мели мн. I ос. 49 зв.; мѣли бы 3 ос. 68,
 бы ... мели 61 зв.
мешканя ім. од. с. род. 87 зв., мешкана 57
мешкати дієсл. недок. інф. 34; мешкаю
 теп. од. I ос. 38 зв.; мешкаючи діє-
 присл. теп. 92

[мещанина]: 8 мещанина *ім. од. ч. род.* 51 зв.; мещан *мн. род.* 35 зв.; з ... мещаны *ор.* 45

[миловали ... ся]: ся ... миловали *дієсл. недок. мин. мн. I ос.* 87 зв.

[милосердьє]: в ... милосердьє *ім. од. с. зн.* 44а

милост *ім. од. ж. наз.* 100, *їлост* V, *їлость* 43 зв., *їлсть* IV зв., *їлсть* 44, *їлсть* 64 зв., *мл* V зв.; милости *род.* 62 зв., з ... милости 57 зв., *шт* ... милости 87 зв., *їлсти* I, *їлсти* 99, *їлости* 96 зв., до ... *їлсти* 38 зв., зь ... *їлсти* 35, *шт* ... *їл[ст]и* II, *шт* ... *їлсти* V зв., *шт* ... *їлсти* 37, 8 ... *їлсти* III зв., *їлсти* 42, *їсти* 84, *млти* II, *мл* I, *шт* ... *мл* II зв.; к' милости *дав.* 100, *їлсти* II зв., к' *їлсти* 91 зв., *їлости* 100, *їлост* [и] 97 зв., *мл* I; *їлост* *зн.* 33, *їлсть* 43 зв., на ... *їлсть* 37, на ... *їлост* 79 зв., перед ... *їлост* 87 зв., по ... *їлсть* I зв., черезь ... *їлсть* 41 зв., *їлсть* 95 зв.; милост[ю] *ор.* 96 зв., *їлстю* 90, *їлстю* 70 зв., зь ... *їлстю* I зв., зь ... *їлстю* I, зь ... *їлстю* 47, зь ... *їлстю* 92, перед ... *їлстю* 41 зв., перед ... *їлстю* 43 зв., под ... *їлстю* 89; на ... *їлости* *місц.* 90 зв., при ... *їлсти* 87; перед ... *їлстями* *мн. ор.* 75 зв.

милуючи *дієприсл. теп.* 62 зв.

милий *прикм. од. ч. наз.* 65 зв.; милого *род.* 91 зв.; милому *дав.* 34, *милом'* 91; милого *зн.* 91 зв., *милог[о]* 95 зв.; *милаа* *ж. наз.* 44а; *милое* *род.* 44; *милои* *дав.* 43; *милою* *ор.* 44а зв.

мимо *прийм.* 42 зв.

минулые *дієприкм. акт. мин. мн. зн.* 50, *мин'лые* 50 зв.

млстивого *ім. од. ч. род.* 34; *млсти-вых'* *мн. зн.* 44а

млына *ім. од. ч. род.* IV зв., до ...

млына 49 зв.; *млын* *зн.* 49 зв., *ш* ... *млына* III; з *млыном* *ор.* 91 зв.; 8 *млыне* *місц.* 36; *млынов* *мн. род.* 75, до ... *млынов* 93, з *млынов'* 46 зв.; *млыны* *зн.* 78 зв., в *млыны* 64 зв.; з *млынами* *ор.* 34, з ... *млыны* 52

млыновыи *прикм. од. ч. род.* 95

млынок *ім. од. ч. зн.* 49 зв.; в ... *млын-к8* *місц.* 49 зв.

[млыныщи]: з ... *млыныщи* *ім. мн. ор.* 71

мные *прикм. мн. зн.* 86 зв.; з *многими* *ор.* 45; в ... *многих* *місц.* 86

много *присл.* 36

многогрешная *прикм. од. ж. наз.* 101

множити *дієсл. недок. інф.* 78 зв.; *множачи* *дієприсл. теп.* 78 зв.

мовеня *ім. од. с. род.* 47, з ... *мовеня* 53 зв.; *мовене* *зн.* 46 зв., *мовене* 47; *мовеня* *мн. зн.* 47

мовити *дієсл. недок. i док. інф.* V, *мовит* *майб. од.* 3 ос. 47 зв.

может *дієсл. недок. теп. од.* 3 ос. I зв., *может'* 38 зв., *може* 44а зв.; *можем* *мн. I ос.* 63, *можемо* 75, *можемы* 38 зв.; *могут* 3 ос. 78 зв., *могут'* 38 зв., *мог'т* 55 зв.; *мочи* ... *буд'* *майб. од.* I ос. 64 зв.; *мочи* ... *будет* 3 ос. 33 зв.; *мочи* ... *будем'* *мн. I ос.* 51 зв., *мочи* ... *будем'* 97 зв.; *буд'т* *мочи* 3 ос. 40, *мочи* ... *буд'т* 54; *мог* *мин. од. ч. I ос.* 53; *мог* 3 ос. 62, *мог'* 62 зв.; *могла* *ж. I ос.* 56 зв.; *могли* *мн. I ос.* 38; *могли* 3 ос. I, *могли* 73 зв.; *могло* *безос.* 34; *мог'чи* *дієприсл. теп.* 55

[можности]: ведлє *можности* *ім. од. ж. род.* 57

мои *займ. од. ч. наз.* 34; *моего* *род.* 34 зв.; *моему* *дав.* 34 зв., *моему* 34, *моем'* 44, *моем'* 101; *мои* *зн.* 34 зв., *моего* 57; *моим* *ор.* 34, *моим'* 43 зв., *моим'* 52, *моим'* 93; в ... *моєм* *місц.* 62 зв., на ... *моєм* 63, на ... *моєм'* 34 зв., по ... *моєм* 61 зв., по ... *моєм'*

34, по ... моемъ 91 зв.; моя *ж. наз.* 44а, моа 41 зв.; мое *род.* 32 зв.; мое 41 зв.; мои 55; мои *дав.* 52 зв.; мои 44; мою *зн.* 38; моею *ор.* 34 зв.; в мои *місц.* 67 зв., по ... мои 41 зв., при ... мо[ѣ]и 34 зв.; мое *с. наз.* 62 зв.; моего *род.* V; мое *зн.* 44а, мое 57 зв.; моимъ *ор.* 44а, моимъ 90; в ... моемъ *місц.* 57, во ... моемъ 57; мои *мн. наз.* 34 зв., мои 52 зв., мое 52 зв.; моихъ *род.* 34, моихъ 44а зв.; моимъ *дав.* 44а, моимъ 44а зв.; моимъ 98 зв.; мои *зн.* 44а, моихъ 34 зв.; моими *ор.* 44а; в ... моихъ *місц.* 44а, на ... моихъ 90 зв.

[**молодости**]: в молодости *ім. од. ж. місц.* 50 зв.

молодыхъ *прикм. мн. зн.* 36, молодыхъ 36 зв.

молчали *дієсл. недок. інф.* 87 зв.; мовчаль *мин. од. ч. 1 ос.* 38; мовчала *ж. 3 ос.* 38; мовчали *мн. 3 ос.* 77 зв.; молчал бы *ум. од. ч. 1 ос.* 77

монеты *ім. од. ж. род.* 44

моцен *прикм. од. ч. наз.* 41, моцен 79 зв.; моцное *с. зн.* 97 зв.

моци *ім. од. ж. род.* 84 зв., моцы 52, з моцы 40; моц *зн.* V, моцъ 44а, в моц 32 зв., в моцъ 55 зв.; з моцю *ор.* 33 зв., за моцю 50 зв.; в моцы *місц.* 61, при моци 85 зв., при моцы 42 зв.

моцне *присл.* 69 зв.

моцно *присл.* 42

мѣца *ім. од. ч. род.* 32; в месячи (!) *місц.* 82

мужа *ім. од. ч. род.* 75 зв., в мужа 75 зв., в мѣжа 72 зв., за ... мѣжа 44а зв.; мужѣ *дав. IV зв.; мѣжа зн.* 44а зв.

муки *ім. од. ж. род.* 35 зв.

мусимо *дієсл. недок. теп. од. 1 ос.* 38 зв.; мусал бы *ум. од. ч. 3 ос.* 84 зв.; бы ... мусели *мн. 3 ос.* 85

мы *займ. мн. наз.* I; до нас *род.* 45 зв., з нас 40 зв., з насъ 41, на нас 78 зв., *шт* нас 49, промѣжку нас 73 зв.; намъ

дав. 33 зв., нам 41, намъ 93; нас *зн.* 38, перед нас 42, через нас 41 зв.; межи нами *ор.* 41 зв., межи нами 87, перед нами 33 зв., перед нами 86 зв.; при ... насъ *місц.* 41

[**мысли**]: водле ... мысли *ім. од. ж. род.* 100, водлуг ... мысли 96

мѣрка *ім. од. ж. наз.* 36, мѣрка 36; мѣрки *род.* 36; мѣрокъ *род. мн.* 36, мерок 36, мерокъ 36, мирок 36

мѣстечко *ім. од. с. наз.* 36; з мѣстечкомъ *ор.* 36 зв., з мѣстечкомъ 36

мѣсто *ім. од. с. наз.* 36, мѣсто 35 зв.; мѣста *род. III, мѣста 35 зв., до мѣста 61; в мѣсте місц.* 75, 8 мѣсте 58; мѣста *мн. зн.* 61

маса *ім. од. с. род.* 36

Н

на *прійм. I*

набытое *дієприкм. док. пас. мин. од. с. зн.* 44; 8вы ... набытыхъ *мн. місц.* 89

[**навежена**]: з навежена *ім. од. с. род.* 101

навежоныи *дієприкм. пас. мин. од. ч. наз.* 56 зв.; навежена *ж. наз.* 56 зв.; навеженою *ор.* 34

навеки *присл.* 42

навсѣ *присл.* 44 зв., навсѣ 75 зв.

навпоменула *дієсл. недок. мин. од. ж. 3 ос.* 32 зв.

напоминалныи *прикм. од. ч. зн.* 39; напоминалнымъ *ор.* 32 зв.

[**навазкою**]: з навазкою *ім. од. ж. ор.* 77; навазъки *мн. зн.* 48 зв.

[**нагородене**]: за нагородене *ім. од. с. род.* 89 зв.

нагородити *дієсл. док. інф.* 68 зв.; нагородивши *дієприсл. мин.* 96

нагородѣ *ім. од. ж. зн.* 97 зв.

нагороджати *дієсл. недок. інф.* 90 зв.

над *прійм.* 64 зв., над I

наеждчал *дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос.* 85 зв.

[наѣждчанѣмъ]: за наѣждчанѣмъ *ім. од. с. ор.* 85

[наѣздъ]: за ... наѣздъ *ім. од. ч. зн.* 86; на наѣзды *мн. зн.* 86, ѡ наѣзды 85 зв.

наѣхавши *дієприсл. док. мин.* 81

наѣханѣ *ім. од. с. зн.* 66, ѡ наѣханѣ IV; за наѣханѣмъ *ор.* 48

назавтриѣ *присл.* 46, назавтриѣ 32, назавтрыѣ 56

назвати *дієсл. док. інф.* 44а зв.; назвала *мин. од. ж. 1 ос.* 93; названую *дієприм. пас. мин. од. ж. зн.* 38, названую 39; на ... названої місц. 39 зв.; названо *с. наз.* 100; названы *мн. наз.* 55 зв., названы 97; названными *ор.* 76

назначеноѣ *дієприм. док. пас. мин. од. с. зн.* 87, назначеноѣ 68 зв.

называемую *дієприм. недок. пас. теп. од. ж. зн.* 39

наидалѣи *присл.* 77

[наидѣня]: ведлѣ наидѣня *ім. од. с. род.* 63, после ... наидѣна 87

[наидовалиса ... бы ... были]: бы ... были ... наидовалиса *ум. мн. 3 ос.* 84 зв.

наидѣмъ *дієсл. недок. теп. од. 1 ос.* 48 зв., наидѣм 68

[наименшомъ]: в ... наименшомъ *прим. од. ч. місц.* 96

наклад *ім. од. ч. зн.* 43; накладом *ор.* III зв.; накладов *мн. род.* 79; кѣ ... накладомъ *дав.* 51 зв., ку ... накладомъ 96, кѣ ... накладомъ 96; наклады *зн.* 32 зв., за ... наклады 68 зв., ѣ ... наклады 68 зв.

накротѣ *присл.* I

належить *дієсл. недок. теп. од. 3 ос.* 38 зв., належит III зв.; належати *будет майб. од. 3 ос.* 93 зв.; належало *мин. од. с. 3 ос.* 42 зв.; належали *мн. 3 ос.* 54, належели 87 зв.; бы належало *ум. од. с. 3 ос.* 47; бы ... належали *мн. 3 ос.* 51; належачи *дієприм. акт. теп. од. ч. наз.* II; належачого *род.* 42 зв.; належачи *зн.* II; належачую *ж. зн.* 84 зв.;

належачих *мн. род.* 35; належачиѣ *зн.* II, належачиѣ 40 зв., належачи II; належачими *ор.* 57 зв.

належного *прим. од. ч. род.* 35; належного *с. род.* 35

налепѣи *присл.* 42

налепшѣму *прим. од. ч. дав.* 49 зв., налепшѣму 93 зв.; налепшого *с. род.* 44

наложить *дієсл. док. інф.* 89, наложит 78 зв.; наложил *мин. од. ч. 3 ос.* 33

наместника *ім. од. ч. род.* 99; наместникѣ *дав.* 97 зв.; з наместником *ор.* 96 зв., з наместникомъ 97

намовѣи *дієприм. док. пас. мин. од. ч. наз.* 55, намовѣнши 56 зв.; намовѣна *ж. наз.* 92 зв.; намовѣвши *дієприсл. мин.* 45 зв., намовѣвшиа 80, намовѣвшиѣ 73 зв.

[намовы]: з намовы *ім. од. ж. род.* 34; намову *зн.* 52

напервѣи *присл.* 35 зв.

наперед *присл.* 36

написал *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.* 42 зв.; написан *дієприм. пас. мин. од. ч. наз.* 34, написанъ 44 зв., написаныи 36; написана *ж. наз.* 46; написаную *зн.* 80; написано *с. наз.* 56; написаны *мн. наз.* 35 зв.; написано *прис. ф.* 34 зв.

[написанѣмъ]: под написанѣмъ *ім. од. с. ор.* 70

наполы *присл.* 49 зв.

напотом *присл.* 37, напотомъ 42, напотомъ 93 зв.

напрод *присл.* 44а

напротив *прим.* III зв.

напротивко *прим.* II, напротивку 40 зв., напротивку V, напротивкѣ 45 зв.

нароженя *ім. од. с. род.* 50, нароженѣ 33, ѡт нароженѣ 36; по нароженю *місц.* 32

нарѣшаючи *дієприсл. недок. теп.* 99

нарѣшеваючи *дієприсл. недок. теп.* 87

[нарѣшенѣ]: за ... нарѣшенѣ *ім. од. с. зн.*

65, в ... нарушенє 33 зв.
нарѣшити дієсл. док. інф. 52 зв.; на-
 рушил мин. од. ч. 3 ос. 32 зв.,
 нарѣшил 65; нарѣшили мн. 3 ос. 88
наслал дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.
 81 зв.; наславши дієприсл. мин. 45
насланя ім. од. с. род. 85, наслана
 67 зв.; в насланє II; за насланємь ор.
 67, за насланємь 95
насылал дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос.
 85 зв.
насыланє ім. од. с. зн. 86, в ... насы-
 ланє 67 зв.; за ... насыланємь ор. 85
насыпанє ім. од. с. зн. 87 зв.
натєсы ім. мн. наз. 83 зв.
[наѣку]: на наѣку ім. од. ж. зн. 57
находитисѧ дієсл. недок. інф. I
наш займ. од. ч. наз. 70 зв., нашъ 54 зв.,
 нашъ 97 зв.; нашего род. 46, нашог[о]
 70 зв., ѣшого I; нашому дав. 35, на-
 шому 42, ѣшому 41; наш зн. 71 зв.,
 нашъ 41; нашим ор. 47, нашимъ 42,
 нашимъ 92 зв., ѣшимъ 34 зв.; [в] ...
 нашом місц. 96 зв., на ... нашомъ 97;
 наша ж. наз. 93; нашею род. 70, ѣшое
 41 зв.; ѣшои дав. 38; нашу зн. 42,
 нашъ 71; нашею ор. 79; на ... нашои
 місц. 87; нашего с. род. 58, нашего 49,
 ѣшого 42 зв.; наше зн. 64, ѣше 38 зв.;
 нашим ор. 42 зв., нашимъ 43; в ...
 ѣшомъ місц. 40 зв.; наши мн. наз. 56;
 наших мн. род. 73 зв., ѣшихъ 40 зв.;
 нашим дав. 93, нашимъ 44 зв.; наши
 зн. 78 зв., наших 94, ѣши зн. 41 зв.;
 нашими ор. 41, нашими 61 зв., ѣшими
 40 зв.; во ... наших місц. 86 зв., по ...
 наших 87
нашедши дієприсл. мин. 46 зв.
нє част. I
неба ім. од. с. род. 34
[небезпечност]: в небезпечност ім.
 од. ж. зн. IV зв., в небезпечность

94 зв.; в небезпечности місц. 53
небожчикъ ім. од. ч. наз. 38, небожчик
 46 зв.; небожчика род. II зв., за небо-
 жчика 61 зв., шт небожчика 51 зв.;
 небожчику дав. 72, небожчикъ 47;
 небожчикомъ ор. 38, небожчиком
 88 зв.; небожчиков мн. род. 52 зв.
небожчици ім. од. ж. род. 100 зв., не-
 божчицы 100 зв., шт небожчицы 95 зв.
[небытность]: на небытность ім. од.
 ж. зн. 41; в небытности місц. 45
невинне присл. 66
невинному прикм. од. ч. дав. 76 зв.
[неволи]: 8 неволи ім. од. ж. місц.
 101 зв.
неврадовне присл. 64 зв.–65
[невывезене]: за невивезене ім. од. с.
 зн. 68 зв.
[невыполненє]: в невыполненє ім. од.
 с. зн. 33 зв.
недели 'тиждень' ім. од. ж. род. 58 зв.;
 в недѣлю зн. 35 зв.; ве ... недели дв. зн.
 68 зв., за ... недели 69, на ... недели 77,
 за ... недили 33 зв.; недел род. мн.
 98 зв.; неделями дв. ор. 64 зв.; в ...
 неделях дв. місц. 77
[недорослых]: в ... недорослых дієпри-
 км. док. акт. мин. мн. місц. 79 зв.
[недостатку]: в недостатку ім. од. ч.
 місц. 93 зв.
недѣльные прикм. мн. наз. 41 зв.
незмерные прикм. мн. зн. 79 зв.
немало числ. 41
немалого прикм. од. ч. род. 38; немалыи
 зн. 38; немалои ж. дав. 32 зв.; немалую
 зн. 32 зв.; немалому с. дав. 74 зв.;
 немалые мн. наз. 87; немалые зн. 37
немашъ дієсл. недок. безос. 35 зв.
неменоваными дієприкм. док. пас.
 мин. мн. ор. 92 зв.
немлои ім. од. ж. ор. 32 зв.
непєвные прикм. мн. наз. 84 зв.; непєв-
 ных род. 84 зв.; в ... непєвных місц. 85

неповинных субст. прикм. мн. зн. 34 зв.
неповиноватыи прикм. од. ч. наз. 94
неподалеку прийм. 38
[непоказанем]: за непоказанем ім. од. с. ор. 90
непомененыи дієприкм. пас. мин. мн. ор. 91 зв., непомененыи (!) 59 зв.
непоѡднокрот присл. 42 зв.
непорѡшно присл. 42, непорѡшно 72 зв.
непорѡшными прикм. мн. ор. 49 зв.
неправным прикм. од. с. ор. 48; неправных род. 55 зв.; неправные зн. 41 зв.; неправными ор. 33 зв.
неприятельских прикм. мн. род. 44а зв.
[непромолчанє]: на непромолчанє ім. од. с. зн. 39 зв.
неразделимыя дієприкм. док. пас. теп. од. ж. род. 101
нероздѣльное прикм. од. с. зн. 66 зв.
неслушнє присл. 46 зв., неслушно 58 зв.
неслушное прикм. од. с. зн. II, неслѣшное 42 зв.; неслѣшным ор. 46 зв.; неслушные мн. наз. 69 зв.; неслушные зн. 41 зв.
неспособного прикм. од. с. род. 55
[несправы]: через несправы ім. од. ж. зн. 34
несталыи прикм. од. ч. наз. 45 зв.
[нестанємь]: за нестанємь ім. од. с. ор. 90
[нестаных]: за нестаных ім. мн. зн. 40
[нестатєчность]: через ... нестатєчность ім. од. ж. зн. 34
нетяглыми прикм. мн. ор. 93 зв.
нехаи част. 58 зв.
неѡднокротъ присл. 38, неѡднокрот 42 зв.
неѡтменнє присл. 40 зв., неѡтменно 90 зв.
неякиєс займ. мн. зн. 41 зв.
ни част. 41 зв., ни 35 зв.
нива ім. од. ж. наз. 81 зв.; подле ... нивы род. 81; ниву зн. 81, нивѣ 81; ниве дв. зн. 83 зв.; нив мн. род. 83 зв., с ... нив 81;

нивы мн. зн. 66, на нивы IV, ѡ нивы 67; с ... нивами ор. 52; на ... нивах місц. IV
нижеи присл. 64 зв.
нижеинаписаных дієприкм. док. пас. мин. мн. род. I
нижли спол. 33 зв., нижли 77 зв.
нижнимъ прикм. од. ч. ор. 64 зв.
николи присл. 40
никоторое займ. од. ж. род. 38 зв.; никоторого с. род. 38; никоторых мн. род. 47 зв.; никоторыми ор. 73
[нинешнємь]: в ... нинешнємъ прикм. од. ч. місц. 41, в ... нинешнємъ 32, в ... нинешнєм 40 зв., в ... нинишнєм 45
нинешнимъ субст. прикм. мн. дав. 37, нинешнимъ 70 зв., нинешнємъ 89, нинешнєм 49 зв. нинешним 43 зв.
нихто займ. наз. 40, ниhto 44а; никого род. 33 зв., ни ѡт кого 56 зв.; никому дав. 41 зв., никомѣ 49 зв., никомѣ 99; не через кого зн. 64 зв.; ни перед ким ор. 84; ни на ком місц. 33 зв.
нихтосколвєкъ займ. наз. 52 зв.
ничиєго займ. од. с. род. 34, ни с чиєго 91 зв., ни щиєго 100; ни за чии зн. 85
ничого займ. род. 33 зв., ничоѣ[о] 76; ни во што зн. 34; ничим ор. 35, ничимъ 55, ничимъ 97 зв.; ни в чомъ місц. 52 зв., ни в чомъ 94, ни в чомъ 98
ниякиє ... колвєкъ займ. мн. зн. 64 зв.
ниякиєс займ. мн. зн. 69 зв.
ниякии займ. од. ч. наз. 68, ниякии 66 зв.; ниякое ж. зн. 32 зв.; ниякое с. зн. 42 зв.; нияких мн. род. 47 зв.; ниякиє зн. 64 зв.; ниякими ор. 63
ново присл. 97
новгородского прикм. од. ч. род. 45
[новопокопаных]: на ... новопокопаных дієприкм. док. пас. мин. мн. місц. 66 зв.
[новоучинєныи]: на ... новоучинєныи дієприкм. док. пас. мин. од. ч. місц. 84 зв.
новыи прикм. од. ч. наз. 33
ноябра ім. од. ч. род. 46 зв., ноябра 42 зв.

О

[обходех]: 8в обходех *ім. мн. місц.* 59 зв., в ... обходех 72 зв., в обыходех 42, в ... обыходех 78 зв.

[озеры]: з озеры *ім. мн. ор.* 59 зв.

[отделе]: 8в отделе *ім. од. ч. місц.* 34, в отделе 55, 8в отдѣле 38

П

пак 34, пак 32 зв., пакъ *част.* 32 зв.

памети *ім. од. ж. род.* III, для памети I, за ... памети 56 зв., с памети 56 зв.; кѣ ... памети *дав.* 56 зв.; в ... памети *місц.* 34

пан *ім. од. ч. наз.* 37 зв., пан III, панъ 42 зв., пнъ 43 зв.; пана *род.* 42 зв., в пана 51, *шт* пана 50 зв., *їна* I, *шт* *їна* I зв.; пану *дав.* 39, пану I, напротиву пану 33 зв., панѣ 55 зв.; пана *зн.* 42, за пана 57, через пана 58 зв., на *їна* I зв., по ... *їна* I зв.; перед паномъ *ор.* 75 зв., под паномъ 79, с паном 66, с паномъ 73 зв., с паномъ 90 зв.; на пану *місц.* 33, при пану 87; панове *мн. наз.* 53, пѣве 42 зв.; панов *род.* 56, *шт* панов 72 зв., пнов 42 зв.; паномъ *дав.* 101; панов *зн.* 44а, на ... панов 78 зв., перед ... панов 90; перед ... паны *ор.* 90 зв., с паны 75

пани *ім. од. ж. наз.* 53 зв.; панее *род.* 45, в панее 72 зв., в панѣи 72 зв., *шт* панѣи 98, *шт* пнѣи¹ V зв., *їне* (!) I зв.; панѣи *дав.* 52, *їнеи* I зв.; панюю *зн.* 50; панєю *ор.* 53

пайна *ім. од. ж. наз.* 101; панне *дав.* 101, панны 101; панну *зн.* 101 зв.

панское *прикм. од. ж. род.* 71; панско-го *с. род.* 36

панцыров *ім. мн. род.* 36

[папере]: на папере *ім. од. ч. місц.* 51, на папери III зв.

[паркгамен]: на паркгамене *ім. од. ч. місц.* 50 зв.

[пасеками]: с пасеками *ім. мн. ор.* 93, с пасеками 93 зв.

пастуха *ім. од. ч. зн.* 82; пастухов *мн. род.* 82 зв.

пашни *ім. од. ж. род.* 65; пашню *зн.* 81 зв., пашню 81; с пашнею *ор.* 52, с пашнею 72 зв.; пашен *мн. род.* 81 зв., пашень 46 зв.; с пашнями *ор.* 59 зв.

пашними *прикм. мн. род.* 71

пѣвнѣ *присл.* 84 зв.

пѣвности *ім. од. ж. род.* 84 зв.

пѣвныи *прикм. од. ч. зн.* 56, пѣвныи 35; пѣвную *ж. зн.* 49 зв., пѣвную V, пѣвнѣю 49; пѣвного *с. род.* 59; пѣвное *зн.* 58 зв.; на пѣвномъ *місц.* 69; пѣвныи *мн. зн.* 68 зв., пѣвных 62 зв., пѣвных 62, пѣвныхъ 41; пѣвными *ор.* 68 зв.

пѣвнѣиших *прикм. мн. род.* 85

[пекловатиса]: са пекловати *дієсл. недок. інф.* 101

пенныи *числ. од. ч. зн.* 35; пенное *ж. род.* 91 зв.; пенные *мн. наз.* 89; пенных *род.* 55

первеи *присл.* 43

перво *присл.* 40

первогонадцат *числ. од. ч. род.* 35 зв., первогонадцать 36 зв.

первыи *числ. од. ч. наз.* 48; первого *род.* 35 зв., першого 93, першог[о] 77 зв.; первыи *зн.* 52 зв., першии 52; первымъ *ор.* 34 зв., першимъ 38; в ... первомъ *місц.* 39 зв.; першое *ж. род.* 44а зв.; первого *с. род.* 39 зв.; первшии *мн. зн.* 88, першии 41 зв.; на першихъ *місц.* 59

перевезли *дієсл. док. мин. мн.* 3 ос. 83 зв.

перевозити *дієсл. недок. інф.* 83 зв.

перед *прійм.* 55, перед I зв., передо 34 зв., передо 32

переимами *ім. мн. ор.* 79 зв.

переказы *ім. од. ж. род.* 52 зв.; переказу *зн.* 88, переказѣ 49 зв.; за ... переказою *ор.* 49 зв.

¹ Слово написане без титла.

перел *ім. мн. род. 52 зв.; перла зн. 44а зв.*
перенагабаваня *ім. од. с. род. 94*
перенесеня *ім. од. с. род. 59, перенесеня 44 зв.*
перенести *дієсл. док. інф. 41 зв.; перенесені дієприкм. пас. мин. мн. наз. 41 зв.*
переносил *дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос. III зв.*
переносенє *ім. од. с. наз. II, переносенє II зв.; переносеня род. I, преносеня (!) ім. од. с. род. IV*
переставати *дієсл. недок. інф. 40 зв., перестават 74*
перестал *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 35*
переточимь *дієсл. док. майб. мн. I ос. 40 зв.*
перловий *прикм. од. ч. наз. 101; перловая ж. наз. 101*
петлованое *прикм. од. ж. род. 35 зв., петлованое 36*
петсотного *числ. од. ч. род. 45*
печати *ім. од. ж. род. 41 зв., до печати 69 зв.; печат зн. 42; под печатью ор. III зв., под печатью 34 зв., с печатью 35 зв.; печатей мн. род. 37; печати зн. 34 зв., печати 94; печатми ор. 67 зв., за ... печатми 41 зв., под печатми 33 зв., с ... печатми 36, с ... печатми 35 зв., с пе[ча]тми 33*
печи *ім. од. ж. род. 35 зв.; печи мн. наз. 36; печи род. 35 зв.*
[пешого]: *за пешого субст. прикм. од. ч. зн. 48 зв.*
пилной *прикм. од. ж. дав. 64*
пилност *ім. од. ж. зн. 75 зв.*
писар *ім. од. ч. наз. 34 зв., писарь 44; писара род. I зв., писаря 45 зв.; писару дав. 101, писаря 50; писара зн. I зв., через писара 58 зв.; с ... писаромь ор. 73 зв.*
писаровых *прикм. мн. ор. 73 зв.*
писарское *прикм. од. ж. род. III зв., писарское 82 зв.*

писма *ім. од. с. род. 43 зв., без писма 56 зв.; писмом ор. 39, писмомъ 99, писмомъ 44; на писме місц. 40*
пише *дієсл. недок. теп. од. 3 ос. 67 зв., пишет IV, пишутъ 33 зв.; писан 34 зв., писанъ дієприкм. пас. мин. од. ч. наз. 38 зв., писаныи 39 зв.; писаныи зн. III зв.; в ... писаном місц. 40; писаное ж. род. 85*
платити *дієсл. недок. інф. 43, платити 48 зв.; платит теп. од. 3 ос. 48; платиль мин. од. ч. 3 ос. 43*
платов *ім. мн. род. 47; платы зн. 46 зв., в ... платы 48; з ... платы ор. V зв.*
[плуга]: *с плуга ім. од. ч. род. 82, с плуга 82 зв.*
[плугатаров]: *с ... плугатаров ім. мн. род. 82*
плуговых *прикм. мн. род. 36*
пнзи *ім. мн. наз. 57; пнзем род. III, пнзии 74 зв.; пнзи зн. 44а зв., за ... пнзи 58; по ... пнзех місц. 77*
по прийм. *I зв.*
побигли *дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 45*
побили *дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 82*
[побранє]: *в побранє ім. од. с. зн. 47, в побранє. I зв.; на побраню ім. од. с. місц. 85 зв.*
побрати *дієсл. док. інф. 66; побрал мин. од. ч. 3 ос. 66 зв.; побрали мн. 3 ос. 45 зв.; побран дієприкм. пас. мин. од. ч. наз. 84, побрана ж. наз. 81 зв.; побравши дієприсл. мин. 81 зв.*
поведаєт *дієсл. недок. теп. од. 3 ос. 39*
поведит *дієсл. док. інф. 47; поведил мин. од. ч. 3 ос. 33, поведиль 38 зв., повѣдил 39; повѣдила ж. 3 ос. 38 зв.; повѣдили мн. 3 ос. 38 зв., повѣдели 42 зв.*
повезено *дієприкм. пас. мин. од. с. наз. 81 зв.*
[повітриємь]: *за повітриємь ім. од. с. ор. 75 зв.*
повинен *прикм. од. ч. наз. 33, повинен*

48 зв.; повинна *ж. наз.* 44а; повинни *мн. наз.* 49 зв., повинны 78 зв.
[повинности]: с повинности *ім. од. ж. род.* 41 зв., водле повинности 87 зв.; з ... повинностями *мн. ор.* V зв., зо ... повинностями 92 зв., зъ ... повинностями 59 зв.
повинные *субст. прикм. мн. наз.* 96; повинных *зн.* 34 зв.; повиннымъ *дав.* 91 зв.
повиноватые *субст. прикм. мн. наз.* 60; повиноватых *род.* 94, 8 ... повиноватых 93 зв.; повиноватымъ *дав.* 59 зв., повиноватымъ 93 зв.; на ... повиноватых *мн. зн.* 93
повлану *ім. од. ч. род.* 82 зв., повлану 83
поводовая *прикм. од. ж. наз.* 45 зв., поводоваа 38 зв.; поводовое *род.* 40, поводовой 46; поводовой *дав.* 38 зв.
поволоки *ім. од. ж. зн.* 72 зв.
повторє *присл.* 80
повторєи *присл.* 46
повѣтowego *ім. од. ч. зн.* 40, поветового 45 зв.
повѣту *ім. од. ч. род.* 41, повету I, повету 42; в ... повѣте 71, 8 поветє *місц.* III зв.
[поганства]: *шт* поганства *ім. од. с. род.* 45
погнали *дієсл. док. мин. мн. 3 ос.* 82
погодити *дієсл. док. інф.* 35; погодили *мин. мн. 3 ос.* IV
поготову *присл.* 85
пограбивши *дієприсл. мин.* 66
под *прийм.* III, подо 90
подаєт *дієсл. недок. теп. од. 3 ос.* 48 зв.; єсми подавал *мин. од. ч. 1 ос.* 60; подавал 3 *ос.* 72 зв.; подавано *дієприсл. мин. од. с. наз.* 101
подал *єсми дієсл. док. мин. од. ч. 1 ос.* 58 зв., подал 64 зв.; єси подал 2 *ос.* 38 зв.; подал 3 *ос.* 32 зв., подаль

38 зв.; єсми ... подала *ж. 1 ос.* 91 зв.
[подаю]: ку подаю *ім. од. с. дав.* 94 зв., напервєи подаю 65; на подає *ім. од. с. зн.* 39, на подає I, на подана IV зв., на зподає (!) II зв.
[подачками]: с подачками *ім. мн. ор.* 59 зв.
[подворємъ]: с ... подворємъ *ім. од. с. ор.* 89, с подворємъ 90
подданыи *субст. прикм. од. ч. наз.* 63, подданыи 95; подданого *род.* 46 зв.; подданого *зн.* 95, подданог[о] 45; подданыє *мн. наз.* 66; подданых *мн. род.* 66, подданых III, в подданых 66, с ... подданых 46 зв., *шт* ... подданых 87 зв.; подданымъ *дав.* 74 зв., подданымъ 81; подданых *зн.* 45 зв., на ... подданых 85 зв., *ш* подданыє V; поддаными *ор.* 65 зв., поддаными 68 зв., з ... поддаными 45; *ш* поддаными *місц.* V
подаюса *дієсл. недок. теп. од. 1 ос.* 65
подездки *ім. мн. наз.* 36; подездков *род.* 36 зв.
поделити *дієсл. док. інф.* 37 зв.; поделили *мин. мн. 3 ос.* 66 зв.; поделивши *дієприсл. мин.* 37
подил *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.* 45 зв.
подкоморни *субст. прикм. од. ч. наз.* 56 зв., подкоморєи 67; подкоморєго *род.* 34 зв., подкоморєз[о] II зв., подкоморєго 45, до подкоморєго 67, через подкоморєго 84 зв.
подкоморинаа *прикм. од. ж. наз.* 56 зв.; подкомориное *род.* 56 зв., подкомориное 56 зв.
подкоморский *прикм. од. ч. зн.* 84 зв.
подлє *прийм.* 69 зв.
подлуг *прийм.* I, подлугъ 41 зв., подлугъ 75, подлугъ 44а зв.
подматфєзєцкии *прикм. од. ч. наз.* 64 зв.
[поднаписанємъ]: с поднаписанємъ *ім. од. ч. ор.* 59

поднялся ... еси дієсл. док. мин. од. ч. 2 ос. 68 зв.; са поднял 3 ос. 42 зв.

подняти дієсл. док. інф. 63; подналь мин. од. ч. 1 ос. 32 зв.

[**поднятя**]: ведле ... поднатя ім. од. с. род. 42 зв.

[**подобаня**]: ведле подобаня ім. од. с. род. 49 зв., ведле подобана 49 зв.

[**подпарех**]: на подпарех ім. мн. місц. 84, подпарех (!) 83 зв.

подпис ім. од. ч. наз. 37 зв.; до ... под-пису род. 69 зв.–70; под ... подписомь 76 зв.; с подписом ор. III зв., с подпи-сомь 36 зв., с подписомь ор. 94; под-писы мн. наз. 58

подписал дієсл. док. мин. од. ч. 1 ос. 44а зв.; подписал 3 ос. 53; подписала ж. 1 ос. 37 зв.; подписали мн. 3 ос. 58; подписанных дієприкм. пас. мин. мн. ор. 60 зв.

подписанемь ім. од. с. ор. 54 зв., с под-писанемь 54 зв., с подписанемь 37

[**подписю**]: с подписю ім. од. ж. ор. 33 зв.

подрали дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 46 зв., подрали 82

подстаростии субст. прикм од. ч. наз. 55 зв., подстаростии 60; подста-ростего род. 35 зв., подстаростего 35 зв., подстаростег[о] 99 зв.; подста-ростег[о] зн. 60 зв.; подстаростимь ор. 59 зв., подстаростимь 36 зв., подста-ростим 54 зв., подстаростимь 95 зв.

подсудковой субст. прикм. од. ж. род. IV зв.

подсѣдок ім. од. ч. наз. 44а зв.; подсуд-ка род. 74, подсѣдка 69, подсѣдка 56 зв.; подсѣдкови дав. 57 зв., под-судьк' 42 зв.; подсудка зн. 35 зв., подсудька 79 зв., подсѣдка 42, через ... подсудка 84 зв.; подсудком ор. 46, подсудком 32, подсудкомь 34 зв., подсудкомь 65 зв., подсудкомь

37 зв., подсѣдом 71 зв., подсѣдомь 53, подсѣдкомь 52, подсѣдкомь 43, подсудкомь 63 зв., подсѣдкомь 45, подсудкомь 92, подсудкомь 95, под-судком 101 зв.

подчашего ім. од. ч. зн. 61

поеднати дієсл. док. інф. 56 зв.; поєднали мин. мн. 3 ос. V зв.; еси ... был ... поєднал дмин. од. ч. 2 ос. 68 зв.

[**поехали** ... есмо]: есмо ... поехали діє-сл. док. мин. мн. 1 ос. 38 зв.

[**пожате**]: ѡ пожате ім. од. с. зн. IV

пожати дієсл. док. інф. 65; пожал мин. од. ч. 3 ос. 81; пожали мн. 3 ос. 81 зв.; пожата дієприкм. пас. мин. од. ж. наз. 81 зв., пожатых мн. род. 81 зв.; пожавши дієприсл. мин. 81; пожато прис. ф. 84

[**поживаню**]: в поживаню ім. од. с. місц. 77

[**пожитку**]: к' ... пожитку ім. од. ч. дав. 49 зв.; пожитковь мн. род. 48, пожитков 47 зв., пожитковь 93; по-житки зн. 46 зв., в ... пожитки 64 зв., ѡ ... пожитки 48; зо ... пожитками ор. 34, зо ... пожитками 39, зо ... пожит-ки IV зв.; в пожитках місц. 32 зв., в пожитках 76, в пожиткох 59 зв.

пожиточное субст. прикм. од. с. зн. 90

пожиточные прикм. мн. зн. 88

позаставлял был дієсл. док. дмин. од. ч. 3 ос. 71 зв.

[**позванемь**]: за ... позванемь ім. од. с. ор. 42 зв.

позваныи субст. прикм. од. ч. наз. 84 зв.; позваного род. 84 зв.; через позваного зн. 84 зв.

позвати дієсл. док. інф. 52 зв.; позовет майб. од. 3 ос. 43; позовѣт мн. 3 ос. 80; позвал мин. од. ч. 1 ос. 48 зв., позвал 85; позвал 2 ос. 66 зв.; позвал 3 ос. 48, позвал 32 зв.; позвали мн. 3 ос. 53 зв., позвали 38 зв.; был позвал дмин. од. ч. 3 ос. III зв., позвал был 34 зв.; была по-

звала *жс. 3 ос. I зв.*; позвали были *есмо мн. 1 ос. 56*; были позвали *3 ос. II зв.*; бы ... позвал *ум. од. ч. 3 ос. 48 зв.*; бы ... позвал *77 зв.*; позваныи *дієприкм. пас. мин. од. ч. наз. 48 зв.*; позван *32 зв.*; позваныи *зн. 38 зв.*; на ... позваномъ *місц. 75 зв.*; позванаа *жс. наз. 38 зв.*; позваню *зн. 45 зв.*; позваное *жс. род. 48 зв.*; позваное *66 зв.*; позвани *мн. наз. 39 зв.*; позвани *40*; позваны *38 зв.*

[**позволенемъ**]: за ... позволенемъ *ім. од. с. ор. 88*, с позволенемъ *87 зв.*

позволил *дієсл. док. мин. од. ч. 1 ос. 87 зв.*; позволил *есми 63*; позволил *3 ос. 38 зв.*; позволили *мн. 3 ос. 74 зв.*; еси ... был позволил *дмин. од. ч. 2 ос. 68 зв.*; бых ... позволил *ум. од. ч. 1 ос. 88*; позволеными *дієприкм. пас. мин. мн. ор. 88*; позволивши *дієприсл. мин. 88*

позволяю *дієсл. недок. теп. од. 1 ос. 63*, позволяю *34*

позов *ім. од. ч. наз. 39 зв.*; позвѣ *род. 33 зв.*, позву *I*, позвѣ *48*, для ... позву *I зв.*, с позву *32*, с позвѣ *54*, с позвѣ *45*, *шт* позву *84 зв.*, *шт* позвѣ *43*; позов *зн. 33 зв.*, на позов *42 зв.*; позовом *ор. 35*, позови *34 зв.*, позовомъ *42*, позовомъ *35*, за позовомъ *45 зв.*, за позовомъ *41*, позовомъ *98*; в ... позве *місц. 46*, в позве *III*, на позве *66*, на ... позве *38*; позы *мн. наз. 35*; позов *род. 59*, позов *I*, з ... позов *84*, против ... позов *47*; позы *зн. 47*, позы *39 зв.*, на ... позы *33 зв.*, через ... позы *77*; позы *ор. 38*, позы *II зв.*, за ... позы *40*, за позы *I*; в ... позве *місц. 35*, в позве *III зв.*, в ... позве *35*, в ... позве *I зв.*, на позве *42 зв.*, на позве *74 зв.*, на ... позве *35*

позичил *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. III*, позичил *32 зв.*; позичоныи *дієприкм. пас. мин. од. ч. зн. II зв.*; позичоную *жс. зн. I зв.*

познавши *дієприсл. док. мин. 72 зв.*

позолотистых *прикм. мн. род. 101*, позолотистыхъ *101*

[**позывалиса**]: са позывали *дієсл. недок. мин. мн. 3 ос. 86*

позывати *дієсл. недок. інф. 51 зв.*, позывати *49 зв.*, позыват *61 зв.*; позывают *теп. мн. 3 ос. 75 зв.*; позывал ... *есмо мин. од. ч. 1 ос. 87 зв.*; позывал *3 ос. II зв.*; позывали *есмо мн. 1 ос. 38*, позывали *есмо 97*, позывали *есмо 96 зв.*, *есмо ... позывали 97*; позывали *мн. 3 ос. 48 зв.*, позывали *77 зв.*; бы ... позывал *ум. од. ч. 3 ос. 77*; позываючи *дієприсл. теп. 47 зв.*

позыскал *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 47*; позысканыхъ *дієприкм. пас. мин. мн. род. 47 зв.*

позыскиват *дієсл. недок. інф. 47 зв.*

позыичити *дієсл. док. інф. 69*; позыичил *мин. од. ч. 1 ос. 57 зв.*, позыичилом *64*; позыичил *3 ос. 64*; позыичоную *жс. зн. 69 зв.*

поидѣт *майб. мн. 3 ос. 57*

поимати *дієсл. док. інф. 63*, поимати *63*; поиман *дієприкм. док. пас. мин. од. ч. наз. 44а зв.*; поиманыхъ *мн. род. 58*; поймавши *дієприсл. мин. 45 зв.*

поискивати *дієсл. недок. інф. 47 зв.*, поискивати *60*, поискивати *84 зв.*

поисковати *дієсл. недок. інф. 33 зв.*, поисковат *73*

показати *дієсл. док. інф. 61*; покажет *дієсл. док. майб. од. 3 ос. 40 зв.*, покаже *75*; покажут *мн. 3 ос. 77 зв.*; показал *мин. од. ч. 3 ос. 36*; показала *жс. 1 ос. 61*; показали *мн. 3 ос. 39*, показали *40*; покажи *наказ. од. 2 ос. 38 зв.*; показаное *дієприкм. пас. мин. од. с. зн. 77 зв.*; в ... показаномъ *місц. 47 зв.*; показавши *дієприсл. мин. 34*

показатиса *дієсл. док. інф. 61 зв.*; са покажетъ *майб. од. 3 ос. 41*; бы са ...

показало *ум. од. с. 3 ос. 93 зв.*
показил дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 83 зв.; показоны дієприкм. пас. мин. мн. наз. 84 зв.
[показованємъ]: за показованємъ *ім. од. с. ор. 84*
показѹю дієсл. недок. теп. од. 1 ос. 38 зв.; показѹеш 2 ос. 66 зв.; показѹет 3 ос. 39, показѹе 77; показѹют мн. 3 ос. 69 зв.; показовал мин. од. ч. 3 ос. 34, показоваль 51; показованого дієприкм. пас. мин. од. ч. род. 36 зв.
[показѹют ... сѧ]: сѧ ... показѹют дієсл. недок. теп. од. 3 ос. 41 зв.
поки спол. 77
покладамъ дієсл. недок. теп. од. 1 ос. 66; покладал мин. од. ч. 3 ос. 43 зв., покладалъ 41 зв.; покладала ж. 3 ос. 44 зв.; покладали мн. 3 ос. 52; покладаныи дієприкм. пас. мин. од. ч. зн. 41, покладаны мн. зн. 48 зв.
покои *ім. од. ч. зн. 76 зв.*
покоинного *ім. од. с. род. 42 зв.*
покол присл. 40 зв.
покосил дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 65 зв.; покосивши дієприсл. мин. 66
покошенє *ім. од. с. зн. IV зв., на ... покошенє IV зв., в ... покошенє 66*
пол *ім. мн. род. 93; пола зн. 66; с полми ор. 34; на полах місц. 52*
полгодѹ *ім. од. ч. род. 79 зв.*
[полкомъ]: за полкомъ *ім. од. ч. ор. 79 зв.*
полкопы *ім. од. ж. зн. 42 зв.*
полмѣрки *ім. од. ж. род. 36*
половину *ім. од. ж. зн. 89*
половицу *ім. од. ж. зн. V зв., половицѹ II, за половицѹ 90, в половицѹ I*
[половою]: с половиною *ім. од. ж. ор. 36*
[положеня]: после положеня *ім. од. с. род. 48, положена 33 зв.; на положенє зн. I зв.*
положил дієсл. док. мин. од. ч. 1 ос. 35; положил 3 ос. III; положили мн. 1 ос.

40; положили 3 ос. 68; в ... положоном дієприкм. пас. мин. од. ч. місц. 90 зв.; положоно с. наз. 84 зв.; положивши дієприсл. мин. 53 зв., положили (!) 74
поломанє *ім. од. с. зн. 95; поломанє IV зв., за поламанє 95*
полсємы числ. род. 36
полскіи прикм. од. ч. наз. 70 зв.; полско-го с. род. 43 зв.; полскимъ ор. 44, полскимъ 99; полскихъ мн. род. 63; по ... полских дав. 46 зв.; в ... полскихъ місц. V
полстога *ім. од. ч. род. 36*
полтеи *ім. мн. род. 36*
полтора числ. наз. 36
полупили дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 82
полчетверта числ. зн. 74
полюбовного прикм. од. ч. род. 73 зв.
поменєную дієприкм. док. пас. мин. од. ж. зн. 33 зв.; поменєных мн. род. 85; поменєныє зн. 46 зв., поменєныє I зв.; поменєными ор. 33, поменєными 93 зв.; в ... поменєныхъ місц. 76 зв., на ... поменєныхъ місц. 85; поменєно прис. ф. 36
[помєнилосѧ]: сѧ помєнило дієсл. док. безос. 91 зв., сѧ ... помєнило 40, сє ... помєнило 47 зв.
помєривши дієприсл. док. мин. 66
[помєрки]: на помєрки *ім. мн. зн. 66, на ... помєркихъ місц. 66 зв.*
помнєчи дієприсл. недок. теп. 61
помордовали дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 82, помордовали 82 зв.
[помоч]: на помоч *ім. од. ж. зн. 77*
помочников *ім. мн. род. 81 зв.; з ... помочники мн. ор. 81*
понєдѣлка *ім. од. ч. род. 32, понєдѣлку 41; 8 понєделок зн. 45*
понємши дієприсл. док. мин. 38
понєщастю присл. 90
[понктє]: в ... понктє *ім. од. ч. місц. 96*
попа *ім. од. ч. род. 73 зв.*
[попал єсми]: єсми попал дієсл. док. мин. од. ч. 1 ос. 44а

попелу ім. од. ч. род. 68 зв., попелу 69 зв., *шт ...* попелу 69; попел зн. 69
[попираню]: ку попираню ім. од. с. дав. 40 зв.
попирати дієсл. недок. інф. I зв.; попірал мин. од. ч. 3 ос. 42 зв.; попираючи дієприсл. теп. 74
поплатити дієсл. док. інф. 42 зв.; поплативши дієприсл. мин. 42 зв.
попов прикм. од. ч. зн. 73 зв.
пополску присл. 64 зв.
поправуючи дієприсл. недок. теп. 78 зв.
поправы ім. од. ж. род. 91 зв.
поисованые дієприкм. пас. мин. мн. наз. 84 зв., попсованы зн. 84
порѣстошили дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 46 зв.
[порадѣ]: на пораде ім. од. ж. зн. 38 зв.
[поратована]: для поратованя ім. од. с. род. 44а
поровнанє ім. од. с. зн. 89
[поровняли ... єсмо]: єсмо ... поровняли дієсл. док. мин. мн. I ос. 89 зв.
порозгонили дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 46 зв.
порѣбал дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 83 зв.; порѣбаного дієприкм. пас. мин. од. ч. род. 84
[порубанє]: в порубанє ім. од. с. зн. 35, в ... порубанє 67 зв.
[поручама ... сѧ]: сѧ ... поручама дієсл. недок. теп. мн. I ос. 38 зв.
порѣчаю дієсл. недок. теп. од. I ос. 44а, порѣчам 101 зв.
порѣчил дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 43 зв.; порѣчили мн. 3 ос. 74; порѣчивши дієприсл. мин. 80 зв.
[порядку]: ведле порядку ім. од. ч. род. 88 зв., ведле порядку 34, ведле порядкѣ 43, водле порядку 91, водле порядку 35 зв., водле порядку 36 зв., водле порядкѣ 51 зв., водлуг порядку 94 зв., водлуг порядкѣ 94 зв., водлуг

порядку 37 зв.; порядкомъ ор. 34 зв.; в ... порядку місц. 57
посагѣ ім. од. ч. род. 57; посаг зн. 55 зв., на посаг 57; 8 посагѣ місц. 44а
посєяно дієсл. док. прис. ф. 84
послала дієсл. док. мин. од. ж. 3 ос. 56 зв.; послали мн. I ос. 44 зв., послали єсмо 33; послал ... был дмин. од. 3 ос. 79 зв.; послань дієприкм. пас. мин. од. ч. наз. 36
посланец ім. од. ч. наз. 81 зв.
послє прийм. 48, послі 65
[послугѣ]: на послугѣ ім. од. ж. зн. 41
послушенство ім. од. зн. 79 зв.
послушон дієприкм. док. пас. мин. од. ч. наз. 63 зв.
послышавши дієприсл. док. мин. 45
посмотрит дієсл. док. майб. од. 3 ос. 70 зв.
поспєл дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 51
поспол присл. 90, поспол 42
посполитое прикм. од. с. наз. 45 зв.; посполитого род. 41 зв., посполитого 38; посполитое зн. I; посполитых мн. род. 36
посполитомъ субст. прикм. од. с. ор. 67, в посполитѣю ж. зн. 68
поставил дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 65 зв.
постановенє ім. од. с. наз. 90 зв.; постановена род. 90 зв., з ... постановена IV, з ... постановена V зв., после ... постановена 88; постановенє зн. 74, на ... постановенє 77 зв., на ... постановенє II зв.
постановившисѧ дієприсл. док. мин. 36 зв., постановившисѧ 34
постановити дієсл. док. інф. 59, постановити 84 зв.; постановят майб. мн. 3 ос. 80 зв.; постановил мин. од. ч. 3 ос. 87; постановили мн. 3 ос. 74; бы ... постановили ум. мн. 3 ос. 59; постановивши дієприсл. мин. 52
постерегаючи дієприсл. недок. теп. 87 зв.

постерегли дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 41 зв.

поступити дієсл. док. інф. 74 зв., постѣ-
пити 44а, постѣпити 74 зв.; поступил
мин. од. ч. 1 ос. 57 зв., поступил єми
89 зв., постѣпил єми 55 зв.; поступил
3 ос. 33 зв., поступил 32 зв., постѣпил
3 ос. 70 зв.; постѣпила ж. 3 ос. 61; по-
ступил был дмин. од. ч. 3 ос. 89 зв.;
бых ... поступил ум. од. ч. 1 ос. 98; бы
... поступили мн. 3 ос. 98, бы ...
постѣпили 98 зв., бых ... постѣпили
98 зв.; постѣплено дієприкм. пас. мин.
од. с. наз. 47 зв.

постѣпки ім. мн. ч. зн. 47

поступѣючи дієприсл. недок. теп. 89 зв.

посылат дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос. 67 зв.

посыпати дієсл. док. інф. 63

[посаганю]: в посаганю ім. од. с. місц. 33 зв.

потвердити дієсл. док. інф. 85 зв.; по-
твердил мин. од. ч. 3 ос. 71; потвер-
дили мн. 1 ос. 42, потвердили 71; по-
твердили быхмо ум. мн. 1 ос. 71 зв.;
потверженъи дієприкм. пас. мин. од.
ч. зн. 70 зв.; потверженого род. 70 зв.

потвержаемъ дієсл. недок. теп. мн. 1 ос. 42, потвержаем 71 зв.

потверженє ім. од. с. наз. 90; пот-
верженє род. 90; на потверженє зн.
85 зв.; с ... потверженемъ ор. 90, с ...
потверженемъ 90

[потоками]: з ... потоками ім. мн. ор. 93

потом присл. 56 зв., потом 32 зв.,
потомъ I, потомъ 93 зв.

потомныє прикм. мн. зн. 40 зв.

потомок ім. од. ч. наз. 63; потомку дав.
96, противкѣ ... потомкови 34; потом-
ка зн. 63; с потомком ор. 34 зв.; на
потомку місц. 63; потомки мн. наз.
37 зв., потомки 49 зв., потомьки 99,

потомковє 49 зв.; потомков род.
51 зв., потомковъ 47 зв., в потомков
79, противко ... потомков 99, с по-
томков 61 зв., ѿт потомковъ 90; по-
томком дав. 37, потомком 49 зв., по-
томкомъ 42, потомьком 92, потом-
комъ 92 зв.; потомковъ зн. 47, потом-
ков 48, потомковъ 98, на ... потомков
76, на ... потомки 49 зв.; с потомками
ор. 47 зв., под ... потомками 73, с по-
томки 46 зв., с потомьки 50 зв.; на
потомкахъ місц. 65, на ... потомкох
90 зв., на ... потомкохъ 90 зв.

потомство наз. 90 зв.; потомства ім.
од. с. род. 48, без потомства 37;
потомству дав. 65; потомство зн. 96;
с потомством ор. 93 зв.; на ... потом-
ству місц. 89 зв.

потому присл. 71 зв.

потонуло дієсл. док. мин. од. с. 3 ос. 45

потреба ім. од. ж. наз. 34, потреба I;
ведле потреби род. 68 зв.; ку потребе
дав. III; на ... потребу зн. 65; за ... по-
требою ор. 38

потребен прикм. од. ч. наз. 32 зв.

потрикрот присл. 67

поѣбожили дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 46 зв.

похвалка ім. од. ж. наз. 58 зв.; ѿ пофа-
лку ім. од. ж. зн. I зв.; похвалки зн.
мн. 82

поховати дієсл. док. інф. 44а; поховано
дієприкм. пас. мин. од. с. наз. 101

похочет дієсл. док. майб. од. 3 ос. 64 зв.; похочул (!) мин. од. ч. 1 ос. 64 зв.; бы ... похотел ум. од. ч. 3 ос. 89

поѡбириано дієсл. док. прис. ф. 95

поѡтыимовал дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 79 зв.

почали дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 33;
почато прис. ф. 35 зв.

[початку]: ѿт початку ім. од. ч. род. 33 зв., с початку 53, с початкѣ 44 зв.

[початя]: *wt* початя *ім. од. с. род.* 73 зв.

починеня *ім. од. с. род.* 85; *w* починене *зн.* 86, *w* починене *II*; *w* ... починеня *мн. зн.* 85 зв.

починил *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.* 66 зв.; *починили* *мн. 3 ос.* 46 зв.; *починеные* *дієприкм. пас. мин. мн. зн.* 35

пошол *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.* 81 зв.; *пошла* *жс. 3 ос.* 44а зв.; *бы* ... *пошла* *ум. од. жс. 3 ос.* 44а

поясов *ім. мн. род.* 101

поясомъ *присл.* 84

правдиве *присл.* 46

праве *присл.* 46 зв.

правне *присл.* 44а зв.

правного *прикм. од. ч. род.* 47; *правному* *дав.* 73 зв.; *правныи* *зн.* 58 зв., *правныи* *III зв.*; *правным* *ор.* 59, *правнымъ* *III зв.*; *правнымъ* *73 зв.*; *правнымъ* *с. ор.* 90; *правные* *мн. наз.* 69 зв.; *правных* *род.* 55 зв.; *правные* *зн.* 47, *правные* 69 зв., *правныхъ* 33; *правными* *ор.* 33 зв.

право *ім. од. с. наз.* 45 зв.; *права* *род.* I, *без* ... *права* 48, *в права* 48 зв., *водле* *права* 35 зв., *водлугъ* *права* 38, *до* ... *права* 32 зв., *8 права* V; *к8 праву* *дав.* 45 зв., *к8 прав8* 45 зв., *ку праву* 33 зв., *против* *праву* 84 зв., *противку* *праву* 84 зв.; *право* *зн.* 40 зв., *в право* II зв., *над право* I, *у право* 86 зв.; *правом* *ор.* 46 зв., *правомъ* IV зв., *за* ... *правом* 38, *за* ... *правомъ* 32 зв., *перед* *правомъ* 38 зв., *с правом* 41 зв., *с* ... *правомъ* 72 зв.; *в* ... *праве* *місц.* 40 зв., *на праве* 47 зв.; *прав* *мн. род.* 85; *права* *зн.* 84 зв.

правого *прикм. од. ч. род.* 70 зв.

праволисты *ім. од. ч. наз.* 48 зв.

правуючихса *дієприкм. недок. акт. теп.* *мн. зн.* 85; *правуючиса* *дієприсл. теп.* 33

предса *част.* 45 зв.

предкове *ім. мн. наз.* 72

през *прийм.* 78 зв.

презыщеть *дієсл. док. майб. одн. 3 ос.* 47 зв.; *презыскал* *мин. од. ч. 3 ос.* 47 зв.

пресвятыя *прикм. од. жс. род.* 101

прето *присл.* 68

при *прийм.* 34 зв.

прибавити *дієсл. док. інф.* 42; *прибавлено* *дієприкм. пас. мин. од. с. наз.* 94

прибавляти *дієсл. недок. інф.* 93, *прибавляти* 91 зв., *прибавляти* 97

[прибудоваль ... бы]: *бы* ... *прибудоваль* *дієсл. док. ум. од. ч. 3 ос.* 33 зв.

прибыти *дієсл. док. інф.* 93

привезли *дієсл. док. мин. мн. 3 ос.* 45 зв.

[привел ... еси]: *еси* ... *привел* *дієсл. док. мин. од. 2 ос.* 68 зв.; *привел* 3 ос. 75

привернул *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.* 79 зв.

привесистою *прикм. од. жс. ор.* 50 зв.; *привесистыми* *мн. ор.* 50 зв.

привесити *дієсл. док. інф.* 42

привилеи *ім. од. ч. наз.* 71 зв.; *привилия* *род.* 54; *привелеи* *зн.* 54, *привилеи* II; *с привилемъ* *ор.* 90, *с привилемъ* 90; *привилии* *мн. наз.* 54; *привилев* *род.* 51, *привилевъ* 51; *привила* *зн.* II, *w* *привилия* 50, *w* ... *привила* II зв., *привилия* 85 зв.; *привилми* *ор.* 85 зв.

привлащати *дієсл. недок. інф.* 97 зв.

привлащивши *дієприсл. док. мин.* 38

приводити *дієсл. недок. інф.* 51 зв., *приводити* 96; *приводии* *теп. од. 2 ос.* 68 зв.; *приводачи* *дієприсл. теп.* 90

[пригородкомъ]: *с пригородкомъ* *ім. од. ч. ор.* 35 зв.

придали *дієсл. док. мин. мн. 1 ос.* 33 зв., *есмо* *придали* 40; *приданыи* *дієприкм. пас. мин. од. ч. наз.* 94 зв., *придан* IV зв.; *приданого* *род.* 39; *приданому* *дав.* 95; *приданого* *зн.* 79 зв.; *приданымъ* *ор.* 33

[придане]: *w* *придане* *ім. од. с. зн.* 33 зв.; *за приданемъ* *ор.* 81 зв.

[приехал єсми]: єсми приехал дієсл. док. мин. од. ч. 1 ос. 44а

признаваєт дієсл. недок. теп. од. 3 ос. 47 зв.; признавають мн. 3 ос. 38

признал дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 42 зв.; признали мн. 3 ос. 40; признавши дієприсл. док. мин. IV

примовати дієсл. недок. інф. 73 зв.; примовал мин. од. ч. 3 ос. 90 зв.; примован дієприкм. пас. мин. од. ч. наз. 44а зв.; примовано с. наз. 77; примованы мн. наз. I; примуючи дієприсл. теп. 70, примуючи 46

прийти дієсл. док. інф. 44а зв.; придет майб. од. 3 ос. 58; пришол мин. од. ч. 3 ос. 46 зв.; пришла ж. 3 ос. 48 зв.; пришло с. 3 ос. 54, пришло 38; пришли мн. 3 ос. 56 зв.; был пришол дмин. од. ч. 3 ос. 48; в ... прийдѣчом дієприкм. док. акт. теп. од. ч. місц. 80 зв.; приходіши дієприсл. мин. 35 зв., пришедши 34

[пришломъ]: в ... пришломъ дієприкм. док. пас. мин. од. ч. місц. 73 зв., в ... пришлом 80; пришлые мн. зн. 51; пришлыми ор. 80 зв.; на ... пришлых місц. 46, на ... пришлых 50 зв., на ... пришлых 80 зв., в пришлых 35

[прилегло]: на ... прилегло дієприкм. акт. мин. од. ч. місц. 41 зв.

[приложєнє]: в приложєнє ім. од. с. род. 50, в приложєнє 101 зв.; под приложєнєм ор. 37, в приложєнє місц. 79

приложити дієсл. док. інф. 34 зв., приложити 50, приложит 37 зв.; приложил єсми мин. од. ч. 1 ос. 44а зв.; приложил 3 ос. 58; приложила ж. 3 ос. 101 зв.; приложили мн. 3 ос. 58

примножила дієсл. док. мин. од. ж. 3 ос. 52 зв.

[примушенє]: кромь ... примушенє ім. од. с. род. 93, с ... примушенєя 91 зв., с ... примушенєя 95 зв., с примушенєя 34
примушонь дієприкм. док. пас. мин.

од. ч. наз. 55

приналежить дієсл. недок. теп. од. 3 ос. 35, принадлежит 35

[приналежностями]: зо ... принадлежностями ім. мн. ор. 46 зв.

приняти дієсл. док. інф. 75, принять 41, принять 59, приняты 41 зв.; приметь майб. од. 3 ос. 40 зв.; принял мин. од. ч. 3 ос. 86 зв.; принали єсмо мн. 1 ос. 56; приняли 80 зв., принали 3 ос. I зв.; єсми был ... принал дмин. од. ч. 1 ос. 87; принат дієприкм. пас. мин. од. ч. наз. 53 зв.; принатая ж. наз. 90 зв.; принятое с. зн. 90 зв.; принявши дієприсл. мин. I, принявши 49

принатє ім. од. с. наз. I зв.

припаднє присл. 34

припасти дієсл. док. інф. 80 зв.; припадет майб. од. 3 ос. 61 зв.; припадѣт мн. 3 ос. 73 зв.; припали мин. мн. 3 ос. 51, припалы 60 зв.; бы ... припал ум. од. ч. 3 ос. 41; на ... припаломъ дієприкм. пас. мин. од. ч. місц. 48 зв.; припалые мн. зн. 34 зв.; в ... припалыхъ місц. 32, на ... припалых 73

припатрившиє дієприсл. док. мин. 40

припатровавшиє дієприсл. док. мин. 46

приповедаю дієсл. недок. теп. од. 1 ос. 41 зв.

[припозвалиє]: єл припозвали дієсл. док. мн. 3 ос. 86 зв.

припозванємь ім. од. с. ор. 49 зв.

припозвати дієсл. док. інф. 38; припозвал мин. од. ч. 3 ос. 87 зв.; припозвали мн. 1 ос. 53 зв.; припозвали были дмин. мн. 1 ос. 50 зв.

[припозов]: над припозов ім. од. ч. зн. 47; ведлє припозов мн. род. 47

припозывал дієсл. недок. мин. од. ч. 1 ос. 51; припозываючи дієприсл. теп. 77

припоминал дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос. 48 зв.; припоминано прис. ф. 47

припоминая ім. од. с. род. 90
приправил дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 68 зв.
приправовати дієсл. док. інф. 54
припровадити дієсл. док. інф. 84; припровадили мин. мн. 3 ос. 45 зв.
припустити дієсл. док. інф. 73 зв.; єсмо припустили мин. мн. 1 ос. 39
прирекаєм дієсл. недок. теп. мн. 1 ос. 40 зв.
[приреченє]: на приреченє ім. од. с. зн. 78 зв.; на приреченє мн. зн. 79
прирожного дієприкм. док. пас. мин. од. с. род. 35 зв.; природжоне зн. 41 зв.
прирожоним ор. IV зв., природжонимъ 38
[приселкомъ]: ис приселкомъ ім. од. ч. ор. 52; на приселкѣ місц. 52; приселков мн. род. II, до приселков 93; кѣ ... приселкамъ дав. 93 зв.; приселки зн. 44а, на приселки 93, в ... приселки IV; с приселками ор. IV зв., с приселками 92, с приселки 37 зв., с приселки 36 зв.; в ... приселкахъ місц. 35 зв.
прислал дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 33 зв.
прислухавши дієприсл. док. мин. 37
прислѣхаючиє дієприкм. акт. теп. мн. зн. 46; прислухаючими ор. 37, прислухаючими 36 зв.; в ... прислухаючих місц. 35 зв.
присмотривши дієприсл. док. мин. 60
пристоинє присл. 87 зв.
присѣдил дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 48; присѣдили мн. 1 ос. 51, присудили єсмо 40; присѣдили 3 ос. 71; присужон дієприкм. пас. мин. од. ч. наз. 77 зв.; присѣжонє мн. зн. 46; присѣжоно прис. ф. 47
[присѣженємъ]: за присѣженємъ ім. од. с. ор. 48 зв.
присыпал дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос. 35 зв.; присыпала ж. 3 ос. 56 зв.
присыпал дієсл. док. мин. од. ч. 1 ос. 87 зв.; присыпал 3 ос. 87; єсми был

присыпал дмин. од. ч. 1 ос. 87
присагати дієсл. недок. інф. 85 зв., присагати 47 зв.; присагати ... будѣ майб. од. 1 ос. 85 зв.
[присаги]: без присаги ім. од. ж. род. 68 зв., кромь присагы 68 зв., кромь ... присагы 97 зв., кром присеги 96; присезе дав. 47 зв.; присагу зн. 86, присегѣ 47 зв., на присегѣ 47 зв., через сприсагѣ (!) 70; за присагою ор. 85
присагнути дієсл. док. інф. 70, присагнѣти 69 зв.; присагнет майб. од. 3 ос. 70, присагнетъ 3 ос. 86; нехаи ... присагнет наказ. од. 3 ос. 66 зв.; присаглыє дієприкм. акт. мин. мн. наз. 58 зв.
[присагнути ... са]: са ... присагнути дієсл. док. інф. 85 зв.
прихилити дієсл. док. інф. 95 зв.
[приходовѣ]: з ... приходов ім. мн. род. 46 зв.
приходит дієсл. недок. теп. од. 3 ос. 96 зв.; приходят мн. 3 ос. 34; приходила мин. од. ж. 3 ос. 97; приходячую дієприкм. акт. теп. од. ж. зн. 91, приходачую IV зв.; приходачими мн. ор. IV зв.
[причины]: для ... причины ім. од. ж. род. 38, с ... причины 84 зв.; причин мн. род. 55 зв., зъ ... причин 38; причинами ор. 59, причинами 32 зв.
приятел ім. од. ч. наз. 38; приятеля род. 58, приятеля II зв., в приятеля 61, ѣ приятеля 99, вт приятеля 56; приятелеви дав. V, приятелю 84; приятеля зн. 56 зв., приятеля 56 зв.; с ... приятелем ор. 35; по приятелю місц. 63; приятели мн. наз. 34 зв., приятели 56; приятели род. 61; по ... приятели дав. 80 зв.; приятели зн. 86 зв., через приятелем 86, приятел 73 зв.; приятелми ор. 90, перед ... приятелми 66 зв., с приятелми 44а

приятелскимъ *прикм. од. ч. ор.* 32 зв.;
приятелского *с. род. IV, приятелскоє[о]*
V зв.; приятелское *зн. II зв., приятел-*
ское 68 зв., приятелское *II зв.*

про 35 *прийм.*

проводити *дієсл. недок. інф.* 69

[**проволок** ... *єси*]: *єси ... проволока діє-*
сл. док. мин. од. 2 ос. 68 зв.

[**проволоку**]: *в проволоку ім. од. ж. зн.* 90

продавати *дієсл. недок. інф.* 49 зв., *про-*
давати 76 зв.; *продаю теп. од. I ос.* 55

продажними *прикм. од. ч. зн.* 73

продажу *ім. од. ж. зн.* 60, *продажу* 76

продати *дієсл. док. інф.* 34 зв., *продати*
93; *продалом мин. од. ч. I ос.* 62 зв.,
продал єсми 49 зв., *продал* 72 зв.; *про-*
дал 3 ос. II; продали мн. I ос. 76; *про-*
дали 3 ос. IV зв.; продан дієприкм.
пас. мин. од. ч. наз. 52 зв.; *проданое с.*
зн. 77 зв.; *продано присл. ф.* 77

продков *ім. мн. род.* 75

[**продолжил** ... *єси*]: *єси ... продолжил*
дієсл. док. мин. од. 2 ос. 68 зв.

[**прозбы**]: *для прозбы ім. од. ж. род.*
101 зв.; *на прозбу зн.* 61, *на прозбѣ*
91; *за прозбою ор.* 37; *при ... прозбе*
місц. 34 зв.; *прозбами мн. ор.* 61 зв.,
за прозбами 37

прозываемую *дієприкм. пас. теп. од.*
ж. зн. 38; *прозываемое с. зн.* 42 зв.

промежку *прийм.* 37, *промежкѣ* 66 зв.

проминули *дієсл. док. мин. мн. 3 ос.*
68 зв.

промолчал *дієсл. док. мин. од. ч. I ос.*
77 зв.; *промолчали мн. 3 ос.* 40

[**проробками**]: *з ... проробками ім. мн.*
ор. 90; *на ... проробках місц.* 66 зв.

проса *ім. од. с. род.* 36

просит *дієсл. недок. інф.* 85; *прошу*
теп. од. I ос. 35, *проше* 69 зв.; *просил*
єсми мин. од. ч. I ос. 50, *просил єсми*
91; *просил 3 ос.* 33 зв.; *просилам ж.*
I ос. 61, *просила єсми* 101 зв., *єсми ...*

просила 61 зв.; *просила 3 ос.* 38 зв.;
просили мн. 3 ос. 39 зв.; *прошоныє*
дієприкм. пас. мин. мн. наз. 69;
просачи дієприсл. теп. 33 зв., *просечи*
44 зв.; *прошно присл. ф.* 66

прослухавши *дієприсл. док. мин. 35*

против *прийм.* 47

противен *прикм. од. ч. наз.* 98; *против-*
нее ж. род. 77; *противои дав.* 99; *про-*
тивни мн. наз. 98 зв., *противны* 98 зв.

противко *прийм.* 34, *противкѣ* 34

прото *присл.* 55

протаживати *дієсл. док. інф.* 38 зв.

прохали *єсмо дієсл. недок. мин. мн. I ос.* 79

прошлого *дієприкм. док. акт. мин. од.*
ч. род. 34 зв.; *в ... прошлом місц.*
34 зв., *в ... прошломъ* 67, *на ... про-*
шломъ 44; *прошлые мн. зн.* 34 зв.

проч *присл.* 39 зв.

[**прочитаню**]: *по¹ прочитаню ім. од. с.*
місц. 35

прочитати *дієсл. док. інф.* 37; *проти-*
тавши дієприсл. мин. 71 зв.

прѣское *прикм. од. с. наз.* 70 зв.,
пруское 71 зв.

пташими *прикм. мн. ор.* 93, *пташими*
59 зв.

пѣстившиса *дієприсл. док. мин.* 45

пустити *дієсл. док. інф.* 99, *пѣстити*
43 зв.; *пустилъ мин. од. ч. 3 ос.* 32 зв.,
пустил 76 зв., *пѣстил* 47 зв.; *пустила*
ж. I ос. 37 зв., *пустилам* 37; *пустила*
3 ос. 37; *пустил был єсми дмин. од. ч.*
I ос. 32 зв., *пустилъ ... был єсми*
32 зв.; *пѣщона дієприкм. пас. мин. од.*
ж. наз. 101 зв.; *пуцноое с. зн.* 77 зв.

пѣстое *прикм. од. с. зн.* 71; *пѣстых мн.*
род. 70 зв.; *пустых зн.-род.* 39

пѣстошити *дієсл. недок. інф.* 67

путными *прикм. мн. ор.* 92 зв., *пут-*
ными 93 зв.

---

¹ Літера *о* виправлена з *р*.

пушаючи дієприсл. *недок. теп.* 35
[пущене]: *в пущене ім. од. с. зн.* 47
пшеницы *ім. од. ж. род.* 81; **пшениц** *зн.* 81
пшона *ім. од. с. род.* 36
пытан дієпримк. *недок. пас. мин. од. ч. наз.* 69 зв.
пятьдесят числ. *наз.* 84 зв., **палдесат** 39, **палдесать** 39, **петдесят** 76, **петдесат** 39 зв., **петъдесат** 39, **петдесать** 39 зв.
[пятниц]: *в пятниц* *ім. од. ж. зн.* 81 зв., *8 палниц* 36 зв.
пятогонацат числ. *од. ч. род.* 100 зв., **патогонацат** 53
пятсот числ. *наз.* 34, **пятсотъ** 50, **пятсотъ** 92, **палтсот** 32, **палтсотъ** 35 зв., **палтсотъ** 95, **пальсот** 34, **пальсотъ** 45, **пал[с]от** 34 зв., **пал[сот]** 35 зв., **петсот** 43, **петсотъ** 42; **пятсот** *зн.* 87; **пятмасты** *ор.* 52 зв.; *в пятисот місц.* 94 зв., *8 палтисот* IV зв.
патеры числ. *зб. наз.* 35; **патерых** *род.* 35; **патерыми** *ор.* 34 зв.; *в ... патерых місц.* 35
патнацат числ. *наз.* 36, **патнацать** 36 зв.
пать числ. 39 зв., **пал** 46 зв.; *в ... пети місц.* 73 зв.
патыи числ. *од. ч. наз.* 39 зв.; **патым** *ор.* 35; *в ... пятом місц.* 84 зв.; **пятая** *ж. наз.* 84; **патую** *зн.* 83 зв.; **пятого** *с. род.* 42 зв., **пато** 39, **пато[о]** 94

Р

раба *ім. од. ч. наз.* 101
раз *ім. од. ч. зн.* 41 зв.
[радою]: *перед радою ім. од. ж. ор.* 57 зв.; **рад** *мн. род.* 90; *перед ... рад* *зн.* 90; *перед ... радами ор.* 75 зв.
рады *примк. мн. наз.* 38 зв.
рачит дієсл. *док. майб. од. 3 ос.* 57, **рачи** 38 зв.; **будет рачил** *майб. од. ч. 3 ос.* 92; **рачил** *мин. од. ч. 3 ос.* 46 зв.; **рачила**

ж. 3 ос. 37; **есте рачили** *мн. 2 ос.* 38; **рачили** *мн. 3 ос.* 34 зв., **рачили** 91; **был ... рачил** *дмин. од. ч. 3 ос.* 47 зв.; **бы ... рачил** *ум. од. ч. 3 ос.* 92 зв.

реєстръ *ім. од. ч. наз.* 35 зв., **реистръ** 35 зв.; **реєстру** *род.* 36 зв., **реистра** 66 зв., **водле ... реистр** 66 зв., **до ... реистр** 67 зв.; **реєстръ** *зн.* 36, **реистръ** 66 зв., **на реистръ** 66 зв., **в реистръ** 66 зв.; **в ... реистре місц. 36; **реистров** *мн. род.* 66 зв.**

[рекою]: *над рекою ім. од. ж. ор.* 87; **на рече місц.** I, **на рице** III зв.; **з река-ми** *мн. ор.* 55

рєнк *ім. од. ж. зн.* 99

рєч¹ 'мова' *ім. од. ж. наз.* 33; **рєчи** *род.* 38 зв., **для рєчи** 71 зв., **шт ... рєчи** 66 зв.; **рєч** *зн.* 38 зв., **в ... рєч** 38 зв., **в ... рєчъ** 42 зв.; **в рєчи місц.** 74; **рєчи** *мн. наз.* 56 зв.; **шт ... рєчи** *род.* 68, **шт рєчий** 49; **в ... рєчах місц.** 56

рєч² 'річ' *ім. од. ж. наз.* 48 зв.; **рєч** *зн.* 70, **в ... рєч** 64 зв., **на ... рєч** 69 зв., **в ... рєч** 48; **рєчи** *мн. наз.* 34; **рєчи** *род.* 35 зв.; **рєчи** *зн.* 44а зв., **на рєчи**, II зв., **в рєчи** I зв.; **рєчи** *ор.* 100; **въ ... рєчах місц. 33 зв.**

[рєченє]: *на ... рєченє ім. од. с. зн.* 32 зв.

[рєчищами]: *с ... рєчищами ім. мн. ор.* 78 зв.

рєчкою *ім. од. ж. ор.* 79 зв.; **на рєчє** *мєсц.* 87 зв.; **з ... рєчками** *мн. ор.* 72 зв., **з рєчками** 55

римского *примк. од. с. род.* 34, **римського** 32, **рымского** 67, **римског[о]** 80 зв.; **римское** *зн.* 45 зв.; **в ... римскомъ місц. 53 зв., **в ... римскомъ** 50, **в ... римскомъ** 92, **по ... римскомъ** 43, **по ... рымскомъ** 45, **по ... рымскомъ** 94 зв., **по ... римськомъ** 94 зв.**

робили дієсл. *недок. мин. мн. 3 ос.* 48 зв.

робот *ім. мн. род.* 46 зв.; **з ... роботами** *ор.* V зв.

ровно присл. 88

ровный прикм. од. ч. зн. 44а зв., ровный I зв.; ровному дав. 99; ровное ж. зн. 66 зв.; ровные мн. зн. 37

[рогати́нами]: з рогати́нами ім. мн. ор. 81 зв.

рогатого прикм. од. с. род. 36; рогатое зн. 100

[род]: в род ім. од. ч. місц. 66 зв.

рожоний прикм. од. ч. наз. 54 зв.; рожо-наа ж. наз. 66 зв.; рожоное род. 55; рожонои дав. 55; рожоньх мн. род. 55 зв.

розграниче́на ім. од. с. род. 63; ко розграниче́ню дав. 84 зв.

розграничи́ти дієсл. док. інф. 63

роздали дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 86 зв.; роздано прис. ф. 101

розделити дієсл. док. інф. 57 зв.; роз-деливши дієприсл. мин. 57 зв.

[розделку]: до розделку ім. од. ч. род. 66 зв., з розделк 89; розделок зн. 89, на розделок I; в розделку місц. 64 зв., в розделк 97 зв.

розделу ім. од. ч. род. 38 зв., роздел 84 зв., водлє ... розделу 69 зв., водлє ... роздел, з роздел 89; розделъ зн. 48 зв., розделъ 48 зв.; в розделе місц. 48, в розделе 42 зв.

розниц ім. мн. род. 73 зв., розниц 84 зв., кром ... розниц 87 зв.; розници зн. IV, розницы 86

розных прикм. мн. род. 46 зв.; розным дав. 81 зв., рознымъ 82; по розных місц. 79 зв.

розобрали дієсл. док. мин. мн. 1 ос. 66 зв.; розобрали 3 ос. 66 зв.

розогнавши дієприсл. док. мин. 83

[розо́знана]: ведлє розо́знана ім. од. ч. род. 63 зв.; к ́ розо́знано дав. 84; на ... ро-зо́знанє зн. III зв., на ... розо́знанє 58 зв.

розорвал дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 63 зв.

розпирати дієсл. недок. інф. 74

розсудити дієсл. док. інф. 73 зв.

розсуд дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос. 89; розсуджєчи дієприсл. теп. 37

[розсуду]: в ... розсуду ім. од. ч. місц. 34

розширати дієсл. недок. інф. 91 зв., розширати 97, розширати 93 зв.

розширити дієсл. док. інф. 42; розши-рено дієприкм. пас. мин. од. с. наз. 94

[розы́ттю]: в розы́ттю ім. од. с. місц. 65

[розы́шлися ... бы]: бы ... розы́шлися дієсл. док. ум. мн. 3 ос. 33 зв.

рок¹ 'сесія суду', 'термін' ім. од. ч. наз. 41, рокъ 48; *шт* ... року род. 43, *шт* ... рокъ 43, до рокъ 48 зв.; рок зн. I зв., на... рок 38, на ... рокъ 38 зв.; роком ор. 64 зв., перед ... рокомъ 64 зв., перед рокомъ 98 зв.; на року місц. 33 зв., на рокъ 48 зв., по ... року 69; роки мн. наз. 51; на роки зн. 34 зв.; роков род. 33 зв., без ... роков 63, межи роков 41 зв., рокох (!) I; межи роки ор. 64 зв., перед роками 33 зв.; в рокох місц. 32, в рокохъ 50, на роках 41, на рокох 35 зв., на роцєх, *w* ... роцєх 34 зв.

року² 'рік' ім. од. ч. род. 32 зв., рокъ 42; в року місц. 34, в рокъ 44 зв., в рк (!) 62

росказали єсмо дієсл. док. мин. мн. 1 ос. 33, єсмо росказали I

[росказаня]: з росказаня ім. од. с. род. 85 зв.; за росказанєм ор. 66

росписавши дієприсл. док. мин. 66 зв.

росправовати дієсл. недок. інф. 56

[росправы]: до ... росправы ім. од. ж. род. 73 зв.; на росправе місц. 44а

[роспущєню]: по роспущєню ім. од. с. місц. 75 зв.

россудку ім. од. ч. род. 35, розсудьку 73 зв., для розсудку 84 зв., до ... розсудку 84 зв., до ... россудку 35, до ... россудк 35, з розсудьку 90; ко розсудк дав. 86 зв., к ́ розсудк 73 зв., к ́ ... розсуд-кови 84, после ... розсудк 87 зв.; в роз-судок зн. III зв., в розсудок 58 зв., 8 роз-судокъ IV; розсудкомъ ор. 87

россужати дієсл. недок. інф. 35
ростерку ім. од. ч. род. 57
рѹбати дієсл. недок. інф. 67
рѹбли ім. мн. зн. 42 зв., любли (!) 42 зв.
рѹдецкии прикм. од. ч. наз. 95; рѹдец-кого зн. 82 зв.; рѹдецкимъ мн. дав. 83 зв.; рѹдецких зн. 81 зв., рѹдецкихъ 83 зв.; рѹдецкими ор. 83 зв.
рука ім. од. ж. наз. 63 зв., рѹка 45; ру-ки род. 33, рѹки III зв.; руку зн. 37 зв., рѹку 44а зв.; рукою ор. 44, рѹкою 44 зв.; рѹкъ мн. род. 54 зв., рѹк 56 зв., до рук 91, до рѹк 50 зв., до рѹкъ 51, з рѹк II, з рукъ 38, з рѹкъ 44а; к рукамъ дав. 78 зв., к рѹкам 57 зв., к рѹкамъ 79, к рѹкамъ 96; рѹки зн. 58, в рѹки 55, через рѹки 97 зв.; в рѹках місц. 54
рѹскии прикм. од. ч. наз. 70 зв.
рѹхомую прикм. од. ж. зн. 69 зв.; ру-хомых мн. род. 36, рѹхомых 52 зв.; рѹхомые зн. 44а зв., рѹхомые II зв.; рѹхомыми ор. 44а зв.
[рѹчницами]: з рѹчницами ім. мн. ор. 81 зв.
рѹшаєт дієсл. недок. теп. од. 3 ос. 58 зв.; рѹшал мин. од. ч. 3 ос. 61; рѹшаючи дієприсл. теп. 61
рыбу ім. од. ж. зн. 63; рыб род. 74
рыбными прикм. мн. ор. 92 зв.

С

с прийм. I зв., с 34 зв.
садѹ ім. од. ч. род. IV зв.; садов мн. род. 95; сады зн. 95; з садами ор. 93; в ... садах місц. 95
[садками]: з садками ім. мн. ор. 59 зв.
сал ім. мн. род. 36
самъ займ. од. ч. наз. 33 зв., сам 42 зв., самъ 98 зв.; самого род. IV зв.; самому дав. 71; на ... самом місц. 89 зв., на ... самомъ 90 зв.; сама ж. наз. 36 зв.; са-мое род. 41 зв.; само с. наз. 72 зв.; са-ми мн. 37; самых род. 37, самыхъ 40 зв.; самым дав. 37, самымъ 42

сведоми прикм. мн. наз. 34 зв., сведомы 41
[сведомом]: под сведомом ім. од. ч. ор. 95 зв., под сведомомъ 99 зв.
[сведомя]: для ... сведомя ім. од. с. род. 90 зв.
[сведоцтва]: для ... сведоцтва ім. од. с. род. 50; на сведоцтво зн. 67 зв., на сведоцтво 66 зв.
сверелого прикм. од. с. род. 57 зв.; сверелее зн. 100
светков ім. мн. род. 70; сведками ор. 66 зв., светками 68
светлицы ім. мн. наз. 36; 8 ... светли-цах місц. 35 зв.
свещеннику ім. од. ч. дав. 101
свиней мн. род. 36; свини зн. 100
свое субст. займ. од. с. зн. 66 зв., w свое 43
своего займ. од. ч. род. I зв., своеѣ[о] II; своему дав. IV, своемъ 49 зв., своемъ IV зв.; свои зн. 99 зв. свои 32 зв., своего 39 зв.; своим ор. III зв., своимъ 40 зв., своимъ 48, своимъ 93; в ... своемъ місц. 32 зв., в ... своемъ 40, на ... своемъ 39, по ... своемъ 52 зв., по ... своемъ 96, в ... своим 89; своеѣ ж. род. 37, своеѣ I зв., своеѣ 34, своеѣ 43 зв.; свою зн. III; своеѣ род. V; своеѣ дав 43, своеѣ II зв.; своею ор. 37; в ... своеѣ місц. 34, по ... своеѣ 52, по ... своеѣ 34; своего с. род. 37, своеѣ[о] 74 зв.; своему дав. 71, своемъ 42; свое зн. III; своим ор. 40, своимъ 76 зв.; во ... своемъ місц. V зв., во ... своемъ V зв., во ... своемъ 52, на ... своем 52, на своемъ 67, на ... своим II зв., w ... своемъ 41 зв.; своихъ мн. род. 37, своих V; своим дав. IV зв., своимъ 37, своимъ 96; свои зн. 32 зв., свои 87 зв., свое 73 зв., своих 67, своихъ 81 зв., своихъ 101 зв.; своими ор. I зв.; в ... сво-ихъ місц. 37, в ... своихъ 42, на ... своих 43, w ... своих V, по ... своих 39 зв.
[свѣта]: з ... свѣта ім. од. ч. род. 50, з ... света 44а зв.; на свѣте місц. 34

свята *ім. од. с. род.* 49, **свата** 32, **света** 42; на ... **свето** *зн.* 45 зв.; в ... **святе** *місц.* 92, в ... **свете** 50, в ... **свате** 53 зв., по ... **святе** 72, по ... **свате** 43

святого *прикм. од. ч. род.* 80 зв., **сва-то-го** 35, **сва-то-г[о]** 96 зв., **светого** 46; на **святыи** *зн.* 45 зв., **светыи** 80; в **сва-том** *місц.* 34 зв., в **све-том** 53 зв., в **све-то-м** 51, в **све-то-м** 50 зв., в **сва-то-м** 98, по **сва-то-м** 94 зв., по **све-то-м** 72, по **сва-то-м** 43, по **све-то-м** 94 зв.; **све-то-е** *ж. род.* 57, **сва-то-е** 32, **све-то-е** 44а, **све-то-и** 101; в **све-то-и** *місц.* 47 зв., по **сва-то-и** 34 зв.

[святимихалских]: в ... **святимихалских** *прикм. мн. місц.* 96 зв., в ... **сва-то-ми-халских** 97, на ... **сва-то-ми-халских** 53 зв., в **све-то-ми-халских** 53 зв.

[себе]: в **себе** *займ. род.* 38 зв., **в-т** себе 40 зв.; **со-бе** *дав.* I зв., **к** себе 43 зв., **про-ти-вк** себе 34; за **себе** *зн.* 38, **ме-жи** себе 41, на **себе** 33 зв.; из **со-бо-ю** *ор.* 46, **ме-жи** собою III зв., **про-ме-ж-ку** со-бо-ю 37, **пе-ред** собою 36 зв.; в **со-бе** *місц.* 35 зв., в **со-бе** 33 зв., по **со-бе** 93 зв., **при** себе 41

сезде *присл.* 56 зв.

секретара *ім. од. ч. род.* II; **секретару** *дав.* 45 зв., **секретар** 45 зв.; **секретара** *зн.* I зв.

секретаров *прикм. од. ч. наз.* 45 зв., **се-кретаров** 46; **секретарова** *ж. наз.* 45 зв.

селища *ім. од. с. род.* II; **селище** *зн.* 42, в **селище**; на ... **селищи** *місц.* 70 зв.; **селища** *мн. наз.* 71; **селищ** *род.* 70 зв.; **селища** *зн.* 39, на ... **селища** 70 зв., в **селища** 40 зв.

село *ім. од. с. наз.* 36; **села** *род.* V, 8 **села** 33; в **се-ле** *місц.* 46 зв., в ... **се-ли** 45, на ... **се-ле** 43; **села** *мн. зн.* 36 зв.; з **се-лы** *ор.* 36 зв.; в **се-лех** *місц.* 35 зв., на ... **се-лах** 43, на ... **се-лех** 44

селского *прикм. од. ч. род.* IV зв., **се-лско-г[о]** 96 зв.

семдесят *числ. наз.* 37 зв., **семдесать** 42, **се-мь-де-сат** 43, **се-мь-де-сят** 50, **се-мь-де-сят** 51 зв., **се-мь-де-сят** 96 зв., **се-мь-де-сят** 94 зв., **се-мь-де-сят** 99 зв., **се-мь-де-сят** 92, **се-мь-де-сат** 32, **се-мь-де-сать** 51 зв., **се-мь-де-сать** 33, **се-мь-де-сат** 64 зв., **се-мь-де-сать** 35, **се-мь-де-сат** 34 зв., **се-мь-де-сать** 41

семогонадцат *числ. од. ч. род.* 46, **се-мо-го-на-д-цать** 33; **се-мь-и-на-д-цат** *зн.* 48

семдесатыи *числ. од. ч. наз.* 48 зв., **се-мь-де-сят-ыи** 84 зв., **се-мь-де-сят-ыи** 85; **се-мь-де-са-то-го** *род.* 69 зв.; в ... **се-мь-де-са-то-м** *місц.* 39 зв., в ... **се-мь-де-са-то-м** 68 зв., в ... **се-мь-де-са-то-м** 68 зв.; **се-мь-де-са-то-го** *с. род.* 69 зв.

семисот *числ. род.* 64 зв., **се-мь-со-т** 64 зв.; **се-м-со-т** *зн.* 64, **се-мь-со-т** III, **се-мь-со-т** 98; 8 ... **се-ми-со-т** *місц.* 64

семь *числ. наз.* 36; **се-мь** *зн.* 66

семии *числ. од. ч. наз.* 48 зв.; **се-мо-го** *род.* 34 зв.; **се-мь-и** *зн.* 48 зв.; в ... **се-мо-м** *місц.* 48, в ... **се-мо-м** 34 зв., в ... **се-мо-м** 48 зв.; **се-ма-а** *ж. наз.* 69 зв.; **се-му-ю** *зн.* 69 зв.; **се-мо-ю** *ор.* 68 зв.; **се-мо-го** *с. род.* 39, **се-мо-г[о]** 96

сеножати *ім. од. ж. род.* 65 зв., **се-но-жа-ти** IV зв.; **се-но-жа-т** *зн.* 33, в **се-но-жа-т** III; на ... **се-но-жа-ти** *місц.* 65 зв.; **се-но-жа-те-и** *мн. род.* IV зв.; **се-но-жа-ти** *зн.* 66; з **се-но-жа-т-ми** *ор.* 34

сентябра *ім. од. ч. род.* 36 зв., **се-н-те-б-р-а** 55 зв., **се-н-те-б-р-а** 37 зв.

серебра *ім. од. с. род.* 52 зв.; **се-ре-бро** *зн.* 44а зв.

[серед]: в **се-ред** *ім. од. ж. зн.* 81

[серпами]: з **се-р-па-ми** *ім. мн. ор.* 81 зв.

сес *займ. од. ч. наз.* 44а зв.; **се-го** *род.* 44а зв.; **се-му** *дав.* 37 зв., **се-м** 42, **се-м** 100; **се-и** *зн.* 90 зв., **се-с** 34 зв.; **си-и** *ор.* 34 зв., **си-м** 34, **си-м** 93; в **се-мь** *місц.*

89 зв., в сѣмь 90 зв., на сѣмь 34 зв.;
сѣю *ж. ор.* 44а зв.; сѣе *с. наз.* 90 зв., сѣ
101; сѣго *род.* 40; сѣе *зн.* 88, за сѣ
48 зв.; сим *ор.* 73 зв.; на сих *мн. місц.*
41 зв., по сих 59
[сѣстрѣнца]: *шт* сѣстрѣнца *ім. од. ч.*
род. 87 зв.
сѣстры *ім. од. ж. род.* 75 зв., в сѣстры
72; сѣстры *мн. наз.* 96; сѣстрѣ *род.* V,
сѣстрѣ 86 зв., *шт ... сѣстрѣ* 34
сѣсчас *присл.* 50 зв.
сказана *ім. од. с. род.* 49; сказанѣ *зн.* 40
сказати *дієсл. док. інф.* 46 зв.; скажѣт
майб. од. 3 ос. 70; сказали єсмо *мин.*
мн. 1 ос. 33; сказали *дієсл. док. мин.*
мн. 3 ос. 46 зв.
скарбов *ім. мн. род.* 52 зв.
[скасовали]: єсмо скасовали *дієсл. док.*
мин. мн. 1 ос. 87 зв.
[скончѣню]: по скончѣню *ім. од. с. місц.* 87
скончѣти *дієсл. док. інф.* 73 зв.
скошенѣ *ім. од. с. зн.* 95
скошеную *дієприкм. пас. мин. од. ж.*
зн. 95
славное *прикм. од. ж. род.* III
слово *ім. од. с. наз.* 34 зв.; слова *род.*
32 зв., *шт* слова 37; 8 слово *зн.* 34 зв.,
на слово 63; в ... слова *мн. зн.* 66 зв.;
слова *ор.* 35
[словорѣченѣ]: на словорѣченѣ *ім. од. с.*
зн. 97 зв.
слуга *ім. од. ч. наз.* 85; слугѣ *зн.* 82, за
слугу 85, через слугу 48 зв.; слуги *мн.*
наз. 87 зв.; слуг *род.* IV зв., слугѣ 44а зв.,
з слугѣ 85, *шт* слуг 87 зв.; слугамѣ *дав.*
87 зв., слугамѣ 101; слуг *зн.* 79 зв., на
слуг 87 зв.; с ... слугами *ор.* 78 зв., з ...
слугами 45, с ... слугами 72 зв.
слѣжба *ім. од. ж. наз.* 61 зв.; слѣжбы
род. 55; слѣжбу *зн.* 44а зв., за слѣжбу
48 зв., на слѣжбу 57 зв.; за службою
ор. 38, за слѣжбою 75 зв.; служебѣ
мн. род. 33; с ... слѣжбами *ор.* 72 зв.

служебник *ім. од. ч. наз.* 35, слѣжебник
60 зв.; служебника *род.* 39, служеб-
ника 39 зв., *шт ... служебника* 80,
слѣжебника 81 зв.; служебника *зн.*
79 зв., на служебника 81, на служеб-
ника 82, через служебника 47, через
слѣжебника 47 зв.; при ... служебнику
місц. 39 зв.
служит *дієсл. недок. інф.* 38 зв.; слу-
жит *теп. од. 3 ос.* 101, служить
38 зв.; слѣжило *мин. од. с. 3 ос.* 60;
слѣжили *мн. 3 ос.* 44а зв.
слѣхати *дієсл. недок. інф.* 73 зв.
слушнѣ *присл.* 33, слѣшнѣ 66 зв.
слушным *прикм. од. ч. ор.* 41 зв., слу-
шнымѣ 38 зв.; слушную *ж. зн.* 97 зв.;
слушного *с. род.* 48; слушное *зн.* I,
слушное 89; слушным *ор.* 89 зв., слу-
шнымѣ 89, слѣшнымѣ 90; слѣшные
мн. наз. 70; слѣшных *род.* 85; слѣш-
ные *зн.* 77 зв., слѣшные 69 зв.
слышати *дієсл. недок. інф.* 34, слыша-
ти 89; слышу *теп. од. 1 ос.* 45 зв.;
слышал *мин. од. ч. 3 ос.* 80
смел *дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос.* 42 зв.
смерт *ім. од. ж. наз.* 41, смертѣ 44а;
смерти *род.* 98 зв., до смерти 57;
смертѣ *зн.* 98; за смертю *ор.* 38; по
смерти *місц.* 34 зв.
смертельного *прикм. од. ч. род.* 101
смотрѣти *дієсл. недок. інф.* 77; смот-
рил *мин. од. ч. 3 ос.* 70 зв.
со *прийм.* 42
[соборноу]: в ... соборноу *прикм. од.*
ж. місц. 44
совито *присл.* 69
совитостю *ім. од. ж. ор.* 68 зв.; совит-
остѣи *мн. род.* 68 зв.
сознаваю *дієсл. недок. теп. од. 1 ос.*
55, признаваю 86 зв.; признаваѣт *3 ос.*
33; признаваем *мн. 1 ос.* 97
сознал *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.* 33,
сознал IV зв.; єсми был ... созналѣ

дмин. од. ч. 1 ос. 52 зв.; *сознали мн. 3 ос. 56*
сознанє *ім. од. с. наз. I, сознанє IV зв., сознанє IV зв.;* *сознаня род. 76, сознаня 66, сознаня I зв.;* *сознанє зн. 51 зв., сознанє 58 зв., сознанє 41, сознанє 36;* *сознанємь ор. 67 зв., з ... сознанємь 75 зв., сознанємь 33 зв.;* *сознаня мн. наз. 70; сознаня зн. 72 зв.*
сознаньи *прикм. од. ч. зн. 75*
соиму *ім. од. ч. род. 91 зв., з соиму 92 зв.;* *на сеимь зн. 84 зв.;* *на сеимє місц. 84 зв. на соимє 44; за ... соимами мн. ор. 38*
сокирѣ *ім. од. ж. зн. 82; з секирами ім. мн. ор. 67*
солодѣ *ім. од. ч. род. 36*
сомилискни *прикм. од. ч. наз. 43 зв., сомилишски 43, сомилишский 43 зв.*
сорок *числ. зн. 54, на сорок 51 зв.; в сорокѣ місц. 51 зв.*
сотворителя *ім. од. ч. род. 34*
спадок *ім. од. ч. зн. 76 зв.*
спадываєть *дієсл. недок. теп. од. 3 ос. 35 зв.;* *спадывало мин. од. с. 3 ос. 37*
спаленємь *ім. од. с. ор. 65*
спасти *дієсл. док. інф. 44а зв.;* *спала мин. од. ж. 3 ос. 91 зв.;* *спало с. 3 ос. 55*
списали *дієсл. док. мин. мн. 1 ос. 66 зв.;* *списаны дієприкм. пас. мин. мн. наз. I; списавши дієприсл. мин. 66 зв.*
списана *ім. од. с. род. 35 зв.*
[сплав]: *на ... сплав ім. од. ч. зн. 68 зв.*
сплатити *дієсл. док. майб. од. 3 ос. 47 зв.*
сплодити *дієсл. док. інф. 92; сплодил мин. од. ч. 1 ос. 44а зв.*
сплывають *дієсл. недок. теп. мн. 3 ос. 56 зв.*
сподеваючися *дієприсл. теп. 101*
спокоюмь *ім. од. ч. ор. 77*
спокоюнє *присл. 32 зв., спокоюно 55,*
спокоюного *прикм. од. с. род. 42 зв.; в спокоюном місц. 92, в спокоюномь 92 зв.*

сполна *присл. V зв.*
сполнє *присл. 62*
сполного *прикм. од. ч. род. 75; сполное ж. род. 38 зв.; сполную зн. 38 зв.; в ... сполномь с. місц. 40 зв.; сполных мн. зн. 74 зв., сполные 66; сполными ор. 66 зв.*
способити *дієсл. док. інф. 73 зв.;* *способивши дієприсл. мин. 56*
способомь *ім. од. ч. ор. 66 зв.*
справа *ім. од. ж. наз. 35, спра[ва] I зв.;* *справы род. II; к ... справе дав. 87; справу зн. 54, справу 35; справою ор. 46; на ... справе місц. 87, 8 справе II зв;* *справы мн. наз. I; справ род. I; кѣ ... справамь дав. 73 зв.;* *справы зн. 55 зв.*
справедливост *ім. од. ж. наз. 75 зв., справедливост 35; справедливости род. 46, справедливости 38, справедливости V, справедливости I; справедливост зн. 74 зв., справедливост 68 зв., справедливость 63, справедливость 41*
справедливые *прикм. мн. наз. 69 зв.*
справити *дієсл. док. інф. 58;* *справлены дієприкм. пас. мин. од. ч. зн. 101; справлены дієприкм. мн. наз. 101; справленные зн. 77 зв.*
справитися *дієсл. док. інф. 35*
[справованю]: *при справованю ім. од. с. місц. 58*
справовати *дієсл. недок. інф. 35 зв.,* *справовати 36 зв.; в ... справованых дієприкм. пас. мин. мн. місц. 32, на ... справованых 41*
справоватися *дієсл. недок. інф. 46,* *справоватися 37 зв., са ... справовати 40 зв., са ... справовати 96 зв.;* *справивуючися дієприсл. теп. 90 зв.*
спротивлятися *дієсл. недок. інф. 63*
спратати *дієсл. док. інф. 65*
спускати *дієсл. недок. інф. 57; спускали мин. од. ч. 3 ос. 46 зв.;* *спускаючи дієприсл. теп. 75*

спѣст *ім. од. ч. наз.* 74 зв.; спустѣ *род.* 74 зв., спуста 74; спѣст *зн.* 52 зв., на спуст 75; в спусту *місц.* 97, въ спустѣ 96 зв., ѣ спусту *IV* зв.; за спѣсты *мн. зн.* 57; зѣ ... спусты *ор.* 91 зв.; в ... спустех *місц.* 77 зв.

спустити *дієсл. док. інф.* 75; спустил *мин. од. ч. 3 ос.* 78, спѣстил 72; спустили были *дмин. мн. 3 ос.* 75 зв.

спѣстошенѣя *ім. од. с. род.* 67 зв.; ѡ спѣштошенѣ (!) *зн.* 47

спѣстошили *дієсл. док. мин. мн. 3 ос.* 67 [спѣщенѣ]: ѡ спѣщенѣ *ім. од. с. зн.* 47

сребных *прикм. мн. род.* 101, сребрных 101

срибло *ім. од. с. зн.* 57 зв.

ста *числ. род.* 90 зв., против ... ста 90 зв.; сто *зн.* 89, за сто *III*, ѡ сто 95

став *ім. од. ч. наз.* 33; ставу *род.* 32 зв.; став *зн.* *III*, ѡ став *I*, ѡ ставу *місц.* 63, ѣ ставѣ *IV* зв., в ... ставу 75 зв.; ставов *мн. род.* 47, до ... ставов 93, против ... ставов 88; ставы *мн. зн.* 46 зв., в ставы 64 зв., ѡ ставы 86; з ... ставами *ор.* 34, з ставами 93 зв., зо ставы 46 зв., з ... ставы 71

ставити *дієсл. недок. інф.* 57 зв.

ставок *ім. од. ч. наз.* 49 зв.; ставка *род.* *II*, до ... ставка 49 зв.; ставокъ *зн.* 49 зв.; в ... ставку *місц.* 49 зв.; ставков *мн. род.* 88, против ... ставковъ 88; ставки *зн.* 87 зв., в ... ставки 88, ѡ ставки 87 зв.

[**ставищами**]: з ставищами *ім. мн. ор.* 59 зв., з ставищи 55

стада *ім. од. с. род.* 57 зв.; стадо *зн.* 57 зв.

сталѣ *присл.* 40 зв.

становити *дієсл. недок. інф.* 84, становити 73 зв.

становитисѣ *дієсл. недок. інф.* 33 зв., сѣ ... становити 84 зв.; становилсѣ *мин. од. ч. 3 ос.* 76 зв., сѣ становил 79 зв.; становиласѣ *жс. 3 ос.* 75 зв., сѣ становила

41 зв.; становилисѣ *мн. 3 ос.* 75 зв.

[**стану**]: ведлѣ стану *ім. од. ч. род.* 58; стан *зн.* 44а зв., в стан 57

старого *прикм. од. ч. род.* 52; на ... старои *жс. місц.* 33; старых *мн. род.* 36; старые *зн.* 84 зв.

старожитные *прикм. мн. зн.* 66

староста *ім. од. ч. наз.* 44, староста *V* зв.; старосты *род.* 34, старосты *II* зв.; старостѣ *дав.* 58 зв., старостѣ 32 зв., при ... старостѣ 87; старосту *зн.* 86 зв., старостѣ 86 зв., на ... старосту 65, на старосту 33; старостою *ор.* 62 зв., старостою 40 зв., перед ... старостою 43 зв.

староства *ім. од. с. род.* 37, староства 36 зв.; староствѣ *дав.* 85; в старостве *місц.* 81

старостич *ім. од. ч. наз.* 96

старшой *прикм. од. жс. род.* 57

стати *дієсл. док. інф.* 56 зв.; станѣтъ *майб. од. 3 ос.* 41; стал *мин. од. ч. 1 ос.* 33 зв.; стали *мн. 3 ос.* 48 зв.; были стали *дмин. мн. 3 ос.* 48; бых ... стал *ум. од. ч. 1 ос.* 98; бых ... стали *мн. 1 ос.* 98 зв.; бы ... стали *3 ос.* 98; ставши *дієприсл. мин.* 34 зв.

стати ... сѣ *дієсл. док. інф.* 85; сѣ стало *мин. од. с. 3 ос.* 85 зв.; сѣ ... стали *мн. 3 ос.* 85; стансѣ *наказ. од. 2 ос.* 44 зв.

статутового *прикм. од. ч. род.* 34, статутового 37 зв., статѣтового 43, статутово[о] 51 зв.; статутовым *ор.* 34 зв.; статутовоѣ *жс. род.* 91 зв.

статутѣ *ім. од. ч. род.* 41 зв., ведлѣ стату-ту 78, ведлѣ статѣту 42, ведлѣ статутѣ 32, водлугѣ ... статутѣ 39 зв., водлѣ ... статутѣ 84 зв., ведлѣ ... статуту 77 зв., ведлѣ статутѣ 33, ведлѣ статутѣ 33 зв., водлѣ статутѣ 80; над статут *зн. I*; в статутѣ *місц.* 40, в статѣте 59

стаючи *дієприсл. недок. теп.* 34

стерѣѣчи *дієприсл. недок. теп.* 44а

стог *им. од. ч. наз.* 36 зв., *стогъ* 36; *стога* *род.* 36; *стог зн.* 65 зв.; *стогов мн. род.* 36

сторона *им. од. ж. наз.* 38 зв.; *стороны* *род.* 40, *з стороны V, шт стороны* 85; *стороне дав.* 32 зв.; *сторонъ зн.* 45 зв., *на сторонъ* 48 зв.; *по ... стороне місц.* 42 зв.; *сторон мн. род.* 40, *з ... сторон* 56; *сторонам дав.* 49, *сторонамъ* 56 зв.

стоял² 'коштувати' *мин. од. ч. 3 ос.* 95; *стояло с. 3 ос.* 89

стояти¹ 'стояти' *дієсл. недок. інф.* 34; *стоитъ теп. од. 3 ос.* 38 зв.; *стоял мин. од. ч. 3 ос.* 48 зв.; *стояли мн. 3 ос.* 48 зв.; *стоячего дієприкм. акт. од. с. род.* 99; *стоячи дієприсл. теп.* 33 зв., *столич* 54

страту *им. од. ж. зн.* 40 зв., *на страту* 35, *страву (!)* 43, *сравъ (!)* 43, *за сравъ (!)* 43

[страченємъ]: *под страченємъ им. од. с. ор.* 48

[ступами]: *з ступами им. мн. ор.* 64 зв.

сѣбота *им. од. ж. наз.* 69 зв.; *сѣботу зн.* 69 зв., *в суботу* 35 зв., *в суботъ* 58; *перед ... суботою ор.* 69, *перед ... сѣботою* 68 зв.

суд *им. од. ч. наз.* 38 зв., *сѣд* 42 зв.; *судъ род.* 42 зв., *до судъ V, до сѣдъ* 45 зв., *з судъ* 42 зв., *ѣ суда* 35, *ѣ судъ* 38, *в сѣдъ* 53 зв., *до сѣду* 53 зв., *до сѣдъ* 42 зв., *шт ... сѣду* 73 зв., *шт сѣдъ* 42 зв.; *судъ дав.* 33 зв., *сѣдъ* 67, *судови* 42 зв., *сѣдови* 45 зв.; *суд зн.* 42, *перед суд* 34 зв., *перед судъ* 42 зв., *мимо сѣд* 42 зв., *на сѣд* 48 зв., *перед сѣдъ* 53; *сѣдом ор.* 44 зв., *сѣдомъ* 43 зв., *перед судом* III зв., *судомъ* 80 зв., *сѣдомъ* 95 зв., *перед судомъ* I зв., *пред ... сѣдомъ* 45 зв.; *в сѣду місц.* 69 зв., *ѣ судъ* 33 зв., *по сѣдъ* 48 зв.; *суды мн. наз.* 46, *сѣды* 67; *сѣдов род.* 73 зв.; *в ... суды місц.* 84 зв.

судину *прикм. од. ж. зн.* 34

судити *дієсл. недок. інф.* 35 зв., *сѣдити* 42, *сѣдити* 84 зв.; *сѣдит теп. од. 3 ос.* 84 зв.; *судят мн. 3 ос.* 85; *сѣдив мин.*

од. ч. 3 ос. 70 зв., *сѣдил* 70 зв.; *сужоны дієприкм. пас. мин. мн. наз.* 35, *сѣжоны* 43; *на ... сужонных місц.* 92

судитиса *дієсл. недок. інф.* 34, *сѣдитиса* 71 зв., *са ... судити* 34 зв., *са судити* 40 зв., *са сѣдити* 44 зв., *са ... сѣдити* 51 зв.–52, *ся сѣдити* 49

судовне *присл.* 32, *сѣдовне* 73

судовное *прикм. од. с. зн.* 40, *сѣдовное зн.* 67; *судовные мн. зн.* 73

судовый *прикм. од. ч. наз.* 77; *судовомъ дав.* 54; *сѣдовый зн.* 70 зв.; *судовых мн. род.* I, *судовыхъ I, сѣдовых* 44 зв.; *судовые зн.* 41 зв., *сѣдовые* 42; *судовыми ор.* 37 зв.; *в ... судовых місц.* 32, *в ... сѣдовых* 43, *на ... судовых* 34 зв., *на ... сѣдовых* 45

[судскомъ]: *на ... судскомъ прикм. од. с. місц.* 62

судя *им. од. ч. наз.* 63, *судя* 32, *сѣдя* 44а зв., *сѣда* 55 зв.; *суди род.* III, *сѣди* 63 зв., *сѣдѣи* 54 зв., *сѣдю* 56 зв.; *суди дав.* 33, *сѣди* 42 зв.; *судю зн.* 35 зв., *сѣдю* 42, *через сѣдю* 84 зв.; *судею ор.* 34, *сѣдею* 43; *суде кл.* 45 зв.

сума *им. од. ж. наз.* V зв.; *сумы род.* 76 зв., *сѣмы* 57 зв.; *суму зн.* V, *сумъ* 33, *сѣму* 44 зв., *за ... сумъ* 49 зв., *за ... сѣму* 69, *на ... сумъ* 69 зв., *в суму* I зв., *в сумъ IV, в ... сѣму* 47; *в ... сумѣ місц.* III, *в ... сумъ* 32 зв., *в сѣмѣ* 44 зв.; *сумы мн. зн.* 96, *в сумы* III

сумежников *им. мн. род.* 85

сѣместное *прикм. од. с. зн.* 66 зв.

[сумнєня]: *ведлє ... сумнєня им. од. с. род.* 57 зв.

сѣседнего *прикм. од. с. род.* 67 зв.; *сѣседние мн. зн.* 66

[сусєдов]: *до ... сѣседов мн. род.* 46 зв., *шт сусєдов* 32 зв., *шт ... сѣседов* 65; *сѣседомъ дав.* 81

сусєдского *прикм. од. с. род.* 81, *сѣседского* 82

[**схованяхъ**]: 8 схованяхъ *ім. мн. місц.* 35 зв.

сын *ім. од. ч. наз.* 44а зв., сын 57, *ѣнъ* 44а зв.; сына *род.* III, в сына 69, *шт* сына 37, *Сѣа* 42; сыну *дав.* IV зв., сынѸ 92; сына *зн.* 44а, на сына 58, по ... сына 75 зв.; з сыном *ор.* 40 зв., з сыномъ 57; сыны *мн. наз.* 52 зв., сынове 37; сынов *род.* 37, *шт* ... сынов 37, *шт* ... сыновъ V зв., 8 сынов 38 зв.; на сыны *зн.* 52 зв.; сыном *дав.* IV зв., сыномъ I зв., сыномъ 92 зв.; через сынов *зн.* 94

сыпати *дієсл. недок. інф.* 78 зв., сыпати 49 зв.; сыплет *теп. од.* 3 ос. 84 зв.; сыплют *мн. 3 ос.* 84 зв.; сыпал *мин. од. ч. 3 ос.* 64 зв.

сырового *прикм. од. с. род.* 99

сѣна *ім. од. с. род.* 79 зв., сѣна 66 зв., сина 65 зв., с ... сѣна 66; сѣно *зн.* 66

Т

так *присл.* 50 зв., так 33 зв., такъ 33

так спол. III зв., такъ 33 зв.

такѣж *присл.* 87 зв.

такес *присл.* 68 зв.

также спол. 38, также 35 зв.

также *присл.* 77 зв.

такимъ *займ. од. ч. ор.* 66 зв., такимъ 97; такую *жс. зн.* 88; таких *мн. род.* 85 зв.; такими *ор.* 99

[**таковому**]: против *таковому субст.* *займ. од. ч. дав.* 48 зв.

таковыи *займ. од. ч. наз.* 63 зв.; такового *род.* 32 зв.; таковыи *зн.* 41 зв.; таковым *ор.* 49 зв.; при *таковомъ місц.* 77, при *таковом* 69 зв.; таковую *жс. зн.* 48 зв., такову 41 зв.; таковой *ор.* 63; по *таковой місц.* 45 зв.; таковое *с. наз.* 77; таковое *зн. I*; таковымъ *ор.* 78 зв.; таковыє *мн. наз.* 41 зв.; таковых *род.* 73 зв.; таковыє *зн.* 41 зв.; таковыми *ор.* 65; в *таковых місц.* 41 зв.

талары *ім. мн. зн.* 80, в ... талары IV

тамъ *присл.* 38 зв., там 33

татарове *ім. мн. наз.* 45; татар *род.* 45

татарскимъ *прикм. од. ч. ор.* 45

тврдо *присл.* 90 зв.

[**тврдостѣ**]: для ... *тврдостѣ ім. од. жс. род.* 37 зв.; на *тврдостъ зн.* 71; на *тврдостѣ місц.* 42

теды *присл.* 44 зв.

твоего *займ. од. ч. род.* 67; твоего *с. род.* 67 зв.; твоим *ор.* 85; твои *мн. наз.* 68 зв.; твоих *род.* 85

тежѣ *присл.* 40

тежѣ спол. 34 зв.

[**теламъ**]: с *теламъ ім. од. с. ор.* 36 зв., с *телам* 36

тѣн *займ. од. ч. зн.* 101 зв.

тепер *присл.* 34

теперешнего *прикм. од. ч. род.* 79 зв., *теперешнего* 32 зв.; *теперешнимъ ор.* 93; в ... *теперешнемъ місц.* 36 зв., в ... *теперешнемъ* 35 зв., в ... *теперешнемъ* 96 зв., в ... *теперешнемъ* 96 зв., в ... *теперешнем* 34, в *теперешнем* 50 зв.; *теперешние мн. зн.* 42, *теперешние* 39 зв., *теперешние* 38; в ... *теперешних місц.* 96 зв., на *теперешнихъ* 53 зв., на ... *теперешних* 41–41 зв., на *теперешних* 50

терпети *дієсл. недок. інф.* 57

тесано *прис. ф.* 84

тєслуговского *прикм. од. ч. род.* 73 зв.

тєст *ім. од. ч. наз.* 71 зв.

тєстамєнтъ *ім. од. ч. наз.* 44а зв.; *тєстамєнту род.* II, *тєстамєнту* 34 зв., *тєстамєнтѸ* 100 зв., *ведлє тєстамєнту* 61, до ... *тєстамєнтѸ* 44а зв., 8 ... *тєстамєнтѸ* 45, *дєстамєнту* 58; *ку* ... *тєстамєнту дав.* 34 зв., к ... *тєстамєнту* 101 зв., к ... *тєстамєнтѸ* 44а зв.; *тєстамєнтъ зн.* 34 зв., *тєстамєнт* 100 зв., *тєстамєнт* 34 зв., *тастамєнт* 34, *тастамєнтъ* 45, *тастамєнтъ* 58, на *таста-*

ментъ 61, тистаментъ 44 зв., дестементъ 58; тестаментомъ *ор.* 34, тистаментомъ 44 зв., дестаментомъ 57 зв.; в ... тестаментѣ *місц.* 101 зв., на ... тестаментѣ 34 зв.

тисечного числ. од. с. род. 45

тисача числ. од. ж. наз. 32, тисача 42, тисеча 53; тисачи *род.* 32 зв.; тисачу *зн.* 43 зв., тисачѸ 43, тисачу 44, тисечу IV зв., за тисачу 78, за тисечу IV зв., на тисечу II; в тисачи *місц.* 76, в тисачѸ *місц.* 79; тисачи *мн. зн.* 40, за ... тисечи V зв.

то спол. 41 зв.

то част. 32 зв.

товарыша ім. од. ч. род. I, товариша III зв.; товаришу *дав.* 51

тогды присл. 32 зв., тогды 32 зв.

тоест спол. V, тоестъ 33, тоестъ 64 зв., тоест 80 зв., тоестъ 44

тож спол. 43

только займ. зн. 33

только спол. 41 зв.

только част. 41

тому присл. 35 зв., томѸ 44а зв.

торгъ ім. од. ч. зн. 77 зв.

тот займ. од. ч. наз. 33; того *род.* I, тог[о] 96, для того 38 зв., через того 41 зв.; тот *зн.* 32 зв., тотъ 41, той 82 зв.; тому *дав.* 32 зв.; тым *ор.* 35, тымъ 37; в том *місц.* 40, в том 32 зв., в томъ 33, 8 томъ 77 зв., на томъ 52, на томъ 97, на том 38, по том 35; таа *ж. наз.* 33, тая 68 зв.; тоѣ *род.* 33; той *дав.* 35; тую *зн.* 33, тѹю 42; тою *ор.* 33 зв., тѹю (!) 44; в той *місц.* III, на той 34, на той 44а, по той 42 зв.; тоѣ *с. наз.* 38, то 39; того *род.* 32 зв., тог[о] 52 зв., для того I, до того 55, кроме того 101, кроме того 101, *шт* того 70, *шт* тог[о] 49, против того 48 зв., с того 51; тому *дав.* IV, к тому 32 зв., к томѸ 47 зв., по тому 68 зв., по томѸ 69; то *зн.* I, за то

74, на то 32 зв., *ш* то 41, про то 38 зв., через то 40, 8 то 52 зв., тоѣ 36, в тоѣ 52 зв., за тоѣ 74 зв., на тоѣ 68 зв., *ш* тоѣ 87, тоѣ 38 зв.; тымъ *ор.* I, тым 32 зв., тымъ 89 зв., с тымъ 93 зв., за тым 48 зв., за тымъ 38 зв., перед тымъ 77 зв., перед тым 63 зв., с тым 40; в том *місц.* 32 зв., в томъ 37, на томъ 77, на том 40, *ш* том III, *ш* томъ V, по томъ 79 зв., при томъ 34 зв., при томъ 97 зв., при том 39 зв.; тые *мн. наз.* 35, тьи 71; тых *род.* II, тыхъ 40; тые *зн.* 32 зв.; тымъ *дав.* 32 зв., тымъ 93 зв., тым 36 зв., к тым 87 зв.; тыми *ор.* II зв.; на тых *місц.* IV зв., в тых 33 зв., по тых 39 зв., при тых 69 зв.

тратити дієсл. недок. інф. 70

[трахвило ... *са бы*]: бы *са* ... трахвило *дієсл. док. ум. од. с. 3 ос.* 41 зв.

трафиль дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 45

третии числ. од. ч. наз. 39 зв.; третьего *род.* 35, третег[о] 67; третим *ор.* 35, третимъ 40; в ... третемъ *місц.* 63; третья *ж. наз.* 81 зв.; третее *род.* 55; третью *зн.* III зв., третью (!) V зв.; на ... третей *місц.* 44а; третьего *с. род.* 36 зв.

третинадцат числ. од. ч. наз. 48 зв.; третегонадцат *род.* 35 зв., тринадцатого 42

трехсот числ. род. 52; по триста *дав.* 57; триста *зн.* 52

три числ. наз. 35 зв.; трох *род.* 81, трех 64 зв.; по три *дав.* 33 зв., по три 42 зв.; три *зн.* V зв., три 82 зв.; трема *ор.* 35 зв.; 8 трехъ *місц.* 36, 8 трох 35 зв.

трибунал ім. од. ч. наз. 84 зв.; до трибуналу *род.* 70, до трибуналѸ 49; до требуналов *мн. род.* 46

тривога ім. од. ж. наз. 45

тридцать числ. наз. 35 зв., тридцат 36; по тридцати *дав.* 32 зв.; тридцат *зн.* 32 зв., тридцать 33; тридцати *род.* 33

тридцатого числ. од. ч. род. 32
трикрот присл. 33 зв.
тринадцать числ. наз. 36 зв.
трое числ. зб. наз. 82; троима ор. 45 зв.
троенадцатеро числ. зб. наз. 36
троица ім. од. ж. род. 101
троцкии прикм. од. ч. наз. 43; троцкого род. II; троцкого зн. 79 зв.; троцкимь ор. IV; троцкои ж. дав. 44
трѣдности ім. од. ж. род. 57, без ... трудности 32 зв.; трѣдности мн. зн. 61 зв.
тѣзин ім. мн. род. 101
[тѣрокъ]: до тѣрокъ ім. мн. род. 44а зв., до тѣрок 44а зв.
туряньскіи прикм. од. ч. наз. 33
тут присл. 33 зв., **тѣт** 45 зв.
ты займ. од. наз. 66; **ѡт** тебѣ род. 85 зв.; тобѣ дав. 38 зв.; тебѣ зн. 68 зв.
[тыждѣн]: за тыждѣн ім. од. ч. зн. 80 зв., **ѣ** тыждѣн 63
[тычется]: ся тычет дієсл. недок. теп. од. 3 ос. 85, **са** тычет 84 зв.
тютка ім. од. ж. наз. 41 зв.; тѣтки род. 41 зв.; тюткою ор. 41 зв.
тѣло ім. од. с. наз. 101; тело зн. 44а; за теломь ор. 101 зв.
тяглыми прикм. мн. ор. 71
[таглыми]: с таглыми субст. прикм. мн. ор. 36

У

[ѣближеню]: ку ѣближеню ім. од. с. дав. I
[ѣбранѣ]: ѡ ... ѣбранѣ ім. од. с. зн. 58 зв.
уважчи прикм. од. ч. зн. 58 зв.; ѣважчого род. 58 зв., ѣважчего II зв.; ѣважчи зн. 58 зв.
ѣвазана ім. од. с. род. 58 зв.; противко ... ѣвазаню дав. 98, противко ... ѣвазани 98 зв.; ѣвазанѣ зн. 98, ѣвазанѣ 98 зв., на ѣвазанѣ 40
ѣвазати дієсл. док. інф. 33
[ѣдавал ... са]: **са** ... ѣдавал дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос. 84 зв.

[ѣдячнымь]: з ѣдячнымь субст. прикм. од. с. ор. 73 зв.
ѣехати дієсл. док. інф. 65
ѣжити дієсл. док. інф. 44а; ѣживши дієприсл. мин. 58 зв.
[ѣзнаня]: для ... ѣзнаня ім. од. с. род. 84 зв., до ѣзнаня 84 зв.; на ѣзнанѣ зн. 67, на ... ѣзнанѣ 35
ѣзычена ім. од. с. род. 38 зв.
ѣказати дієсл. док. інф. 99
ѣкривжонои дієприкм. пас. мин. од. ж. дав. 32 зв.
ѣмер дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 48 зв.
[ѣмовы]: водлѣ ѣмовы ім. од. ж. род. 74 зв.; **ѡмовѣ** 74 зв., **ѣмовѣ** зн. 74
ѣморю дієсл. недок. теп. од. I ос. 52
ѣмоцнамь дієсл. недок. теп. од. I ос. 34 зв.; ѣмоцняючи дієприсл. теп. 101 зв.
ѣмоцованного прикм. од. ч. род. II зв.; ѣмоцованому дав. 80 зв.
ѣмоцованыи субст. прикм. од. ч. наз. 35; ѣмоцованому дав. 74; ѣмоцованого зн. 80, ѣмоцованог[о] 79 зв., через ѣмоцованого 38, через ... ѣмоцованог[о] 82 зв.; ѣмоцованыи ор. 42 зв., з ѣмоцованыимь 66
ѣмыслила єсми дієсл. док. мин. од. ж. I ос. 34
ѣписована ім. од. с. род. 37 зв.
ѣплав присл. 45
[ѣподобана]: водлѣ ... ѣподобана ім. од. с. род. 44, подлѣ ... ѣподобана 44а зв.
ѣпокоиного прикм. од. с. род. 46 зв.
ѣпоминального прикм. од. ч. род. 39; ѣпоминальныи зн. 33; ѣпоминальнымь ор. 39 зв.; ѣпоминальными мн. ор. 38; по ... ѣпоминальных місц. 39 зв.
ѣпоминанѣ ім. од. с. наз. 77; за ѣпоминанѣ зн. 77; за ѣпоминанѣмь ор. 43; за ... ѣпоминанѣмь 75; ѣпоминаня мн. зн. 47, ѣпоминана 39 зв.
ѣприимѣ присл. 34

Ѹпустил дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 47 зв.; **Ѹпустили** мн. 3 ос. 46 зв.

Ѹспокоити дієсл. док. інф. 35

Ѹсправедливити дієсл. док. інф. 79 зв.

Ѹсправедливитиса дієсл. док. інф. 59, **Ѹсправедливитиса** 33 зв., са

Ѹсправедливити 33 зв., са ...

Ѹсправедливити 42 зв.

ѸставѸю дієсл. недок. теп. од. 1 ос. 44а; **ѸставѸємъ** мн. 1 ос. 48

Ѹстал дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 39

Ѹстною прикм. од. ж. ор. 44 зв., **Ѹстноюю** 51 зв.; **Ѹстными** мн. ор. 97 зв., **Ѹстными** 41

Ѹступати дієсл. недок. інф. 52 зв.

Ѹступит дієсл. док. інф. 37; **Ѹступила** мин. од. ж. 1 ос. 37

Ѹтверженого дієприкм. пас. мин. од. ч. род. 44

Ѹфаленог[о] дієприкм. пас. мин. од. ч. род. 44

[Ѹфалы]: водле **Ѹфалы** ім. од. ж. род. 91 зв., подле **Ѹфалы** 92 зв.

Ѹховаи дієсл. док. наказ. од. 2 ос. 93 зв.

Ѹцѣли присл. 52 зв.

Ѹчастьник ім. од. ч. наз. 38 зв.; **Ѹчастьника** род. 38 зв.; **Ѹчастьники** мн. наз. 38 зв.; **Ѹчастьников** род. 38 зв.; **Ѹчастьников** зн. 38 зв., **участники** 38 зв.; **Ѹчастьниками** ор. 40, з ... **Ѹчастьники** 41 зв.

Ѹчиненє ім. од. с. зн. 49

Ѹчит дієсл. недок. теп. од. 3 ос. 45 зв.

Ѹчитивє присл. 57

Ѹчитивое прикм. од. с. зн. 91 зв., **Ѹчитивое** 43 зв.

Ф

[фали]: до **фали** ім. од. ж. род. 57

[фалшурѸ]: **ѡ** **фалшурѸ** ім. од. ж. зн. II зв., **ѡ** **фалшѸрѸ** 58 зв.

фєвралѧ ім. од. ч. род. 34 зв.

[фолварку]: с ... **фолварку** ім. од. ч.

род. 90 зв., с ... **фолварка** 90 зв.; с **фолваркомъ** ор. 89

[форост]: по **форост** ім. од. ч. зн. 65; с **хворосты** ім. мн. ор. 71

[фѸру]: за **фѸру** ім. од. ж. зн. 69

Х

хованы дієприкм. пас. мин. мн. наз. 57

хор прикм. од. ч. наз. 80; **хорим** ор. 44а

хороба ім. од. ж. наз. 41; **длѧ** **хоробы** род. I зв.; **форобу** зн. 80; **форобую** ор. 34, **хоробую** 56 зв., за **хоробую** 61; **Ѹ** **форобє** місц. 44а, в ... **хоробє** 44а

хоружич ім. од. ч. наз. 37 зв.

хотѧ част. 41

хотѧбы спол. 44а, **хотѧбы** 93

хочу дієсл. недок. теп. од. 1 ос. 38 зв.; **хочєш** 2 ос. 85 зв.; **хочєть** 3 ос. 41 зв.; **хочємо** мн. 1 ос. 75, **хочєм** 48; **хотєл** мин. од. ч. 3 ос. 33 зв.; **хотѣла** ж. 3 ос. 41 зв.; **бых** ... **хотєл** ум. од. ч. 1 ос. 98; **бы** ... **хотєли** мн. 3 ос. 52 зв., **хотєли** **бы** 96; **хотѧчи** дієприсл. теп. 100, **хотѧчи** 34 зв., **хотѧчи** 44а, **хотєчи** 42 зв., **хотѧ** 52 зв.; **хочєно** прис. ф. 62

хто займ. наз. 32 зв., **хто** 77; **кого** род. 42 зв., **ѡт** **кого** 87, **Ѹ** **кого** 47 зв., **Ѹ** **ког[о]** 64 зв.; **кому** дав. I, **комѸ** 44а зв., **комѸ** 62 зв.; **кого** зн. 47 зв.; **под** **кимъ** ор. 38 зв.; **на** **комъ** місц. 47

хтоколвєк займ. од. наз. 90, **хтоколвєкѸ** 97 зв., **хто** ... **колвєкѸ** 33 зв., **хто** ... **колвєкѸ** 63; **в** **кого** ... **колвєк** род. 61 зв.; **кому** ... **колвєкѸ** дав. 34; **черєз** **кого** ... **колвєкѸ** 64 зв.

Ѡ

ѡ прийм. I

ѡбавляючи дієприсл. недок. теп. 90

ѡбадва числ. ч. наз. 88; **ѡбудвѸх** ж. род. 55, **ѡбѸдвѸ** 56; **ѡбудвѸ** зн. 85

ѡбаполных прикм. мн. род. 32 зв., **ѡбаполныхѸ** 65

вбачили дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 41 зв.
вбваровал дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 44 зв.; вбваровано дієприкм. док. пас. мин. од. с. наз. 84 зв.
вбводити дієсл. недок. інф. 67 зв.
вбвернути дієсл. док. інф. 73, вбвернѹти 42; вбвернѹли мин. мн. 3 ос. 67 зв.
вбвцалса дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос. 33 зв.
вбвцѹемъ дієсл. недок. теп. мн. 1 ос. 40 зв.
вбжаловали дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 69 зв.
вбламаны дієприкм. док. пас. мин. мн. наз. 95
вбличне присл. 36 зв.
вблично присл. 64, вблично 34, вблично 37 зв.
вбложоного дієприкм. док. пас. мин. од. ч. род. 79 зв.; обложжона ж. наз. 101; вбложеною ор. 34, вбложоною 61
[вбмовѣ]: по ... вбмовѣ ім. од. ж. місц. 45 зв.
вбносили дієсл. недок. мин. мн. 3 ос. 38
вбо прийм. 80 зв.
[вбобранѣ]: за ... вбобранѣ ім. од. с. зн. 95
[вбовазку]: водлѣ ... вбовазку ім. од. ч. род. 89 зв., з ... вбовязку 90 зв.; под ... вбовязками мн. ор. 99
вболон ім. мн. род. 35 зв.
вборону ім. од. ж. зн. 33 зв., вв (!) оборону 89 зв.; в оборонѣ місц. 85; вбороны мн. зн. 77
вборонцями ім. мн. ор. 44а
вборонати дієсл. недок. інф. 65
вборочати дієсл. недок. інф. 52 зв., вборочати 49 зв.; вборочаю дієсл. недок. теп. од. 1 ос. 37 зв.; вборочаєть 3 ос. 37
[вборочаюмса]: са вборочаюм дієсл. недок. теп. мн. 3 ос. 34
[вбосланѣмъ]: за ... вбосланѣмъ ім. од. с. ор. 90

обох числ. ч. род. 82; обѹмю ор. 88;
вбоя ж. наз. 73 зв., вбоа 56; обу род. 90 зв., обѹ 86, ѹбѹ (!) 58 зв.; вбѣюм дав. 49, вбѣемъ 56 зв.; вбѣ зн. 87 зв.
вбрали дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 88; есте ... были вбрали 68 зв. дмин. мн. 3 ос. 68 зв.
вбрѹчов ім. мн. род. 101
вбтєсана дієприкм. док. пас. мин. од. ж. наз. 83 зв.
вбтяжоную дієприкм. док. пас. мин. од. ж. зн. 74 зв.
вбчни прикм. од. ч. наз. 94; вбчого род. 93 зв.; вбчому дав. 55; вбчих мн. род. 96, вбчих 100
[вбычаю]: водлѣ вбычаю ім. од. ч. род. 74 зв., подлѣ вбычаю 69 зв.; вбычаем ор. 44 зв., вбычаемъ 32 зв., вбычаемъ 95 зв.; по вбычаю місц. 78 зв.
вбѣвно присл. 77
вбѣсненѣ дієприкм. док. пас. мин. мн. наз. 56 зв.
ввса ім. од. ч. род. 36; ввѣс зн. 81
ввсаными прикм. мн. ор. 71
ввци ім. мн. наз. 100; ввѣц зн. 83
ввгледавши дієприсл. недок. мин. 34 зв.
[ввгледаню]: кѹ ввгледаню ім. од. с. дав. 81 зв.; на ввгледанѣ зн. 35 зв., на ввгладанѣ IV зв.
ввгледаючиса дієприсл. недок. теп. 41
ввгледѣвши дієприсл. док. мин. 37 зв.
ввгна ім. од. ч. род. 65
ввграничили дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 85 зв.
ввдеимовати дієсл. док. інф. 44а
ввдержал дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 46 зв.
ввдин числ. од. ч. наз. 36, ввдинъ 41; ввдного род. 62, ввдног[о] 62 зв., ввдного 41; ввдному дав. 52 зв., ввдному 38 зв.; ввдин зн. 81, ввдного 45; в ввдномъ місц. 82 зв., ѹв ввдномъ 101, на ввдномъ 68 зв.; ввдна ж. наз. 36; ввдноє род. 49 зв., ввднои 67; ввднѹ зн. 68,

вднѣ 66 зв., вдну 54; вдною *ор.* 39 зв.; в одной місц. 35 зв.; вдно *с. зн.* 36 зв.; в одномъ місц. 66 зв., на вдномъ 70 зв.; вдны *мн. зн.* 68 зв.

вднак *присл.* 85

вдно част. 44а, вдно 38 зв.

вдностаинѣ *присл.* 56

вжеговецкого *прикм. од. ч. зн.* 79 зв.

[вженился бых]: бых *с.а* вженил *дієсл. док. ум. од. ч. 1 ос.* 55 зв.

[взѣрищами]: з ... взѣрищами *ім. мн. ор.* 93

взимая *прикм. од. ж. наз.* 81 зв.; взимое *род.* 81; взимого *с. род.* 81 зв.

взимков *ім. мн. род.* 36, взимков 36 зв.

взнаимили *дієсл. док. мин. мн. 3 ос.* 87; в ... взнаименых *дієприкм. пас. мин. мн. місц.* 86 зв.

взнаимѹю *дієсл. недок. теп. од. 1 ос.* 45 зв., взнаимую 78 зв.; взнаимѹючи *дієприсл. теп.* 45 зв., взнаимуючи 66 зв., взнаимуючи 67 зв.

[взывал ... с.а]: с.а ... взывал *дієсл. не- док. мин. од. ч. 3 ос.* 40

вказати *дієсл. док. інф.* 92; вказал *мин. од. ч. 3 ос.* 34 зв.; вказавши *діє- присл. мин.* 37

вколо прийм. 37

вкрык *ім. од. ч. зн.* 45

[вксамите]: на вксамите *ім. од. ч. місц.* 101

вктебра *ім. од. ч. род.* 42, вктебра 39, вктобра 44 зв.

вкупити *дієсл. док. інф.* 79; вкупил *мин. од. ч. 3 ос.* 71 зв.

[вкупована]: посла вкупована *ім. од. с. род.* 65; по вкупованю *місц.* 65, при вкупованю 65

вмеикал *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.* 81; вмеикавши *дієприсл. мин.* 77 зв.

вмешкамъ *дієсл. недок. теп. од. 1 ос.* 67 зв

вн *займ. од. ч. наз. II; его род.* 37 зв., его

32 зв., до него 75 зв., из него 94 зв., *вт* него *II зв., 8* него *III; ему дав. III, емѣ IV, ему V зв., емѣ 46, к нему 83 зв.; его 63, на него зн. 44а зв.; з ним ор. 44а зв., з нимъ 44а зв., с ним 70 зв., перед нимъ 75 зв.; в нем місц. 46 зв., в немъ 33 зв., по немъ 46 зв., по нем 46 зв., при немъ 35 зв.*

вна *займ. од. ж. наз.* 33; до неѣ *род.* 52 зв., *вт* неѣ 41 зв., *вт* неѣ *V, 8* неѣ 38; *еи дав. 44а, еи 38 зв.; еѣ зн. 92, еѣ 34 зв., на неѣ 91, на неѣ IV зв.; з нею ор. 38, за нею 39; по неи місц. 57, при неи 44а*

вни *займ. мн. наз.* 37 зв.; *их род.* 35, в них 46 зв., *дла* них 37, до нихъ 38, з них 46 зв., *вт* них *III; имъ дав. 37 зв., имъ 94, им 37, ним 51; к ним 35 зв., к нимъ 46, к нимъ 97 зв.; ихъ зн. 42 зв., ихъ 98, их 43, через них 85; з ними ор. 38, межи ними 56; в них місц. 47, в них 48 зв.*

[вно]¹: к нему *займ. од. с. дав. IV зв.; в немъ місц. 36, в нем 36, на немъ 47 зв., при немъ 67, при нем 61*

вношковскихъ *прикм. мн. род.* 45 зв.

вныи *займ. од. ч. наз.* 45, *вны (!)* 77; *вного род.* 44а; *вн зн.* 40, *вныи 35; в ономъ місц. 45 зв., по вномъ 69, при внымъ 87; внаа ж. наз. 70; вную зн. 64 зв.; вною ор. 69 зв.; оного с. род. 48, вного 52; вныѣ мн. наз. III зв.; оных род. 84, вных 64 зв., вныхъ 35; вныѣ зн. 32 зв., вных 38 зв.; вными ор. 35; в оных місц. I зв., на вных IV*

впеку *ім. од. ж. зн. III, на опеку 61, во опеку 61 зв., 8в опеку 46 зв., в опеку 50 зв.; в опеце місц. 44а, 8в опеци 90 зв.*

впекун *ім. од. ч. наз.* 61 зв., *впекун 46; впекуну дав. 54; впекуном ор. II;*

¹ Форми *вно* не зафіксовано. Як виняток, подаємо статтю поряд з *вн*, *вна*, *вни*.

- впекуны *мн. наз.* 44а, впекунове 50 зв.; впекунами *ор.* 44 зв., зъ ... впекунами 44а зв.
- вписал** *дієсл. док. мин. од. ч. 1 ос.* 33 зв.; вписаль *3 ос.* 52; вписала *ж. 3 ос. IV зв.*; вписали *мн. 3 ос.* 86 зв.; вписал был есми *дмин. од. ч. 1 ос.* 52, есми был ... вписал 52 зв.; вписаного *дієприкм. пас. мин. од. ч. род.* 89 зв.; вписаныи *зн.* 98; вписана *ж. наз.* 33; вписанное *род.* 47; вписаную *зн.* 40; вписано *с. наз.* 33; вписаные *мн. наз.* 35, вписаны 87; вписаных *род.* III, вписаныхъ 33 зв.; вписаные *зн.* III зв.; вписаными *ор.* 33; вписано *прис. ф. IV*
- вписался** *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.* 89, вписалса 32 зв.; вписалса еси 2 ос. 68 зв.; вписалса был есми *дмин. од. ч. 1 ос.* 32 зв.; са был вписал 3 ос. 33
- вписаня** *ім. од. с. род.* 86 зв.; вписаню дав. 73 зв.
- впису** *ім. од. ч. род.* 90 зв., ведле ... впису 32 зв., подлѣ ... впису 75; впису дав. 32 зв.; впис *зн.* 33 зв.; водле вписов *мн. род.* 68 зв.; за ... вписами *ор.* 68 зв.
- вписуєть** *дієсл. недок. теп. од. 3 ос.* 34 зв., вписуєт 85 зв.
- [вплетована]**: для вплетована *ім. од. с. род.* 65
- [вповедали ... са]**: са ... вповедали *дієсл. недок. мин. мн. 3 ос.* 40
- вповеданє** *ім. од. с. наз. IV*; вповеданя *род. V зв.*, вповедана *I зв.*; вповеданє *зн.* 36, вповеданє 44; за вповеданємъ *ор.* 44 зв., за вповеданємъ 96 зв.; в ... вповеданє *місц.* 82 зв.; вповедана *мн. наз.* 70; вповеданя *зн.* 66
- вповедати** *дієсл. недок. інф.* 32 зв.; вповедал *мин. од. ч. 3 ос. III*, вповедалъ 81; вповедала *ж. 3 ос.* 44 зв.; вповедали *мн. 3 ос. V*; вповедаючи
- дієприсл. теп.* 35 зв.; вповедавши *дієприсл. мин.* 43 зв.
- вповедал** *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.* 71 зв.;
- вповедованя** *ім. од. с. род.* 74 зв.; вповеданє *зн. I*
- вправити** *дієсл. док. інф.* 89; был ... вправил *дмин. од. ч. 3 ос.* 89
- вправы** *ім. од. ж. род.* 101 зв.
- впустивши** *дієприсл. док. мин.* 77, впустивши 44а зв.
- впят** *присл.* 94 зв.
- врали** *дієсл. недок. мин. мн. 3 ос.* 82
- [врѣжиєм]**: з ... врѣжиєм *ім. од. с. ор.* 81 зв., з ... врѣжиємъ 82
- всадити** *дієсл. док. інф.* 71; всадил *мин. од. ч. 3 ос.* 38; всадили *мн. 3 ос.* 38; вселыхъ *дієприкм. акт. мин. мн. зн.* 40; на всаженомъ *дієприкм. пас. мин. од. с. місц.* 70 зв.
- всажати** *дієсл. недок. інф.* 78 зв.
- всажовати** *дієсл. недок. інф.* 97
- всєгнѣл** *дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.* 46 зв.
- всмогонадцат** *числ. од. ч. род.* 46 зв., всмѣнадцатого 34 зв.; всмогонадцат *с. род.* 71
- всмѣ** *числ. зн.* 46 зв.
- всмѣдєсят** *числ. зн.* 86, всмѣдєсят 95
- всмѣсот** *числ. зн.* 44а; в осмисот *V*, въ осмисот *місц.* 44а
- всмѣи** *числ. од. ч. наз.* 48 зв.; всмого *род.* 42, всмог[о] 96, всмого 32 зв.; всмѣи *зн.* 38 зв.; в ... всмом *місц.* 45, в ... всмомъ 42, в ... всмомъ 97, в ... всмом 32, в ... всмомъ 36 зв.; всмого *с. род.* 41, всмого 32, всмог[о] 92
- всобливє** *присл.* 79 зв.
- всобливѣи** *прикм. од. ч. зн.* 62; всобливѣи *ор.* 44а; особливое *ж. род.* 71
- всобѣи** *ім. од. ж. род.* 42 зв., вт всобѣи 85 зв.; всобѣи *ор.* 56 зв.; всобѣи *мн. род.* 41

вставил дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 44 зв.
вставлючи дієприсл. недок. теп. 49 зв.,
 вставуючи 52, вставуючи 78 зв.
встанет дієсл. док. майб. од. 3 ос. 101;
 встал мин. од. ч. 3 ос. 70 зв.; встало
 с. 3 ос. 52 зв.; встал был дмин. од. ч.
 3 ос. 69
встатнез прикм. од. жс. род. 56 зв.;
 встатнею ор. 44 зв.
встаток ім. од. ч. зн. 101
встаточное прикм. од. жс. род. 44а зв.;
 встаточною ор. 44а зв.
вти прийм. I, хто 49
[втибранию]: к8 втибраню ім. од. с.
 дав. 51
[втведет ... са]: са ... втведет дієсл.
 док. майб. од. 3 ос. 70
втвезти дієсл. док. інф. 65, втвезъти
 66; втвез мин. од. ч. 3 ос. 95;
 втвезли мн. 3 ос. 66
втвод ім. од. ч. зн. 70; втводы мн.
 наз. 70; за ... втводы зн. 70
втводити дієсл. недок. інф. 70
втволоки ім. од. жс. род. 41
втвороныи прикм. од. ч. зн. 38; в ...
 втвороном місц. 40
втдавал дієсл. недок. мин. од. ч. 3 ос.
 39 зв.
втдалам дієсл. недок. теп. од. 1 ос.
 34 зв.; втдаляючи дієприсл. теп.
 101 зв., втдаляючи 55 зв.
[втданемъ]: перед втданемъ ім. од. с.
 ор. 64 зв.; при втданю місц. 78 зв.
втдати дієсл. док. інф. 34 зв., втдати
 76 зв.; втдасть майб. од. 3 ос. 57 зв.;
 есми ... втдал мин. од. ч. 1 ос. 55 зв.;
 втдал 3 ос. 51, втдал 50, втдаль V зв.;
 есми ... втдала жс. 1 ос. 91 зв.; есмо ...
 втдали мн. 1 ос. 97 зв.; втдавши діє-
 присл. мин. 39; втдано прис. ф. 50 зв.
втец ім. од. ч. наз. III зв., втець 50 зв.;
 отъца род. 34, в отца 70 зв., втца IV,
 втѣца 38, вца 70 зв., вт вца 69; втцѣ

дав. 72, втцѣ 78, вцу 78; перед вцемъ
 ор. 70 зв.; по втци місц. 91 зв.
втказати дієсл. док. інф. 46; втказали
 мин. мн. 3 ос. 75
втказовати дієсл. недок. інф. 47 зв., вт-
 казоват 84; втказѣю теп. од. 1 ос. 34
[втказу]: ку втказу ім. од. ч. дав.
 33 зв., ку втказѣ 79 зв.; втказ зн. 35;
 в отказѣ місц. 38 зв.
втказывати дієсл. недок. інф. 35;
вткладаем дієсл. недок. теп. мн. 1 ос.
 48 зв.
втложити дієсл. док. інф. 79; втло-
 жил мин. од. ч. 3 ос. 99; есмо ...
 втложили мн. 1 ос. 49; втложона
 дієприм. пас. мин. од. жс. наз. 48 зв.;
 втложивши дієприсл. мин. 48 зв.
втнл дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 38;
 втняли мн. 3 ос. 82, втнл 42 зв.;
 бы втнял ум. од. ч. 3 ос. 47 зв., бы ...
 втнл 48 зв.
[втнлѣ]: в ... втнлѣ ім. од. с. зн. II;
 втнлѣмъ ор. 77, за ... втнлѣмъ 48
втобрати дієсл. док. інф. 50 зв.
втогнали дієсл. док. мин. мн. 3 ос. 82,
 втогнали 82 зв., втогнали (!) 82
втослал дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос.
 84 зв.; есмо ... втослали мн. 1 ос. 35;
 втослан дієприм. пас. мин. од. ч. наз.
 48 зв.; втослана жс. наз. 35; втослано
 прис. ф. 41
втпала дієсл. док. мин. од. жс. 3 ос.
 44а зв.
втписати дієсл. док. інф. 44а зв.,
 втписати 96; втпишет майб. од.
 3 ос. 96
втповед ім. од. жс. наз. II зв.; втповеди
 род. 85; втповеди мн. зн. 82
втповедати дієсл. недок. інф. 38 зв.,
 втповедати 48 зв.
втпор ім. од. ч. зн. 46 зв.
втпору ім. од. жс. зн. 40, втпорѣ 48 зв.
втправити дієсл. док. інф. 33

виправовати дієсл. недок. інф. 52;
 виправованы дієприкм. пас. мин. мн.
 наз. 43; на ... виправованых місц. 73
виправоватися дієсл. док. інф. 60 зв.
 [виправу]: на виправу ім. од. ж. зн. 33
випроводити дієсл. недок. інф. 65
випустити дієсл. док. інф. 90 зв.;
 випустилом мин. од. ч. 1 ос. 90 зв.;
 випустил 3 ос. 87; випустила ж.
 3 ос. 89 зв.; випустили мн. 3 ос. 87 зв.
випсудити дієсл. док. інф. 90; випсужо-
 но дієприкм. пас. мин. од. с. наз. 90
випступяючи дієприсл. недок. теп. 93
випсылаємъ дієсл. недок. теп. мн. 1 ос.
 67; випсылаєт од. 3 ос. 84 зв.;
 випсылал мин. од. ч. 3 ос. 84 зв.;
 випсылали мн. 3 ос. 40
вптол присл. IV зв.
вптую 54 зв. займ. од. ж. зн.
впчизна ім. од. ж. наз. 39; впчизны
 род. 55, впчизны 37, з впчизны 101;
 впчизну зн. 38, в впчизну 40 зв., в
 впчизнѣ 44а, на впчизнѣ 39 зв.,
 впчизну 71 зв., в впчизнѣ 44а зв., в ...
 впчизну 96 зв.
впчичку ім. од. ж. зн. 38 зв.
впчичы ім. мн. наз. 73, впчичове
 38 зв.; впчичов род. 79
впчизную прикм. од. ж. зн. 91 зв.;
 впчизного с. род. 55, впчизного V,
 впчизного 76; впчизное зн. 37;
 впчизнымъ ор. 90; впчизные мн.
 наз. 46, впчизные 55; впчизных род.
 54 зв., впчизных V; впчизные зн. 51,
 впчизные III зв., впчизные 70; вп-
 чизными ор. V зв.; 8вы ... впчизных
 місц. 89
вхендожску ім. од. ж. зн. 58
вхстрожил дієсл. док. мин. од. ч. 3 ос. 67
вчєвистє присл. 41 зв.
вчєвисто присл. 42 зв., вчєвисто 34 зв.
вчєвистою прикм. од. ж. ор. 44,
 вчєвистою 37 зв.; при вчєвистою

місц. 34 зв.; очевистого с. род. 53 зв.,
 вчєвистого 37; вчєвистое зн. 44,
 вчєвистое 36; вчєвистымъ ор. 33 зв.;
 вчєвистыми мн. ор. 61 зв.

вчищати дієсл. недок. інф. 90

вшарпаныи прикм. од. ч. наз. 36;
 вшарпаныи зн. 35 зв.

Ц

[цєлом]: в целом прикм. од. ч. місц. 34;
 целое с. зн. 47, целое 46 зв.

цєн ім. од. ж. зн. 44а зв., цин 100, цын
 57 зв.

[цєркви]: до цєркиви ім. од. ж. род. 101;
 на цєрковъ зн. 52 зв., на цєрковъ 101,
 в цєрковъ 35; в цєркиви місц. 44а; на
 цєркиви мн. зн. 101

цєрковныє прикм. мн. зн. 35

[цєрокрафы]: через цєрокрафы ім.
 мн. зн. 70

цѣну ім. од. ж. зн. 52 зв.

Ч

часткѣ ім. од. ж. зн. 55

частокрот присл. 38, частокрот 87 зв.

часть ім. од. ж. наз. 44а зв., част 96 зв.,
 часть 97; части род. 49 зв., части V,
 вт ... части 34 зв., с ... части 55; част
 зн. III зв., часть V зв., на част III, на
 часть 52 зв., на часть 89; в ... части
 місц. 67 зв., на части III; частєи мн.
 род. 55, з ... частєи 55; части зн. V, ча-
 сти 78; въ ... частях місц. 44а зв., на ...
 частєх V

частымъ прикм. од. с. ор. 75

часу ім. од. ч. род. 38 зв., до часу 38 зв.,
 вт ... часу 37, вт ... часѣ 48; час зн. 38,
 в ... час 36, на ... час 34, на ... часть 58 зв.,
 през час 78 зв.; с часом ор. 56 зв.; в ...
 часє місц. 40 зв., по ... часє 35; часов мн.
 род. 35 зв., до ... часов 59 зв., з ... часов
 72 зв., вт ... часов 47 зв.; на ... часы зн.
 V зв., через ... часы 37; часы ор. IV зв.

[**челомбѣтя**]: для ... *челомбѣтя ім. од. с. род.* 101 зв.; на ... *чоломъбѣтѣ зн.* 42, на *чоломбѣтѣ* 71
челяд *ім. од. жс. наз.* 101 зв.; *челяди род.* 52 зв.; *челяд зн.* 82; *межи челядю ор.* 101
чепец *ім. од. ч. наз.* 101
червоных *субст. прикм. мн. род.* 101, *чирвоных* 101
[череды]: с *череды ім. од. жс. род.* 82, *шт череды* 82
через *прийм.* I зв., *черезъ* 41 зв.
черешни *ім. мн. наз.* 95; *черешен род.* 95
[четвергъ]: в *четвергъ ім. од. ч. зн.* 66
четверо *числ. наз.* 36, на ... *четверы зн.* 84
четвертинникъ *ім. од. ч. наз.* 36, *четвертинник* 36, *четвертинникъ* 36
четвертого *числ. од. ч. род.* 38 зв., *четвертого* 42, *четверто[о]* 55 зв.; *четверты зн.* 39 зв.; *четвертым ор.* 35; в ... *четвертомъ місц.* 46, в ... *четвертомъ 42 зв.; четвертаа жс. наз.* 96 зв., *четвертаа* 97; *8 четвертой місц.* 35 зв.
четвертыинадцат *числ. од. ч. наз.* 48; *четвертогонадцат род.* 33, *четвертогонадцать* 43 зв., *четвертогонадцать* 43; *четвертыинадцат зн.* 85
чинити *дієсл. недок. інф.* 33 зв., *чинит* 48, *чинити* 49 зв.; *чиню теп. од. I ос.* 43 зв.; *чинит 3 ос.* 48; *чинимо мн. I ос.* 49, *чинимъ* 67, *чиним* 68, *чинимъ* 97; *чинил есми мин. од. ч. I ос.* 44а, *чинил* 88; *чинил 3 ос.* 32 зв., *чиниль* 75 зв.; *чинила жс. 3 ос.* 41 зв.; *чинили мн. I ос.* 50; *чинили 3 ос.* 75 зв.; *чиначи дієприсл. теп.* 32 зв., *чинечи* 46 зв.
чиншу *ім. од. ч. род.* 46 зв.; *чинши мн. зн.* 46 зв.; с *чинши ім. мн. ор.* 92 зв.
чирвоных *прикм. мн. род.* 101
читати *дієсл. недок. інф.* 60 зв., *читати* 43 зв., *читат* 52; *читан дієприкм. пас. мин. од. ч. наз.* 33 зв., *читанъ* 50 зв.; *читаны мн. наз.* 35; *читаючи дієприсл. теп.* 34; *чтучи* 37, *чтѣчи* 43 зв.

[**члонкох**]: во ... *члонкох ім. мн. місц.* 90 зв.
чоловѣка *ім. од. ч. род.* 36, *члѣвка* 36; *чловеку* 76 зв.; на ... *чоловѣка зн.* V зв.; *чловеков мн. род.* 81 зв., *члѣков* 36, *члѣков¹* 36
чолом *ім. од. с. ор.* 42, *чоломъ* 70 зв.
чотыри *числ. наз.* 36; *чотырох род.* 84, з ... *чотырох* 84; *чотыри зн.* V зв., *шт чотыри* 87 зв.; *чотырма ор.* 64 зв., с *чотырма* 50 зв.; в *чотырох місц.* 77
чотыридесять *числ. наз.* 47 зв.
чотырохсот *числ. род.* 33; по *чотыриста дав.* 32 зв.; *чотыриста зн.* V, за *чотыриста* 54 зв., за *чотырыста* 55

III

шалки *ім. мн. зн.* 82
шатки *ім. мн. зн.* 101
шаты *ім. мн. зн.* 44а зв.; *шать род.* 52 зв.
шафовати *дієсл. недок. інф.* 34 зв., *шафовати* 95 зв.
[шафѣнку]: з ... *шафѣнку ім. од. ч. род.* 44а; в *шафѣнок зн.* 73 зв.
шесть *числ. наз.* 36, *шесть* 36; по *шесть дав.* 48 зв.; *шесть зн.* 69, *шесть* 68 зв., *шесть* 101, за *шесть* 49
шестьдесѣт *числ. наз.* 39 зв., *шестьдесѣть* 36, *шестьдесѣт* 36, *шестьдесѣть* 47 зв., *шестьдесѣт* 80, *шестьдесѣт* 42 зв., *шестьдесѣт* 46 зв.; по *шестьдесѣт дав.* 64
шестьдесѣто[о] *числ. од. ч. род.* 75
шестьнадцѣт *числ. наз.* 36 зв., *шестьнадцѣть* 36, *шестьнадцѣт* 36; на *шестьнадцѣт зн.* 95
шестьсот *числ. зн.* 57 зв., за *шестьсот* 59 зв., за *шестьсот* 59, за *шестьсотѣ* 59 зв.; в *шестьсот місц.* 57 зв.
ширеѣи *присл.* 33

¹ У слові немає титла.

широкоє *субст. прикм. од. с. зн.* 90

[**шию**]: за шию *ім. од. ж. зн.* 77 зв.

шкода *ім. од. ж. наз.* 32 зв.; шкоды *род.* 47 зв., без ... шкоды 32 зв.; ку ... шкоде *дав.* 32 зв., ку шкоде 96; шкод⁸ *зн.* 32 зв., шкод⁸ 79, за ... шкод⁸ 34; шкоды *мн. наз.* 85; шкод *род. II, шт* шкод 49; к⁸ шкодом *дав.* 100; шкоды *зн.* 32 зв., шкоды I зв., за шкоды 68 зв., ⁸ ... шкоды 68 зв., ш ... шкоды 35; на ... шкодах *місц.* 47 зв.

шкодовати *дієсл. недок. інф.* 90

шло *дієсл. недок. мин. безос.* 48 зв.

шлях *ім. од. ч. зн.* 81 зв.

шляхта *ім. од. ж. наз.* 58 зв., шляхта 36; шляхте *дав.* 95, шляхте 35 зв.; шляхту *зн.* 41

шляхтичу *ім. од. ч. дав.* 91 зв., шляхтич⁸ 95 зв.; шляхтичов *мн. зн.* 40

шляхетскими *прикм. мн. ор.* 40 зв., шляхетскими 84 зв.

шостого *числ. од. ч. род.* 33, шостого 34 зв.; шостымъ *ор.* 39 зв.; в ... шостом *місц.* 35 зв., в ... шостом 46 зв.

шостогонадцат *числ. од. ч. род.* 81 зв., шостогонадцат 39

[**шпиталемъ**]: по шпиталемъ *ім. мн. місц.* 101

што *займ. наз.* 33; чого *род. I*, чогомъ 75, чого 76 зв., школо чого 37, до чого 41 зв., для чогом 61; чому *дав.* 68 зв., по чому 68 зв., по чому 68 зв.; што *зн.* 32 зв., ш што 32 зв., ш што 87 зв., ш штом 87 зв., на што 39, на што 43, на штомъ 49, за што 52 зв.; чим *ор.* 52 зв., чимъ 77 зв., за чимъ 38 зв., за чим 40; в чом *місц.* 81, в чомъ 32 зв., на чом 35, на чомъ 86, ш чом 38, ш чомъ 68 зв.

што *спол. II зв., штом 37 зв., штомъ 61*

штобы *спол.* 52 зв.

штобыколвекъ *спол.* 48

штоколвек *займ. наз.* 63, што ... колвек 44а зв.; чимколвек *ор.* 63 зв., чимколве 63, чимколвекъ 88, чимъколвек 88, чимъколвек 96; в чомколвекъ *місц.* 33 зв., в чомъколвекъ 63, в чом ... колвекъ 65

шумскни *прикм. од. ч. наз.* 35 зв.; шумському *дав.* 36; ш⁸мского *зн.* 45; шумскими *мн. ор.* 45, ш⁸мскими 45

Щ

щадки *ім. мн. наз.* 71; щадком *дав.* 71, щадкомъ 42

Я

я *займ. од. наз.* 32 зв., ямъ 60, а 32 зв., а^м 54; мене *род.* 35, в мене 32 зв., до мене 35 зв., шт мене 32 зв., ма 61, ме 44а; мн⁸ *дав.* 32 зв., мн⁸ 41, мн⁸¹ 51, ми 64 зв.; мене *зн.* 32 зв., на мене 34, перед мене 35 зв., через мене 56 зв.; зо мною *ор.* 51, передо мною 35 зв., передо мною 62, передо м⁸ною 36 зв., подо мною 90; на мн⁸ *місц.* 58 зв., на мни 52 зв., по мн⁸ 57, при мн⁸ 54, при мн⁸ 36

явно *присл.* 64 зв., явно 43 зв.

ягод *ім. мн. род.* 95; ягоды *зн.* 95

языком *ім. од. ч. ор.* 45

як *спол.* 42, якъ 33

якого *од. ч. род.* 57; яковыи (!) 77; якаа *ж. наз.* 32 зв.; якую *ж. зн.* 49 зв.; якого *с. род.* 44а; якоє *зн.* 77; яким *с. ор.* 38; якіє *мн. наз.* 61 зв.; яких *род.* 38; якіє *зн.* 38 зв.

[**якии ... колвекъ**]: ш якии ... колвекъ *займ. од. ч. зн.* 48 зв.; якимъколвекъ *ор.* 89, якимколвекъ 49 зв., якимколвек 91 зв., яким ... колвекъ 55; в⁸ якомколвекъ *місц.* 32 зв.; якааколвекъ *ж.*

---

¹ Літеру ь виправлено з якоїсь іншої літери й написано великою.

наз. 65, якаа ... колвекъ 65; якуюколвек
зн. 63, якуюколве 88; якогоколвекъ
с. род. 33 зв.; якимъколвекъ ор. 76,
якимъколвек 72 зв., якимколвек 96 зв.,
якимъколвек 97; якихколве мн. род. 65,
якихколвекъ 56 зв.; якими ... колвекъ
ор. 63; въ якихколвекъ місц. 33 зв., в
яких ... колвек 65

якнавышеи присл. 49 зв.

яко спол. I, якож 32 зв., яком 76 зв.

яко част. 40

якобы спол. 33, яколбы (!) 73 зв.

якоколвекъ присл. 44

янушполский прикм. од. ч. наз. 99;
янушполского род. 99

ярин прикм. од. ч. наз. 36

ярицы ім. од. ж. род. 36; ярицею ор.
83 зв.

ясно присл. 91 зв.

ячменю ім. од. ч. род. 36

БУКВИ, ЗАСВІДЧЕНІ В ЧИСЛОВОМУ ЗНАЧЕННІ

б̃ I [2]

г̃ I [3]

д̃ I [4]

г̃і II [13]

д̃і II [14]

є̃і II [15]

с̃і 43 [16]

з̃і II [17]

й̃і II [18]

ф̃і II [19]

к̃ II [20]

ка̃ II [21]

к̃в 51 зв. [22]

к̃г 53 [23]

к̃є 56 [25]

к̃с 56 зв. [26]

к̃з 58 [27]

к̃и 58 зв. [28]

кф̃ 59 [29]

л̃ III [30]

л̃в 63 зв. [32]

л̃г III [33]

л̃д III [34]

л̃є III [35]

л̃с III [36]

л̃з V зв. [37]

л̃и V зв. [38]

л̃ф V зв. [39]

м̃ V зв. [40]

ма̃ 40 зв. [41]

м̃в 41 [42]

м̃г 80 [43]

м̃д 80 зв. [44]

м̃є 86 [45]

м̃с 88 зв. [46]

м̃з 91 [47]

м̃и IV зв. [48]

м̃ф IV зв. [49]

н̃ 94 зв. [50]

на̃ IV зв. [51]

н̃в IV зв. [52]

н̃г V [53]

н̃є 99 зв. [55]

н̃с 100 зв. [56]

н̃з 101 зв. [57]

н̃ф V [59]

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Аврамович Хаим див. **Хаим Аврамович Андреец**, **Андреи**, борковський підданий Валер'яна Пудловського – 66

Андреи див. **Андреец**

Андреи Іванович, королівський писар і секретар – I зв., II, 45, 45 зв., 46

Андрѣсский Семен, кременецький воєзний – I зв., 75 зв.

Антон Гневошевич див. **Яловицкии Антонии Гневошевич**

Бабинскии Андреи, шляхтич – 73, 79

Батко Мисанович, єврей із м. Луцька – III, 68, 68 зв., 69, 69 зв.

Баткович Мошко, єврей із м. Луцька, син Батка Мисановича – III, 68 зв., 69, 69 зв., 70

Белецкии Алексии, **Белецкии Флекшии**, кременецький замковий суддя – 54 зв., 55, 55 зв., 59, 59 зв., 60, 60 зв., 61 зв., 75, 95 зв., 99 зв., 100 зв., 101 зв.

Белецкии Флекшии див. **Белецкии Алексии**

Бережецкая Парасна Івановна, дружина батька Януша Збарзького – 59 зв.

Бережецкии Аврам, шляхтич – I зв., II

Бережецкии Долмат, шляхтич – 95

Бережецкии Іван, шляхтич, брат Федора та Хоми Бережецьких – 83

Бережецкии Федор, шляхтич, брат Івана та Хоми Бережецьких – 83

Бережецкии Хома, шляхтич, брат Івана та Федора Бережецьких – 83

Боговитин Адам Климентович, шляхтич – 67

Боговитин Бенедыктъ див. **Богови-**

тин Козирадскии Бенедыкт

Боговитин Воинич Іван, шляхтич – 37 зв.

Боговитин Гаврило, шляхтич, небіжчик, син Івана Боговита та Ганни Коптівни, брат Бенедикта та Михайла Боговитиних – 36 зв., 37 зв.

Боговитин Іван, шляхтич, небіжчик, маршалок, чоловік Ганни Коптівни – 36 зв., 37

Боговитин Козирадскии Бенедыкт, **Боговитин Козерадскии Бенедыкт**, **Боговитин Бенедыктъ**, шляхтич, небіжчик, син Івана Боговита та Ганни Коптівни, брат Гаврила та Михайла Боговитиних – V зв., 35 зв., 36 зв., 37 зв.

Боговитин Козирадскии Михайло, **Боговитин Козерадскии Михайло**, **Боговитин Козирадского Михайло**, **Боговитин Михайло**, **Козирадскии Михайло**, дворянин, син Івана Боговита та Ганни Коптівни, брат Бенедикта та Гаврила Боговитиних – II, V, 35 зв., 36 зв., 37 зв., 45, 45 зв., 46

Боговитин Михайло див. **Боговитин Козирадскии Михайло**

Боговитинова Богущевич Іванова **Коптевна Ганна** див. **Боговитинова Іванова Ганна Коптевна**

Боговитинова Іванова Ганна Коптевна, **Боговитинова Богущевич Іванова Ганна Коптевна**, **Боговитиновая Козерадская Іванова**, маршалкова, дружина Івана Боговита – V зв., 36 зв., 37, 37 зв.

Боговитинович БогѸш див. **БогѸш Боговитинович**
БогѸш Боговитинович, БогѸш, шляхтич, писар – 70, 71 зв.
БогѸш див. **БогѸш Боговитинович**
Бокєи Федор Василєвич, шляхтич – 87
Болбас Ростоцкии див. **Болбас Ростоцкии Григорєи**
Болбас Ростоцкии Григорєи, Болбас Ростоцкии, кременецький земський писар – 60, 94, 97 зв., 101
Болгарин, шляхтич – V
Борздобогатанка Шлехновна, перша дружина Івана Романовича Сенюти – 44а, 44а зв.
Боротинскии Ворона Ян див. **Ворона Боротинскии Ян**
Брєская Ивановая Ганна див. **Брєстская Яновая Ганна Грицковна Волковського**
Брєская Яновая див. **Брєстская Яновая Ганна Грицковна Волковського**
Брєстская Яновая Ганна Грицковна Волковського, Брєстская Яновая Волковская Ганна Грицковна, Брєская Ивановая Ганна, Брєская Яновая, дружина пана Яна Брєстського – IV, 91, 91 зв., 92
Брєстскии Ян, шляхтич – IV, 91, 91 зв., 94 зв., 101 зв.
Бровко Стецко, підданий Януша Жабокрицького – 49 зв.
Бродацкии Адам див. **Бродицкии Адам**
Бродицкии Адам, Бродацкии Адам, борковський упорядник – 66
Булыга Дмитрь див. **Булыга Курцевич Дмитрь**
Булыга КѸрцевич Дмитр **Василєвич** див. **Булыга Курцевич Дмитрь**
Булыга КѸрцевич Дмитреи див. **Булыга Курцевич Дмитрь**
Булыга Курцевич Дмитрь, Булыга

КѸрцевич Дмитреи, Булыга КѸрцевич Дмитр Василєвич, Булыга Дмитрь, князь, опікун дружини й дітей Івана Романовича Сенюти – II, II зв., 44 зв., 44а, 50, 50 зв., 51 зв., 53, 53 зв., 54
Василєи, син Івана Патрикєя Курозвонського – 57, 57 зв.
Василєи Григорєвич, городський берестейський писар – 37 зв.
Верєсковскии Сємєн, шляхтич – 81, 82
Виктор, єврей – I зв.
Виктор Маирович, єврей із м. Заслава – II зв., 56
Вилигорскии Ян, служебник пана Федора Русина, виж – 39
Висоцкии див. **Высоцкии Тимофеи**
Вишневецкая Александровая, Вишневецкая Александровая в Берєжах, княгиня – 57, 80
Вишневецкая Александровая в Берєжах див. **Вишневецкая Александровая Вишневецкая Ганна**, княжна, донька князя Костянтина Вишневецького – 46, 46 зв.
Вишневецкии Андреи див. **Вишневецкии Андреи Иванович**
Вишневецкии Андреи Иванович, Вишневецкии Андреи, князь, волинський воєвода, брат Костянтина Івановича Вишневецького – II, III, 34 зв., 35, 38 зв., 46, 47, 49, 60 зв., 61, 61 зв.
Вишневецкии Костантин див. **Вишневецкии Костантин Иванович**
Вишневецкии Костантин Иванович, Вишневецкии Костантин, Вишневецкии Костентинь, князь, небіжчик, староста житомирський, брат Андрїя Івановича Вишневецького – 46, 46 зв., 47, 47 зв., 48, 48 зв., 49, 61, 61 зв.
Вишневецкии Костантин Костентинович, Вишневецкии Костентин Костентинович, князь, син князя-небіжчика Костянтина Вишневецького – 46

Вишневецький Костентинъ див. Вишневецький Костантин Иванович
Вишневецький Костентин Костентинович див. Вишневецький Костантин Костентинович
Вишневецький Михаило, князь – 101
Вкринський Валентей, Вкрынский Валентий, Вкрынский Валентыи, шляхтич – I зв., V зв., 43, 43 зв., 44 зв.
Вкрынский Валентий див. Вкринський Валентей
Вкрынский Валентыи див. Вкринський Валентей
Воина Вороницький Лев див. Вороницький Воина Лев
Воинич Климент, шляхтич – 73
Волковская Ганна Грицковна Бристская Яновая див. Брестская Яновая Ганна Грицковна Волковского
Волковский Андрей, шляхтич – V
Волковского Ганна Грицковна Брестская Яновая див. Брестская Яновая Ганна Грицковна Волковского
Волович Штафеи, двірний маршалок – 75 зв.
Володавський Андрѣшко див. Володовський Андрѣшко
Володковський Андрѣшко див. Володовський Андрѣшко
Володовський Андрѣшко, Володавський Андрѣшко, Володковський Андрѣшко, шляхтич, чоловік Оксині Мацьківни – 72 зв., 75 зв., 78, 78 зв.
Волчко Жасковський Шлексеи, Волчко Жасковський, Волчко Жасковський Якимович, Волчко Шлексеи, володимирський суддя, небіжчик – 51 зв., 54, 54 зв., 88 зв., 91
Волчко Шлексеи див. Волчко Жасковський Шлексеи
Ворона Боротинський Ян, шляхтич – II зв., 58 зв.

Вороневецкий Григорей див. Вороневецкий Григорей
Вороницкая Лвовая див. Вороницкая Лвовая Марина Андреевна Куневского
Вороницкая Лвовая Марина Андреевна Куневского, Вороницкая Лвовая с Кунева Марина, Вороницкая Лвовая за Збаража Марина Андреевна Куневского, Вороницкая Лвовая, Вороницкая, княгиня, дружина Льва Вороницкого, тітка Кіндрата Посника – IV зв., 41 зв., 95, 95 зв., 96 зв., 99 зв., 100, 100 зв.
Вороницкая Лвовая с Кунева Марина див. Вороницкая Лвовая Марина Андреевна Куневского
Вороницкая Лвовая Марина Андреевна Куневского
Вороницький Воина Лев, Вороницький Лев, Вороницький за Збаража Лев, князь – IV зв., 41 зв., 95, 95 зв., 96, 96 зв., 99 зв., 100, 100 зв.
Вороницький за Збаража Лев див. Вороницький Воина Лев
Вороницький за Збаража Станислав, князь – 96
Вороницький Лев див. Вороницький Воина Лев
Вороневецка з Борку Шксимѣ Григоревна Толмачовна, Шксимѣ Григоревна Тол[ма]човна, дружина князя Григорія Вороневецкого – 34
Вороневецкий Григорей, Вороневецкий Григорей, Подгорский Вороневецкий Григорей, Подгорский Григорей, Подгорецкий Григорей, князь – 34, 40 зв., 66 зв., 67 зв., 82
Вороневецкий Михаило Григоревич, шляхтич, син Григорія й Оксимії Вороневецких – 34 зв.
Вороневецкий Шарапович Степан див. Шарапович Вороневецкий Степан

Воронович Гневош, шляхтич – 101 зв.
 Вшак Кўликовський див. Ҷшак Куликовський Ҷмелянъ
 Вшак Кўликовський Афрасимов див.
 Ҷшак Куликовський Ҷмелянъ
 Вшак Кўликовський Ҷмелян див.
 Ҷшак Куликовський Ҷмелянъ
 Вшак Ҷмелянъ див. Ҷшак Куликовський Ҷмелянъ
 Галшка з Олховца, дружина покійного князя Костянтина Івановича Вишневецького, яка вдруге вийшла заміж за Яна Остророга – 61
 Гелна, єврейка з м. Кременця, дружина Хаїма Аврамовича – III зв., 74, 74 зв., 75 зв., 77 зв.
 Годрьський Андрєи, шляхтич – 85 зв.
 Головинський Дахно, виж – 75
 Головинський Іван, шляхтич – 66, 67 зв.
 Горбовський Аньдрєи Павлович, шляхтич, берестейський хоружич – 37 зв.
 Горновський Василєи, шляхтич, берестейський комірник – 37 зв.
 Городиський Іван Іванович, шляхтич – 79
 Гостський Ярофеи, Гостський Ярофьи, Готський Ярофеи, шляхтич – II зв., III, 59, 59 зв., 60, 97 зв.
 Гостський Ярофьи див. Гостський Ярофеи
 Готський Ярофеи див. Гостський Ярофеи
 Григорєвич Василєи див. Василєи Григорєвич
 Григорєи, син Івана Романовича Сенюти та Борзобогатянки Олєхнівни – 44а зв.
 Грицко, Грыцко, син пастуха Івана – 82, 82 зв.
 Грыцко див. Грицко
 Гўлевич Василєи Фєдорович, шляхтич – 88 зв., 91
 Гўлевич Дємян, Гўлевич Дємьян, шляхтич – 57

Гўлевич Дємьян див. Гўлевич Дємян
 Гўлевич Смолеговський Іван Михайлович, володимирський земський підсудок – 44а зв.
 Гўлец, боярин Дмитра Яловицького – 62, 62 зв., 63
 Гуляльніцкiи Григорєи Іванович, Гуляльніцкiи Григорєи, земський возний Кременецького повіту, брат Михайла Івановича Гуляльніцького – 35 зв., 41, 94
 Гуляльніцкiи Михайло Іванович, Гуляльніцкiи Михайло, земський возний Кременецького повіту, брат Григорія Івановича Гуляльніцького – I зв., 41, 80
 Гуляльніцкiи Григорєи див. Гуляльніцкiи Григорєи Іванович
 Гуляльніцкiи Михайло див. Гуляльніцкiи Михайло Іванович
 Гўрин Маскович, шляхтич – 52 зв.
 Кглуховско[о] Ганна Станисловна, дружина Павла Дахновича Ісернського – V
 Кгрўнчовський Юзеф, шляхтич – 58 зв.
 Дашкович Дєдєркало Андрєи див. Дєдєркало Дашкович Андрєи
 Дєдєркало Григорєи Андрєєвич, шляхтич, батько Андрія Дєдєркала Дашковича – V зв.
 Дєдєркало Дашкович Андрєи, шляхтич, син Григорія Андрійовича Дєдєркала, брат Яцька Дашковича Дєдєркала – V зв., 36, 40
 Дєдєркало Дмитрў Занкович, шляхтич – 36
 Дєдєркало Іван Сидорович, шляхтич-свідок – 99
 Дєдєркало Сємєн Сидорович, шляхтич-свідок – 99
 Дєдєркало Яцько Андрєєвич, шляхтич-свідок – 99
 Дєниско Василєи див. Дєниско Мат-

фѣевский Василей
Дениско Матфеевский Семен, [Д]ениско **Матфиевский Семен**, **Дениско Семен Петрович**, **Дениско Матфеевский Семен Петрович**, **Дениско Матвиевский Семен Петрович**, **Дениско Матфеевский**, шляхтич, брат Дениска Василя Петровича – I зв., IV, 32 зв., 51 зв., 64 зв., 65 зв., 80, 80 зв.
Дениско Матфеевский Василей, **Дениско Матфеевский Василии Петрович**, **Дениско Матвиевский Василии Петрович**, **Дениско Василей**, шляхтич, брат Дениска Семена Петровича – III, 63 зв., 64, 64 зв., 65, 65 зв.
Дениско Семен Петрович див. **Дениско Матфеевский Семен**
Детиницкий Иван Яцкович, шляхтич – 94 зв.
Дорогиницкий Кисель Александр Андреевич див. **Кисель Дорогиницкий Александр Андреевич**
Древинский Базели҃с, **Древинский Базыли҃с**, **Древинский Базили҃с**, **Древинский Базилиус**, писар короля Великого князівства Литовського – 34 зв., 35, 44 зв., 44а, 50, 50 зв., 51, 53 зв.
Древинский Базыли҃с див. **Древинский Базели҃с**
Древинский Базили҃с див. **Древинский Базели҃с**
Древинский Базилиус див. **Древинский Базели҃с**
Дрозденский Богдан, шляхтич – 56 зв., 58
Дрозденский Семен, шляхтич – 56 зв., 57, 58
Дудинский Матеи, шляхтич – II зв., 58 зв., 59
Дчуса Михайло див. **Дч҃са Михайло Игнатович**
Дчуса Михайло див. **Дч҃са Михайло Игнатович**

Дч҃са Михайло Игнатович, **Дж҃са Ляховский Михайло Игнатович**, **Дчуса Михайло**, **Дчжуса Михайло**, кременецкий зем'янин – III, V зв., 35 зв., 36, 36 зв., 45 зв., 68 зв., 69, 69 зв., 70, 92, 94
Словицкий Антонии див. **Яловицкий Антонии Гневошевич**
Словицкий Гневош, шляхтич – 87
Словицкий Дмитръ див. **Яловицкий Дмитръ Гневошевич**
Словицкий Савин див. **Яловицкий Савин Гневошевич**
Слович Дашко, луцкий зем'янин, син Еска Словича, брат Занька та Федька Словичів – 70 зв.
Слович Занко, луцкий зем'янин, син Еска Словича, брат Дашка та Федька Словичів – 70 зв.
Слович Сско, батько луцких зем'ян Федька, Дашка та Занька Словичів – 70 зв.
Слович Малинский Матфеи див. **Малинский Слович Матфеи**
Слович Малинский Михайло див. **Малинский Слович Михайло**
Слович Михайло, шляхтич – 73, 79
Слович Федко, луцкий зем'янин, син Еска Словича, брат Дашка та Занька Словичів – 70 зв.
Срмолинские див. **Ярмолинские**
Срмолинский Василей, **Срмолинский Василей**, брат Северина Ярмолинського – 86 зв., 87
Срмолинский Северин див. **Ярмолинский Северин Александрович**
Срмолинский Северин Александрович див. **Ярмолинский Северин Александрович**
Срмолинского Маря Василевна, **Маря Василевна**, дружина Андрія Чолганського – 46, 46 зв.
Словицкий Антонии Гневошевич див. **Яловицкий Антонии Гневошевич**
Словицкий Савин Гневошевич див.

Яловицкии Савин Гневошевич
Єловича Малинскии Василии Ми-
хаилович див. **Малинскии Єловича**
Василии Михайлович
Єрмолинскии Василии див. **Єрмолин-**
скии Василии
Жабокрицкии Янушъ див. **Жабок-**
рыцкии Януш Иванович
Жабокрицкии Януш Иванович див.
Жабокрыцкии Януш Иванович
Жабокрыцкии, пани – 42 зв., 43
Жабокрыцкии Василии Иванович,
 шляхтич – 42
Жабокрыцкии Григорєи див. **Жабок-**
рыцкии Григорєи Дахнович
Жабокрыцкии Григорєи Дахнович,
Жабокрыцкии Григорєи, шляхтич –
 II, 42, 50
Жабокрыцкии Гўрин див. **Жабок-**
рыцкии Гўрин Дахнович **Жабок-**
рыцкии Гўрин Дахнович, **Жабок-**
рыцкии Гўрин, **Жабокрыцкии Гу-**
рын, шляхтич – II, 42, 61 зв., 83 зв.
Жабокрыцкии Гурын див. **Жабок-**
рыцкии Гўрин Дахнович
Жабокрыцкии Влєхно див. **Жабок-**
рыцкии Влєхно Дахнович
Жабокрыцкии Влєхно Дахнович, **Жа-**
бокрыцкии Влєхно, шляхтич – II, 42
Жабокрыцкии Януш див. **Жабок-**
рыцкии Януш Иванович
Жабокрыцкии Януш Иванович, **Жа-**
бокрицкии Януш Иванович, **Жабок-**
рицкии Янушъ, **Жабокрыцкии Януш**,
 шляхтич – 42, 49, 49 зв., 50, 82, 83 зв.
Жасковскии Волчко див. **Волчко**
Жасковскии Влєксєи
Жасковскии Волчко Якимович див.
Волчко Жасковскии Влєксєи
Жєславскии Януш, **Жославскии**
Януш, князь – I, V зв.
Жикгимонт див. **Жикгимонт** Август
Жикгимонт Август, **Жикгимонт**,

польський король, великий князь
 литовський – III, III зв., 38, 39, 44, 54,
 61, 70, 70 зв., 71 зв., 75 зв.
Жижниковские, пани – 79
Жижниковскии Єско див. **Жижни-**
ковскии Єско Мацкович
Жижниковскии Єско Мацкєвич див.
Жижниковскии Єско Мацкович
Жижниковскии Єско Мацкович,
Жижниковскии Єско Мацкєвич,
Жижниковскии Єско, **Жижников-**
скии Юско Мацкович, шляхтич –
 72 зв., 73, 74, 74 зв., 75, 75 зв., 76, 76 зв.,
 77 зв., 78, 78 зв.
Жижниковскии Мацко, шляхтич – 72
Жижниковскии Юско Мацкович див.
Жижниковскии Єско Мацкович
Жирицкии Андрєи, **Жирицкии Ан-**
дрѣи, кременецкий городський писар
 – 36, 43 зв., 44, 54 зв., 56, 58 зв., 59, 60,
 60 зв., 61 зв., 62, 64, 81 зв., 95 зв., 99,
 99 зв., 100 зв., 101 зв.
Жирицкии Андрѣи див. **Жирицкии**
Андрєи
Жоравницкии Александро див.
Жўравницкии Александръ
Жоравницкии Михайло, луцький під-
 коморій – 34 зв., 60, 94
Жоравницкии Ян див. **Жоравницкии**
Ян Маркович
Жоравницкии Ян Маркович, **Жорав-**
ницкии Ян, **Жўравнецкии Ян**, кре-
 менецкий зем'янин – I зв., II, III зв.,
 42, 42 зв., 43, 73, 94
Жославскии Михайло, князь – I
Жославскии Януш див. **Жєславскии**
Януш
Жўравнецкии Ян див. **Жоравницкии**
Ян Маркович
Жўравницкии Александръ, **Жоравни-**
цкии Александро, луцький староста,
 ключник і городничий – II зв., 58 зв.,
 97 зв., 101

Завацкии Ян, шумський урядник пана Михайла Козирадського – 45

Збаражская Стефановая Мстиславская Настазея Михайловна див. **Стефановая Збаражская Мстиславская Настазея Михайловна**

Збаражскии Влодислав, Збараскии Владислав, Збараскии Корыбѣтович Владислав Андриевич, князь, брат Юрія Андрійовича Корибутовича Збараського – V, V зв., 44

Збаражскии Миколаи див. **Збаражскии Миколаи Андрѣвич**

Збаражскии Миколаи Андриевич див. **Збаражскии Миколаи Андрѣвич**

Збаражскии Миколаи Андрѣвич, Збаражскии Миколаи Андриевич, Збаражскии Миколаи, князь, кременецький староста – 39 зв., 62, 62 зв., 75, 85 зв., 86 зв., 87 зв.

Збаражскии Стефан див. **Збаразскии Стефан**

Збаражскии Янѣш, Збараскии Янѣш, князь, брацлавський воєвода, кременецький староста – II зв., V зв., 43 зв., 44, 58 зв., 59, 59 зв., 60, 64, 65, 81, 85

Збаразскии Корыбѣтович Юрии Андриевич, князь, брат Владислава Андрійовича Корибутовича Збараського – 44

Збаразскии Стефан, Збаражскии Стефан, Корыбутович Стефан, князь, троцький воєвода – II, IV, 43, 43 зв., 44, 61 зв., 79 зв.

Збараскии Владислав див. **Збаражскии Влодислав**

Збараскии Янѣш див. **Збаражскии Янѣш**

Зброжек Аброжи, шляхтич – 96, 100 зв.

Звер Лвович, шляхтич – 87

Зраилович Маиръ див. **Маиръ Зраилович**

Зраилович Целѣи див. **Целѣи Зраилович**

Иван, пастух – 82, 82 зв.

Иван, підданий, записаний Станіславу Петровському від князя Владислава Збараського – V зв.

Иван, син Івана Романовича Сенюти – 44а, 44а зв.

Иван Юскович, володимирський міщанин – 51 зв., 54, 54 зв.

Иванович Андрѣи див. **Андрѣи Иванович**

Иванович Ѡпанас див. **Ѡпанас Иванович**

Ивашко Каленикович, кременецький зем'янин, дядько Сивка Кобаковича – 70 зв.

Исѣрнскии Лѣвко, Исѣрнскии Лѣвко, кременецький возний – I зв., IV зв., 33, 33 зв., 40, 81 зв., 84, 94 зв., 95

Исѣрнскии Павло Дахнович, Исѣрнскии Павло Дахнович, шляхтич, чоловік Ганни Станіславівни Глуховського – I зв., V

Исѣрнскии Фѣдор, Исѣрнскии Фѣдор, шляхтич – I зв., V, 50, 80 зв., 81 зв., 83

Исѣрнська Дахновая, пані – I зв.

Исѣрнскии Лѣвко див. **Исѣрнскии Лѣвко**

Исѣрнскии Павло Дахнович див. **Исѣрнскии Павло Дахнович**

Исѣрнскии Фѣдор див. **Исѣрнскии Фѣдор**

Казимѣр див. **Казимир**

Казимир, Казимѣр, польський король – 70 зв., 71

Каленикович Ивашко див. **Ивашко Каленикович**

Калосовскии Иван, шляхтич – 56 зв., 58

Каменѣцкии Станислав, Каменскии Станислав, кременецький бурграбій і підстаростій – 35 зв., 54 зв., 55 зв., 59, 59 зв., 60, 60 зв., 61 зв., 81, 95 зв.,

99 зв., 100 зв., 101 зв.
Каменський Станіслав див. **Каменецкий Станіслав**
Киндин, син Тихна Хомека Смордовського, брат Семена – 52, 52 зв.
Кисел Низкиницький Григорей Гневошевич, шляхтич – 44а зв.
Кисель Дорогиницький Александр Андреевич, шляхтич – 44а зв.
Клечановський Щастний, **Клеченовський Щастний**, шляхтич – IV, 80
Клодницька Ягґинська, пані – I зв.
Клечановський Щастний див. **Клечановський Щастний**
Кнегиницький Богдан, шляхтич – 58 зв.
Кобакович Сивко, племінник Івашка Калениковича – 70 зв.
Кобыльський Мартин, намісник панів Радивилів – 96 зв., 97, 97 зв.
Козерадський Боговитин Бенедикт див. **Боговитин Козирадський Бенедикт**
Козерадський Боговитин Михайло див. **Боговитин Козирадський Михайло**
Козирадського Боговитин Михайло див. **Боговитин Козирадський Михайло**
Козирадський Михайло див. **Боговитин Козирадський Михайло**
Козловський Андрей, шляхтич – 74, 74 зв., 75, 75 зв.
Корецький Богґш, князь, волинський воєвода, луцький, брацлавський і вінницький староста – 57 зв.
Коритенський Михайло див. **Корытенський Михайло**
Коритенський Павел Федорович див. **Корытинський Павел Федорович**
Корова Андріян, шляхтич – 58
Корыбутович Збараский Юрій Андрієвич див. **Збараский Корыбутович Юрій Андрієвич**
Корыбутович Збараский Владислав Андрієвич див. **Збараский Владислав**

Корыбутович Стефан див. **Збараский Стефан**
Корытенская Павлова Настася **Впарипеско[о]**, **Корытенская Павлова Настася Даниловна** **Впарипесского**, **Настася Даниловна** **Впарипеско-з[о]**, **Настася** **Впарипеско[о]**, дружина Павла Федоровича Коритинського – 96 зв., 97, 97 зв.
Корытенская Павлова Настася Даниловна **Впарипесского** див. **Корытенская Павлова Настася** **Впарипеско[о]**
Корытенський Михайло, **Коритенський Михайло**, луцький земський писар – I зв., III зв., 73 зв., 92
Корытенський Павел див. **Корытинский Павел Федорович**, **Корытинский Павел Федорович**, **Корытенский Павел Федорович**, **Корытенский Павел**, шляхтич – IV зв., 69 зв., 96 зв., 97, 97 зв.
Костюшкович Хоболтовський Богдань, володимирський земський суддя – 44а зв.
Котимовський Ян, шляхтич, небіжчик – IV, 79 зв.
Кошляковський Себестіян, ожоговецький урядник – III, 65 зв., 66, 66 зв., 67, 67 зв., 68, 79 зв.
Краєвський Воина **Влехнович**, шляхтич, брат Левка й Остафія Олехновичів Краєвських – V
Краєвський Левко **Влехнович**, шляхтич, брат Войни й Остафія Олехновичів Краєвських – V
Краєвський Михайло **Мартиневич**, шляхтич – I
Краєвський Остафій **Влехнович**, шляхтич, брат Войни та Левка Олехновичів Краєвських – V
Куликовський Вшак див. **Шшак Куликовський Шмелянь**

КѸликовскіи Вшак Афрасимов див.
 Үшак Куликовскіи Үмелянъ
 КѸликовскіи Вшак Үмелян див.
 Үшак Куликовскіи Үмелянъ
 КѸликовскіи Үшак див. Үшак Кули-
 ковскіи Үмелянъ
 Куликовскіи Үшак Үмелянъ див.
 Үшак Куликовскіи Үмелянъ
 КѸликовскіи Үмелян Авфрасимович
 див. Үшак Куликовскіи Үмелянъ
 КѸнаш з Оношковец, підданий – 45 зв.
 КѸневскіи Андреи див. КѸневскіи
 Андреи Юхнович
 КѸневскіи Андреи Юхнович, КѸнев-
 скіи Андреи, КѸневскіи Андрѣи,
 шляхтич – 46 зв., 47, 47 зв., 48, 75, 87,
 88 зв.
 КѸневскіи Андрѣи див. КѸневскіи
 Андреи Юхнович
 Куневскога Ганна див. Сошенскаа
 Гавриловаа Ганна Куневского
 Куневского Ганна Андреевна див.
 Сошенскаа Гавриловаа Ганна Ку-
 невского
 КѸневского Марина Андреевна Во-
 роницкая Лвовая зо Збаража див.
 Вороницкая Лвовая Марина
 Андреевна Куневского
 КѸрозвонскаа Ивановаа Полага Ма-
 тиясовна СѸропатича, Полага Ма-
 тиясовна СѸропатовича, Полага СѸ-
 ропатовича, дружина Івана Патрікія
 Курозвонського, кременецького під-
 коморого – II зв., 56 зв., 57, 57 зв., 58
 Курозвонскіи Иван див. Патрікеи
 КѸрозвонскіи Иван
 КѸрозвонскіи Патрікии Иван див.
 Патрікеи КѸрозвонскіи Иван
 КѸрцевич Булыга Дмитр Василевич
 див. Булыга Курцевич Дмитрь
 КѸрцевич Булыга Дмитрей див.
 Булыга Курцевич Дмитрь
 КѸрцевич Василей Иванович, князь – 87

Лабунскіи Крыштоф, Лабунскіи
 Криштоф, шляхтич, брат Михайла
 Лабунського – I зв., II зв., 56
 Лабунскіи Криштоф див. Лабунскіи
 Крыштоф
 Лабунскіи Михаило, шляхтич, брат
 Криштофа Лабунського – V зв., 56
 Лагодовского Реина Ванковна, дружи-
 на Антонія Яловицького – 32 зв., 64
 Ласекіи Үлбрехт, шляхтич – I зв.
 Ластовскіи Стас, сестринец Севери-
 на Ярмолинського – 87 зв.
 Лащ Станислав, шляхтич – 69
 Лащ Мартин див. Лащ Стрыме-
 лецкіи Мартин
 Лащ Стрымелецкіи Мартин, Лащ
 Мартин, Лащ Марцин, шляхтич – I
 зв., V, 65 зв., 92
 Лащ Марцин див. Лащ Стрыме-
 лецкіи Мартин
 Лвович Звер див. Звер Лвович
 Ледоховскіи Макар, шляхтич – 81
 ЛедѸховскіи Иван Левкович, шлях-
 тиц – 55 зв.
 ЛедѸховскіи Федор Михнович, шлях-
 тиц – 55 зв.
 Ленарт, урядник с. Рудки – 82 зв., 83, 83 зв.
 Летицкіи Миколаи, служебник, упо-
 вноважений князя Юрія Пузини й
 Андрія Чолганського – 79 зв.
 Лешницкіи Гаврило Яцкович, Леш-
 ницькіи Гаврило, шляхтич, батько
 Мар'ї Юрієвої Пузининої – 38, 39
 Лешницкого Марина див. Пузыни-
 наа Маря Лешницкого
 Лешницкого Маря див. Пузынинаа
 Маря Лешницкого
 Лешницкоз[о] Маря Гавриловна див.
 Пузынинаа Маря Лешницкого
 Лешницькіи Гаврило див. Лешниц-
 кіи Гаврило Яцкович
 Лосятинскіи Василей див. Лосатин-
 скіи Василей Василевич

Лосатинский Богдан Гае́рилович, шляхтич – 88 зв.
Лосатинский Васи́лєи Васи́левич, **Лосятинский Васи́лєи**, шляхтич, дядько Левка Михайловича Лосятинського – II, 49, 49 зв., 50
Лосатинский Григорєи Богданович, шляхтич – I зв.
Лосатинский Лєвко Миха́илович, шляхтич, племінник Васи́ля Васи́львича Лосятинського – 49 зв.
Лосатинский Се́мєн, шляхтич – 55 зв.
Л҃бницький Миколаи, шляхтич – II зв., 58 зв., 59
Лудвиский Богуш див. **Лудвиский Богушъ Павлович**
Лудвиский Богушъ Павлович, **Лудвицький Бог҃шъ Павлович**, **Лудвиский Богуш**, **Лудвиский Богуш**, кременецький зем'янин, брат Федора й Івана Лудвиських – II зв., V, 54 зв., 55, 55 зв., 56
Лудвиский Иван див. **Л҃двицький Иван Павлович**
Лудвиский Фе́дор див. **Л҃двицький Фе́дор Павлович**
Лудвиский Богуш див. **Лудвиский Богушъ Павлович**
Лудвицький Бог҃шъ Павлович див. **Лудвиский Богушъ Павлович**
Л҃двицький Иван Павлович, **Лудвиский Иван**, кременецький зем'янин, брат Богуша й Федора Лудвиських – II зв., V, 54 зв., 55, 55 зв., 56
Л҃двицький Фе́дор Павлович, **Лудвиский Фе́дор**, кременецький зем'янин, брат Богуша й Івана Лудвиських – II зв., V, 54 зв., 55, 55 зв., 56
Любашевский Ян, **Любашовский Ян**, **Любешовский Ян**, кременецький зем'янин – IV, IV зв., 81, 81 зв., 82, 82 зв., 83, 83 зв., 84, 84 зв., 85, 85 зв., 86, 94 зв., 95
Любашовский Ян див. **Любашевский Ян**

Любешовский Ян див. **Любашевский Ян**
Людицкаа див. **Людицкая Якубовая**
Людицкая Якубовая, **Настася Гневошевна Яловицкого**, **Людицкаа**, дружина Якуба Людицького, дочка Анто́нія Яловицького – 32 зв., 33
Людицкий Якуб, **Людицький Якуб**, шляхтич, зять Анто́нія Яловицького – 32 зв., 33
Людицький Якуб див. **Людицкий Якуб**
Ляховецкая Сєнютина Григорєвая див. **Сєнютина Григорєвая Милка Патри́києвна**
Ляховецкая Сєнютина Григорєвая Сєхия див. **Сєнютина Григорєвая Милка Патри́києвна**
Ляховецкая Сєнютина Григорєвая Милка Патри́києвна див. **Сєнютина Григорєвая Милка Патри́києвна**
Ляховецкая Сєнютина Фе́доровая див. **Сєнютина Лаховецкая Фе́доровая Катєрина Миха́иловна Малинского**
Ляховский Дж҃са Миха́ило Игна́тович див. **Дч҃са Миха́ило Игна́тович**
Ляховецкий Сєнюта Григорєи див. **Сєнюта Ляховецкий Григорєи**
Ляховецкий Сєнюта Фе́дор див. **Сєнюта Фе́дор Григорєвич**
Ляховецкий Сєнюта Фе́дор Григо́рович див. **Сєнюта Фе́дор Григо́рович**
Лаховецкий Сєнюта Иван Рома́нович див. **Сєнюта Иван Рома́нович**
Маирович Виктор див. **Виктор Маирович**
Маиръ Зраилович, єврей із м. Заслава, брат Цєлія Зраїловича – II зв., 56
Малинский Васи́лєи, шляхтич – 53
Малинский Сло́вич Матфе́и, **Малинский Матфе́и**, шляхтич – 32 зв., 33, 33 зв.

Малинський Слович Михайло, шляхтич – 91

Малинський Єловича Василен Михайлович, шляхтич – 65 зв.

Малинський Матфеї див. **Малинський Слович Матфеї**

Малинського Катерина Михайловна Єловна див. **Сенютина Ляховецька Федорова Катерина Михайловна Малинського**

Марґхна, дочка Григорієвої Сенютиної Ляховецької Мілки Патрікіївни – 101, 101 зв.

Маря Василівна див. **Єрмолинського Маря Василівна**

Маря с Кунева, мати шляхтича Кіндрата Посника – 41 зв.

Масалський Федор, князь – I зв., 51 зв.

Маскович Гурин див. **Гурин Маскович**

Маскович Федор див. **Федор Маскович**

Матвиевський Дениско Семен Петрович див. **Дениско Матфєєвський Семен**

Матфєєвський Дениско Васи́ли́ Петро́вич див. **Дениско Матфєєвський Васи́ли́**

Матґс див. **Матыс**

Матфєєвський Дениско див. **Дениско Матфєєвський Семен**

Матфєєвський Дениско Васи́ли́ Петро́вич див. **Дениско Матфєєвський Васи́ли́**

Матфєєвський Дениско Семен Петрович див. **Дениско Матфєєвський Семен**

Матфиевський [Д]ениско Семен див. **Дениско Матфєєвський Семен**

Матыс, **Матґс**, уповноважений євреїв Генни та Писаха – 74 зв., 76 зв., 77 зв.

Мєсчинський Ян, борковський урядник пана Пудловського – 66

Мисанович Батко див. **Батко Мисанович**

Мисєвський Адам, володимирський писар, уповноважений пана Гаврила Сошенського та його дружини – 38, 38 зв., 44а зв., 45

Михайло, син князя Григорія Підгорського Вороновецького – 40 зв.

Михайло, син Федорової Сенютиної Ляховецької Катерини Михайлівни Малинського та Федора Сенюти Ляховецького – IV зв., 92, 92 зв., 93, 93 зв., 94

Михайло Павлович, шляхтич – V

Мотовило Григорей, шляхтич – 39

Мстиславская Настазія Михайловна див. **Стефановая Збаражская Мстиславская Настазя Михайловна**

Мстиславская Настася Михайловна див. **Стефановая Збаражская Мстиславская Настазя Михайловна**

Нарґшевич Миколай, господарський писар – 76 зв.

Настазя Михайловна див. **Стефановая Збаражская Мстиславская Настазя Михайловна**

Настася, дочка Івана Патрікія Курозвонського, дружина Дем'яна Гулевича – 57

Нєсвєцки́ Денис Богґшевич, кременецький підстаростій – 75, 91

Нєсвєцки́ Іляш Богґшевич, шляхтич – 87

Нєсвєцки́ Лєвко, шляхтич – 59 зв.

Низкиницький Кисел Григорей Гневошевич див. **Кисел Низкиницький Григорей Гневошевич**

Новосєлєцки́ Федор, кременецький вїйт – 96, 100 зв.

Павлович Михайло див. **Михайло Павлович**

Патрикєи Кґрозвонський Іван, **Патріки Кґрозвонський Іван**, **Курозвонський Іван**, кременецький підкоморій, брат Мілки Патрікіївни Григорієвої Сенютиної Ляховецької, небіжчик – II зв., 56 зв., 58, 91, 101

Патрикієвич Василєи, братанич Григорієвої Сенютини Ляховецької Мілки Патрикіївни – 101

Патрикии Богдан, шляхтич – 91

Перекалский Павел, шляхтич – 58 зв.

Пєсах Хаимович, **Писах Хаимович**, євреї із м. Кременця – I, III зв., 74, 74 зв., 75 зв., 77 зв.

Пєсочнишкии Лаврин, писар королівської канцелярії – 41, 41 зв.

Петро, син Михайла Ігнатовича Дчуси – V зв.

Пєтровскии Станислав, уповноважений князя Юрія Пузини – V зв., 38, 66, 67 зв., 84, 85 зв.

Писах Хаимович див. **Пєсах Хаимович**

Подгорецкии Григорєи див. **Вороновецкии Григорєи**

Подгорскии Вороновецкии Григорєи див. **Вороновецкии Григорєи**

Подгорскии Григорєи див. **Вороновецкии Григорєи**

Подловскии див. **Пудловскии Валєриян**

Подлувскии Валєриан див. **Пудловскии Валєриян**

Покотило Богдан, шляхтич – 39

Покошичєвскии Игнат, луцький возний – II зв., 58

Посникъ Кондрать, **Постник Кондрат**, шляхтич – 41 зв., 96, 100, 100 зв.

Постник Кондрат див. **Посникъ Кондрать**

Прѣскии Мартин Занєвич, шляхтич – 71

Пудловскии Валєриян, **Подлувскии Валєриан**, **Подловскии**, янушпольський намісник – III, 34 зв., 40 зв., 65 зв., 66, 66 зв., 67, 67 зв., 68, 98, 99

Пѣзына Юрии див. **Пузына Юрєи Богданович**

Пузына Юрєи Богданович, **Пѣзына Юрии**, князь – I зв., IV, 32, 37 зв., 38, 38

зв., 39, 39 зв., 40, 41, 53, 62, 63 зв., 79 зв., 80

Пузынина див. Пузынинаа Маря Лєшиницкого

Пузынинаа Маря Лєшиницкого, **Маря Гавриловна Лєшиницко[о]**, **Маря Лєшиницкого**, **Марина Лєшиницкого**, **Пузынинаа Юрєваа**, **Пузынинаа**, княгиня, дружина Юрія Пузини, донька Гаврила Лєшиницкого – 37 зв., 38, 40

Пузынинаа Юрєваа див. **Пузынинаа Маря Лєшиницкого**

Радивил Миколаи Крыштоф, князь на Олиці й Несвіжу, маршалок Великого князівства Литовського, брат Олбрихта, Станіслава та Юрія Радивілів – I, 96 зв., 97, 97 зв.

Радивил Станислав, князь на Олиці й Несвіжу, брат Миколая, Криштофа, Олбрихта та Юрія Радивілів – I, IV зв., 96 зв., 97, 97 зв.

Радивил Ўлбрыхт, Ўлбрыхт, князь на Олиці й Несвіжу, брат Миколая, Криштофа, Станіслава та Юрія Радивілів – I, IV зв., 96 зв., 97, 97 зв.

Радивил Юрєи, князь на Олиці й Несвіжу, брат Миколая, Криштофа та Олбрихта Радивілів – IV зв., 96 зв., 97, 97 зв.

Радивилы, князі – 97 зв.

Рокговскии, рудецький урядник – 81 зв., 82, 82 зв., 95

Ростоцкии Болбас див. **Болбас Ростоцкии Григорєи**

Ростоцкии Болбас Григорєи див. **Болбас Ростоцкии Григорєи**

Рѣдецкии Антонъ, шляхтич – 42 зв.

Рѣдецкии Фєдор, шляхтич – 69 зв.

Русин Фєдор, кременецький підстаростий – 39

Савин Гнєвошєвич див. **Яловицкии Савин Гнєвошєвич**

Сєвєриновая див. **Ярмолинская Сєвєриновая**

Секунский Михайло, шляхтич – 83 зв.
Семен, син Тихна Холека Смородовського, брат Киндина – 52, 52 зв.
Семашко Василен, кременецький старостич – 96, 100
Семашко Петр Михайлович див. **Семашко Петръ**
Семашко Петръ, **Семашко Петр Михайлович**, кременецький староста – 39 зв., 72, 73, 74 зв., 75, 76, 76 зв., 78, 79, 86 зв., 87, 87 зв.
Свиришевський див. **Свиришовський Ян**
Свиришовський Ян, **Свиришевський**, уповноважений панів Андрія Івановича, новгородського підкоморого писаря й секретаря, та Андрія Чолганського – 45, 45 зв., 46, 75 зв., 76 зв.
Сенко, підданий пана Януша Жабокрицького – 49 зв.
Сенюк, борковський підданий – 66
Сенюта див. **Сенютич Сско**
Сенюта Ляховецький Григорей, **Сенюта Григорей**, батько Федора Сенюти Ляховецького, дядько Івана Романовича Сенюти, небіжчик – III зв., IV, 50 зв., 51 зв., 53 зв., 54 зв., 72, 72 зв., 73, 74 зв., 75, 75 зв., 76, 76 зв., 77 зв., 78, 78 зв., 79, 86, 86 зв., 87, 87 зв., 88, 88 зв., 89, 90, 90 зв.
Сенюта Григорей див. **Сенюта Ляховецький Григорей**
Сенюта Иван див. **Сенюта Иван Романович**
Сенюта Иван Романович, **Сенюта Ляховецький Иван Романович**, **Сенюта Иван**, батько Романа Сенюти, брат Федора Григоровича Сенюти, небіжчик – II, II зв., IV, 42, 44 зв., 45, 50, 50 зв., 51, 51 зв., 53, 53 зв., 54, 54 зв., 88 зв., 89, 91
Сенюта Роман, син Івана Романовича Сенюти, небіжчик – 54, 88 зв., 90
Сенюта Федор див. **Сенюта Федор**

Григорєвич
Сенюта Федор Григорєвич, **Сенюта Федор**, **Сенюта Ляховецький Федор**, **Сенюта Ляховецький Федор Григорєвич**, кременецький війський, брат Івана Романовича Сенюти – I, II, II зв., III, III зв., IV, 41, 42, 44а, 44а зв., 50, 50 зв., 51, 51 зв., 53, 53 зв., 54, 54 зв., 70 зв., 71 зв., 72, 74, 75, 75 зв., 76 зв., 77 зв., 78, 86, 88 зв., 91, 92, 92 зв., 93, 94, 98, 98 зв., 99, 100 зв., 101, 101 зв.
Сенютиная Григорєвая див. **Сенютиная Григорєвая Милка Патрикиєвна**
Сенютиная Григорєвая Милка Патрикиєвна, **Сенютиная Ляховецькая Григорєвая Милка Патрикиєвна**, **Сенютиная Ляховецькая Григорєвая Сехимя**, **Сенютиная Ляховецькая Григорєвая**, **Сенютиная Григорєвая**, **Сенютиная**, мати Федора Сенюти Ляховецького, небіжчиця – 74 зв., 75 зв., 76 зв., 100 зв., 101, 101 зв.
Сенютиная Ляховецькая Федорова Катерина Михайловна Малинського, **Сенютиная Федорова Катерина Єловна з Малина**, **Сенютиная Ляховецькая Федорова Катерина Михайловна Малинського**, **Катерина Михайловна Єловна Малинського**, **Сенютиная Ляховецькая Федорова**, **Сенютиная Катерина**, **Сенютиная Федорова**, дружина Федора Сенюти Ляховецького – IV зв., 92, 92 зв., 94, 98 зв.
Сенютиная Федорова див. **Сенютиная Ляховецькая Федорова Катерина Михайловна Малинського**
Сенютиная Федорова Катерина Єловна з Малина див. **Сенютиная Ляховецькая Федорова Катерина Михайловна Малинського**
Сенютиная див. **Сенютиная Григорєвич**

рєвая Милка Патрикиевна
 Сєнютинаа Ивановаа Романовича
 Ганна Богдановна Хоболтовского,
 Ганна Богдановна Хоболтовского,
 Ганна Хоболтовского, дружина Івана
 Романовича Сєнюти – 44 зв., 44а,
 44а зв., 45, 50, 50 зв., 51, 53, 53 зв.
 Сєнютинаа Катєрина див. Сєнютинаа
 Лаховецкая Федорова Катєрина
 Михайловна Малинского
 Сєнютич Єско, Сєнютич Єско, Сє-
 нюта, володимирський городничий –
 70 зв., 71 зв.
 Сєнютич Григорєи, Сєнютич Грицко,
 син Івана Романовича Сєнюти – 42,
 50 зв., 51, 53, 53 зв.
 Сєнютич Грицко див. Сєнютич Гри-
 горєи
 Сєнютич Єско див. Сєнютич Єско
 Сєнютич Иван, син Івана Романовича
 Сєнюти – 50 зв., 51, 53, 53 зв.
 Сєнютич Роман, син Івана Романови-
 ча Сєнюти – 42
 Скиндєр Андрєи, берестейський підс-
 таростій – 36 зв.
 Скуибєда, кременецький вїт – 64 зв.
 Скуибєдинаа Михайловаа див. Скуи-
 бєдинаа Михайловаа Катєрина Ми-
 хаиловна
 Скуибєдинаа Михайловаа Катєрина
 див. Скуибєдинаа Михайловаа Ка-
 тєрина Михайловна
 Скуибєдинаа Михайловаа Катєрина
 Михайловна, Скуибєдинаа Михаи-
 ловаа Катєрина, Скуибєдинаа Ми-
 хаиловаа, дружина кременецького
 вїта Михайла Скуибїди – III, 60 зв.,
 61, 61 зв.
 Слабковський Счастный див. Слаб-
 ковський Щастный
 Слабковський Щастный, Слабков-
 ский Счастный, шумський урядник
 пана Михайла Боговита – 35 зв., 36 зв.

Смолеговський Гўлевич Иван Михаи-
 лович див. Гўлевич Смолеговський
 Иван Михайлович
 Смордовський Хомяк Тит див. Хомяк
 Смордовський Тит
 Смордовський Хомяк Тихно див. Хо-
 мяк Смордовський Тит
 Смордовський Хомяк Тихно Иванович
 див. Хомяк Смордовський Тит
 Снятковський Андрєи, шляхтич – 99
 Сосницький Кондрат, шляхтич – 34 зв.
 Сошенская Ганна див. Сошенская
 Гавриловаа Ганна Куневского
 Сошенская Гавриловаа Ганна Ку-
 невского, Сошенская Ганна, Ганна
 Андрєевна Куневского, Ганна Ку-
 невского, дружина Гаврила Сошен-
 ського – 37 зв., 38, 38 зв., 40
 Сошенский Гаврило, шляхтич –
 37 зв., 38, 38 зв., 39, 39 зв., 40
 Стариховський Воитєх, шляхтич – I зв., V
 Стефан, польський король – 34 зв.
 Стефанова Збаражская Мстисла-
 вская Настазєя Михайловна, Мсти-
 славская Настазия Михайловна,
 Мстиславская Настася Михайлов-
 на, Настазєя Михайловна, княжна,
 дружина князя Стефана Корибутови-
 ча Збараського, троцького воєводи –
 II, 43, 43 зв., 44, 44 зв.
 Стрыбулевна Настася Ивановна див.
 Хомякова Тихновaя Настася
 Стрыбулевна
 Стрымелецкии Лашь Мартин див.
 Лашь Стрымелецкии Мартин
 Страковський Юхно, перший чоловік
 Марини Юрієвої Пузининої – 38, 39,
 39 зв.
 Сўропатовича Полага Матясовна див.
 Кўрозвонская Ивановна Полага
 Матясовна Сўропатича
 Сўропатовича Полага див. Кўрозвон-
 скаа Ивановна Полага Матясовна

Сѣропатича
Сычковский Иван, шляхтич – 95
Тарнавський Томаш, шляхтич – V
Тимко, підданий пана Януша Жабок-рицького – 49 зв.
Тишецький Ян, янушпольський війт – 99
Толмачовна Ведотя Григорєвна, дружина Омеляна Ушака Куликовського – 40 зв.
Тол[ма]човна Ұксимя Григорєвна див. **Вороновецька з Борку Ұксимья Григорєвна Толмачовна**
Торокановский Петръ, шляхтич – 34 зв.
Третақ Васил, шляхтич – 66, 67 зв.
Ұшак КҰликовский див. **Ұшак Куликовский Ұмелянь**
Ұшак Куликовский Ұмелянь, Вшак **КҰликовский Ұмелян**, **КҰликовский Ұмелян Авфрасимович**, Вшак **КҰликовский Афрасимов**, Вшак **КҰликовский**, **Ұшак КҰликовский**, Вшак **Ұмелянь**, **Ұшак Ұмелян**, кременецкий зем'янин – IV, IV зв., 34 зв., 40 зв., 80 зв., 81, 81 зв., 82, 83, 83 зв., 84, 85, 85 зв., 86, 94 зв., 95
Ұшак Ұмелян див. **Ұшак Куликовский Ұмелянь**
Фаличевский Станислав, кременецкий староста – 86 зв., 87
Фенна, дівка Мілки Патрикіївни Григорієвої Сєнютині Ляховецької – 101
Федор Маскович, шляхтич – 52 зв.
Федора, дочка Івана Патрікія Курозвонського – 57, 57 зв., 58
Хаим Аврамович, єврей із м. Кременця – 74, 74 зв., 77 зв.
Хаимович Песах див. **Песах Хаимович**
Хоболтовский Костюшкович Богданъ див. **Костюшкович Хоболтовский Богданъ**
Хоболтовского Ганна див. **Сєнюти-**

наа Ивановаа Романовича Ганна Богдановна Хоболтовского
Хоболтовского Ганна Богдановна див. **Сєнютинна Ивановаа Романовича Ганна Богдановна Хоболтовского**
Ходєлский Ян, шляхтич – 101 зв.
Хомєк Пєтр Иванович, **Хомик Петръ**, луцький підстаростій, брат Тита Івановича Хомека – 63 зв., 91
Хомєк Смордовский Тит див. **Хомик Смордовский Тит**
Хомєк Смордовский Тихно див. **Хомик Смордовский Тит**
Хомєк Смордовский Тихно Иванович див. **Хомик Смордовский Тит**
Хомєк Тит див. **Хомик Смордовский Тит**
Хомєк Тит Иванович див. **Хомик Смордовский Тит**
Хомякова Тихновa Настася Стрыбулевна, **Настася Ивановна Стрыбулевна**, дружина Тихна Хомика Смордовського – II зв., 52, 52 зв., 53
Хомяковна Ганна, мати Івана Романовича Сєнюті – 89
Хомик Петръ див. **Хомєк Пєтр Иванович**
Хомик Смордовский Тит, **Хомєк Смордовский Тит**, **Хомєк Смордовский Тихно**, **Хомєк Тит Иванович**, **Хомєк Смордовский Тихно Иванович**, **Хомик Тихно**, **Хомєк Тит**, луцький гродський суддя, брат Петра Івановича Хомека, уповноважений Криштофа Лабунського – II зв., 52, 53, 56, 63 зв., 91
Хомик Тихно див. **Хомик Смордовский Тит**
Хотимовский Ян, служебник князя Миколая Збаразького – 39 зв.
Хренницкая Ивановa, дружина земського луцького підсудка Івана Хренницького – IV зв.

Хрєнницькии Иван, луцький підсудок – 97 в.

Уксимия, дочка Івана Романовича Се-
нюті – 44а, 44а зв.

Уксимия Мадковна, пані, сестра Маць-
ка Жижниковського – 72, 72 зв., 73,
75 зв., 76, 78, 78 зв.

Улбрихт див. **Радивил Улбрыхт**

Улександр, польський король – 70 зв., 71

Улександрович Андреи, князь, воло-
димирський староста – 71

Улена, дочка Івана Патрікія Курозво-
нського – 57, 57 зв., 58

Упанас Иванович, кременецький воз-
ний – I, 33, 41

Упарипєског[о] Настася Даниловна
див. **Корытенская Павлова Наста-
ся Упарипєског[о]**

Упарипєског[о] Настася Даниловна
Корытенская Павлова див. **Коры-
тенская Павлова Настася Упарипє-
ског[о]**

Упарипєског[о] Настаса див. **Ко-
рытенская Павлова Настася Упарипєског[о]**

Урина, дочка Богуша Павловича Лу-
двиського – 55 зв.

Устрозский Костентин див. **Устроз-
ский Костянтин Костантинович**

**Устрозский Костентин Костентино-
вич** див. **Устрозский Костянтин**
Костантинович

**Устрозский Костянтин Костантино-
вич**, **Устрозский Костентин Кос-
тентинович**, **Устрозский Костен-
тин**, **Устрозское кнѣжа Костентин**
Костентинович, князь, київський
воевода, маршалок Волинської землі,
володимирський староста – III зв., IV,
39, 39 зв., 40 зв., 72, 72 зв., 73, 74 зв.,
75, 75 зв., 76, 76 зв., 77 зв., 78, 78 зв.

**Устрозское кнѣжа Костентин Костен-
тинович** див. **Устрозский Костян-**

тин Костантинович

Устророг Ян, коронний підчашій – 61

Цєлєи Зраилович, євреї м. Заслава,
брат Майра Зраїловича – 56

Чаплич Фєдор, шляхтич – 101 зв.

Чапличова Федорова Каска, дочка
Мілкі Патрікіївни Григорієвої Се-
нютині Ляховецької – 101, 101 зв.

Чапский Станислав, шляхтич – 66,
67 зв.

Чєтвертєнскаа, княгиня – V

Чолганский Андреи, кременецький
зем'янин – I, I зв., II, IV, 38, 46, 46 зв.,
47, 47 зв., 48, 48 зв., 49, 79 зв., 80

Шарапович Вороновецкии Степан,
шляхтич – I зв., II

Шємєт Янь, каштелянович Жо-
мойтської землі – 44

Шимкович Ян див. **Ян Шимкович**

Ширинда, кримчанин – 70 зв.

Шкаревский Бенєдыкт, служебник
князя Костянтина Костантиновича
Острозького – 39 зв.

Шумская Степанова Настася, дочка
Мілкі Патрікіївни Григорієвої Се-
нютині Ляховецької – 101, 101 зв.

Юрко, підданий – 95

Юскович Иван див. **Иван Юскович**

Яловицкии Антон див. **Яловицкии**
Антонии Гнєвошєвич

Яловицкии Антонии див. **Яловицкии**
Антонии Гнєвошєвич

Яловицкии Антонии Гнєвошєвич,
Яловицкии Антонии, **Яловицкии**
Антон, **Єловицкии Антонии Гнє-
вошєвич**, **Єловицкии Антонии**, **Ан-
тон Гнєвошєвич**, кременецький зем-
ський суддя – III, 32, 33, 33 зв., 34,
34 зв., 35 зв., 36 зв., 37 зв., 40 зв., 41, 42,
43, 44 зв., 45, 46, 49, 50, 52, 53, 54 зв., 56,
56 зв., 57 зв., 58, 59, 60 зв., 62, 62 зв., 63,
63 зв., 64, 64 зв., 65, 65 зв., 67, 68, 70,
71 зв., 72, 73, 74, 78, 79 зв., 80 зв., 86,

88 зв., 91, 92, 94 зв., 95, 96 зв., 99 зв., 100 зв., 101 зв.

Яловицкии **Дмитрь** **Гневошевич**, **Яловицкии** **Дмитрь**, **Словицкии** **Дмитрь**, брат Антонія та Савина Яловицьких – III, 51 зв., 53, 62, 62 зв., 63 зв.

Яловицкии **Дмитрь** див. **Яловицкии** **Дмитрь** **Гневошевич**

Яловицкии **Сава** див. **Яловицкии** **Савин** **Гневошевич**

Яловицкии **Савин** див. **Яловицкии** **Савин** **Гневошевич**

Яловицкии **Савин** **Гневошевич**, **Яловицкии** **Савин**, **Яловицкии** **Сава**, **Словицкии** **Савин**, **Савин** **Гневошевич**, **Словицкии** **Савин** **Гневошевич**, підсудок земський кременецький – 32, 34, 34 зв., 35 зв., 36 зв., 37 зв., 40 зв., 41, 42, 43, 44 зв., 45, 46, 49, 50, 52, 53, 54 зв., 56, 56 зв., 57 зв., 58, 59, 60 зв., 62, 62 зв., 63 зв., 64, 64 зв., 65, 65 зв., 67, 68, 69, 70, 71 зв., 72, 73, 74, 78, 79 зв., 80 зв., 86, 88 зв., 91, 92, 94 зв., 95, 96 зв., 99 зв.,

100 зв., 101 зв.

Яловицкого **Настася** **Гневошевна** див. **Людицкая** **Якубовая**

Ян **Шимкович**, шляхтич – 39

Ярмолинские, **Срмолинские**, пани – 89, 90 зв.

Ярмолинского **Маря** **Василевна**, дружина Андрія Чолганського – 79 зв.

Ярмолинская **Сєвериновая**, **Сєвериновая**, дочка Андрія Куневського – 46 зв., 48, 75 зв.

Ярмолинский **Роман**, шляхтич – I зв.

Ярмолинский **Сєверин** див. **Ярмолинский** **Сєверин** **Александрович**

Ярмолинский **Сєверин** **Александрович**, **Ярмолинский** **Сєверин**, **Срмолинский** **Сєверин**, **Срмолинский** **Сєверин**, **Срмолинский** **Сєверин** **Александрович**, кременецький зем'янин, приятель Ганни Сошенської – IV, 38, 39, 39 зв. 74, 74 зв., 75, 75 зв., 86, 86 зв.

Ясимонт **Миколаи**, возний – I зв., 66, 67 зв.

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

Умовні скорочення

адм. – адміністративний	обл. – область
адм.-тер. – адміністративно-територіальний	с. – село
Влн – Волинське воєводство	с-ще – селище
воєв. – воєводство	суч. – сучасне
м. – місто	р. – річка
	р-ну – району

Белозорка Вышая, Белозорка Вышняя: «на дворцы Белозорце Вышеи» / «на дворце Белозорце Вышинеи», с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Білозірка Лановецького р-ну Тернопільської обл. – 43, 43 зв., 44

Белозорка, село Нижнєє, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Білозірка Лановецького р-ну Тернопільської обл. – 43, 43 зв., 44

Бережецкая част див. **Бережцы**

Бережцы, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Великі та Малі Бережці Кременецького р-ну Тернопільської обл. – 59, 59 зв., 68 зв., 69; **Бережецкая част** – III, 59 зв., 60

Берестейский замок див. **Берестя**

Берестейский повет, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої – 36 зв., 37

Берестейское староство – 37

Берестя, м., адм. центр Берестейського воєв., суч. м. Брест у Білорусі – 37 зв.; **Берестейский замок** – 36 зв.

Бєсовка, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Квітневе Білогірського р-ну Хмельницької обл. – II, 46, 46 зв., 47

Борок: з Борку, с. Кременецького пов.

Влн, с. Бірки Шумського р-ну Тернопільської обл. – 34, 34 зв., 67 зв.

Боршовка, с. Кременецького пов. Влн, с. Борщівка Кременецького р-ну Тернопільської обл. – II зв., 57, 57 зв., 58

Васковцы, с. Кременецького повіту Влн, суч. с. Васьківці Шумського р-ну Тернопільської обл. – 36

Великое Князство Литовское, Великое Кїзство Литовское, Великое Кїзство Литовское – 34 зв., 44, 78 зв., 96 зв., 97

Вербая, с. Володимирського пов. Влн, суч. с. Вербка Дубенського р-ну Рівненської обл. – 33, 33 зв.

Воинигов, Воиниговъ, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Ставищани Білогірського р-ну Хмельницької обл. – IV зв., 92, 92 зв., 93, 93 зв.

Валок: «на вровичѣхъ Валку» – 82, 82 зв.

Волица, с. Кременецького пов. Влн – 33

Волица див. Минцовцы

Волица Минцовская див. **Минцовцы**

Вилно, м., адм. центр Віленського воєв., суч. м. Вільнюс у Литві – 42, 75 зв.

Волын: «на Волынню», умовна назва Волинської землі, воєводства – 37

Волынская земля, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої – III зв., 34 зв., 37 зв., 39, 39 зв., 40 зв., 46, 49, 57 зв., 60 зв., 61, 61 зв., 70 зв., 72, 74, 76, 78

Волчковская дуброва див. **Волковцы**

Волковцы, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Вовківці Теофіпольського р-ну Хмельницької обл. – IV, 91, 91 зв., 92; **Волчковцы**, **Волчковци** – III зв., 70 зв., 71, 89, 98, 98 зв.; **Волчковская дуброва** – 99

Волчковцы, **Волчковци** див. **Волковцы**

Володымер, м., адм. центр Володимирського пов. Влн, суч. м. Володимир-Волинський у Волинській обл. – 44 а, 45; **Володымерський замок** – 89, 90; **Володымерское место** – 44 а зв., 45

Володымерський замок див. **Володымер**

Володымерское место див. **Володымер**

Володымерський повіт, адм.-тер. одиниця Влн – III зв., 44 а зв., 70 зв.

Волчая гора, у маєтку Куликовському, суч. с. Куликів Кременецького р-ну Тернопільської обл. – 95

Волчий ліс, у маєтку Куликовському, суч. с. Куликів Кременецького р-ну Тернопільської обл. – 95

Вороновцы, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Воронівці Теофіпольського р-ну Хмельницької обл. – II, 34 зв.

Вортель двор, **Вортоль двор** див. **Вортол**

Вортельское іменье див. **Вортол**

Вортол, с. у Берестейському пов., суч. с. Ортель Крулевські Люблінського воєв. Бялського пов. у Польщі – 37 зв.; **Вортоль двор**, **Вортель двор** – 36 зв., 37; **Вортельское іменье** – 37

Воскресения Христова церков: «до церкви Воскресения Христова, што в замку Дубенскомъ» – 101

Горин, **Горын**, річка, суч. Горинь, права притока Прип'яті – I, III зв., 57, 74, 74 зв., 75, 75 зв., 77

Городище, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Городище Шепетівського р-ну Хмельницької обл. – II зв., 52, 52 зв.

Горинка, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Горинка Кременецького р-ну Тернопільської обл. – III, 60 зв., 61, 61 зв.

Гридовцы, **Грыдовцы**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Гриньківці Шумського р-ну Тернопільської обл. – III, 64, 64 зв., 65

Гулевцы, **Гулевци**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Гулівці Білогірського р-ну Хмельницької обл. – I, II, III зв., 46, 46 зв., 47, 71 зв., 74, 74 зв., 87, 89, 89 зв.

Гулцовський став: «боярин мои Гўлец» – III

Гданск, м. Речі Посполитої, суч. м. Гданськ у Польщі – 68 зв., 69

Дедеркали, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Великі Дедеркали Шумського р-ну Тернопільської обл. – V зв.

Дубенський монастир: «8 монастири Дубенскомъ, 8 светого Спаса», «на монастир Дубенський, на Светого Спаса» – 101

Дубенский замок див. **Дубне**

Дубне, м. Луцького пов. Влн, суч. м. Дубно в Рівненській обл. – 73, 79, 101 зв.; **Дубенский замок** – 101

Жабокрыки, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Бригадирівка Радивилівського р-ну Рівненської обл. – 42 зв.

Жабокрычки: «w селище Жабокрычки», «Теслуговское селище по той стороне wt Жабокрык, прозываемое над криницею Жабокрычки», у Кременецького пов. с. Великі та Малі Жабокрыки Влн – 42, 42 зв.

Жемелинский берег див. **Жемелинцы**
Жемелинцы, **Жемелинцы**, с. Кремене-

цького пов. Влн, суч. с. Жемелинці Білогірського р-ну Хмельницької обл. – II, III зв., 71 зв., 87, 89; **Жемелинський берег** – 87 зв.; **Жемелинская земля** – 87 зв.

Жемелинская земля див. **Жемелинцы**

Жердь, суч. р. Жердь, права притока річки Жирак – 79 зв.

Жижниковський став див. **Жижниковцы**

Жижниковское именє див. **Жижниковцы**

Жижниковцы, Жизниковцы, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Жижниківці Білогірського р-ну Хмельницької обл. – I, III зв., 72, 72 зв., 74, 74 зв., 75, 75 зв., 76, 76 зв., 77 зв., 78, 78 зв.; **Жижниковское именє, Жизниковское именє** – III зв., 72 зв., 73, 79; **«Жижниковський став, который лежит на реце Горини»** – 75 зв., 77 зв.

Жизниковское именє див. **Жижниковцы**

Жизниковцы див. **Жижниковцы**

Збараж, м. Кременецького пов. Влн, суч. м. Збараж Тернопільської обл. – 95 зв.

Илков, Илковцы, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Ільківці Теофіпольського р-ну Хмельницької обл. – IV, 39; **Илковское именє** – 79 зв.

Илковское именє див. **Илков**

Илковцы див. **Илков**

Исєрно, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Кутянка Шумського р-ну Тернопільської обл. – I зв.

Камєнський кгрґнт, можливо, с. Камінь Кременецького пов. Влн, суч. с-ще Теофіполь Хмельницької обл. – 79 зв.

Камєнское именє, Калиское именє (!), можливо, с. Камінь Кременецького пов. Влн, суч. с-ще Теофіполь Хмельницької обл. – IV, 79 зв.

Камєница, с. Кременецького пов. Влн,

суч. с. Кам'яниця Дубенського р-ну Рівненської обл. – 63 зв., 64 зв., 65, 65 зв.

Клетная: «селище пѣстое в Кремянецкомъ повѣте в Кѣзминской волости Клетную», очевидно, суч. с. Велика і Мала Клітна Красилівського р-ну Хмельницької обл. – 71

Козирады, с. Берестейського пов., суч. с. Константинів Люблінського воєв. Бяльського пов. у Польщі – 36 зв., 37

Кокорєв, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Кокорів Кременецького р-ну Тернопільської обл. – 35; **Кокорєвський кґрунт** – 35; **Кокорєвський став** – 35; **Кокорєвская дѣброва** – 35

Кокорєвская дѣброва див. **Кокорєв**

Кокорєвський став див. **Кокорєв**

Кокорєвський кґрунт див. **Кокорєв**

Колєсєц двор, Колєсниц дворец: «на дворе Колєсцу» / «на дворце Колєсницѣ», с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Колісєць Теофіпольського р-ну Хмельницької обл. – 43, 43 зв., 44; **Колєсєцкое именє** – 79 зв.

Колєсєцкое именє див. **Колєсєц двор**

Колєсниц дворец див. **Колєсєц двор**

Колки: «w половицѣ двох Колков», села Кременецького пов. Влн, суч. с. Колки Теофіпольського р-ну Хмельницької обл. – I

Кошелєвцы, Кошелєвцы, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Кошелівка Красилівського р-ну Хмельницької обл. – II, III зв., 46, 46 зв., 47, 71 зв., 89, 89 зв.

Краков, м., адм. центр Краківського пов. Краківського воєв., суч. м. Краків у Польщі – 71, 72

Красная Лука, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Краснолука Лановецького р-ну Тернопільської обл. – IV зв., 41 зв., 95 зв., 96

Кременєц, Кременєц: «8 Креманьцѣ», м., адм. центр Кременецького пов. Влн,

- суч. м. Кременець Тернопільської обл. – 35, 36, 37 зв., 38 зв., 41, 41 зв., 42, 43, 44, 44 зв., 44 а, 45, 45 зв., 49, 50, 51 зв., 53, 54 зв., 55 зв., 59, 60, 60 зв., 61 зв., 62 зв., 63 зв., 65 зв., 67, 68, 71, 72, 73, 74, 74 зв., 75, 80 зв., 85, 86, 88 зв., 92, 94, 95, 96, 96 зв., 97 зв., 99, 99 зв., 100 зв., 101, 101 зв.; **Кремянецкое место, Креманецкое мѣсто** – 58, 61, 74; **Креманецкий замок** – 35 зв., 36 зв., 40 зв., 43 зв., 44, 46, 51, 52, 55, 63 зв., 64, 73, 86 зв., 87 зв., 91, 94 зв., 95 зв., 98, 98 зв., 99 зв., 100 зв.; **Креманецкий кгород** – 41 зв.
- Кремянецкое место, Креманецкое мѣсто** див. **Кременец**
- Кремянцкое староство**, Влн – 81, 81 зв., 82 зв.
- Креманец** див. **Кременец**
- Креманецкий кгород** див. **Кременец**
- Креманецкий замок** див. **Кременец**
- Креманецкий повет**, адм.-тер. одиниця Влн – I, III зв., 32 зв., 35 зв., 37 зв., 41, 41 зв., 42, 46, 52, 54 зв., 55, 58 зв., 59 зв., 64 зв., 65 зв., 67, 68 зв., 70 зв., 71, 71 зв., 72, 72 зв., 74, 76, 78, 78 зв., 79, 80 зв., 81, 81 зв., 83, 84, 92
- Криванцы**, «именс свое Криванцы, в повете Креманецкомъ лежащее», Влн – V, не локалізоване
- Круглая кгрунт** див. див. **Рѣдка**
- Круглая именѣ** див. **Рѣдка**
- Круголец**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Круголець Шумського р-ну Тернопільської обл. – 36
- Кѣзминская волость** – 71
- Кѣликов**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Куликів Кременецького р-ну Тернопільської обл. – 81, 81 зв., 83 зв., 84; **Кѣликовский кгрѣнт** – 81, 81 зв., 82, 82 зв., 83, 83 зв., 95
- Кѣликовский кгрѣнт** див. **Кѣликов**
- Лабун**: в Лабуню, суч. с. Лабуне Люблінського воєв. Замоїстського пов. У Польщі – 56
- Лавров**, с. Луцького пов. Влн, суч. с. Лаврів Луцького р-ну Волинської обл. – 57 зв.
- Ледохов** див. **Ледѣхов**
- Ледѣхов, Ледохов**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Лідихів Кременецького р-ну Тернопільської обл. – II зв., 54 зв., 55, 55 зв.
- Лепесовка**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Лепесівка Білогірського р-ну Хмельницької обл. – 50 зв., 51, 54
- Литовища**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Літовище Шумського р-ну Тернопільської обл. – 36
- Лосатин**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Лосятин Кременецького р-ну Тернопільської обл. – I зв., II, V, 49, 49 зв., 50
- Лудвища**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Людвище Шумського р-ну Тернопільської обл. – II зв., 54 зв., 55, 55 зв.
- Луцк**, м., адм. центр Луцького повіту та Влн, суч. м. Луцьк у Волинській обл. – 34 зв.; **Луцкое место** – III; **Лѣцкии замок** – 69
- Лѣцкии замок** див. **Луцк**
- Луцкии повет**, адм.-тер. одиниця Влн – 57 зв., 58, 70 зв.
- Луцкое место** див. **Луцк**
- Ляхов**, с. Кременецького пов. Влн, с. Кутянка Острозького р-ну Рівненської обл. – V зв.
- Ляховецкая церков**: «на церковь Ляховецкую» – 101
- Ляховцы, Лаховцы**, м. Кременецького пов. Влн, суч. м. Білогір'я Білогірського р-ну Хмельницької обл. – II, III зв., 71 зв., 78 зв., 89, 91
- Малборок**: «з Малборку», м., адм. центр, суч. м. Мальборк у Польщі – 46 зв., 47

Малин, с. Луцького пов. Влн, суч. с. Малин Млинівського р-ну Рівненської області – 98 зв.

Моисеиковцы: «w имене Моисеиковцы» – 40 зв., не локалізоване

Миклашов, **Миклашовцы**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Миклаші Білогірського р-ну Хмельницької обл. – III зв., 70 зв., 71, 89

Миклашовцы див. **Миклашов**

Милецкий кгрґнт див. **Милче**

Милче, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Мильче Дубенського р-ну Рівненської обл. – 62, 62 зв., 63;

Милецкий кгрґнт – 63

Минков, с. Берестейського повіту – 37, суч. у р-ні с. Віторож Люблінського воєв. Бяльського повіту в Польщі

Минцовцы: «Волицѣ, прозываемую Минцовцы» / «Волицы Минцовской» / «Волицу Минцовцы», с. Кременецького пов. Влн, част. с. Волиця Теофіпольського р-ну Хмельницької обл. – 33, 38, 40

Москалевка, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Москалівка Білогірського р-ну Хмельницької обл. – 98, 98 зв., 99; **Москалевская дѣброва** – 99

Москалевская дѣброва див. **Москалевка**

Немиров, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Немирівка Радивилівського р-ну Рівненської обл. – IV зв., 96 зв., 97, 97 зв.

Несвиж, м. у Новогрудському воєв., суч. м. Несвіж Мінської обл. у Білорусі – IV зв., 96 зв., 97

Новоставецкоє имене див. **Новоставцы**

Новоставцы, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Новоставці Теофіпольського р-ну Хмельницької обл. – IV, 39; **Новоставецкоє имене** – 79 зв.

Пашуки, **Пашуковцы**: «в ... Пашукох», с. Кременецького пов. Влн, суч.

с. Пашуки Шепетівського р-ну Хмельницької обл. – 52

Пашуковцы див. **Пашуки**

Петриков, суч. м. Пйотркув-Трибунальський Лодзького воєв. у Польщі – 76 зв.

Печерский монастыр – 101

Пиратин див. **Пиратин**

Пиратинский кгрґнт див. **Пиратин**

Пиратин, **Пиратин**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Пириятин Дубенського р-ну Рівненської обл. – 62, 62 зв., 63; **Пиратинский кгрґнт** – 62, 62 зв., 63

Полтва: «на Полтвѣ», р., суч. Полква, права притока Горині (басейн Прип'яті) – 70 зв.

Поповецкии став див. **Поповци**

Поповци, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Попівці Кременецького р-ну Тернопільської обл. – 35; **Поповецкии став** – 35

Порохная, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Порохня Волочиського р-ну Хмельницької обл. – V зв.

Радогощ, с-ще Луцького пов. Влн, суч. с. Велика і Мала Радогощ Ізяславського р-ну Хмельницької обл. – 70 зв.

Радощин, с. Луцького пов. Влн, суч. с. Радощин Ковельського р-ну Волинської обл. – 57

Рѣдкал див. **Рѣдкая**

Рѣдка, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Рудка Кременецького р-ну Тернопільської обл. – 81, 81 зв., 82 зв., 83, 83 зв., 84, 95

Рѣдкая имене, **Рѣдкал имене** див. **Рѣдкая**

Рѣдкая, **Рѣдкал**: «кгрунт Круглую, названую Рѣдкую» / «кгрунт Круглую, названую Рѣдкую», с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Рідка Теофіпольського р-ну Хмельницької обл. – 38, 39, 39 зв., 40; **кгрунт Круглая** – 39, 39 зв.;

- имене Круглая** – 40; **имене Рѣдкаа**, **имене Рѣдкая** – 38, 40
- Светое Причистое церков:** «в церкви соборнои володымерскои Светое Пречистое» – 44 а
- Светои Причистои манастир:** «на манастир Печерский и Светои Причистои» – 101
- Семенов, Семеново**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Семенів Білогірського р-ну Хмельницької обл. – I зв., II, III зв., 46, 46 зв., 47, 71 зв., 87, 87 зв.; **Семеновский берег** – 87 зв., 88
- Семеново** див. **Семенов**
- Семеновский берег** див. **Семенов**
- Семеновка**, р., суч. Семенівка, права притока Полкви (басейн Дніпра) – 87, 87 зв., 88
- Серетец**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Серетець Зборівського р-ну Тернопільської обл. – 58 зв.
- Смордва, Смордовъ:** «8 Смордвѣ», «на Смордовъ», с. Луцького пов. Влн, суч. с. Смордва Млинівського р-ну Рівненської обл. – 52, 52 зв., 53; **Смордовская часть** – 52 зв.; **Смордовские ставы** – 52 зв.
- Смордовская часть** див. **Смордва**
- Смордовские ставы** див. **Смордва**
- Смордовъ** див. **Смордва**
- Степанская пѣща** – Сепань, м. Луцького пов. Влн, суч. с-ще Сарненського р-ну Рівненської обл. – 68 зв., 69
- Супруновцы** – V, не локалізоване
- Сѣщен:** «на ... Сѣшцѣх», с. Кременецького пов. Влн – 43, 43 зв., 44
- Татариновцы, Татариновци**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Татаринці Лановецького р-ну Тернопільської обл. – IV зв., 41 зв., 95, 95 зв., 96
- Терновка:** «селище дрѹгое там же, в Кѣзминскои волости, на имя Терновку», с. Кременецького пов. Влн, мо-
жливо, суч. с. Тернавка Ізяславського р-ну Хмельницької обл. – 71
- Теслугов замок** див. **Теслугов**
- Теслугов**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Теслулів Радивилівського р-ну Рівненської обл. – I зв., 73 зв.; **Теслуговское селище** – II, 42, 42 зв., **замок Теслугов** – I зв.
- Теслуговское селище** див. **Теслугов**
- Тихомль, Тихомль**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Тихомель Білогірського р-ну Хмельницької обл. – III зв., IV, 70 зв., 71, 88 зв., 89 зв., 89, 99
- Тѣровка**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Турівка Теофіпольського р-ну Хмельницької обл. – II, 46, 46 зв., 47
- Туряя**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Тур'я Дубенського р-ну Рівненської обл. – 32 зв., 33 зв.
- Турянька:** «имена свои, в повете Креманецкомъ лежачи, Турюю и Туряньку», с. Кременецького пов. Влн – 32 зв., 33 зв.; **Туряньский кгрунт** – 32 зв.
- Туряньский кгрунт** див. **Турянька**
- Ужеговец**, м. Кременецького пов. Влн, суч. с. Ожигівці Волочиського р-ну Хмельницької обл. – 44
- Улибесы**, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Мирове Шумського р-ну Тернопільської обл. – 70 зв.
- Улшаница**, с. Володимирського пов. Влн, суч. с. Вільшаниця Білогірського р-ну Хмельницької обл. – II, 42, 44 зв., 44 а, 50, 50 зв., 51, 51 зв., 53, 53 зв., 54, 71, 89, 89 зв., 90, 90 зв.; **Улшанское имение** – 50 зв., 54, 90; **Улшаницкое имение** – 51, 90
- Улшаницкое имение** див. **Улшаница**
- Улшанское имение** див. **Улшаница**
- Улька**, м. Луцького пов. Влн, суч. с-ще Олика Ківерцівського р-ну Волинської обл. – IV зв., 96 зв., 97

Вноишковци, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Онишківці Шумського р-ну Тернопільської обл. – II, 45, 45 зв.

Впарисы, Впарыисы, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Опариси Радивилівського р-ну Рівненської обл. – IV зв., 96 зв., 97, 97 зв.

Хмелев, Хмелов, Хмелево, Хмелен, с. Володимирського пов. Влн, суч. с. Хмелів Володимир-Волинського р-ну Волинської обл. – II, II зв., 44 зв., 44 а, 50, 50 зв., 51, 51 зв., 53, 53 зв., 54, 89

Хмелево див. **Хмелев**

Хмелен див. **Хмелев**

Хорошов, Хорошев, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Хорошів Білогірського р-ну Хмельницької обл. – 92, 92 зв., 93, 93 зв.

Чолъзов (!), с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Човгузів Теофіпольського р-ну Хмельницької обл. – I, V

Шибеная, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Шибена Теофіпольського р-ну

Хмельницької обл. – 43, 43 зв., 44

Шимковцы, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Шимківці Білогірського р-ну Хмельницької обл. – 92, 92 зв., 93, 93 зв.

Шумск, Шумско, м. Кременецького пов. Влн, суч. м. Шумськ Тернопільської обл. – 35 зв., 36, 36 зв., 37 зв., 45 зв.; **Шумский замок** – 35 зв.; **Шумское имєне** – 36; **Шумское место** – 35 зв.; **Шумская волость** – 35 зв.

Шумская волость див. **Шумск**

Шумско див. **Шумск**

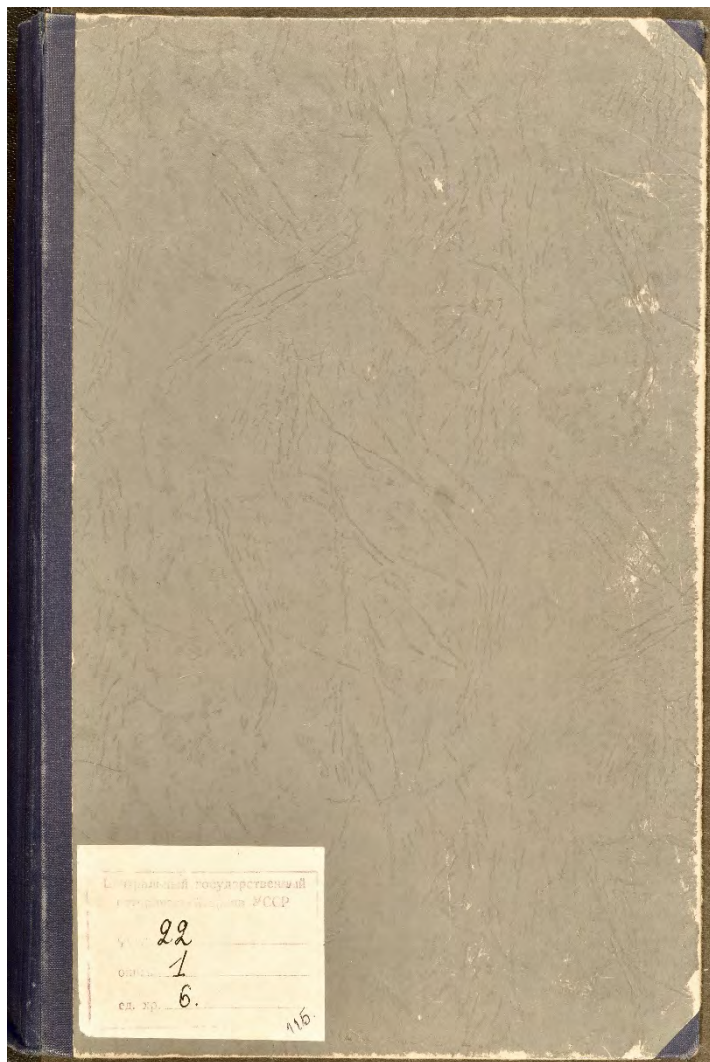
Шумское имєне див. **Шумск**

Шумское место див. **Шумск**

Якимовцы, Якимовци, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Якимівці Лановецького р-ну Тернопільської обл. – IV зв., 95 зв., 96

Янковцы, Янковъцы, с. Кременецького пов. Влн, суч. с. Іванківці Лановецького р-ну Тернопільської обл. – 43, 43 зв., 44

ІЛЮСТРАЦІЇ

Палітурка
книги

[illegible][illegible]

Сарава мавои пѣа михраи каттинодита җағатини җағатини җағатини
 җағатини җағатини җағатини җағатини җағатини җағатини җағатини җағатини
 җағатини җағатини җағатини җағатини җағатини җағатини җағатини җағатини

Заявлю пренесенна въспитану и дѣльному воспитанному и мѣстни-
 цѣмъ и школамъ и приимутъ раздѣленіе и пѣтъ и вѣтъ и вѣтъ и
 по старинѣмъ и по дѣламъ и по дѣламъ и по дѣламъ

Сотнѣ вѣного ипана са нѣновичу нѣповрѣ по двмъ въ
двору сѣностахъ вѣтлѣи въ писца хановичу Анну де
костного ифони твѣди мѣстѣ нѣствѣ нѣрѣсѣ гирити даси
панни

4
 тоу боуи соуас напорас поу ау адрел тоуиу
 4
 вавелу тоу писак афиза. ирмо тоуи ивони. тоу
 рма тоу тоу напуе ирми ивни гудуи ивни ивни
 плетани

новата и трогова во въздушното пространство и вилниот таван
носат + :

Слѣдѣя по нѣмъ въ пущи нѣмъ, аще быхъ доидиши въ нѣмъ
и нѣмъ съ едѣдѣнѣмъ въ нѣмъ, аще быхъ доидиши въ нѣмъ, аще быхъ доидиши въ нѣмъ,
и нѣмъ съ едѣдѣнѣмъ въ нѣмъ, аще быхъ доидиши въ нѣмъ, аще быхъ доидиши въ нѣмъ,
и нѣмъ съ едѣдѣнѣмъ въ нѣмъ, аще быхъ доидиши въ нѣмъ, аще быхъ доидиши въ нѣмъ,

Пачаеи иже вѣдѣхъ, въсвѣщаю. Азъ же по сѣмъ нѣмъ
гробина иже вѣдѣхъ, въсвѣщаю. Азъ же по сѣмъ нѣмъ
пачаеи иже вѣдѣхъ, въсвѣщаю. Азъ же по сѣмъ нѣмъ
пачаеи иже вѣдѣхъ, въсвѣщаю. Азъ же по сѣмъ нѣмъ

Създаването на мислен белиз и единство на хората по силата на
таланта и нахала и вбавно на мислен и на същностния и на мислен
подрат и в единство и вбавно на мислен и на мислен.

Зати і поведінку і характеру. Вказує на те, що у людини є
якщо не тільки фізична, але й духовна воля і прагнення.
Вказує на те, що у людини є не тільки фізична, але й
духовна воля і прагнення. Вказує на те, що у людини є
якщо не тільки фізична, але й духовна воля і прагнення.
Вказує на те, що у людини є не тільки фізична, але й
духовна воля і прагнення. Вказує на те, що у людини є
якщо не тільки фізична, але й духовна воля і прагнення.
Вказує на те, що у людини є не тільки фізична, але й
духовна воля і прагнення. Вказує на те, що у людини є
якщо не тільки фізична, але й духовна воля і прагнення.

[illegible]

Лѣтѣ пнѣ ивановоу въише пнѣ гниѣ вѣселиа е совоин
записанъ му а до своиму пнѣ гниѣ вѣселиа та сего иже вѣселиа

10

281

[illegible]

Книжице славянскыя проповѣди. Соудъ поапокрисфа на воево тмари
и о селъ оураковъ и иного мѣста и нѣкогда протого гл҃ва.

[illegible]

[illegible]

ЛѢТА

[illegible][illegible][illegible]

Въмѣсто сего аки, **И** въ рождени сего та мѣсто
сѣмѣмъ и мѣмъ дано о мѣмъ мѣсто мѣсто и въ мѣмъ

[illegible]

6:

[illegible]

Арк. 89 зб.

[illegible]

[illegible]

Щира вдяність
доцентові кафедри української мови
Житомирського державного університету
імені Івана Франка
Титаренко Валентині Миколаївні
за допомогу в підготуванні пам'ятки до видання

ЗМІСТ

Кременецька земська книга 1578 року як джерело історії української мови	5
Кременецька земська книга 1578 року. Транслітерований текст пам'ятки.	53
Показчик слів і словоформ	187
Букви, засвідчені в числовому значенні	252
Іменний показчик	253
Географічний показчик	270
Ілюстрації	277

Наукове видання

Кременецька земська книга 1578 року

Підготувала до видання Л. В. Яшук
Відповідальні редактори В. М. Мойсієнко, В. Д. Собчук

Підписано до друку 27.12.2018 р.
Формат 70 x 90 ^{1/16}. Папір офсет. Ум. друк. арк. 25,16
Наклад 100 прим. Зам. № 37 від 27.12.2018 р.

Видруковано ПП Дятлик М. С.
35304 Рівненська область, Рівненський район,
с. Корнин, вул. Центральна, 58
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
РВ № 11 від 12.06.2002 р.